

วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2560

ISSN 1906-506X

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานและทรรศนะทางวิชาการ สาขา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ ตลอดจนสาขาที่เกี่ยวข้อง
2. เป็นแหล่งข้อมูลในการเสนอผลงาน บทความ ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ งานวิจัยและข้อมูลท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งในประเทศไทยและ ต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการค้นคว้าประกอบการศึกษาในระดับต่าง ๆ

วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย เป็นวารสารวิชาการด้านการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ตลอดจนสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีกำหนดการตีพิมพ์เผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (มกราคม-เมษายน, พฤษภาคม-สิงหาคม และ กันยายน-ธันวาคม)

วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ยินดีรับพิจารณาบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ บทความวิจารณ์หนังสือ รายงานการสัมมนา ด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ และด้านที่เกี่ยวข้อง เพื่อตีพิมพ์ในวารสาร ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยส่งต้นฉบับมาที่กองบรรณาธิการ (โปรดดูรายละเอียดการเสนอบทความท้ายเล่ม) เพื่อให้คณะกรรมการกลั่นกรอง หรือผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน ในสาขาที่เกี่ยวข้องพิจารณา

เจ้าของ
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20131

โทรศัพท์ 038-102369 ต่อ 105 หรือ 038-390243

โทรสาร 038-393475

Homepage: <http://polsci-law.buu.ac.th/journal/>

E-mail: polscilaw_journal@hotmail.com

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร. เอกวิทย์ มณีธร
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชีระ กุลสวัสดิ์
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร. อนุสรณ์ ลีมนณี
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร. ศุภชัย ยาวะประภา
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร. เกரியงไกร เจริญธนาวัฒน์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร. ดำรงค์ วัฒนา
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร. จิระประภา อัครบวร
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร. อรรถกฤต ปัจฉิมนันท์
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชีระวัฒน์ จันทิก
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กุศลวัฒน์ คงประดิษฐ์
ภาควิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยตรี ดร. ณัฐกริช เปาอินทร์
คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชีระ กุลสวัสดิ์
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร. โชติสา ขาวสนิท
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร. อรรัมภา ไวยมุกข์
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ภารดี ปลื้มโกศล
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์เอกพล ทรงประโคน
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Prof. Dr. Macro Brunazzo
Jean Monet Chair in European Studies
University of Trento

ผู้ประสานงานกองบรรณาธิการ

นางสาวณปภา จิรมงคลเลิศ
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

นางสาวธารทิพย์ ภาวะวิภาต
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Journal of Politics, Administration and Law

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Objectives

1. To promote and disseminate academic work and viewpoints relating to political science, public administration, law and related fields
2. To be a source of scholarly discussion, research publication, and practical viewpoints from local issues in Thailand and worldwide;
3. To be a repository of research literature and information for every education level.

Journal of Politics, Administration & Law has a particular interest in the link between political science, public administration theory and practice, law and a wide range of relevant themes. The journal also provides a professional forum for reporting on new experiences, new thinking and new ways of working among students, scholars, practitioners, policy shapers and socio-political activists. The journal is published three issues a year (January-April, May-August and September-December)

The Editorial Board welcomes the submission of research articles, reviews and seminar reports from the field of political science, public administration, law and related fields for publication from both academic and professional authors. Manuscript in English is also welcome. The manuscript must be sent to the Editorial Board and the author should consult Notes for Contributors appeared at the back cover of each issue. All manuscripts submitted will be subject to rigorous double-blind reviewing.

Owner
Faculty of Political Science and Law
Burapha University

169 Long-Haad Bangsaen Road, Saensuk Sub-district,
Muang District, Chonburi 20131

Tel: 0-3810-2369 Ext. 105, 0-3839-0243

Fax: 0-3839-3475

Homepage: <http://www.polsci-law.buu.ac.th/journal/>

E-mail: polscilaw_journal@hotmail.com

Editorial Advisor

Asst. Prof. Dr. Samrit Yossomsakdi

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Editorial in Chief

Assoc. Prof. Acting Sub Lt.Dr. Ekkawit Maneethorn

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Executive Editor

Asst. Prof. Dr. Teera Kulsawat

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Editorial Board

Prof. Dr. Anusorn Limmanee

Faculty of Political Science, Chaula LongKorn University

Prof. Dr. Supachai Yavapapas

Faculty of Political Science, Chaula LongKorn University

Prof. Veeraphong Boonyobhas

Faculty of Law, Chaula LongKorn University

Prof. Dr. Kriengkrai Charoenthanavat

Faculty of Law, Chaula LongKorn University

Assoc. Prof. Dr. Damrong Wathana

Faculty of Political Science, Chaula LongKorn University

Assoc. Prof. Dr. Jiraprapha Akaraborworn

National Institute of Development Administration

Assoc. Prof. Dr. Attakrit Patchimnan

Faculty of Political Science, Thammasat University

Asst. Prof. Dr. Thirawat Chuntuk

Faculty of Management Science, Silpakorn University

Asst. Prof. Kusalawat Kongpradit

Department of Information Studies, Faculty of
Humanities and Social Sciences, Burapha University

Asst. Prof. Second Lt. Dr. Nuttakrit Powintara

Graduate School of Public Administration, National
Institute of Development Administration (NIDA)

Asst. Prof. Dr. Teera Kulsawat

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Dr. Shotisa Cousnit

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Dr. Awnrumpa Waiyamuk

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Miss Paradee Plumkoson

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Mr. Ekapon Songprakhon

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Prof. Dr. Macro Brunazzo

Jean Monet Chair in European Studies University of
Trento

Coordinator

Miss Napapha Jiramongkollert

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Miss Tharntip Pawavipat

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

วารสารการเมือง การบริการ และกฎหมาย

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

กำหนดเวลา	ปีละ 3 ฉบับ - มกราคม - เมษายน- พฤษภาคม - สิงหาคม- กันยายน - ธันวาคม
การติดต่อ	รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20131 โทรศัพท์ 038-102369 ต่อ 105 หรือ 038-390243 โทรสาร 038-393475 Homepage: http://polsci-law.buu.ac.th/journal/ E-mail: polscilaw_journal@hotmail.com
ราคา	150 บาท
อัตราค่าสมาชิก	โปรดดูใบสมัครหน้าสุดท้าย

อนึ่ง บทความทุกเรื่องที่ดีพิมพ์ในวารสารฯ จะได้รับการอ่านและการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ กองบรรณาธิการขอสงวนลิขสิทธิ์ในการบรรณาธิการ และลำดับการตีพิมพ์ก่อน-หลัง ทั้งนี้ ถ้อยคำ ข้อเขียน ข้อคิดเห็น และข้อสรุปในบทความย่อและบทความทุกเรื่อง ถือเป็นผลงานวิชาการของผู้เขียน โดยกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

กรรมการกลั่นกรอง (Peer Review)
วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2560)

1. รองศาสตราจารย์ ดร. สุเมธ เดียววิเศษ
ศาลปกครอง
2. รองศาสตราจารย์ ดร. ปิยากร หวังมหาพร
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
3. รองศาสตราจารย์ ดร. จีระ ประทีป
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิระวัฒน์ จันทร์ทีก
มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จักรี ไชยพินิจ
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิวัช ศรีโสภากุล
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กมลพร สอนศรี
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิระ กุลสวัสดิ์
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โอฟาร ถิ่นบางเตียว
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เขมมารี รัชชชุชีพ
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก ดร. วิเชียร ต้นศิริคองค
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรรัตน์ แสดงหาญ
คณะกรรมการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา
14. ดร. ชัยณรงค์ เครือนวน
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
15. ดร. อนุรัตน์ อนันทนารช
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
16. ดร. ภัสนันท์ พวงเถื่อน
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
17. ดร. รัชยา ภักดีจิตต์
มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด
18. ดร. เฟ่ง บัวหอม
เทศบาลตำบลบางเสร่ จังหวัดชลบุรี
19. ดร. พิระพงษ์ สุนทรวิภาต
บริษัท ไทยซัมมิท ฮาร์เนส จำกัด (มหาชน)
20. ดร. สุภาณี นวกุล
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
21. ดร. รวีวรรณ แพทย์สมาน
คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
22. พันตำรวจเอก ดร. คมสัน สุขมาก
สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน สำนักงานกฎหมายและคดี

บรรณาธิการ แลกเปลี่ยน

สวัสดีครับท่านผู้อ่านทุกท่าน วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม พ.ศ. 2560) ฉบับส่งท้ายของปีนี้ กองบรรณาธิการยังคงพยายามคัดสรรบทความวิจัยใหม่ ๆ และบทความวิชาการด้านการเมือง การปกครอง การบริหาร และกฎหมาย ที่มีคุณภาพ ต่อสังคมวิชาการและสังคมทั่วไป จำนวน 20 บทความ มาให้ท่านผู้อ่านเหมือนเช่นเคย สำหรับ บทความแรก เรื่อง การรณยฆาตเชิงรุกโดยสมัครใจกับความรับผิดชอบทางอาญา: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทย - เยอรมัน โดย ดร. อรรธมา ไวยมุกข์ อาจารย์รัชชริญา ภู่งงศกร พันตำรวจโท ดร. ประลองศิริภูล และ นางสาวอารยา เนื่องจำนงค์ บทความนี้กล่าวถึงการรณยฆาตเชิงรุกโดยสมัครใจ ซึ่งหมายถึง การทำให้บุคคลตายโดยเจตนา หรือเร่งการตายเพื่อมิให้ผู้ป่วยต้องได้รับความทุกข์ทรมานตามคำร้องขอของผู้ป่วย บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดชอบทางอาญาของผู้กระทำการรณยฆาตเชิงรุกโดยสมัครใจในกฎหมายไทยและกฎหมายเยอรมัน มีข้อเสนอแนะให้กฎหมายอาญาไทยได้นำลักษณะเฉพาะของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมาประกอบการพิจารณา กล่าวคือ กรณีการรณยฆาตโดยความสมัครใจนั้นเกิดจากการที่ผู้ป่วยเป็นฝ่ายร้องขออย่างชัดแจ้งและจริงจังให้ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือบุคคลใกล้ชิดเป็นผู้กระทำการรณยฆาตเอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบของข้อเท็จจริง ซึ่งไม่ได้มีอยู่สำหรับกรณีการฆ่าโดยเจตนาในกรณีทั่วไป ซึ่งเป็นการประทุษร้ายต่อชีวิตผู้อื่นโดยปราศจากความสมัครใจ การนำ

องค์ประกอบของข้อเท็จจริงมาบัญญัติเป็นองค์ประกอบความผิด เพื่อแบ่งแยกความแตกต่างทางกฎหมายระหว่างการรูดบัตรเครดิตจากการฆ่าโดยเจตนาในกรณีอื่น และกำหนดผลทางกฎหมายสำหรับแต่ละกรณีให้แตกต่างกัน จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่จะนำมาพัฒนากฎหมายอาญาไทยให้สอดคล้องกับมโนสำนึก โดยยังคงยึดหลักคุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut) ในประเด็นความผิดต่อชีวิต เพื่อปฏิเสธความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำการรูดบัตรเครดิตลักษณะเดียวกันกับกฎหมายอาญาเยอรมัน

บทความที่สอง เรื่อง **ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็มของสังคมไทย** โดย รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ โฟธิสว่าง และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก ดร. วิเชียร ตันศิริคงคล การวิจัยในบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงความต้องการในแบบผู้นำทางการเมืองของสังคมไทยและปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความต้องการในผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็มของสังคมไทย จากนั้นนำมาสร้างเป็นสมการทางคณิตศาสตร์ เพื่อพยากรณ์ว่าแบบผู้นำที่สังคมไทยต้องการนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยใดหรือตัวแปรใด มีขนาดปริมาณมากน้อยเพียงใด และมีทิศทางอย่างไร บทความนี้จะสนใจว่าสังคมไทยชื่นชอบหรือต้องการผู้นำทางการเมืองแบบใด เพราะเหตุใด โดยมีคำถามการวิจัยว่า “ความต้องการผู้นำทางการเมืองของสังคมไทยเป็นแบบใด มากน้อยเพียงใด ความต้องการผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็มของสังคมไทยเป็นอย่างไร และมีปัจจัยใดที่มีความสัมพันธ์กับแบบผู้นำทางการเมืองนั้น หรืออาจกล่าวง่าย ๆ ได้ว่า “คนไทยต้องการผู้นำแบบนี้ เพราะเหตุใดกันแน่”

บทความที่สาม เรื่อง **โครงสร้างอำนาจและการกระจุกตัวของความมั่งคั่งในท้องถิ่น: กรณีศึกษาจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง** โดย รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และ ดร. ชัยณรงค์ เครือวน การศึกษาวิจัยในบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการก่อรูปโครงสร้างอำนาจ

กระบวนการสะสมทุนและการผลิตซ้ำโครงสร้างอำนาจชั่วคราวเด่นชัดในจังหวัด
แห่งหนึ่งของภาคตะวันออก โครงสร้างอำนาจชนชั้นนำท้องถิ่นใหม่ที่เกิดขึ้นได้
นำมาซึ่งปัญหาความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจและการเมืองใน 2 ประการ คือ
การรวมศูนย์อำนาจในท้องถิ่นและการกระจุกตัวของความมั่งคั่งในกลุ่มชนชั้นนำ
ท้องถิ่น จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองว่า ความไม่เสมอภาค
ทางการเมืองในรูปของโครงสร้างอำนาจชั่วคราวเด่นชัดเพียงใด ก่อรูปขึ้นมาได้
อย่างไร โครงสร้างดังกล่าวมีผลต่อกระบวนการสะสมทุนของกลุ่มผู้มีอำนาจ
ในโครงสร้างอำนาจแบบชั่วคราวอย่างไร โดยผู้เขียนหวังว่าผลการศึกษ
ความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจและการเมืองดังกล่าวจะนำไปสู่การพัฒนา
แนวทางการสร้างความเป็นธรรมทางสังคมต่อไป

บทความที่สี่ เรื่อง **ภาวะความเครียดและพฤติกรรมการจัดการ**
ความเครียดของข้าราชการตำรวจสังกัดตำรวจภูธรภาค 2 โดย **ดร. อนุรัตน์**
อนันทนารถ บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ระดับ
ภาวะความเครียด วิเคราะห์ปัจจัยด้านงานที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาวะ
ความเครียดในการปฏิบัติงาน และวิเคราะห์การแสดงออกถึงพฤติกรรมในการ
จัดการความเครียดของข้าราชการตำรวจสังกัดตำรวจภูธรภาค 2 ใช้วิธีการวิจัย
เชิงผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้เขียนมีความมุ่งหวังว่า
ผลการศึกษจะสามารถนำไปให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือผู้บังคับบัญชาใช้ในการ
การวิเคราะห์และกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการบริหารจัดการและ
การดูแลภาวะความเครียด และการจัดการความเครียด จากการทำงานของ
ข้าราชการตำรวจสังกัดตำรวจภูธรภาค 2 เพื่อลดความเสี่ยงในการสูญเสีย
บุคลากร อันเนื่องจากสาเหตุความเครียดในการปฏิบัติงานต่อไป

บทความที่ห้า เรื่อง ปัจจัยความสำเร็จในการบริการสาธารณะ
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลในจังหวัดลำปาง โดย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนวิทย์ บุตรอุดม จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดหนึ่ง
ที่กำลังมีการขยายตัวและมีประชากรจำนวนมาก มีการพัฒนาในเชิงกายภาพ
การมีสถานศึกษา การส่งเสริมให้เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว นำมาซึ่ง
ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาขยะ ปัญหาการจราจร ปัญหาความเป็นระเบียบ
เรียบร้อย รวมถึงปัญหาการจัดการบริการสาธารณะ ซึ่งปัจจัยการบริหาร
ที่เหมาะสมจะเป็นส่วนสำคัญให้การบริการสาธารณะประสบผลสำเร็จ
การจัดบริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องประกอบไปด้วยหลายมิติ
ได้แก่ ประสิทธิภาพของการบริหารงาน คุณภาพการให้บริการ ประสิทธิภาพ
การให้บริการ และการพัฒนาองค์กร เทศบาลในจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดในการให้บริการ
สาธารณะ จึงถูกคาดหวังจากประชาชนว่าจะสามารถพัฒนาท้องถิ่น และให้
บริการกับประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง โดยคำนึงถึงความต้องการของ
ประชาชนในท้องถิ่น เน้นการให้บริการประชาชนเป็นหัวใจสำคัญ และสร้างความ
พึงพอใจให้กับประชาชน ดังนั้น การศึกษาถึงปัจจัยความสำเร็จในการ
บริการสาธารณะ จะเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน
ของเทศบาลในการให้บริการสาธารณะเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้าง
คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในจังหวัดลำปางต่อไป

บทความที่หก เรื่อง นวัตกรรมกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์:
กรณีศึกษาผู้ประกอบการแพชชั่นระดับลักเซอรั่ ในประเทศไทย โดย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เทพรัตน์ พิมลเสถียร ธุรกิจสินค้าแพชชั่นระดับ
ลักเซอรั่ เป็นธุรกิจที่มีการเจริญเติบโต และมีระดับการแข่งขันที่รุนแรง
เป็นอย่างมาก สอดคล้องกับปัจจุบันที่ภาครัฐมีนโยบายให้ความสำคัญและได้รับ
ความสนใจเป็นอย่างมาก คือ การเปิดประเทศเพื่อการท่องเที่ยวและ
การยกระดับการแข่งขันของสินค้า เพื่อสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ

อีกทั้งรูปแบบการบริโภคสินค้าของคนไทยที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น การนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับ กิจการแพชชั่นระดับลักเซอรัว จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับองค์กรของประเทศไทยในการมุ่งเน้น การให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับการแข่งขันในทางธุรกิจ อย่างยั่งยืน

บทความที่เจ็ด เรื่อง การศึกษาของเด็กไร้สัญชาติตามนโยบาย เรียนฟรี 15 ปี ในประเทศไทย โดย ดร. รวีวรรณ แพทย์สมาน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการได้รับสิทธิและสวัสดิการทางการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ที่ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 โดยบทความนี้เป็นการพัฒนามาจากงานวิจัยเรื่อง การรับบริการสาธารณสุข นโยบายเรียนฟรี เรียนดี 15 ปีของเด็กไร้สัญชาติในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาพื้นที่เขต 1 เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดใหญ่ในภาคเหนือที่มีการพัฒนาและเติบโตทั้งทางด้านเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน ทำให้จังหวัดเชียงใหม่มีแรงงานต่างด้าวหลังไหลเข้ามามากขึ้น ๆ ในแต่ละปี จำนวนแรงงานต่างด้าวที่จดทะเบียนและขออนุญาตทำงาน สูงถึง 157,000 คน (ข้อมูล ณ มีนาคม 2559) และพบว่า มีจำนวนเด็กไร้สัญชาติที่ติดตามบิดามารดา มาทำงานเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลทางด้านเอกสารสถิติแรงงานต่างด้าวและจากการลงพื้นที่วิจัยของผู้เขียนเอง ทำให้สนใจศึกษาในเรื่อง ความเท่าเทียม และความเป็นธรรมในการให้บริการสาธารณสุขในด้านการศึกษา แก่เด็กเรียนในโรงเรียน ในสังกัดพื้นที่การประถมศึกษาเขต 1 เชียงใหม่ จากจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 92 แห่งนั้น ได้มีการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และเป็นธรรมกับเด็กต่างชาตินั้นหรือไม่ ผู้เขียนจึงได้สนใจทำการวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่องนี้

บทความที่แปด เรื่อง **การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษากลุ่มโอท็อป ภาคตะวันออก** โดย **ดร. ปารีชาติ คุณปลื้ม** บทความนี้ได้กล่าวถึง นโยบายของรัฐบาลที่มีแนวคิดให้แต่ละหมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์หลักเป็นของตัวเอง เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบหรือทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาจนกลายเป็นสินค้าที่สามารถสร้างรายได้แก่ชุมชน ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้สร้างอาชีพด้วยตนเอง จึงมีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product: OTOP) โดยมีการจัดมาตรฐานโดยการให้ดาว ตั้งแต่ไม่มีดาวจนถึงห้าดาว การคัดสรรดาวจะทำทุก 2-3 ปี ปีล่าสุดในการคัดสรรดาวคือ ปี พ.ศ. 2559 ผู้เขียนเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป จึงต้องการศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่ม OTOP ห้าดาว ในผลิตภัณฑ์ของใช้ของกลุ่ม OTOP ของภาคตะวันออกที่ส่งคัดสรรดาวในปี พ.ศ. 2559 เพื่อศึกษาความรู้แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) โดยสร้างกระบวนการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถถ่ายทอดให้กลายเป็นความรู้แบบชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เพื่อให้คงอยู่กับคนรุ่นหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้ามีการศึกษาและถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้เป็นองค์ความรู้ให้คนรุ่นหลังได้นำไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้สังคมไทยก็จะได้พัฒนาต่อไปโดยไม่ทิ้งความเป็นไทยในอดีต

บทความที่เก้า เรื่อง **ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในภาคตะวันออก** โดย **อาจารย์พลกฤษณ์ ไพโรสานนท์วนิชกุล** บทความนำเสนอเรื่อง สภาพการแข่งขันเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งการตลาดของผลิตภัณฑ์บริโภคที่ในปัจจุบันมีการแข่งขันสูงมาก ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดี และสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคได้ และเป็นไปตามกระแสความต้องการของสังคม ย่อมจะสามารถอยู่รอดได้ แต่ผลิตภัณฑ์ที่ไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค และไม่สามารถเกาะกระแสความต้องการของสังคมได้ ก็ไม่สามารถอยู่รอดได้ ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์จึงมี

ความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อดำรงรักษาผลิตภัณฑ์ให้สามารถคงอยู่ในตลาดผู้บริโภคต่อไปได้ บทความนี้จึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในภาคตะวันออก ซึ่งได้แก่ 1) รูปลักษณะผลิตภัณฑ์บริโภค 2) เจตคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์บริโภค 3) การรับรู้ของผู้บริโภค 4) อิทธิพลของกลุ่มอ้างอิง และ 5) ความตั้งใจที่จะบริโภค เพื่อเป็นการพัฒนา ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคต่อไป

บทความที่สืบ เรื่อง สัญญา ธรรมศักดิ์ กักับการบริหารราชการไทย
โดย นางสาวสุจิตรา ปานพุ่ม และ ศาสตราจารย์ ดร. วรเดช จันทรศร
วัตถุประสงค์ของบทความนี้ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ตามหลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้เขียนได้มุ่งที่จะศึกษาเรื่อง “สัญญา ธรรมศักดิ์ กักับการบริหารราชการไทย” เพื่อดูว่านโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ มีความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติเพียงใด สอดคล้องหรือขัดแย้งกับปรัชญา แนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ โดยครอบคลุมนโยบายแรงงานสัมพันธ์ นโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และนโยบายการศึกษา ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปใช้ในการวิเคราะห์และพัฒนา พร้อมทั้งหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการนำไปสู่ความสำเร็จของนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินต่อไป

บทความที่สิบเอ็ด เรื่อง **รูปแบบการบริหารงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ** โดย **พันตำรวจโท สุวิทย์ แสงมงคล** อีกมิติหนึ่งในขณะที่โลกพัฒนาไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ในทางที่เป็นพิษภัยต่อสังคมด้วยการทำธุรกรรมที่ไม่ชอบธรรมในสังคมหรือการกระทำที่ผิดกฎหมาย ซึ่งได้แฝงตัวเข้ามาด้วยอย่างน่าเป็นห่วง นอกจากนี้ ยังได้พัฒนาการกระทำที่ผิดกฎหมาย จากการกระทำผิดของบุคคลเป็นคณะบุคคล เป็นองค์กรในมิติของพื้นที่ได้ขยายตัวจากระดับท้องถิ่นไปสู่ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ไปจนถึงระดับโลก พฤติกรรมดังกล่าวนี้เรียกว่า “องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ” (Transnational Organized Crime) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อันนำไปสู่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบที่ควรจะเป็นในอนาคต ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ในการศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร (Content Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้บริหารระดับสูงและระดับปฏิบัติในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

บทความที่สิบสอง เรื่อง **ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถของตำรวจรถไฟ** โดย **พันตำรวจตรีอภิชาติ วงษ์ศรี** ผู้เขียนเห็นว่า การให้บริการแก่ผู้โดยสารบนขบวนรถไฟ โดยยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่นั้นเกิดความพึงพอใจแก่ประชาชน จึงสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาลของตำรวจรถไฟว่าเป็นอย่างไร บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของหลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของหลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการปฏิบัติที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่น ทศนคติ และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของ

ประชาชน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลตรงและโดยอ้อมต่อความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟผ่าน ความเชื่อมั่น ทศนคติ และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชน เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคของการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ และเพื่อเสนอแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ

บทความที่สิบสาม เรื่อง **การพัฒนาบุคลากรสายจัดเก็บภาษีอากรที่ทำให้เป็นบุคลากรที่มีความสามารถสูง** โดย **นางสาวนภาพรณ รมโพธิ์** กรมสรรพากร เป็นกรมที่จัดเก็บภาษีอากรเป็นหลัก ผู้เขียนจึงเห็นว่า การพัฒนาบุคลากรสายจัดเก็บภาษีอากรให้เป็นบุคลากรที่มีความสามารถสูงที่สามารถจัดเก็บภาษีได้เกินกว่าเป้าหมายที่กำหนดนั้น มีความสำคัญกับภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบต้องงบประมาณ ที่ถูกกำหนดในการใช้เป็นอย่างยิ่ง บทความเรื่อง การพัฒนาบุคลากรสายจัดเก็บภาษีอากร ที่ทำให้เป็นบุคลากรที่มีความสามารถสูงนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาบุคลากรสายจัดเก็บภาษีอากรของกรมสรรพากร ให้เป็นผู้มีความสามารถสูงที่สามารถจัดเก็บภาษีอากรได้เกินเป้าที่กำหนด โดยทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเชิงปริมาณจำนวน 374 ชุด ก่อนนำผลของแบบสอบถามเชิงปริมาณไปยืนยันผล โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญของกรมสรรพากร จำนวน 13 ท่าน แล้วนำผลไปทดสอบกับเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถสูงจำนวน 13 ท่าน

บทความที่สิบสี่ เรื่อง **ประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม เขตมาบตาพุด จังหวัดระยอง** โดย **นายชาติรี บุนนาค** การพัฒนาอุตสาหกรรมทางภาคตะวันออกของไทย เริ่มเห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในช่วงปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ที่มีแนวคิดการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เมื่อรัฐบาลภายใต้การนำของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ในขณะนั้น ได้บรรจุแผนการพัฒนาพื้นที่สามจังหวัด

ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) โดยมีจุดประสงค์ในการพัฒนาเพื่อที่จะทำให้พื้นที่ สามจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียง ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ให้เป็นศูนย์กลางความเจริญ และเป็นแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมหลักของประเทศ แผนดังกล่าวถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาอุตสาหกรรมในระดับภูมิภาคที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย หรือที่ทั่วไปรู้จักกันในนามของ "โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก" (Eastern Seaboard Development Program: ESB) การศึกษาในบทความนี้มีวัตถุประสงค์การศึกษา 3 ประการ ได้แก่ 1) ศึกษาพัฒนาการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา อุตสาหกรรม เขตมาบตาพุด จังหวัดระยอง 2) ศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและ ที่เกื้อหนุนในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม และ 3) เสนอแนะกลยุทธ์ กลไก กระบวนการ ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ ชุมชนท้องถิ่น ในกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม

บทความที่ลิบห้า เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานเพื่อ รองรับการเจริญเติบโตของอำเภอไชเสดสถานครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดย นายจันมาลา กุสน และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิวัช ศรีโกคางกุล ผู้เขียนในฐานะผู้บริหารฝ่าย ตรวจสอบทรัพย์สินทางปัญญา มาตรฐานและมาตรฐาน มาตราฐานและมาตรฐาน ปรจจำนครหลวง เวียงจันทน์ จึงมีความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญในประเด็นเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาการบริหารงานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอำเภอ ไชเสดสถานครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการปฏิบัติงานของอำเภอไชเสดสถาน ให้สามารถ ดำเนินตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ความต่อเนื่องของการ ดำเนินการปฏิบัติตามแผนงานให้สำเร็จ โดยเชื่อมโยงกับนโยบายสร้างอำเภอ ให้เป็นหน่วยงานหลักที่เข้มแข็งรอบด้านและเป็นตัวแบบการพัฒนาส่งเสริม การใช้เทคนิคและวิธีบริหารงานที่ทันสมัยต่อไป

บทความที่สิบหก เรื่อง การออกแบบการวัดผลปฏิบัติงานของ
องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว ตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัด
เชียงใหม่ โดย นางสาวสุวิชาติ อ่อนนาง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พจนา
พิชิตปัจจา และ ดร. อุบล ยะไวยุทธวิชัย บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ
ออกแบบการวัดผลปฏิบัติงานที่เหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบล
ดอนแก้ว มีกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้บริหาร หัวหน้าฝ่าย
นโยบายและแผน และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว
จำนวน 20 คน และผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลดอนแก้ว จำนวน 20 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการ
สัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และ
รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของ
องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว ผู้เขียนมีความต้องการที่จะออกแบบการ
วัดผลปฏิบัติงานที่เหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว ซึ่งมุ่งเน้น
การบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว ผ่านการวัดผลใน
ระดับปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) และ
ผลลัพธ์ (Outcome) สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการวัดผลปฏิบัติงาน
ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วให้ประสบผลสำเร็จในภาพรวมยิ่งขึ้น

บทความที่สิบเจ็ด เรื่อง บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น:
กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี โดย อาจารย์ชยาภรณ์
จตุพรประสิทธิ์ นายธนภัทร์ อภิเศรษฐ์กุล และ อาจารย์กัญญาภัค อยู่เมือง
บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ 1) เพื่อศึกษาบทบาทผู้นำสตรี
ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัด
ชลบุรี และ 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหาบทบาท
ผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้เขียนเห็นถึงความสำคัญของ
ความเสมอภาคทางเพศในสังคมที่จะส่งผลต่อความเสมอภาคในด้านอื่น ๆ
การเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองที่เพิ่มมากขึ้นของสตรี บทบาทของสตรี

ที่เปลี่ยนแปลงไป และบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เพิ่มมากขึ้น จึงต้องการศึกษาในเรื่องภาวะผู้นำและบทบาทของสตรีในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะอย่างไร และมีปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาวะผู้นำและบทบาทของสตรีในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างไร เพื่อนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ต่อไป

บทความที่สิบแปด เรื่อง การวิเคราะห์ต้นทุน - ประโยชน์โครงการพัฒนาระบบการบำบัดแก้ไขพื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ โดย รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์เทพ สันติกุล บทความนี้ได้นำเสนอถึงโครงการพัฒนาระบบการบำบัดแก้ไขพื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการดูแลเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพื่อจัดทำแผนการบำบัดแก้ไขพื้นฟูตามสภาพปัญหาและความจำเป็นของเด็ก เริ่มตั้งแต่เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจนได้รับการปล่อยตัวกลับสู่ชุมชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติภายหลังการปล่อยตัว ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาพฤติกรรมและการกระทำผิดซ้ำ การวิเคราะห์ต้นทุน - ประโยชน์ของโครงการ เพื่อนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องพอและเหมาะสมสำหรับการตัดสินใจกำหนดนโยบายและเป็นทางเลือกสำหรับการจัดสรรงบประมาณของประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด

บทความที่สิบเก้า เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของค่าเบต้าของหุ้นสามัญในอุตสาหกรรมการเงิน โดย รองศาสตราจารย์พูนศักดิ์ แสงสันต์ และ ดร. ญาณพล แสงสันต์ การวางแผนทางการเงินของนักลงทุนจำเป็นต้องมีการกำหนดผลตอบแทนที่นักลงทุนต้องการและระดับความเสี่ยงที่นักลงทุนยอมรับได้ เนื่องจากนักลงทุนมีหลากหลายประเภทและยอมรับความเสี่ยงได้มากน้อยแตกต่างกัน นักลงทุนบางกลุ่มต้องการการลงทุนเพื่อรักษาเงินต้นไม่ให้

สูญเสียอำนาจในการซื้อ บางกลุ่มต้องการผลตอบแทนจากเงินปันผล ในขณะที่บางกลุ่มก็ต้องการกำไรจากส่วนต่างของราคา ดังนั้น การศึกษาค่าเบต้าและการเปลี่ยนแปลงของค่าเบต้า จึงเป็นการศึกษาถึงแนวทางการพิจารณาข้อมูลตัวเลือกสำหรับนักลงทุนที่มีความหลากหลาย เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุนต่อไป

และบทความสุดท้ายของฉบับนี้ บทความที่ยี่สิบ เรื่อง ผลกระทบของเทศกาลที่มีต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย โดย นายกิตติ ประทีปนาฎศิริ และ ดร. ธันย์พัทธ์ ไคร์วานิช บทความนี้เป็นงานวิจัยที่ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของเทศกาลที่มีต่อการท่องเที่ยวภายในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว โดยได้มีการเก็บข้อมูลการสำรวจและรวบรวมโดยใช้การตอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้นบนพื้นฐานของการทบทวนเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงแนะนำให้ภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือกันสร้างกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้มีการใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล สนับสนุนให้มีการพัฒนาเกี่ยวกับของที่ระลึกของท่องเที่ยว และกระตุ้นให้ชุมชนร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายมากขึ้นในช่วงเทศกาล ดังนั้นแนะนำให้รัฐบาลและเอกชนควรร่วมมือกันเพื่ออำนวยความสะดวกการเดินทางในช่วงเทศกาล ซึ่งมีปัญหาในทุก ๆ เทศกาล สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว ของที่ระลึก และกระตุ้นให้ชุมชนผลิต จัดระเบียบ สร้างความหลากหลายมากขึ้นของกิจกรรมการท่องเที่ยว อันจะส่งผลการขยายตัว การจ้างงานในชุมชน และต่อสังคมและประเทศชาติในที่สุด

ขอบคุณครับ

รองศาสตราจารย์ วาทีเรียดรี ดร. เอกวิทย์ มณีธร
บรรณาธิการวารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย

สารานจาก คณบดี

หลังจากเสด็จสิ้นพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ในหลวงรัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี จนถึงรัชสมัย ปัจจุบันรัชกาลที่ 10 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ซึ่งประเทศไทยยังคงบริหารประเทศภายใต้คณะรัฐมนตรีคณะที่ 61 ซึ่งมี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ต้องพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง การปกครอง การบริหาร กฎหมาย และเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกของเราได้มี “โครงการ พัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC)” พัฒนาพื้นที่ใน 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา เพื่อให้เกิด เป็นพื้นที่ใหม่รองรับการลงทุนในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศไทย โดยมี แผนการลงทุน 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1. โครงสร้างพื้นฐาน 2. อุตสาหกรรมเป้าหมาย 3. การท่องเที่ยว และ 4. การสร้างเมืองใหม่ ซึ่งประกอบไปด้วย 5 โครงการหลัก ๆ คือ 1. สนามบินอู่ตะเภา 2. ท่าเรือแหลมฉบัง 3. รถไฟความเร็วสูง 4. อุตสาหกรรม ไฮเทคสำหรับอนาคต และ 5. เมืองใหม่ฉะเชิงเทรา พัทยา ระยอง ดังจะเห็นได้ว่า ภาคตะวันออกเป็นพื้นที่สำคัญของประเทศไทย

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในฐานะสถาบันการ อุดมศึกษาแห่งภาคตะวันออก จึงมีหน้าที่อันสำคัญยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ความสามารถ พร้อมทั้งจะก้าวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของภาคตะวันออก และของสังคมโลกต่อไป

ในนามของคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ เนื่องในวาระดิถีขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2561 ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก จงดลบันดาลให้ทุกท่านและครอบครัวประสบแต่ความสุขความเจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ เทอญ

รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร. เอกวิทย์ มณีธร
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

CONTENT

สารบัญ

Chapter 1

37

การรณยฆาตเชิงรุกโดยสมัครใจกับความรับผิดชอบทางอาญา:
ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทย - เยอรมัน

- อรรธมภา ไวยมุขช
- อชิรญา ภู่งศกร
- ประลอง ศิริภูถ
- อารยา เนื่องจำนงค์

Chapter 2

73

ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็ม
ของสังคมไทย

- ไพฑูรย์ โพธิสว่าง
- วิเชียร ต้นศิริคงคถ

Chapter 3

111

โครงสร้างอำนาจและการกระจุกตัวของความมั่งคั่งในท้องถิ่น:
กรณีศึกษาจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก

- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์
- ชัยณรงค์ เครือนวน

Chapter 4

137

ภาวะความเครียดและพฤติกรรมการจัดการความเครียดของ
ข้าราชการตำรวจสังกัดตำรวจภูธรภาค 2

- อนุรัตน์ อนันทนาธร

Chapter 5

173

ปัจจัยความสำเร็จในการบริการสาธารณะขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลในจังหวัดลำปาง

- ธนวิทย์ บุตรอุดม

Chapter 6

199

นวัตกรรมกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์: กรณีศึกษาผู้ประกอบการ
การแพ้นระดับล็กเซอร์รี่ในประเทศไทย

- เทพรัตน์ พิมพ์เสถียร

Chapter 7

235

การศึกษาของเด็กไร้สัญชาติตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ในประเทศไทย

- รวีวรรณ แพทย์สมาน

Chapter 8

273

การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษากลุ่มโอท็อป ภาคตะวันออก

- ปาริชาติ คุณปลื้ม

Chapter 9

297

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในภาคตะวันออก

- พลกฤษณ์ ไพโรสานนท์วัฒนิกุล

Chapter 10

339

สัญญา ธรรมศักดิ์ กับการบริหารราชการไทย

- สุจิตรา ปานพุ่ม

- วรเดช จันทรรคร

Chapter 11

381

รูปแบบการบริหารงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
ข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

- สุวิทย์ แสงมงคล

Chapter 12

413

ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจของ
ประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถของตำรวจรถไฟ

- อภิชาติ วงษ์ศรี

Chapter 13

451

การพัฒนาบุคลากรสายจัดเก็บภาษีอากร ที่ทำให้เป็นบุคลากรที่มี
ความสามารถสูง

- นภาพร รมโพธิ์

Chapter 14

483

ประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชุมชนท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมใน
กระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม เขตมาตาปุด จังหวัดระยอง

- ชาตรี บุณาค

Chapter 15

517

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานเพื่อรองรับการเจริญเติบโต
ของอำเภอไชเสตถา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว

- จันมาลา กุสน
- ศิวัช ศรีโสภาวงกุล

Chapter 16

545

การออกแบบการวัดผลปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล
ดอนแก้ว ตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

- สุวิชาดา อ่อนนาง
- พจนา พิษิตปัจจา
- อุบล ยะไวยุทธะวิชัย

Chapter 17

581

บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา
เทศบาลนครแหลมฉบัง จ.ชลบุรี

- ชยาภรณ์ จตุรพรประสิทธิ์
- ธนภัทร์ อภิเศกชูสกุล
- กัญญาภัค อยู่เมือง

Chapter 18

613

การวิเคราะห์ต้นทุน - ประโยชน์ โครงการพัฒนาระบบการบำบัด
แก้ไขพื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ

- พงษ์เทพ สันติกุล

Chapter 19

645

การเปลี่ยนแปลงของค่าเบต้าของหุ้นสามัญในอุตสาหกรรมการเงิน

- พูนศักดิ์ แสงสันต์

- ญาณพล แสงสันต์

Chapter 20

665

ผลกระทบของเทศกาลที่มีต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวใน
ประเทศไทย

- กิตติ ประทีปนาฏศิริ

- ธีรภัทร์ ไคว้ววานิช

Chapter

1

การุณยฆาตเชิงรุกโดยสมัครใจกับความรับผิดชอบ ทางอาญา: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทย - เยอรมัน

Voluntary Active Euthanasia and Criminal Liability: A Comparative Study of Thai and German Law

อรรัมภา ไวยมุขี (Awnrumpa Waiyamuk)*

อชิรญา ภู่งงศกร (Achiraya Phupongsakorn)**

ประลอง ศิริภูล (Pralong Siripool)***

อารยา เนื่องจํานงค์ (Arya Nuangchamnong)****

* อาจารย์ประจำ ภาควิชานิติศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Ph.D., Department of Law at Faculty of Political Science and Law, Burapha University

** อาจารย์ประจำ ภาควิชานิติศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Lecturer, Department of Law at Faculty of Political Science and Law, Burapha
University

*** อาจารย์ประจำ ภาควิชานิติศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Pol. Lt. Col., Ph.D., Department of Law at Faculty of Political Science and Law,
Burapha University

**** นิสิตหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Student Master of Law Program at Faculty of Political Science and Law, Burapha
University

บทคัดย่อ

การรณยฆาตเชิงรุกโดยสมัครใจ หมายถึง การทำให้บุคคลตายโดยเจตนา หรือเร่งการตายเพื่อมิให้ผู้ป่วยต้องได้รับความทุกข์ทรมานตามคำร้องขอของผู้ป่วย บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดชอบทางอาญาของผู้กระทำการรณยฆาตเชิงรุกโดยสมัครใจในกฎหมายไทยและกฎหมายเยอรมัน

ผลการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันนี้การรณยฆาตเชิงรุกโดยสมัครใจเป็นการกระทำที่เข้าองค์ประกอบความผิดอาญาไทย ฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ตามมาตรา 288 หรือ 289 แล้วแต่กรณี ซึ่งต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าถึงยี่สิบปี ถึงแม้การรณยฆาตเชิงรุกโดยสมัครใจยังคงเป็นการฆ่าโดยเจตนาที่ผิดกฎหมาย แต่องค์ประกอบของการกระทำความผิดในทางข้อเท็จจริงก็มีความแตกต่างที่สำคัญจากการฆ่าโดยเจตนาอื่น ๆ ได้แก่ การร้องขอของผู้ถูกฆ่าเอง ดังนั้น การดำเนินคดีกับผู้กระทำการรณยฆาต โดยอาศัยฐานความผิดเดียวกันกับการฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาในรูปแบบอื่นจึงไม่เหมาะสม

บทความนี้จึงมีข้อเสนอแนะให้กฎหมายอาญาไทยได้นำลักษณะเฉพาะของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมาประกอบการพิจารณา กล่าวคือ กรณีการรณยฆาตโดยความสมัครใจนั้น เกิดจากการที่ผู้ป่วยเป็นฝ่ายร้องขออย่างชัดแจ้งและจริงจึงให้ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือบุคคลใกล้ชิดเป็นผู้กระทำการรณยฆาตเอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบของข้อเท็จจริงซึ่งไม่ได้มีอยู่สำหรับกรณีการฆ่าโดยเจตนาในกรณีทั่วไป ซึ่งเป็นการประทุษร้ายต่อชีวิตผู้อื่นโดยปราศจากความสมัครใจ การนำองค์ประกอบของข้อเท็จจริงมาบัญญัติเป็นองค์ประกอบความผิดเพื่อแบ่งแยกความแตกต่างทางกฎหมายระหว่างการรณยฆาตจากการฆ่าโดยเจตนาในกรณีอื่น และกำหนดผลทางกฎหมายสำหรับแต่ละกรณีให้แตกต่างกัน จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่จะนำมาพัฒนามากฎหมายอาญาไทย

ให้สอดคล้องกับมโนสำนึก โดยยังคงยึดหลักคุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut) ในประเด็นความผิดต่อชีวิต เพื่อปฏิเสธความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำการุณยฆาตลักษณะเดียวกันกับกฎหมายอาญาเยอรมัน

คำสำคัญ: การุณยฆาต/ การทำให้ผู้ป่วยตายโดยสงบ/ ฆ่าโดยเจตนา

Abstract

"Voluntary Active Euthanasia" is the practice of intentionally ending life or to hasten death in order to alleviate a patient's pain and suffering at his or her request. This article aims to conduct a comparative study of the criminal liability of voluntary active euthanasia offenders in Thai and German law.

The study found that, nowadays, Voluntary Active Euthanasia is an act which constitutes criminal offense of murder under Section 288 or 289 of Thai Criminal Code. As a result, the offender shall be punished by death penalty, life sentence or imprisonment from fifteen years to twenty years. Despite the fact that Voluntary Active Euthanasia is still an illegal intentional killing, the requests of the killed persons are considered the factual element which differs it from murder in other forms. Therefore, to prosecute euthanasia offenders for the same criminal offenses as the offenders of murder in other figures is not appropriate.

This article, therefore, suggests that Thai Criminal law should take into account the special characteristics of the factual element of the crime of euthanasia. In case of voluntary active

euthanasia, the crime is committed by medical practitioners or closed relatives as a result of an explicit and serious request of the killed person, whereas in case of general murders, the crime is committed as a result of intentional harm to life of other persons without their consent. Turning this special factual element into an element of offense to distinguish, in the view of the laws, voluntary active euthanasia from murder in other forms and associate different legal consequences to each case is an appropriate step to make Thai criminal law be more in accordance with "sound judgment", while "Rechtsgut" is nevertheless preserved when dealing with offenses against life to decline the legality of voluntary active euthanasia in the same manner as in German criminal law.

Keywords: Euthanasia/ Mercy Killing/ Murder

บทนำ

การุณยฆาต (Euthanasia) หรือที่รู้จักกันในคำว่า “การทำให้ผู้ป่วยตายโดยสงบ” (Mercy Killing) หมายถึง การทำให้บุคคลตายโดยเจตนาด้วยวิธีการที่ไม่รุนแรงหรือวิธีการที่ทำให้ตายอย่างสะดวก หรือการงดเว้นการช่วยเหลือหรือรักษาบุคคล โดยปล่อยให้ตายไปเองอย่างสงบ ทั้งนี้เพื่อระงับความเจ็บปวดอย่างสาหัสของบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลนั้นป่วยเป็นโรคอันไร้หนทางเยียวยา จึงกล่าวได้ว่าการุณยฆาตเป็นกรณีที่แพทย์กระทำให้คนที่ป่วยด้วยโรคที่ทุกข์ทรมานและรักษาไม่หายเสียชีวิตด้วยวิธีการที่ไม่สร้างความเจ็บปวด (ศูนย์สิทธิมนุษยชน, 2557, หน้า 8)

การุณยฆาตสามารถแบ่งออกได้หลายประเภท โดยหากพิจารณาจากลักษณะการกระทำอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) การุณยฆาตเชิงรุก หรือการุณยฆาตโดยการเร่งให้ตาย (Active หรือ Positive Euthanasia) ซึ่งหมายความถึง การช่วยให้ความตายมาถึงเร็วเข้าโดยการช่วยเร่งให้ตายในทางกระทำ (คณิต ณ นคร, 2549, หน้า 89) เป็นการกระทำให้ผู้ป่วยถึงแก่ชีวิตโดยเจตนา และผู้กระทำได้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดต่อเนื่องตัวร่างกายของผู้ป่วยโดยตรง เช่น การฉีดยา ซึ่งโดยผลของการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย 2) การุณยฆาตเชิงรับ หรือการุณยฆาตโดยการตัดการรักษา (Passive หรือ Negative Euthanasia) หรือ ซึ่งหมายความถึงการปล่อยให้ผู้ป่วยระยะสุดท้ายตายโดยธรรมชาติ โดยไม่ยืดสัญญาณชีพด้วยการใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ใด ๆ รวมถึงการทำให้ผู้ป่วยถึงแก่ชีวิตโดยเจตนา แต่ผู้กระทำมิได้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดต่อเนื่องตัวร่างกายของผู้ป่วย แต่ใช้วิธีปฏิเสธที่จะเข้าแทรกแซงเพื่อป้องกันมิให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย และโดยเหตุแห่งการปฏิเสธหรือการกระทำโดยงดเว้นเช่นนี้เองทำให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย นอกจากนี้ หากแบ่งแยกตามเจตนาของผู้ป่วยจะแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) การทำให้ผู้ป่วยตายโดยสงบโดยสมัครใจ (Voluntary Euthanasia) อันหมายถึง การทำให้ผู้ป่วยตายโดยสงบตามความประสงค์ของผู้ป่วยที่มีสติสัมปชัญญะอยู่นั้น (Competent Patient) หรือเป็นไปตามคำสั่งที่ผู้ป่วยได้ให้ล่วงหน้า (Advance Directive) 2) การทำให้ผู้ป่วยตายโดยสงบโดยปราศจากความสมัครใจ (Non-Voluntary Euthanasia) อันหมายถึง การทำให้ผู้ป่วยที่ไม่มีสติสัมปชัญญะ (Incompetent Patient) ตายโดยสงบตามความประสงค์ของผู้ที่มีอำนาจตามกฎหมายในการแสดงเจตนาแทนผู้ป่วย (Patient's Surrogate) 3) การทำให้ผู้ป่วยตายโดยสงบโดยขัดต่อความสมัครใจ (Involuntary Euthanasia) อันหมายถึง การทำให้ผู้ป่วยตายโดยสงบที่ขัดต่อความประสงค์ของผู้ป่วย หรือคำสั่งที่ผู้ป่วยให้ไว้ล่วงหน้า ส่วนคำว่า Assisted

Suicide นั้น หมายคามถึงการช่วยเหลือให้เกิดการฆ่าตัวตาย โดยอาจหมายถึง Physician Assisted Suicide (PAS) คือ การฆ่าตัวตายโดยความช่วยเหลือของ แพทย์ โดยแพทย์จะเพียงแต่ให้คำแนะนำในการฆ่าตัวตาย ง่ายยา หรือจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือสำหรับการฆ่าตัวตายเท่านั้น แต่ผู้ป่วยจะเป็น ผู้กระทำการฆ่าด้วยตนเองจึงไม่ใช่การทำการุณยฆาต (นันทน อินทนนท์, 2544, หน้า 129-157) ในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายรับรองการฆ่าตัวตาย โดยความช่วยเหลือของแพทย์ (Physician assisted suicide(PAS)) ไว้โดยตรง แต่อย่างไรก็ดี ตามหลักกฎหมายอาญาไทยในปัจจุบัน การฆ่าตัวตายไม่มีความผิดอาญา ดังนั้น ผู้ที่มาช่วยเหลือการฆ่าตัวตายจึงไม่มีความผิดตามกฎหมายด้วยเช่นกัน ยกเว้นว่าจะเป็นการช่วยเหลือหรือยุงเด็กก็อายุยังไม่เกิน สิบหกปี หรือผู้ซึ่งไม่สามารถเข้าใจว่าการกระทำของตนมีสภาพหรือสาระสำคัญ อย่งไร หรือไม่สามรถบังคับการกระทำของตนได้ฆ่าตัวตาย จะมีความผิดตาม ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 ดังนั้น หากผู้ป่วยมีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ดี ในขณะที่ฆ่าตัวตาย การช่วยเหลือของแพทย์ย่อมไม่ถือเป็นความผิดตามประมวล กฎหมายอาญาด้วยเช่นกัน (มาโนช โชคแจ่มใส, ม.ป.ป., หน้า 20) ซึ่งต่างจาก กรณีแพทย์กระทำการุณยฆาต

การุณยฆาตยังคงเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและเป็นความผิดอาญา อยู่ในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทย ในขณะที่ในบางประเทศการทำการุณยฆาตเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย มีกฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิที่จะตายของ ผู้ป่วยและคุ้มครองการกระทำของแพทย์ เช่น เนเธอร์แลนด์เป็นประเทศแรก ในโลกที่ออกกฎหมายมารับรองความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำการุณยฆาตโดยตรง และในปัจจุบันได้อนุญาตให้ทำการุณยฆาตได้ในเด็กอายุ มากกว่า 12 ปีที่มีอาการป่วยซึ่งไม่สามารถรักษาได้ เบลเยียมเป็นประเทศ ที่สองที่ได้ออกกฎหมายมารับรองความชอบด้วยกฎหมายของการุณยฆาต หากดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดและเป็นประเทศแรกในโลก

ที่อนุญาตให้ทำการุณยฆาตได้ทุกช่วงอายุ แต่ในขณะเดียวกันก็มีอีกหลายประเทศที่กฎหมายไม่ได้ให้การรับรองการทำการุณยฆาต เช่น ประเทศอังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศสและสิงคโปร์ เป็นต้น แต่กฎหมายของประเทศที่ไม่เห็นด้วยกับการทำการุณยฆาตเหล่านี้ ก็มีกรรับรองสิทธิปฏิเสธการรักษาพยาบาล (Right to Refuse Medical Treatment) โดยการทำ “พินัยกรรมชีวิต” (Living Will)* ซึ่งหมายถึง เอกสารทางกฎหมายที่บุคคลทำขึ้นเพื่อแสดงเจตนาไม่รับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียงเพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิต หรือเพื่อยุติการทรมานจากการเจ็บป่วย โดยให้มีผลเมื่อผู้ทำหนังสืออยู่ในภาวะที่ไม่อาจแสดงเจตนาได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องของการตายตามธรรมชาติ โดยไม่ประสงค์ยืดการตายด้วยการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ (อารยา เนืองจันงค์, 2560, หน้า 21-30) ซึ่งไม่ใช่การให้สิทธิผู้ป่วยที่จะเลือกไม่มีชีวิตอยู่ (Right to Die) แต่เป็นสิทธิในการเลือกที่จะปฏิเสธการรักษาพยาบาล (Right to Refuse Medical Treatment) เพื่อที่จะได้ “ตายตามธรรมชาติ” ถือเป็น การแสดงสิทธิในชีวิตและร่างกาย โดยยื่นความประสงค์ไว้ล่วงหน้า เพื่อประกาศให้สาธารณชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบการแสดงเจตนาดังกล่าว โดยในส่วนของประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ทำหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุข ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 โดยการแสดงเจตนาฯ ดังกล่าว จะมีผลต่อเมื่อผู้ป่วยมาถึง “วาระสุดท้ายของชีวิต” (Terminally Ill-Patient) โดยมาตรา 2 ของกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการตามหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียงเพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิต หรือเพื่อยุติการทรมานจากการเจ็บป่วย พ.ศ. 2553 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า

* หนังสือ Living Will นั้น ในแต่ละประเทศใช้ถ้อยคำแตกต่างกัน เช่น ประเทศอังกฤษใช้คำว่า “Advance Decisions” ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้คำว่า “Health Care Advance Directive” ประเทศสิงคโปร์ใช้คำว่า “Advance Medical Directive (AMD)”

หมายถึง “กรณัที่ภาวะนั้่นนำปสู่การตายอย่างหลักลงเียงไม่ได้ในระยยะเวลาอันใกล้จะถึง” และรวมถึง “ภาวะที่ม่มีการสูญเสยหน้าท่อย่างถาวรของเปลือกสมองใหญ่ที่ทาให้ขาดความสามารถในการรับรู้และติดต้อสื่อสารอย่างถาวร โดยปราศจากพถุติกรรรมการตบสนองใด ๆ ที่แสดงถึงการรับรู้ได้ จะมีเพียงปฏิกิริยาสนองตบอัดโนมัตเท่านั้น” ซึ่ในกรณัทางการแพทย์เรียกว้า “สภาพผักถาวร” (Persistence Vegetative State-PVS) กฎหมายฉบับนี้ จึงเป็นการสร้างควมชัดเจนในการค้มครองบุคคลากรทางแพทย์ ซึ่เศรพการแสดงเจตนาของผู้ป่วยโดยการม่ยัดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิต ซึ่เป็นไปตามภาวะของโรคซึ่ลุกลามโดยเทคโนโลยีหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ใด ๆ กล่าวคือ ม่ยัดชีวิตผู้ป่วยไว้ด้วย “พันธนาการทางการแพทย์” (อมราสุนทรธาดา และหทัยรัตน์ เสยงตั้ง, ม.ป.ป.) ซึ่เข้ากรณัการร้ญฆาตเชิงรับโดยควมสม้ครใจ (Voluntary Passive Euthanasia) ผู้ประกอบวิชาชีพอเวชกรรรมที่ปฏิบัติตามหนังสือแสดงเจตนาฯ ดังกล่าวโดยสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จะได้รับการค้มครองให้ม่ต้องม่ควมรับผิดชอบตามกฎหมายอย่างชัดเจน อีกรั้ม่ม่ควมผิดฐานทอด้ตั้งผู้ป่วยตามมาตรา 307 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เนื่องจากรั้ยังคงต้องดูแลรักษาผู้ป่วยแบบประค้บประคอง (Palliative Care) อยู่จนกระทั่งผู้ป่วยเสยชีวิต

อย่างไรก็ตาม ในบางกรณัผู้ป่วยอาจต้องทนทุกข์ทรมานกับโรคเรื้อรังหรือภาวะทุพพลภาพโดยสิ้นเชิงจากอุบัติเหตุที่ม่มีทางเยียวารรักษาให้หายได้แต่ก็มีได้ “นำปสู่การตายอย่างหลักลงเียงไม่ได้ในระยยะเวลาอันใกล้จะถึง” โดยผู้ป่วยอาจยังมีสติสัมปชัญญะจึงต้องม่ชีวิตอยู่ในสภาพที่ด้องทนทุกข์ทรมานทั้งร่างกายและจิตใจเป็นระยยะเวลานาน จนนำมาสู่การตัดสินใจร้องขอให้ญาติหรือบุคคลใกล้ชิดช่วยเร่งการจบชีวิตตนเองด้วยการกระทำกรรรมฆาตเชิงรุกหรือเป็นไปตามคำสั่งที่ผู้ป่วยได้ให้ล่วงหน้า (advance directive) ผู้กระทำตามควมร้องขอด้งกล่าว จึงมีเจตนาให้ผู้ป่วยถึงแก่ควมตายก่อนจะถึงวาระ

สุดท้ายตามธรรมชาติตามภาวะของโรคซึ่งลุกลาม บทความขึ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ผลทางด้านความรับผิดชอบทางอาญาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยและกฎหมายเยอรมันต่อการกระทำการุณยฆาตเชิงรุก โดยความสมัครใจ (Voluntary Active Euthanasia) เท่านั้น โดยตั้งอยู่ในกรอบของหลักการ แนวคิดของกฎหมายอาญาสารบัญญัติ โดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้้นำ หรือถกเถียงในประเด็นว่าการุณยฆาตควรเป็นการกระทำที่กฎหมายรับรองหรือไม่ เนื่องจากประเด็นดังกล่าว เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณากันในหลายมิติทั้งปรัชญา ศีลธรรม จริยศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม สังคม การเมือง นโยบายสาธารณะเกี่ยวกับสุขภาพ เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ฯลฯ จึงไม่สามารถนำเสนอมุมมองได้ครบถ้วนทุกมิติ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปที่ปราศจากอคติภายใต้ข้อจำกัดของบทความนี้ ผู้เขียนขอเพียงหยิบยกทัศนะของแพทยสมาคมโลก (World Medical Association) ในปัจจุบัน สำหรับประเด็นนี้ตามที่ปรากฏอยู่ใน “ปฏิญญาแพทยสมาคมว่าด้วยการุณยฆาต” (World Medical Association Declaration on Euthanasia) มีใจความว่า “การกระทำโดยตั้งใจที่จะทำลายชีวิตของผู้ป่วย แม้ว่าจะเป็นการทำตามคำร้องขอของผู้ป่วย หรือญาติสนิทก็ตามถือว่าเป็นผิดหลักจริยธรรม แต่ไม่รวมถึงการดูแลของแพทย์ที่เคารพต่อความปรารถนาของผู้ป่วยในวาระสุดท้ายของชีวิต ซึ่งประสงค์ที่จะเสียชีวิตตามธรรมชาติ”* (สุนัยสิทธิมนุษยชน, 2557, หน้า 10)

* "Euthanasia, that is the act of deliberately ending the life of a patient, even at the patient's own request or at the request of close relatives, is unethical. This does not prevent the physician from respecting the desire of a patient to allow the natural process of death to follow its course in the terminal phase of sickness."

1. กฎหมายอาญาไทยกับกรณีการกระทำการุณยฆาตเชิงรุก โดยสมัครใจ

1.1 ฐานความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับการุณยฆาตเชิงรุก

การให้บริการในการรักษาพยาบาลของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์เป็นการกระทำโดยตรงต่อชีวิตและร่างกายของผู้ป่วย ถ้าเป็นการกระทำที่เข้าองค์ประกอบความผิดตามบทบัญญัติกฎหมายเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมก็ต้องมีความผิดตามกฎหมายในแต่ละเรื่องนั้น โดยหากเป็นความผิดต่อชีวิตก็จะมีบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

มาตรา 288 บัญญัติว่า ผู้ใดฆ่าผู้อื่นต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าถึงยี่สิบปี

มาตรา 289 บัญญัติว่า ผู้ใด (1) ฆ่าบุพการี... และ (4) ฆ่าโดยไตร่ตรองไว้ก่อน... ต้องระวางโทษประหารชีวิต

คำว่า “ฆ่า” หมายรวมถึง การกระทำด้วยประการใด ๆ แก่คนที่มีชีวิตอยู่ให้ตายโดยไม่จำกัดวิธีการกระทำ สุดแต่ทำให้เกิดผลคือความตาย จึงจะเป็นความผิดสำเร็จ ถ้ามีการกระทำแต่ไม่เกิดผลอาจเป็นเพียงฐานพยายาม แต่ถ้าการกระทำแก่คนที่สิ้นชีวิตแล้วโดยคิดว่ายังมีชีวิตอยู่ ผู้กระทำไม่มีความผิดฐานฆ่าหรือพยายามฆ่าผู้อื่น เพราะไม่มีตัวคนที่จะฆ่า (พัสลภา พิสิษฐ์สังฆการ, 2516, หน้า 44)

คำว่า “ผู้อื่น” หมายรวมถึง คนอื่นนอกจากตัวผู้กระทำนั่นเอง ทั้งนี้ ไม่จำกัดด้วย เพศ ฐานะ สัญชาติ สุขภาพ ภาวะแห่งจิต หรือสิ่งอื่นทั้งปวงของผู้ถูกกระทำและต้องเป็นคนหรือบุคคลธรรมดาที่เรียกว่ามนุษย์เท่านั้น ส่วนนิติบุคคลแม้จะมีสิทธิและหน้าที่เหมือนบุคคลธรรมดา แต่ก็ไม่มีชีวิต เพราะเป็นเพียงแต่บุคคลสมมติโดยอาศัยอำนาจของกฎหมายเท่านั้น และนิติบุคคลมิได้ตายเป็นแต่เล็กไปสิ้นสุดไปตามที่กฎหมายบัญญัติกรณีต่าง ๆ

ไว้ สภานิติบุคคลมิใช่สิ้นสุดลงเมื่อตายดังบุคคลธรรมดา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 15 ซึ่งบัญญัติว่า สภานิติบุคคล (ธรรมดา) ย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย ฯลฯ (พอลก พิธิษฐสังฆการ, 2516, หน้า 45)

คำว่า “เจตนา” หมายความว่า เจตนาตามมาตรา 59 ประมวลกฎหมายอาญา คือการกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะเดียวกัน ผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นได้ว่าผู้ถูกกระทำ ย่อมจะต้องตาย (พอลก พิธิษฐสังฆการ, 2516, หน้า 45)

คำว่า “บุพการี” หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป ซึ่งได้แก่ บิดามารดา ปู่ย่าตาทวด เป็นต้น มีปัญหาว่าต้องเป็นบุพการีตามกฎหมาย หรือบุพการีตามความเป็นจริง เห็นว่าน่าจะหมายถึง บุพการีตามความเป็นจริงด้วย (ไกรฤกษ์ เกษมสันต์, 2552, หน้า 31)

คำว่า “ไตร่ตรอง” หมายความว่า การฆ่าในครั้งนั้น ผู้กระทำ มีโอกาสคิดทบทวนแล้วจึงตกลงใจกระทำการฆ่า ดังนั้น การใช้เวลาในการคิด นานเพียงใด ไม่น่าจะเป็นข้อสำคัญ สำคัญอยู่ตรงที่ได้มีการทบทวนแล้ว จึงตัดสินใจหรือไม่ อย่างไรก็ตาม การทบทวนต้องมีระยะเวลา เป็นข้อประกอบการพิจารณาอยู่ในตัว (ไกรฤกษ์ เกษมสันต์, 2552, หน้า 35)

ดังนั้น ในกรณี “การุณยฆาตเชิงรุก” (Active Euthanasia) ซึ่งหมายความว่า การทำให้ผู้ป่วยถึงแก่ชีวิตโดยเจตนา คือ เจตนาฆ่า โดยประสงค์หรือเล็งเห็นผล เช่น แพทย์ลงมือฉีดยา ให้ยาเกินขนาด เพื่อต้องการให้ผู้ป่วยจากไปอย่างสงบด้วยความสงสาร กรณีเช่นนี้ถือเป็นเจตนา ประสงค์ต่อผล หรือกรณีที่แพทย์ดำเนินการใด ๆ ที่รู้อยู่แล้วแต่ต้นว่าการ ดำเนินการดังกล่าว เป็นการเสี่ยงทำให้ผู้ป่วยอาจถึงแก่ความตายได้ตั้งแต่ต้น แต่ก็ยังกระทำจนในที่สุดผู้ป่วยถึงแก่ความตาย กรณีนี้ถือเป็นเจตนา ย่อมเล็งเห็นผล และผู้กระทำได้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดต่อเนื้อตัว ร่างกายของ

ผู้ป่วยโดยตรง เช่น การฉีดยา ซึ่งโดยผลของการกระทำนั้น เป็นผลโดยตรงให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย ซึ่งหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญาแล้ว เห็นได้ว่า การที่แพทย์ ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือบุคคลทั่วไปช่วยให้ผู้ป่วยได้ตายอย่างสงบ การทำ “การุณยฆาตเชิงรุก” ดังกล่าว ย่อมเป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามมาตรา 288 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้ หากการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำต่อบุพการีหรือไต่รตรงไว้ก่อน มีระวางโทษที่หนักขึ้นตามมาตรา 289(1), (4) แห่งประมวลกฎหมายอาญาแล้วแต่กรณี (อารยา เนื่องจ่านงค, 2560, หน้า 46-47)

1.2 การุณยฆาตเชิงรุกกับเหตุลดโทษหรือยกเว้นโทษตามกฎหมายอาญาไทย

1.2.1 มูลเหตุจูงใจในการทำการุณยฆาต

สำหรับมูลเหตุจูงใจ (Motive) ในการทำการุณยฆาต แม้จะมีมูลเหตุจูงใจที่ดี ที่น่าสรรเสริญ ก็ไม่อาจทำให้หลุดพ้นจากความผิดอาญาไปได้ หากสิ่งที่กระทำลงโดยเจตนาเป็นความผิดกฎหมายอยู่ในตัว เช่น การฆ่าคนด้วยความสงสาร (Mercy Killing) เป็นต้น กฎหมายอาญาของไทย มิได้คำนึงถึงมูลเหตุจูงใจ (Motive) ในการกระทำความผิด มูลเหตุจูงใจมิใช่องค์ประกอบความผิดตามกฎหมายอาญาไทย และไม่อาจอ้างมูลเหตุจูงใจในการช่วยเหลือผู้ตายมาเป็นข้อแก้ตัวให้พ้นผิดได้ แต่เป็นเพียงสิ่งที่ศาลนำมาใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อกำหนดโทษเท่านั้น ดังนั้น ศาลอาจถือเอาความสงสารซึ่งเป็นเหตุจูงใจฆ่ามาประกอบการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษให้น้อยลงหรือไม่ก็ได้ (นันทน อินทนนท์, 2544, หน้า 129-157) โดยศาลอาจถือว่าการกระทำเพื่อให้ผู้ป่วยพ้นจากความทุกข์ทรมานได้มีเหตุบรรเทาโทษตามมาตรา 78 วรรคสอง เพื่อลดโทษหรือกำหนดโทษสถานเบาให้ได้เท่านั้น จึงกล่าวได้ว่าการทำให้ผู้ป่วยตายโดยสงบ (Euthanasia หรือ Mercy Killing) ก็ยังคงเป็นความผิดทางอาญาเช่นเดียวกัน เมื่อกฎหมายไทยมิได้แยกความผิด

ฐานทำให้ผู้ป่วยตายโดยสงบต่างหากไปจากการทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย โดยเจตนา ดังนั้น ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายตาม ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 288 และอาจต้องรับผิดชอบขั้นหากการกระทำ นั้นได้กระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 289(4) อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีศาลอาจใช้ดุลพินิจกำหนดโทษน้อยลง หากศาลเชื่อว่า ผู้กระทำความผิดไม่ได้มีมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิด (อารยา เนื่องจางค์, 2560, หน้า 48)

1.2.2 การกระทำความผิดอาญาด้วยความจำเป็นกับการุณยฆาต

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 67(2) ผู้ใดกระทำความผิดด้วยความจำเป็นเพราะเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากภยันตรายที่ใกล้จะถึง และไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นโดยวิธีอื่นใดได้ เมื่อภยันตรายนั้นตนมิได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะความผิดของตน ถ้าการกระทำนั้นไม่เป็นการเกินสมควร แต่เหตุแล้วผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ “การกระทำความผิดโดยจำเป็น” ดังกล่าว จะต้องเป็นไปเพื่อมิให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของตนหรือของผู้อื่น แต่การที่แพทย์กระทำการุณยฆาตต่อผู้ป่วยนี้ แทนที่จะเป็นการป้องกันชีวิตของผู้ป่วย กลับกลายเป็นว่าแพทย์ได้เป็นผู้ทำลายชีวิตของผู้ป่วยเสียเอง ดังนั้น การกระทำดังกล่าวจึงไม่อาจละเว้นความรับผิดชอบได้ (สิทธิพล เครือรัตติกาล, 2551)

1.2.3 ความยินยอมของผู้ป่วยกับการกระทำการุณยฆาต

การทำให้ผู้ป่วยตายโดยสงบโดยสมัครใจ (Voluntary Active Euthanasia) โดยสภาพแล้วเกิดขึ้นโดยความยินยอมร้องขอของผู้ป่วยเอง ความยินยอมดังกล่าวมีผลต่อความรับผิดชอบทางอาญาหรือไม่ ประมวลกฎหมายอาญาของไทยไม่ได้มีการบัญญัติเรื่องหลักความยินยอมไว้โดยตรง อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาได้เคยวางหลักเป็นบรรทัดฐานไว้ในฎีกาที่ 1403/2508

สรุปรได้ ด่งนั 1) ความยชญมณัันด้องเป็ความยชญมอันบรสรุทธรร หมายความว่า มอม่การหลอกลงหรือสาคัณมด หรืออ่มขู่ ด้วยประการใด ๆ 2) ความยชญมณัันมอม่ชดัต่อความสำนงคในศลธรรมอันด โดยด้องพจรณาตามความรู่ศกของ บคคลท่วไปนทอ้งทแลเวลาทเกดการกระทำนััน 3) เป็ความยชญมทม่อยู่จนลถึงขณะกระทำการอันกกุหมายบญญุดเป็ความมด หมายความว่า มอม่การบอกเลกความยชญมณััน หากบอกเลกแลลผู้กระทำยงช่นกระทำกม่มีเหตุทจจะยกเว็นความมดให้แกผู้กระทำได้ ในความเห่นของนักรวษาการทางด่านกกุหมายเห่นว่า ความยชญม เป็ล้งทผู้เสยหายยชญมด้วยความสมศรจอย่างแท้จริงด้วยตนเอง โดยปราศจากการชู่เช้ญหรือหลอกลง ยอมรับทจจะเป็ผู้กกระทำหรือยอมรับความเสยงภยนัันเอง ความยชญมด่งกล่าว จงเป็เหตุให้ผู้กระทำนัันมีอ่านจกระทำได้โดยม่มีความมด แต่ทงนัความยชญมด้องม่ชดัต่อความสงบเรยบร้อยและศลธรรมอันดของประชาชนด้วย ตัวอย่างช่น ความยชญมของนักรมยในการชกกันตามกตกาเท่านััน การยอมให้ช่างดัดผม ยอมให้แพทยผ่าดัดเพื่อรักษาโรคหรือเสริมความงาม เป็ต้น เพราะการผ่าดัดของแพทยลถึงจะเป็การทำร้ายร่างกาย แต่ก้เป็การกระทำเพื่อรักษาชวิตจงม่ชดัต่อความสงบเรยบร้อยและศลธรรมอันดของประชาชน จงกล่าวได้ว่า หลักความยชญมอันบรสรุทธรรของผู้เสยหายนทางอาญา (Innocent Consent) ด้องอยู่ภายใต้ข้อบงคับว่า ห้ามชดัต่อความสงบเรยบร้อยและศลธรรมอันดของประชาชนเพื่อให้ส้งคมเป็นปกดลสุข ม่มีความเป็นระเบยบเรยบร้อย ม่ว่าความยชญมใดก้ตาม ก้ม่อาจทจจะมาลบล้างวตุลุประสงคัด่งกล่าวของกกุหมายอาญาไปได้ (อรรยา เนองจ่านงค, 2560, หน้า 102-103)

นส่วนของความยชญมให้ข่านััน ในป้จจุบันนัีกกุหมายไทยยงม่ได้รับรองลทธของบคคลทจจะตาย (Right to Die) ความยชญมด่งกล่าวยงคงชดัต่อความสงบเรยบร้อยและศลธรรมอันดของประชาชน ทงนั กกุหมายอาญามี่วตุลุประสงคัเพื่อควบคุมความสงบเรยบร้อยนส้งคมให้คนอยู่รวมกัน

อย่างสงบสุข ฉะนั้น การใดที่ฝ่าฝืนวัตถุประสงค์กฎหมายอาญาย่อมไม่อาจยอมรับ ให้มีขึ้นได้ ในปัจจุบันนี้แม้ผู้ป่วยจะยินยอมด้วยความสมัครใจให้แพทย์ทำการรุกรณฆาตก็ไม่อาจใช้หลักความยินยอมกับการกระทำที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนมาเป็นข้อยกเว้นให้การกระทำที่ผิดกฎหมายกลับกลายเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายขึ้นมาได้ (อารยาเนื่องจางค์, 2560, หน้า 72) ดังนั้น การแสดงเจตนาถึงแม้จะเป็นลายลักษณ์อักษรให้แพทย์ทำการรุกรณฆาตเชิงรุก แม้ปรากฏใน “พินัยกรรมชีวิต” ในลักษณะเป็นไปตามคำสั่งที่ผู้ป่วยได้ให้ล่วงหน้า (Advance Directive) ดังกล่าวแ่ก่ตน ยังคงไม่มีผลตามด้วยกฎหมายที่จะปลดเปลื้องความรับผิดชอบทางอาญาของแพทย์ได้

2. กฎหมายอาญาเยอรมันกับกรณีการทำการรุกรณฆาตเชิงรุกโดยสมัครใจ

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) หรือระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร ดังนั้น กฎหมายอาญาของประเทศเยอรมนีจึงถูกรวบรวมไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและจัดไว้เป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระเบียบในประมวลกฎหมายอาญา (Strafgesetzbuch: StGB) ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ภาค คือ ภาคทั่วไป และภาคความผิด และมีทั้งหมด 358 มาตรา (§)

ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศเยอรมนี (Strafrecht) ได้บัญญัติการกระทำความผิดต่อชีวิต (Straftaten gegen das Leben) ไว้ในหมวด 17 (Sechzehnter Abschnitt) ตั้งแต่ § 211 ถึง § 222 และได้แบ่งประเภทของการกระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Vorsätzliche Tötungsdelikte) ไว้ 4 กรณี ดังต่อไปนี้ 1) ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Totschlag) ใน § 212 2) เหตุฉกรรจ์ของความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Mord) ใน § 211 3) บทลดโทษของความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Minder schwerer Fall

des Totschlags) ใน § 213 นอกจากนี้ ใน § 216 ได้บัญญัติความผิดฐานฆ่าผู้อื่นที่ผู้ถูกฆ่ายินยอมให้ฆ่าอย่างแท้จริง หรือการุณยฆาต (Tötung auf Verlangen) ซึ่งเป็นฐานความผิดพิเศษ (Privilegierung) ที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาด้วย

2.1 ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Totschlag)*

ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Totschlag) ตาม § 212 เป็นฐานความผิดหลักของการกระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาของประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ซึ่งมีองค์ประกอบความผิด ดังนี้

2.1.1 องค์ประกอบภายนอก (Objektiver Tatbestand)

(1) ผู้ใด (wer)

บุคคลธรรมดาซึ่งจะเป็นบุคคลใด ๆ ก็ได้ โดยผู้ลงมือกระทำความผิดฐานนี้ถือว่าเป็น “ฆาตกร (Totschläger)”

(2) ฆ่า (töten)

เป็นการกระทำด้วยวิธีใด ๆ ก็ตาม เพื่อให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย โดยผู้กระทำจะต้องตั้งใจกระทำเพื่อให้ผล คือ ความตาย เกิดขึ้นกับบุคคลนั้น และความตายนั้นเป็นผลที่ผู้กระทำสามารถคาดหมายได้ว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งอาจเป็นการกระทำด้วยวิธีใด ๆ เพื่อให้บุคคลนั้นไม่สามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ เช่น การยิงให้ถึงแก่ความตายทันที ทั้ง ๆ ที่บุคคลนั้นสามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้อีกประมาณ 1 ชั่วโมงหากไม่ถูกยิง (BGH, 25.11.1986 - 1 StR 613286) หรือการแขวนคอบุคคลซึ่งถูกทำร้ายให้สลบ โดยทำให้เหมือนกับว่าบุคคลนั้นฆ่าตัวตาย และการแขวนคอนั้นเป็นเหตุให้บุคคลดังกล่าวถึงแก่ความตาย (Mitsch, 1995, pp. 789 - 790)

* § 212 Totschlag

(1) Wer einen Menschen tötet, ohne Mörder zu sein, wird als Totschläger mit Freiheitsstrafe nicht unter fünf Jahren bestraft.

(2) In besonders schweren Fällen ist auf lebenslange Freiheitsstrafe zu erkennen.

การฆ่ายังรวมไปถึงการงดเว้นหน้าที่ในการทำให้บุคคลนั้นมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ด้วย โดยเฉพาะกรณีที่แพทย์งดเว้นกระทำการเป็นเหตุให้คนไข้ถึงแก่ความตาย เช่น การรักษามะเร็งด้วยการฉายรังสี ซึ่งทำให้คนไข้ประมาณร้อยละ 90 ของคนไข้ทั้งหมดมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ 5 ถึง 10 ปี และทำให้คนไข้ร้อยละ 10 ถึงแก่ความตายก่อนเวลาอันสมควร หากแพทย์งดเว้นไม่พิจารณาความเหมาะสมของสภาพร่างกายคนไข้ในการใช้วิธีการรักษาดังกล่าว ย่อมถือว่าแพทย์งดเว้นกระทำการ และอาจมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาได้ (BGH, 10.03.1998 - 1StR 731-97)

(3) ผู้อื่น (Menschen)

ผู้ถูกระทำในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาจะต้องมีสภาพบุคคล กล่าวคือ ตั้งแต่เมื่อตัวอ่อนในครรภ์มารดา กำลังจะคลอดออกมาเป็นทารก โดยอย่างน้อยต้องมีการเปิดออกของปากมดลูกในกรณีที่คลอดแบบธรรมชาติ หรือมีการผ่าตัดเปิดมดลูกออกแล้ว และทารกต้องสามารถมีชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเองภายหลังการคลอดชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งด้วย ทั้งนี้ สภาพบุคคลย่อมสิ้นสุดลงเมื่อสมองตาย โดยระบบการทำงานทั้งหมดของสมอง (ระบบหายใจและระบบไหลเวียนโลหิตของสมอง) ล้มเหลวและไม่สามารถกลับมาีสภาพปกติดั้งเดิมได้ ไม่ใช่เพียงการหยุดทำงานของระบบหายใจและระบบไหลเวียนโลหิตของร่างกายเท่านั้น

นอกจากนี้ ในการกระทำความผิดฐานนี้ต้องเป็นการกระทำต่อบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้กระทำความผิด ดังนั้น การฆ่าตัวตายย่อมไม่เป็นความผิดฐานนี้ เพราะขาดองค์ประกอบภายนอก และผู้ช่วยเหลือบุคคลอื่นในการฆ่าตัวตายย่อมไม่ต้องรับโทษทางอาญา เพราะเมื่อการฆ่าตัวตายซึ่งเป็นการกระทำหลักไม่เป็นความผิด การช่วยเหลือในการฆ่าตัวตายก็ย่อมไม่เป็นความผิดด้วย

2.1.2 องค์ประกอบภายใน (Subjektiver Tatbestand)

ฆาตกรต้องมีเจตนาฆ่าผู้อื่น กล่าวคือ ต้องกระทำความผิดโดยสมัครใจและรู้ว่าการกระทำของตนเป็นการทำให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย เช่น การที่ผู้ป่วยโรคเอดส์ซึ่งทราบว่าตนเป็นโรคดังกล่าว มีเพศสัมพันธ์กับบุคคลอื่นโดยไม่ป้องกัน เป็นเหตุให้บุคคลนั้นติดเชื้อโรคเอดส์ด้วย ย่อมเป็นการกระทำโดยเจตนาให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายด้วยโรคดังกล่าว แม้จะไม่ถึงแก่ความตายในทันทีก็ตาม แต่หากผู้ป่วยนั้นเชื่อว่าโรคนี้อาจรักษาให้หายได้ด้วยวิธีการทางการแพทย์ ก็ย่อมถือว่าบุคคลดังกล่าวมีเพียงเจตนาทำร้ายเท่านั้น (BGH, 04.11.1988 – 1 StR 262/88)

ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาจะเป็นความผิดสำเร็จต่อเมื่อการกระทำครบองค์ประกอบภายนอกและภายในดังกล่าวมาแล้วข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผล คือ ความตายของบุคคลอื่นเกิดขึ้น (Taterfolg) และการฆ่าสัมพันธ์กับผลของความตายที่เกิดขึ้นด้วย (Kausalität)

2.2 บททลกรรจ์ของความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Mord)*

§ 211 เป็นเหตุทลกรรจ์ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาตาม § 212 ต้องรับโทษหนักขึ้น กล่าวคือ ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และผู้กระทำความผิดตามมาตรานี้ ถือว่าเป็น “ฆาตกร” (Mörder) โดยเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น แบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

2.2.1 เหตุจูงใจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Beweggründe)

ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบภายในของ § 211 ได้แก่

* § 211 Mord

(1) Der Mörder wird mit lebenslanger Freiheitsstrafe bestraft.

(2) Mörder ist, wer aus Mordlust, zur Befriedigung des Geschlechtstriebes, aus Habgier oder sonst aus niedrigen Beweggründen, heimtückisch oder grausam oder mit gemeingefährlichen Mitteln oder um eine andere Straftat zu ermöglichen oder zu verdecken, einen Menschen tötet.

- (1) ฆ่าผู้อื่นเพื่อความบันเทิง (Mordlust) เช่น ฆ่าเพราะมีความสุขที่เห็นบุคคลอื่นถึงแก่ความตาย
- (2) ฆ่าผู้อื่นเพื่อความสุททางเพศ เช่น ฆ่าบุคคลอื่นเพื่อจะข่มขืนศพของบุคคลนั้น
- (3) ฆ่าผู้อื่นด้วยความโหด (Habgier) เช่น ฆ่าเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์ของผู้อื่น
- (4) ฆ่าผู้อื่นด้วยเหตุอื่นที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ชอบด้วยศีลธรรมอันดีงาม (Sonstige niedrige Bweegründe) เช่น ฆ่าเพื่อแก้แค้น ฆ่าเพราะเหยียดสีผิวหรือเชื้อชาติ

2.2.2 วิธีการลงมือกระทำความผิดที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Art und Weise) ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบภายนอกของ § 211 ได้แก่

- (1) ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน (Heimtücke) เป็นการฆ่าโดยอาศัยความเชื่อใจและความไม่ระมัดระวังของผู้ถูกกระทำ เช่น ลอบฆ่าผู้ที่นอนหลับ ขวางกั้นหินใส่รถยนต์ที่วิ่งไปมาบนสะพาน เป็นต้น
- (2) ฆ่าผู้อื่นโดยทรมาณหรือโดยกระทำทารุณโหดร้าย (Grausamkeit) เช่น ใช้มีดแทงเป็นบาดแผลบนร่างกาย 30 ครั้ง จนถึงแก่ความตาย ให้อดอาหารจนถึงแก่ความตาย เป็นต้น
- (3) ฆ่าผู้อื่นโดยใช้วัตถุที่เป็นอันตรายต่อสาธารณะ (Gemeingefährliche Mittel) เช่น ฆ่าโดยใช้ระเบิดหรือวางเพลิง วางยาพิษในกาต้มน้ำของโรงอาหารมหาวิทยาลัย เป็นต้น

2.2.3 วัตถุประสงค์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Zweck) ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบภายในของ § 211 ได้แก่

- (1) ฆ่าผู้อื่นเพื่อกระทำความผิดอย่างอื่น (Ermöglichungsabsicht) เช่น ฆ่าผู้อื่นเพื่อให้ได้ผลประโยชน์จากประกันชีวิต (ฉ้อโกง) ฆ่ามารดาเพื่อข่มขืนบุตรสาว เป็นต้น

(2) ซ้ำผู้อื่นเพื่อปกปิดความผิดที่ได้กระทำไปแล้ว (Verdeckungsabsicht) เช่น ภริยาฉ้อโกงเงินของบิดาสามี เมื่อต่อมาบิดาของสามีทราบเรื่องจึงแจ้งให้ภริยาของบุตรชายของตนทราบและให้คืนเงินดังกล่าว หากไม่คืนจะบอกความจริงกับบุตรชายของตน ภริยากลับสามีจะรู้ความจริงจึงซ้ำบิดาของสามี

2.3 บทลดโทษของความผิดฐานซ้ำผู้อื่นโดยเจตนา (Minder schwerer Fall des Totschlags)*

ผู้กระทำความผิดที่จะได้รับการลดโทษตาม § 213 จะต้องกระทำกรบองค์ประกอบความผิดฐานซ้ำผู้อื่นโดยเจตนาตาม § 212 มาแล้ว และการลงมือกระทำความผิดนั้นเกิดขึ้นจากการที่บุคคลอื่นข่มเหง ผู้กระทำความผิดหรือญาติของผู้กระทำความผิดอย่างร้ายแรงด้วยเหตุที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Schweren Beleidigung) เป็นเหตุให้บันดาลโทสะและลงมือฆ่าบุคคลนั้น โดยผู้กระทำความผิดไม่ได้มีส่วนให้เกิดการข่มเหงเช่นนั้น กล่าวคือเป็นการบันดาลโทสะที่กฎหมายรับรองให้ (Berechtigter Zorn) เช่น สามีมาพบภริยาที่จดทะเบียนสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายและชายชู้อยู่ร่วมกันในบ้านสองต่อสอง และภริยาได้ล้อเลียนสมรรถภาพทางเพศของตน ทำให้สามีบันดาลโทสะและลงมือฆ่าภริยา สามีย่อมได้รับการลดโทษด้วยผลของ § 213 (BGH, 15.10.1981 - 4 StR 461-81)

* § 213 Minder schwerer Fall des Totschlags
War der Totschläger ohne eigene Schuld durch eine ihm oder einem Angehörigen zugefügte Mißhandlung oder schwere Beleidigung von dem getöteten Menschen zum Zorn gereizt und hierdurch auf der Stelle zur Tat hingerissen worden oder liegt sonst ein minder schwerer Fall vor, so ist die Strafe Freiheitsstrafe von einem Jahr bis zu zehn Jahren.

2.4 ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นที่ผู้ถูกฆ่ายินยอมให้ฆ่าอย่างแท้จริง (Tötung auf Verlangen)*

ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นที่ผู้ถูกฆ่ายินยอมให้ฆ่าอย่างแท้จริงเป็นฐานความผิดพิเศษในเรื่องฐานความผิดต่อชีวิต มีองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายในของความรับผิดดังต่อไปนี้

2.4.1 องค์ประกอบภายนอก (Objektiver Tatbestand)

(1) กระทำครบองค์ประกอบภายนอกความผิดฐานผู้อื่นโดยเจตนาตาม § 212

ผู้กระทำความผิดตาม § 216 จะต้องกระทำความผิดครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานผู้อื่นโดยเจตนาตาม § 212 ให้ครบถ้วนเสียก่อน กล่าวคือ กระทำการใด ๆ เพื่อให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย (ผู้ใดฆ่าผู้อื่น)

(2) ความต้องการที่ชัดแจ้งและแท้จริงของผู้ถูกฆ่าที่ต้องการให้ตนเองถึงแก่ความตาย (Ausdrückliches und ernstliche Verlangen des Getöteten)

ความต้องการของผู้ถูกฆ่าที่ต้องการให้ตนเองถึงแก่ความตายนั้นจะต้องชัดแจ้ง กล่าวคือ แสดงออกอย่างชัดเจนหรือโดยปริยายถึงความปรารถนาที่ต้องการจบชีวิตของตนเอง (BGH, 25.11.1986 - 1 StR 613286) เช่น การพูดจา การแสดงกิริยาท่าทาง เป็นต้น และความต้องการนั้นจะต้องแท้จริง กล่าวคือ ต้องเกิดจากความสมัครใจของผู้ถูกฆ่าเอง ไม่ได้เกิดจากการถูกหลอกลวงหรือการสำคัญผิด ทั้งนี้ นอกจากผู้ถูกฆ่าจะต้องแสดง

* § 216 Tötung auf Verlangen

(1) Ist jemand durch das ausdrückliche und ernstliche Verlangen des Getöteten zur Tötung bestimmt worden, so ist auf Freiheitsstrafe von sechs Monaten bis zu fünf Jahren zu erkennen.

(2) Der Versuch ist strafbar

ความยินยอมให้ผู้กระทำฆ่าตนเองแล้ว ผู้ถูกฆ่าต้องก่ให้ผู้กระทำต้องประสงค์จะฆ่าผู้ถูกฆ่าด้วยโดยการร้องขอ

ทั้งนี้ ในวันที่ 7 ธันวาคม 2553 ศาลแขวงได้พิพากษาให้ชายอายุ 38 ปี ซึ่งฆ่าแฟนสาวจนถึงแก่ความตาย ให้มีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาตาม § 211 มิใช่มีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นที่ผู้ถูกฆ่ายินยอมให้ฆ่าอย่างแท้จริงตาม § 216 และถูกพิพากษาลงโทษจำคุก 4 ปีครึ่ง โดยชายดังกล่าวได้ลงมือฆ่าแฟนสาว เนื่องจากเธอมีอาการซึมเศร้าและอาการทางประสาทเป็นระยะเวลากว่า 8 ปี แต่เมื่อการลงมือฆ่านั้นไม่ได้เกิดจากการร้องขอที่ชัดแจ้งและแท้จริงของแฟนสาว จึงถือว่าเป็นการกระทำตามเจตนาของผู้กระทำความผิดเอง (Ullrich, 2010)

(3) ผู้กระทำฆ่าผู้ถูกฆ่าให้ถึงแก่ความตายตามความต้องการนั้น (Wodurch der Täter zur Tötung bestimmt wurde)

การลงมือฆ่าของผู้กระทำจะเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้ถูกฆ่าร้องขอให้มีการฆ่าตามความต้องการของตนเองเท่านั้น มิใช่เกิดจากการที่ผู้กระทำมีเจตนาฆ่าผู้ถูกฆ่ามาแล้วตั้งแต่ต้น หรือผู้กระทำลงมือฆ่าผู้ถูกฆ่าโดยไม่รู้ถึงความต้องการของผู้ถูกฆ่าเลย หรือการฆ่าผู้ถูกฆ่าเกิดจากการมีเจตนาในการทำให้ความผิดอื่นบรรลุผล มิใช่เป็นเจตนาหลักในการกระทำความผิด

2.4.2 องค์ประกอบภายใน (Subjektiver Tatbestand)

(1) เจตนาฆ่าผู้อื่น (Tötungsvorsatz)

ผู้กระทำต้องมีเจตนาฆ่าผู้อื่นตามองค์ประกอบภายในของความผิดฐานผู้อื่น โดยเจตนาตาม § 212 กล่าวคือ รู้ว่าการกระทำของตนเป็นการทำให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย

(2) เจตนาฆ่าผู้อื่นตามความต้องการที่ชัดแจ้งและแท้จริงของผู้ถูกฆ่า (Vorsatz hinsichtlich des Verlangens)

ผู้กระทำต้องมีเจตนาฆ่าผู้อื่นตามความต้องการที่ชัดแจ้ง และแท้จริงของผู้ถูกฆ่า มิใช่เกิดจากเจตนาของผู้กระทำเอง

ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นที่ผู้ถูกฆ่ายินยอมให้ฆ่าอย่างแท้จริง จะเป็นความผิดสำเร็จต่อเมื่อการกระทำครบองค์ประกอบภายนอกและภายใน ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผล คือ ความตายของผู้ถูกฆ่า เกิดขึ้น (Taterfolg) ตามความต้องการของบุคคลนั้น และการฆ่าสัมพันธ์กับ ผลของความตายที่เกิดขึ้นด้วย (Kausalität) (Ziethen, 2007) ทั้งนี้ ผู้กระทำ จะมีความผิดฐานฐานฆ่าผู้อื่นที่ผู้ถูกฆ่ายินยอมให้ฆ่าอย่างแท้จริง (Totung auf Verlangen) ตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (Strafgesetzbuch) ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 5 ปี รวมไปถึงการพยายามกระทำความผิดต้องระวางโทษตามกฎหมายการพยายามกระทำความผิดตาม § 216 มีความผิดทางอาญาด้วย เช่น พยาบาลฉีดยาเพื่อฆ่าผู้ป่วยที่ทุกข์ทรมานจากการเจ็บป่วยตามความต้องการของผู้ป่วยรายนั้น แต่เมื่อฉีดยาแล้ว ปรากฏว่าผู้ป่วยไม่ถึงแก่ความตาย พยาบาลย่อมมีความผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่นที่ผู้ถูกฆ่ายินยอมให้ฆ่าอย่างแท้จริงตาม § 216 ด้วย

2.4.3 การปรับใช้มาตรา 216 ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันกับกรณีการุณยฆาตเชิงรุกโดยสมัครใจ (Voluntary Active Euthanasia)

มาตรานี้เป็นฐานความผิดพิเศษจากความผิดฐานฆ่าผู้อื่น โดยทั่วไป ซึ่งเข้ากรณีการกระทำการุณยฆาต ในกรณีการุณยฆาตเชิงรุกโดยสมัครใจ (Voluntary Active Euthanasia) หรือเป็นการที่ผู้กระทำ เช่น แพทย์ สามี ภริยา หรือญาติ เป็นต้น มีวัตถุประสงค์ช่วยให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายโดยตรง ซึ่งได้กระทำด้วยวิธีการใด ๆ เช่น การฉีดยา การให้ยา เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้กระทำจะมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นที่ผู้ถูกฆ่ายินยอมให้ฆ่าอย่างแท้จริงตาม § 216

บทบัญญัติ § 216 ของประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน อยู่ภายใต้หลักห้ามล่วงละเมิดชีวิตของผู้อื่น (Prinzip der Unantastbarkeit fremden Lebens) เช่นเดียวกับความผิดต่อชีวิตอื่น ๆ กล่าวคือ ผู้ใดจะตกลงยินยอมเพื่อให้บุคคลอื่นฆ่าตนเองมิได้ เนื่องจากการกระทำเช่นว่านั้นย่อมเป็นการขัดต่อคุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut) (คณิศ ฌ นคร, 2549, หน้า 200 - 201) ของการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ และทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับการยกเว้นโทษ ได้รับเพียงการลดโทษเท่านั้น การกระทำความผิดตาม § 216 มักเกิดจากการกระทำของแพทย์หรือบุคคลใกล้ชิด ซึ่งช่วยเหลือผู้ป่วยที่บาดเจ็บสาหัสหรือผู้ป่วยที่ทุกข์ทรมานจากอาการเจ็บป่วยทางร่างกายหรือจิตใจให้พ้นจากความทรมานด้วยการฉีดยาให้ถึงแก่ความตายตามที่ยุ่ป่วยร้องขอ

ในวันที่ 4 ตุลาคม 2553 ศาลแขวง เมืองเฟือร์ส ได้พิพากษาให้หญิงชราอายุ 80 ปี ซึ่งฆ่าสามีของเธอจนถึงแก่ความตาย ให้มีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นที่ผู้ถูกฆ่ายินยอมให้ฆ่าอย่างแท้จริงตาม § 216 และถูกพิพากษาลงโทษจำคุก 1 ปี ซึ่งอยู่ระหว่างรอการลงโทษและโทษปรับ 4,000 ยูโร โดยหญิงชราได้ลงมือฆ่าสามี เนื่องจากสามีต้องทุกข์ทรมานจากอาการเจ็บป่วยมาเป็นเวลานาน และได้รับร้องขอให้ภริยาฆ่าตนเองเพื่อจะได้ตายอย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากกว่าจะตายเพราะโรคร้ายไข้เจ็บที่เกิดขึ้น (Humanistischer Verband Deutschlands, 2010)

ในวันที่ 6 สิงหาคม 2552 ศาลแขวง เมืองฟุลต้า (Frankfurter Rundschau, 2009) ได้พิพากษาให้ชายอายุ 51 ปี ซึ่งช่วยเหลือภริยาของตน ให้ฆ่าตัวตายจนสำเร็จ ให้มีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นที่ผู้ถูกฆ่ายินยอมให้ฆ่าอย่างแท้จริงตาม § 216 และถูกพิพากษาลงโทษจำคุก 1 ปีครึ่ง ซึ่งอยู่ระหว่างรอการลงโทษ ชายดังกล่าวได้ช่วยเหลือภริยาซึ่งกินยาฆ่าตัวตายโดยการฉีดยาพิษเข้าไปในกระแสเลือดให้ตายเร็วขึ้น เนื่องจากภริยาซึ่งมีอาการซึมเศร้า แต่สุขภาพแข็งแรง ช่มชู้สามีว่า หากไม่ช่วยเหลือเธอในการฆ่าตัวตาย เธอจะหนีไปฆ่าตัวตายเพียงลำพัง

ในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2558 ศาลแขวง เมืองโคโลญจน์ ได้พิพากษาให้บุตรชายซึ่งใช้มีดแทงบิดาจนถึงแก่ความตาย ไม่มีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ตาม § 211 และได้รับยกเว้นโทษในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นที่ถูกฆ่ายินยอมให้ฆ่าอย่างแท้จริงตาม § 216 เนื่องจากบุตรชายได้ลงมือฆ่าบิดาที่มีอาการเจ็บป่วยด้วยโรคอัมพาตขั้นรุนแรง ซึ่งทำให้มีอาการตาบอดไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้ตามปกติ มีอาการสั่นเกร็งของมือและเท้า และทนทุกข์ทรมานด้วยโรคดังกล่าวเป็นระยะเวลากว่า 5 ปี ตลอดจนบิดาได้มีการร้องขอให้บุตรชายฆ่าตนเองตั้งแต่เริ่มมีอาการเจ็บป่วยด้วยโรคดังกล่าว และในขณะที่บุตรชายใช้มีดแทงตนเอง ในคดีนี้ศาลเยอรมันเห็นว่าบุตรชายต้องทนทรมานกับผลของการกระทำ (ความรู้สึกลึกซึ้ง) มากพอแล้ว เพราะบุตรชายบอกว่ายังจำภาพที่ฆ่าบิดาได้ติดตาอยู่และต้องทนทุกข์ทรมานไปตลอดชีวิต ซึ่งศาลพิจารณาว่า ผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้กระทำความผิด เป็น “ผลร้ายที่รุนแรง” (Die Folgen der Tat ist so schwer) เพียงพอแล้ว จนไม่จำเป็นต้องลงโทษผู้กระทำความผิดอีกตามมาตรา 60 StGB* ซึ่งให้ดุลพินิจศาลในการพิจารณาไม่ลงโทษได้ ประกอบกับบิดาได้แสดงการร้องขอให้มีการฆ่าตนเองมาตลอดหลายปี ถึงแม้จะมีความผิดตาม § 216 แต่ศาลก็พิจารณา ยกเว้นโทษให้ (Von Claudia Hauser, 2015)

* § 60 Absehen von Strafe

Das Gericht sieht von Strafe ab, wenn die Folgen der Tat, die den Täter getroffen haben, so schwer sind, daß die Verhängung einer Strafe offensichtlich verfehlt wäre. Dies gilt nicht, wenn der Täter für die Tat eine Freiheitsstrafe von mehr als einem Jahr verwirkt hat.

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลการปรับใช้กฎหมายอาญาไทยและกฎหมายอาญาเยอรมันกับกรณีการุณยฆาตโดยความสมัครใจ

ความแตกต่างระหว่างการฆ่าโดยเจตนา (Murder) กับการุณยฆาตโดยความสมัครใจ (Voluntary Active Euthanasia) นั้นมีความเหมือนและความแตกต่างกัน กล่าวคือ ทั้งการฆ่าโดยเจตนาและการทำการุณยฆาตโดยการเร่งให้ตายนั้นต่างมีการกระทำ คือ การเคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึก และขณะเดียวกันผู้กระทำมีเจตนาประสงค์ต่อผลหรือยอมเสี่ยงเห็นผลในการที่กระทำด้วย คือ มีเจตนาฆ่าและความตายเป็นผลโดยตรงจากการฆ่า ทั้งนี้ ครอบคลุมประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายในของความผิดทางอาญา แพทย์ย่อมมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามมาตรา 288 หรือ 289

ตามกฎหมายอาญาไทยในปัจจุบัน หากมีการฟ้องร้องดำเนินคดีกับแพทย์หรือบุคคลใกล้ชิดที่กระทำการุณยฆาตไปเพื่อต้องการให้ผู้ป่วยพ้นความทุกข์ทรมานอันเป็นไปตามความประสงค์ของผู้ป่วย ผู้กระทำการุณยฆาตเชิงรุกจะมีความรับผิดทางอาญามาตรา 288 หรือ 289 ระวังโทษประหารชีวิตจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าถึงยี่สิบปี ซึ่งเป็นอัตราโทษที่สูง และอาจต้องรับผิดหนักขึ้นหากการกระทำนั้นได้กระทำต่อบุพการีหรือโดยไตร่ตรองไว้ก่อนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 289(1), (4) แล้วแต่กรณี ทั้งที่ทำการุณยฆาตนั้นเกิดจากความยินยอม ร้องขอของผู้ป่วยเอง (Voluntary Euthanasia) โดยอาจเป็นการร้องขอด้วยวาจาในขณะที่ผู้ป่วยยังคงมีสติสัมปชัญญะ หรือเป็นไปตามคำสั่งที่ผู้ป่วยได้ให้ล่วงหน้า (Advance Directive) แม้ศาลจะลงโทษเบาที่สุดคือ จำคุก 15 ปี ก็ยังนับว่าเป็นอัตราโทษที่สูงอยู่ดีสำหรับบุคคลที่มีได้มีจิตใจหรือเจตนาชั่วร้าย ถึงแม้ว่าในความผิดต่อชีวิตไม่อาจที่จะอ้างหลักกฎหมายเรื่องความยินยอมไม่เป็นความผิด เพื่อยกเว้นความรับผิดทางอาญาได้

ในส่วนของกฎหมายเยอรมันนั้น ได้กำหนดความรับผิดของกฎหมายอาญาไว้ละเอียดกว่ากฎหมายไทย กล่าวคือ นอกจากจะมีความผิดฐานฆ่า

โดยเจตนาตามมาตรา 212 ต้องระวางโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือจำคุกตลอดชีวิต โดยมีเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 212 ระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตและเหตุบรรเทาโทษตามมาตรา 213 ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการทำลายชีวิตผู้อื่น โดยที่ผู้ถูกฆ่าไม่ได้ยินยอมในลักษณะเดียวกันกับกฎหมายอาญาไทยแล้วยังมีมาตรา 216 ฐานทำให้ผู้อื่นตายตามคำร้องขอ (Tötung auf Verlangen) ขึ้นมาเป็นพิเศษ ระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 5 ปี ต่างหากจากความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาอื่น ๆ บัญญัติไว้เป็นฐานความผิด โดยเฉพาะเจาะจงเป็นมาตราที่เป็นบทเบากว่าความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาอื่น ๆ โดยทั่วไป โดยมีองค์ประกอบความผิดเพิ่มเติมจากฐานความผิดฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา โดยทั่วไปตามมาตรา 211-213 กล่าวคือ ในส่วนขององค์ประกอบภายนอก ได้แก่ ความต้องการที่ชัดแจ้งและแท้จริงของผู้ถูกฆ่าต้องการให้ตนเองถึงแก่ความตาย (Ausdrückliches und ernstliche Verlangen des Getöteten) และผู้ฆ่าทำให้ผู้ถูกฆ่าให้ถึงแก่ความตายตามความต้องการนั้น (Wodurch der Täter zur Tötung bestimmt wurde) และในส่วนขององค์ประกอบภายในที่เพิ่มเติมขึ้นมา ได้แก่ เจตนาฆ่าผู้อื่นตามความต้องการที่ชัดแจ้งและแท้จริงของผู้ถูกฆ่า (Vorsatz hinsichtlich des Verlangens) จะเห็นได้ว่าเงื่อนไขที่แสดงถึงลักษณะพิเศษของความรับผิดชอบนี้ คือ “ความต้องการที่ชัดแจ้งและแท้จริงของผู้ถูกฆ่าต้องการให้ตนเองถึงแก่ความตาย” ซึ่งเข้ากรณิการุณยฆาตเชิงรุกด้วยใจสมัคร (Voluntary Active Euthanasia) แต่หากการฆ่านั้นเกิดจากเจตนาของผู้กระทำเอง ถึงแม้ผู้ฆ่าจะมีมูลเหตุจงใจกระทำไปด้วยความสงสาร แต่หากผู้ถูกฆ่ามิได้แสดงความต้องการที่ชัดแจ้งและแท้จริงว่าต้องการให้ฆ่า ก็จะไม่เข้ากรณิการุณยฆาตเชิงรุกโดยปราศจากความสมัครใจ (Non-Voluntary Active Euthanasia) นั่นเอง ผู้กระทำการุณยฆาตก็ยังคงต้องรับผิดตามมาตรา 211 (การฆ่าโดยมีเหตุฉกรรจ์) แต่ศาลก็อาจนำมูลเหตุจงใจในการฆ่า อันได้แก่ ความสงสารมาประกอบการใช้ดุลยพินิจพิจารณา กำหนดโทษสถานเบาให้ได้ดังเช่นกฎหมายไทย

จะเห็นได้ว่าตามหลักกฎหมายอาญาทั้งไทยและเยอรมันนั้น ความยินยอมจะเป็นเหตุให้ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้จะต้องเป็นความยินยอมที่ไม่ขัดต่อหลักความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี โดยการพิจารณาจากสิ่งที่กฎหมายมุ่งจะคุ้มครองที่เรียกว่า คุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut) ดังนั้น ความยินยอมในการให้แพทย์ทำการรุกรณขนาด ในปัจจุบันนี้ก็ไม้อาจถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ชอบด้วยศีลธรรมอันดีของประชาชน ในอันที่จะอ้างความยินยอมเพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบของแพทย์ได้ การรุกรณขนาดเชิงรุกแม้โดยความสมัครใจของผู้ถูกฆ่าก็ยังคงเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาของทั้งสองประเทศ

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากวิวัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการแพทย์สมัยใหม่ ทำให้มีเครื่องมือช่วยยืดชีวิตผู้ป่วย บางครั้งทำให้ผู้ป่วยตกอยู่ในภาวะที่เรียกว่า “ฟื้นก็ไม่ได้อายก็ไม้อลง” เป็นการแทรกแซงความตายของมนุษย์ทำให้ชีวิตที่ถูกยืดออก บางชีวิตกลายเป็นชีวิตที่ไม่มีคุณภาพ ไร้ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ผู้ป่วยต้องถูกพันนาการด้วยเครื่องมือทางการแพทย์อันเป็นการฝืนธรรมชาติและในที่สุดผู้ป่วยก็ต้องจากไป ความตระหนักในปัญหาดังกล่าวทำให้หลายประเทศในโลกรวมทั้งประเทศไทย ได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองการแสดงเจตนาปฏิเสธไม่ขอรับบริการสาธารณสุข ๆ ตามมาตรา 12 พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งการแสดงเจตนาตามกฎหมายดังกล่าวจะมีผลเมื่อผู้ป่วยอยู่ใน “วาระสุดท้ายของชีวิต” หรือ “สภาพผักถาวร” อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีผู้ป่วยอาจต้องทนทุกข์ทรมานกับโรคเรื้อรังหรือภาวะทุพพลภาพโดยสิ้นเชิงจากอุบัติเหตุที่ไม่มีทางเยียวยารักษาให้หายได้ แต่ก็มีได้ “นำไปสู่การตายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในระยะเวลาอันใกล้จะถึง” เช่น เป็นอัมพาตตั้งแต่คอลงไป เป็นต้น โดยผู้ป่วยอาจยังมีสติสัมปชัญญะ แต่ต้องมีชีวิตอยู่ในสภาพที่ต้องทนทุกข์ทรมานทั้งร่างกายและจิตใจเป็นระยะเวลานาน จนนำมาสู่การตัดสินใจร้องขอให้ญาติหรือบุคคลใกล้ชิดช่วยเร่งการจบชีวิตตนเองด้วยการกระทำกรณขนาดเชิงรุก หรือเป็นไปตามคำสั่งที่ผู้ป่วยได้ให้

ล่วงหน้า (Advance Directive) ทั้งนี้ ไม่ว่าจะสาเหตุที่ผู้ป่วยร้องขอให้กระทำ การุณยฆาตแก่ตนจะมาจากอะไร ไม่ว่าจะจะเป็นปัจจัยทางด้านการเงินเพื่อต้องการ ลดภาระค่าใช้จ่ายของตน เพื่อไม่ให้เป็นการระแคะระคว้าและญาติ หรือการรักษาพยาบาลที่ไม่ได้คุณภาพ บวกกับความทุกข์ทรมานจากความ เจ็บปวดทางกายหรือทางจิตใจ การกระทำตามความร้องขอดังกล่าวจึงเป็น การทำให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายโดยจงใจและเจตนา ก่อนที่จะถึงวาระสุดท้าย ตามธรรมชาติตามภาวะของโรคซึ่งลุกลาม การกระทำดังกล่าวถึงแม้จะสามารถ พิสูจน์ได้ว่าเกิดจากความสงสาร มิได้มีเจตนาชั่วร้าย แต่ก็เข้าองค์ประกอบ ความรับผิดชอบในฐานะทำให้ผู้อื่นตายโดยเจตนาตามกฎหมายอาญาไทยและ เยอรมัน โดยในทั้งสองประเทศนั้น มูลเหตุจูงใจในการฆ่าด้วยความสงสาร ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา แต่ศาลก็สามารถนำมา ประกอบการใช้ดุลยพินิจพิจารณาลดโทษให้ได้ตามหลักทั่วไป นอกจากนี้ ถึงแม้การกระทำดังกล่าวเกิดจากการร้องขอของผู้ป่วยเอง แต่ก็เป็นที่ยอมรับ กันในทั้งสองประเทศว่า ความยินยอมอันบริสุทธิ์ (Innocent Consent) ดังกล่าว ยังคงขัดต่อคุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut) หรือความสงบ เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี จึงไม่สามารถกล่าวอ้างความยินยอมของผู้ถูกฆ่า ให้ผู้ฆ่าพ้นจากความรับผิดชอบได้ เมื่อประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายฉบับใดได้บัญญัติ รับรองยกเว้นความรับผิดชอบของแพทย์ในการกระทำกรุณยฆาตต่อผู้ป่วย ดังเช่น ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 305 ที่ได้บัญญัติยกเว้นความรับผิด ของแพทย์ในการทำแท้งในบางกรณี หรือได้บัญญัติฐานความผิดต่อชีวิต ที่นำเอาความยินยอมของผู้ถูกฆ่ามาประกอบการกำหนดโทษ หากเกิดการ พ้องร้องดำเนินคดีกับแพทย์หรือบุคคลใกล้ชิดผู้ป่วยที่กระทำกรุณยฆาตจึง ต้องพิจารณาตามหลักการทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญา ฐานความผิดทำให้ ผู้อื่นตาย โดยเจตนาตามมาตรา 288 และ 289 แล้วแต่กรณี ในส่วนของ กฎหมายเยอรมันนั้น ผู้กระทำกรุณยฆาตเชิงรุกตามคำร้องขอของผู้ป่วย

จะมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ที่ผู้ถูกฆ่ายินยอมให้ฆ่าอย่างแท้จริงตามมาตรา 216 ซึ่งเป็นฐานความผิดพิเศษระวางโทษเบากว่ากรณีการฆ่าโดยเจตนาอื่น ๆ

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความรับผิดชอบกรณี การฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Murder) และการุณยฆาตเชิงรุกโดยสมัครใจ (Voluntary Active Euthanasia) ระหว่างกฎหมายไทยและกฎหมายเยอรมัน

	กฎหมายไทย		กฎหมายเยอรมัน	
	มาตรา	ระวางโทษ	มาตรา	ระวางโทษ
ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา - Murder	- มาตรา 288 - มาตรา 289	- ประหารชีวิต - จำคุกตลอดชีวิต - จำคุกตั้งแต่สิบห้าถึงยี่สิบปี - ประหารชีวิต	- มาตรา 211 - มาตรา 212	- จำคุกตลอดชีวิต - จำคุกไม่น้อยกว่า 5 ปี - จำคุกตลอดชีวิต
ฆ่าตามคำร้องขอ - Killing at the Request of the Victim; Mercy Killing	- มาตรา 288 - มาตรา 289	- ประหารชีวิต - จำคุกตลอดชีวิต - จำคุกตั้งแต่สิบห้าถึงยี่สิบปี - ประหารชีวิต	- มาตรา 216	- จำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 5 ปี
สรุป Voluntary Euthanasia	- ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ - ปรับตามมาตรา 288, มาตรา 289		- มาตรา 216	

ที่มา: อารยา เนื่องจำนงค์ (2560, หน้า 59)

ในบทความนี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอให้กฎหมายอาญาไทยบัญญัติรับรองความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำการุณยฆาต ดังเช่น กฎหมายในบางประเทศ เช่น ประเทศเนเธอร์แลนด์หรือเบลเยียม แต่เพื่อศึกษาสถานะและพิจารณาถึงความเหมาะสมของกฎหมายอาญาของประเทศไทยและเยอรมันในปัจจุบันเมื่อนำไปบังคับใช้กับกรณีดังกล่าว

จากการศึกษาพบว่า ถึงแม้ว่ากฎหมายอาญาเยอรมันจะยังคงยึดหลักคุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut) ในประเด็นความผิดต่อชีวิต เพื่อปฏิเสธความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำการุณยฆาต แต่ก็ยังได้สังเกตเห็นลักษณะเฉพาะของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น กล่าวคือ กรณีการุณยฆาตโดยความสมัครใจ (Voluntary Euthanasia) นั้น เกิดจากการที่ผู้ป่วยเป็นฝ่ายร้องขออย่างชัดเจน และจริงใจให้แพทย์หรือบุคคลใกล้ชิดเป็นผู้กระทำการุณยฆาตเอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบของข้อเท็จจริง ซึ่งทำให้การุณยฆาตเชิงรุกโดยสมัครใจมีความแตกต่างจากกรณีการฆ่าโดยเจตนาในกรณีทั่วไป ซึ่งเป็นการประทุษร้ายต่อชีวิตผู้อื่น การนำองค์ประกอบของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนี้มาบัญญัติเป็นองค์ประกอบความผิดพิเศษเพิ่มเติมจากการฆ่าโดยเจตนาทั่วไป และบัญญัติผลทางกฎหมายของการกระทำการุณยฆาตโดยสมัครใจให้แตกต่างจากกรณีการฆ่าโดยเจตนาอื่น ๆ ที่เป็นการประทุษร้ายต่อชีวิตโดยปราศความสมัครใจ เป็นแนวทางที่เหมาะสมที่จะนำมาพัฒนากฎหมายอาญาไทยให้มีความเป็นธรรม สอดคล้องกับมโนสำนึกที่สังเกตเห็นความแตกต่างในทางข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน โดยมีต้องบัญญัติรับรองความชอบด้วยกฎหมายของความยินยอมของผู้เสียหายในความผิดต่อชีวิต

รายการอ้างอิง

- ไกรฤกษ์ เกษมสันต์. (2552). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 - 366 (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมการศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- คณิต ฒ นคร. (2549). กฎหมายอาญาภาคความผิด (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- พัลลภ พิสิษฐ์สังขการ. (2516). ฆ่าเพราะสงสาร. *ตุลพาท*, 20(6), 43-46.
- นันทน อินทนนท์. (2544). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการตายโดยสงบ. *บทบัณฑิตย*, 57(4), 129-157.
- มาโนช โชคแจ่มใส. (ม.ป.ป.). *Euthanasia*. วันที่ค้นข้อมูล 15 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.med.cmu.ac.th/secret/meded/Mede7/%B5%E9%B9%A9%BA%D1%BA/MEDE07PDF/Chapter04%20MEDE07.pdf>
- ศูนย์สิทธิมนุษยชน. (2557). *โครงการสัมมนาพัฒนกิจกรรมชีวิต: สิทธิในการตาย (Living Will)*, วันที่ค้นข้อมูล 13 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.humanrightscenter.go.th>
- สิทธิพล เครือรัตติกาล. (2551). *แนวคิดเรื่องสิทธิที่จะตาย (the right to die) และการุณยฆาต (euthanasia) ในสังคมไทย*. วันที่ค้นข้อมูล 15 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://kositthiphon.blogspot.com/2008/12/right-to-die-euthanasia.html>

อมรา สุนทรธาดา และหทัยรัตน์ เสียงตั้ง. (ม.ป.ป.). *วาระสุดท้ายแห่งชีวิตและสิทธิการตาย*. วันที่ค้นข้อมูล 15 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.ipsr.mahidol.ac.th/IPSR/AnnualConference/Conferen cell/Article/Download/Article14.pdf>

อารยา เนื่องจำนงค์ (2560). *ความยินยอมกับความรับผิดชอบทางอาญา: ศึกษากรณีการุณยฆาต*. งานนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

Humanistischer Verband Deutschlands. (2010). *80-Jährige half bei Freitod von Ehemann nach: Bewährungsstrafe*. Retrieved December 7, 2016, from <https://www.patientenverfuegung.de/newsletter/2010-10-10/wenn-paare-sich-beim-sterben-helfen-welche-straafen>

Milde Strafe für Tötung auf Verlangen. (2009). *Frankfurter Rundschau*. Retrieved December 7, 2016, from <http://www.fr-online.de/rhein-main/prozess-um-sterbehilfe-milde-straefe-fuer-toetung-auf-verlangen,1472796,3291560.html>

Mitsch, W. (1995). Auslegung und Anwendung des Totschlagstatbestands (§ 212 StGB). *Juristische Schulung*, No.9, 787-791.

Ullrich, H. (2010). Gefängnisstrafe wegen Tötung auf Verlangen. *Der Westen*. Retrieved December 7, 2016, from <http://www.derwesten.de/staedte/hagen/gefaengnisstrafe-wegen-toetung-auf-verlangen-id4030063.html>

Von Claudia Hauser, K. (2015). *Sterbehilfe-Prozess. Das Versprechen. Der Spiegel*. Retrieved December 7, 2016, from <http://www.spiegel.de/panorama/gesellschaft/toetung-auf-verlangen-keine-straefe-fuer-sohn-a-1020993.html>

Ziethen, J. (2007). Gedanken zum Tatbestand der Tötung auf Verlangen (§ 216 StGB). *Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik*, 9, 371-373.

Chapter

2

ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการผู้นำทางการเมือง แบบมีอำนาจเต็มของสังคมไทย

Factors Affecting the Need for Full-Power Political Leadership in Thai Society

ไพฑูรย์ โพธิสวาง (Paithoon Bhothisawang)*
วิเชียร ตันศิริคงคล (Vichien Tansirikongkhon)**

-
- * รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Assoc. Prof. Dr., Department of Political Science at Faculty of Political Science and Law, Burapha University
- ** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Asst. Prof. Pol. Capt. Dr., Department of Political Science at Faculty of Political Science and Law, Burapha University

บทคัดย่อ

สืบเนื่องจากเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ได้เกิดการรัฐประหารขึ้นในประเทศไทย โดยกองกำลังทหารได้เข้ายึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลประชาธิปไตยที่มาจากการเลือกตั้ง แต่มีประชาชนไทยจำนวนหนึ่งได้มาแสดงความคิดเห็นและชื่นชมต่อผู้นำใหม่ที่มาจากทหารที่มีอำนาจมาก สามารถตัดสินใจได้อย่างเด็ดขาด เรียกว่า “ผู้นำที่มีอำนาจเต็ม” การวิจัยนี้ จึงสนใจว่าสังคมไทยชื่นชอบหรือต้องการผู้นำทางการเมืองแบบใด เพราะเหตุใด การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงความต้องการในแบบผู้นำทางการเมืองของสังคมไทยและปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความต้องการในผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็มของสังคมไทย จากนั้นนำมาสร้างเป็นสมการทางคณิตศาสตร์เพื่อพยากรณ์ว่าแบบผู้นำที่สังคมไทยต้องการนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยใดหรือตัวแปรใด มีขนาดปริมาณมากน้อยเพียงใด และมีทิศทางอย่างไร จึงได้ทำการสุ่มตัวอย่างจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้ง 4 ภาค 77 จังหวัด รวมจำนวน 443 ตัวอย่าง มาทำการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนและอื่น ๆ ผลการวิจัย พบว่า สังคมไทยชื่นชอบหรือต้องการผู้นำแบบมีอำนาจเต็มมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 58.17 (เต็ม 100) ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการในผู้นำแบบมีอำนาจเต็ม มีสาเหตุเนื่องมาจาก 4 ปัจจัย คือ ความสามารถในการจัดระเบียบสังคม รองลงมาคือ อายุของผู้ตอบ ลำดับต่อมาคือ ความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ทางการเมือง และลำดับสุดท้ายคือ ความสามารถในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ในกรณีหลังนี้สมการมีค่าเป็นลบ แสดงว่า สังคมไทยมองว่าส่งผลในทางที่ไม่ดีต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้ค่าความต้องการผู้นำแบบนี้เป็นไปในทางที่ลดลง โดยผลการวิเคราะห์นี้กำหนดระดับความเชื่อมั่นไว้ 95% ซึ่งสามารถพิจารณาขนาดและทิศทางได้จากสมการ ดังนี้

$$\begin{aligned}
 & \text{ความต้องการผู้นำแบบมีอำนาจเต็ม} \\
 & = 21.71 + .28 \text{ ความสามารถในการจัดระเบียบสังคม} \\
 & \quad + .26 \text{ อายุของผู้ตอบ} \\
 & \quad + .24 \text{ ความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ทางการเมือง} \\
 & \quad - .18 \text{ ความสามารถในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ}
 \end{aligned}$$

ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัยนี้ คือ สำหรับผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็ม เพื่อให้คะแนนความชื่นชอบหรือความต้องการมีมากขึ้นอย่างยั่งยืน ควรจะต้องเพิ่มความสามารถในการรักษาความสงบเรียบร้อยให้สามารถจัดการกับปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ควรเพิ่มความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ทางการเมืองโดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน และการยอมรับจากต่างประเทศมาประกอบด้วย และควรปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนโดยการเพิ่มความสามารถในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศให้มากขึ้น ควรเพิ่มความสามารถในการแก้ไขปัญหาการก่อการร้าย และการทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการ ควรจัดทำโครงการที่ให้ประโยชน์แก่ผู้ที่มีอายุมาก เพราะเป็นผู้ที่มีแนวโน้มชื่นชอบผู้นำแบบมีอำนาจเต็มและควรคิดค้นนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน “ที่โดนใจ” ที่ประชาชนไม่รู้ลืม สำหรับนักวิจัย ควรนำวิธีการวิจัยนี้ ไปทำซ้ำหรือดัดแปลงหรือขยายขอบเขตการวิจัยหรือเจาะลึกให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถนำผลการวิจัยนี้มาสร้างเป็นทฤษฎีทางการเมืองยุคใหม่ต่อไป

คำสำคัญ: ผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็ม/ ปัจจัยที่มีผล/ ความต้องการแบบผู้นำ

Abstract

From 2017, May 22nd there was a coup d'état in Thailand by the military take over from the democratically elected government. But many Thai people have come to congratulate and welcome to new leader from powerful military, can be decided decisively called "Full Power" This research is interested in what types of leader that Thai society likes or wants.

This research aims to identify the Full- Power political leadership type that Thai society wants and then create a mathematical equation to know what kind of leadership that Thai society wants, depends on what factors, how much and how is the direction. The 4 region were randomly selected from 77 provinces, the total electoral sample of 443 samples were analysis by stepwise multiple regression analysis and other. The research found that Thai society wants or desires a full power leader (authoritarian or totalitarian) with an average of 58.17 (Full 100). Factors that affect the need of full power leadership are caused by 4 factors, first are the ability to organize society. Secondly, is the respondent's age and next is the ability to solve the political situation and the last one is the ability to create economic growth but there is a negative value in the equation, showed that Thai society having a negative effect on the full power leadership in the economic growth of the country. This leads the decrease in demand for this leadership. The result of this analysis set a reliability level of 95% can be determined the

quantity and direction by the following equation.

$$\begin{aligned} & \text{Want Full Power Leadership} \\ & = 21.71 + .28 \text{ Social.order.ability} \\ & \quad + .26 \text{ Age} \\ & \quad + .24 \text{ Political.situation.solution} \\ & \quad - .18 \text{ Economic.growth.ability} \end{aligned}$$

The suggestions from this research are for full power political leaders to rate the liking level or the demand to growing up more and more it should enhance the ability to resolve political situations by consider about people’s right or freedom of expression and international acceptance includes. Should solve the weakness by increasing the capacity of the country to increase its economic growth and it should enhance the ability to solve terrorism and corruption problems in the government. It should have a program that is beneficial to older people because they are more likely about full power leader and should be devised policies that are beneficial “Be to one’s taste” to the people which is unforgettable. For researchers should use this method of research to replicate, modifies or expanded, or further explored to use this research into a new political theory.

Keywords: Full- Power Political Leader/ Factors Affecting/ Need for Leadership

บทนำ

ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่คนคนหนึ่งสามารถใช้ศิลปะในการโน้มน้าวผู้อื่นให้ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำมีบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ กันขึ้นอยู่กับเป้าหมายของงานหรือกิจกรรม ปัญหา สถานการณ์และกลุ่มที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้ผู้นำต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่มาเกี่ยวข้อง (พรทิพย์ อัยยิมพันธ์, 2547, หน้า 68; Den Hartog & Koopman, 2001; Muchinsky, 2003; Greenberg & Baron, 2000) ผู้นำมีหน้าที่ตัดสินใจสั่งการอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรทุกชนิด รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิผล โดยผู้นำมีหน้าที่ในการวางแผนเพื่อการพัฒนา การจัดทำงานงบประมาณ การจัดทำและบริหารการเงิน การเสริมสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคลที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุกบทบาทหน้าที่ของผู้นำจะต้องมีแบบภาวะผู้นำเข้ามาเกี่ยวข้อง (มัลลิกา ต้นสอน, 2544, หน้า 47; ธวัช บุญยมณี, 2550; Hoy & Miskel, 2001; Cardona, 2000; Fry, 2003; Goodwin, Wofford & Whittington, 2001) ผู้นำทางการเมืองมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางการเมืองในบริบทของการเมืองไทย ลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยึดติดตัวบุคคลอยู่ค่อนข้างสูง

ผู้นำทางการเมืองมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางพัฒนาประเทศและความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองมาโดยตลอด แม้ปัจจุบันท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองในเชิงพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็ว ผู้นำทางการเมืองก็ยังคงถือว่าเป็นตัวสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ที่ผ่านมามีผู้นำการเมืองไทยล้วนแล้วแต่เป็นบุคคลในแวดวงการเมืองเดิม และมีลักษณะการสืบต่ออำนาจโดยสายโลหิต ซึ่งก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากในสังคมไทย นักการเมืองบางคน

ก็ได้รับความชื่นชอบจากประชาชน บางคนก็ไม่ได้รับความชื่นชอบจากประชาชน หรือความชื่นชอบทางการเมืองต่อผู้นำทางการเมืองอาจจะขึ้นหรือลงก็ได้ ความชื่นชอบทางการเมืองของประชาชนต่อรัฐบาลนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้สาธารณชนเกิดพลังร่วมขับเคลื่อนตอรับนโยบายของรัฐบาล ความชื่นชอบทางการเมืองเป็นประเด็นสำคัญที่ทุกฝ่ายในสังคมให้ความสนใจ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายการเมือง ข้าราชการ และฝ่ายประชาชน ประเด็นที่มีผลต่อความชื่นชอบของประชาชนต่อรัฐบาลหรือต่อผู้นำทางการเมือง เป็นต้นว่า ผลงานของรัฐบาล การทำงานด้านการตรวจสอบปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน การส่งเสริมระบบคุณธรรมของรัฐบาล ความสามารถในการแก้ปัญหาใกล้ตัวที่ทำให้ประชาชนเดือดร้อน เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหายาเสพติด การจัดระเบียบสังคม ฯลฯ รัฐบาลต้องเอาใจใส่ในปัญหาความเดือดร้อนที่ใกล้ตัวของประชาชนให้มากขึ้น ซึ่งจะทำความชื่นชอบทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองอยู่ในระดับสูงขึ้น โดยส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพความมั่นคงของรัฐบาลด้วย อันสะท้อนให้เห็นถึงภาวะผู้นำของผู้นำทางการเมือง เนื่องจากเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ได้เกิดการรัฐประหารขึ้นในประเทศไทย โดยกองกำลังทหารได้เข้ายึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลประชาธิปไตยที่มาจาก การเลือกตั้ง แต่มีคนไทยจำนวนหนึ่งได้มาแสดงความยินดี (วิกิพีเดีย, 2557) ขึ้นชอบและยอมรับต่อผู้นำรัฐบาลใหม่ (สวนดุสิตโพล, 2557, หน้า 1; บุศรา นิยมเวช, 2559, หน้า 11) ที่มาจากทหารที่มีอำนาจมาก ตามมาตรา 44 “อำนาจพิเศษ” ต่าง ๆ ครอบคลุมทุกด้าน สามารถตัดสินใจได้อย่างเด็ดขาด เรียกว่า “ผู้นำแบบมีอำนาจเต็ม” (เดลินิวส์, 2557; สำนักข่าวอิศรา, 2557; กระจุกดอกทศอม, 2557) การวิจัยนี้ จึงสนใจว่าสังคมไทยชื่นชอบหรือต้องการผู้นำทางการเมืองแบบใด เพราะเหตุใด โดยมีคำถามการวิจัยว่า “ความต้องการผู้นำทางการเมืองของสังคมไทยเป็นแบบใด มากน้อยเพียงใด ความต้องการผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็มของสังคมไทยเป็นอย่างไร และมีปัจจัยใด

ที่มีความสัมพันธ์กับแบบผู้นำทางการเมืองนั้น หรืออาจกล่าวง่าย ๆ ได้ว่า “คนไทยต้องการผู้นำแบบนี้ เพราะเหตุใดกันแน่”

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงความต้องการในผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็มของสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์หรือมีผลต่อความต้องการในผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็ม
3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์และตัวแบบความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความต้องการในผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็ม

แนวคิด ทฤษฎี

ความต้องการของมนุษย์

ความต้องการของมนุษย์ที่น่าสนใจ คือ เรื่องความต้องการตามลำดับขั้น (Hierarchical Needs) ของมาสโลว์ (Maslow, 1954, pp. 91-92) ซึ่งอธิบายว่า มนุษย์มีความต้องการเป็นไปตามลำดับขั้น 5 ชั้น คือ ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เช่น อาหาร ทางเพศ การขับถ่าย เป็นต้น ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety or Security Needs) เช่น ที่อยู่อาศัย ที่ปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย โรคภัยไข้เจ็บ การมีงานทำ การประกอบอาชีพ การมีรายได้ที่มั่นคง เป็นต้น ความต้องการได้รับเกียรติและการยกย่อง (Esteem Needs) เช่น การได้รับรางวัลจากการแข่งขัน การมีชื่อเสียง เป็นต้น ความต้องการบรรลุเป้าหมายของตนเอง (Self - Actualization Needs) เช่น ความฝันตามเป้าหมายของชีวิต ความต้องการบรรลุถึงหลักคำสอนศาสนา เป็นต้น ความต้องการในผู้นำทางการเมืองก็จะสะท้อนมาจากพื้นฐาน 5 ชั้นนี้เช่นกัน ผู้นำที่สามารถทำให้เขาได้รับใน 5 ชั้นนี้ เขาก็จะต้องการและชื่นชอบ

แนวคิดของเลน (Lane, 1964)ได้อธิบายเกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่เป็นแรงจูงใจให้คนเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองดังนี้

- 1) มนุษย์ต้องการผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือทางวัตถุ เช่น รายได้ทรัพย์สิน ความมั่นคงทางเศรษฐกิจซึ่งคาดหวังว่าจะได้มาด้วยวิธีการทางการเมือง
- 2) มนุษย์มีความต้องการทางจิตใจ อันได้แก่ ความต้องการในมิตรภาพความรัก ความผูกพันกับคนอื่น
- 3) มนุษย์ต้องการทำความเข้าใจเกี่ยวกับโลก ความรู้เกี่ยวกับที่มาของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อพวกเขา
- 4) มนุษย์ต้องการลดแรงกดดันภายในจิตใจ
- 5) มนุษย์มีความต้องการแสวงหาอำนาจเหนือคนอื่น
- 6) มนุษย์ต้องการที่จะปกป้องรักษาและเพิ่มพูนความรู้สึกที่มีเกียรติให้กับตนเอง การที่คนจะต้องการหรือชื่นชอบผู้นำแบบไหนก็ขึ้นอยู่กับการประเมินว่าผู้นำแบบไหน จะสามารถตอบสนองความต้องการของเขาได้มากน้อยเพียงใด

นอกจากนี้ ยังมีฐานในการวิเคราะห์พฤติกรรมการเลือกตั้ง หรือปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมกลางคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งสามารถนำมาเทียบเคียงกับความต้องการและชื่นชอบในตัวผู้นำทางการเมือง ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มองเชิงตัวแปรสังคมเศรษฐกิจ (Social and Demographic Factors or Socio - economic Status) หรือกลุ่มที่มองถึงตัวแปรที่เป็นตัวกำหนด (Deterministic Factors) กลุ่มที่มองเชิงจิตวิทยา (Psychological Factors) กลุ่มที่มองเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economic Model) หรือกลุ่มที่ศึกษาถึงสำนึกในเชิงเหตุผล (Consciously Rational Theories) นั้น ก่อนการตัดสินใจเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิออกเสียงจะพิจารณาจากผลประโยชน์ของตนเป็นที่ตั้ง ว่าได้ตามเป้าหมายของตนเองหรือไม่ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกลางคะแนนเสียงเลือกตั้งรวมทั้งความต้องการและชื่นชอบในตัวผู้นำทางการเมืองด้วยว่า ผู้นำแบบใดจะทำให้ตนเองได้ประโยชน์ตามที่ตนเองต้องการ

แนวคิดทฤษฎีระบบ เป็นแนวคิดที่พิจารณาเชิงระบบว่าสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงนั้นรอบด้าน ทั้งปัจจัยจากในประเทศและนอกประเทศ ทั้งทางด้านสังคมการเมือง วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ล้วนแล้วแต่มีผลต่อความต้องการหรือความชื่นชอบในแบบผู้นำทางการเมือง และหากเปรียบกับการเลือกตั้งก็คือ ในสถานการณ์ช่วงนั้น ควรจะเลือกผู้ใด กลุ่มใด โดยพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ รอบด้าน อาจสนใจในตัวผู้สมัคร หรือนโยบายพรรคการเมือง หรือภาพพจน์โดยรวม ๆ ในขณะนั้น ก่อนที่จะตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้ใคร (สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2527)

แบบผู้นำทางการเมือง

มหาวิทยาลัยและสถาบันต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสนใจและทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำ โดยทำการศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้นำที่มีประสิทธิภาพซึ่งผลสรุปที่สำคัญ คือ ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย และผู้นำแบบเผด็จการ (Democratic Leadership-Autocratic Leadership) ผู้นำแบบประชาธิปไตยนิยมกระจายอำนาจ มอบหมายงานให้สมาชิกและเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในทางตรงกันข้าม ผู้นำแบบเผด็จการมักนิยมใช้ดุลยพินิจและการตัดสินใจด้วยตนเอง และมักไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

เลวิน (Lewin, 1939, pp. 271-301) ได้แบ่งภาวะผู้นำ 3 แบบ คือ

- 1) พฤติกรรมแบบเผด็จการ (Autocratic) ผู้นำที่สั่งการหรือออกคำสั่งใด ๆ โดยให้รวมอำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ผู้นำจำกัด การมีส่วนร่วมของลูกน้อง
- 2) พฤติกรรมแบบประชาธิปไตย (Democratic) ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นส่วนรวม ทำงานเป็นทีม มีการสื่อสารแบบ 2 ทาง มอบอำนาจให้ลูกน้องได้กระทำการโดยไม่ต้องรอคำสั่ง
- 3) พฤติกรรมแบบเสรีนิยม (Laissez Faire) ผู้นำที่ปล่อยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำตามใจชอบ ผู้นำใช้อำนาจควบคุมบังคับบัญชาน้อยมาก การแก้ไข

ปัญหาต่าง ๆ แทบจะไม่มีบทบาทผู้นำเลย จะไม่มีการกำหนดเป้าหมายที่แน่นอน ไม่มีหลักเกณฑ์ ไม่มีระเบียบ ลักษณะผู้นำแต่ละแบบจะสร้างบรรยากาศในการทำงานที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเลือกใช้ลักษณะผู้นำแบบใดย่อมขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสถานการณ์ด้วย

ไลเคิร์ต (Likert, 1967, pp.126-127) และสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยมิชิแกนทำการวิจัยด้านภาวะผู้นำ โดยแบ่งลักษณะผู้นำเป็น 4 แบบ คือ 1) แบบเผด็จการใช้อำนาจมาก (Exploitive - Authoritative) ผู้บริหารใช้อำนาจเผด็จการสูง ไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาเล็กน้อย บังคับบัญชาแบบขู่เข็ญมากกว่าการชมเชย การติดต่อสื่อสารเป็นแบบทางเดียวจากบนลงล่าง การตัดสินใจอยู่ในระดับเบื้องบนมาก 2) แบบเผด็จการใช้อำนาจมีเมตตา (Benevolent - Authoritative) ปกครองแบบพ่อปกครองลูก ให้ความไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชา จูงใจโดยการให้รางวัล แต่บางครั้งขู่ลงโทษ ยอมให้การติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนได้บ้าง รับฟังความคิดเห็นจากผู้ใต้บังคับบัญชาบ้าง และบางครั้งยอมให้การตัดสินใจแต่อยู่ภายใต้การควบคุมอย่างใกล้ชิดของผู้บังคับบัญชา 3) แบบประชาธิปไตยปรึกษาหารือ (Consultative - Democratic) ผู้บริหารจะให้ความไว้วางใจ และการตัดสินใจแต่ไม่ทั้งหมด จะใช้ความคิดและความเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ ให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจ จะลงโทษนาน ๆ ครั้ง และใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม มีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทาง จากระดับล่างขึ้นบนและจากระดับบนลงล่าง การวางนโยบายและการตัดสินใจมาจากระดับบน ขณะเดียวกันก็ยอมให้การตัดสินใจบางอย่างอยู่ในระดับล่าง ผู้บริหารเป็นที่ปรึกษาในทุกด้าน 4) แบบประชาธิปไตยมีส่วนร่วม (Participative - Democratic) ผู้บริหารให้ความไว้วางใจ และเชื่อถือผู้ใต้บังคับบัญชา ยอมรับความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ มีการให้รางวัลตอบแทนเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่กลุ่ม มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตั้งจุดประสงค์ร่วมกัน มีการประเมินความก้าวหน้า มีการติดต่อสื่อสาร

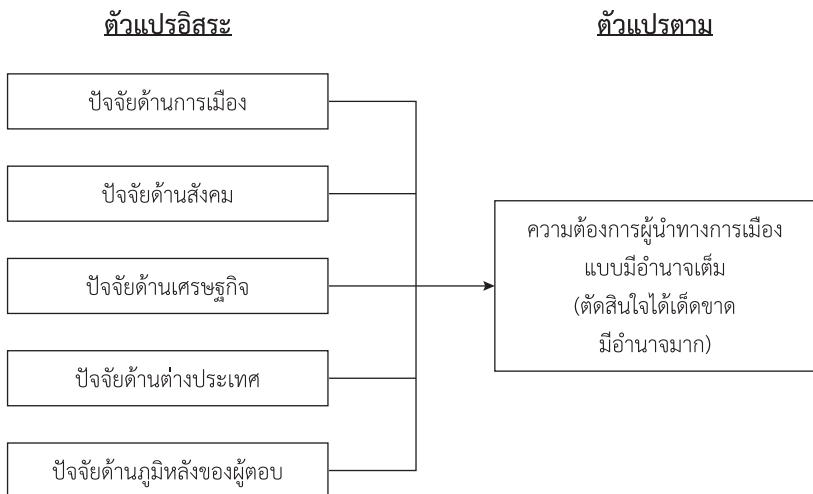
การแบ่งแบบผู้นำทางการเมืองที่ใช้ในการวิจัย

จากที่กล่าวมาข้างต้น เป็นแบบผู้นำในองค์การ เป็นลักษณะภาวะผู้นำที่ปรากฏอยู่ในองค์การทั้งภาครัฐและเอกชนทั่วไป แต่เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับแบบผู้นำทางการเมืองไทยก็ต้องมีการปรับปรุงแนวคิดใหม่ให้สอดคล้องกับลักษณะพฤติกรรมของผู้นำ ที่มาของอำนาจผู้นำ วิธีการใช้อำนาจของผู้นำ ประกอบกับสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ที่แตกต่างกันและอยู่เหนือองค์การโดยทั่วไป ที่มักจะมีสภาพการณ์เป็นปกติราบเรียบ ต่างจากสภาพการเมืองที่มักมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา โดยในการวิจัยนี้ได้กำหนดรูปแบบของผู้นำออกเป็น 2 แบบกว้าง ๆ เพื่อให้สามารถแยกความแตกต่างได้อย่างชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อนคลุมเครือ คือ แบบที่มีอำนาจมาก ตัดสินใจได้เด็ดขาด ที่สังคมไทยมีความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อเรียกว่า “ผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็ม” คำว่า “ผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็ม” (Full Power Leadership) เป็นคำใหม่ที่ถูกนำมาใช้เมื่อทหารเข้ายึดอำนาจการปกครองและการบริหารประเทศจากรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งแล้วประกาศว่า มีอำนาจเต็มในการบริหารจัดการประเทศในทุก ๆ ด้าน เพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง โดยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวที่มีกฎหมายมาตราต่าง ๆ มารองรับอำนาจนั้น ๆ ลักษณะที่มาของอำนาจ รูปแบบพฤติกรรมการใช้อำนาจจะเป็นแบบสั่งการ ตัดสินใจได้รวดเร็วเด็ดขาด คัดค้านไม่ได้ สามารถสั่งจับกุมคุมขังผู้ฝ่าฝืนได้ (บางคนอาจจัดประเภทผู้นำ ว่าเป็นผู้นำแบบเผด็จการ) และอีกแบบหนึ่งคือ เป็นผู้นำแบบมีอำนาจน้อย มีหลายฝ่ายถ่วงดุล คานอำนาจ มีรูปแบบการใช้อำนาจใกล้เคียงกับผู้นำแบบประชาธิปไตยที่กล่าวไว้ตามแนวคิดข้างต้น ซึ่งในการวิจัยนี้ใช้ในความหมายที่ใกล้เคียงกับที่เป็นอยู่ในสังคมไทย และสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี จึงเรียกว่า “ผู้นำทางการเมืองแบบประชาธิปไตย (Democratic Leadership)” ซึ่งในการวิจัยนี้มุ่งเฉพาะผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็ม

เท่านั้น สิ่งที่น่าจะนำมาพิจารณาอย่างหนึ่งก็คือ ในทฤษฎีภาวะผู้นำที่จะทำให้
งานประสบผลสำเร็จนั้น มักจะโน้มเอียงมาทางแบบผู้นำตามสถานการณ์หรือ
ตามเงื่อนไข กล่าวคือ ไม่มีแบบใดที่ทำให้ประสบผลสำเร็จได้ตลอดไป ต้องปรับ
ไปตามสถานการณ์ขององค์การและผู้ตามในขณะนั้น ในการเมืองไทย
ก็เช่นเดียวกัน มีสถานการณ์การเมืองต่าง ๆ เกิดขึ้นเสมอและรุนแรง แบบผู้นำ
ทางการเมืองก็ต้องปรับเปลี่ยนไปให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ (หรือไม่
อย่างไร)

กรอบแนวคิดการทํารว้จย

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้นำ
ภาวะผู้นำ แบบผู้นำ การวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็น ปัจจัยที่สัมพันธ์หรือ
มีผลต่อความต้องการในแบบผู้นำทางการเมือง สามารถนำมากำหนดเป็น
กรอบแนวความคิดของการวิจัยได้ ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยนี้ได้นำผลของการสำรวจ ทบทวน แนวความคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ แล้วนำมาประมวล วิเคราะห์ จนสุดท้ายได้นำผลการวิจัยและข้อค้นพบเหล่านั้นนำมาตั้งเป็นสมมติฐานของการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัย 5 ด้าน 16 สมมติฐาน ดังต่อไปนี้ ปัจจัยด้านการเมือง ได้แก่ สมมติฐานที่ 1 บทบาทและนโยบายที่เป็นประโยชน์ของรัฐบาลและพรรคการเมืองมีผลต่อความต้องการในแบบผู้นำทางการเมือง สมมติฐานที่ 2 ความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ทางการเมืองมีผลต่อความต้องการในแบบผู้นำทางการเมือง สมมติฐานที่ 3 สิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองมีผลต่อความต้องการในแบบผู้นำทางการเมือง สมมติฐานที่ 4 ความสามารถในการจัดระเบียบสังคม มีผลต่อความต้องการในแบบผู้นำทางการเมือง สมมติฐานที่ 5 ปริมาณและความถี่ของการชุมนุมทางการเมืองมีผลต่อความต้องการในแบบผู้นำทางการเมือง สมมติฐานที่ 6 การจลาจลทางการเมืองและการก่อการร้ายมีผลต่อความต้องการในแบบผู้นำทางการเมือง ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ สมมติฐานที่ 7 การอบรมกล่อมเกลาค่านิยม และวัฒนธรรมของสังคมไทยมีผลต่อความต้องการในแบบผู้นำทางการเมือง สมมติฐานที่ 8 การทุจริตคอร์รัปชันในรัฐบาลและวงราชการมีผลต่อความต้องการในแบบผู้นำทางการเมือง สมมติฐานที่ 9 ยาเสพติด บ่อนการพนัน ผู้มีอิทธิพลการทำลายทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม มีผลต่อความต้องการในแบบผู้นำทางการเมือง สมมติฐานที่ 10 ความขัดแย้ง และแตกแยกในสังคมไทยมีผลต่อความต้องการในแบบผู้นำทางการเมือง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ สมมติฐานที่ 11 ความสามารถในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีผลต่อความต้องการในแบบผู้นำทางการเมือง สมมติฐานที่ 12 ความเสื่อมถอยและความตกต่ำทางเศรษฐกิจมีผลต่อความต้องการในแบบผู้นำทางการเมือง ปัจจัยด้านต่างประเทศ ได้แก่ สมมติฐานที่ 13 การยอมรับ เชื่อถือจากต่างประเทศ

และมหาอำนาจมีผลต่อความต้องการในแบบผู้นำทางการเมือง สมมติฐานที่ 14 การลงโทษ บอยคอต และตัดความช่วยเหลือจากต่างประเทศมีผลต่อความต้องการในแบบผู้นำทางการเมือง ปัจจัยด้านภูมิหลังของผู้ตอบ ได้แก่ สมมติฐานที่ 15 อายุของผู้ตอบ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบมีผลต่อความต้องการในแบบผู้นำทางการเมือง สมมติฐานที่ 16 ภูมิลาเนา เขตที่พักอาศัย เพศของผู้ตอบ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลักของผู้ตอบที่แตกต่างกัน มีความสัมพันธ์หรือมีผลต่อความต้องการในแบบผู้นำทางการเมืองแตกต่างกัน

วิธีการวิจัย

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

เพื่อให้ได้คำตอบตามคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเป็นการทดสอบสมมติฐานด้วย จึงได้กำหนดพื้นที่ในประเทศไทยทั้ง 4 ภาคจาก 76 จังหวัด และกรุงเทพมหานคร รวมเป็น 77 จังหวัด และแบ่งย่อย ๆ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับกรุงเทพมหานครออกมาให้เด่นชัดขึ้น โดยให้กระจายไปในจังหวัดต่าง ๆ ที่อยู่ในภูมิภาคนั้น ๆ การคำนวณหาขนาดตัวอย่างจากประชากร การวิจัยคือ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งจากภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งประเทศ จำนวน 49,698,934 คน ผู้วิจัยได้ใช้ตารางหรือสูตรการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของยามานะ (Yamane, 1967, pp. 886-887; Yamane, 1973, p. 726) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ หรือมีความคลาดเคลื่อน 5 เปอร์เซ็นต์ คือเมื่อมีขนาดของประชากรจำนวนมากเกิน 100,000 ไปจนถึงไม่มีที่สิ้นสุด (Infinity) จะกำหนดขนาดตัวอย่างเป็น 400 โดยที่ต้องเก็บข้อมูลให้มีลักษณะการเป็นตัวแทน และกระจายโดยทั่วถึง การสุ่มตัวอย่างได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิที่มีสัดส่วน (Proportional stratified Sampling) เก็บข้อมูลจากทุกภาค แจกแบบสอบถามโดยสุ่มเลือกตัวอย่างในแต่ละจังหวัดทุกจังหวัด และทุกเขตให้ได้จำนวนตามสัดส่วนของประชากรตามที่คำนวณได้

โดยให้มีการกระจายไปตามอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ทั้งนี้ให้มีอาชีพต่าง ๆ ที่มีบทบาทในสังคมคละกันไป เพื่อให้เกิดการกระจายตามหลักความน่าจะเป็น ให้ได้มากที่สุด และเก็บข้อมูลจริงในพื้นที่ เพื่อไว้เล็กน้อย 1-2 ตัวอย่าง ในบางจังหวัด แต่ก็ยังคงสัดส่วนตามประชากรของแต่ละภูมิภาคไว้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น จำนวนตัวอย่างที่เก็บรวบรวมได้ มีทั้งสิ้น 443 ตัวอย่าง เป็นดังต่อไปนี้ 1) เก็บรวบรวมข้อมูลจริงจากภาคเหนือ (แม่ฮ่องสอน อุทัยธานี ลำพูน อุดรดิตถ์ แพร่ น่าน พะเยา ตาก พิจิตร สุโขทัย กำแพงเพชร ลำปาง พิษณุโลก เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ เชียงราย เชียงใหม่) ได้ตัวอย่างทั้งสิ้น 85 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 19.2 2) เก็บรวบรวมข้อมูลจริงจากภาคกลาง (สมุทรสงคราม สิงห์บุรี นครนายก อ่างทอง ชัยนาท เพชรบุรี สมุทรสาคร สระบุรี ลพบุรี พระนครศรีอยุธยา นครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี ปทุมธานี นนทบุรี สมุทรปราการ) ได้ตัวอย่างทั้งสิ้น 72 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 16.3 3) เก็บรวบรวมข้อมูลจริงจากภาคตะวันออก (ตราด ปราจีนบุรี จันทบุรี สระแก้ว ระยอง ฉะเชิงเทรา ชลบุรี) ได้ตัวอย่างทั้งสิ้น 31 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 7 4) เก็บรวบรวมข้อมูลจริงจากภาคใต้ (ระนอง พังงา สตูล ภูเก็ต กระบี่ ยะลา ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ พัทลุง ตรัง ปัตตานี นราธิวาส สงขลา สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช) ได้ตัวอย่างทั้งสิ้น 66 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 14.9 5) เก็บรวบรวมข้อมูลจริงจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรืออีสาน (มุกดาหาร อำนาจเจริญ หนองบัวลำภู ยโสธร เลย นครพนม หนองคาย (รวม บึงกาฬ) มหาสารคาม กาฬสินธุ์ สกลนคร ชัยภูมิ ร้อยเอ็ด สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุดรธานี บุรีรัมย์ ขอนแก่น อุบลราชธานี นครราชสีมา) ได้ตัวอย่างทั้งสิ้น 149 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 33.6 6) เก็บรวบรวมข้อมูลจริงจากกรุงเทพมหานคร ได้ตัวอย่างทั้งสิ้น 40 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 9

การสร้างเครื่องมือวัด

ในการวิจัยนี้ได้สร้างแบบสอบถาม โดยได้เลือกแบบการวัดแบบนามมาตร (Nominal Scale) แบบจัดอันดับมาตรา (Ordinal Scale) และแบบอัตราส่วนมาตรา (Ratio Scale) สำหรับการวัดข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านภูมิหลังของบุคคลผู้ตอบ และได้เลือกแบบการวัดแบบช่วงมาตรา (Interval Scale) สำหรับการวัดข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านต่างประเทศ และใช้วัดระดับความต้องการในแบบผู้นำต่าง ๆ คือ ผู้นำแบบมีอำนาจเต็มและผู้นำแบบประชาธิปไตยที่ผู้ตอบจะเป็นผู้ให้ค่านำหนักเป็นตัวเลขนระหว่าง 0-100 ซึ่งถือว่าเป็นตัวแปรตามสำหรับการวิจัยนี้ การวิจัยนี้ได้ทำการทดสอบเครื่องมือวัดตามหลักวิชาการ โดยนำแบบสอบถามไปทดลองเก็บข้อมูลจากตัวอย่าง จำนวน 62 ตัวอย่าง มาทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1974) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มให้ได้จำนวนตามแต่ละจังหวัดที่ได้กำหนดไว้แล้ว ก็จะนำข้อมูลมาประมวลผลและทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS) โดยใช้สถิติเพื่อการพยากรณ์และสร้างสมการทางคณิตศาสตร์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เป็นหลัก โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติ .05 หรือให้มีความเชื่อมั่น 95% ขึ้นไป ทั้งนี้ เพื่อให้ได้คำตอบว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อความต้องการหรือชื่นชอบในแบบผู้นำทางการเมืองนั้น ๆ ปัจจัยใดมีอิทธิพลมากน้อยแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไรก็ตาม มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในเชิงสาเหตุและผล (Causal Relationship) อย่างไรก็ตาม นอกจากนั้น ยังมีการใช้สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson r)

เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ในส่วนของปัจจัยด้านภูมิหลังของบุคคลผู้ตอบ ผู้วิจัยได้เลือกเฉพาะตัวแปรที่คาดว่าประชาชนจะสามารถเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาให้ดีขึ้นได้ เช่น รายได้ มาวิเคราะห์ด้วย อีกทั้งได้นำตัวแปรอายุของผู้ตอบมาร่วมวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เนื่องจากเป็นตัวแปรที่แสดงถึงความอาวุโส ความเป็นผู้ใหญ่ ความคงแก่เรียน ผ่านร้อนผ่านหนาวมากกว่า มีประสบการณ์มากกว่าที่อาจมีผลต่อความต้องการหรือความชื่นชอบในแบบผู้นำทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์อื่น ๆ ด้วย คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA), ที-เทสต์ (t-test), ไคสแควร์ (Chi-square) ค่าเฉลี่ย ความถี่ ร้อยละ เพื่อทดสอบความแตกต่าง เพื่อหาความสัมพันธ์ และเพื่อพรรณนาให้เข้าใจข้อมูลพื้นฐาน ภูมิหลัง ความเป็นมาต่าง ๆ

ผลการวิจัย

ในการวิจัยนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการหลังจากที่ได้รวบรวมข้อมูลจาก 4 ภาค (หรือ 6 ภาค) แล้ว ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) โดยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ .05 เพื่อตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย ซึ่งผลการวิเคราะห์แบ่งเป็น 3 ส่วน เรียงลำดับดังนี้

1. ความต้องการผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็ม คือ กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามชื่นชอบหรือต้องการผู้นำแบบมีอำนาจเต็ม (Want Full Power Leadership) ที่สามารถตัดสินใจได้เด็ดขาด มีค่าเฉลี่ยของคำตอบเท่ากับ 58.17 จาก 100 คะแนนเต็ม ถือว่าไม่สูงมาก

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์หรือมีผลต่อความต้องการผู้นำแบบมีอำนาจเต็ม คือ

2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการผู้นำแบบมีอำนาจเต็ม (Want Full Power Leadership) มีสาเหตุเนื่องมาจาก 4 ตัวแปร หรือ 4 ปัจจัย คือ ความสามารถในการจัดระเบียบสังคม (Social order ability) รองลงมาคือ อายุของผู้ตอบ ซึ่งถ้าเป็นผู้ที่มีอายุยิ่งสูงมากก็มีแนวโน้มที่จะต้องการหรือชื่นชอบผู้นำแบบมีอำนาจเต็มมากขึ้น ลำดับต่อมาคือ ความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ทางการเมือง (Political situation solution) และลำดับสุดท้ายคือ ความสามารถในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic growth ability) แต่ในสมการมีค่าเป็นลบ แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามมองว่าส่งผลในทางที่ไม่ดีต่อความสามารถในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้ค่าความต้องการหรือความชื่นชอบผู้นำแบบนี้เป็นไปในทางที่ลดลงหรือในทางตรงกันข้าม โดยผลการวิเคราะห์นี้กำหนดระดับความเชื่อมั่นไว้ 95 % หรือที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยสามารถพิจารณาปริมาณ ขนาดและทิศทางได้จากสมการที่ 4.3.2 ดังนี้

$$\begin{aligned} & \text{ความต้องการผู้นำแบบมีอำนาจเต็ม} \\ & = 21.71 + .28 \text{ ความสามารถในการจัดระเบียบสังคม} \\ & \quad + .26 \text{ อายุของผู้ตอบ} \\ & \quad + .24 \text{ ความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ทางการเมือง} \\ & \quad - .18 \text{ ความสามารถในการสร้างความเจริญเติบโตทาง} \\ & \quad \quad \text{เศรษฐกิจ} \end{aligned}$$

ปัจจัยอื่นตามสมมติฐานและกรอบการวิจัยนอกเหนือจากนี้ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

การวิเคราะห์ความแปรปรวน ที-เทสต์ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และโคสแควร์ ถือว่าไม่ผิดต่อความต้องการผู้นำแบบมีอำนาจเต็ม จะไม่นำมากล่าวถึงอีก

2.1.1 ความสามารถในการจัดระเบียบสังคม (Social order ability) นั้น ขึ้นอยู่กับหรือมีสาเหตุเนื่องมาจาก 2 ตัวแปรหรือ 2 ปัจจัย คือ ความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ทางการเมือง (Political situation solution) และสถานการณ์เกี่ยวกับยาเสพติด บ่อนการพนัน ผู้มีอิทธิพลและการทำลายทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (Drugs, casino, magnate, destruction natural resources) ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยสามารถพิจารณาปริมาณ ขนาดและทิศทางได้จากสมการที่ 4.4.1 (1) ดังนี้

ความสามารถในการจัดระเบียบสังคม

$$= 27.51 + .55 \text{ ความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์} \\ + .09 \text{ สถานการณ์เกี่ยวกับยาเสพติด และอื่น ๆ}$$

2.1.2 ความสามารถในการจัดระเบียบสังคม (Social order ability) ยังขึ้นอยู่กับหรือมีสาเหตุเนื่องมาจากอีก 1 ตัวแปรหรือ 1 ปัจจัย คือ สถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชันในรัฐบาลและวงราชการ (Corruption officer government) ซึ่งเกิดขึ้นในสังคมไทยและในวงราชการไทย โดยสามารถพิจารณาปริมาณ ขนาด และทิศทางได้จากสมการที่ 4.4.1 (2) ดังนี้

ความสามารถในการจัดระเบียบสังคม

$$= 61.56 + .19 \text{ สถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชัน}$$

2.1.3 ความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ทางการเมือง (Political situation solution) ขึ้นอยู่กับหรือมีสาเหตุเนื่องมาจาก 2 ตัวแปร หรือ 2 ปัจจัย คือ การจลาจลทางการเมืองและการก่อการร้าย (Riots, Insurgency, Terrorism) และสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชันใน

รัฐบาล และวงราชการ (Corruption officer government) ซึ่งเกิดขึ้นในสังคมไทยและในวงการราชการไทย โดยสามารถพิจารณาปริมาณ ขนาด และทิศทางได้จากสมการที่ 4.4.2 (1) ดังนี้

$$\begin{aligned} & \text{ความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ทางการเมือง} \\ & = 59.87 + .12 \text{ การจลาจลทางการเมือง} \\ & \quad + .10 \text{ สถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชัน} \end{aligned}$$

2.1.4 ความสามารถในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth Ability) ขึ้นอยู่กับ หรือมีสาเหตุเนื่องมาจาก 1 ตัวแปร หรือ 1 ปัจจัย คือ การยอมรับเชื่อถือจากต่างประเทศ และมหาอำนาจ (Foreign acceptance, trust) โดยสามารถพิจารณาปริมาณ ขนาดและทิศทางได้จากสมการที่ 4.4.3 (1) ดังนี้

$$\begin{aligned} & \text{ความสามารถในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ} \\ & = 34.67 + .58 \text{ การยอมรับเชื่อถือจากต่างประเทศ} \end{aligned}$$

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการผู้นำแบบมีอำนาจเต็ม (Full Power Leadership) ขั้นตอนที่ 1 - 4 ของวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (ตัวแปรเรียงลำดับเป็นขั้นตอนและขนาดของอิทธิพล)

Variables Entered/ Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	social. order. ability		Stepwise (Criteria: Probability-of-F-to-enter <= .050, Probability-of-F-to-remove >= .100).
2	age		Stepwise (criteria: Probability-of-F-to-enter <= .050, Probability-of-F-to-remove >= .100)
3	Political. political. situation. solution		Stepwise (Criteria: Probability-of-F-to-enter <= .050, Probability-of-F-to-remove >= .100).
4	economic. growth. ability		Stepwise (Criteria: Probability-of-F-to-enter <= .050, Probability-of-F-to-remove >= .100).

a. Dependent Variable: full power leadership

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	33.751	5.713		5.908	.000
social.order.ability	.322	.073	.205	4.406	.000
2 (Constant)	22.341	6.930		3.224	.001
social.order.ability	.311	.073	.198	4.278	.000
age	.293	.102	.132	2.860	.004
3 (Constant)	17.823	7.260		2.455	.014
social.order.ability	.200	.091	.127	2.201	.028
age	.286	.102	.129	2.800	.005
political.situation.solution	.175	.087	.117	2.017	.044
4 (Constant)	21.711	7.435		2.920	.004
social.order.ability	.280	.097	.178	2.876	.004
age	.265	.102	.120	2.591	.010
political.situation.solution	.246	.092	.165	2.675	.008
economic.growth.ability	-.188	.084	-.135	-2.229	.026

a. Dependent Variable: full power leadership

แผนภูมิที่ 1 ผลการวิเคราะห์นี้สามารถนำมาเขียนเป็นแผนภูมิ ได้ดังนี้

ผลการวิจัย พบว่า คนไทยที่ต้องการหรือชื่นชอบ
ผู้นำแบบมีอำนาจเต็มที่สามารถตัดสินใจได้เด็ดขาด
 เนื่องจากปัจจัย 4 ประการ คือ

- 1) +.28 ความสามารถในการจัดระเบียบสังคม
- 2) +.26 อายุของผู้ตอบ (อายุสูงมีแนวโน้มชื่นชอบ)
- 3) +.24 ความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ทางการเมือง
- 4) -.18 ความสามารถในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
 (เป็นไปในทางตรงกันข้าม)

สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

Want Full Power Leadership

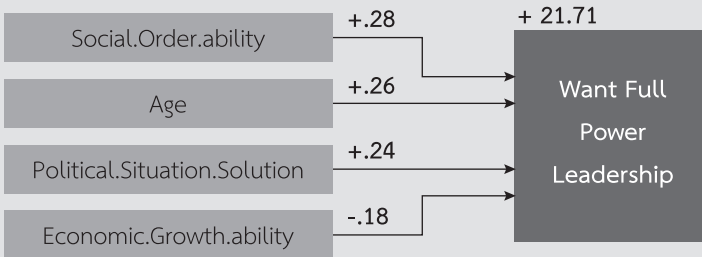
= 21.7 +.28 social.order.ability

+ .26 age

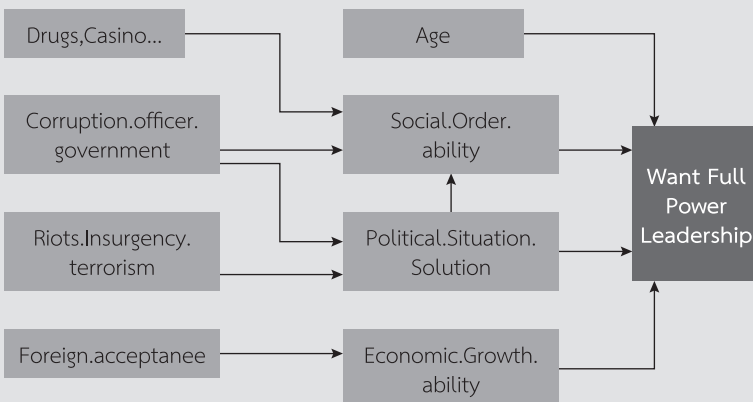
+ .24 Political.Situation.Solution

- .18 economic.growth.ability

และสามารถนำมาเขียนเป็นแผนภูมิ ได้ดังนี้

แผนภูมิแสดงปัจจัยเชื่อมโยง ที่ทำให้คนไทยมีความต้องการผู้นำแบบมีอำนาจเต็ม (Full Power Leadership)

ที่มา: ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (หรือที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05)

3. การสร้างสมการพยากรณ์และตัวแบบความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความต้องการผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็ม คือ

3.1 ผลจากการวิจัยสามารถนำมาสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในเชิงสาเหตุและผล (Causal Relation) ที่สามารถทำนายระดับความต้องการหรือคะแนนความต้องการผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็มของสังคมไทยได้จาก 6 สมการตามข้อ 2 ที่กล่าวแล้วข้างต้น กล่าวคือ หากต้องการทราบคะแนนหรือระดับความต้องการผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็มว่าเป็นเท่าใด ก็สามารถทำได้โดยการเติมตัวเลข 0-100 ที่แสดงความสามารถในการจัดระเบียบสังคมของผู้นำแบบนี้ลงไป เติมอายุของผู้ตอบ เติมความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ทางการเมือง และเติมความสามารถในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจลงไป ในสมการที่ 4.3.2 ก็จะสามารถคำนวณค่าคะแนนความต้องการผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็มของสังคมไทยออกมาเป็นตัวเลขจำนวนหนึ่ง สำหรับสมการอื่นอีก 5 สมการก็สามารถแทนค่าสูตรหรือสมการได้ในทำนองเดียวกัน

3.2) การสร้างตัวแบบความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความต้องการในแบบผู้นำทางการเมือง สามารถทำได้โดยการวาดแผนภูมิเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ได้ 1 แผนภูมิ คือ แผนภูมิที่ 4.4.1 ที่แสดงปัจจัยเชื่อมโยงที่ทำให้คนไทยส่วนหนึ่งมีความต้องการผู้นำแบบมีอำนาจเต็ม (Want Full Power Leadership)

อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยความต้องการหรือความชื่นชอบมีค่าเท่ากับ 58.17 จากคะแนนเต็ม 100 ถือว่าเกินครึ่ง แม้จะไม่สูงมาก แต่ก็สามารถแปลความได้ว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบที่เป็นตัวแทนของสังคมไทยมีความต้องการและชื่นชอบผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็มอยู่ในระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2017) ที่ว่า “พลังประชาธิปไตยกำลังอ่อนลงทั่วโลก ไม่ใช่เพราะรัฐบาลประชาธิปไตยถูกแทนที่ด้วยรัฐบาลที่ไม่ประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ประชาชนไม่รู้สึกเดือดร้อนมากนักที่หลักการประชาธิปไตยถูกละเมิด” ซึ่งไม่แตกต่างกันมากนักกับการกล่าวเปรียบเทียบของ เกษียร เตชะพีระ (2007) ที่ว่า สังคมไทยยังอยู่ใน “ปริซึม” ไม่หลอมรวม และไม่แตกออก “ในสังคมแบบใหม่คือ ประชาธิปไตย ในสังคมแบบปริซึมคือ ระบบราชการอมตยาธิปไตย” ซึ่งระบบราชการอมตยาธิปไตยนี้ หมายถึง ระบบการเมืองที่ครอบงำโดยราชการหรือข้าราชการมีอำนาจเป็นใหญ่ แต่ในงานวิจัยนี้ใช้คำว่า ผู้นำแบบมีอำนาจเต็ม

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการผู้นำแบบมีอำนาจเต็มมี 4 ปัจจัย เรียงตามลำดับของอิทธิพล ลดหลั่นกันลงมาคือ ความสามารถในการจัดระเบียบสังคม อายุของผู้ตอบ ความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ทางการเมือง และความสามารถในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แปลความอีกอย่างหนึ่งได้ว่า กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบและต้องการผู้นำแบบนี้เพราะพวกเขาเชื่อว่า ผู้นำแบบนี้สามารถจัดระเบียบสังคมได้ ไม่ให้เกิดความวุ่นวายจลาจล และสามารถแก้ไขสถานการณ์ทางการเมืองได้ ซึ่งดูเหมือนสอดคล้องกับความเห็นของ ประจักษ์ ก้องกีรติ (2016) ที่กล่าวว่า “เมื่อผ่านเหตุการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองที่ต่อเนื่องยาวนานจนชินชา ไม่ใช่เรื่องแปลกที่หลายคนจะโยนหาความสงบในสังคม ซึ่งถือเป็นจุดขายสำคัญของระบอบเผด็จการในปัจจุบัน” เป็นที่น่าสังเกตว่า อายุของผู้ตอบเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความชื่นชอบผู้นำทางการเมืองแบบนี้ ซึ่งเข้ามาสู่สมการเป็นลำดับต้น ๆ

และมีผลต่อความต้องการมาก กล่าวคือ อายุของผู้ตอบมีความสัมพันธ์กับความต้องการผู้นำแบบนี้อย่างมีนัยสำคัญ จากผลการวิจัยของนักวิชาการหลายคน พบว่า ความต้องการในแบบผู้นำทางการเมืองขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ บทบาทและนโยบายของรัฐบาล และพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจของประเทศ เป็นที่ทราบกันว่า นโยบายด้านเศรษฐกิจของผู้นำทางการเมืองมักส่งผลต่อความชื่นชอบความนิยมทางการเมืองและแบบผู้นำทางการเมืองที่ประชาชนต้องการ อีกทั้งส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานกิจการต่าง ๆ เป็นต้นว่า อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ส่งผลกระทบต่ออย่างมากมายต่อชีวิตความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตปกติของประชาชน ดังงานวิจัยของ กิ่งดาว จินดาเทวิน (2551) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของภาวะเศรษฐกิจที่มีต่อการดำเนินงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ในจังหวัดอุดรธานี จะเห็นได้ว่าปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัญหาสำคัญมากที่กระทบต่อแบบผู้นำทางการเมืองที่ประชาชนชื่นชอบ แต่เรื่องเศรษฐกิจก็เป็นเรื่องยากที่ผู้นำทางการเมืองจะจัดการและควบคุม เนื่องจากมีความผันผวนอย่างมากเกี่ยวพันกับเศรษฐกิจระดับโลกด้วย ดังงานวิจัยของ เอกรัฐ ลิขิต (2542) เกี่ยวกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นกู้ภายใต้วิกฤติเศรษฐกิจไทย เมื่อเศรษฐกิจตกต่ำหรือเศรษฐกิจเฟื่องฟูก็จะส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นค่าครองชีพ ภาวะการมีงานทำ การทำมาค้าขาย ฯลฯ การแก้ปัญหาเศรษฐกิจของผู้นำแต่ละแบบก็จะแตกต่างกัน อันส่งผลต่อความชื่นชอบของประชาชนต่อผู้นำแต่ละแบบก็แตกต่างกันด้วย งานวิจัยนี้เช่นเดียวกัน คือ ความสามารถในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความต้องการหรือความชื่นชอบในตัวผู้นำแบบนี้ เพียงแต่งานวิจัยนี้มีความลึกมากกว่า คือ บอกขนาดและทิศทางด้วย ในกรณีนี้ มีเครื่องหมายเป็นลบต่อผู้นำแบบนี้ เพราะมีสาเหตุมาจากการขาดความเชื่อถือ ขาดการยอมรับจากต่างประเทศและมหาอำนาจ

ผลการวิจัยนี้ สามารถนำมาสร้างเป็นสมการพยากรณ์ได้ สร้างตัวแบบความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างตัวแปรได้ (ดูสมการและแผนภูมิ) ในขณะที่งานวิจัยอื่นมักไม่ได้ทำหรือทำไม่ได้ เนื่องจากการออกแบบแบบสอบถามที่แตกต่างกัน และเทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแตกต่างกัน กล่าวคือ งานวิจัยอื่น ๆ มักจะใช้การวัดเป็นระดับนามมาตรา (Nominal) อันดับมาตรา (Ordinal) เป็นส่วนใหญ่ เช่น ให้ตอบเป็น ใช่ ไม่ใช่ หรือเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย หรือให้ตอบเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด แต่ในการวิจัยนี้กำหนดให้การวัดเป็นแบบอันตรมาตรา (Interval) ให้ผู้ตอบให้ค่าเป็น 0-100 ทำให้สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในเชิงปริมาณได้สูงกว่า หลากหลายมากกว่า ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ใช้การวิเคราะห์แบบวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบขั้นตอน (Stepwise) และได้ทำ 2 รอบด้วย ในขณะที่งานวิจัยอื่นไม่ได้ทำแบบนี้ เพราะไม่ได้ออกแบบงานวิจัยมาตั้งแต่ต้น จึงไม่สามารถมีผลลัพธ์จากงานวิจัยได้แบบนี้ งานวิจัยนี้จึงถือว่าเป็นงานที่ริเริ่มอันหนึ่งที่ทำแตกต่าง ตั้งแต่วิธีการวิจัยและผลลัพธ์ของการวิจัย งานวิจัยนี้แตกต่างจากงานวิจัยแบบภาวะผู้นำอื่นที่มักจะแบ่งประเภทผู้นำออกเป็นหลายแบบ เช่น 3 แบบ หรือ 4 แบบ หรือ 5-6-8 แบบหรือเกินกว่านั้น ทำให้เกิดความคาบเกี่ยว ซ้ำซ้อน ไม่ชัดเจนในการแบ่งแยกให้ขาดจากกัน งานวิจัยนี้จึงแบ่งประเภทให้น้อยลงเพื่อลดความซ้ำซ้อนสับสน โดยได้แบ่งแบบผู้นำออกเป็น 2 ประเภท คือ “ผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็มที่มีลักษณะที่มาของอำนาจ รูปแบบพฤติกรรมการใช้อำนาจจะเป็นแบบสั่งการ ตัดสินใจได้รวดเร็วเด็ดขาด (บางคนอาจจัดประเภทว่าเป็นผู้นำแบบเผด็จการ) ซึ่งในการวิจัยนี้ใช้ในความหมายที่ใกล้เคียง และสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี คำว่า “ผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็ม” (Full Power Leadership) เป็นคำใหม่ที่ถูกนำมาใช้เมื่อทหารเข้ายึดอำนาจการปกครองและการบริหารประเทศจากรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง แล้วประกาศว่ามีอำนาจเต็มในการบริหารจัดการประเทศในทุก ๆ ด้าน เพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

โดยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวที่มีกฎหมายมาตราต่าง ๆ มารองรับอำนาจนั้น ๆ และอีกแบบหนึ่งคือ “ผู้นำทางการเมืองแบบประชาธิปไตย” (Democratic Leadership) ซึ่งจะไม่กล่าวถึงในงานนี้ อย่างไรก็ตาม ในทุกสังคมผู้นำมักเป็นไปตามสถานการณ์หรือตามเงื่อนไข กล่าวคือ ไม่มีแบบใดที่ทำให้ประสบผลสำเร็จได้ตลอดไป ต้องปรับไปตามสถานการณ์ขององค์กรและผู้ตามในขณะนั้น ในการเมืองไทยก็เช่นเดียวกัน มีสถานการณ์การเมืองต่าง ๆ เกิดขึ้นเสมอ แบบผู้นำทางการเมืองก็ต้องปรับเปลี่ยนไปให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ

งานวิจัยในลักษณะนี้ยังมีน้อย เพราะส่วนใหญ่เป็นการสำรวจแล้วนำมาคำนวณหาค่าความถี่ ร้อยละ (เปอร์เซ็นต์) ของผู้ตอบเท่านั้น และอาจมีการเปรียบเทียบความแตกต่างจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลหรือปัจจัยด้านภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยว่า แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร อีกทั้งงานวิจัยนี้แตกต่างจากการวิจัยแบบภาวะผู้นำทั่วไป ที่มักเน้นไปที่ลักษณะพฤติกรรม การใช้อำนาจของผู้นำที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จของงานในองค์กรที่ตนเป็นผู้บริหาร แต่งานนี้เป็นงานวิจัยที่เน้นไปที่ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผู้นำทางการเมืองของตน เพื่อศึกษาว่าบุคคลที่เป็นประชาชนนั้นต้องการหรือชื่นชอบผู้นำทางการเมืองแบบใด เพราะเหตุใด งานวิจัยส่วนใหญ่มักจะศึกษาถึงปัจจัยด้านภูมิหลังของผู้ตอบ เช่น ภูมิฐานะ (ภาค) เพศ อายุ การศึกษารายได้ และอาชีพของประชาชนว่ามีความสัมพันธ์กับแบบผู้นำหรือไม่ อย่างไร อาทิ งานวิจัยของ ภูษิตา อินทรประสงค์ และคณะ, 2554; สมเกียรติ บาลลา, 2554; ธมลวรรณ มีเหมย และคณะ, 2554; มรุมนต์ แคเทอร์เรนซ์, 2554; กฤติยา ใจหลัก พริตซ์เจอร์ลด์ และคณะ, 2551; รภัสศา พิมพา, 2557 เนื่องจากผู้นำของทุกองค์กรมีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม ขณะที่การศึกษาเกี่ยวกับผู้นำของทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรทางธุรกิจ องค์กรราชการ องค์กรสังคม และองค์กรทางการเมือง รวมถึงรัฐบาลที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าคณะทำงาน การศึกษา

เกี่ยวกับผู้นำจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ปัจจัยด้านภูมิหลังของผู้ตอบหรือปัจจัยส่วนบุคคลจึงมีความสัมพันธ์กับแบบของผู้นำที่ชื่นชอบด้วย ซึ่งในการวิจัยนี้ก็ได้ศึกษาเช่นเดียวกัน พบว่า มีเพียงบางปัจจัยเท่านั้นที่ผลการทดสอบสมมติฐานมีความสอดคล้องตรงกัน คือในข้อที่ว่า อายุของผู้ตอบมีความสัมพันธ์กับความชื่นชอบหรือความต้องการผู้นำแบบมีอำนาจเต็ม เป็นต้น

การวิจัยในครั้งนี้ได้ผลการวิจัย ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการทางคณิตศาสตร์ที่สามารถทำนายคะแนนหรือระดับความต้องการในผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็มได้ แสดงให้เห็นถึงแนวทางในการสร้างทฤษฎีทางการเมืองว่า การมีผู้นำทางการเมืองเป็นแบบใด จะต้องคำนึงถึงปัจจัยอะไรบ้าง ปัจจัยใดที่เข้ามาในสมการก่อน แสดงว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลหรือมีผลต่อความต้องการในแบบผู้นำนั้นมากที่สุด ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ คือ ปัจจัยสำหรับผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็ม (Full Power Leadership) ได้แก่ ความสามารถในการจัดระเบียบสังคม อายุของผู้ตอบ (การมีอายุมากขึ้นหรือคนแก่สูงวัยที่ชื่นชอบหรือต้องการผู้นำแบบนี้) ความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ทางการเมือง และความสามารถในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับ .05) ต่อความต้องการผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็มทั้งสิ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นการริเริ่มในทางวิชาการ มีความพยายามที่จะนำมาสร้างเป็นทฤษฎีหรือสมการพยากรณ์เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์และปฏิบัติให้ใช้ได้จริง จำเป็นต้องใช้ความพยายามทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม ขยายพื้นที่การวิจัยและเก็บข้อมูลให้มากขึ้น เพื่อนำมาสร้างเป็นทฤษฎีทางการเมืองยุคใหม่ให้ได้

ผลจากการวิจัยสามารถนำมาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะได้ คือ

1. สำหรับผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็ม เพื่อให้คะแนนระดับความชื่นชอบหรือความต้องการมีมากขึ้นอย่างยั่งยืน ควรปฏิบัติในสิ่งต่อไปนี้

1.1 ควรเพิ่มความสามารถในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองให้สามารถจัดการกับปัญหาได้อย่างรวดเร็วทันการณ์

1.2 ควรเพิ่มความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ทางการเมืองให้สำเร็จ โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน และการยอมรับจากต่างประเทศมาประกอบด้วย

1.3 ควรปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อน โดยการเพิ่มความสามารถในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศให้มากขึ้น โดยให้คำนึงถึงการยอมรับและเชื่อถือจากต่างประเทศเป็นสำคัญ

1.4 ควรเพิ่มความสามารถในการแก้ไขปัญหาการก่อการร้าย และการฉ้อโกงต่าง ๆ

1.5 ควรเพิ่มความสามารถในการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการ

1.6 ควรเพิ่มความสามารถในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ปัญหาบ่อนการพนัน ปัญหาผู้มีอิทธิพล ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การบุกรุกป่าและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

1.7 ควรจัดทำโครงการที่ให้ความสำคัญหรือให้ประโยชน์แก่ผู้ที่มีอายุมาก เพราะเป็นผู้ที่มีแนวโน้มชื่นชอบผู้นำแบบมีอำนาจเต็ม

1.8 ควรคิดค้นนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน “ที่โดนใจ” ที่ประชาชนไม่รู้สึ

2. สำหรับนักวิจัย ควรนำวิธีการวิจัยนี้ไปทำซ้ำหรือดัดแปลง หรือขยายขอบเขตการวิจัย หรือเจาะลึกให้มากยิ่งขึ้น จนได้ข้อมูลเพิ่มมากขึ้น มีข้อมูลเด่นชัดมากขึ้น เพื่อให้สามารถนำผลการวิจัยนั้นมาสร้างเป็นทฤษฎีทางการเมืองยุคใหม่ให้ได้ต่อไป นอกจากนี้ ยังอาจใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) เข้ามาผสมผสานเพื่อให้งานวิจัยมีความละเอียดลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- กระปุกดอทคอม. (2557). *เปิดผังโครงสร้างอำนาจเต็ม คณะรักษาความสงบแห่งชาติ คสช.* วันที่ค้นข้อมูล 17 สิงหาคม 2559, เข้าได้ถึงจาก <https://hilight.kapook.com>view>
- กฤติยา ใจหลัก พริตซ์เจอร์ลด์ และคณะ. (2551). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพังงา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 2(1), 99-110.
- กิ่งดาว จินดาเทวิน. (2551). *ผลกระทบของภาวะเศรษฐกิจที่มีต่อการดำเนินงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ในจังหวัดอุดรธานี*. อุดรธานี: สถาบันราชภัฏอุดรธานี.
- เกษียร เตชะพีระ. (2007). *สังคมไทยยังอยู่ในปริซึม*. วันที่ค้นข้อมูล 20 สิงหาคม 2560, เข้าได้ถึงจาก <https://prachatai.com>journal>2007/11>
- เดลินิวส์. (2557). *มาตรา 44 อำนาจพิเศษ คสช.* วันที่ค้นข้อมูล 17 สิงหาคม 2559, เข้าได้ถึงจาก <https://www.dailynews.co.th>article>
- ฉมลวรรณ มีเหมย และคณะ. (2554). ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ จิตวิญญาณในองค์กรที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารระดับต้นธุรกิจอุตสาหกรรมอาหารแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*, 21(2), 447-455.
- จวีช บุญมณี. (2550). *ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2017). *ฐานทางสังคมของเผด็จการ*. วันที่ค้นข้อมูล 20 สิงหาคม 2560, เข้าได้ถึงจาก <https://prachatai.com>journal>2017/06>

- บุศรา นิยมเวช. (2559). การยอมรับบทบาทของทหารในการเมืองไทยของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล: กรณีศึกษาการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557. *วารสารรัชภาคย์*, 10(20).
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2016). *ทำไมระบอบเผด็จการจึงประสบผลสำเร็จในสังคมไทย*. วันที่ค้นข้อมูล 20 สิงหาคม 2560, เข้าถึงได้จาก [thementum.co>momentum-feature-d](http://thementum.co/momentum-feature-d)
- พรทิพย์ อัยยิมานพันธ์. (2547). Leadership for Organizational Effectiveness. *การบริหารคน*, 3(24) , 65-68.
- ภูษิตา อินทรประสงค์ และคณะ. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำระบบบริหารแบบ 4 ระบบของหัวหน้าหอผู้ป่วย และความเครียดในงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชน เขตภาคเหนือ. *วารสารสาธารณสุขศาสตร์*, ฉบับพิเศษ, 38-51.
- มรุมนต์ แคนเทอร์เรนซ์. (2554). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารกับความผูกพันองค์กรของพนักงานในองค์กรพัฒนาธรรม ABC*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทรัพยากรมนุษย์และองค์การ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มัลลิกา ต้นสอน. (2544). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: ด้านสุขภาพการพิมพ์.
- รภัสศา พิมพ์า. (2557). *ภาวะผู้นำของนิสิตครูหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. วิทยานิพนธ์การศึกษาบัณฑิตมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิกิพีเดีย. (2557). *รัฐประหารในประเทศไทย พ.ศ. 2557*. วันที่ค้นข้อมูล 17 สิงหาคม 2559, เข้าได้ถึงจาก <https://th.wikipedia.org/wiki/>

สมเกียรติ บาลลา. (2554). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา อำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหาร การศึกษา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. (2557). *ดุสิตโพลคนชอบ รบ.ประยุทธ์ มากกว่า รบ.ลต.-ชมทำงานเร็ว ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อรัฐบาล 15 มิถุนายน 2557*. วันที่ค้นข้อมูล 24 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก suandusitpoll.dusit.ac.th

สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2527). *พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักข่าวอิสรา. (2557). *โครงสร้างการแบ่งงานบริหารประเทศ - อำนาจหน้าที่ “คสช.” ฉบับเต็ม*. วันที่ค้นข้อมูล 17 สิงหาคม 2559, เข้าได้ถึงจาก <https://www.isranews.org>isranews-scoop>

เอกรัฐ ลิขิต. (2542). *ความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นกู้ภายใต้วิกฤติเศรษฐกิจไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Cardona, P. (2000). Transcendental leadership. *Leadership & Organizational Development Journal*, 21(4), 201-206.

Cronbach, L. J. (1974). *Essentials of Psychological Testing* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

Den Hartog, D. N. & Koopman, P. L. (2001). *Leadership in Organization*. Handbook of Industrial, Work and Organizational Psychology: Volume 2 Organizational Psychology. London: Sage Publication Ltd.

- Fry, L.W. (2003). Toward a theory of spiritual leadership. *The Leadership Quarterly*, 14(6), 693-727.
- Goodwin, V. L., Wofford, J. C. & Whittington, L. C. (2001). A theoretical and empirical extension to transformational leadership construct. *Journal of Organizational Behavior*, 22(7), 759-774.
- Greenberg, J. & Robert A. B. (2000). *Behavior in Organizations* (7th ed.). New York : Prentice-Hall.
- Hoy, W. K. & Cecil, G. M. (2001). *Educational Administration: Theory, Research, and Practice* (6th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Lane, R.E. (1964). แนวคิดความต้องการของมนุษย์. วันที่ค้นข้อมูล 17 สิงหาคม 2559, เข้าได้ถึงจาก www.research-system.siam.edu
- Lewin, K., Lippit, R. & White, R.K. (1939). Patterns of aggressive behavior in experimentally created social climates. *Journal of Social Psychology*, 10(2), 271-301.
- Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. New York: McGraw-Hill.
- Maslow, A. (1954). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row.
- Muchinsky, P. M. (2003). *Psychology applied to work: an introduction to industrial and organizational psychology* (7th ed.). North Carolina: Thomson Wadsworth.

Yamane, T. (1967). *Statistics An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). Tokyo: Harper International Edition.

โครงสร้างอำนาจและการกระจุกตัว
ของความมั่งคั่งในท้องถิ่น:
กรณีศึกษาจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก*

Power Structure and Concentration of Wealth
in a Local Area: A Case Study
of a Province in the Eastern Region

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ (Chaiyon Praditsit)**

ชัยณรงค์ เครือنوان (Chainarong Khruenuan)***

* บทความชิ้นนี้ปรับปรุงจากรายงานการวิจัยเรื่อง “โครงสร้างอำนาจและการสะสมทุนในจังหวัดแห่งหนึ่ง” ภายใต้ชุดโครงการวิจัย “สู่สังคมไทยเสมอหน้า การศึกษาโครงสร้างความมั่งคั่งและโครงสร้างอำนาจเพื่อการปฏิรูป” โดยมี ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ผาสุกพงษ์ไพจิตร เป็นหัวหน้าโครงการ

** รองศาสตราจารย์ ดร., ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Assoc. Prof. Dr., Department of Public Administration at Rambhai Barni Rajabhat University

*** ดร., อาจารย์ประจำ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Ph.D., Department of Political Science at Faculty of Political Science and Law, Burapha University

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการก่อรูปโครงสร้างอำนาจ กระบวนการสะสมทุน และการผลิตซ้ำโครงสร้างอำนาจขั้วเด่นขั้วเดียว ในจังหวัดแห่งหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างอำนาจ ขั้วเด่นขั้วเดียวในจังหวัดที่เป็นกรณีศึกษาเริ่มก่อรูปขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ 2530 อันเป็นผลจากความสำเร็จของชนชั้นนำท้องถิ่นในการสร้างเครือข่าย ระหว่างกลุ่มและชนชั้นต่าง ๆ เมื่อพิจารณาถึงการสะสมความมั่งคั่งของชนชั้นนำ ท้องถื่นดังกล่าว พบว่า มีลักษณะของการสะสมทุนเบื้องต้น กล่าวคือ เป็นการสะสมทุนโดยอาศัยกลไกนอกพลังทางเศรษฐกิจโดยตรงก่อนการครอบงำของ วิธีการผลิตแบบทุนนิยม โครงสร้างอำนาจของชนชั้นนำท้องถิ่นเริ่มสั่นคลอน ในช่วงทศวรรษ 2550 ดังนั้น จึงเกิดการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดโครงสร้างอำนาจ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการหันมาให้ความสำคัญกับการเมืองในระดับ ท้องถื่น การให้ความสำคัญกับการทำงานการเมืองในเชิงวัฒนธรรม รวมทั้ง การจัดตั้งพรรคการเมืองท้องถิ่น

คำสำคัญ: โครงสร้างอำนาจแบบขั้วเด่นขั้วเดียว/ การเชื่อมร้อยเครือข่าย/ การสะสมทุนเบื้องต้น/ การผลิตซ้ำโครงสร้าง

Abstract

Objective of this research were to study formation of power structure, capital accumulation process and reproduction of one-polarity dominant power structure in one province of the eastern region. The result found that the power structure was formed in late 2530s B.E. Because of success of the local elite concerning internetworking among social groups and classes. In

term of wealth accumulation, we found that it was primitive accumulation though direct extra-economic force. After the power structure was shaken in 2550s B.E., it was necessary to reproduce the power structure through focusing on local politics, aiming at culture politics and organizing local political party.

Keywords: One-polarity dominant power structure/ Internet working/ Primitive accumulation of capital/ Structure reproduction

บทนำ

พื้นที่ทางการเมืองไทยแบบรวมศูนย์ ซึ่งมีเวทีทางการเมืองอยู่ในเมืองหลวงและตั้งอยู่บนโครงสร้างอำนาจที่ถูกปกครองโดยชนชั้นนำข้าราชการทหารตำรวจและพลเรือนภายใต้ระบอบอำมาตยาธิปไตย (Riggs, 1966) เริ่มเปลี่ยนแปลงไปหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ทั้งนี้เพราะการเมืองไทยได้พัฒนาไปสู่ระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยครึ่งใบ ดังนั้น เวทีการเมืองไทยได้ขยายจากเมืองหลวงไปสู่ต่างจังหวัดภายใต้กระบวนการเลือกตั้งหลังรัฐธรรมนูญปี 2521 เราจะพบปรากฏการณ์ว่าจังหวัดต่าง ๆ เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจจากเดิมที่ตั้งอยู่บนชนชั้นนำข้าราชการแต่เพียงฝ่ายเดียว ไปสู่โครงสร้างอำนาจที่ผนวกเอานักธุรกิจการเมืองเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชนชั้นนำท้องถิ่น (Ruth McVey, 2000)

โครงสร้างอำนาจชนชั้นนำท้องถิ่นใหม่ที่เกิดขึ้นได้นำมาซึ่งปัญหาความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจและการเมืองใน 2 ประการ คือ การรวมศูนย์อำนาจในท้องถิ่นและการกระจุกตัวของความมั่งคั่งในกลุ่มชนชั้นนำท้องถิ่น กล่าวโดยเฉพาะจังหวัดที่เป็นกรณีศึกษาครั้งนี้ พบว่า การเมืองในระบอบ

ประชาธิปไตยครึ่งใบหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี 2521 ได้นำไปสู่การเกิดขึ้นของชนชั้นนำท้องถิ่น ซึ่งชนชั้นนำท้องถิ่นดังกล่าวสามารถสร้างเครือข่ายอำนาจและก่อรูปเครือข่ายอำนาจเป็นโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบขั้วเด่นขั้วเดียว ในขณะที่เดียวกันก็ยังพบปรากฏการณ์ของการกระจุกตัวของความมั่งคั่งในกลุ่มชนชั้นนำคู่ขนานกันไปด้วย ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองว่า ความไม่เสมอภาคทางการเมืองในรูปของโครงสร้างอำนาจขั้วเด่นขั้วเดียวนั้นก่อรูปขึ้นมาได้อย่างไร โครงสร้างดังกล่าวมีผลต่อกระบวนการสะสมทุนของกลุ่มผู้มีอำนาจในโครงสร้างอำนาจแบบขั้วเด่นขั้วเดียวอย่างไร โดยผู้วิจัยหวังว่าผลการศึกษาความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจและการเมืองดังกล่าวจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการสร้างความเป็นธรรมทางสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาการก่อรูปโครงสร้างอำนาจขั้วเด่นขั้วเดียวในจังหวัดแห่งหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียง
2. เพื่อศึกษากระบวนการสะสมทุนของชนชั้นนำที่ครอบงำโครงสร้างอำนาจขั้วเด่นขั้วเดียวในจังหวัดแห่งหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียง
3. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดโครงสร้างอำนาจขั้วเด่นขั้วเดียวในจังหวัดแห่งหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียง

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์กระบวนการก่อรูปโครงสร้างอำนาจ ชั่วเด่นชั่วคราว โดยการวิเคราะห์กระบวนการเชื่อมและกระชับเครือข่ายกับผู้กระทำการกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดที่เป็นกรณีศึกษา หลังจากนั้นจะวิเคราะห์กระบวนการสะสมทุนของชนชั้นนำที่ครอบงำโครงสร้างอำนาจชั่วคราวตั้งแต่การเป็นผู้ประกอบการรายย่อย สู่อุตสาหกรรมในยุคธุรกิจใต้ดินและการสะสมทุนในยุคธุรกิจที่เป็นทางการ ท้ายที่สุดจะวิเคราะห์เงื่อนไขและวิธีการในการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดโครงสร้างอำนาจชั่วคราวชั่วคราวชั่วคราว โดยใช้เวลาในการศึกษาตั้งแต่กลางทศวรรษ 2510 ถึงช่วงกลางทศวรรษ 2550

แนวคิดหลักในการวิจัย (Core Concept)

ในการวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ครั้งนี้ จะใช้แนวคิดหลักทางวิชาการเป็นตัวช่วยในการขับเคลื่อนกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การตั้งปัญหาการวิจัยจนถึงการวิเคราะห์ข้อมูล แนวคิดหลักที่จะนำมาใช้ในที่นี้ ได้แก่

ก. แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจชุมชน (Community Power Structure) โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในจังหวัดที่เป็นกรณีศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจชุมชนเป็นเครื่องมือช่วยในการศึกษา (ระดม วงษ์น้อม, 2527; ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2552) จากการสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดโครงสร้างอำนาจชุมชนที่สำคัญ พบว่า มีแนวคิดเชิงทฤษฎีอยู่ 3 ตัวแบบ คือ โครงสร้างอำนาจแบบชนชั้นนำ โครงสร้างอำนาจแบบพหุนิยมและโครงสร้างอำนาจเชิงอุปถัมภ์ ในการศึกษาโครงสร้างอำนาจของจังหวัดที่เป็นกรณีศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าโครงสร้างอำนาจแบบพหุนิยมไม่สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในจังหวัด เนื่องจากแนวคิดพหุนิยมมีฐานคิดว่าการเมืองท้องถิ่นมีกลุ่มหลากหลายที่มีบทบาทในท้องถิ่น โดยกลุ่ม

มีลักษณะที่พร้อมเปิดรับสมาชิกและไม่มีผลประโยชน์ทางชนชั้นในการเคลื่อนไหว ดังนั้น ผู้นำท้องถิ่นในฐานะคนกลาง (Broker) ของกลุ่มจึงมีฐานอยู่ที่การเมืองมากกว่าทางเศรษฐกิจหรือสังคม ดังนั้น ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดโครงสร้างอำนาจแบบชนชั้นนำและแบบอุปถัมภ์เป็นตัวช่วยวิเคราะห์

ข. แนวคิดเกี่ยวกับการสะสมทุนเบื้องต้น (Primitive Accumulation of Capital) งานวิจัยนี้จะใช้แนวคิดการสะสมทุนเบื้องต้นในการตีความแบบใหม่ ซึ่งเรียกว่าการสะสมทุนเบื้องต้นที่มีความต่อเนื่องยั่งยืน (Inherent - Continuous Primitive Accumulation) แทนแนวคิดการสะสมทุนเบื้องต้นในรูปแบบเก่าที่ถือว่าการสะสมทุนเบื้องต้นเป็นเพียงช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์ก่อนการเกิดวิถีการผลิตแบบทุนนิยม (Historical Primitive Accumulation) ในการวิจัยนี้เห็นว่า กระบวนการสะสมทุนเบื้องต้นได้ก่อให้เกิดการแตกตัวทางสังคมในชุมชนท้องถิ่น (Social Differentiation) และจัดคนในชุมชนออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ที่ความลดหล่นกันตามฐานะของทรัพย์สินเงินทอง นอกเหนือจากการใช้ตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคมตามที่เป็นมาในอดีต กระบวนการนี้เรียกกันว่าการแบ่งชั้นทางสังคม การแบ่งชั้นทางสังคมดังกล่าว เกิดจากการที่ผู้นำท้องถิ่นสามารถสะสมความมั่งคั่งจากธุรกิจทั้งที่ผิดกฎหมาย และถูกกฎหมาย กลายมาเป็นนายทุนท้องถิ่น เช่น การที่พ่อค้า (Merchant) เจ้าที่ดิน (Landlord) หรือผู้ให้กู้ดอกเบี้ยสูง (Usury) เป็นต้น กลุ่มนายทุนท้องถิ่นได้ก้าวขึ้นมาเป็นชนชั้นนำท้องถิ่น (Local Elite) โดยการสร้างเครือข่ายอุปถัมภ์ขึ้นมา

วิธีวิทยาในการวิจัย

งานวิจัยจะใช้มรรควิธีวิทยาของแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบประวัติศาสตร์เชิงโครงสร้าง ซึ่งให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ผู้กระทำทางสังคม (Social Actor) กระบวนการทางสังคม (Social Process) และโครงสร้างสังคม (Social Structure) บนฐานหลักภาษาวีธีสำหรับการวิเคราะห์สังคม เพื่อแสดงให้เห็นถึงการคลี่คลายจากความเป็นมาในอดีตถึงสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และสิ่งที่จะเป็นไปในอนาคต ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากกระบวนการทางสังคมถูกขับเคลื่อนในประวัติศาสตร์โดยการต่อสู้แข่งขันระหว่างกลุ่มและชนชั้นต่าง ๆ นอกจากนี้ การใช้ฐานคิดอยู่บนหลักภาษาวีธีในการวิเคราะห์โครงสร้าง ทำให้เห็นลักษณะสองด้านของโครงสร้าง (Duality of Structure) คือ โครงสร้างมีทั้งด้านที่สร้างข้อจำกัดให้เกิดการดำรงอยู่ และด้านที่เปิดโอกาสให้มีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากโครงสร้างมีความสามารถเป็นทั้งผลผลิต (Product) และเงื่อนไข (Condition) ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มและชนชั้นต่าง ๆ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในลักษณะกรณีศึกษา (Case Study) ที่เลือกกรณีศึกษาแบบสุดขั้ว (Extreme - Cause - Sampling) เพื่อศึกษาเนื้อหาที่มีการพัฒนามากที่สุดในการปรากฏการณ์ของสังคมหนึ่ง ๆ โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์แบบประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (Oral history) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-informants) และอาศัยตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulations) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและตีความเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์แบบภาษาวีธี

ผลการศึกษา

1. **ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่ง** พบว่า การก่อรูปโครงสร้างอำนาจแบบชั่วคราวในตัวเดียวในจังหวัดที่เป็นกรณีศึกษา เกิดขึ้นจากความสำเร็จในการขับเคลื่อนของชนชั้นนำท้องถิ่นในการเชื่อมโยงเครือข่าย (Internetworking) และการกระชับเครือข่าย (Interlocking) ในความสัมพันธ์เชิงแนวนอนกับชนชั้นนำกลุ่มอื่น ในขณะที่เดียวกันก็สร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับกลุ่มและชนชั้นนำที่มีสถานภาพต่ำกว่า ดังนี้ (สินธุ์ชัย สุกรเสพย์, 2539, หน้า 145-147; ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (1), สัมภาษณ์ 14 สิงหาคม 2553; ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (2), สัมภาษณ์ 1 มิถุนายน 2555)

1.1 การสร้างเครือข่ายกับนักการเมืองระดับชาติ โดยชนชั้นนำท้องถิ่นเป็นหัวคะแนนให้กับนักการเมืองหลาย ๆ คนที่ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2510 เราพบว่านักการเมืองระดับชาติที่ชนชั้นนำท้องถิ่นให้การสนับสนุนจะได้รับการเลือกตั้งเกือบทั้งหมด

1.2 การสร้างเครือข่ายอำนาจกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยชนชั้นนำท้องถิ่นพยายามเข้าไปจัดตั้งในหลาย ๆ รูปแบบ เช่น การผลักดันให้น้องเขยของตนเองเข้าไปเป็น “ประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านจังหวัดที่เป็นกรณีศึกษา” รวมทั้งการผลักดันให้คนในเครือข่ายของตนเองเข้าไปดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นต้น

1.3 การสร้างเครือข่ายกับกลุ่มข้าราชการในส่วนกลาง ตัวอย่างปรากฏการณ์รูปธรรมที่ชนชั้นนำท้องถิ่นพยายามสร้างเครือข่ายกับกลุ่มข้าราชการส่วนกลาง เช่น หากผู้ที่มีอำนาจรายนี้ทราบข่าวการเดินทางเข้ามาในจังหวัดของข้าราชการระดับสูง เขาก็จะติดต่อขอเข้าพบข้าราชการเหล่านั้นเพื่อหาโอกาสเข้าไปพุดคุยและขอให้บรรจุแผนพัฒนาจังหวัดเข้าไปในงบประมาณของประเทศ เป็นต้น

1.4 การสร้างเครือข่ายกับกลุ่มข้าราชการส่วนภูมิภาค การสร้างเครือข่ายดังกล่าว เป็นการเชื่อมร้อยเครือข่ายทั้งในแนวนอนกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และในเชิงอุปถัมภ์กับข้าราชการทั่วไป บนฐานการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน การสร้างเครือข่ายในระยะแรกกลุ่มข้าราชการส่วนภูมิภาคเป็นผู้ให้การอุปถัมภ์ผู้มีอำนาจรายนี้ แต่เมื่อผู้มีอำนาจรายนี้สามารถสถาปนาโครงสร้างอำนาจแบบขั้วเด่นขั้วเดียวแล้ว กลุ่มข้าราชการส่วนภูมิภาคจะตกอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของผู้มีอำนาจรายนี้ กลุ่มข้าราชการส่วนภูมิภาคในเครือข่ายนี้ ยังหมายรวมถึงความพยายามในการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มทหาร ดังจะเห็นได้จากการผันงบประมาณของท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนโครงการการพัฒนาหน่วยทหารในพื้นที่ เช่น การสนับสนุนงบประมาณการสร้างอ่างเก็บน้ำในเขตทหารแห่งหนึ่งหรือการช่วยเหลือด้านเครื่องจักรในการตัดถนนและปรับปรุงภูมิทัศน์ในเขตทหาร เป็นต้น

1.5 การสร้างเครือข่ายกับกลุ่มอำนาจท้องถิ่นในอดีต เช่น การสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีกับเครือข่ายอำนาจกับกลุ่มผู้มีอิทธิพลสองกลุ่มในจังหวัด โดยใช้วิธีการแบ่งพื้นที่ทางการเมืองให้กับกลุ่มอำนาจทางการเมืองทั้งสอง ขณะเดียวกัน ชนชั้นนำท้องถิ่นใหม่ก็จะไม่ดำเนินธุรกิจที่ซับซ้อนกับฐานเศรษฐกิจของกลุ่มอำนาจในอดีต เป็นต้น

1.6 การสร้างเครือข่ายกับชนชั้นนำท้องถิ่นอื่นในส่วนภูมิภาค โดยชนชั้นนำในจังหวัดที่เป็นกรณีศึกษาได้เชื่อมร้อยเครือข่ายแนวนอนกับชนชั้นนำท้องถิ่นในจังหวัดใกล้เคียง ดังจะเห็นได้จากการสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีกับนักการเมืองในภูมิภาคที่เขาอาศัยอยู่ ที่มีบทบาท “เจ้าพ่อ” และ “เจ้าแม่” ในท้องถิ่น

1.7 การสร้างเครือข่ายกับกลุ่มชนชั้นนำทุนที่เข้ามาลงทุนในพื้นที่ เช่น การช่วยนักธุรกิจรายหนึ่ง “เคลียร์” ในการจัดตั้งสวนอุตสาหกรรมในจังหวัด หรือการให้เงินสนับสนุนเมื่อธุรกิจของนายทุนรายใหญ่รายหนึ่งในเครือข่ายประสบปัญหา เป็นต้น

1.8 การสร้างเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยในพื้นที่ ชนชั้นนำท้องถิ่น เชื่อมร้อยกับอดีตอธิการบดีรายหนึ่งของมหาวิทยาลัยในพื้นที่ รวมทั้งการผันงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่อยู่ในเครือข่ายของชนชั้นนำ เพื่อสนับสนุนการก่อสร้างอาคารสถานที่ภายในมหาวิทยาลัย

1.9 การสร้างเครือข่ายกับชาวบ้านในพื้นที่โดยวิธีการสะสมทุนทางสังคม คือ การสร้างภาพพจน์จากกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การบริจาคเงินหลายสิบล้านบาท เพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้ ทั้งเรื่องการศึกษาของบุตรหลานและการดำรงชีพ การประกันผู้ต้องหาหรือการเจรจากับข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐในกรณีที่เกิดความขัดแย้งกับประชาชน ผักเด็กเข้าโรงเรียน เป็นต้น รวมทั้งการสนับสนุนองค์กรสาธารณะประโยชน์ องค์กรการกุศลต่าง ๆ และการบริจาคเงินส่วนตัวเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น

ความสำเร็จของชนชั้นนำท้องถิ่นในการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มและชนชั้นนำต่าง ๆ ได้พัฒนาไปสู่การก่อรูปโครงสร้างอำนาจชั่วคราวของจังหวัดที่ศึกษา ในลักษณะที่เครือข่ายสร้างเปรียบเสมือนการก่ออิฐบล็อกทีละก้อน กระทั่งก่อรูปเป็นชั่วคราวที่สถาปนาขึ้นมาในช่วงปลายทศวรรษ 2530 อย่างชัดเจน เมื่อนักการเมืองในเครือข่ายชนชั้นนำท้องถิ่นได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบยกจังหวัดและเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

ชนชั้นนำท้องถิ่นได้ใช้โครงสร้างอำนาจชั่วคราวเป็นเงื่อนไขเอื้อในการจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายใต้สถานการณ์การเมืองที่เปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น เมื่อมีการดำเนินนโยบายกระจายอำนาจหลังรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ชนชั้นนำท้องถิ่นได้อาศัยนโยบายดังกล่าวนี้ปรับเครือข่ายของตนเองจากเดิมที่มีตัวเชื่อม (Node) เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปรับมาเป็นนักการเมืองในองค์กรปกครองท้องถิ่น กล่าวได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นองค์กรการบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนั้น บุคคลในเครือข่ายของผู้มีอำนาจรายนี้จะเข้าไปดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารเกือบทั้งหมด

นอกจากนี้ ชนชั้นนำท้องถิ่นยังผนวกการเมืองของภาคประชาชนเข้าในเครือข่ายโครงสร้างอำนาจ โดยชนชั้นนำดังกล่าวส่งคนในเครือข่ายของตนเองเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดทิศทางของการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน เช่น การจัดตั้งภาคประชาชนในเขตเทศบาล โดยการส่งคนในเครือข่ายของตนเองเข้าดำรงตำแหน่งประธานประชาคม เพื่อให้ประชาคมนี้เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาและเห็นชอบแผนพัฒนาของเทศบาลตามข้อกำหนดของกฎหมาย เป็นต้น (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (3), สัมภาษณ์ 30 มกราคม 2553)

2. ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่สอง พบว่า เมื่อพิจารณาถึงการสะสมความมั่งคั่งของชนชั้นนำท้องถิ่นในโครงสร้างอำนาจชั่วคราว พบว่ามีลักษณะของการสะสมทุนเบื้องต้น (Primitive accumulation) กล่าวคือ เป็นการสะสมทุนก่อนการครอบงำของวิธีการผลิตแบบทุนนิยมโดยการสะสมทุนดังกล่าว อาศัยกลไกนอกพลังทางเศรษฐกิจโดยตรง (Direct Extra-Economic Forces) กระบวนการสะสมทุนของผู้ชนชั้นนำท้องถิ่นมีพัฒนาการ

2.1 การเป็นผู้ประกอบการรายย่อย ในช่วงทศวรรษ 2500 ถึงต้นทศวรรษ 2510 ก่อนก้าวสู่การเป็นกลุ่มทุนขนาดใหญ่ในท้องถิ่น ผู้นำเครือข่ายอำนาจมีฐานะเป็นผู้ผลิตอิสระรายย่อย (Petty Commodity Producer) ในท้องถิ่น จุดเริ่มต้นในการประกอบอาชีพของนายทุนรายนี้ เริ่มเก็บเกี่ยวประสบการณ์จากการเป็นเด็กทำยรถประจำทางสายหนึ่ง หลังจากนั้นก็พัฒนาไปเป็นกระเปารถและคนขับรถประจำทางตามลำดับ ต่อมาเมื่อสามารถเก็บเงินได้จำนวนหนึ่งเขาก็ตัดสินใจเป็นเจ้าของธุรกิจเดินรถประจำทางเอง โดยการซื้อรถกระบะเพื่อใช้รับส่งผู้โดยสารในเส้นทางแห่งหนึ่ง อย่างไรก็ตามแล้วแต่ กิจการดังกล่าวก็ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากมีปัญหาเรื่องของการแย่งชิงผู้โดยสาร กระทั่งเกิดการทะเลาะเบาะแว้งกับเจ้าของรถประจำทางรายอื่น ๆ ประกอบกับรายได้จากค่าโดยสารก็ไม่มากพอ ทำให้ผู้นำเครือข่ายตัดสินใจเลิกประกอบอาชีพดังกล่าว หลังจากประสบ

ความล้มเหลวจากการประกอบอาชีพบนฝั่ง ผู้มีอำนาจรายนี้ก็หันหน้าลงสู่ทะเล โดยการเข้าไปเป็นลูกจ้างเรือประมง ต่อมาก็หันไปขับรถส่งอาหารทะเลตามตลาดต่าง ๆ ต่อมาเมื่อได้แต่งงานกับลูกสาวเจ้าของท่าเรือแห่งหนึ่ง ผู้นำเครือข่ายอำนาจรายนี้ก็ได้ลงทุนซื้อเรือประมงหนึ่งลำเพื่อออกหาปลาในท้องทะเล

2.2 การสะสมทุนในยุคธุรกิจใต้ดิน ช่วงกลางทศวรรษ 2510 ถึงกลางทศวรรษ 2520 จุดเปลี่ยนไปสู่การสะสมทุนเกิดขึ้นเมื่อกลางทศวรรษ 2510 เมื่อผู้นำเครือข่ายรายนี้มีโอกาสรู้จักกับนักธุรกิจชาวฝรั่งเศสคนหนึ่ง ที่เข้าไปลงทุนทำกิจการน้ำมันในประเทศกัมพูชา และในเวลาต่อมา นักธุรกิจรายนี้ได้ชักชวนให้เขาเข้าพบกับรองนายกรัฐมนตรีของประเทศกัมพูชา กระทั่งผู้นำเครือข่ายได้สัมปทานเข้าไปจับปลาในเขตน่านน้ำของประเทศกัมพูชา ผลจากการได้สัมปทานครั้งนี้นำมาซึ่งรายได้มหาศาลจากการมีข้อตกลงที่ผู้นำเครือข่ายทำกับเรือประมงรายอื่น ๆ ที่เข้ามาเป็นเครือข่าย เพราะในข้อตกลงกำหนดให้เจ้าของเรือประมงทุกลำต้องแบ่งกำไรโดยไม่หักค่าใช้จ่ายร้อยละ 20 ให้กับนำเครือข่ายในฐานะที่เป็นเจ้าของสัมปทาน (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2531, หน้า 83; ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยธรรค์, 2537)

ด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย - กัมพูชาในช่วงเวลาดังกล่าวค่อนข้างที่จะปลอดภัยจากการควบคุม ตรวจสอบและการจับกุมจากเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้ผู้มีอำนาจรายนี้สามารถดำเนินธุรกิจใต้ดินอื่นควบคู่ไปกับการเป็นเจ้าของสัมปทาน เช่น การค้าของเถื่อนหรือของหนีภาษี ประเภทเหล้าและบุหรี่เถื่อน รวมทั้งการขนเงินดอลลาร์ที่ได้จากทหารอเมริกันไปขายยังตลาดมืดในประเทศกัมพูชา เป็นต้น ธุรกิจการประมงของนายทุนรายนี้สิ้นสุดลงหลังจากเริ่มดำเนินการประมาณสามปี เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของกัมพูชา ประกอบกับราคาน้ำมันที่ถีบตัวสูงขึ้น ทำให้ธุรกิจดังกล่าวเริ่มมีกำไรน้อยลง (หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก, 2546, หน้า 3)

หลังจากการเลิกประกอบธุรกิจประมงในช่วงปลายทศวรรษ 2510 ผู้นำเครือข่ายรายนี้ก็ผันตัวเองเข้าสู่การประกอบธุรกิจก่อสร้างประเภท บ่อลูกรัง ขุดหน้าดินขายและการรับเหมาก่อสร้าง สาเหตุที่ทำให้เขาให้ความสนใจธุรกิจประเภทนี้ เป็นผลจากเศรษฐกิจของจังหวัดแห่งนี้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้จากการเข้ามาลงทุนของนายทุนทั้งภาค การเกษตรกรรม อุตสาหกรรมหรือการปรับปรุงเส้นทางการคมนาคมขนส่ง ภายในจังหวัดและระหว่างจังหวัด การพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการและ โครงสร้างพื้นฐานประเภทต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัด (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2531, หน้า 130-131)

นอกจากธุรกิจก่อสร้างแล้ว ในช่วงเวลาดังกล่าวผู้นำเครือข่าย รายนี้ยังจัดตั้งบริษัทเพื่อรองรับธุรกิจท่องเที่ยวและบริการหลากหลายบริษัท ไม่ว่าจะเป็นบริษัทที่ดำเนินธุรกิจการโรงแรม บริษัทที่ดำเนินธุรกิจการเป็น นายหน้าขายสุรา รวมทั้งดำเนินธุรกิจได้ดินบางประเภท เช่น การเป็นเจ้าของ หวยเถื่อน เป็นต้น กล่าวได้ว่าธุรกิจเหล่านี้นอกจากจะเป็นเครื่องมือในการสร้าง ความมั่งคั่งให้กับผู้มีอำนาจรายนี้แล้ว ยังเปรียบเสมือนเครื่องมือในการสร้าง และขยายเครือข่ายในระดับท้องถิ่น ดังกรณีจะเห็นได้จากการกระจายผล ประโยชน์ในธุรกิจต่าง ๆ ให้กับบุคคลในเครือข่าย โดยเฉพาะกลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งข้าราชการในจังหวัด

2.3 การสะสมทุนในยุคธุรกิจที่เป็นทางการ ช่วงกลางทศวรรษ 2520 เป็นต้นมา นับตั้งแต่ช่วงกลางทศวรรษ 2520 เป็นต้นมา ถือได้ว่า ผู้นำเครือข่ายอำนาจรายนี้พยายามปรับฐานทางเศรษฐกิจของตนเองอีกครั้ง โดยการหันไปให้ความสำคัญกับธุรกิจการบริการและรับเหมาก่อสร้างมากขึ้น ที่เป็นเช่นนั้นเพราะการขยายตัวของการท่องเที่ยวภายในจังหวัด ขณะเดียวกัน ในช่วงเวลาดังกล่าวก็เกิดการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม อันเป็นผลจาก โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมในภูมิภาคที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ ซึ่งพื้นที่แห่งหนึ่ง ในจังหวัดถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ในการประกอบการภาคอุตสาหกรรม

การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมเข้ามายังจังหวัดดังกล่าว ก่อให้เกิดความต้องการที่ดินเพื่อจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและโรงงานอุตสาหกรรม เป็นจำนวนมาก สถานการณ์เช่นนี้กลายเป็นช่องทางให้ผู้นำเครือข่ายรายนี้ ขยายการสะสมทุนเข้าสู่ธุรกิจค้าขายที่ดิน* ธุรกิจการค้าที่ดินดังกล่าวสามารถ สร้างกำไรจำนวนมากมหาศาล เพราะราคาที่ดินบางแห่งสร้างกำไรให้กับผู้ นำเครือข่ายรายนี้กว่าเท่าตัว เช่น ที่ดินที่เป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ซึ่งมาประมาณไร่ละ 90,000 บาท แต่สามารถขายให้กับนักลงทุนถึงไร่ละ 170,000 บาท หรือที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเกิดจากการได้รับสัมปทานบ่อลูกรัง ที่ซื้อมาในราคาไร่ละ 3,000 - 5,000 บาท แต่สามารถขายได้ถึงไร่ละ 500,000 -1,200,000 บาท เช่นเดียวกันกับที่ดินในสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลกแห่งหนึ่งที่เขาซื้อมาเพียงไร่ละ 40,000 บาท แต่สามารถขายได้ถึงไร่ละ ไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท เป็นต้น (สินธุ์ชัย สุกรเสพย์, 2539, หน้า 60; ผู้ นำเครือข่ายอำนาจ (1) ให้สัมภาษณ์สำนักข่าวไอทีวี, ม.ป.ป.)

นอกจากนี้ ธุรกิจการค้าที่ดินอุตสาหกรรมยังส่งผลเชื่อมโยง (Linkage Effect) ต่อธุรกิจรับเหมาก่อสร้างของนายทุนผู้นี้ด้วย เพราะบริษัทรับเหมาก่อสร้างของเขาสามารถเข้าไปดำเนินก่อสร้างต่อเนื่อง ในนิคมอุตสาหกรรม เช่น การปรับที่ ถมที่ หรือในบางกรณีก็เข้าไปดำเนินการ ก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

ในกรณีของการขยายตัวของการท่องเที่ยวในจังหวัด ทำให้ ผู้นำเครือข่ายรายนี้ขยายฐานการสะสมทุนของตนเองและเครือข่ายเข้าสู่ธุรกิจ การท่องเที่ยวและบริการ ทั้งในรูปของธุรกิจการโรงแรม สถานบันเทิง กิจการ

* สาเหตุที่ทำให้นายทุนท้องถิ่นรายนี้มีที่ดินเป็นจำนวนมากนั้น เกิดขึ้นจากหลาย ๆ ปัจจัย ทั้งการที่มีชาวบ้านจำนวนหนึ่งเดือดร้อนเรื่องเงินจึงนำที่ดินมาขายให้กับเขาในราคาที่ถูกลง ขณะที่อีกปัจจัยหนึ่งเกิดขึ้นจากการกว้านซื้อที่ดินในพื้นที่ต่าง ๆ โดยมีลูกน้องและพรรคพวก เป็นผู้ติดต่อประสานงานช่วยจัดหาที่ดินมาขายต่อให้

ขนส่ง เช่น ในช่วงกลางทศวรรษ 2520 มีการจัดตั้งบริษัทเพื่อประกอบธุรกิจเดินรถประจำทางระหว่างจังหวัดและธุรกิจการโรงแรม ช่วงต้นทศวรรษ 2530 ผู้นำเครือข่ายพยายามผูกขาดโรงแรมในพื้นที่ โดยการรวมกิจการโรงแรมอีก 3 แห่ง ในสถานที่ท่องเที่ยวชื่อดังภายในจังหวัด ต่อมาได้ลงทุนในด้านธุรกิจสถานบันเทิงประเภท อาบ อบ นวด รวมถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเลี้ยงกุ้ง ซึ่งในช่วงเวลานั้นขยายตัวอย่างมากในพื้นที่ภาคตะวันออก เมื่อพิจารณาถึงธุรกิจการโรงแรมกล่าวได้ว่าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ตระกูลของผู้มีอำนาจรายนี้ได้มีการพัฒนาธุรกิจประเภทนี้อย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวชื่อดังระดับประเทศแห่งหนึ่ง เช่น การทุ่มงบประมาณกว่า 330 ล้านบาท เพื่อก่อสร้างโรงแรมในแบบของบูติกไฮเต็ล การลงทุนปรับปรุงโรงแรมที่ตระกูลได้ทำสัญญาเช่าบริหารจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2510 ด้วยงบประมาณกว่า 400 ล้านบาท การปรับปรุงโรงแรมแห่งหนึ่งเพื่อรองรับการสัมมนาแบบครบวงจรด้วยงบประมาณ 30 ล้านบาท เป็นต้น

ต่อมาในช่วงทศวรรษ 2540 ได้ขยายฐานการสะสมทุนเข้าสู่ อสังหาริมทรัพย์และบ้านจัดสรร โดยผู้นำเครือข่ายได้ลงทุนในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และบ้านจัดสรร ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ตระกูลของผู้มีอำนาจรายนี้ได้ลงทุนก่อสร้างโครงการที่สำคัญ ๆ เช่น การลงทุนโครงการบ้านจัดสรรแห่งหนึ่งบนเนื้อที่ประมาณ 94 ไร่ ซึ่งมีมูลค่าโครงการประมาณ 1,000 ล้านบาท การลงทุนก่อสร้างคอนโดมิเนียมการลงทุนก่อสร้างอาคารพาณิชย์ เป็นต้น*

* เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนรายได้ของนายทุนท้องถิ่นรายนี้ พบว่า มีการประมาณการรายได้จากธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ของตนเอง ดังต่อไปนี้ คือ รายได้จากการรับเหมาก่อสร้าง 50 เปอร์เซ็นต์ รายได้จากธุรกิจการโรงแรม 30 เปอร์เซ็นต์และรายได้จากโครงการอสังหาริมทรัพย์ 20 เปอร์เซ็นต์

กล่าวได้ว่า ธุรกิจของผู้นำเครือข่ายรายนี้ขยายตัวอย่างมาก ภายหลังจากที่พรรคการเมืองที่มีอำนาจรายนี้สนับสนุน ก้าวขึ้นมาเป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งรัฐบาลในช่วงปลายทศวรรษ 2530 โดยเฉพาะธุรกิจในกลุ่มรับเหมาก่อสร้าง ที่ได้รับโครงการก่อสร้างโรงพยาบาลและบ่อบำบัดน้ำเสียจากหน่วยงานราชการแห่งหนึ่ง หลังจากนั้นบริษัทแห่งนี้ก็สามารถเอาชนะการประมูลและได้รับโครงการก่อสร้างจากหน่วยงานราชการอีกหลายแห่ง โดยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาบริษัทแห่งนี้ ได้เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานราชการภายใต้งบประมาณกว่า 2,200 ล้านบาท*

การบริหารจัดการธุรกิจในตระกูลของผู้มีอำนาจรายนี้ พบว่า ใช้การจัดการแบบธุรกิจครอบครัวจีน โดยมีลูกสาวเปรียบเสมือนผู้จัดการกงสีที่คอยดูแลธุรกิจของครอบครัวทั้งหมด อย่างไรก็ตาม เราพบว่ามีการปรับระบบกงสีให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน กล่าวคือ รูปแบบของการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากระบบกงสีนั้นจะไม่ใช้การแบ่งปันในลักษณะที่ทุกคนในครอบครัวได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน แต่รูปแบบการจัดสรรผลประโยชน์นั้นจะออกมาในลักษณะที่สมาชิกครอบครัวคนใดที่ทำงานให้กับกงสีมากก็จะต้องได้รับผลประโยชน์มากกว่าคนอื่น ๆ ในครอบครัว ผลของการบริการแบบระบบกงสีได้ช่วยการสะสมทุนและความมั่งคั่งของครอบครัวผู้นำเครือข่ายจะเห็น

* ประกอบไปด้วย โครงการก่อสร้างอาคารของโรงพยาบาลแห่งหนึ่งงบประมาณ 159 ล้านบาท, โครงการก่อสร้างบ้านพักพนักงานท่าเรืองบประมาณ 230 ล้านบาท โครงการก่อสร้างที่ทำการศาลแขวงและสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาประมาณ 150 ล้านบาท โครงการก่อสร้างถนนตามผังเมืองรวม 192 ล้านบาท โครงการปรับปรุงหลวงแผ่นดินงบประมาณ 81 ล้านบาท โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งแวดลอมในการท่องเที่ยวงบประมาณ 46 ล้านบาท โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ ณ สถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งงบประมาณ 91 ล้านบาท โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ ณ สถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งงบประมาณ 59 ล้านบาท โครงการก่อสร้างระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียของเทศบาลแห่งหนึ่งงบประมาณ 565 ล้านบาท และโครงการก่อสร้างศูนย์กำจัดขยะรวม (ร่วมทุนกับบริษัทในเครือข่าย) งบประมาณ 626 ล้านบาท

ภาพสะท้อนของความมั่งคั่งถูกถ่ายทอดออกมา เมื่อผู้มีอำนาจรายนี้ให้สัมภาษณ์ในรายการโทรทัศน์แห่งหนึ่งช่วงต้นทศวรรษ 2540 เกี่ยวกับทรัพย์สินทั้งหมดของเขาทั้งในรูปของสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ที่มีการประมาณการว่าหากนำมารวมกันแล้วน่าจะมีมูลค่ากว่า 10,000 ล้านบาท

กล่าวโดยสรุปแล้วจะพบว่า ความมั่งคั่งของชนชั้นนำที่เป็นโครงสร้างอำนาจชั่วเด่นชั่วเดียวของจังหวัดที่ศึกษาเป็นผลมาจากการสะสมทุนในธุรกิจที่ดินและธุรกิจที่เป็นทางการโดยเชื่อมโยงกับอำนาจทางการเมือง กล่าวคือ ชนชั้นนำในท้องถิ่นที่สามารถสะสมทุนและสร้างความมั่งคั่งทางธุรกิจขึ้นมา ระดับหนึ่งจนกลายเป็นอำนาจทางเศรษฐกิจ หลังจากนั้นก็จะแปรเปลี่ยนอำนาจทางเศรษฐกิจให้เป็นพลังทางการเมือง เมื่อสามารถเข้าสู่อำนาจทางการเมืองแล้วก็แปรเปลี่ยนอำนาจทางการเมืองให้หนุนเสริมฐานทางเศรษฐกิจ อันนำมาซึ่งผลประโยชน์ในรูปของความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจในเวลาต่อมา

3. ข้อค้นพบข้อที่สามตามวัตถุประสงค์ข้อที่สาม พบว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเครือข่ายอำนาจในโครงสร้างอำนาจแบบชั่วเด่นชั่วเดียวเกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 2540 จากปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ คือ

ประการแรก เกิดจากการเปลี่ยนเครือข่ายอำนาจภายหลังกายทุนกลุ่มใหม่ในระดับชาติใหม่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง การเข้ามามีอำนาจทางการเมืองของนายทุนใหม่เหล่านี้ทำให้นายทุนท้องถิ่นแบบเจ้าพ่อถูกทำลายฐานทางธุรกิจในลักษณะที่ใช้อิทธิพลลง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งนายทุนท้องถิ่นจะถูกกำกับโดยนายทุนใหญ่ระดับชาติ ดังนั้น ทุนท้องถิ่นจำเป็นต้องทำพันธมิตรนายทุนระดับชาติที่ครองอำนาจเพื่อความอยู่รอด (เกษียร เตชะพีระ, 2547, หน้า 37-47)

ประการที่สอง การเผชิญกับคดีร้ายแรงของผู้นำในโครงสร้างอำนาจแบบชั่วเด่นชั่วเดียว ดังนั้น เมื่อขาดซึ่งผู้นำทางการเมืองที่เปี่ยมไปด้วยอำนาจ

บารมี อำนาจเงิน และอำนาจในเชิงอิทธิพล ทำให้โครงสร้างอำนาจแบบขั้วเด่น ขั้วเดียวในจังหวัดที่เป็นกรณีศึกษา ได้รับการทำลายจากกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ทั้งกลุ่มบุคคลที่อยู่ในเครือข่ายอำนาจแบบขั้วเด่นขั้วเดียวหรือกลุ่มคนที่เป็ นคู่แข่งทางการเมือง รวมถึงกลุ่มอำนาจกลุ่มใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดที่เป็น กรณีศึกษา ด้วยสถานการณ์เช่นนี้ผลักดันให้เกิดผู้นำรุ่นที่สองของเครือข่าย ซึ่งเป็นคนในครอบครัวก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำเครือข่าย แม้ในช่วงแรกผู้นำรุ่นสอง จะสามารถประสานกลุ่มคนต่าง ๆ ในเครือข่ายเอาไว้ได้ แต่ในช่วงต้นทศวรรษ 2550 ก็เริ่มเห็นรอยร้าวเกิดขึ้น (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (4), สัมภาษณ์ 7 สิงหาคม 2553; ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (5), สัมภาษณ์ 28 กรกฎาคม 2552)

ปรากฏการณ์รูปธรรมที่ตอกย้ำให้เห็นถึงการสั่นคลอนของโครงสร้าง อำนาจแบบขั้วเด่นขั้วเดียวในจังหวัดที่เป็นกรณีศึกษา คือ การพ่ายแพ้ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้กับผู้สมัครจากพรรคการเมืองหนึ่ง เมื่อต้นทศวรรษ 2550 การสั่นคลอนโครงสร้างอำนาจได้ก่อให้เกิดการรวมตัว กันของคนกลุ่มต่าง ๆ ที่ครั้งหนึ่งเคยถูกโครงสร้างอำนาจแบบขั้วเด่นขั้วเดียว กดทับเอาไว้ กระทั่งก่อรูปเป็นเครือข่ายอำนาจใหม่ในจังหวัด กลุ่มเครือข่าย อำนาจใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวนี้มี 2 กลุ่มหลัก คือ ๆ

1. กลุ่มเครือข่ายอำนาจที่รวมตัวภายใต้ร่มของพรรคการเมืองเก่าแก่ พรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นการรวมตัวของกลุ่มนักการเมืองในจังหวัด กลุ่มอดีต ข้าราชการที่เคยมีบทบาทในจังหวัดที่เป็นกรณีศึกษา คนในเครือข่ายโครงสร้าง อำนาจเอง รวมถึงแกนนำในการขับไล่รัฐบาลที่ถูกจัดตั้งโดยกลุ่มนายทุนใหม่ ในพื้นที่ (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (6), สัมภาษณ์ 12 กุมภาพันธ์ 2553; ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (7), สัมภาษณ์ 28 สิงหาคม 2553)

2. กลุ่มเครือข่ายอำนาจที่รวมตัวกันภายใต้พรรคการเมืองใหม่ ของ กลุ่มนายทุนใหม่ เครือข่ายอำนาจกลุ่มนี้ประกอบไปด้วยนักการเมืองที่แยกตัว ออกมาจากเครือข่ายอำนาจเดิม กลุ่มนักการเมืองที่เคยเป็นคู่แข่งทางการเมือง ของกลุ่มเครือข่ายอำนาจแบบขั้วเด่นขั้วเดียวและกลุ่มนายทุนท้องถิ่นรวมทั้ง กลุ่มคนที่ต้องการเข้าสู่วงการการเมืองโดยอาศัย “กระแสสี่เสือ”

สถานการณ์ทางการเมืองเช่นนี้ทำชนชั้นนำท้องถิ่นของโครงสร้างอำนาจเดิมต้องผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดโครงสร้างอำนาจแบบชั่วเดิ่นชั่วเดียว ให้ดำรงอยู่ต่อไป โดยอาศัยกลไกและยุทธศาสตร์ในการบริหารเครือข่ายในรูปแบบใหม่ คือ

1. การปรับยุทธศาสตร์ให้ความสำคัญกับการเมืองในระดับท้องถิ่นมากขึ้น แม้ก่อนหน้านี้เครือข่ายอำนาจกลุ่มนี้จะทำงานการเมืองในระดับท้องถิ่นควบคู่ไปกับการทำงานการเมืองในระดับชาติ แต่การทำงานการเมืองในระดับท้องถิ่นในอดีตที่ผ่านมา นั้น จะเป็นลักษณะของการส่งคนในเครือข่ายของตนเองให้เข้าไปเป็นผู้บริหารในองค์กรปกครองท้องถิ่นที่สำคัญ ๆ แต่ช่วงหลังจะเห็นได้ว่าผู้นำเครือข่ายรุ่นสองหลายคนได้เข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารงานองค์กรปกครองท้องถิ่นแทนคนในเครือข่าย ที่เป็นเช่นนั้นเพราะองค์กรปกครองท้องถิ่นเหล่านี้มีงบประมาณมหาศาล ดังนั้น จึงจำเป็นต้องใช้องค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นกลไกในการประสานเครือข่ายอำนาจเอาไว้ (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (8), สัมภาษณ์ 5 สิงหาคม 2553)

2. ยุทธศาสตร์การทำงานการเมืองในเชิงวัฒนธรรม การทำงานการเมืองในเชิงวัฒนธรรม ในที่นี้หมายถึง การใช้กิจกรรมทางวัฒนธรรมเป็นฐานในการขยายฐานเสียงและความชอบธรรมในการปกครองเพื่อใช้แทนที่กลไกทางด้านอิทธิพลที่ไม่เป็นทางการ การทำงานการเมืองในเชิงวัฒนธรรมนี้เห็นได้จากการให้น้ำหนักในการทำงานด้านการส่งเสริมการกีฬา การส่งเสริมการท่องเที่ยวและงานด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ได้รับความนิยมอย่างมากจากบุคคลในเครือข่ายอำนาจนี้ก็คือ กีฬาฟุตบอล การเข้ามามีบทบาทในด้านการกีฬาของผู้นำกลุ่ม เราพบว่าในช่วงที่กระแสฟุตบอลของเมืองไทยกำลังโด่งดังนั้น จะส่งผลกระทบต่อฐานเสียงทางการเมือง ซึ่งปรากฏการณ์นี้เห็นได้จากการให้สัมภาษณ์นิตยสารทางด้านกีฬาของคนในกลุ่มที่ว่าคะแนนเสียงที่ได้รับส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากแฟนบอลของสโมสรที่ลงคะแนนให้จนสามารถเอาชนะคู่แข่งทางการเมืองได้

3. การจัดตั้งพรรคการเมืองท้องถิ่นที่เป็นทางการในช่วงกลางทศวรรษ 2550 ผู้นำเครือข่ายอำนาจขั้วเด่นขั้วเดียวร่วมกันจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อใช้เป็นฐานในการทำงานระดับชาติ เพื่อสร้างความชอบธรรมโดยทำให้ผู้คนในสังคมเห็นว่าพรรคการเมืองท้องถิ่นเป็นพรรคที่ทำงานให้กับผู้คนในพื้นที่เป็นหลัก (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (9), สัมภาษณ์ 16 มิถุนายน 2554)

การปรับยุทธศาสตร์และกลไกทางการเมืองใหม่ทำให้การสืบทอดโครงสร้างอำนาจแบบขั้วเด่นขั้วเดียวให้ดำรงอยู่ก็เกิดผลเป็นรูปธรรม กล่าวคือ โครงสร้างอำนาจแบบขั้วเด่นขั้วเดียวที่ครั้งหนึ่งเกิดรอยร้าว กระทั่งถูกสั่นคลอนสามารถที่จะประสานและเชื่อมรวมกันได้อีกครั้งหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากชัยชนะในการเลือกตั้งระดับชาติช่วงกลางทศวรรษ 2550 และผลักดันให้คนในเครือข่ายเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีได้อีกครั้งหนึ่ง ไม่เพียงแต่ความสำเร็จในการช่วงชิงพื้นที่ทางการเมืองในระดับชาติเท่านั้น ในทางการเมืองท้องถิ่น เครือข่ายอำนาจของกลุ่มนี้ ก็สามารถเข้าไปช่วงชิงอำนาจทางการเมืองคืนจากกลุ่มเครือข่ายอำนาจใหม่ในหลายพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถรักษาพื้นที่ทางการเมืองท้องถิ่นที่สำคัญ ๆ เอาไว้ได้เกือบทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง

การอภิปรายผล

เมื่อเปรียบเทียบข้อค้นพบของงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ กับองค์ความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวข้องที่มีอยู่เดิม พบว่า งานวิจัยนี้นำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ ดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น ผลการวิจัยสนับสนุนทฤษฎีโครงสร้างอำนาจแบบผสมผสานระหว่างชนชั้นนำและระบบอุปถัมภ์ว่ายังเป็นโครงสร้างอำนาจหลักในท้องถิ่นไทย กล่าวคือ การสถาปนาโครงสร้างอำนาจขั้วเด่นขั้วเดียวเป็นผลมาจากการสร้างเครือข่ายระหว่างชนชั้นนำกับประชาชนในรูปแบบอุปถัมภ์เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า มีพลวัตของ

ระบบอุปถัมภ์ตามแนวคิดของเจมส์ สก็อต (James Scott, 1972) ที่เสนอว่า ระบบอุปถัมภ์มีพลวัตในลักษณะการปรับจากแบบดั้งเดิมมาสู่แบบสมัยใหม่ ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบลักษณะอุปถัมภ์แบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่

คุณลักษณะ	แบบดั้งเดิม	แบบสมัยใหม่
1. ความต่อเนื่องยาวนาน	ยาวนานกว่า	ช่วงสั้นกว่า
2. ขอบเขตการแลกเปลี่ยน	ความหลากหลายรอบด้าน	จำเพาะเจาะจงบางเรื่อง เช่น การหาเสียงเลือกตั้ง
3. ฐานทรัพยากร	มาจากภายในท้องถิ่น	มาจากภายนอก
4. ลักษณะทรัพยากรที่ใช้ในการแลกเปลี่ยน	คุณค่าทางจิตใจมากกว่า ผลประโยชน์ทางวัตถุ	ผลประโยชน์ทางวัตถุ มากกว่าคุณค่าทางจิตใจ
5. การควบคุมทรัพยากร	เกือบผูกขาด	ไม่ค่อยผูกขาด
6. ความแตกต่างระหว่างสมาชิกเครือข่าย	ไม่ค่อยแตกต่าง	แตกต่างกันมาก
7. หลักประกันของสมาชิกเครือข่าย	เข้มข้นมาก	เข้มข้นน้อย

2. องค์ความรู้เกี่ยวกับการสะสมทุน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การสะสมทุนในท้องถิ่นนั้น เป็นการสะสมทุนเบื้องต้น (Primitive Accumulation of Capital) กล่าวคือ เป็นการสะสมทุนก่อนเกิดวิถีการผลิตแบบทุนนิยม โดยใช้กลไกการสะสมทุนนอกเหนือจากกลไกทางเศรษฐกิจ การสะสมเบื้องต้นดังกล่าวจะมีการพัฒนาจากธุรกิจใต้ดินไปสู่ธุรกิจที่เป็นทางการ พบว่าการสะสมทุนเบื้องต้นในปัจจุบันจะเป็นพื้นฐานไปสู่การสะสมทุนในวิถีการผลิตแบบทุนนิยม (Capitalist Accumulation of Capital) ต่อไปในอนาคต

3. องค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตซ้ำ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การผลิตซ้ำไม่ได้เกิดขึ้นในมิติเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ภายใต้บริบทของความเปลี่ยนแปลง กลุ่มชนชั้นนำได้ทำการผลิตซ้ำทางสังคม การเมือง วัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง แยกย่อย ผ่านการสร้างมายาคติและจินตภาพบางอย่างในการครองความคิด และอำนาจไว้ซึ่งอำนาจนาในสังคม การผลิตซ้ำเพื่อรักษาไว้สิ่งหนึ่งจะมีผลต่อการดำรงอยู่ของอีกหลาย ๆ สิ่งตามมา เช่น การผลิตซ้ำเพื่อครองอำนาจนำทางการเมืองมีผลต่อความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องโครงสร้างอำนาจและการกระจุกตัวของความมั่งคั่งในจังหวัดแห่งหนึ่งของภาคตะวันออก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะเชิงนโยบายเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณา ดังต่อไปนี้

1. เพิ่มความสามารถขององค์กรภาคประชาชนในการต่อรองกับกลไกของรัฐท้องถิ่น ในการนี้ควรมีมาตรการเบื้องต้นที่สำคัญ คือ การแก้ไขกฎหมายให้ผู้บริหารท้องถิ่นสามารถดำรงตำแหน่งได้เพียง 2 วาระติดต่อกัน โดยต้องมีการเว้นวรรคเพื่อป้องกันปัญหาการผูกขาดอำนาจในท้องถิ่น
 2. การจัดตั้งองค์กรประชาสังคมท้องถิ่น เพื่อเป็นกลไกในการสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์กรภาคประชาสังคมท้องถิ่น
 3. ปฏิรูประบบราชการ เพื่อให้กลไกราชการรองรับกระบวนการสร้างประชาธิปไตยในสังคมและท้องถิ่นไทย
 4. การสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยผ่านการให้การศึกษา (Civic Education)
-
-

รายการอ้างอิง

- เกษียร เตชะพีระ. (2547). ระบอบทักษิณ. *ฟ้าเดียวกัน*, 2(1), 37-55.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2552). *โครงสร้างอำนาจ การกระจุกตัวของ ความมั่งคั่ง และความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม ความคิดคำนึงทาง แนวคิดทฤษฎี*. เอกสารประกอบการบรรยายการวิจัยโครงสร้างอำนาจ 12 พฤษภาคม 2552. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะสังสรรค์. (2537). *คอร์ปชั่นกับประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (1). (2553, 14 สิงหาคม). บุคคลในเครือข่าย. สัมภาษณ์.
- ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (2). (2553, 1 มิถุนายน). บุคคลในเครือข่าย. สัมภาษณ์.
- ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (3). (2553, 30 มกราคม). แกนนำภาคประชาชน ในจังหวัด. สัมภาษณ์.
- ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (4). (2553, 7 สิงหาคม). อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัด. สัมภาษณ์.
- ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (5). (2552, 28 กรกฎาคม). อดีตนายกองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด. สัมภาษณ์.
- ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (6). (2553, 12 กุมภาพันธ์). อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัด. สัมภาษณ์.
- ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (7). (2553, 28 สิงหาคม). อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัด. สัมภาษณ์.

ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (8). (2553, 5 สิงหาคม). ข้าราชการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. สัมภาษณ์.

ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (9). (2554, 16 มิถุนายน). บุตรชายผู้นำเครือข่ายและอดีตรัฐมนตรี. สัมภาษณ์.

ระดม วงษ์น้อย. (2527). *แนวคิดเรื่องชนชั้นนำและการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน*. กรุงเทพฯ: ธีรานุสรณ์การพิมพ์.

เวียงรัฐ เนติโพธิ์. (2531). $\text{ธุรกิจนักเลง} + \text{นักเลงธุรกิจ} = \text{นักธุรกิจ กึ่งนักเลง}$. *จดหมายข่าวสังคมศาสตร์*, 11(1), 82-103.

สินธุ์ชัย ศุกรเสพย์. (2539). *บทบาทของเจ้าพ่อในการเมืองไทย พ.ศ. 2517-2535*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาประวัติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก. (2546, 19 พฤษภาคม). *ด้านมืด “เจ้าพ่อ” ความมั่งคั่งจากธุรกิจเถื่อน*. หน้า 3.

Riggs, F. W. (1966). *Thailand: The Modernization of a Bureaucratic Polity*. Honolulu: East West Center Press.

McVey, R. (2000). *Money & Power in Provincial Thailand*. Copenhagen, DK: Nordic Institution of Asia Studied.

Scott, J. C. (1972). *The Moral Economy of the Peasant*. New Haven: Yale University Press.

Chapter

4

ภาวะความเครียดและพฤติกรรมกรรมการจัดการความเครียด ของข้าราชการตำรวจสังกัดตำรวจภูธรภาค 2

Stress and Tension Management of Police Officers in the Provincial Police Region 2

อนูรัตน์ อนันตนาธร (Anurat Anantanatorn)*

* ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Ph.D., Department of Public Administration at Faculty of Political Science and Law, Burapha University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ระดับภาวะความเครียด วิเคราะห์ปัจจัยด้านงานที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาวะความเครียดในการปฏิบัติงาน และวิเคราะห์การแสดงออกถึงพฤติกรรมในการจัดการความเครียดของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2 ใช้วิธีการวิจัยเชิงผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2 จำนวน 1,019 คน และยืนยันผลโดยการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ข้าราชการตำรวจในประเด็นคำถามที่ผู้ตอบ 3 อันดับแรก

ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการตำรวจฯ ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีระดับภาวะความเครียดในการทำงานโดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้าราชการตำรวจฯ มีระดับภาวะความเครียดในการทำงานในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการแสดงออกด้านจิตใจ ($\bar{X} = 2.54$) และด้านการแสดงออกด้านร่างกาย ($\bar{X} = 2.40$) ตามอันดับ ปัจจัยด้านงานที่มีผลต่อความเครียดในการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยด้านงานที่มีผลต่อความเครียดในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ ความก้าวหน้าในงาน ($\bar{X} = 2.70$) โครงสร้างองค์กรและบรรยากาศทั่วไปของการทำงาน ($\bar{X} = 2.69$) และลักษณะงานที่ปฏิบัติ ($\bar{X} = 2.63$) ตามอันดับ และปัจจัยด้านงานที่มีผลต่อความเครียดในการทำงานอยู่ในระดับน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ บทบาทในองค์กร ($\bar{X} = 2.56$) และสัมพันธภาพในหน่วยงาน ($\bar{X} = 2.28$) ตามอันดับ พฤติกรรมการจัดการความเครียด พบว่า ข้าราชการตำรวจมีพฤติกรรมเผชิญความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหาอยู่ในระดับเป็นบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 2.51$) โดยแสดงออกในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองมากเป็นอันดับแรก และด้านพฤติกรรมเผชิญความเครียด

แบบมุ่งลดปัญหาอยู่ในระดับเป็นครั้งคราว ($\bar{X} = 2.36$) โดยแสดงออกในการตั้งสติ ไม่ตื่นตระหนกและพยายามเผชิญปัญหาเป็นอันดับแรก ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้ปรับเปลี่ยนระยะเวลาทำงานที่เหมาะสมไม่เร็ว/ช้า จนเกินไป แก้ไขความซ้ำซ้อนของหน้าที่และความรับผิดชอบอย่าให้ทำงานหลายอย่างเกินไป ช่วยเหลือทางด้านสวัสดิการต่าง ๆ ให้เพียงพอต่อการดำรงชีพ ควรมีกิจกรรมกระชับความสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจฯ ทั้งภายในและระหว่างหน่วยงานบ่อย ๆ และควรเพิ่มอัตรากำลัง ให้เพียงพอต่อภาระงานที่ต้องรับผิดชอบ

คำสำคัญ: ภาวะความเครียด/ พฤติกรรมการจัดการความเครียด/ ปัจจัยด้านงาน

Abstract

This research aims to study and analyze the degree of tension while the police officers performs their duties. With regard to tension management of police officers in the Provincial Police Region 2, this research adopts mix methodology combining quantitative and qualitative approaches. In terms of quantitative, the sampling is composed of 1019 police officers in the Provincial Police Region 2. Meanwhile, the qualitative interview seeks to select three priorities of answers that the police officers mostly chose.

The research has found that the police officers have low level of tension (equally to 2.48). When considering on each side, the police officers have low level of tension in mental and

physical expression, equally 2.54 and 2.40 respectively. The overall work factor has a low level of stress (equally 2.58). When considering on each side, on the one hand, working circumstance has a medium level of tension in three dimensions: work progression (equally 2.70), organizational structure (equally 2.69) and job description (equally 2.63) respectively. On the other hand, working circumstance has a low level of tension in two dimensions: their role in organization (equally 2.56), the relationship within the same organization (sigma 2.28) respectively. Often, the study also found that the police officers have to solve their tension management equally 2.53. In order to resolve problem, self-development and self-consciousness is occasionally top two priorities of the provincial police region 2 (equally 2.36). There are several suggestions in developing the tension management of the police officers; the duration of working time, reducing multi-task responsibility, increase welfare and benefit, organizing activities in collaboration with internal and external organizations, and increase sufficient number of officers.

Keywords: Tension/ Tension Management/ Work Factors

บทนำ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่ให้ความสำคัญด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน บทบาทที่สำคัญของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้แก่ การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และการให้บริการด้านอื่น ๆ แก่ประชาชน เช่น ให้บริการรับแจ้งเหตุด่วนเหตุร้าย จัดเจ้าหน้าที่สายตรวจป้องกันระงับเหตุ รับแจ้งคดีความเรื่องราวร้องทุกข์ ติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิด ให้บริการด้านการจราจร รับเรื่องการขออนุญาต การรับรองเอกสารสูญหายต่าง (ชวงค์ ฉายาบุตร, 2546 อ้างถึงใน ยงยุทธ ฉายแสง, 2553) ด้วยหน้าที่และความรับผิดชอบข้างต้นทำให้ตำรวจมีความใกล้ชิดกับประชาชน และประชาชนมีความคาดหวังต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสูง ส่งผลให้การทำงานของตำรวจมักจะถูกตรวจสอบจากประชาชน บางครั้งมีการกระทบกระทั่งกัน โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ ๆ ที่มีประชาชนจำนวนมาก โอกาสในการเกิดคดีจึงมีมากจนตำรวจดูแลไม่ทั่วถึง และถูกร้องเรียนหรือตำหนิจากประชาชนและสื่อมวลชน ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีโอกาสที่จะเกิดความความเครียดจากการทำงาน ที่ส่งผลต่อการทำงานและการดำเนินชีวิต เห็นได้จากสถิติการฆ่าตัวตายของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ในระยะหลังมีสถิติที่เพิ่มขึ้นตั้งแต่ต้นปี 2551 ถึงสิ้นปี 2556 มีตำรวจฆ่าตัวตายมากถึง 155 คน ส่วนปี 2557 ตัวเลขตำรวจฆ่าตัวตายใกล้เคียงกับปี 2556 และในปี 2558 ยังไม่ได้มีการรวบรวมตัวเลข ซึ่งตำรวจที่ฆ่าตัวตายส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 41-50 ปี ชั้นยศนายดาบ เป็นชั้นยศที่ฆ่าตัวตายมากที่สุด สายงานสืบสวนปราบปราม เป็นสายงานที่ฆ่าตัวตายมากที่สุด รองลงมาคือ ฝ่ายอำนวยการ และงานด้านจราจร ส่วนกองบัญชาการที่มีการฆ่าตัวตายมากที่สุด คือ ตำรวจภูธรภาค 5 ตำรวจภูธรภาค 3 และกองบัญชาการตำรวจนครบาล นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ตำรวจฆ่าตัวตายมีสูงมากขึ้นโดยเฉลี่ยปีละ 30 ราย โดยเฉพาะปี 2555 มีสูงถึง 45 ราย ส่วนสาเหตุมาจากเรื่องการเงินและเรื่องส่วนตัว

สำหรับตำรวจภูธรภาค 2 ปัจจุบันมีจำนวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานอยู่ในสังกัดภาค 2 จำนวน 12,306 นาย (รายงานกำลังพล 25 มกราคม 2559, ตำรวจภูธรภาค 2) ครอบคลุมพื้นที่รับผิดชอบ 8 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงใต้แก่ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด นครนายก ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี และสระแก้ว มีขนาดพื้นที่รับผิดชอบ 37,000 ตารางกิโลเมตร และมีจำนวนประชากรที่ปรากฏในทะเบียนราษฎรรวมทั้งสิ้น 4,283,493 คน ประชากรแฝงที่มาประกอบอาชีพในพื้นที่ 1,563,265 คน ในขณะที่จำนวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานอยู่ในภาค 2 จำนวน 12,306 นาย (ตำรวจภูธรภาค 2, 2559, ออนไลน์) ลักษณะของพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของตำรวจภูธรภาค 2 มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ เนื่องจากเป็นทั้งพื้นที่ที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ พัทยา พื้นที่อุตสาหกรรมและการจ้างงาน ได้แก่ ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี เป็นพื้นที่ติดชายทะเล และชายแดนเพื่อนบ้านทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ สระแก้ว ตราด และพื้นที่เกษตรกรรม ได้แก่ จันทบุรี นครนายก ดังนั้น ภาคตะวันออกเฉียงใต้เป้าหมายของคนจำนวนมากในการที่จะเดินทางมาทั้งท่องเที่ยว ทำงาน และอาศัย จึงเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของคนจำนวนมากและมีความแตกต่างทั้งเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ พฤติกรรม และวัฒนธรรม ในจำนวนผู้ที่มาอาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงใต้ มีทั้งผู้ที่เป็นสุจริตชนและผู้ที่ไม่ใช่สุจริตชน และเป็นแหล่งเสี่ยงในการเกิดคดีอาชญากรรมสูง ได้แก่ การแพร่ระบาดของเสพติด การก่ออาชญากรรมปล้น จี้ ฆ่าชิงทรัพย์ มาเฟียข้ามชาติ แหล่งการพนัน และการค้าแรงงานผิดกฎหมาย การค้าประเวณี และเป็นแหล่งที่มีผู้มีอิทธิพลทั้งชาวไทยและต่างชาติที่เข้ามาสร้างอิทธิพลและก่อคดีความมากมาย ทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ต้องรับผิดชอบในการดูแลความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ต้องทำงานด้วยความยากลำบาก สุ่มเสี่ยงอันตรายทั้งชีวิตและหน้าที่การงาน ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการเกิดภาวะความเครียดจากการปฏิบัติงานและอาจจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความเครียดที่ไม่ถูกวิธี เช่น การก่อคดีร้ายแรงหรือการฆ่าตัวตายตามที่ปรากฏเป็นข่าวอยู่บ่อยครั้ง

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้มีความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาความเครียดของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน จึงได้สนใจทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะความเครียด ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียด และพฤติกรรมในการจัดการความเครียดของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2 ทั้งนี้มีความมุ่งหวังว่าผลการศึกษจะสามารถนำไปให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือผู้บังคับบัญชาใช้ในการวิเคราะห์และกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการบริหารจัดการและการดูแลภาวะความเครียด และการจัดการความเครียด จากการทำงานของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2 เพื่อลดความเสี่ยงในการสูญเสียบุคลากรอันเนื่องจากสาเหตุความเครียดในการปฏิบัติงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาเรื่องภาวะความเครียด และพฤติกรรมในการจัดการความเครียดของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาไว้ 4 ประการ ได้แก่

1. ศึกษาและวิเคราะห์ภาวะความเครียดของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2
2. วิเคราะห์ปัจจัยด้านงานที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาวะความเครียดของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2
3. ศึกษาและวิเคราะห์การแสดงออกถึงพฤติกรรมในการจัดการความเครียด
4. นำเสนอข้อเสนอแนะในการพัฒนานโยบายและแนวทางในการบริหารงานของหน่วยงานต้นสังกัดและผู้บังคับบัญชา เพื่อลดความเครียดจากการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2

วิธีการวิจัย

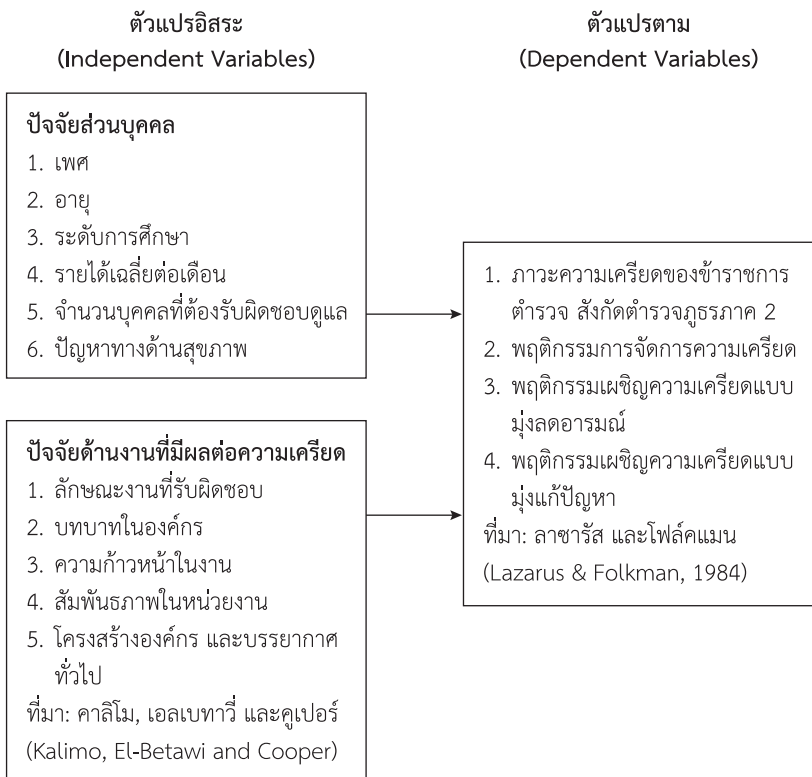
การศึกษาเรื่องภาวะความเครียดและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2 ครั้งนี้ใช้การวิจัยแบบผสม (Mixed research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2559 จนถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2559 รวมเป็นระยะเวลา 6 เดือน และระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ ในระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. 2559 ประชากรที่จะใช้ในการศึกษา คือ ข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2 จำนวน 12,302 นาย (รายงานอัตรากำลังพล, ฝ่ายอำนวยการ ตำรวจภูธรภาค 2 พ.ศ. 2558)

เนื้อหาในการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ เนื้อหาส่วนแรก ภาวะความเครียดของข้าราชการตำรวจที่แสดงออกใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายและด้านจิตใจ เนื้อหาส่วนที่สอง ปัจจัยด้านงานที่มีผลต่อภาวะความเครียด ประกอบไปด้วย ลักษณะงาน บทบาทในองค์กร ความก้าวหน้าในงาน สัมพันธภาพในหน่วยงาน และโครงสร้างและบรรยายกาศทั่วไปในองค์กร และเนื้อหาส่วนสุดท้าย พฤติกรรมการจัดการความเครียดของข้าราชการตำรวจ ประกอบไปด้วย พฤติกรรม 2 ลักษณะ ได้แก่ พฤติกรรมแบบมุ่งแก้ปัญหาและพฤติกรรมแบบมุ่งลดปัญหา

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและตัวแปรเชิงอนุมาน ประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยมีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ในการทดสอบสมมติฐานใช้การทดสอบค่าที (t-test) ในการทดสอบสมมติฐานหาความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 2 กลุ่ม กับตัวแปรตาม ใช้ค่าสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One way - ANOVA)

หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในการทดสอบสมมติฐานหาความแตกต่างระหว่างตัวแปรที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม ในกรณีที่พบว่ามีความสำคัญทางสถิติจะทดสอบรายคู่ด้วยวิธี LSD ที่ระดับนัยสำคัญ.05 หรือระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 โดยใช้สูตร LSD เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาภาวะความเครียดของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2 พบว่า ข้าราชการตำรวจฯ ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับภาวะความเครียดในการทำงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้าราชการตำรวจฯ มีระดับภาวะความเครียดในการทำงานในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการแสดงออกด้านจิตใจ ($\bar{X} = 2.54$) และด้านการแสดงออกด้านร่างกาย ($\bar{X} = 2.40$) ตามอันดับ การแสดงออกด้านร่างกายจะรู้สึกปวดกล้ามเนื้อ เกร็งบริเวณท้ายทอยหรือไหล่ในขณะทำงานมากที่สุด ขณะที่การแสดงออกด้านจิตใจจะรู้สึกไม่พอใจเมื่อทำงานดีแต่ได้รับการประเมินผลต่ำ ผลการศึกษาเมื่อพิจารณาระดับภาวะความเครียดของข้าราชการตำรวจ สูงสุดเป็นอันดับแรกของการแสดงออกด้านร่างกาย รู้สึกปวดกล้ามเนื้อ เกร็งบริเวณท้ายทอยหลังหรือไหล่ในขณะทำงาน ขณะที่การแสดงออกถึงภาวะความเครียดด้านจิตใจสูงสุดอันดับแรก ได้แก่ การรู้สึกไม่พอใจเมื่อทำงานดี แต่ได้รับการประเมินผลต่ำ เมื่อพิจารณาถึงค่าเฉลี่ยของระดับภาวะความเครียดของข้าราชการตำรวจใน 5 อันดับแรก ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับภาวะความเครียดอันดับแรกของแต่ละด้านของข้าราชการ
ตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2

ปัจจัยย่อย	ปัจจัยหลัก (ระดับ)	ค่าเฉลี่ย	อันดับที่
รู้สึกไม่พอใจเมื่อทำงานดี แต่ได้รับ การประเมินผลต่ำ	ด้านการแสดงออก	2.76	1
	ด้านจิตใจ	ปานกลาง	
รู้สึกปวดกล้ามเนื้อ เกร็งบริเวณท้ายทอย หลัง หรือไหล่ในขณะที่ทำงาน	ด้านการแสดงออก	2.75	2
	ด้านร่างกาย	ปานกลาง	
วิตกกังวลหากต้องปฏิบัติหน้าที่แทนคนอื่น ในงานที่ท่านไม่ถนัด	ด้านการแสดงออก	2.72	3
	ด้านจิตใจ	ปานกลาง	
หัวใจที่ผู้บังคับบัญชาขาดความยุติธรรม	ด้านการแสดงออก	2.69	4
	ด้านจิตใจ	ปานกลาง	
รู้สึกท้อแท้ที่ต้องแบกรับภาระงานมาก จนไม่สามารถทำงานในแต่ละวัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	ด้านการแสดงออก	2.66	5
	ด้านจิตใจ	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับแรกส่วนใหญ่เป็นปัจจัยหลักด้านการแสดงออกด้านจิตใจ (4 ข้อย่อย) และด้านการแสดงออกด้านร่างกาย (1 ข้อย่อย) ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ากลุ่มปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยหลักที่จำเป็นต้องเร่งดำเนินการแก้ไข

ผลการศึกษาปัจจัยด้านงานที่มีผลต่อความเครียดในการทำงานของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2 พบว่า ข้าราชการตำรวจฯ ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีปัจจัยด้านงานที่มีผลต่อความเครียดในการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้าราชการตำรวจฯ มีปัจจัยด้านงานที่มีผลต่อความเครียดในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง 3 ประเด็น โดยสามารถเรียงอันดับจากมากไปน้อยดังนี้

ความก้าวหน้าในงาน ($\bar{X} = 2.70$) รองลงมาคือ โครงสร้างองค์กร และบรรยากาศทั่วไป ($\bar{X} = 2.69$) และปัจจัยภายในลักษณะงาน ($\bar{X} = 2.63$) ตามอันดับและมีปัจจัยด้านงานที่มีผลต่อความเครียดในการทำงานอยู่ในระดับน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ บทบาทในองค์กร ($\bar{X} = 2.56$) และสัมพันธภาพในหน่วยงาน ($\bar{X} = 2.28$) ตามอันดับ

เมื่อพิจารณาระดับปัจจัยด้านงานที่มีผลต่อความเครียดในการทำงานของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2 สูงสุดเป็นอันดับแรกของแต่ละด้าน แสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยด้านงานอันดับแรกของแต่ละด้านที่มีผลต่อความเครียดของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2

อันดับที่	ปัจจัยด้านงานที่มีผลต่อความเครียดในการทำงาน	ปัจจัยย่อยอันดับแรก
1	ปัจจัยภายในลักษณะงาน	งานที่มีความเร่งด่วนและใช้ความรอบคอบสูง
2	บทบาทในองค์กร	ต้องปฏิบัติงานหลาย ๆ อย่างพร้อมกันในเวลาเดียวกัน
3	ความก้าวหน้าในงาน	เงินเดือนที่ได้รับในปัจจุบันไม่เหมาะสมกับปริมาณงาน
4	สัมพันธภาพในหน่วยงาน	ปัญหาการแก่งแย่งความดีความชอบระหว่างเพื่อนร่วมงาน
5	โครงสร้างองค์กรและบรรยากาศทั่วไป	จำนวนบุคลากรในหน่วยงานของท่านที่ไม่เพียงพอต่อปริมาณงานของแต่ละตำแหน่ง

แต่เมื่อพิจารณาถึงค่าเฉลี่ยของระดับปัจจัยด้านงาน 5 อันดับแรก ที่มีผลต่อความเครียดในการทำงานของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2 แสดงผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปัจจัยด้านงาน 5 อันดับแรกที่มีผลต่อความเครียดในการทำงานของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2

ปัจจัยย่อย	ปัจจัยหลัก (ระดับ)	ค่าเฉลี่ย	อันดับที่
จำนวนบุคลากรในหน่วยงานไม่เพียงพอต่อปริมาณงานของแต่ละตำแหน่ง	ด้านโครงสร้างองค์กรและบรรยากาศทั่วไป	3.08	1
		ปานกลาง	
เงินเดือนที่ได้รับในปัจจุบันไม่เหมาะสมกับปริมาณงาน	ด้านความก้าวหน้าในงาน	3.00	2
		ปานกลาง	
งานที่ทำมีความเร่งด่วนและใช้ความรอบคอบสูง	ด้านปัจจัยภายในลักษณะงาน	2.89	3
		ปานกลาง	
ต้องเสียสละเวลาส่วนตัวและเวลาของครอบครัวเพื่องาน	ด้านปัจจัยภายในลักษณะงาน	2.86	4
		ปานกลาง	
ภาระงานที่ต้องรับผิดชอบในแต่ละวันมากเกินไป	ด้านปัจจัยภายในลักษณะงาน	2.85	5
		ปานกลาง	

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับแรกของปัจจัยด้านงานส่วนใหญ่เป็นปัจจัยหลักด้านปัจจัยภายในลักษณะงาน (3 ช้อย่อย) ด้านโครงสร้างองค์กร และบรรยากาศทั่วไป (1 ช้อย่อย) และด้านความก้าวหน้าในงาน (1 ช้อย่อย) ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ากลุ่มปัจจัยด้านงานดังกล่าวเป็นปัจจัยหลักที่จำเป็นต้องเร่งดำเนินการแก้ไข

ผลการศึกษาพฤติกรรมในการจัดการความเครียดของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2 พบว่า ข้าราชการตำรวจฯ ที่ตอบแบบสอบถาม

ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมจัดการความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหา โดยภาพรวมอยู่ในระดับเป็นครั้งคราว ($\bar{X} = 2.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีพฤติกรรมจัดการความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหาอยู่ในระดับเป็นบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 2.51$) และด้านพฤติกรรมเผชิญความเครียดแบบมุ่งลดปัญหาอยู่ในระดับเป็นครั้งคราว ($\bar{X} = 2.36$) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมจัดการความเครียดของข้าราชการตำรวจสังกัดตำรวจภูธรภาค 2

พฤติกรรมจัดการความเครียดของข้าราชการตำรวจสังกัดตำรวจภูธรภาค 2 ในภาพรวม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านพฤติกรรมเผชิญความเครียดแบบมุ่งลดปัญหา	2.36	0.51	เป็นครั้งคราว	2
2. ด้านพฤติกรรมเผชิญความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหา	2.51	0.61	เป็นบ่อยครั้ง	1
เฉลี่ย	2.43	0.51	เป็นครั้งคราว	-

เมื่อพิจารณาระดับพฤติกรรมจัดการความเครียดแบบมุ่งลดอารมณ์อันดับแรก ได้แก่ พยายามตั้งใจ ไม่ตื่นตระหนกและพร้อมเผชิญปัญหา ส่วนพฤติกรรมเผชิญความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหาอันดับแรก ได้แก่ พยายามเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองจากประสบการณ์ที่เผชิญความเครียดที่ผ่านมา และเมื่อพิจารณาถึงค่าเฉลี่ยของระดับปัจจัยด้านงานที่มีผลต่อความเครียดในการทำงาน 5 อันดับแรก แสดงผลดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงพฤติกรรมกรรมการจัดการความเครียด 5 อันดับแรก

ปัจจัยย่อย	ปัจจัยหลัก (ระดับ)	ค่าเฉลี่ย	อันดับที่
เรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองจาก ประสบการณ์ที่ผ่านมา	ด้านพฤติกรรมเผชิญ ความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหา	2.73	1
		ปานกลาง	
ยอมรับปัญหาในการปฏิบัติงาน ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง	ด้านพฤติกรรมเผชิญ ความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหา	2.66	2
		ปานกลาง	
พยายามตั้งสติ ไม่ตื่นตระหนก พร้อมเผชิญปัญหา	ด้านพฤติกรรมเผชิญ ความเครียดแบบมุ่งลดอารมณ์	2.63	3
		ปานกลาง	
อุทิศตนเพื่อทำประโยชน์ ให้แก่สังคมส่วนรวม	ด้านพฤติกรรมเผชิญ ความเครียดแบบมุ่งลดอารมณ์	2.62	4
		ปานกลาง	
เมื่อพบปัญหาจะแก้ไขที่สาเหตุ ของปัญหานั้นโดยตรง	ด้านพฤติกรรมเผชิญ ความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหา	2.61	5
		ปานกลาง	

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับแรกส่วนใหญ่เป็นปัจจัยหลักด้านพฤติกรรมเผชิญความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหา (3 ข้อย่อย) และด้านพฤติกรรมเผชิญความเครียดแบบมุ่งลดอารมณ์ (2 ข้อย่อย) ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า กลุ่มปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยหลักที่จำเป็นต้องเร่งดำเนินการแก้ไข

ตารางที่ 6 สรุปลผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม ระดับภาวะความเครียด ในการทำงานของข้าราชการตำรวจ	
	t/F	Sig.
1. เพศ	-.111	.911
2. อายุ	5.073	.002*
3. ระดับการศึกษา	4.589	.010*
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	3.482	.008*
5. สถานภาพสมรส	.309	.734
6. บุคคลที่ต้องรับผิดชอบดูแล	.827	.409
7. สายงาน	2.071	.067
8. ชั้นยศ	-1.050	.294
9. สถานการณ์อยู่อาศัยปัจจุบัน	-2.596	.010*
10. ระยะห่างจากที่ทำงาน กับที่พักอาศัย	1.140	.320

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 การทดสอบสมมติฐาน พบว่า ข้าราชการตำรวจที่มีอายุ ระดับการศึกษา สายงาน และสถานการณ์อยู่อาศัยปัจจุบัน ต่างกันมีระดับภาวะความเครียดในการทำงานในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานงานวิจัย

ส่วนข้าราชการตำรวจ ที่มีเพศ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพ การสมรส การมีบุคคลที่ต้องรับผิดชอบดูแล ชั้นยศ และระยะห่างจากที่ทำงาน กับที่พักอาศัย ต่างกัน มีระดับภาวะความเครียดในการทำงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานงานวิจัย

เพื่อให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจ ที่มีอายุ ระดับการศึกษา สายงาน และสถานการณ์อยู่อาศัยปัจจุบัน ต่างกัน มีระดับภาวะความเครียดในการทำงานในด้านภาพรวม และด้านการแสดงออกด้านร่างกายดังกล่าวแตกต่างกัน เป็นรายคู่ ดังนั้น จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) เพื่อตรวจสอบความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ย ซึ่งปรากฏผลดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตาม อายุ กับระดับภาวะความเครียดในการทำงานของข้าราชการ ตำรวจ

อายุ	n	\bar{x}	น้อยกว่า 30 ปี	30 - น้อยกว่า 40 ปี	40- น้อยกว่า 50 ปี	50 ปีขึ้นไป
			2.53	2.45	2.29	
น้อยกว่า 30 ปี	179	2.66	-	0.13	0.21*	0.37*
30 - น้อยกว่า 40 ปี	265	2.53		-	0.08	0.24*
40 - น้อยกว่า 50 ปี	392	2.45			-	0.16
50 ปีขึ้นไป	183	2.29				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามอายุ กับระดับภาวะความเครียดในการทำงาน ด้านภาพรวมของข้าราชการตำรวจฯ พบว่า

1. ข้าราชการตำรวจฯ ที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี มีระดับภาวะความเครียดในการทำงานสูงกว่า ข้าราชการตำรวจฯ ด้านภาพรวมที่มีอายุระหว่าง 40 - น้อยกว่า 50 ปี และ 50 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีผลต่างค่าเฉลี่ย 0.21 และ 0.37 ตามลำดับ

2. ข้าราชการตำรวจฯที่มีอายุระหว่าง 30 - น้อยกว่า 40 ปี มีระดับภาวะความเครียดในการทำงาน สูงกว่า ข้าราชการตำรวจฯ ด้านภาพรวมที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีผลต่างค่าเฉลี่ย 0.24

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามระดับการศึกษา กับระดับภาวะความเครียดในการทำงานของ ข้าราชการตำรวจฯ

ระดับการศึกษา	n	\bar{X}	ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี
			2.47	2.43	2.70
ต่ำกว่าปริญญาตรี	265	2.47	-	0.04	-0.23*
ปริญญาตรี	621	2.43		-	-0.27*
สูงกว่าปริญญาตรี	132	2.70			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามระดับการศึกษา กับระดับภาวะความเครียดในการทำงานด้านภาพรวมของข้าราชการตำรวจ พบว่า ข้าราชการตำรวจ ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีและปริญญาตรี มีระดับภาวะความเครียดในการทำงานต่ำกว่า ข้าราชการตำรวจ ด้านภาพรวมที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีผลต่างค่าเฉลี่ย 0.23 และ 0.27 ตามลำดับ

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับระดับภาวะความเครียดในการทำงานด้านภาพรวมของข้าราชการตำรวจ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	n	\bar{X}	น้อยกว่า	15,000-	20,001-	25,001-	มากกว่า
			15,000 บาท	20,000 บาท	25,000 บาท	30,000 บาท	
			2.61	2.52	2.58	2.31	2.45
น้อยกว่า 15,000 บาท	116	2.61	-	0.09	0.03	0.30*	0.16
15,000 - 20,000 บาท	212	2.52		-	-0.06	0.20*	0.07
20,001 - 25,000 บาท	248	2.58			-	0.27*	0.13
25,001 - 30,000 บาท	262	2.31				-	-0.14
มากกว่า 30,000 บาท	180	2.45					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับระดับภาวะความเครียดในการทำงานด้านภาพรวมของข้าราชการตำรวจ พบว่า ข้าราชการตำรวจที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 15,000 บาท 15,000 - 20,000 บาท และ 20,001 - 25,000 บาท มีระดับภาวะความเครียดในการทำงานสูงกว่า ข้าราชการตำรวจ ด้านภาพรวมที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,001 - 30,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีผลต่างค่าเฉลี่ย 0.30 0.20 และ 0.27 ตามลำดับ

ตารางที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านงานกับพฤติกรรมในการจัดการความเครียดของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2

ปัจจัยด้านงาน	พฤติกรรมในการจัดการความเครียดของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2			ลำดับ
	r	P-value	ระดับความสัมพันธ์	
1. ปัจจัยภายในลักษณะงาน	-.151*	.000*	มีความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำ	4
2. บทบาทในองค์กร	-.164*	.000*	มีความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำ	2
3. ความก้าวหน้าในงาน	-.155*	.000*	มีความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำ	3
4. สัมพันธภาพในหน่วยงาน	-.202*	.000*	มีความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำ	1
5. โครงสร้างองค์กรและบรรยากาศทั่วไป	-.127*	.000*	มีความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำ	5
ภาพรวม	-.177*	.000*	มีความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำ	-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 10 พบว่า ปัจจัยด้านงานในภาพรวม ด้านปัจจัยภายใน ลักษณะงาน ด้านบทบาทในองค์กร ด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านสัมพันธ์ภาพ ในหน่วยงาน และโครงสร้างองค์กร และบรรยากาศทั่วไป มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมในการจัดการความเครียดของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธร ภาค 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กัน ทางลบและมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งยอมรับสมมติฐานงานวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน ในงานวิจัย เรื่องภาวะความเครียดและปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของตำรวจ ภูธรภาค 2 สามารถอภิปรายผล และอ้างอิงจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ตาม วัตถุประสงค์ ดังนี้

ภาวะความเครียดของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2 พบว่า ข้าราชการตำรวจฯ ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับภาวะความเครียด ในการทำงานโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้าน การแสดงออกด้าน จิตใจและด้านการแสดงออกด้านร่างกายอยู่ในระดับน้อย ซึ่งเป็นผลการศึกษา ที่ได้ ค่อนข้างเป็นที่น่าพอใจ โดยส่วนหนึ่งผู้วิจัยมองว่าเป็นเพราะการทำงาน ของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีลักษณะแบบราชการ มีกฎระเบียบที่ตายตัว ลักษณะ การทำงานที่เป็นลักษณะประจำไม่ยืดหยุ่นจึงทำให้ง่ายต่อการทำงาน การตัดสินใจต่าง ๆ โดยเป็นที่ทราบดีว่าการรับราชการนั้นเป็นอาชีพ มีความมั่นคงในชีวิตสูง นอกจากนั้น ยังพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามกว่า ร้อยละ 40 เป็นข้าราชการตำรวจฯ ในสายงานธุรการงานที่ทำเป็นงาน ที่ไม่ยากนัก สอดคล้อง กับอัญชลี ธีรวงศ์ไพศาล (2559) ซึ่งเป็นแพทย์ประจำ แผนกสุขภาพจิต โรงพยาบาลตำรวจ ระบุว่า ตำรวจทำงานหนักและ กฎระเบียบที่ค่อนข้างเคร่งครัด จึงเกิดความเครียดได้ง่าย แต่ด้วยความรัก

และสามัคคีภายในองค์กร ซึ่งการแก้ปัญหาความเครียดภายในองค์กรทำโดยผู้บังคับบัญชาต้องเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชา โดยเฉพาะด้านสุขภาพจิต การดูแลสุขภาพจิตการให้ดีขึ้น และให้แต่ละหน่วยงานดูแลกันและกัน คอยช่วยเหลือให้กำลังใจกัน เพื่อลดความเครียด เพราะตำรวจที่เครียดส่วนใหญ่ไม่กล้าไปพบจิตแพทย์ เพราะกลัวเสียประวัติถึงผู้บังคับบัญชา แสดงให้เห็นว่าอาจเป็นเพราะความใจใส่ของผู้บังคับบัญชาในการช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาในเรื่องต่าง ๆ ทำให้ลดปัญหาเกี่ยวกับภาวะความเครียดได้ค่อนข้างมาก ดังนั้น อย่างที่กล่าวไปในข้างต้นแล้วว่าการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีลักษณะแบบราชการมีความรักสามัคคีภายในองค์กร รวมถึงความใจใส่ของผู้บังคับบัญชาในการช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาในเรื่องต่าง ๆ ทำให้ลดปัญหาเกี่ยวกับภาวะความเครียดได้ค่อนข้างมาก

แต่อย่างไรก็ดี เมื่อลงไปศึกษาในรายละเอียดจะพบว่า มีหลาย ๆ ประเด็นที่ข้าราชการตำรวจฯ นั้น มีค่าเฉลี่ยของระดับภาวะความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ การรู้สึกว่าตนเองนั้นทำงานดี แต่ได้รับการประเมินผลต่ำ รู้สึกปวดกล้ามเนื้อเกร็งบริเวณท้ายทอย หลัง หรือไหล่ในขณะที่ทำงาน วิตกกังวลหากต้องปฏิบัติหน้าที่แทนคนอื่นในงานที่ท่านไม่ถนัด ท้อใจที่ผู้บังคับบัญชาขาดความยุติธรรม และท้อแท้ที่ต้องแบกรับภาระงานมากจนไม่สามารถทำงานในแต่ละวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะเห็นว่าในประเด็นที่ทำให้เกิดความเครียดทั้ง 5 อันดับแรก ส่วนใหญ่เกิดจากด้านลักษณะงาน ที่มีภาระการทำงานที่มากเกินไป รวมถึงความก้าวหน้าในอาชีพ ในประเด็นดังกล่าวนี้ผู้วิจัยเห็นว่าตำรวจภูธรภาค 2 ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะระบบการประเมินผลที่จะต้องมีความคุณภาพ มาตรฐานเดียวกัน เพราะในส่วนของการทำงานหนักนั้นเป็นธรรมชาติที่เจ้าหน้าที่ตำรวจพร้อมเสียสละเพื่อประชาชนอยู่แล้ว ซึ่งหากได้รับการประเมินผลที่ตรงไปตรงมาย่อมทำให้เกิดกำลังใจในการทำงาน โดยที่

คูเปอร์ (Cooper, 1979, p. 57) ได้กล่าวว่าปัจจัยด้านลักษณะงาน (Tasks) เช่น ปริมาณงานที่เหมาะสมกับเวลาในการทำงาน และความก้าวหน้าในการทำงาน (Work Progresses) เช่น การเลื่อนขั้นตำแหน่งตามความสามารถ การมีโอกาสได้ไปอบรมหรือศึกษาต่อ รวมทั้งการส่งเสริมให้มีการพัฒนา เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี การได้รับการประสานงานและคำปรึกษาที่ดี เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดในการทำงาน ในส่วนนี้ กรมสุขภาพจิต (2541, หน้า 35-39) ได้พยายามอธิบายว่า การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความรู้สึกว่าตนเองนั้นทำงานดี แต่ได้รับการประเมินผลต่ำ หรือวิตกกังวลหากต้องปฏิบัติหน้าที่แทนคนอื่นในงานที่ท่านไม่ถนัด และท้อใจที่ผู้บังคับบัญชาขาดความยุติธรรมและท้อแท้ที่ต้องแบกรับภาระงานมากจนไม่สามารถทำงานในแต่ละวันได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคลทางด้านจิตใจ โดยอธิบายว่าภาวะความเครียดเป็นผลมาจากการเผชิญเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต (Live Event) เป็นเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อการทำกิจกรรมปกติของบุคคล โดยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอาจก่อให้เกิดผลทางบวกหรือลบก็ได้ทำให้บุคคลต้องปรับตัว รวมถึงความคับข้องใจ (Frustration) อันเกิดจากการที่บุคคลไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้

โดยผลการศึกษาที่พบนั้นมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณรงค์ ศาสนา (2556) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดในการทำงานของพนักงานส่วนตำบลในจังหวัดปราจีนบุรี ผลการวิจัยพบว่า ระดับความเครียดของพนักงานส่วนตำบลในจังหวัดปราจีนบุรีมีความเครียดในการทำงานระดับต่ำ จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบนั้นเป็นกลุ่มบุคคลที่ทำงานในองค์กรของรัฐเช่นเดียวกัน

แต่อย่างไรก็ดี ผลการศึกษาที่พบนั้นมีความไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาอีก 4 ฉบับ ได้แก่ 1. สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2557) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาสาเหตุการฆ่าตัวตายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผลการศึกษาพบว่า นับตั้งแต่ปีงบประมาณ 2551 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2556 มีตำรวจฆ่าตัวตายรวมทั้งสิ้น 174 ราย ซึ่งพุ่งสูงขึ้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวจะเห็นว่าเป็นเพียงเพราะบุคลิกภาพส่วนตนเท่านั้น รวมถึงเกี่ยวข้องกับปัญหาทางด้านครอบครัว และสุขภาพซึ่งไม่ได้สอดคล้องกับลักษณะงาน จึงทำให้ผลการศึกษาที่มีความไม่สอดคล้องกันเช่นเดียวกับผลการศึกษาของ 2. ดวงรัตน์ วัฒนกิจไกรเลิศ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องความเครียด ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียด และการจัดการความเครียดของตำรวจ ผลการวิจัยพบว่า หนึ่งในสี่ของกลุ่มตัวอย่าง (ร้อยละ 25.6) มีระดับความเครียดสูงกว่าปกติ ซึ่งในจำนวนนี้มีความเครียดสูงกว่าปกติมากร้อยละ 3.7 3. มนทิรา ปรีชา (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดและพฤติกรรมการจัดการความเครียดของตำรวจตระเวนชายแดนกองร้อย 446 จังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า ตำรวจตระเวนชายแดนกองร้อย 446 จังหวัดนราธิวาสมีความเครียดอยู่ในระดับสูงร้อยละ 13.0 ความเครียดระดับปานกลางร้อยละ 54.3 และมีความเครียดอยู่ในระดับต่ำคิดเป็นร้อยละ 32.7 ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดและเป็นปัจจัยทำนายการเกิดความเครียด ได้แก่ บุคลิกภาพที่ไม่มีความมั่นคงทางด้านอารมณ์ (ลักษณะบุคลิกภาพ Scale N) การสนับสนุนทางสังคมในระดับต่ำ เนื่องจากงานวิจัยชิ้นดังกล่าว ทำการศึกษาในกลุ่มตำรวจตระเวนชายแดน กองร้อย 446 จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เสี่ยงต่อความปลอดภัยในชีวิตจึงมีส่วนทำให้เกิดภาวะความเครียดได้มากกว่า และ 4. สมศักดิ์ วังเอี่ยมเสริมสุข (2554) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยด้านงานที่ส่งผลต่อความเครียดและพฤติกรรมเมฆิญความเครียดของพนักงานรัฐวิสาหกิจ:

กรณีศึกษาพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) สำนักงานหลักสี่ และสำนักงานบางรัก ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมเผชิญความเครียดของพนักงานบริษัท กสท สำนักงานหลักสี่ และพนักงานบริษัท กสท สำนักงานบางรัก โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะพนักงานที่ในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจมีการแข่งขันทางด้านผลงานมากกว่าองค์กรของรัฐ เนื่องจากเป็นองค์กรที่มุ่งหวังผลกำไรมากกว่า

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะความเครียดในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2 พบว่า ข้าราชการตำรวจฯ ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีปัจจัยด้านงานที่มีผลต่อความเครียดในการทำงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยอย่างที่มีผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วว่าการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีลักษณะแบบราชการ มีกฎระเบียบที่ตายตัว ลักษณะการทำงานที่เป็นลักษณะประจำไม่ยืดหยุ่นจึงทำให้ง่ายต่อการทำงาน การตัดสินใจต่าง ๆ โดยจากการสอบถามข้อมูลทางด้านภาวะความเครียด จะเห็นได้ว่าความเครียดของข้าราชการตำรวจฯ จะเกิดก็ต่อเมื่อไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการทำงานหรือเรียกกันว่า “ทำงานดี แต่นายไม่เห็น” ใช้ระบบอุปถัมภ์ในการประเมินผลงาน คนทำดีไม่ได้ดี แต่คนทำไม่ดีกลับได้แทน ดังนั้น จึงเป็นภาพรวมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะความเครียดในการปฏิบัติงาน จึงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดของคูเปอร์แคร์รี่ สโลน สตีเฟน และวิลเลียม (Cooper, Cary L., Sloan, Stephen J. and William, Stephen, 1988) ได้อธิบายว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดในการทำงานจาก Occupational Stress Indicator ระบุว่าด้านความสำเร็จและก้าวหน้าในงาน หากบุคคลสามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ย่อมคาดหวังถึงโอกาสเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งในหน่วยงาน หรือมีโอกาสนในการพัฒนาตนเอง ซึ่งถ้าหากบุคคลได้รับการส่งเสริมมากหรือน้อยเกินไป การถูกประเมินความสามารถต่ำกว่าความเป็นจริง การขาดการฝึกอบรมหรือพัฒนา การขาดโอกาสในการพัฒนา

ตนเอง ขาดความมั่นคงในการทำงาน ไม่มีความก้าวหน้าในอาชีพ ย่อมนำไปสู่ภาวะความเครียดได้ ดังนั้น หากบุคลากรเกิดความเครียดย่อมส่งผลกระทบต่องานและองค์กร โดยพสุ เดชรินทร์ (2536) ได้บอกว่า เมื่อบุคลากรประสบภาวะความเครียดนั้นจะทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคลลดลง และนำไปสู่การก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อองค์กร ผู้บังคับบัญชาเพื่อนร่วมงานหรือลูกน้อง ทำให้ความพึงพอใจในการทำงาน และความภักดีที่มีต่อองค์กรลดน้อยลง

โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้าราชการตำรวจ มีปัจจัยด้านงานที่มีผลต่อความเครียดในการทำงาน อยู่ในระดับปานกลาง 3 ประเด็น โดยสามารถเรียงอันดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ความก้าวหน้าในงาน รองลงมาคือ โครงสร้างองค์กร และบรรยากาศทั่วไปและปัจจัยภายในลักษณะงานตามอันดับ โดยประเด็นที่ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเกิดภาวะความเครียดนั้นเกิดจากปัจจัยที่สำคัญอันได้แก่ 1. จำนวนบุคลากรในหน่วยงานที่ไม่เพียงพอต่อปริมาณงานของแต่ละตำแหน่ง ในข้อนี้จะนำไปสู่ปริมาณงานที่มากขึ้นในแต่ละวัน พองานมากขึ้นจะเริ่มมีความกดดัน มีเวลาพักผ่อนน้อย ได้เจอครอบครัวน้อยลงตามไปด้วย จึงเป็นเหตุเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดมากที่สุด 2. เงินเดือนที่ได้รับในปัจจุบันไม่เหมาะสมกับปริมาณงาน เกิดจากการสูงขึ้นของค่าครองชีพในประเทศ รวมถึงผู้ตอบแบบสอบถามสูงถึงร้อยละ 84 มีบุคคลในครอบครัวที่ต้องดูแล ซึ่งต้องใช้รายได้ส่วนตัวในส่วนดังกล่าวด้วย 3. งานที่ทำมีความเร่งด่วนและใช้ความรอบคอบสูง 4. ต้องเสียสละเวลาส่วนตัว และเวลาของครอบครัวเพื่องาน และ 5. ภาระงานที่ท่านต้องรับผิดชอบในแต่ละวันมากเกินไป โดยในสามข้อหลังนั้นเกี่ยวข้องกับลักษณะงานทั้งหมด ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงควรวางแผนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีปริมาณที่เพียงพอและเหมาะสม โดยที่คูเปอร์ แครี สโลน สตีเฟน และวิลเลียม (Cooper, Cary L., Sloan, Stephen J. and William, Stephen, 1988, pp. 1-3) กล่าวว่า ความเครียดในการทำงานเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในชีวิตการทำงานทุกวัน

เครื่องบ่งชี้ความเครียดในการทำงาน คือ การลาออกและการขาดงานของบุคลากร อัตราการเจ็บป่วยและอุบัติเหตุ เช่นเดียวกับ วาร์ซาว (Warshaw, 1979) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดในการทำงานประการหนึ่งคือ ลักษณะงานและสภาพแวดล้อม (Tasks and Environment) ได้แก่ ปริมาณงาน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ลักษณะของสถานที่ทำงาน สารพิษ สารเคมี ฝุ่นละออง เป็นต้น รวมถึงโครงสร้างงาน (Work Structures) ประกอบด้วย ความยากง่ายของงาน มาตรฐานการทำงาน กะหรือผลัดในการทำงาน กฎระเบียบ ความซ้ำซากจำเจของงาน ฯลฯ

ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาดวงรัตน์ วัฒนกิจไกรเลิศ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องความเครียด ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียด และการจัดการความเครียดของตำรวจ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดของตำรวจนครบาล คือ ปัจจัยด้านองค์กร และด้านรายได้ โดยปัจจัยด้านรายได้ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านองค์กร ด้านการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา และด้านการสนับสนุนจากผู้ร่วมงาน/ ผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถร่วมอธิบายความเครียดของตำรวจนครบาลได้ร้อยละ 28 นอกจากนี้ ผลการศึกษายังมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของณรงค์กร ศาสนา (2556) ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดในการทำงานของพนักงานส่วนตำบลในจังหวัดปราจีนบุรี ที่พบว่า ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม มีผลต่อความเครียดในการทำงานของพนักงานส่วนตำบลในจังหวัดปราจีนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แต่อย่างไรก็ดี ผลการศึกษาที่พบนั้นมีความไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาสาเหตุการฆ่าตัวตายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผลการศึกษพบว่า นับตั้งแต่ปีงบประมาณ 2551 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2556 มีตำรวจฆ่าตัวตายรวมทั้งสิ้น 174 ราย ซึ่งสาเหตุเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายส่วนมากมาจากปัญหาครอบครัว รองลงมาคือ มาจากสาเหตุของปัญหาสุขภาพ

สาเหตุการฆ่าตัวตายที่สำคัญของข้าราชการตำรวจ ได้แก่ สาเหตุด้านจิตใจ โดยพบว่าผู้ที่ฆ่าตัวตายส่วนใหญ่จะมีภาวะซึมเศร้า ซึ่งมักจะเคยมีความคิดฆ่าตัวตาย และหรือเคยพยายามฆ่าตัวตายมาก่อน บุคลิกภาพส่วนใหญ่มักจะเก็บตัว วิตกกังวลง่าย หุนหันพลันแล่น มีความรับผิดชอบสูง และไม่ยืดหยุ่น ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวจะเห็นว่าเป็นเพียงเพราะบุคลิกภาพส่วนตนเท่านั้น รวมถึงเกี่ยวกับปัญหาทางด้านครอบครัวและสุขภาพ ซึ่งไม่ได้สอดคล้องกับลักษณะงานจึงทำให้ผลการศึกษาไม่สอดคล้องกัน ในส่วนนี้กรมสุขภาพจิต (2541) ได้อธิบายเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดที่มาจากปัญหาสุขภาพไว้ว่า ความเครียดสามารถเกิดจากความเหนื่อยล้าทางร่างกาย ที่เกิดจากการทำงานอย่างหนักและติดต่อกันเป็นเวลานาน ซึ่งจะมีความเกี่ยวเนื่องมาจากสภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย จนนำไปสู่การเจ็บป่วยทางร่างกาย และการพักผ่อนไม่เพียงพอ และในส่วนของบุคลิกภาพส่วนบุคคล ได้อธิบายว่าบุคลิกภาพบางประเภทที่ก่อให้เกิดความเครียดได้ง่าย อาทิ บุคลิกภาพแบบเอาจริงเอาจังกับชีวิต เป็นคนที่ต้องการความสมบูรณ์แบบให้กับทุกสิ่งทุกอย่าง ยึดระเบียบ ยึดมั่นกฎเกณฑ์ บุคลิกภาพแบบนี้ทำให้ต้องทำงานหนักและทำทุกอย่างด้วยตนเอง รวมถึงบุคลิกภาพแบบหุนหันพลันแล่น เป็นคนใจร้อน ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย ซึ่งจะมีผลกระทบไปถึงภาวะสมดุลของร่างกายดังที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยเห็นควรว่าควรมีการปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพดังกล่าวให้มีความพอดีให้เกิดไม่มากจนเกินไป อาจจะเชิญนักพูดทางด้านจิตวิทยา ด้านแรงจูงใจ ให้มาบรรยายให้เจ้าหน้าที่ได้ฟังเพื่อเป็นแนวคิดทางการดำรงชีวิต นอกจากนี้ ยังพบว่า ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของสมศักดิ์ วังเอี่ยมเสริมสุข (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยด้านงานที่ส่งผลต่อความเครียด และพฤติกรรมเผชิญความเครียดของพนักงานรัฐวิสาหกิจ: กรณีศึกษาพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) สำนักงานหลักสี่และสำนักงานบางรัก ที่พบว่า

ปัจจัยด้านงานที่ส่งผลต่อความเครียดของพนักงานบริษัท กสท. สำนักงานหลักสี่ และปัจจัยด้านงานที่ส่งผลต่อความเครียดพนักงานบริษัท กสท สำนักงานบางรัก ไม่แตกต่างกัน โดยความไม่สอดคล้องเป็นเพราะพนักงานที่ในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจมีการแข่งขันทางด้านผลงานมากกว่าองค์กรของรัฐ เนื่องจากเป็นองค์กรที่มุ่งหวังผลกำไรมากกว่า ทำให้มีความเครียดเช่นเดียวกันหมด

พฤติกรรมในการจัดการความเครียดของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 2 พบว่า ข้าราชการตำรวจฯ ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพฤติกรรมจัดการความเครียดด้านพฤติกรรมเผชิญความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับเป็นครั้งคราว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีพฤติกรรมจัดการความเครียดด้านพฤติกรรมเผชิญความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหาอยู่ในระดับเป็นบ่อยครั้ง และด้านพฤติกรรมเผชิญความเครียดแบบมุ่งลดปัญหาอยู่ในระดับเป็นครั้งคราว ส่วนใหญ่ข้าราชการตำรวจฯ จะมุ่งพัฒนาศักยภาพการทำงานของตนเองให้ดีที่สุด โดยในส่วนใหญ่ผู้วิจัยมองว่าเป็นการกระทำเพื่อให้ตนเองนั้นได้รับการยอมรับจากสังคม ไม่ว่าจะเป็นผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน โดยอาจไม่ได้มุ่งเน้นไปเพื่อที่จะทำให้ผลงานของตนเองโดดเด่นกว่าคนอื่น แต่เพื่อเป็นประโยชน์แก่เพื่อนร่วมงานเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาองค์กร เห็นได้จากประเด็นทางด้านการอุทิศตนเพื่อทำประโยชน์ให้แก่สังคมส่วนรวม และเมื่อพบปัญหาจะแก้ไขที่สาเหตุของปัญหานั้นโดยตรง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับ 4 และ 5 ตามลำดับ แต่หากการทำงานไม่ได้เป็นอย่างที่คาดหวังเอาไว้ ข้าราชการตำรวจฯจะมีวิธีจัดการกับความเครียด โดยยอมรับปัญหาในการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงพยายามตั้งสติ ไม่ตื่นตระหนก พร้อมเผชิญปัญหาตามทฤษฎีของลาซารัสและโฟล์คแมน (Lazarus & Folkman, 1984) ที่อธิบายพฤติกรรมเผชิญความเครียดว่าเป็นความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิด

และพฤติกรรมอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะจัดการกับสิ่งกระตุ้นให้เกิดความเครียด ทั้งที่เกิดขึ้นภายใน หรือภายนอกตัวบุคคล และความเครียดที่เกิดขึ้นนี้จะถูกประเมินโดยผู้ประสพว่าจะต้องใช้กำลังความสามารถ และแหล่งทรัพยากรที่มีอยู่เกินธรรมดา หรือแหล่งทรัพยากรที่มีอยู่อาจไม่เพียงพอที่จะจัดการกับความเครียด ซึ่งถือเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และจะไม่มี การตัดสินใจก่อนว่าวิธีการเผชิญกับความเครียดวิธีใดมีประสิทธิภาพมากที่สุด

อย่างไรก็ดี ตำรวจภูธรภาค 2 ควรสร้างการทำงาน พัฒนวิธีการ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ มีความสุข ความพึงพอใจต่อการทำงานเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ตามแนวคิดของพสุ เดชะรินทร์ (2536) ที่กล่าวว่า ความเครียดยังมีผลกระทบต่อองค์กรโดยตรง เนื่องจากความเครียดส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคลลดลง โดยอาจนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาด หรือมีปัญหาความสัมพันธ์กับผู้อื่น นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อองค์กร ผู้บังคับบัญชาเพื่อนร่วมงานหรือลูกน้อง ทำให้ความพึงพอใจในการทำงาน และความภักดีที่มีต่อองค์กรลดน้อยลง จนถึงขั้นทำให้มีการลางานบ่อยขึ้น หรืออาจลาออกจากงาน โดยวีระ ไชยศรีสุข (2533, หน้า 22) ได้อธิบายเสริมว่า เมื่อมีตัวเร่งความเครียดเกิดขึ้น คนจะมีปฏิกิริยาทางร่างกายเพื่อปรับตัวให้เข้ากับ ความเครียด โดยขั้นสูงสุด คือขั้นหยุดการทำงาน (Exhaustion Stage) โดยอธิบายว่า ถ้ามนุษย์อยู่ภายใต้เหตุการณ์ที่มีความเครียดนาน ๆ ความต้านทาน ไม่สามารถจะทำให้ร่างกายยังคงรักษาสภาพคงที่ไว้ได้และความเครียดยังคงมีอยู่ต่อไปอาจจะเกิดตายได้ เพราะอวัยวะหยุดการทำงาน

โดยผลการศึกษา มีความไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของดวงรัตน์ วัฒนกิจไกรเลิศ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องความเครียด ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียด และการจัดการความเครียดของตำรวจ ผลการวิจัยพบว่า

การจัดการความเครียดที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ วิธีการพูดคุยระบายกับคนที่สนิทหรือคนในครอบครัว (ร้อยละ 25.6) รองลงมาคือ ออกกำลังกาย (ร้อยละ 20.7) เช่นเดียวกับผลการศึกษาของสมศักดิ์ วังเอี่ยมเสริมสุข (2554) ได้ทำ การศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยด้านงานที่ส่งผลต่อความเครียดและพฤติกรรมเผชิญความเครียดของพนักงานรัฐวิสาหกิจ: กรณีศึกษาพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) สำนักงานหลักสี่และสำนักงานบางรัก ที่พบว่า พฤติกรรมเผชิญความเครียดของพนักงานบริษัท กสท สำนักงานหลักสี่ และพนักงานบริษัท กสท สำนักงานบางรัก โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ให้ความสำคัญอยู่ระดับมากที่สุด โดยให้ความสำคัญในด้านพฤติกรรมแบบมุ่งแก้ปัญหามากที่สุด

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะในเชิงนโยบายที่สำคัญ ในการปรับปรุงการบริหารจัดการของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อลดความเครียดของข้าราชการตำรวจ ดังนี้

1. ปัจจัยภายในลักษณะงาน จากผลการศึกษาพบว่า เป็นปัจจัยด้านงานที่มีผลต่อความเครียดในการทำงาน อยู่ในระดับปานกลาง ผู้วิจัยเห็นควรให้ตำรวจภูธรภาค 2 ปรับเปลี่ยนระบบการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจฯ ให้มีระยะเวลาที่เหมาะสมไม่เร็ว/ช้า จนเกินไป เพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจฯ ให้เพียงพอต่อภาระงานเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจฯ ได้มีเวลาสำหรับการจัดการธุระส่วนตัว รวมถึงให้เวลากับครอบครัว ในส่วนนี้อาจมีการจัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวในอีกทางหนึ่ง

2. บทบาทในองค์กร จากผลการศึกษาพบว่า เป็นปัจจัยด้านงานที่มีผลต่อความเครียดในการทำงาน อยู่ในระดับน้อย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นควรให้ตำรวจภูธรภาค 2 ควรมีการแก้ไขเกี่ยวกับความซับซ้อนของบทบาทความรับผิดชอบเกี่ยวกับการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจฯ ให้มีความเป็นเอกเทศ ไม่มีต้องรับผิดชอบที่หลาย ๆ งาน อีกทั้งการต้องรับฟังคำสั่ง

ในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ ก็เป็นอีกปัจจัยที่มีผลทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจฯ เกิดภาวะความเครียดเช่นเดียวกัน ดังนั้น ในการสั่งการแต่ละครั้งควรมีความชัดเจน ถูกต้องในทีเดียว

3. ความก้าวหน้าในงาน จากผลการศึกษาพบว่า เป็นปัจจัยด้านงาน ที่มีผลต่อความเครียดในการทำงาน อยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นหลัก เกี่ยวข้องกับผลตอบแทนที่ได้รับนั้นไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ผู้วิจัยเห็นควรให้ ตำรวจภูธรภาค 2 ได้มีการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการให้ความช่วยเหลือทางด้านสวัสดิการต่าง ๆ ให้ดีขึ้น เพียงพอต่อการดำรงชีพที่ค่าครองชีพมีแนวโน้ม สูงขึ้นอยู่ตลอด รวมถึงการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ตำรวจฯ ได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง อาทิการส่งเสริมในการศึกษาต่อการส่งเสริมให้การฝึกอบรมต่าง ๆ

4. สัมพันธภาพในหน่วยงาน จากผลการศึกษาพบว่า เป็นปัจจัยด้านงาน ที่มีผลต่อความเครียดในการทำงาน อยู่ในระดับน้อย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นควร ให้ตำรวจภูธรภาค 2 มีการดำเนินกิจกรรมกระชับความสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ ตำรวจฯ ทั้งภายในหน่วยงาน รวมถึงระหว่างหน่วยงานให้มีความสัมพันธ์ แน่นแฟ้น กลมเกลียวกันภายในองค์กร เพื่อประสิทธิภาพการทำงานที่ดีขึ้นและ เพิ่มความสุขในการทำงาน

5. โครงสร้างองค์กรและบรรยากาศทั่วไป จากผลการศึกษาพบว่า เป็นปัจจัยด้านงานที่มีผลต่อความเครียดในการทำงาน อยู่ในระดับปานกลาง ผู้วิจัยเห็นควรให้ตำรวจภูธรภาค 2 มีการพิจารณาเกี่ยวกับการเพิ่มอัตรากำลัง เจ้าหน้าที่ตำรวจฯ ให้เพียงพอต่อภาระงาน รวมถึงการมอบหมายงานให้ เจ้าหน้าที่ตำรวจฯ ทุกคนให้มีความเหมาะสมกัน รวมถึงการการจัดสาย บังคับบัญชาให้มีลักษณะชัดเจน

รายการอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต, กระทรวงสาธารณสุข. (2547). *คู่มืออยู่อย่างมีความสุขในเรือนจำ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์เกษตรกรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ชวงค์ ฉายะบุตร. (2546). การให้บริการแบบครบวงจร แนวทางการให้บริการเชิงรุกของกรมการปกครองเทศบาล. *วารสารเทศบาล*, 88(7), 11-14.
- ดวงรัตน์ วัฒนกิจไกรเลิศ และกลิ่นชบา สุวรรณรงค์. (2557). ความเครียด ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียด และการจัดการความเครียดของตำรวจ. *วารสารพยาบาลศาสตร์*, 32(3), 20-30.
- ตำรวจภูธรภาค 2 (2559). *พื้นที่รับผิดชอบ*. วันที่ค้นข้อมูล 23 กุมภาพันธ์ 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.p2.go.th/newweb/index.php/th/about-us/area-respons>
- ยงยุทธ ฉายแสง. (2553). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร ในสถานีตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม*. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ณรงค์กร ศาสนา. (2556). *ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดในการทำงานของพนักงานส่วนตำบลในจังหวัดปราจีนบุรี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต, สาขารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พสุ เดชะรินทร์. (2536). การบริหารความเครียด. *จุฬาลงกรณ์สาร*, 5(กรกฎาคม-กันยายน), 83-91.

มนทิวรา ปรีชา. (2552). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดและพฤติกรรม การจัดการความเครียดของตำรวจตระเวนชายแดน กองร้อย 446 จังหวัดนราธิวาส*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขา สุขภาพจิต, คณะแพทยศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วีระ ไชยศรีสุข. (2533). *ความเครียด สุขภาพจิต*. กรุงเทพฯ: แสงศิลป์ การพิมพ์.

สมศักดิ์ วังเอี่ยมเสริมสุข. (2554). *การเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัย ด้านงานที่ส่งผลต่อความเครียดและพฤติกรรมเผชิญความเครียดของ พนักงานรัฐวิสาหกิจ: กรณีศึกษาพนักงานบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) สำนักงานหลักสี่และสำนักงานบางรัก*. การค้นคว้า อีสารบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาการประกอบการ, บัณฑิต วิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ, สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2557). *รายงานผล การศึกษาสาเหตุการฆ่าตัวตายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ*. วันที่ค้นข้อมูล 6 กุมภาพันธ์ 2559, เข้าถึงได้จาก <http://research.police.go.th/index.php/datacenter/research/-/32---1>

อัญชุลี ธีรวงศ์ไพศาล. (2559). *เปิดปม 'ตำรวจไทย' ฮิตฆ่าตัวตาย ปีนคู่งาย จ่อหมับ-ดับชีวิต ยอดสถิติพุ่งพรวด!*. วันที่ค้นข้อมูล 5 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/content/601650>

Cooper, C. L. & Davidson, M. J. (1987). *The Stress Survivors*. London: Gration.

Cooper, C.L., Sloan, Stephen, S.J. & William, S. (1988). *Occupational Stress Indicator, Management guide*. Great Britain: NFER Nelson Publishing.

Farmer, R.E. et.al. (1984). *Stress Management for Human Service*. New bery Park, CA: Sage Publication.

Kalimo, R., El-Betawi, M. A. & Cooper, C. L. (1987). *Psychosocial factors at work and their relation to health*. Geneva: World Health Organization.

Lazarus, R. S. & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping*. New York: Springer.

Warshaw, L. J. (1979). *Managing Stress*. Massachusetts: Addison-Wesley.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York: Harper & Row.

Chapter

5

ปัจจัยความสำเร็จในการบริการสาธารณะ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลในจังหวัดลำปาง

Success Factor for Public Service of Local Administrative Organization: Case Study of Lampang Municipalities

ธนวิทย์ บุตรอุดม (Thanawit Butrudom)*

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประจําสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท
มหาวิทยาลัยราชภัฏลําปาง
Asst. Prof. Dr., Faculty of Humanities and Social Science, Lampang Rajabhat
University

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องปัจจัยความสำเร็จในการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลในจังหวัดลำปาง เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยการบริหารที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การบริการสาธารณะของเทศบาลในจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากประชากรจำนวน 42 เทศบาล การวิจัยครั้งนี้ ตัวแปรอิสระประกอบด้วยปัจจัย 7 ด้าน ได้แก่ ความชัดเจนของยุทธศาสตร์ ความเหมาะสมด้านโครงสร้างของหน่วยงาน ความเหมาะสมของระบบงาน ทักษะของบุคลากร การจัดบุคคลเข้าทำงาน รูปแบบการบริหาร และค่านิยมร่วม โดยตัวแปรตาม ได้แก่ คะแนนผลสัมฤทธิ์ของการบริการสาธารณะ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ

ผลจากการวิเคราะห์โดยใช้สถิติการถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise method) พบว่า จากการนำตัวแปรอิสระทั้งหมด 7 ตัวแปรและตัวแปรตาม ได้แก่ คะแนนผลสัมฤทธิ์ของการบริการสาธารณะโดยใช้ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรผลสัมฤทธิ์การบริการสาธารณะ ร้อยละ 67.2 ผลจากการวิจัยพบว่า มีตัวแปรอิสระเพียง 3 ปัจจัยเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การให้บริการสาธารณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านความชัดเจนของยุทธศาสตร์ ปัจจัยด้านรูปแบบการบริหาร และปัจจัยด้านค่านิยมร่วม

คำสำคัญ: การบริหารงานสาธารณะ/ ปัจจัยความสำเร็จ/ 7s McKinsey/ BSC

Abstract

The research titled ‘Success Factor for Public Service of Local Administrative Organization: Case Study of Lampang Municipalities for analysis a causal relationship on factors of public administration affecting an achievement of municipality performance in Lampang. The researcher collected data from 42 municipalities. The independent variables were 7 that were strategy clearness, unit structure suitability, work system suitability, personnel skill, recruitment, administration pattern, and co-value. A dependent variable was score of public service achievement. Tool for collecting data was questionnaire. Data analyzed by average, standard deviation, and stepwise method.

The result of applying a Stepwise method to 7 independent variables and the dependent variable with the statistical significance at .05 found that they were able to explain an alteration of performance achievement with percentage of 67.2 The result found that there were only 3 of independent variables affecting to public service administration with statistical significance such as strategy clearness, administration pattern, and co-value.

Keywords: Public Service/ Success Factors/ 7s McKinsey/ BSC

บทนำ

การกระจายอำนาจโดยรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างท้องถิ่นให้มีการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งจะเป็นการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่น และจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ โดยทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ได้กำหนดแนวทางไว้โดยความสำคัญกับการพัฒนาที่เน้นความสำคัญของการพัฒนาทุนทางสังคม ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาคน มุ่งเน้นสังคมไทยเป็นสังคมที่มีคุณภาพ ในขณะเดียวกันให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการประเทศ เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม เพิ่มประสิทธิภาพการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทุกระดับ โดยยุทธศาสตร์หลักประการหนึ่ง ได้แก่ การจัดบริการสังคมให้ทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐาน เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันระดับระดับปัจเจก และสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาประเทศ มุ่งพัฒนาระบบบริการสาธารณะให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ รวมถึงการเสริมสร้างพลังให้ทุกภาคส่วนสามารถเพิ่มทางเลือกในการใช้ชีวิตในสังคมและมีส่วนร่วมในเชิงเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ได้อย่างมีศักดิ์ศรี เพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชน เสริมสร้างการบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส มีระบบตรวจสอบและการรับผิดชอบต่อที่รัดกุมและการบริหารกิจการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ

นอกจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ที่ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาโดยเน้นคนเป็นศูนย์กลางแล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดแนวทางในการให้ประชาชนในท้องถิ่นได้บริหารงานในท้องถิ่นเอง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับ

การกระจายอำนาจการปกครอง โดยมาตรา 283 ได้ระบุว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น และย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาจังหวัดและประเทศโดยรวมด้วย”

การปกครองท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของการจัดระบบการปกครองภายในประเทศไทย ดังนั้น การปกครองส่วนท้องถิ่นไทย จึงได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงมาตามลำดับจนถึงปัจจุบัน โดยเป็นแนวความคิดในการให้ประชาชนได้ปกครองและบริหารกันเอง ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับแนวคิดในการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) หลักการกระจายอำนาจปกครองนี้มีเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ โดยมีความเป็นอิสระ ปลอดภัยจากการชี้หน้าจากรัฐบาลมีความสามารถที่จะตอบสนองความต้องการของพลเมืองท้องถิ่นได้ แต่ทั้งนี้ในด้านนโยบายที่สำคัญ ๆ ยังคงยึดนโยบายแห่งรัฐอยู่ เช่น นโยบายการเงินการคลัง นโยบายในการป้องกันประเทศ เป็นต้น ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความเป็นอิสระในระดับหนึ่งในการที่จะดำเนินกิจกรรมทางการบริหารของตนเองได้ แต่อีกส่วนหนึ่งนั้นรัฐบาลยังคงต้องการเอกสิทธิ์ในการควบคุมเอาไว้ ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาสถานภาพความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความมั่นคงของชาติเอาไว้

จะเห็นได้ว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นการเมืองที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ดังนั้น องค์กรซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชน หรือที่เรียกว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงสามารถที่จะตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ตรงเป้าหมาย รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากที่สุด และนอกจากนั้น ในความสัมพันธ์กับราชการส่วนกลางจะพบว่า องค์กรปกครองท้องถิ่นเป็น

องค์กรที่ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เนื่องจากรัฐบาลกลางได้มอบหมาย
ถ่ายโอนภารกิจหลายประการให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสิ่งที่เห็น
ได้ชัดคือ การเปลี่ยนแปลงบทบาทของราชการบริหารส่วนกลาง และส่วน
ภูมิภาค ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติ กลับกลายเป็นผู้ทำหน้าที่ในการส่งเสริม
สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ เทคนิคให้กับองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น (วุฒิสาร ต้นไชย, 2552)

จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดหนึ่งที่กำลังมีการขยายตัวและมีประชากร
จำนวนมาก มีการพัฒนาในเชิงกายภาพ การมีสถานศึกษา การส่งเสริมให้เป็น
เมืองแห่งการท่องเที่ยว นำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาขยะ ปัญหาการ
จราจร ปัญหาความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมถึงปัญหาการจัดการบริการ
สาธารณะ ซึ่งปัจจัยการบริหารที่เหมาะสมจะเป็นส่วนสำคัญให้การบริการ
สาธารณะประสบผลสำเร็จ การจัดบริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ
จะต้องประกอบไปด้วยหลายมิติ ได้แก่ ประสิทธิภาพของการบริหารงาน
คุณภาพการให้บริการ ประสิทธิภาพการให้บริการ และการพัฒนาองค์กร

เทศบาลในจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความ
ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดในการให้บริการสาธารณะ จึงถูกคาดหวัง
จากประชาชนว่าจะสามารถพัฒนาท้องถิ่น และให้บริการกับประชาชนใน
ท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง โดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น
เน้นการให้บริการประชาชนเป็นหัวใจสำคัญ และสร้างความพึงพอใจให้กับ
ประชาชน ดังนั้น การศึกษาถึงปัจจัยความสำเร็จในการบริการสาธารณะ
จะเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลในการให้
บริการสาธารณะ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของ
ประชาชนในจังหวัดลำปางต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์การบริการสาธารณะของเทศบาลในจังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การบริการสาธารณะของเทศบาลในจังหวัดลำปาง
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยการบริหารที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การบริการสาธารณะของเทศบาลในจังหวัดลำปาง

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้รูปแบบความสำเร็จในการบริการสาธารณะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำรูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยความสำเร็จมาพิจารณาประกอบการดำเนินกิจการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยในครั้งนี้ได้รวบรวมแนวความคิดที่ใช้ศึกษา ดังนี้

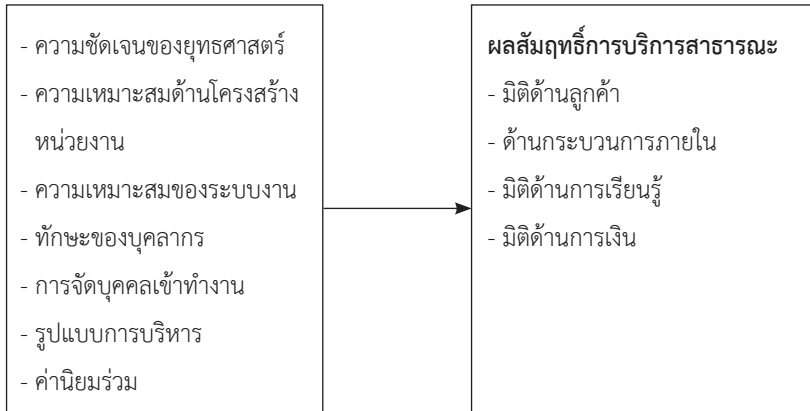
ส่วนที่ 1 แนวคิดแบบจำลอง 7s ของแมคคินซี (McKinsey 7s Framework) ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ใช้แนวคิดการวิเคราะห์ตามโครงสร้างการทำงาน 7s ของ McKinsey มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยแนวคิดนี้ได้รับการเผยแพร่เป็นครั้งแรก ในปี ค.ศ. 1980 โดย ดร.โธมัส เจ. ปีเตอร์ส และ โรเบิร์ต เอช วอเตอร์แมน ซึ่งในขณะนั้นเป็นที่ปรึกษาให้กับบริษัทด้านการจัดการ ชื่อ McKinsey ได้เขียนหนังสือ ชื่อ In search of Excellence Model ของ McKinsey 7s Framework ซึ่งจะเห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่าง

ปัจจัยต่าง ๆ แนวความคิดในการทำให้องค์กรประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีความเกี่ยวเนื่องกันทั้งหมด อย่างน้อยที่สุด 7 ตัว คือ โครงสร้าง กลยุทธ์ ระบบ บุคลากร แบบการบริหาร ทักษะ และค่านิยมร่วม (เขาวงกต ปฐมศิริกุล, 2554, หน้า 17)

ส่วนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับ Balanced Scorecard ถือได้ว่าเป็นแนวคิดที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง จากจุดเริ่มต้นของ Balanced Scorecard โดย Kaplan และ Norton ในวารสาร Harvard Business Review ในปี 1992 ซึ่งถือเป็นการปฏิวัติโฉมหน้าของระบบการบริหารผลการดำเนินงานที่ช่วยผู้บริหารระดับสูงในการกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ขององค์กร โดยพสุ เดชะรินทร์ (2546, หน้า 24 - 28) ได้กล่าวถึงแนวคิด Balanced Scorecard ไว้ว่า ในปัจจุบันการประเมินผลองค์กรทั้งภาคเอกชนและภาครัฐ โดยการประเมินผลสำเร็จในการปฏิบัติงานไม่สามารถใช้แต่ตัวชี้วัดทางการเงิน แต่เพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะในองค์กรภาครัฐซึ่งจะต้องพิจารณาถึงมุมมองด้านลูกค้าหรือความพึงพอใจของประชาชนเป็นหลัก Balanced Scorecard จึงถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลองค์กร จะเห็นได้ว่า Balanced Scorecard ประกอบด้วย มุมมอง (Perspectives) 4 มุมมอง ได้แก่

1. มุมมองทางการเงิน (Financial Perspective)
2. มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective)
3. มุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective)
4. มุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and Growth Perspective)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

ปัจจัยการบริหารมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์การให้บริการสาธารณะของเทศบาลในจังหวัดลำปาง

วิธีการวิจัย

ประชากร

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ แหล่งข้อมูลได้แก่ นายกเทศมนตรีในจังหวัดลำปาง ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 42 เทศบาล เนื่องจากปัจจัยความสำเร็จในการบริหารองค์กรเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารเทศบาลเป็นหลัก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็น เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) ชนิด 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับปัจจัยความสำเร็จ ในการบริการสาธารณะ

ส่วนที่ 2 ได้แก่ ค่าคะแนนผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการบริการ สาธารณะของเทศบาล

2. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนด ขอบเขตเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งใช้กรอบแนวคิดแบบจำลอง 7-S ของแมคคินซี (McKinsey 7-S Framework) และแนวคิดเกี่ยวกับ Balanced Scorecard นำแบบสอบถามที่ได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ การบริหารท้องถิ่นและรัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อพิจารณาเนื้อหาและ ความชัดเจนในข้อคำถาม จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้มาทดสอบหา ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ครอนบาค (Cronbach Coefficient Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นของ แบบสอบถามเท่ากับ 0.98

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริการสาธารณะ

ผลการศึกษาวิจัยในส่วนที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยโดยแบบสอบถามแบบสอบถามดังกล่าวเป็นเครื่องมือวัดการบริหารจัดการที่ดีในมหาวิทยาลัยที่เป็นการประเมินค่าที่เป็นอัตวิสัย (Subjective assessment)

1. ความชัดเจนของยุทธศาสตร์

ระดับความชัดเจนของของยุทธศาสตร์ของเทศบาล พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า เทศบาลมีการกำหนดพันธกิจไว้อย่างชัดเจน เทศบาลมีการกำหนดวิสัยทัศน์ไว้อย่างชัดเจน เทศบาลมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกไว้อย่างชัดเจน รวมถึงเทศบาลมีการกำหนดตัวชี้วัดไว้อย่างชัดเจน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ โดยการดำเนินการด้านยุทธศาสตร์ของเทศบาลได้ถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเทศบาล ซึ่งผ่านกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาตามที่ได้กำหนดไว้ รวมถึงการบรรจุภารกิจในการให้บริการประชาชน แต่อย่างไรก็ตามในส่วนของการวิเคราะห์ความต้องการของประชาชน และการทบทวนยุทธศาสตร์ยังขาดความชัดเจนอยู่

2. ความเหมาะสมด้านโครงสร้างหน่วยงาน

ด้านความเหมาะสมของโครงสร้างหน่วยงาน พบว่า เทศบาลมีความเหมาะสมด้านโครงสร้างหน่วยงาน โดยเทศบาลมีการกำหนดโครงสร้างของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน เทศบาลมีการกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน รวมถึงเทศบาลมีการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน เนื่องจากการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานเป็นไปตามอำนาจหน้าที่และสายการบังคับบัญชาที่ได้กำหนดไว้ และมีการปรับโครงสร้างให้สอดคล้องกับภารกิจตามบริบทของแต่ละเทศบาล

3. ความเหมาะสมของระบบงาน

ด้านความเหมาะสมของระบบงาน พบว่า เทศบาลมีความเหมาะสมของระบบงานในระดับมาก โดยเทศบาลมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ช่วยให้เกิดการประสานงานทั้งภายในและภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ เทศบาลมีระบบการตรวจสอบ ทบทวนการปฏิบัติงาน รวมถึงเทศบาลมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สนับสนุนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยส่วนงานของเทศบาลมีการดำเนินงานโดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเกือบทั้งหมด ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

4. ทักษะของบุคลากร

ด้านทักษะของบุคลากร พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยบุคลากรสามารถประยุกต์เทคนิคการปฏิบัติงานใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการทำงาน บุคลากรมีความสามารถในการใช้เครื่องมือในการปฏิบัติงาน บุคลากรสามารถใช้คอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี และบุคลากรมีความเชี่ยวชาญในงานที่ทำ เนื่องจากเทศบาลมีกระบวนการในการพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมีการบรรจุการพัฒนาบุคลากรไว้เป็นส่วนหนึ่งในแผนปฏิบัติการของเทศบาลอีกด้วย

5. การจัดบุคคลเข้าทำงาน

ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเทศบาลมีระบบการสร้างการเรียนรู้ของบุคลากรอย่างเพียงพอ เทศบาลมีการกำหนดนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลไว้อย่างชัดเจน เทศบาลมีการวางแผนทรัพยากรบุคคลที่สอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ของเทศบาล และเทศบาลมีระบบการจัดอัตรากำลังที่เหมาะสมกับความสามารถของบุคลากร

6. รูปแบบการบริหาร

ด้านรูปแบบการบริหารงาน พบว่า ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการบริหารงาน ผู้บริหารมีความสามารถในการจูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

การปฏิบัติงานของผู้บริหารยึดตามกฎ ระเบียบ กฎเกณฑ์ และผู้บริหาร มีความมุ่งมั่นและกระตุ้นให้เกิดวิสัยทัศน์ร่วมกันในการทำงาน ซึ่งเป็นไปตาม วิสัยทัศน์และพันธกิจที่เทศบาลได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาของเทศบาล

7. ค่านิยมร่วม

ด้านค่านิยมร่วม พบว่า เทศบาลมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างบรรยากาศ ที่ดีในการปฏิบัติงาน บุคลากรในเทศบาลมีการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบ เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม บุคลากรในเทศบาลมีการปฏิบัติงานอย่างมุ่งมั่น ทุ่มเท และเทศบาลมีค่านิยมร่วมขององค์กร เพื่ออำนวยความสะดวกจดจำและนำไปสู่การปฏิบัติ ทำให้ผู้บริหารและบุคลากรมีเป้าหมาย การดำเนินงานที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือ การให้บริการประชาชน ซึ่งเป็น เป้าหมายหลักของเทศบาลในการมุ่งเน้นการบริการประชาชนเป็นหลัก

8. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริการสาธารณะ

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริการสาธารณะ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จ ในการบริการสาธารณะ	\bar{X}	S.D	การแปลผล
ด้านความชัดเจนของยุทธศาสตร์	3.73	.78	มาก
ด้านความเหมาะสมของโครงสร้างหน่วยงาน	3.75	.81	มาก
ด้านความเหมาะสมของระบบงาน	3.74	.81	มาก
ด้านทักษะของบุคลากร	3.58	.84	มาก
ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน	3.62	.67	มาก
ด้านรูปแบบการบริหาร	3.65	.69	มาก
ด้านค่านิยมร่วม	3.75	.72	มาก
ภาพรวม	3.68	.76	มาก

จากตารางที่ 1 ภาพรวมปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริหารงานสาธารณะ พบว่า โดยภาพรวมเทศบาลมีการจัดโครงสร้างของหน่วยงานที่เหมาะสม มีการสร้างค่านิยมร่วมกัน ระบบงานมีความเหมาะสม และยุทธศาสตร์ของเทศบาลมีความชัดเจน

ส่วนที่ 2 ผลสัมฤทธิ์การบริการสาธารณะ

1. มิติด้านลูกค้า

ผลสัมฤทธิ์ในการบริการสาธารณะในมิติด้านลูกค้า พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยประชาชนพึงพอใจต่อการแก้ไขการร้องเรียนของเทศบาล ระยะเวลาในการให้บริการมีความเหมาะสมตรงต่อความต้องการของประชาชน และประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของเทศบาล เนื่องจากการแก้ไขข้อร้องเรียนของเทศบาลเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดประสิทธิภาพการให้บริการของเทศบาล โดยกำหนดให้ทุกเทศบาลต้องมีการดำเนินการในการแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียนที่ประชาชนร้องเรียนมายังเทศบาลในทุกช่องทางซึ่งนำไปสู่ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาล

2. มิติด้านกระบวนการภายใน

ผลสัมฤทธิ์ในการบริการสาธารณะในมิติด้านกระบวนการภายใน พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเทศบาลมีการติดตามและประสานงานโครงการที่มีประสิทธิภาพ เทศบาลมีการวางแผนวัสดุ อุปกรณ์อย่างชัดเจน เทศบาลมีการพัฒนาระบบสารสนเทศที่ประชาชนสามารถเข้าถึงอย่างรวดเร็วและครอบคลุม รวมถึงเทศบาลมีการประเมินผลโครงการที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากการประเมินประสิทธิภาพ การให้บริการสาธารณะของเทศบาลได้กำหนดให้เทศบาลดำเนินการตามกระบวนการภายใน ตั้งแต่การวิเคราะห์องค์กร การกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร ไปจนถึงการกำหนดแผนงานและโครงการ นำไปสู่การมีประสิทธิภาพในกระบวนการบริหารภายในองค์กร

3. มิติด้านการเรียนรู้

ผลสัมฤทธิ์ในการบริการสาธารณะในมิติด้านการเรียนรู้ พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเทศบาลมีอัตราการคงอยู่ของบุคลากร ในระดับมาก เทศบาลมีการส่งเสริมให้เกิดการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เทศบาลมีการใช้ระบบเทคโนโลยีในการพัฒนาบุคลากร รวมถึงเทศบาลมีการจัดส่งบุคลากรไปฝึกอบรมทั้งภายในและภายนอก เนื่องจากเทศบาลมีการอบรมพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาบุคลากร ซึ่งส่งผลต่อภาพรวมในความพึงพอใจของประชาชน

4. มิติด้านการเงิน

ผลสัมฤทธิ์ในการบริการสาธารณะในมิติด้านการเงิน พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเทศบาลมีการบริหารงบประมาณที่เหมาะสม คำนึงถึง เทศบาลมีการวางแผนบริหารสินทรัพย์ รวมถึง เทศบาลสามารถบริหารโครงการตามงบประมาณที่ตั้งไว้ เนื่องจากเทศบาลเป็นองค์กรภาครัฐ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ได้รับงบประมาณจากทางรัฐบาล เป็นองค์กรที่มุ่งตอบสนองการให้บริการประชาชน จึงมุ่งเน้นความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ รวมถึงต้องคำนึงถึงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการใช้งบประมาณ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด

5. ผลสัมฤทธิ์ในการบริการสาธารณะ

ตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ในการบริการสาธารณะ

ผลสัมฤทธิ์ในการบริการสาธารณะ	\bar{X}	S.D	การแปลผล
มิติด้านลูกค้า	3.71	.65	มาก
มิติด้านกระบวนการภายใน	3.65	.76	มาก
มิติด้านการเรียนรู้	3.74	.73	มาก
มิติด้านการเงิน	3.74	.73	มาก
ภาพรวมผลสัมฤทธิ์ในการบริหารงานสาธารณะ	3.71	.71	มาก

จากตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ในการบริการสาธารณะในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยมีมิติด้านการเรียนรู้ และมิติด้านการเงินมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ มิติด้านลูกค้าและมิติด้านกระบวนการภายในตามลำดับ

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลในจังหวัดลำปาง

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลในจังหวัดลำปาง ดำเนินการ ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ

- 1.1 ความชัดเจนของยุทธศาสตร์
- 1.2 ความเหมาะสมด้านโครงสร้างของหน่วยงาน
- 1.3 ความเหมาะสมของระบบงาน
- 1.4 ทักษะของบุคลากร
- 1.5 การจัดบุคคลเข้าทำงาน
- 1.6 รูปแบบการบริหาร
- 1.7 ค่านิยมร่วม

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

ผลสัมฤทธิ์การบริการสาธารณะ

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยที่ใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ตัวแปร	Y		
	b	β	Sig.
ค่าคงที่	1.152	-	.006
ยุทธศาสตร์	.670	.331	.000
โครงสร้าง	-	-	-
ระบบงาน	-	-	-
ทักษะ	-	-	-
การจัดบุคคล	-	-	-
รูปแบบการบริหาร	.488	.324	.000
ค่านิยมร่วม	.707	.189	.000

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์การถดถอย

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	R	R ²	R ² Change
effective	.670strategic+.488vision+.707value	.820	.664	.672

สมการพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริการ
สาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

$$EFFECTIVE_{\text{effective}} = 1.152 + .670STRATEGIC + .488VISION + .707VALUE$$

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า ปัจจัยด้านความชัดเจนของยุทธศาสตร์ ความเหมาะสมด้านโครงสร้างของหน่วยงาน ความเหมาะสมของระบบงาน ทักษะของบุคลากร การจัดบุคคลเข้าทำงาน รูปแบบการบริหาร และค่านิยมร่วม มีผลต่อความสำเร็จในการให้บริการสาธารณะของเทศบาล ผลจากการวิเคราะห์โดยใช้สถิติการถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise method) พบว่า จากการนำตัวแปรอิสระทั้งหมด 7 ตัวแปร และตัวแปรตาม ได้แก่ คะแนนผลสัมฤทธิ์ของการบริหารงานสาธารณะ โดยมีปัจจัยการบริหารจัดการ ได้แก่ ปัจจัยด้านความชัดเจนของยุทธศาสตร์ ความเหมาะสมด้านโครงสร้างของหน่วยงาน ความเหมาะสมของระบบงาน ทักษะของบุคลากร การจัดบุคคลเข้าทำงาน รูปแบบ การบริหาร และค่านิยมร่วม เมื่อนำคะแนนผลสัมฤทธิ์ของการบริหารสาธารณะเพื่อศึกษาตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การบริหารงานสาธารณะ โดยใช้ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรผลสัมฤทธิ์การบริหารงานได้ ร้อยละ 67.2 (R^2 Change = 67.2) ผลจากการวิจัยพบว่า มีตัวแปรอิสระเพียง 3 ปัจจัยเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การบริหารงานสาธารณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านความชัดเจนของยุทธศาสตร์ อธิบายได้ว่า ความชัดเจนของยุทธศาสตร์ของเทศบาล เทศบาลได้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ จึงส่งผลต่อความสำเร็จในการให้บริการของเทศบาล รวมถึงความพึงพอใจของประชาชน ปัจจัยด้านรูปแบบการบริหาร อธิบายได้ว่า การมุ่งใจให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานของผู้บริหาร ยึดตามกฎ ระเบียบ กฎเกณฑ์ และผู้บริหารมีความมุ่งมั่น มีวิสัยทัศน์ในการทำงาน ส่งผลต่อความสำเร็จในการให้บริการสาธารณะของเทศบาล และปัจจัยด้านค่านิยมร่วม อธิบายได้ว่า ความสำเร็จ ของการให้บริการสาธารณะของเทศบาลขึ้นอยู่กับกำหนดค่านิยมร่วมกันของเทศบาล โดยการมุ่งเน้นการให้บริการแก่ประชาชน ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาล

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยความสำเร็จการบริหาร ด้านความชัดเจนของ ยุทธศาสตร์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเทศบาลมีการกำหนด พันธกิจไว้อย่างชัดเจนและเทศบาลมีการกำหนดวิสัยทัศน์ไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มุทิตา วรกุลยากุล (2556, หน้า 152) ที่พบว่า ปัจจัยด้านยุทธศาสตร์เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารงาน ของเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี ด้านความเหมาะสมด้านโครงสร้าง ของหน่วยงาน พบว่า เทศบาลมีความเหมาะสมด้านโครงสร้างหน่วยงานใน ระดับมาก โดยเทศบาลมีการกำหนดโครงสร้างของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน และเทศบาลมีการกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นนทศักดิ์ เอกสันต์ (2555, หน้า 68) ที่พบว่า โครงสร้างของหน่วยงานมีความสัมพันธ์ต่อการบริหารจัดการของ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว จังหวัดสุรินทร์ ด้านความเหมาะสมของ ระบบงาน พบว่า เทศบาลมีความเหมาะสมของระบบงานในระดับมาก โดยเทศบาลมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ช่วยให้เกิดการประสานงาน ทั้งภายในและภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพและเทศบาลมีระบบการตรวจสอบ ทบทวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์วรรณ จุมแพง, กุหลาบ รัตนสังฆธรรม และวัลลภ ใจดี (2555, หน้า 48) พบว่า ระบบงานเป็นปัจจัยที่มีผลทางบวกต่อการพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐ โดยรวม เนื่องจากระบบงานเป็นการทำงานที่ประกอบด้วยระบบย่อยที่ต้อง ปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อวัตถุประสงค์ขององค์กร ด้านทักษะของบุคลากร พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยบุคลากรสามารถประยุกต์เทคนิคการปฏิบัติงานใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการทำงานและบุคลากรมีความสามารถในการใช้ เครื่องมือในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับทิพย์วรรณ จุมแพง, กุหลาบ รัตนสังฆธรรม และวัลลภ ใจดี (2555, หน้า 49) ที่พบว่า ทักษะของบุคลากร

เป็นปัจจัยบวกที่สามารถทำนายความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ เนื่องจากทักษะของบุคลากรเป็นความสามารถของบุคคลในการดำเนินงานเพื่อให้องค์การประสบผลสำเร็จ ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงานพบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเทศบาลมีระบบการสร้างการเรียนรู้ของบุคลากรอย่างเพียงพอ และเทศบาลมีการกำหนดนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับ พันวนา พัฒนาอุดมสินค้า และสุวรรณ นาคพนม (2557, หน้า 48) ที่พบว่า ระบบการบริหารงานบุคคลส่งผลต่อรูปแบบกระบวนการในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในระดับมาก เช่นเดียวกับงานวิจัยของนนทศักดิ์ เอกสันต์ (2555, หน้า 69) ที่พบว่า ปัจจัยด้านพนักงานมีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลเช่นกัน ด้านรูปแบบการบริหารงาน พบว่า ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการบริหารงาน และผู้บริหารมีความสามารถในการจูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของนนทศักดิ์ เอกสันต์ (2555, หน้า 69) พบว่า รูปแบบการบริหารส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านค่านิยมร่วม พบว่า เทศบาลมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงาน และบุคลากรในเทศบาลมีการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบ เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สอดคล้องกับ ทิพย์วรรณ จุมแพง, กุหลาบ รัตนสังข์ธรรม และวัลลภ ใจดี (2555, หน้า 47) ที่พบว่า ค่านิยมร่วมขององค์การ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐโดยรวม ซึ่งวัฒนธรรมองค์กรเป็นรากฐานของระบบการบริหาร หากองค์กรมีค่านิยมร่วมกันที่เข้มแข็ง จะส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายขององค์การ

จากสรุปและอภิปรายผลการวิจัยตามการทดสอบสมมติฐาน สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ของการให้บริการสาธารณะของเทศบาลเกิดจากปัจจัยหลาย ๆ ด้านรวมกัน โดยปัจจัยปัจจัยทางการบริหาร 7s McKinsey 7 ปัจจัย พบว่า ปัจจัย

ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการให้บริการสาธารณสุข ได้แก่ ปัจจัยความชัดเจนของยุทธศาสตร์ ปัจจัยรูปแบบการบริหาร และปัจจัยค่านิยมร่วม ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการให้บริการสาธารณสุขของเทศบาล จากผลการวิจัยอธิบายได้ว่าองค์กรมีความชัดเจนด้านยุทธศาสตร์ มีผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ในการบริหารงาน การจูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และการปฏิบัติที่ยึดตามกฎ ระเบียบ กฎเกณฑ์ รวมถึงการที่เทศบาลมีค่านิยมร่วมขององค์กร ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือ การให้บริการประชาชน ซึ่งเป็นส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนอันเป็นเป้าหมายหลักในการให้บริการสาธารณสุขของเทศบาล ในขณะเดียวกัน ปัจจัยด้านความเหมาะสมด้านโครงสร้างของหน่วยงาน ความเหมาะสมของระบบงาน ทักษะของบุคลากร และการจัดบุคคลเข้าทำงาน ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการให้บริการสาธารณสุขด้วยเช่นกัน แต่อาจยังไม่สามารถทำนายความสำเร็จในการให้บริการสาธารณสุขได้ กล่าวคือ หากปัจจัยทั้งสามปัจจัยข้างต้นมีอำนาจเพียงพอในการพยากรณ์ความสำเร็จในการให้บริการสาธารณสุขได้ ปัจจัยที่เหลือทั้งสี่ปัจจัยน่าจะเป็นปัจจัยที่สนับสนุนการให้บริการสาธารณสุขของเทศบาลในจังหวัดลำปางประสบความสำเร็จได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านความสำเร็จในการบริหารงานสาธารณสุขของเทศบาล

1.1 เทศบาลควรมีการสนับสนุนและพัฒนาการกำหนดยุทธศาสตร์รวมประเด็นกลยุทธ์ของเทศบาลให้มีความชัดเจน จัดให้มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรอย่างเป็นระบบและทันสมัย รวมถึงจัดทำแผนปฏิบัติงานที่ลดความซ้ำซ้อน เพื่อให้ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.2 เทศบาลควรมีการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างของเทศบาล เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน มีการจัดหาระบบเพื่อให้เกิดการประสานงานที่ดี มีความยืดหยุ่น ปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้

1.3 ในประเด็นการพัฒนาระบบงาน เทศบาลควรมีการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เกิดเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เกิดความสุขในการทำงาน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรในเทศบาล

1.4 เทศบาลควรมีการเพิ่มเติมทักษะของบุคลากร ทักษะในการให้บริการที่จำเป็นต่อการให้บริการประชาชน เนื่องจากในปัจจุบันมีความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี ซึ่งบุคลากรมีความจำเป็นต้องมีทักษะที่ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลง

1.5 ด้านบุคลากร เทศบาลควรให้ความสนใจในการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ที่ครอบคลุมในทุกมิติของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ตั้งแต่กระบวนการในการวิเคราะห์งานที่เหมาะสม การพิจารณาสมรรถนะของบุคลากรที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน ระบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากร รวมถึงค่าตอบแทนและสิ่งจูงใจ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

1.6 เทศบาลควรมีระบบการกำหนดทิศทางการสื่อสารนโยบายการบริหารแก่บุคลากรภายในองค์การ รวมถึงมีระบบการสื่อสารที่เหมาะสม และมีช่องทางที่หลากหลายในการสื่อสารเพื่อให้เข้าถึงประชาชน

1.7 เทศบาลควรกำหนดค่านิยมร่วมขององค์กร โดยการสร้างค่านิยมร่วมกันและสื่อสารให้บุคลากรทราบโดยทั่วกัน เพื่อเป็นทิศทางเดียวกันที่บุคลากรในองค์กรจะร่วมมือกันปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะเทศบาลในเขตจังหวัดลำปาง เพื่อค้นหาสภาพที่แท้จริง ในการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จ ควรมีการศึกษาเทศบาลทั่วประเทศ รวมถึงการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบอื่น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกิดจากการเปรียบเทียบและมีการนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาเชิงลึกในแต่ละองค์ประกอบ เนื่องจากแต่ละองค์ประกอบอาจจะมีความสำคัญแตกต่างกันไปตามแต่ละบริบทของเทศบาล

รายการอ้างอิง

- ทิพย์วรรณ จูมแพง, กุหลาบ รัตนสีจธรรม และวัลลภ ใจดี. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐตามการรับรู้ของบุคลากรในหน่วยงานระดับเขต กระทรวงสาธารณสุข. *วารสารสาธารณสุข มหาวิทยาลัยบูรพา*, 7(2).
- นนทศักดิ์ เอกสันต์. (2555). *การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขารัฐประศาสนศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พสุ เดชะรินทร์. (2546). *Balance Scorecard รู้ลึกในการปฏิบัติ Implementing Balance Scorecard*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พັນนา พัฒนาอุดมสินคำ และสุวรรณ นาคพรหม. (2557). รูปแบบกระบวนการบริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 4(3).
- มุทิตา วรกัลยากุล. (2556). ความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิทยบริการ*, 25(1).
- เยาวภา ปฐมศิริกุล. (2554). แบบจำลองปัจจัยความสำเร็จการจัดการธุรกิจบริการสุขภาพของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 34(130).

วุฒิสาร ตันไชย. (2552). การกระจายภารกิจหน้าที่ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยุคใหม่. วันที่ค้นข้อมูล 18 มิถุนายน 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.local.moi.go.th/webst/botfam1.htm>

Chapter

6

นวัตกรรมกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์: กรณีศึกษาผู้ประกอบการแฟชั่นระดับลักเซอรัว ในประเทศไทย

Innovation and Human Resource Management: A Case Study of Fashion Luxury Entrepreneurs in Thailand

เทพรัตน์ พิมลเสถียร (Theeparat Phimolsathien)*

* ผศ.ดร., อาจารย์ประจำคณะการบริหารและจัดการ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
Asst. Prof. Dr., Faculty of Administration and Management, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang

บทคัดย่อ

นวัตกรรมกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์: กรณีศึกษาผู้ประกอบการแฟชั่นระดับลักเซอรรี่ (Fashion Luxury Entrepreneurs) ในประเทศไทย เป็นการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษาการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้ประกอบการแฟชั่นระดับลักเซอรรี่ในประเทศไทย โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมในการวิจัยเชิงคุณภาพ จะใช้วิธีการสนทนากลุ่มกับบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ระดับหัวหน้างานทั้งหมด 12 คน เพื่อนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรของผู้ประกอบการแฟชั่นระดับลักเซอรรี่ในประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น 77 คน ผลการศึกษาพบว่า บริษัทส่วนหนึ่งมีการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยลักษณะนวัตกรรมที่นำมาใช้นั้นจะเป็น นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) ที่เป็นการเปลี่ยนแนวทาง หรือวิธีการให้บริการที่แตกต่างออกไปจากเดิม โดยลักษณะหรือรูปแบบของการนำนวัตกรรมไปใช้นั้น เป็นรูปแบบนวัตกรรมที่มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป และถูกใช้ไปเพื่อการสำรวจข้อมูลย้อนกลับ และการใช้ตาข่ายการบริหาร (Grid OD) เพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์กร โดยผลจากการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มีผลดังนี้ อันดับที่ 1 การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทำให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว อันดับที่ 2 การนำนวัตกรรมมาช่วยในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน อันดับที่ 3 การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทำให้เกิดความถูกต้อง แม่นยำ ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังพบว่าระดับความคิดเห็นถึงผลของการนำนวัตกรรมมาใช้

ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ สำหรับผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในภาพรวมมีค่าอยู่ในระดับสูง (ระหว่าง 0.735 - 0.884) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: นวัตกรรม/ การบริหารทรัพยากรมนุษย์/ ผู้ประกอบการแฟชั่นระดับลักเซอรัว

Abstract

This research is conducted with two main objectives, first, to understand the model and process of innovation in human resource management and second, the result of using innovation in human resource management in Thai Fashion Luxury Entrepreneurs. This research conducted mixed methods of qualitative and quantitative approaches. The qualitative method utilized group interviews with 12 human resource personnels at head level. For quantitative method, this research conducted questionnaires from 77 personnels and found that many entrepreneurs had applied a process innovation in human resource management. Process Innovation has changed the way business operated. Innovation is used in a continuous style, backdrop survey, and grid administration (Grid OD) to increase organizational effectiveness. The results of innovation in human resource management are as follows: first, innovation makes HRM

more convenient and faster; second, innovation helps HRM more efficient and effective; third, innovation in HRM gives accuracy for work. Quantitative research found that the level of opinion on the use of innovation in HRM was at a high level. It also found that the level of feedback on innovation in HRM was at the high level as well. The results of the relationship between innovation and the effect of innovation on HRM indicated the correlation coefficients to be high (between 0.735 - 0.884) at statistical significance of 0.01.

Keywords: Innovation/ Human Resource Management/ Fashion Luxury Entrepreneurs

ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันองค์กรทุกองค์กรมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด และความเจริญก้าวหน้า เนื่องจากสภาพแวดล้อมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ประสิทธิผลขององค์กรขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์กรในการเรียนรู้ถึงสถานการณ์ แนวคิด เทคนิค การดำเนินงาน และเทคโนโลยีต่าง ๆ จากภายนอก การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกองค์กรจะนำมาพัฒนาแนวคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดนวัตกรรม (Innovation) ต่อไป (เศรษฐชัย ชัยสนิท, 2553) ทั้งนี้ “นวัตกรรม” หมายถึง การเปลี่ยนแปลง การนำสิ่งใหม่ ๆ ไม่ว่าจะ เป็นแนวคิด วิธีการ มาใช้ในการทำงาน เพื่อสร้างสรรค์ผลผลิตใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากเดิม ซึ่งเกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม ให้ตอบสนองความต้องการของตลาดเพื่อสร้างให้เกิด

เป็นธุรกิจนวัตกรรมหรือธุรกิจใหม่ อันจะนำไปสู่การลงทุนใหม่ที่ส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2553) ส่งผลให้นวัตกรรมกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จในสภาวะการณ์ที่มีการแข่งขัน เนื่องจากนวัตกรรมเป็นเครื่องมือใหม่ทางกลยุทธ์ที่ทุก ๆ องค์กรแสวงหาและสร้างขึ้นเพื่อพัฒนาองค์กรให้อยู่รอดได้อย่างยั่งยืน (Dessler, 2003) ทั้งนี้ การจะพัฒนาองค์กรให้มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมได้นั้น ปัจจัยสำคัญในการดำเนินการสรรคสร้างให้เกิดนวัตกรรมก็คือ ทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร กล่าวคือ ปัญญา ความรู้ และทักษะความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ เป็นหัวใจหลักของการสร้างประสิทธิภาพของการทำงาน และขับเคลื่อนองค์กรให้เติบโตอย่างมั่นคง (ธัญญา ผลอนันต์, 2546) ดังนั้น องค์กรจะต้องมี “การจัดการทรัพยากรมนุษย์” เพื่อเป็นหลักในการจัดการบุคลากรในองค์กร โดยการจัดการนั้นจะทำให้บุคลากรสามารถคิด วิเคราะห์ และวางแผน เพื่อเตรียมความพร้อมให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต (นางนุช วงษ์สุวรรณ, 2546) และผู้บริหารต้องมีความมุ่งมั่นที่จะนำองค์กรไปสู่บรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม อีกทั้งเพราะผลของการจัดการทรัพยากรมนุษย์จะช่วยให้บุคลากรสามารถทำงานที่เหมาะสมกับงานและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลให้สามารถใช้ศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างเหมาะสมในการทำงานให้องค์กรบรรลุตามเป้าประสงค์ (दनัย เทียนพุด, 2539) ดังนั้น นวัตกรรมในด้านการบริหาร การจัดการทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นนวัตกรรมที่มีความสำคัญ ที่จะต้องนำมาใช้เพื่อพัฒนาบุคลากรในองค์กร เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินงานภายใต้ความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้ (ภิญโญ สาร, 2517) โดยนวัตกรรมด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์จะให้ความสำคัญกับคน โดยมองว่าคนเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญอย่างหนึ่งและมีคุณค่ากับองค์กร ที่ต้องดูแลรักษาหรือ

เก็บรักษาไว้ (Human Capital) ซึ่งบุคลากรเหล่านั้นอาจก่อให้เกิดหรือสร้างนวัตกรรมได้ในภายหลัง (วิลาวรรณ รหัสพิศาล, 2549)

ธุรกิจสินค้าแฟชั่นระดับลักเซอรรี่ เป็นธุรกิจที่มีการเจริญเติบโตและมีระดับการแข่งขันที่รุนแรงเป็นอย่างมาก สินค้าลักเซอรรี่นั้นสามารถแบ่งสินค้าแฟชั่นออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ และแต่ละกลุ่มมีวิธีการทำตลาดแตกต่างกันไป ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ยอดบนสุดพีระมิด คือ Luxury Brand หรือ Prestige Brand เช่น Louis Vuitton, Gucci, Prada, Chanel, Hermes, Emporio Armani กลุ่มที่ 2 คือ Bridge Line Brand หรือ Accessible Luxury ที่มีทั้งความหรูหราและราคาแทบไม่ต่างจาก Luxury Brand แต่มีลูกเล่นเยอะกว่า กระนั้นก็ยังมิช่องว่างระหว่างราคา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการขยายตลาดของ Luxury Brand เช่น แบรินด์ Miu Miu ที่เป็นการขยายตลาดของ Prada แบรินด์ AIX ที่ขยายตลาดจาก Emporio Armani หรือแบรินด์ DKNY ที่ขยายจาก Donna Karan กลุ่มที่ 3 ฐานล่างสุด คือ Mass Brand หรือ Affordable Fashion เช่น Zara, H&M, Topshop และกลุ่มสุดท้ายกลุ่มที่ 4 คือ Middle Brand เช่น Episode, Jessica สำหรับสินค้าระดับ Luxury Brand ส่วนใหญ่เป็นแบรินด์แถบยุโรป เช่น อิตาลี ฝรั่งเศส และอเมริกา (Positioning Magazine) หากมองโลกที่มีกระแสการสร้างแบรินด์ในรูปแบบต่าง ๆ ธุรกิจสินค้าแฟชั่นระดับลักเซอรรี่จึงจะเน้นย้ำไปที่เรื่องของนวัตกรรมของสินค้าและบริการมากขึ้น เพื่อให้มีความหลากหลายและเป็นช่องทางการสื่อสารที่สื่อให้เห็นถึงความใส่ใจรายละเอียดของสินค้าและบริการ อาจมีการอำนวยความสะดวกมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น Louis Vuitton โดยก่อนหน้านี้ไม่มีช่องทางการขายสินค้าผ่านเว็บไซต์ แต่ปัจจุบันเพิ่มช่องทางการจำหน่ายมากยิ่งขึ้น โดยมีเงื่อนไขของการสั่งซื้อสินค้า หรือจำนวนของสินค้าที่ไม่ได้มีครบทุกรุ่น เพื่อให้ลูกค้าเข้าไปซื้อสินค้าที่ร้านค้ามากกว่าสั่งซื้อออนไลน์ ธุรกิจสินค้าแฟชั่นระดับลักเซอรรี่จึงมีรายละเอียดในการจัดการ ไม่ว่าจะเป็นกลยุทธ์ต่าง ๆ

ตำแหน่งของแบรนด์ เพื่อให้มีการปรับตัว แก้ไข พัฒนาให้มีความทันสมัยมากขึ้น เรียกได้ว่าทันต่อเหตุการณ์และบริหารงานอย่างมีกลยุทธ์

ปัจจุบันภาครัฐมีนโยบายที่ให้ความสำคัญและได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก คือ การเปิดประเทศเพื่อการท่องเที่ยวและการยกระดับการแข่งขันของสินค้า เพื่อสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ อีกทั้งรูปแบบการบริโภคสินค้าของคนไทยที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น การนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับกิจการแพชชั่นระดับลักเซอรัลจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับองค์กรของประเทศไทยในการมุ่งเน้นการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับการแข่งขันในทางธุรกิจอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้ประกอบการแพชชั่นระดับลักเซอรัลในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาระดับผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้ประกอบการแพชชั่นระดับลักเซอรัลในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้ประกอบการแพชชั่นระดับลักเซอรัลในประเทศไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาครั้งนี้จะสามารถทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างการนำนวัตกรรมมาใช้ในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ กับผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ของผู้ประกอบการแฟชั่นระดับลักเซอรัรี (Fashion Luxury Entrepreneurs) ในประเทศไทย และนำเสนอแนวทางการพัฒนาปรับปรุงการใช้นวัตกรรมในรูปแบบต่าง ๆ สำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ทั้งนี้ เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและยกระดับการแข่งขันขององค์กรทางธุรกิจของไทยอย่างยั่งยืน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

นวัตกรรม (Innovation) มีรากศัพท์มาจาก innovate ในภาษาลาติน แปลว่า ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา ความหมายของนวัตกรรมในเชิงเศรษฐศาสตร์ คือ การนำแนวความคิดใหม่หรือการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบใหม่ (Everett M. Rogers, 1983) ได้ให้ความหมายของคำว่า นวัตกรรม (Innovation) ว่าเป็น ความคิด การกระทำ หรือสิ่งใหม่ ซึ่งถูกรับรู้ว่าเป็นสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตัวบุคคลแต่ละคนหรือหน่วยอื่น ๆ ของการยอมรับในสังคม นอกจากนั้น (อัจฉรา สัมเชื้อหวาน, 2549) ให้ความหมายของนวัตกรรมว่า นวัตกรรมคือ ความคิดหรือการปฏิบัติใหม่ ๆ ที่ผิดแปลกไปจากสิ่งที่เคยปฏิบัติมาทั้งหมด หรือการเปลี่ยนแปลงบางส่วนจากสิ่งที่เคยปฏิบัติมาก่อนที่เกิดจากกระบวนการวิจัยที่ยังไม่เป็นส่วนหนึ่งของระบบงานในปัจจุบัน เพื่อจะนำมาใช้ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ว่า “นวัตกรรม” หมายถึง การเปลี่ยนแปลงการนำสิ่งใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นแนวคิด วิธีการ มาใช้ในการทำงาน เพื่อสร้างสรรค์ผลผลิตใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากเดิม ทั้งนี้ นวัตกรรมมีด้วยกัน 2 ลักษณะ คือ นวัตกรรมใหม่อย่างสิ้นเชิง (Radical Innovation) หมายถึง กระบวนการเสนอสิ่งใหม่ที่ใหม่อย่างแท้จริงสู่สังคม โดยการเปลี่ยนแปลงค่านิยม (Value)

ความเชื่อ (Belief) เดิม ตลอดจนระบบคุณค่า (Value system) ของสังคมอย่างสิ้นเชิง และนวัตกรรมที่มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป เป็นกระบวนการค้นพบ (Discover) หรือคิดค้นสิ่งใหม่ (Invent) โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดใหม่ (New idea) หรือความรู้ใหม่ (New knowledge) ที่มีลักษณะต่อเนื่องไม่สิ้นสุด (Dwivedi, 1985) นวัตกรรมสามารถแบ่งได้ทั้งหมด 2 ประเภท (อำนาจ วัตจินดา, 2550) คือ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) ได้แก่ การปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นในเชิงพาณิชย์ที่ได้ให้ดีขึ้นหรือเป็นสิ่งใหม่ในตลาด และนวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) ได้แก่ การเปลี่ยนแนวทาง หรือวิธีการผลิตสินค้า หรือการให้บริการในรูปแบบที่แตกต่างออกไปจากเดิม

ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มีภารกิจหลักอยู่ 4 ประการ ได้แก่ การจัดหา การพัฒนา การธำรงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นภารกิจหลักทั้งในระดับบุคคลระดับกลุ่มและระดับองค์การ (สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์, 2549) กล่าวว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้เกิดประสิทธิผลขององค์การ (Organizational Effectiveness) โดยองค์การจะต้องดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ คือ 1) สสนองความต้องการทางสังคม (Society's Requirements) หน่วยงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การต้องสรรหาบุคคลที่มีความเหมาะสมให้เข้าร่วมงานกับองค์การ ทักษะความสามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม 2) สสนองความคาดหวังด้านการบริหาร (Management's Expectation) หน่วยงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ต้องสร้างความมั่นใจให้องค์การว่า จะมีบุคคลที่มีความรู้ ทักษะ และความสามารถในระดับและปริมาณที่เหมาะสมร่วมงานกับองค์การอยู่ตลอดเวลา และ 3) สสนองความต้องการของพนักงาน (Employee's Needs) หน่วยงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ ต้องตระหนักเสมอว่าคนไม่ใช่เครื่องจักร แต่เป็นสิ่งมีชีวิตจิตใจมีความรู้สึก ดังนั้น กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการควรเป็นกิจกรรม

ที่ตอบสนองความต้องการของพนักงาน โดยมุ่งพัฒนาความเข้าใจในกระบวนการทำงาน และเสริมสร้างการทำงานอย่างมีความสุข

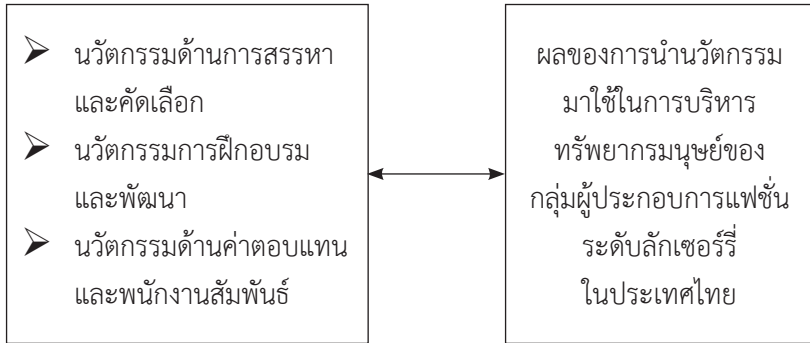
ดังนั้น หน้าที่ของผู้นำองค์กร ต้องสรรหา ต้องสร้าง ต้องรักษาทุนเหล่านั้นในฐานะทรัพยากรมนุษย์รูปแบบของนวัตกรรมใช้ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์นั้น สามารถแบ่งออกได้ 3 กลุ่ม (ณัฐพันธ์ เขจรนนท์, 2549) ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นวัตกรรมด้านการสรรหาและคัดเลือก (Innovative Recruitment & Selection) เช่น การสรรหาพนักงานใหม่โดยพนักงานปัจจุบัน (Internal Head Hunter) การสร้างเครือข่าย (Networking) กับอดีตพนักงานที่เกี่ยวข้องอายุไปแล้ว

กลุ่มที่ 2 นวัตกรรมการฝึกอบรมและพัฒนา (Innovative Training & Development) เช่น เทคนิค World Cafe เน้นการพูดคุยในที่สบาย ๆ หรือใช้การทบทวนหลังภารกิจ หรือ AAR (After Action Review) เป็นการพูดคุยหลังกิจกรรมสำคัญ และควรบันทึกข้อควรระวัง ข้อเสนอแนะ ความรู้ที่ได้จากภารกิจดังกล่าว

กลุ่มที่ 3 นวัตกรรมด้านค่าตอบแทนและพนักงานสัมพันธ์ (Innovative Compensation & Employee Relation) เช่น การไม่มุ่งเน้นการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินอย่างเดียว แต่ควรมุ่งเน้นควบคู่ไปกับการกระจายความสุขในการทำงานไปยังพนักงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Qualitative and Quantitative Research) เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในผู้ประกอบการแฟชั่นระดับลักเซอรรี่ (Fashion Luxury Entrepreneurs) ในประเทศไทย โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้ เป็นการวิจัยที่ต้องใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในระดับหัวหน้างานของผู้ประกอบการที่ดำเนินกิจการแฟชั่นระดับลักเซอรรี่ (Fashion Luxury Entrepreneurs) ในประเทศไทย จำนวน 12 ราย โดยเลือกมารายละ 1 คน จำนวนทั้งสิ้น 12 คน เพื่อสอบถามถึงลักษณะของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการ

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสนทนากลุ่ม ซึ่งหลังจากที่ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อบุคลากรของผู้ประกอบการแฟชั่นระดับลักเซอรัวรี (Fashion Luxury Entrepreneurs) ในประเทศไทยต่อไป

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการสุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรของผู้ประกอบการที่ดำเนินกิจการแฟชั่นระดับลักเซอรัวรี (Fashion Luxury Entrepreneurs) ในประเทศไทย จำนวน 12 ราย จำนวนทั้งสิ้น 100 คน ผู้วิจัยได้ใช้ตารางการสุ่มตัวอย่างของเครซี และมอร์แกน ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยมีระดับความเชื่อมั่น 95% (.95) หรือมีความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้น 5% (.05) ทำให้ได้บุคลากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 80 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Selection) อย่างไม่รู้ก็ตาม เมื่อแจกแบบสอบถามไปแล้ว พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 77 คน ซึ่งคิดเป็นอัตราการตอบกลับ 96.25%

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยได้ดำเนินการหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของเนื้อหา

1) การตรวจสอบความเที่ยง เพื่อตรวจสอบความเที่ยงของเนื้อหา ในการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ของแบบสอบถาม พร้อมนำเสนอแนวทางในการสร้างแบบสอบถามที่เหมาะสม เพื่อความถูกต้องและเที่ยงตรงของเนื้อหา ซึ่งจากการทดสอบพบว่า ทุกข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

2) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม ผู้วิจัย นำแบบสอบถามที่มีการปรับปรุงเนื้อหาไปทดสอบ (try out) กับเจ้าหน้าที่ ทรัพยากรมนุษย์กับกลุ่มบริษัทที่ประกอบกิจการใกล้เคียง โดยมีประชากร ที่ศึกษา คือ 30 ชุด จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยวิธีสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (Cronbach alpha coefficient) ซึ่งจากผลการทดสอบ พบว่า ค่าแอลฟาของครอนบาคมีค่าเท่ากับ 0.89

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรม ประเมินผลสำเร็จรูปสำหรับการวิจัย ประมวลผล ผู้ศึกษาใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการนำ นวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้ประกอบการแพ้นระดับล็กเซอร์รี่ ในประเทศไทย ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

1. การศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์

ในประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ในกระบวนการและรูปแบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้น ผู้วิจัยได้ ทำการสนทนากลุ่มเพื่อนำผลการสนทนากลุ่มมาสร้างเป็น แบบสอบถาม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า มีความคิดเห็นว่าการที่บริษัทต้องการ ที่จะนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ควรมีการใช้นวัตกรรม ใน 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง จากการสนทนากลุ่มหัวหน้างานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ถึงลักษณะของการนำนวัตกรรมมาใช้ พบว่า ควรมีการนำนวัตกรรมมาใช้ในขั้นตอนหรือกระบวนการในการสรรหา คัดเลือกบุคคลเพื่อเข้าทำงานในองค์กร โดยเสนอแนะให้ใช้สื่อออนไลน์ในการนำมาเข้าสู่กระบวนการสรรหาคัดเลือก เช่น เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) และเว็บไซต์ มากกว่าการเข้ามาสมัครที่บริษัท หรือไปตาม Job Fair

ประเด็นที่สอง จากการสนทนากลุ่มหัวหน้างานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ถึงลักษณะของการนำนวัตกรรมเพื่อพัฒนาขั้นตอนหรือกระบวนการการพัฒนาบุคลากร พบว่า ควรมีการนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรในรูปแบบของการอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ในรูปแบบออนไลน์ (Online) เพื่อความสะดวกของผู้รับการฝึกอบรมและง่ายต่อการบริหารจัดการภายในองค์กร

ประเด็นที่สาม จากการสนทนากลุ่มหัวหน้างานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ถึงนวัตกรรมเพื่อการบริหาร พบว่า ควรมีการนำนวัตกรรมมาใช้ในขั้นตอนหรือกระบวนการการบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ โดยสามารถทำในรูปแบบของการประเมินแบบ Online ควบคู่ไปกับการปรับโครงสร้างตำแหน่งและฐานเงินเดือนให้เหมาะสมและยุติธรรมกับธุรกิจประเภทแฟชั่นเดียวกัน (Outsource Tower Watson)

1.1 รูปแบบการนำนวัตกรรมการบริหารทรัพยากรมนุษย์มาใช้ในองค์กร

จากผลการสนทนากลุ่มหัวหน้างานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์พบว่า บริษัทมีการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในหลายรูปแบบ โดยคำตอบคือ “ใช้ *Social Media* ในการหาผู้สมัครที่มีคุณภาพ” และ “*ลงประกาศโฆษณาและการสรรหาในสื่อ Online*” แสดงให้เห็นถึงรูปแบบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)

ในการลงประกาศโฆษณาองค์กร และการสรรหาคัดเลือกบุคคลทางเว็บไซต์ต่าง ๆ รวมทั้งการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการหาผู้สมัครคัดเลือกเข้าทำงานที่มีคุณภาพ นอกจากนั้นแล้ว ในเรื่องของการพัฒนาทรัพยากรบุคคลนั้นมีคำตอบที่กล่าวว่า “มีการเข้าร่วมฟังสัมมนาสำหรับการได้รับซึ่งองค์ความรู้ใหม่ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในองค์กร” แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการฝึกอบรม เพื่อเรียนรู้นวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่องค์กรได้ และรูปแบบการนำนวัตกรรมไปใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ กล่าวคือ “นำ KPI มาเป็นตัวประเมินผลการทำงานของพนักงาน” แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารที่เรียกว่าตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน (Key Performance Indicator: KPI) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่จะแสดงให้เห็นรายละเอียดในความสำเร็จหรือล้มเหลวของงานนั้น ๆ ที่พนักงานแต่ละคนรับผิดชอบ มาเป็นตัวประเมินผลการทำงานของพนักงานในองค์กร

1.2 ประโยชน์ในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์

จากผลการสนทนากลุ่มหัวหน้างานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์เกี่ยวกับประโยชน์ในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ กลุ่มผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มมองเห็นร่วมกันว่ามีประโยชน์ในเรื่องของการให้พนักงานได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ที่รวดเร็วและสามารถสร้างเป็นองค์ความรู้เพื่อเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานและการพัฒนาตนเอง อีกทั้งยังมีคำตอบที่กล่าวว่า “มีการนำนวัตกรรมการจัดการทรัพยากรบุคคลของต่างประเทศ มาใช้ในการปรับฐานเงินเดือน ตำแหน่งและภาระงานที่ชัดเจน และไม่คลาดเคลื่อน” แสดงให้เห็นว่าการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ สามารถสร้างระบบและกระบวนการในการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น นอกจากนั้นแล้วยังมีการนำนวัตกรรมมาใช้ในการปรับฐานเงินเดือน เลื่อนตำแหน่งและระบุ

ภาระงานให้มีความชัดเจนไม่คลาดเคลื่อนอีกด้วย ประการสุดท้ายจากคำตอบที่กล่าวว่า “การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรบุคคลทำให้ลดความขัดแย้งในองค์กรขึ้น และส่งผลต่อความร่วมมือในการแสวงหาแนวคิดและการพัฒนาธุรกิจแบบใหม่ ๆ ซึ่งส่งผลต่อการเพิ่มของมูลค่าภายในองค์กร” แสดงให้เห็นประโยชน์ของการลดการใช้ดุลพินิจในการประเมินลดความขัดแย้งและส่งผลต่อการเพิ่มของมูลค่าในรูปแบบการทำงานและการให้บริการขององค์กร นอกจากนี้ กลุ่มผู้ใช้ข้อมูลหลักยังมีข้อเสนอแนะคือ ในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควรเข้าใจบริบทของการแข่งขันของธุรกิจ ปัญหาขององค์กร และเป้าประสงค์ ที่ชัดเจน เพื่อให้การนำนวัตกรรมมาใช้นั้นประสบผลความสำเร็จ

1.3 ปัญหาและอุปสรรคในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์

จากผลการสนทนากลุ่มหัวหน้างานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่พบว่ามีปัญหาคือ “ไม่สามารถนำนวัตกรรมที่มี หรือได้เรียนรู้มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในที่ทำงาน” “ไม่เข้าใจระบบและกระบวนการการทำงานในรูปแบบใหม่” “เกิดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง” กล่าวคือ ปัญหาในการนำนวัตกรรมไปใช้เกิดจากพนักงานเองที่ไม่สามารถนำนวัตกรรมที่มีอยู่หรือนวัตกรรมที่ได้เรียนรู้จากการอบรม มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในที่ทำงานได้ ซึ่งน่าจะมีสาเหตุมาจากการที่พนักงานในองค์การขาดความเข้าใจในโครงสร้าง ความเป็นมา ระบบและกระบวนการทำงานขององค์กร หรือนวัตกรรมในรูปแบบใหม่ที่องค์กรต้องการให้เกิดขึ้นจนทำให้พนักงานมีความเข้าใจไม่ตรงกัน ส่งผลต่อการสื่อสารภายในองค์การที่คลาดเคลื่อน ซึ่งสาเหตุเหล่านี้จะทำให้พนักงานในองค์การเกิดการต่อต้าน

และโต้แย้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จนไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์หรือเปิดใจรับระบบการทำงานที่มีการใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ และอุปสรรคประการสุดท้ายที่ได้จากการตอบแบบสอบถามคือ “มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม” กล่าวคือ ในเรื่องของความคุ้มค่าและต้นทุนในการนำนวัตกรรมเข้ามาใช้ในองค์กรนั้น มักมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในระยะเริ่มแรก ซึ่งหากองค์กรไม่สามารถสร้างความเป็นรูปธรรมของนำมาใช้ จะส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารและการยอมรับของผู้ปฏิบัติงาน

2. ผลการศึกษาเชิงปริมาณเกี่ยวกับความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้ประกอบการแฟชั่นระดับลักเซอรัวในประเทศไทย

จากผลการสนทนากลุ่มข้างต้น ผู้วิจัยได้นำผลดังกล่าวมาสร้างเป็นแบบสอบถาม เพื่อสอบถามบุคลากรของผู้ประกอบการแฟชั่นระดับลักเซอรัว (Fashion Luxury Entrepreneurs) ในประเทศไทย ซึ่งจากข้อมูลคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 58.44) มีอายุไม่เกิน 30 ปี (ร้อยละ 58.44) และมีสถานภาพโสด (ร้อยละ 84.41) เมื่อพิจารณาถึงระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบปริญญาตรี (ร้อยละ 77.92) และมีระยะเวลาการทำงานไม่เกิน 5 ปี (ร้อยละ 92.20)

2.1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์

ผลการศึกษาจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 77 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามในองค์กรที่มีการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีทั้งหมด 35 คน คิดเป็นร้อยละ 45.45 และไม่มีการนำนวัตกรรมมาใช้ในองค์กรในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 35 คน คิดเป็นร้อยละ 45.45 และไม่แน่ใจว่า มีการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์หรือไม่ 7 คน คิดเป็นร้อยละ 9.09 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

2.2 ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้ประกอบการแพชชั่นระดับลักเซอรัลในประเทศไทย

จากผลการศึกษา หากบริษัทต้องการที่จะนำนวัตกรรมนำมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ควรมีการใช้นวัตกรรมใน 3 ประเด็น ได้แก่ นวัตกรรมด้านการสรรหาและคัดเลือกนวัตกรรม การฝึกอบรมและพัฒนา และนวัตกรรมด้านค่าตอบแทนและพนักงานสัมพันธ์ โดยมีผลการวิจัยเชิงปริมาณ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	แปลผล
1. นวัตกรรมด้านการสรรหาและคัดเลือก	4.29	.379	มากที่สุด
2. นวัตกรรมการฝึกอบรมและพัฒนา	4.38	.518	มากที่สุด
3. นวัตกรรมด้านค่าตอบแทนและพนักงานสัมพันธ์	4.06	.410	มาก
รวม	4.24	.388	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$, $SD = .388$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบระดับค่าเฉลี่ยของแต่ละปัจจัย ดังนี้ นวัตกรรมด้านการสรรหาและคัดเลือก พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด นวัตกรรมการฝึกอบรมและพัฒนา

พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด และนวัตกรรมด้านค่าตอบแทนและพนักงานสัมพันธ์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

2.3 ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้
ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ นวัตกรรมด้านการสรรหาและคัดเลือกของ
ผู้ประกอบการแฟชั่นระดับลักเซอรัลในประเทศไทย

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหาร
 ทรัพยากรมนุษย์ ด้านนวัตกรรม ด้านการสรรหาและคัดเลือก

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านนวัตกรรม ด้านการสรรหาและคัดเลือก	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	แปลผล
1. องค์กรมีการใช้นวัตกรรมในการประชาสัมพันธ์ การรับสมัครงาน เช่น การใช้เครือข่ายสังคม ออนไลน์ (Social Network) และเว็บไซต์ ในขั้นตอน การสรรหาบุคลากรเพื่อสร้างความรวดเร็ว	4.04	.471	มาก
2. องค์กรมีการประชาสัมพันธ์การรับสมัครงาน ทั้งบุคลากรภายนอก และบุคลากรภายในองค์กร	4.27	.641	มากที่สุด
3. องค์กรมีนวัตกรรมหรือกระบวนการในการ รับสมัคร/ ส่งใบสมัครได้ในหลายช่องทาง เช่น การส่งใบสมัครทางออนไลน์	4.16	.461	มากที่สุด
4. องค์กรมีกระบวนการคัดเลือกบุคลากร ตั้งแต่ ขั้นตอนการสรรหา เช่น มีการใช้เครือข่ายสังคม ออนไลน์ (Social Network) ในการเจาะจง เพื่อเข้าถึงบุคลากรที่มีคุณลักษณะตามที่องค์กร ที่ต้องการ	4.39	.672	มากที่สุด
5. องค์กรมีการใช้รูปแบบการคัดเลือกบุคลากร ที่หลากหลายตามคุณสมบัติ แต่ละตำแหน่ง เช่น การทำกิจกรรมกลุ่ม การสร้างสถานการณ์จริง หรือการทดสอบทางจิตวิทยา	4.44	.639	มากที่สุด
รวม	4.29	.379	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านนวัตกรรมด้านการสรรหาและคัดเลือกโดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = .379) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดคือ องค์กรมีการใช้รูปแบบการคัดเลือกบุคลากรที่หลากหลายตามคุณสมบัติแต่ละตำแหน่ง เช่น การทำกิจกรรมกลุ่ม การสร้างสถานการณ์จริง หรือการทดสอบทางจิตวิทยา ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = .639) รองลงมาคือ ประเด็นองค์กรมีกระบวนการคัดเลือกบุคลากรตั้งแต่ขั้นตอนการสรรหา เช่น มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) ในการเจาะจงเพื่อเข้าถึงบุคลากรที่มีคุณลักษณะตามที่องค์กรต้องการ ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = .672)

2.4 ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านนวัตกรรมการฝึกอบรมและพัฒนาของผู้ประกอบการแพทย์ระดับหลักเซอร์รี่ในประเทศไทย

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหาร
ทรัพยากรมนุษย์ ด้านนวัตกรรมการฝึกอบรมและพัฒนา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านนวัตกรรมการฝึกอบรมและพัฒนา	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	แปลผล
1. องค์กรมีเครื่องมือ/ นวัตกรรมที่สามารถวิเคราะห์ว่าบุคลากรในองค์กรจะต้องถูกพัฒนาในประเด็นใด และสามารถวิเคราะห์การจัดฝึกอบรมบุคลากรขององค์กรในภาพรวมได้	4.39	.672	มากที่สุด
2. องค์กรมีการพัฒนาบุคลากรในรูปแบบของการอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ในรูปแบบออนไลน์ (Online) เช่น ระบบ E-Learning	4.42	.676	มากที่สุด
3. องค์กรเน้นรูปแบบการฝึกอบรมที่ยึดบุคลากรเป็นหลัก (Learner-Center Training)	4.52	.620	มากที่สุด
4. องค์กรมีการใช้เทคนิคในการฝึกอบรมที่ต่างกัันตามความเหมาะสมของเนื้อหาการฝึกอบรม เช่น เทคนิคจับคู่คุยกัน เทคนิคการระดมสมอง เทคนิคการฝึกอบรม	4.55	.527	มากที่สุด
5. องค์กรให้มีการจัดฝึกอบรมเพื่อเรียนรู้นวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่มีการนำมาใช้องค์กร	4.06	.749	มาก
รวม	4.38	.518	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้านนวัตกรรมการฝึกอบรมและพัฒนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = .518) เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุด คือ องค์กรมีการใช้เทคนิคในการฝึกอบรมที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมของเนื้อหาการฝึกอบรม เช่น เทคนิคจับเข่าคุยกัน เทคนิคการระดมสมอง เทคนิคการฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = .527) รองลงมาคือ ประเด็นองค์กรเน้นรูปแบบการฝึกอบรมที่ยึดบุคลากรเป็นหลัก (Learner-Center Training) ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = .620)

2.5 ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านนวัตกรรมค่าตอบแทนและพนักงานสัมพันธ์ของผู้ประกอบการแพชชั่นระดับล็กเซอร์รี่ในประเทศไทย

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหาร
 ทรัพยากรมนุษย์ ด้านนวัตกรรม ด้านค่าตอบแทน และพนักงาน
 สัมพันธ์

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านนวัตกรรม ค่าตอบแทนและพนักงานสัมพันธ์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	แปลผล
1. องค์กรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานในรูปแบบ ออนไลน์	4.10	.575	มาก
2. องค์กรมีการนำนวัตกรรมมาการปรับโครงสร้าง ตำแหน่งและฐานเงินเดือนให้เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไป	4.04	.572	มาก
3. องค์กรมีการใช้นวัตกรรมเพื่อลดความขัดแย้ง ในองค์กรและส่งผลกระทบต่อความร่วมมือซึ่งกันและกัน	4.09	.492	มาก
4. องค์กรมีช่วงเวลาหรือพื้นที่ในการเปลี่ยน บรรยากาศการทำงาน เพื่อให้บุคลากรผ่อนคลาย ความเครียดจากการทำงาน	4.04	.471	มาก
รวม	4.06	.410	มาก

จากตารางที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านนวัตกรรมค่าตอบแทนและพนักงานสัมพันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 4.06, S.D. = .410$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุด คือ องค์กรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานในรูปแบบออนไลน์ ($\bar{X} = 4.10, S.D. = .575$) รองลงมาคือ ประเด็น องค์กรมีการใช้นวัตกรรมเพื่อลดความขัดแย้งในองค์กรและส่งผลกระทบต่อความร่วมมือซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 4.09, S.D. = .492$)

3. ผลการศึกษาเชิงปริมาณเกี่ยวกับความคิดเห็นของบุคลากรต่อผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้ประกอบการแฟชั่นระดับลักเซอรัวในประเทศไทย

ตารางที่ 5 ระดับผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	แปลผล
1. การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ทำให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว	4.10	0.30	มาก
2. การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ทำให้เกิดความถูกต้อง แม่นยำ	3.97	0.29	มาก
3. การนำนวัตกรรมมาช่วยทำให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารทรัพยากรมนุษย์มากขึ้น	3.60	0.26	มาก
4. การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ	3.77	0.27	มาก
5. การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ช่วยให้บริษัทประหยัดค่าใช้จ่ายได้	3.75	0.27	มาก
6. การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ สามารถช่วยลดดุลพินิจในการปฏิบัติงานของพนักงาน	3.74	0.27	มาก
7. การนำนวัตกรรมมาช่วยในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน	4.10	0.30	มาก
8. ท่านพึงพอใจต่อการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์	3.96	0.28	มาก
รวม	3.88	0.28	มาก

จากตารางที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = .28) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากต่อประเด็น “การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว” และประเด็น “การนำนวัตกรรมมาใช้ช่วยในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน” มากที่สุด ($\bar{X} = 4.10$) รองลงมาคือ ประเด็น “การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทำให้เกิดความถูกต้องแม่นยำ” ($\bar{X} = 3.97$) และประเด็น “ท่านพึงพอใจต่อการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์” ($\bar{X} = 3.96$) ตามลำดับ ในส่วนของประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นน้อยที่สุด แต่ยังอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก คือประเด็น “การนำนวัตกรรมมาใช้ช่วยให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารทรัพยากรมนุษย์มากขึ้น” ($\bar{X} = 3.60$)

4. ผลการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์และผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ พบว่า

ตารางที่ 6 ระดับความสัมพันธ์ของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหาร
ทรัพยากรมนุษย์ และผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหาร
ทรัพยากรมนุษย์ (n = 77)

การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์	ผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์		
	ค่าความสัมพันธ์	P-value	ระดับ
นวัตกรรมด้านการสรรหาและคัดเลือก	.735**	.000	สูง
นวัตกรรมการฝึกอบรมและพัฒนา	.830**	.000	สูง
นวัตกรรมด้านค่าตอบแทนและพนักงานสัมพันธ์	.781**	.000	สูง
ภาพรวม	.884**	.000	สูง

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 แสดงความสัมพันธ์ของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในภาพรวม และจำแนกรายด้านทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ นวัตกรรมด้านการสรรหาและคัดเลือก นวัตกรรมการฝึกอบรมและพัฒนาและนวัตกรรมด้านค่าตอบแทนและพนักงานสัมพันธ์ กับผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เมื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในตาราง พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในภาพรวมมีค่าอยู่ในระดับสูง (ระหว่าง 0.735 - 0.884) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าเป็นบวกทั้งหมด เมื่อแยกเป็นรายด้านจะพบว่า การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในทุกด้านมีความสัมพันธ์กับผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในระดับสูง โดยนวัตกรรมการฝึกอบรมและพัฒนา มีระดับความสัมพันธ์มากที่สุด (ค่าความสัมพันธ์ = .830) รองลงมาคือ

นวัตกรรมด้านค่าตอบแทนและพนักงานสัมพันธ์ (ค่าความสัมพันธ์ = .781) และนวัตกรรมด้านการสรรหาและคัดเลือก (ค่าความสัมพันธ์ = .735) ตามลำดับ ซึ่งหมายความว่า การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์และผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกัน และผู้ตอบแบบสอบถามมีแนวโน้มที่จะให้คะแนนการตอบแบบสอบถาม ทั้ง 2 ปัจจัยไปในทิศทางเดียวกัน

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1. การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้ประกอบการแพชชันระดับลักเซอรัลในประเทศไทย

จากการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษากระบวนการและวิธีการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ พบว่า ควรมีการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เช่น การนำนวัตกรรมมาใช้ในขั้นตอนหรือกระบวนการในการสรรหาคัดเลือกบุคคลเพื่อเข้าทำงานในองค์กร โดยใช้สื่อออนไลน์ การนำนวัตกรรมมาใช้ในขั้นตอนหรือกระบวนการการพัฒนาบุคลากร โดยสามารถนำนวัตกรรมมาใช้ในการส่งเสริมแนวความคิดการทำงานตลอดจนสามารถนำนวัตกรรมมามุ่งพัฒนาความรู้ให้แก่พนักงานผ่าน E-Learning และการนำนวัตกรรมมาใช้ในขั้นตอนหรือกระบวนการการบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ โดยการนำนวัตกรรมที่เรียกว่า ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน (Key Performance Indicator: KPI) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่จะแสดงให้เห็นรายละเอียดในความสำเร็จหรือล้มเหลวของงานนั้น ๆ ที่พนักงานแต่ละคนรับผิดชอบ มาเป็นตัวประเมินผลการทำงานของพนักงานในองค์กร ผ่านการประเมิน Online แบบ 360 องศา

ปัญหาอุปสรรคในเรื่องของการที่พนักงานในองค์กรไม่สามารถนำนวัตกรรมที่มี หรือนวัตกรรมที่ได้เรียนรู้จากการอบรม หรือไม่สามารถนำ

องค์ความรู้ใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในที่ทำงานได้ ส่งผลต่อการสื่อสารภายในองค์กรที่คลาดเคลื่อน จนไม่สามารถนำเสนอรูปแบบการจัดการองค์กรใหม่ เพื่อเข้ากับสถานการณ์ของการแข่งขันที่เปลี่ยนแปลงไป และอุปสรรคประการสุดท้ายคือ เรื่องของความคุ้มค่าและต้นทุนในการนำนวัตกรรมเข้ามาใช้ในองค์กรนั้น มักมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม ซึ่งหากองค์กรไม่สามารถสร้างความเข้าใจให้แก่พนักงานหรือไม่สามารถทำให้พนักงานใช้นวัตกรรมนั้นได้แล้ว ค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมนั้นจะเป็นค่าใช้จ่ายที่สูญเปล่า

นอกจากนั้น ในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก และพบว่าด้านนวัตกรรมการฝึกอบรมและพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านนวัตกรรมด้านการสรรหาและคัดเลือก และด้านนวัตกรรมด้านค่าตอบแทนและพนักงานสัมพันธ์

2. ผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้ประกอบการแพชชั่นระดับล็กเซอร์รี่ในประเทศไทย

ในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้ประกอบการแพชชั่นระดับล็กเซอร์รี่ในประเทศไทย พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มีระดับที่อยู่ในค่าเฉลี่ยช่วง 3.50-4.50 ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่เห็นด้วยมาก และสามารถเรียงลำดับ 3 ประเด็นแรกได้ คือ อันดับที่ 1 การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทำให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และช่วยให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน อันดับที่ 2 การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทำให้เกิดความถูกต้อง แม่นยำในการดำเนินงาน อันดับที่ 3 ท่านพึงพอใจต่อการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า จากการนำเอานวัตกรรมใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในผู้ประกอบการแพชชั่นระดับล็กเซอร์รี่ในประเทศไทยนั้น

จะส่งผลต่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังทำให้สะดวกรวดเร็ว และเกิดความถูกต้องแม่นยำ สร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นอย่างมาก แต่การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์จะ สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้บริบทของการแข่งขัน ในต้นทุนที่ถูกลง ทั้งนี้ ผลโดยภาพรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำนวัตกรรม มาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทั้งหมด ยังอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วยว่า การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้นมีประโยชน์และ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้

3. การวิเคราะห์อภิปรายความสัมพันธ์ของนวัตกรรมและผลการนำ นวัตกรรมไปใช้ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์

จากการศึกษาความสัมพันธ์ของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ กับผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากร มนุษย์ พบว่า ในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกและอยู่ในระดับสูง และเมื่อ พิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่า การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากร มนุษย์ในทุกด้าน มีความสัมพันธ์กับผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ในระดับสูง โดยนวัตกรรมการฝึกอบรมและพัฒนา มีระดับ ความสัมพันธ์มากที่สุด รองลงมาคือ นวัตกรรมด้านค่าตอบแทนและพนักงาน สัมพันธ์ และนวัตกรรมด้านการสรรหาและคัดเลือก ตามลำดับ ซึ่งแสดง ให้เห็นว่าการนำนวัตกรรมทั้ง 3 ด้านมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของ ผู้ประกอบการแพชั่นระดับลึกเซอร์รี่ในประเทศไทย โดยมีความสัมพันธ์กับ ผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยสามารถ อธิบายรายละเอียดในแต่ละด้าน ได้ดังต่อไปนี้

นวัตกรรมการฝึกอบรมและพัฒนา เป็นนวัตกรรมที่มีความสัมพันธ์กับ ผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์มากที่สุด ซึ่งจะถูก นำมาใช้เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะของพนักงานที่ปฏิบัติงาน โดยผ่าน

การฝึกอบรมแบบ E-learning ซึ่งการอบรมดังกล่าว นอกจากจะเพิ่มศักยภาพของพนักงานแล้ว ยังสร้างความสะดวกให้แก่พนักงานในการเลือกช่วงเวลา การฝึกอบรม และยังวัดผลการฝึกอบรมได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งทำให้การทำงานและลดต้นทุนของการดำเนินงานของฝ่ายฝึกอบรมได้

นวัตกรรมด้านค่าตอบแทนและพนักงานสัมพันธ์ เป็นนวัตกรรมที่มีความสัมพันธ์กับผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์มากเป็นลำดับที่สอง ทั้งนี้ เนื่องจากลักษณะการใช้นวัตกรรมนี้จะเป็นการนำนวัตกรรมมาใช้ในการประเมินตามภาระงานเพื่อปรับฐานเงินเดือนเลื่อนตำแหน่ง โดยนวัตกรรมการประเมินนั้น จะมีความชัดเจนไม่เคลือบคลุม รวมทั้งจะลดความขัดแย้งในองค์กรส่งผลต่อการสร้างมูลค่าภายในองค์กร เนื่องจากระบบการประเมินการให้ค่าตอบแทนเป็นระบบที่เกิดขึ้นจากการใช้โปรแกรมทำให้ลดดุลพินิจ การประเมิน และทำให้พนักงานพึงพอใจในผลตอบแทนที่ได้รับ

นวัตกรรมด้านการสรรหาคัดเลือกเป็นนวัตกรรมที่มีความสัมพันธ์กับผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์มากเป็นลำดับสุดท้าย แต่อย่างไรก็ตาม นวัตกรรมด้านการสรรหาได้ถูกนำมาใช้มากที่สุด โดยมักจะมีรูปแบบการนำมาใช้ คือ การจัดหาคัดเลือกผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ คือ ทำให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วในการสรรหาคัดเลือก สามารถทำให้การจัดหาคัดเลือกเป็นไปอย่างถูกต้อง แม่นยำ และเกิดประสิทธิภาพในการสรรหาคัดเลือกที่ได้บุคคลตามคุณสมบัติที่องค์กรต้องการ อีกทั้งยังช่วยให้บริษัทประหยัดค่าใช้จ่ายในกระบวนการสรรหาคัดเลือก

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผลของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ กล่าวคือ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในองค์กร (Organizational Effectiveness) โดยนวัตกรรมการฝึกอบรมและพัฒนา มีผลของการนำไปใช้

ที่ตอบสนองความต้องการขององค์กร เพื่อให้ทรัพยากรบุคคลมีความสามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ประเด็นต่อมาคือนวัตกรรมด้านการสรรหาคัดเลือกก็มีผลต่อการนำไปใช้ที่ตอบสนองความคาดหวังด้านการบริหาร (Management's Expectation) เนื่องจากการสรรหาคัดเลือกบุคคลที่มีประสิทธิภาพจะสร้างความมั่นใจให้องค์กรว่าองค์กรมีทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ทักษะและความสามารถที่เหมาะสมและสามารถร่วมงานอย่างองค์กรได้ ประเด็นสุดท้าย นวัตกรรมด้านค่าตอบแทนและพนักงานสัมพันธ์ มีผลต่อการนำไปใช้ที่ตอบสนองความต้องการของพนักงาน (Employee's Needs) กล่าวคือ นวัตกรรมด้านค่าตอบแทนและพนักงานสัมพันธ์ โดยการที่องค์กรมองว่าทรัพยากรบุคคลเป็นสินทรัพย์ที่มีค่าขององค์กร และจะต้องดำเนินกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของคนในองค์กร พร้อมไปกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลและพัฒนากระบวนการทำงาน เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน (Work-life balance) และเสริมสร้างการทำงานอย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการพัฒนาวัตกรรมการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในด้านของการตรวจสอบความโปร่งใส จากผลการศึกษาพบว่า การใช้นวัตกรรมในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ยังมีคำถามต่อความโปร่งใสและการใช้ดุลพินิจในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งสามารถเสนอข้อเสนอแนะได้ใน 2 แนวทาง นั่นก็คือ การพัฒนาวัตกรรมการตรวจสอบความโปร่งใส และสามารถประมวลผลได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ และแนวทางที่สอง คือ การพัฒนานวัตกรรมที่มีลักษณะการสร้างความเป็นกลาง ไม่เลือกปฏิบัติหรือเพื่อลดการใช้ดุลพินิจและปราศจากอคติ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 การเพิ่มการใช้นวัตกรรมใหม่อย่างสิ้นเชิง (Radical Innovation) จะเห็นได้ว่ารูปแบบการนำนวัตกรรมไปใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้น ยังมีรูปแบบที่ยังไม่หลากหลาย และส่วนใหญ่จะใช้ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต และสังคมออนไลน์เพียงเท่านั้น ในแง่ของการใช้นวัตกรรมที่มีความใหม่ และเป็นขบวนการเสนอสิ่งใหม่ที่ใหม่อย่างแท้จริงสู่สังคม ยังไม่มีการใช้เท่าที่ควร และหากมีการใช้นวัตกรรมในรูปแบบนี้มากขึ้นจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแง่ของการพัฒนาบุคคลให้สามารถปรับตัวหรือปรับสภาพไปตามการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก เพื่อสร้างศักยภาพในการแข่งขันต่อไป

2.2 การเพิ่มนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) เพื่อเสริมสร้างกระบวนการบริหารทรัพยากรบุคคล จะเห็นได้ว่าการนำเอานวัตกรรมไปในการบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้น มีการนำเอาไปใช้ในกระบวนการสรรหาคัดเลือก ตรวจสอบ และประชาสัมพันธ์เป็นอย่างมาก ดังนั้น การปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นในเชิงพาณิชย์ให้ดีขึ้นหรือเป็นสิ่งใหม่ในตลาด จะเป็นการเพิ่มความหลากหลายและแม่นยำของกระบวนการการทำงาน โดยอาจจะเป็นไปในรูปแบบของการสรรหาผ่านโปรแกรมเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการคัดเลือกบุคลากรและสามารถลดระยะเวลาในกระบวนการงานนี้ ซึ่งการเพิ่มนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ยังสามารถทำได้ในหลาย ๆ ขั้นตอนของกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เช่น วิธีการสอนงานผ่านรูปแบบ/ ผลิตภัณฑ์ที่องค์การสร้างขึ้น (Knowledge Management) การประเมินผลผ่านโปรแกรมเพื่อความรวดเร็วในการประมวลผล การพัฒนาบุคคล โดยจัดหลักสูตรการอบรมให้ตรงกับพนักงาน เป็นต้น นอกจากนั้นแล้ว อาจจะส่งผลไปถึงการตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการอีกด้วย

รายการอ้างอิง

- ณัฐพันธ์ เขจรนนท์. (2546). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- दनัย เทียนพุดม. (2539). *การบริหารทรัพยากรบุคคลในทศวรรษหน้า*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญญา ผลอนันต์. (2546). *การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคลแนวทางการสร้างความพึงพอใจแก่พนักงาน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อินโนกราฟิกส์.
- นงนุช วงษ์สุวรรณ. (2546). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.
- ภิญโญ สาธร. (2517). *หลักการบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- วิลาวรรณ รพีพิศาล. (2550). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิจิตรหัตถการ
- เศรษฐชัย ชัยสนธิ. (2553). *นวัตกรรมและเทคโนโลยี*. วันที่ค้นข้อมูล 16 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก <http://it.east.spu.ac.th/informatics/admin/knowledge/A307Innovation%20and%20Technology.pdf>
- สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. (2549). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: เอ็ม.ที.เพรส.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2551). *สุดยอดนวัตกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- อัจฉรา สัมเขียวหวาน. (2549). *นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ*. วันที่ค้นข้อมูล 16 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.l3nr.org/posts/361783>

อำนาจ วัตจินดา. (2550). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. *วารสารดำรงราชานุภาพ*. 6(22), 17-23.

Dessler, G. (2003). *Transition to Effective Management with INSEAD Executive Education*. New York: McMillan

Dwivedi, R. S. (1985). *Management of Human Resources*. New Delhi: Oxford & IBH Publishing.

Rogers, E. M. (1995). *Diffusion of Innovations* (4th ed.). New York: Free Press.

C h a p t e r

7

การศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ ตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ในประเทศไทย

The Education Public Service for Stateless Children Following the Free 15 Years Education in Thailand

รวีวรรณ แพทย์สมาน (Rawewan Patsamarn)*

* ดร., ประจำสำนักวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Dr., Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการได้รับสิทธิและสวัสดิการทางการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ที่ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 โดยบทความนี้เป็นการพัฒนามาจากงานวิจัยเรื่องการรับบริการสาธารณสุขนโยบายเรียนฟรี เรียนดี 15 ปีของเด็กไร้สัญชาติในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาพื้นที่เขต 1 เชียงใหม่ ที่ผู้เขียนได้ทำวิจัยมาตั้งแต่ปี 2556 ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในเรื่องของความเท่าเทียม เป็นธรรมในการจัดบริการสาธารณสุขด้านการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติในจังหวัดเชียงใหม่ จากนั้นทำการสรุปผลการศึกษาในปี 2558 และได้นำมาศึกษาต่อเนื่อง ในเรื่อง การดำเนินการตามนโยบายด้านการศึกษาในรัฐบาลปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนในเขตสำนักงานการประถมศึกษาเขต 1 เชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 92 แห่ง ได้มีการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และในจำนวนดังกล่าวมีนักเรียนไร้สัญชาติเรียนรวมอยู่ถึง 60 แห่ง และได้รับการบริการสาธารณสุขด้านการศึกษาเช่นเดียวกัน และเท่าเทียมกันกับเด็กไทยทุกประการ

คำสำคัญ: เรียนฟรี 15 ปี/ เด็กไร้สัญชาติ/ นโยบายการศึกษา

Abstract

This article aims to study about the right and education welfare in stateless children in 15-Year Free Education Policy. That has been in operation since year 2010 until now. This article was developed from research study in the public service of 15 years free education policy of the stateless children under the Primary Education Office Region 1 Chiang Mai. The author has done research since 2013 by qualitative research method.

This article aims to show fact in the terms of equality Equity in the public service education to children without nationality billed in Chiang Mai. Then, the conclusion in 2015, and has taken continuing following in the education on the subject. The implementation of the education policy in the current study found that the Primary School of Education Office Region 1 Chiang Mai total of 92 have been implemented such policies effectively and efficiently. And the number of such students to participate in the 60th stateless and has been serving the public education as well as to show the equally in all respects of Thai students.

Keywords: The free 15 years education/ Stateless children/ Education policy

บทนำ

เมื่อพูดถึงการศึกษา สมมติฐานในใจของแต่ละท่าน มักคิดไปถึง การได้เรียนหนังสือ การอ่านออกเขียนได้ และสมมติฐานที่สอง มักคิดว่า เมื่อเรียนแล้วจะสามารถเข้าใจและพัฒนาตนเองได้ การเรียนรู้ และการศึกษา เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มนุษย์ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ เจตคติ ตลอดจน ช่วยพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถของมนุษย์ ให้มีความสมดุล ทั้งสติ ปัญญา จิตใจ และร่างกาย อันเป็นการเสริมสร้างให้มนุษย์สามารถ ดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติ และนอกเหนือจากการอยู่ร่วมกับครอบครัว ตนเองและสังคมได้แล้ว การศึกษายังสามารถตอบสนองต่อความต้องการ ของประเทศชาติในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น หากปราศจาก การศึกษาที่ดี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อาจจะดำเนินการได้อย่างล่าช้า และด้อยคุณภาพ

สำหรับประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาและมีความพยายามผลักดันให้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่จะตอบสนองนโยบายของรัฐบาล ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยรัฐบาลหรือผู้บริหารประเทศในแต่ละยุค แต่ละสมัย ต่างให้ความสนใจและเน้นในเรื่องการให้ความสำคัญกับการให้บริการสาธารณะด้านการศึกษาในทุกๆระดับ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาระดับมัธยมศึกษา อาชีว และระดับอุดมศึกษา โดยการให้บริการสาธารณะด้านนโยบายต่าง ๆ อาทิ นโยบายสนับสนุนค่าอาหารกลางวัน นโยบายกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา นโยบายนมโรงเรียนฟรี และล่าสุด นโยบายเรียนฟรี เรียนดี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ เป็นนโยบายที่จ่ายสวัสดิการ ด้านการศึกษาที่รัฐบาลจัดให้เพื่อสร้างความเสมอภาคและโอกาสทางการศึกษา ในการพัฒนาเยาวชน โดยนโยบายนี้ได้เริ่มตั้งแต่สมัยอดีตนายกรัฐมนตรี (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) ให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับโครงการเรียนฟรี เรียนดี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ ประกอบกับนโยบายการพัฒนาการศึกษาของ นายชินวรณ์ บุญยเกียรติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ให้สานต่อการดำเนินงานโครงการอย่างจริงจังต่อเนื่อง และมุ่งเน้นให้มีคุณภาพมากขึ้น โดยให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเตรียมการดำเนินโครงการให้พร้อมก่อนเปิดภาคเรียน โดยเฉพาะหนังสือเรียนต้องมีให้ครบเมื่อเปิดภาคเรียนในปีงบประมาณ 2552

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 เป็นปีที่สองที่รัฐบาลดำเนินนโยบายสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 15 ปี อย่างมีคุณภาพ ให้กับนักเรียน ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 (อายุ 3 ขวบ) จนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ โดยปีนี้เป็น การขับเคลื่อนการดำเนินงานภายใต้ นโยบาย “เรียนฟรี เรียนดี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ” ซึ่งรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้กับกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 73,494.5183 ล้านบาท และจัดเตรียมงบประมาณ พ.ศ. 2554 จำนวน 77,121.6966 ล้านบาท โดยเพิ่มเติมมาจากปีงบประมาณเดิม และได้มีการเพิ่มรายละเอียดคือ

มีการจัดการอุดหนุนเพิ่มเป็น 5 รายการ คือ 1. ค่าเล่าเรียนอุดหนุนรายหัว 2. ค่าหนังสือเรียน 3. ค่าเครื่องแบบนักเรียน 4. ค่าอุปกรณ์การเรียน 5. ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ในส่วนของหนังสือเรียนตามโครงการเรียนฟรี เรียนดี 15 ปี อย่างมีคุณภาพนั้น รัฐบาลมีนโยบายให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ทุกคนได้รับการแจกหนังสือเรียนแทนการยืมเรียน เนื่องจากนักเรียนต้องเก็บไว้อ่าน เพื่อเตรียมสอบเข้าเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย การดำเนินการดังกล่าวเป็นการสร้างมาตรฐานในการบริหารจัดการ เพื่อให้การศึกษาได้ครอบคลุมปวงชนทั้งหมด สำหรับการเรียนฟรีนั้น หมายถึง การอุดหนุนที่เป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่ทุกคนควรจะได้รับบริการการศึกษา จากนโยบายดังกล่าวนี้ ทำให้รัฐบาลในสมัยอดีตนายก อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้รับคะแนนเสียงจากนโยบายนี้ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นนโยบายประชานิยมที่ทำให้เกิดความพึงพอใจของประชาชน อย่างไรก็ตาม เมื่อเปลี่ยนถ่ายรัฐบาลก้าวเข้าสู่สมัยของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ในกลางปี 2554 รัฐบาลในสมัยนั้นมิได้เปลี่ยนแปลงนโยบายเรียนฟรี แต่ได้แถลงนโยบายเพิ่มเติมที่จะให้โอกาสแก่ผู้ด้อยการศึกษา และเพิ่มโครงการเงินกู้ในระดับอาชีวศึกษา และโดดเด่นด้วยโครงการแจกแท็บเล็ตพีซีแก่เด็ก ป.1 ทั่วประเทศ แต่ในบทความนี้ จะกล่าวถึงแต่เฉพาะตัวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี เท่านั้น

ตารางที่ 1 อัตราเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายต่อหัวตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ

หน่วย: บาทต่อคนต่อปี

ระดับการศึกษา	รวม	ค่าใช้จ่ายตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ				
		ค่า เล่าเรียน	หนังสือ เรียน	อุปกรณ์ การเรียน	เครื่องแบบ	กิจกรรม พัฒนาคุณภาพ
ในระบบโรงเรียน						
1. ก่อนประถมศึกษา	2,830	1,700	200	200	300	430
2. ประถมศึกษา	3,563	1,900	433	390	360	480
3. มัธยมศึกษาตอนต้น	5,919	3,500	669	420	450	880
4. มัธยมศึกษาตอนปลาย	6,607	3,800	897	460	500	950
5. สายอาชีวศึกษา						
• อุตสาหกรรม	10,810	6,500	2,000	460	900	950
• พาณิชยกรรม	9,210	4,900	2,000	460	900	950
• คหกรรม	9,810	5,500	2,000	460	900	950
• ศิลปกรรม	10,510	6,200	2,000	460	900	950
• เกษตรกรรมทั่วไป	10,210	5,900	2,000	460	900	950
• เกษตรกรรมปศุสัตว์	16,210	11,900	2,000	460	900	950
นอกระบบโรงเรียน						
1. ประถมศึกษา	1,960	1,100	580	-	-	280
2. มัธยมศึกษาตอนต้น	3,600	2,300	720	-	-	580
3. มัธยมศึกษาตอนปลาย	3,680	2,300	800	-	-	580
4. สายอาชีวศึกษา	6,300	4,240	1,000	-	-	1,060

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ, 2552ก.

นโยบายเรียนฟรี เรียนดี อย่างมีคุณภาพนี้ ได้ดำเนินการต่อเนื่องมา และผลที่เกิดจากการดำเนินนโยบาย หรือนำนโยบายไปปฏิบัติในสถานศึกษา ต่าง ๆ นั้น เกิดผลกระทบในแง่บวก และผู้ปกครองตลอดจนบุคลากรล้วนเกิดความพึงพอใจ (สรุปการรายงานผลการดำเนินงานนโยบาย 2554, 2555) แต่คำถามของผู้เขียนบทความคือ กลุ่มเป้าหมายของนโยบาย หรือผู้ได้รับประโยชน์จากนโยบายเรียนฟรี 15 ปีนี้ คือ เด็กไทย หรือ เด็กไท

ก่อนอื่นผู้เขียนขอชี้แจงว่ามีได้มีเจตนาแบ่งแยก กีดกีด หรือเจตนาไม่ดีต่อเด็กไร้สัญชาติแต่อย่างใด แต่ผลจากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมหลายชิ้น จะพบว่า ในอดีตที่ผ่านมาเด็กไร้สัญชาติส่วนใหญ่จะไม่ได้มีโอกาสทางการศึกษา ไม่มีโอกาสหรือสิทธิเข้าศึกษาในโรงเรียนของรัฐ เพราะไม่มีหลักฐานที่ใช้สมัครเข้ารับการศึกษา เช่น ทะเบียนบ้าน บัตรประชาชน ใบสูติบัตร ถึงแม้ว่าบางสถาบันจะอนุญาตให้เข้ารับการศึกษาได้ แต่เมื่อสำเร็จการศึกษาก็จะไม่ได้รับวุฒิปัตร หรืออาจจะได้รับวุฒิปัตร แต่ในวุฒิปัตรจะระบุว่าเป็นบุคคลไม่มีสัญชาติไทย นอกจากนี้ เด็กไร้สัญชาติยังถูกกีดกันหรือไม่ได้รับสิทธิในการเข้าถึงทุนการศึกษาและสวัสดิการต่าง ๆ (อัจฉรา สุทธิสุนทรินทร์, 2550, หน้า 1) จนกระทั่งปี พ.ศ. 2548 คณะรัฐมนตรีได้มีมติขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยให้สามารถเข้าเรียนได้ ไม่จำกัดระดับ ประเภท หรือพื้นที่การศึกษา ต่อมาในปี พ.ศ. 2552 เมื่อรัฐบาลอดีต นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ มีนโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพและทั่วถึงนั้น เด็กไร้สัญชาติก็เป็นผู้มีสิทธิได้รับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสวัสดิการตามนโยบายดังกล่าวเช่นเดียวกันและเท่าเทียมกันกับเด็กไทย ตั้งแต่เงินอุดหนุน ค่าใช้จ่ายรายหัว ชุดนักเรียน ตำรา และอุปกรณ์การเรียน ทั้งนี้ตามข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พบว่าในปี 2551 มีโรงเรียนจำนวน 1,516 แห่ง รับผิดชอบเด็กไร้สัญชาติเข้าเรียน จำนวน 207,983 คน (ณัชชาธิ์ วิเชียรรัตน์, 2552, ออนไลน์)

ซึ่งตามกฎหมายและสาระสำคัญของกฎหมาย มติคณะรัฐมนตรีที่ประกาศเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 มีสาระสำคัญ คือ เด็กทุกคนซึ่งเป็นพลเมืองของประเทศไทย รวมทั้งเด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยสามารถได้รับการศึกษาในราชอาณาจักรไทยได้ รัฐบาลจะเป็นผู้จัดสรรงบประมาณทางการศึกษาให้กับนักเรียนทุกคนไม่ว่านักเรียนคนนั้นจะมีสัญชาติไทยหรือไม่ก็ตาม จนกว่าจะสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ตอนปลาย เด็กไร้สัญชาติทุกคนต้องได้รับหนังสืออนุญาตอย่างเป็นทางการให้เดินทางออกนอกเขตพื้นที่เพื่อเดินทางไปศึกษาได้เป็นระยะเวลาตามหลักสูตรการศึกษาระดับนั้น ให้หน่วยงานฝึกอาชีพทุกส่วนราชการยอมรับหลักฐานทางการศึกษาที่ออกให้แก่เด็กไร้สัญชาติตามมติคณะรัฐมนตรี

นอกจากนี้ ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548 มีสาระสำคัญดังนี้ เด็กไร้สัญชาติที่ไม่มีเอกสารทางกฎหมายใด ๆ ทางโรงเรียนอาจให้เด็กหรือผู้ปกครองจัดทำบันทึก แจ้งประวัติบุคคลที่จำเป็นต้องใช้สำหรับการบันทึกประวัติส่วนตัวหรือสำหรับแบบฟอร์มการรับสมัครประกาศนียบัตรหรือเอกสารอันเป็นหลักฐานการศึกษาส่วนบุคคลจะต้องไม่บันทึกสถานภาพของนักเรียนว่าเป็นบุคคลไร้สัญชาติ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือเอกสารต่าง ๆ ที่เป็นสมบัติของโรงเรียนหรือสถานศึกษานั้น ๆ ข้อมูลการศึกษาที่เป็นของนักเรียนไร้สัญชาติให้บันทึกลงในช่องหมายเหตุพร้อมกับกำกับข้อความว่า “ไม่มีหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร”

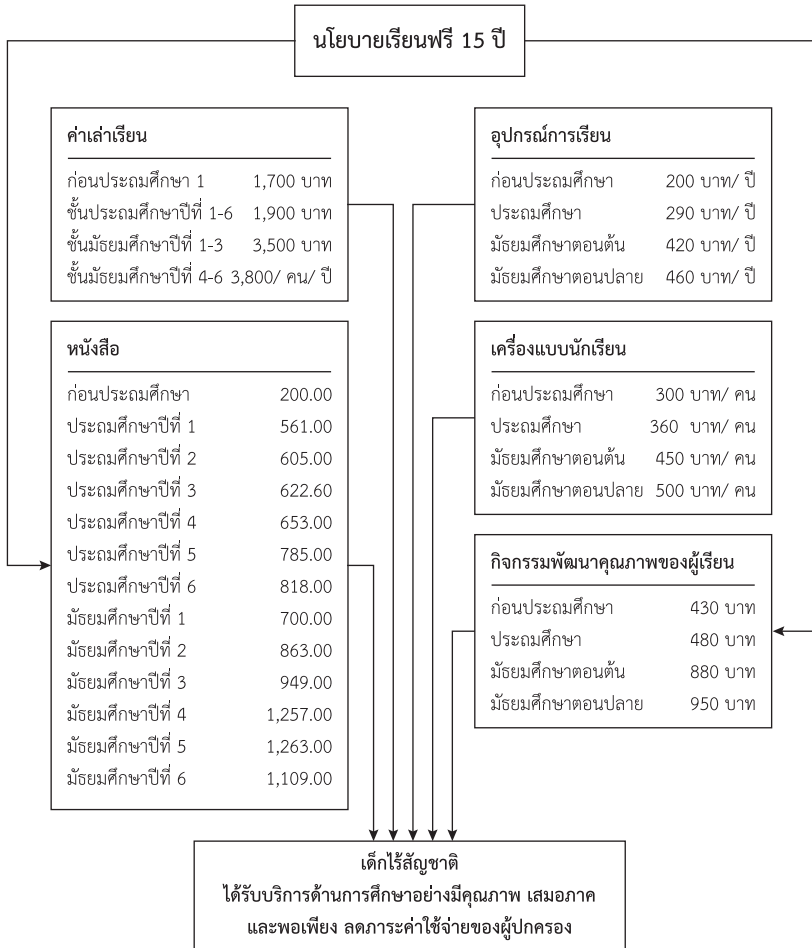
และเนื่องจากเด็กไร้สัญชาติ หรือเด็กที่ติดตามบิดามารดาที่เป็นคนต่างด้าวสัญชาติ พม่า ลาว กัมพูชา เนปาล และอินเดีย มาทำงานในประเทศไทยนั้นมีจำนวนมาก ตามจังหวัดที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ตามจังหวัดหรือหัวเมืองใหญ่ ๆ ที่เป็นแหล่งการค้า การลงทุนและการพัฒนาทางเศรษฐกิจก็พบว่า มีจำนวนแรงงานไร้สัญชาติมาก จำนวนเด็กไร้สัญชาติก็จะมากตามไปด้วย ทั้งนี้ แรงงานต่างด้าว หรือคนต่างด้าว หมายถึงบุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย หรือบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย ในกรณีที่ประสงค์จะเข้ามาทำงานในประเทศไทย จะต้องได้รับใบอนุญาต หรือมีบัตรอนุญาตทำงาน (Working of Alien Act, B.E. 2551 (2008)) ทั้งนี้ อย่างไรก็ตาม แรงงานเหล่านี้มักจะเป็นครอบครัว และหรือดำเนินการพาครอบครัวมาภายหลัง ทำให้มีจำนวนเด็ก ๆ ที่ย้ายถิ่นฐานตามบิดามารดา มาเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี

ก่อนอื่นขอทำความเข้าใจกันก่อนเบื้องต้นว่า เนื่องจากเด็กไร้สัญชาติหรือบางครั้ง เรียกว่า เด็กต่างด้าวในบทความนี้ หมายถึง เด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย ผู้เขียนจึงใช้คำว่า “Stateless children” แทนคำว่า “Alien children”

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดใหญ่ในภาคเหนือที่มีการพัฒนาและเติบโตทั้งทางด้านเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน ทำให้จังหวัดเชียงใหม่มีแรงงานต่างด้าวหลั่งไหลเข้ามามากขึ้น ๆ ในแต่ละปี จำนวนแรงงานต่างด้าวที่จดทะเบียน และขออนุญาตทำงาน สูงถึง 157,000 คน (ข้อมูล ณ มีนาคม 2559) และพบว่า มีจำนวนเด็กไร้สัญชาติที่ติดตามบิดา มารดา มาทำงานเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลทางด้านเอกสารสถิติแรงงานต่างด้าวและการลงพื้นที่วิจัยของผู้เขียนเอง ทำให้สนใจศึกษาในเรื่องความเท่าเทียมและความเป็นธรรมในการให้บริการสาธารณะในด้านการศึกษาแก่นักเรียนในโรงเรียน ในสังกัดพื้นที่การประถมศึกษาเขต 1 เชียงใหม่ จากจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 92 แห่งนั้น ได้มีการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และเป็นธรรมกับเด็กต่างชาติเหล่านั้นหรือไม่ ผู้เขียนจึงได้สนใจทำการวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่องนี้

แนวคิดทฤษฎีและเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

- 1) ระเบียบกระทรวงศึกษา หน้า 9 เล่ม 122 ตอนพิเศษ 90 ง ราชกิจจานุเบกษา 19 กันยายน 2548
- 2) นโยบายเรียนฟรี 15 ปี
- 3) แนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติ
- 4) แนวคิดเรื่องการประเมินผล และแนวคิดเรื่องการบริการสาธารณะ ประกอบกับงานวิจัยต่าง ๆ ในเรื่องการศึกษาศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิจัยออกมาดังนี้

ที่มา: งานวิจัย การรับบริการสาธารณะด้านการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 เชียงใหม่ 2556 - 2558

จากวัตถุประสงค์ของโครงการเรียนฟรี เรียนดี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ คือ เพื่อให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย สำหรับ รายการหนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบนักเรียน และกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน ที่ภาครัฐให้การสนับสนุน ดังนั้น หากเป็นไปตามเจตนารมณ์ของ นโยบายนี้ การศึกษาในระดับพื้นฐาน หรือที่เรียกว่า การศึกษาภาคบังคับนั้น นักเรียนจะได้รับการสนับสนุนในหมวดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ตามกรอบมาตรฐาน ที่รัฐบาลกำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาถึงความเท่าเทียม เป็นธรรมในการรับบริการสาธารณะ ด้านการศึกษาตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของเด็กไร้สัญชาติในโรงเรียนสังกัด เขตพื้นที่สำนักงานการประถมศึกษาเขต 1 เชียงใหม่ เมื่อเปรียบเทียบกับ เด็กนักเรียนไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ในการดำเนินการตามนโยบาย เรียนฟรี 15 ปี ในโรงเรียนและใช้การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบจากรายงานผลการประเมิน นโยบายในระหว่างปี พ.ศ. 2554 - 2558 ประกอบการพิจารณาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีเจตนารมย์ในการนำเสนอข้อมูลบางประการแก่
 แวดวงการศึกษาไทย กล่าวคือ ผลการศึกษาเกี่ยวกับการนำนโยบายเรียนฟรี
 15 ปี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1
 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 92 แห่ง (ข้อมูลล่าสุดปี 2559) มีโรงเรียนที่รับ
 เด็กไร้สัญชาติเข้าเรียนในโรงเรียนจำนวน 60 แห่ง มีจำนวนนักเรียนไร้สัญชาติไทย
 รวมทั้งสิ้น 4,007 คน พบข้อมูลเบื้องต้นที่น่าสนใจศึกษาดังตารางที่ 2 คือ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนนักเรียนไร้สัญชาติในโรงเรียนต่าง ๆ สังกัด
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1

ลำดับ	ชื่อโรงเรียน	ระดับ	จำนวน นร. ทั้งหมด (คน)	จำนวน นร. ไร้สัญชาติ (คน)	คิดเป็น % จาก นร. ทั้งหมด
1	ศรีเนห์รู	อนุบาล - ประถมศึกษา	112	25	22.32
2	วัดช่างเคียน	อนุบาล - มัธยมศึกษาตอนต้น	431	201	46.63
3	วัดเจ็ดยอด	อนุบาล - ประถมศึกษา	156	148	94.87
4	วัดช่วงสิงห์	อนุบาล - ประถมศึกษา	280	266	95.00
5	วัดป่าตัน	อนุบาล - ประถมศึกษา	135	94	69.62
6	อนุบาลบ้าน ท่อเมืองลี้	อนุบาล - ประถมศึกษา	230	20	8.69
7	คำเที่ยง อนุสรณ์	ประถมศึกษา	554	0	0
8	ท่าศาลา	อนุบาล - ประถมศึกษา	214	119	55.60
9	วัดดอนจั่น	ประถมศึกษา - มัธยมศึกษาตอนต้น	594	0	0
10	วัดป่าแดด	อนุบาล - ประถมศึกษา	190	95	50.00
11	วัดวังสิงห์คำ	อนุบาล - มัธยมศึกษาตอนต้น	140	40	28.57
12	พุทธโศภน	อนุบาล - ประถมศึกษา	1,099	0	0

รวิวรรณ แพทย์สยาม

ลำดับ	ชื่อโรงเรียน	ระดับ	จำนวน นร. ทั้งหมด (คน)	จำนวน นร. ไร้สัญชาติ (คน)	คิดเป็น % จาก นร. ทั้งหมด
13	อนุบาล เชียงใหม่	อนุบาล - ประถมศึกษา	2,314	0	0
14	วัดชะจาว	อนุบาล - ประถมศึกษา	235	70	29.78
15	ศิริมงคลจารย์	อนุบาล - ประถมศึกษา	132	85	64.39
16	บ้านแม่เหียะ สามัคคี	อนุบาล - ประถมศึกษา	135	100	74.07
17	บ้านดอนปิน	ประถมศึกษา - มัธยมศึกษาตอนต้น	250	40	16.00
18	ชุมชน วัดท่าเตือ	อนุบาล - มัธยมศึกษาตอนต้น	202	121	60.19
19	วัดป่าข่อยใต้	อนุบาล - ประถมศึกษา	184	55	29.89
20	วัดร้องอ้อ	อนุบาล - ประถมศึกษา	250	100	40.00
21	บ้านท่า หลุกสันทราย	อนุบาล - ประถมศึกษา	244	170	69.67
22	เจ้าพ่อหลวง อุปถัมภ์ 1	อนุบาล - ประถมศึกษา	122	0	0
23	สังวาลย์วิทยา	อนุบาล - ประถมศึกษา	112	3	2.67
24	เชิงดอยสุเทพ	อนุบาล - ประถมศึกษา	184	94	51.08
25	วัดสวนดอก	อนุบาล - ประถมศึกษา	276	74	26.81
26	บ้านโป่งน้อย	อนุบาล - ประถมศึกษา	295	90	30.50
27	บ้านห้วยทราย	อนุบาล - ประถมศึกษา	75	60	80.00
28	วัดหนองป่า ครึ่ง	อนุบาล - ประถมศึกษา	71	61	85.91
29	ชุมชนบ้าน บวกครกน้อย	อนุบาล - มัธยมศึกษาตอนต้น	325	275	84.61
30	วัดเสาทิน	อนุบาล - ประถมศึกษา	160	55	64.30

ลำดับ	ชื่อโรงเรียน	ระดับ	จำนวน นร. ทั้งหมด (คน)	จำนวน นร. ไร้สัญชาติ (คน)	คิดเป็น % จาก นร. ทั้งหมด
31	วัดเมืองสาทร	อนุบาล - ประถมศึกษา	134	38	28.35
32	บ้านแม่ ดอกแดง	อนุบาล - ประถมศึกษา	116	0	0
33	บ้านเชิงคอย (คอยสะเก็ด ศึกษา)	อนุบาล - มัธยมศึกษาตอนต้น	676	65	9.61
34	บ้านร้อง ขี้เหล็ก	อนุบาล - ประถมศึกษา	122	36	29.5
35	บ้านบ่อหิน	อนุบาล - ประถมศึกษา	157	62	39.49
36	บ้านแม่จ้อง	อนุบาล - ประถมศึกษา	78	0	0
37	เทพเสด็จวิทยา	อนุบาล - ประถมศึกษา	108	11	10.18
38	บ้านป่าไม้แดง	อนุบาล - มัธยมศึกษาตอนต้น	195	85	43.58
39	บ้านป่าป้อง	อนุบาล - มัธยมศึกษาตอนต้น	72	5	6.94
40	บ้านปางแดง	อนุบาล - ประถมศึกษา	58	0	0
41	บ้านปางน้ำถู่	อนุบาล - ประถมศึกษา	53	0	0
42	บ้านแม่หวาน	อนุบาล - มัธยมศึกษาตอนต้น	73	0	0
43	บ้านโป่งกุ่ม	อนุบาล - ประถมศึกษา	70	30	42.85
44	แม่คือวิทยา	ประถมศึกษา - มัธยมศึกษาตอนต้น	314	219	69.74
45	บ้านตลาด ขี้เหล็ก	ประถมศึกษา - มัธยมศึกษาตอนต้น	79	4	5.06
46	บ้านป่าไผ่	อนุบาล - ประถมศึกษา	13	5	38.46
47	แม่โป่งประชา สามัคคี	อนุบาล - มัธยมศึกษาตอนต้น	149	2	1.34
48	บ้านแม่ฮ้อย เงิน	ประถมศึกษา - มัธยมศึกษาตอนต้น	82	0	0

ลำดับ	ชื่อโรงเรียน	ระดับ	จำนวน นร. ทั้งหมด (คน)	จำนวน นร. ไร้สัญชาติ (คน)	คิดเป็น % จาก นร. ทั้งหมด
49	บ้านม่วงโตน	ประถมศึกษา	50	3	6.00
50	บ้านสันทราย	อนุบาล - ประถมศึกษา	49	0	0
51	ชลประทาน ผาแตก	อนุบาล - ประถมศึกษา	464	0	0
52	บ้านหลวงเหนือ	อนุบาล - ประถมศึกษา	128	0	0
53	บ้านป่าสักงาม	ประถมศึกษา	5	0	0
54	บ้านป่าจั่ว	อนุบาล - ประถมศึกษา	54	0	0
55	บ้านป่าขุย	ประถมศึกษา	69	60	86.95
56	บ้านท่ารั้ว	อนุบาล - ประถมศึกษา	25	0	0
57	บ้านป่าเส้า	ประถมศึกษา - มัธยมศึกษาตอนต้น	282	85	30.14
58	บ้านป่าเหมือด	อนุบาล - ประถมศึกษา	147	102	69.38
59	บ้านสันต้น ม่วงเหนือ	ประถมศึกษา	50	40	80.00
60	บ้านดอนปิน	อนุบาล - ประถมศึกษา	276	0	0
61	บ้านแช่ช้าง (เทพนาคูกุล)	อนุบาล - ประถมศึกษา	204	0	0
62	บ้านหนองโค้ง	ประถมศึกษา - มัธยมศึกษาตอนต้น	386	65	16.83
63	บ้านบ่อสร้าง นรากร ประสาท	ประถมศึกษา	344	103	29.94
64	วัดสันมะฮกฟ้า	ประถมศึกษา	151	0	0
65	วัดสันป่าคำ	อนุบาล - ประถมศึกษา	400	151	37.75
66	วัดทรายมูล	อนุบาล - ประถมศึกษา	63	0	0
67	บ้านบวัก้าง	ประถมศึกษา - มัธยมศึกษาตอนต้น	137	20	14.59
68	วัดป่าตาล	ประถมศึกษา	29	10	34.48

ลำดับ	ชื่อโรงเรียน	ระดับ	จำนวน นร. ทั้งหมด (คน)	จำนวน นร. ไร้สัญชาติ (คน)	คิดเป็น % จาก นร. ทั้งหมด
69	บ้านกอ สะเลียม	ประถมศึกษา	65	30	46.15
70	บ้านปงป่าเลื่อง	ประถมศึกษา	77	8	10.38
71	วัดร่องวัวแดง ศรีจันทร์ วิทยาคาร	ประถมศึกษา	109	22	19.26
72	บ้านมอญ	อนุบาล - ประถมศึกษา	111	0	0
73	วัดสันกลาง เหนือ	อนุบาล - ประถมศึกษา	117	70	59.82
74	สันกำแพง คันธาอนุสรณ์	ประถมศึกษา - มัธยมศึกษาตอนต้น	192	40	20.83
75	บ้านสันกำแพง	อนุบาล - ประถมศึกษา	1483	0	0
76	วัดบ้านน้อย	อนุบาล - ประถมศึกษา	119	35	29.41
77	วัดสันโค้ง	ประถมศึกษา	52	0	0
78	บ้านแม่ปูคา	ประถมศึกษา - มัธยมศึกษาตอนต้น	140	14	10
79	วัดล้านตอง	ประถมศึกษา	202	80	39.6
80	วัดบ้านโห่ง	ประถมศึกษา	41	0	0
81	วัดแม่ผาแทน	ประถมศึกษา	25	0	0
82	แม่ตะไคร้	อนุบาล - ประถมศึกษา	64	0	0
83	ทาเหนือวิทยา	อนุบาล - มัธยมศึกษาตอนต้น	201	0	0
84	โป่งน้ำร้อน วิทยา	ประถมศึกษา	38	14	36.84
85	หมู่บ้าน สหกรณ์ 2	อนุบาล - ประถมศึกษา	173	7	4.04
86	วัดบ้านม่อน	อนุบาล - ประถมศึกษา	38	0	0

ลำดับ	ชื่อโรงเรียน	ระดับ	จำนวน นร. ทั้งหมด (คน)	จำนวน นร. ไร้สัญชาติ (คน)	คิดเป็น % จาก นร. ทั้งหมด
87	วัดห้วยทราย	อนุบาล - มัธยมศึกษาตอนต้น	222	0	0
88	วัดดอนชัย	อนุบาล - ประถมศึกษา	88	0	0
89	วัดห้วยแก้ว	อนุบาล - มัธยมศึกษาตอนต้น	235	19	8.08
90	บ้านออนกลาง	ประถมศึกษา	72	0	0
91	วัดเปาสามขา	ประถมศึกษา	116	5	4.31
92	บ้านออนหลวย	อนุบาล - ประถมศึกษา	77	1	1.29
รวม			19,620	4,007	20.42

จากข้อมูลตารางที่ 2 จะพบว่า ในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 เชียงใหม่มี มีจำนวนเด็กไร้สัญชาติเรียนเป็นจำนวนมากกว่าเด็กสัญชาติไทยเกิน 50 % มีจำนวน 18 แห่ง อาทิ โรงเรียนวัดช่วงสิงห์ โรงเรียนวัดเจ็ดยอดมีนักเรียนไร้สัญชาติมากถึง 90% ของนักเรียนทั้งหมด โรงเรียนบ้านห้วยทราย อ.เมือง จ.เชียงใหม่ มีนักเรียนทั้งหมด 74 คน เป็นเด็กไร้สัญชาติ 57 คน หรือกล่าวได้ว่า มีจำนวนนักเรียนไร้สัญชาติ 77% หรือมากกว่านักเรียนไทยเกินครึ่งโรงเรียน เป็นต้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนรัฐบาลจำนวน 92 แห่ง ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1 นี้ แบ่งเป็นโรงเรียนที่ไม่รับนักเรียนต่างชาติ หรือไร้สัญชาติ 3 แห่ง คือ อนุบาลเชียงใหม่ หอพระ และพุทธิโสภณ มีโรงเรียน 1 แห่งที่รับแต่เด็กนักเรียนชาวไทยภูเขา คือ โรงเรียนวัดดอนจั่น นอกจากนี้ มีโรงเรียนอีก 12 แห่งที่ไม่มีเด็กไร้สัญชาติ และมีโรงเรียน 60 แห่งที่มีเด็กไร้สัญชาติเรียนรวมอยู่กับเด็กไทย แต่มีจำนวน

โรงเรียนถึง 18 แห่งที่มีจำนวนเด็กนักเรียนไร้สัญชาติมากกว่าร้อยละ 50 เรียนอยู่ ทำให้จำนวนนักเรียนไร้สัญชาติต่อนักเรียนไทยนั้น คิดเป็น 20.24% ซึ่งอาจกล่าวได้หรือไม่ว่า ยังเป็นตัวเลขหรือสถิติที่ไม่เป็นที่น่าวิตกนัก อย่างไรก็ตาม ก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่า นักเรียนไร้สัญชาติเหล่านี้ในอนาคตอาจเพิ่มขึ้น มีสัดส่วนมากกว่านักเรียนไทยในทุกโรงเรียน และจะกลายเป็นรายจ่ายงบประมาณที่เพิ่มขึ้นในอนาคต ประเด็นที่น่าสนใจต่อไปอีกก็คือ การที่นักเรียนไร้สัญชาติเหล่านี้ ได้เรียนฟรีหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากการเรียนเหล่านี้ จะเป็นปัจจัยที่จะกระตุ้น หรือส่งเสริมให้แรงงานต่างด้าวนำบุตรหลานของตนเข้ามาเรียนฟรีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ หรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดการเคลื่อนย้ายแรงงาน

แต่อย่างไรก็ดี การให้การศึกษาก็ยังคงเป็นหนทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเป็นการป้องกันปัญหาสังคมที่มีคุณค่าอย่างประเมินไม่ได้ หรือไม่หรือเพราะเหตุใด รัฐบาลไทยต้องให้การบริการสาธารณะด้านการศึกษา หรือสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานทางการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติเหล่านี้ ทั้งนี้ นอกจากกฎหมายที่ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแล้วนั้น การให้บริการทางการศึกษา ถือเป็นบริการพื้นฐานที่มีประโยชน์ที่สุด ด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานของกลุ่มแรงงานนั้น เช่น การศึกษา สุขภาพ สุขภาพอนามัยการเจริญพันธุ์ สิทธิแรงงาน หากมีการคุ้มครองหรือมีการปฏิบัติต่อแรงงานด้วยความเท่าเทียมแล้ว เมื่อคุณภาพชีวิตของแรงงานดี ก็จะช่วยลดปัญหาสังคม อาชญากรรม เศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหาอื่น ๆ จากแรงงานได้ อาทิ การให้การศึกษแก่เด็กไร้สัญชาตินี้ จะเป็นการปกป้องคุ้มครองเด็ก (Child Protection) และเป็นการป้องกันการใช้แรงงานเด็ก และการป้องกันการค้ามนุษย์ในเด็กไร้สัญชาติได้อีกด้วย

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า จำนวนนักเรียนไร้สัญชาติที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีนั้น มาในลักษณะผู้ติดตามบิดามารดาที่มาประกอบอาชีพแรงงานในพื้นที่เขตจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งรัฐบาลไทยทุกรัฐบาลล้วนให้ความสำคัญต่อการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานแก่เยาวชนด้วยกันทั้งสิ้น ส่งผลให้นโยบายทางด้านการศึกษาของเด็กมีแนวทางเพื่อแบ่งภาระค่าใช้จ่ายของบิดามารดา ทำให้เกิด

ความเท่าเทียมในสังคม เพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับครอบครัวและสังคมของแรงงานต่างด้าว และยังกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของเยาวชนอีกด้วย

จากข้อสังเกตที่พบนี้ ผู้เขียนยังสนใจศึกษาต่อไปอีกว่า นอกจากจำนวนนักเรียนไร้สัญชาติแต่ละโรงเรียนจะมีจำนวนมากแล้ว การรับบริการสาธารณสุขด้านการศึกษาที่ได้นั้น เหมือนหรือต่างจากเด็กไทยอย่างไร จึงได้ทำการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูที่รับผิดชอบนโยบายเรียนฟรี 15 ปีอย่างมีคุณภาพในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาในพื้นที่เขต 1 โรงเรียนทั้ง 92 แห่ง พบว่า **เด็กไร้สัญชาติ ได้รับการบริการสาธารณสุขด้านการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ทั้งถึง เท่าเทียม และเป็นธรรม เท่ากับหรือเหมือนกับเด็กไทยทุกประการ** เป็นไปตามแนวคิดตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติของวรเดช จันทรศร (2548, หน้า 16) และธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์ (2546, หน้า 17) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพการนำนโยบายไปปฏิบัติ ขึ้นอยู่กับการวางแผนและการบริหารของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะจัดบริการสาธารณสุขที่เท่าเทียมทั่วถึง และการนำนโยบายไปปฏิบัติ **มีความสอดคล้องเป็นไปตามเจตนารมณ์นโยบาย** หลักการสำคัญในการจัดทำนโยบายสาธารณสุข และพบว่า การนำนโยบายเรียนฟรี เรียนดี 15 ปีอย่างมีคุณภาพไปปฏิบัติตามโรงเรียนต่าง ๆ นั้นประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ของนโยบาย ทั้งนี้ เนื่องมาจากนโยบายนี้มี

1) ตัวแปรด้านประสิทธิภาพในการวางแผนและการควบคุม กล่าวคือนโยบายเรียนฟรี เรียนดี 15 ปีนี้ มีความชัดเจนและความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของนโยบาย มีการกำหนดภารกิจและการมอบหมายงาน การกำหนดมาตรฐานในการทำงาน มีระบบการติดตามควบคุม การประเมินผลนโยบายและความเป็นธรรมของมาตรการในการให้ทุนให้โทษ

2) ตัวแปรด้านสมรรถนะขององค์กรหรือหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ตามตัวแปรนี้ หน่วยงานหลักที่นำนโยบายนี้ไปปฏิบัติ คือ กระทรวง

ศึกษาธิการ สำนักงานพื้นที่เขตการศึกษาและโรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีโครงสร้างที่กะทัดรัด มีระบบการตัดสินใจ ระบบข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารที่ดี บุคลากรมีความรู้ความสามารถและมีจำนวนที่เพียงพอ มีงบประมาณเพียงพอ มีระบบการจัดสรรงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ มีวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ และมีสถานที่ที่เอื้ออำนวยต่อการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ ตลอดจนมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

3) ตัวแปรด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือ กล่าวคือ ผู้อำนวยการโรงเรียน และคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การนำนโยบายไปปฏิบัติมีภาวะผู้นำที่เหมาะสม และมีการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ

4) ตัวแปรด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก ตัวแปรนี้ พบว่า มีระดับการให้ความสนับสนุนหรือต่อต้านจากฝ่ายต่าง ๆ จำนวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและระดับการพึ่งพาที่ต้องมีระหว่างหน่วยงาน ความสามารถในการเจรจาต่อรองต่อสภาพแวดล้อมภายนอก และเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่มาก อาทิ หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณเพิ่ม หน่วยงานของเอกชนที่สนองตอบนโยบาย นำสินค้ามาจำหน่ายและออกใบเสร็จให้ในโรงเรียน เป็นต้น

ส่วนด้านหลักเกณฑ์การให้บริการสาธารณะด้านการศึกษาของนโยบายเรียนฟรี เรียนดี 15 ปีอย่างมีคุณภาพนั้น มีการให้บริการที่ 1. เสมอภาคและมีความเป็นกลางของบริการ กล่าวคือ ไม่ว่าจะป็นนักเรียนไทย หรือนักเรียนไร้สัญชาติ ได้รับการบริการทุกอย่างเท่าเทียมกัน 2. นโยบายดำเนินการต่อเนื่อง 3. มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบริการในปีงบประมาณถัดมา คือ มีการสนับสนุนเงินอุดหนุนรายหัวเพิ่มเติม มีการขอรับงบประมาณเพิ่มจากเอกชน และจากหน่วยงานส่วนท้องถิ่น

จากรายการอุดหนุนดังกล่าว ทำให้ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักเรียนที่จะได้รับประมาณคนละ 2,515 บาท ในระดับอนุบาล - 6,114 บาท ต่อหัว ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนั้น เมื่อคำนวณจากจำนวนนักเรียนทั่วสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศียงใหม่เขต 1 ซึ่งมีจำนวน 19,620 คนนั้น ในจำนวนนี้เป็นนักเรียนไร้สัญชาติถึง 4,007คน คิดเป็นร้อยละ 20.24 ของงบประมาณรายจ่ายของนโยบายเรียนฟรี เรียนดีอย่างมีคุณภาพ จะเห็นได้ว่าเป็นจำนวนเงินงบประมาณที่เป็นสัดส่วนที่สูงมากในงบประมาณรายจ่ายของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้น การที่จำนวนนักเรียนไร้สัญชาติมากขึ้น ก็จะส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายของนโยบายเรียนฟรี เรียนดี 15 ปีอย่างมีคุณภาพ ให้สูงขึ้นอย่างแน่นอน

ส่วนในแง่การดำเนินการ และการจัดการให้บริการสาธารณะด้านการศึกษา นโยบายเรียนฟรี เรียนดี 15 ปีนี้ มีการดำเนินการขั้นตอน ตลอดจนมีการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีตัวแปรที่สำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ ตัวแปรด้านประสิทธิภาพในการวางแผนและการควบคุม เนื่องจากพบว่า แนวทางการนำโครงการเรียนฟรี เรียนดี 15 ปีไปปฏิบัติ นั้น มีการกำหนดแนวทางการดำเนินนโยบายที่ชัดเจน มีการควบคุมผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศียงใหม่เขต 1 และมีตรวจสอบการเบิกจ่ายงบประมาณตามจริง นอกจากนี้ การดำเนินงานหรือการให้บริการสาธารณะด้านการศึกษาของนโยบายเรียนฟรี เรียนดี 15 ปีนั้น มีการดำเนินการตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ มีการเบิกจ่ายเงินงบประมาณที่เป็นจริงตามอัตราที่รัฐบาลกำหนดไว้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบ และค่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

แต่ในเรื่องของการบริหารจัดการนั้นมีความแตกต่างกันในเรื่องวิธีการบริหารจัดการ กล่าวคือ มีโรงเรียน 50 แห่งที่ได้ดำเนินการจัดซื้อหนังสือเรียน และเครื่องแบบนักเรียน เครื่องเขียนที่โรงเรียน หรือให้ร้านค้ามาจำหน่ายในโรงเรียนแล้วเก็บใบเสร็จเลย แต่มีโรงเรียน 10 แห่งเท่านั้นที่ให้ผู้ปกครองไปซื้อ

ตามร้านค้านอกโรงเรียนแล้วนำไปเสริมมาให้ภายหลัง ซึ่งทำให้เกิดการล่าช้าในการส่งมอบใบเสร็จต่อทางโรงเรียน หรือมีการทำใบเสร็จผิดเกิดขึ้น และยังพบปัญหาเนื่องจากงบประมาณจะยังไม่เหมาะสมกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง อาทิ ค่าสื่อเครื่องแบบนักเรียน เป็นต้น หรือจำนวนนักเรียนในแต่ละปีงบประมาณไม่คงที่ ทำให้ทางโรงเรียนได้มีความพยายามในการบริหารจัดการให้เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนได้รับจัดสรรงบประมาณตามวัตถุประสงค์นโยบายอย่างเท่าเทียม ทั้งถึง เป็นธรรม และเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองนั่นเอง โดยนักเรียนจะได้รับเงินสดไปจัดซื้อเอง 2 ส่วน คือ รายการที่ 3 และ 4 คือ ค่าเครื่องแบบนักเรียนและค่าอุปกรณ์การเรียน

และข้อสังเกตอีกประการหนึ่งในด้านการบริหารจัดการ หรือการนำนโยบายไปปฏิบัติของการบริการสาธารณะด้านการศึกษาของนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของสำนักงานการประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1 มีความรวดเร็วเพราะมีโครงสร้าง หรือมีการบริหารผ่านโครงสร้างองค์การของหน่วยงานกระทรวงศึกษาธิการที่มีกลไกการบริหารงานแบบส่วนราชการกลางสู่หน่วยงานระดับท้องถิ่น แต่ได้มีการกระจายอำนาจในส่วนของการบริหารจัดการ หรือการนำนโยบายไปปฏิบัติให้กับโรงเรียนในส่วนท้องถิ่นไปดำเนินการได้เอง ทำให้กลไกเป็นไปอย่างรวดเร็ว และทันต่อการเบิกจ่ายงบประมาณ นอกจากนี้ ทางโรงเรียนมีแนวปฏิบัติที่คล้ายกันในเรื่องนโยบายการบริการแก่เด็กมาแล้ว อาทิ โครงการนมโรงเรียน โครงการอาหารกลางวัน เป็นต้น แต่รายละเอียดปลีกย่อย หรือการใช้จ่ายตามรายการของนโยบายเรียนฟรี 15 ปีจะมีมากกว่า กล่าวคือ

การดำเนินการตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ซึ่งประกอบด้วยเงินอุดหนุน 5 ด้าน คือ 1) ค่าเล่าเรียน 2) ค่าอุปกรณ์การเรียน 3) ค่าหนังสือ 4) ค่าชุดนักเรียน และ 5) ค่าใช้จ่ายสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทั้งด้านสื่อสารสนเทศ การเข้าค่ายลูกเสือ กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน รวมไปถึงงบประมาณอุดหนุนทางด้านงานทัศนศึกษา

นอกสถานที่ ตามที่นโยบายได้กำหนดครบทุกประการ เพียงแต่จะแตกต่างกันไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และการจัดการของแต่ละโรงเรียน โดยที่นักเรียนทุกคนไม่ว่าจะเป็นนักเรียนที่มีสัญชาติไทยโดยกำเนิด หรือนักเรียนสัญชาติอื่น อาทิ พม่า ไทใหญ่ และแม้แต่นักเรียนที่ไร้สัญชาติ ต่างได้รับความช่วยเหลือจากนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ครบทุกคน โดยไม่มีข้อแม้ หลักการการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี นั้น จะแตกต่างกันตามการจัดการของแต่ละโรงเรียน ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกัน แต่ไม่ได้แปลกแยกไปจากกันมากนัก โดยการจัดการทั้งหมดของแต่ละโรงเรียนจะนำปัญหาของตนเองที่ได้เผชิญมาจากการจัดการดำเนินการตามแบบแผนของทางส่วนกลางที่เขียนส่งมาให้กับทางโรงเรียนทุกโรงเรียน โดยเริ่มจากขั้นพื้นฐานที่ต้องมีการประชุมบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียน ให้รับทราบถึงคำสั่งจากส่วนกลาง จากนั้นจึงตั้งคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่ายขึ้นมา ซึ่งประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน 2) ตัวแทนครู 3) ตัวแทนผู้ปกครอง และ 4) ตัวแทนนักเรียน ร่วมประชุมปรึกษากันถึงความต้องการของแต่ละฝ่าย จากนั้นจึงเขียนเป็นแผนร่างการจัดการการศึกษาตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของโรงเรียนของตน และก่อนการนำไปใช้จริงนั้น ทางโรงเรียนได้จัดการประชุมผู้ปกครอง ให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ นั่นคือ การให้ความร่วมมือในการซักถามคำถามในส่วนที่ผู้ปกครองไม่เข้าใจในระหว่างการประชุมบ่อยครั้งที่ต้องมีการสอบถามนอกรอบกับทางคุณครูประจำชั้นเอง และส่วนใหญ่จะเข้าใจผิดว่าการเรียนฟรี คือ การส่งลูกเข้าเรียนโดยที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ เลย ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ความเข้าใจของผู้ปกครองและนักเรียนคลาดเคลื่อน เพราะหากบางโรงเรียนมีการจัดสรรงบประมาณที่ไม่ดีพอ หรือมีการเพิ่มหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้จำเป็นที่จะต้องมีการเก็บค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมเป็นรายปี ปีละ 1 ครั้ง แม้จะเป็นจำนวนเงินไม่มาก แต่ด้วยอาชีพผู้ปกครองของนักเรียน

ไว้สำหรับชาติหรือนักเรียนสัญชาติอื่นส่วนใหญ่เป็นอาชีพใช้แรงงาน มีรายได้ที่น้อย ไม่พอเพียง ต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมากในการชี้แจงให้ผู้ปกครองเข้าใจในรายละเอียดของนโยบายเรียนฟรี 15 ปีทั้งหมด หลังจากนั้นจึงมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของแต่ละปีการศึกษา ซึ่งทางโรงเรียนได้นำปัญหาที่เกิดขึ้นในปีที่ผ่านมา ร่างเข้าสู่การประชุมเพื่อปรับแผนการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ในด้านของข้อดีและข้อเสียในการปฏิบัติตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี มีดังนี้

ข้อดีของนโยบายเรียนฟรี 15 ปี จากการสัมภาษณ์ครูทุกคนมีความเห็นตรงกันว่า เป็นนโยบายที่ดีในมุมมองที่ช่วยแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองในการช่วยส่งเสริมการศึกษาของบุตร ธิดา และช่วยขยายโอกาสให้กับนักเรียนที่มีฐานะยากจน และอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ให้สามารถได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ถึง 15 ปี ทำให้อ่านออกเขียนได้ และสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้เด็กที่ไร้สัญชาติ หรือสัญชาติอื่นที่ไม่ใช่เพียงแค่อสัญชาติไทยให้สามารถมีสิทธิ์ในนโยบายนี้ได้ด้วย และควรมีต่อไป และพัฒนาให้ดีขึ้น โดยดูจากความเหมาะสมของทางโรงเรียนแต่ละโรงเรียน เพราะแต่ละโรงเรียนมีความต้องการที่แตกต่างกัน อยากให้ส่วนกลางยืดหยุ่นกรอบ เพื่อให้ทางโรงเรียนนำไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสียของนโยบายเรียนฟรี 15 ปี จากที่สัมภาษณ์ ปัญหาหลัก ๆ นั่นคือ ปัญหาในด้านงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อความต้องการ หรือไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายจริง ยกตัวอย่าง ค่าชุดนักเรียน เป็นสินค้าที่มีราคาขึ้นตามมูลค่าค่าครองชีพ และในแต่ละช่วงชั้น และนักเรียนแต่ละคนมีความต้องการที่แตกต่างกัน เพราะนักเรียนตัวใหญ่ก็ต้องการเสื้อผ้าขนาดใหญ่ แต่มีงบประมาณที่จำกัด เงินซื้อชุดนักเรียนไม่เพียงพอต่อการอุดหนุนชั้นต่ำ เพราะสามารถซื้อชุดนักเรียนที่มีคุณภาพดีได้เพียงหนึ่งชุดเท่านั้น นอกจากนี้

ในด้านของงบประมาณพัฒนาผู้เรียน อุปกรณ์เครื่องมือสารสนเทศในโรงเรียนที่มีความห่างไกล แม้จะมีเพียงพอต่อความต้องการ แต่ยังคงประสิทธิภาพเนื่องด้วยความชำรุดของอุปกรณ์และสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วต่ำทำให้ใช้งานได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ และขาดบุคลากรในการดูแลรักษาเมื่อชำรุดเพราะไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะจ้างครูพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่พิเศษเพื่อมาดูแลระบบได้อย่างทั่วถึง รวมไปถึงงบประมาณที่จะต้องจัดสรรไปในด้านการทัศนศึกษาต่างพื้นที่ของนักเรียน เนื่องจากงบประมาณที่ได้มีจำนวนจำกัดและไม่เพียงพอต่อค่าเดินทางออกไปต่างจังหวัด ทำให้โรงเรียนจัดไปทัศนศึกษาได้แต่ที่ใกล้ ๆ และเดิม ๆ หากทางโรงเรียนต้องการพานักเรียนไปทะเลหรือต่างภาค จะต้องรณรงค์หรือหางบประมาณเพิ่มเติมด้วยตนเอง ซึ่งมีไม่กี่โรงเรียนที่สามารถจัดการแก้ไขปัญหาในส่วนนี้ได้ดี

ในส่วนของหนังสือแบบเรียน ตำราส่วนใหญ่ที่กำหนดมาจากส่วนกลางจะได้ซ้ากว่าหนังสือที่สั่งจากเอกชน และเนื้อหาในหนังสือก็เป็นเรื่องเดิมไม่ทันสมัย และไม่ตรงตามหลักสูตรที่ทางกระทรวงศึกษาธิการได้ปรับใช้ ทำให้คณะครูต้องสรรหาหนังสือให้นักเรียนเพิ่มเติมเอง ปัญหาจากหนังสือยืมเรียนเป็นสิ่งที่ควรแก้ไข เนื่องจากการที่นักเรียนจะมีพัฒนาการทางการศึกษาที่ดี ต้องได้รับการทำแบบฝึกหัด แต่งบประมาณด้านแบบฝึกหัดที่ส่วนกลางควรจะจัดให้กับทางโรงเรียนนั้นไม่มี แต่จะเน้นหนักไปทางหนังสืออ่าน ซึ่งสามารถยืมเรียนได้ และสามารถใช้ได้นานกว่า หลายโรงเรียนมีความเห็นตรงกันที่ต้องการให้ทางส่วนกลางเพิ่มงบประมาณด้านหนังสือเรียนโดยรวมค่าแบบฝึกหัดลงไปเป็นเงินอุดหนุนส่วนนี้ด้วย รวมไปถึงหนังสือที่มีคุณค่าความรู้ เช่น สารานุกรม พจนานุกรม ฯลฯ ที่มีราคาสูง ทางโรงเรียนนั้นอยากจัดหามาไว้ในห้องสมุดเพื่อเป็นประโยชน์แก่นักเรียนเพิ่มเติมด้วย

ในส่วนของอุปกรณ์การเรียนนั้นไม่มีปัญหาอะไรมากมายนัก เพราะปัญหาส่วนใหญ่จะเป็นในส่วนของความรับผิดชอบส่วนตัวของนักเรียน ซึ่งทางโรงเรียนสามารถแก้ไขได้เอง

สำหรับข้อสังเกตจากอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการเรียนดี เรียนฟรี 15 ปี สามารถสรุปได้ 2 ด้าน คือ กลุ่มอาจารย์ที่เห็นด้วยกับโครงการดังกล่าว ส่วนใหญ่ จะเห็นควรว่าการดำเนินนโยบายนี้ควรจะมีต่อไป ส่วนกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยจะกล่าวว่า เห็นว่าสิ้นเปลืองงบประมาณ เนื่องจากเด็กที่ได้ประโยชน์มาก คือ เด็กไร้สัญชาติ

ส่วนข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการดำเนินนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ได้แก่ ควรมีการเบิกจ่ายงบประมาณให้รวดเร็ว และควรจัดสรรงบประมาณให้พอเพียงกับค่าครองชีพในปัจจุบัน และยึดตามหลักความเป็นจริง มิใช่ยึดตามงบประมาณที่ส่วนกลางจัดสรรให้ในแต่ละปี นอกจากนี้ โรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ไม่มีศักยภาพและอำนาจในการต่อรอง งบประมาณโดยส่วนใหญ่มักจะมาจากผู้ปกครองและเทศบาล จำนวนเด็กนักเรียนมีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งโรงเรียนปกติในระบบสหศึกษา และโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งปัญหาการเข้ามาเรียนกลางคันของนักเรียนไร้สัญชาติมีจำนวนมาก ทำให้งบประมาณที่ขอมาจัดสรรมีไม่เพียงพอ บ่อยครั้งที่โรงเรียนต้องสรรหางบประมาณจากส่วนอื่นมาอุดหนุน เพื่อให้นักเรียนได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน ในส่วนของอาหารกลางวัน ทางโรงเรียนจึงมีความต้องการให้เพิ่มจำนวนเงินในการช่วยเหลือด้านค่าอาหารของนักเรียนให้คิดเป็นรายหัวที่มากขึ้น และมีเงินทุนสำรองไว้ก้อนหนึ่งเพื่อจ่ายสำหรับอาหารกลางวันโดยเฉพาะ เพราะเด็กนักเรียนบางคนชอบมาโรงเรียน เนื่องจากมีอาหารให้รับประทาน และข้อเสนอแนะจากครูผู้สอน คือ ต้องการการสนับสนุนคู่มือการสอน เพราะคุณครูต้องออกเงินส่วนตัวซื้อเอง นอกจากนี้ อยากให้ปรับปรุงคุณภาพของหนังสืออ่านของนักเรียนที่มาจากส่วนกลาง หรือมาจากกระทรวงศึกษาธิการมักมีคุณภาพที่ต่ำ สันကာหลุดลุ่ย ทำให้หนังสือเสียหายได้ง่าย ไม่สามารถส่งต่อให้เด็ก ๆ รุ่นต่อไป หรือไม่สามารถนำไปยืมเรียนต่อได้ และอยากจะให้เพิ่มเติมในเรื่องการทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง คือ ขอให้มีการบรรยายละเอียดลงสื่ออย่างชัดเจน เพื่อป้องกันความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของผู้ปกครอง มีหลายครั้งที่ทางโรงเรียน

ประชุมผู้ปกครองไปแล้ว แต่ผู้ปกครองเสพสื่อต่าง ๆ จนทำให้ความเข้าใจนั้น ๆ คลาดเคลื่อน และทำให้ผู้ปกครองสับสนคิดว่าต้องได้ฟรีทั้งหมดทุกรายการ โดยไม่จำกัดจำนวน ส่วนใหญ่เด็กไร้สัญชาติผู้ปกครองมีเปอร์เซ็นต์การได้รับการศึกษาต่ำ ไม่มีความเข้าใจในการใช้ภาษาไทย จึงเป็นงานหนักของครูที่ต้องทำหน้าที่ต่าง ๆ เหล่านี้ เพิ่มขึ้นจากการสอนหนังสือ (บางโรงเรียน ครูเป็นคนจัดหาเสื้อผ้า และหนังสืออุปกรณ์ให้เองตามตลาดนัดหลังเลิกเรียน)

จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้ลดอคติ หรือสมมติฐานเชิงลบเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมกันทางด้านการปฏิบัติต่อคนต่างด้าวของผู้เขียนได้ในเรื่องความเท่าเทียม ทัวถึง และเป็นธรรม เพราะนักเรียนไร้สัญชาติ หรือนักเรียนต่างด้าวทุกคนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา เชียงใหม่เขต 1 ได้รับสิทธิทุกอย่างเท่าเทียมกับเด็กไทย หรืออาจจะกล่าวได้เลยว่า มีการปฏิบัติต่อนักเรียนเสมอภาค โดยไม่ยึดติดกับสัญชาติหรือไม่มีการแบ่งแยกเลย ไม่ว่านักเรียนคนนั้นจะเป็นคนไทยหรือไม่ใช้ก็ตาม และนอกจากนี้ ผู้เขียนยังค้นพบข้อมูลที่น่าสนใจประเด็นอื่น ๆ อีก กล่าวคือ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กพฐ.) ได้ออกแถลงต่อสื่อมวลชนเมื่อวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2557 ว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดย นายกมล รอดคล้าย เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะได้นำเรื่องเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีประเด็นสำคัญที่จะนำเสนอ คือ นโยบายเรียนฟรี 15 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย มีสิ่งที่น่าเป็นกังวลคือ ปัญหาเด็กเรียนต่างด้าวที่เข้ามาเรียนในสถานศึกษาไทยทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ซึ่งปัจจุบันมีตัวเลขอยู่ประมาณ 180,000 คน (2557) และมีแนวโน้มว่า ภายใน 3 ปีจะเพิ่มเป็น 250,000 คน จากการคาดการณ์ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงอยากจะหาหรือเบื้องต้นกับสำนักงบประมาณและกรมบัญชีกลาง ว่าต้องมีการกำหนดสิทธิในการเรียนฟรีของเด็กต่างด้าว โดยอาจให้เฉพาะ 2 รายการ คือ ค่าเล่าเรียน และอุปกรณ์การเรียนฟรี แต่อย่างไรก็ดี เมื่อผ่านกระบวนการและการพิจารณาเห็นชอบในที่ประชุม

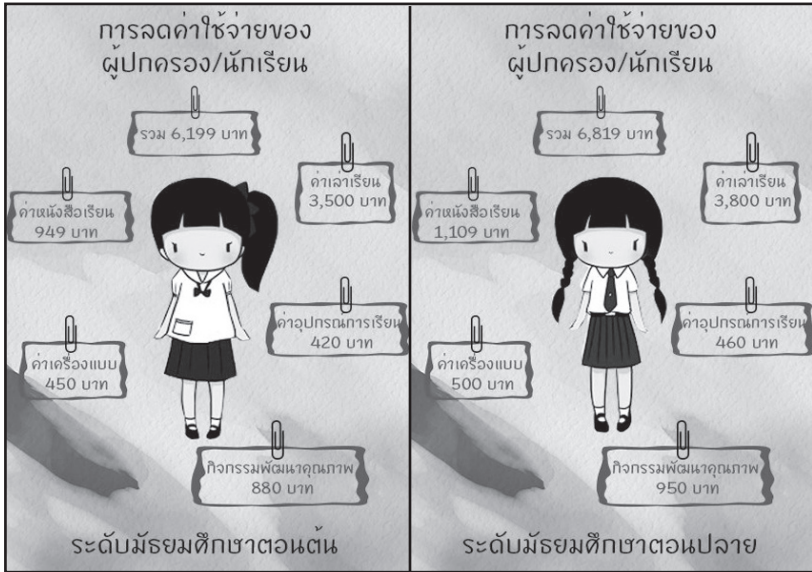
คณะรัฐมนตรี ประเด็นการจำกัดสิทธิการเรียนฟรีได้ตกไป โดยให้ถือปฏิบัติเช่นเดียวกัน ซึ่งจากคำแถลงนโยบายของนายกรัฐมนตรีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ข้อ 3 การลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ การจัดระเบียบสังคม สร้างมาตรฐานด้านคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนทั่วไป

ในปี 2559 ตามคำแถลงนายกรัฐมนตรีดังกล่าว ทำให้**ได้มีการปรับเปลี่ยน**จากนโยบายการเรียนฟรี 15 ปี เป็นนโยบาย “การลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง/ นักเรียน” ตัวแบบนโยบายมีการประกาศเพิ่มเติม และได้มีการปรับหมวดเงินงบประมาณในหมวดต่าง ๆ ให้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ยังได้มีการจ่ายเพิ่มเติมในหมวดต่าง ๆ และแยกจ่ายแตกต่างกันในแต่ละระดับชั้นเรียนอีกด้วย มีเกณฑ์และการกำหนดรูปแบบใบเสร็จต่าง ๆ อย่างชัดเจน มีการแยกหมวดเพิ่มเติม สนับสนุนให้มากขึ้นในหมวดเงินค่าเดินทาง และในส่วนรายละเอียดแยกประเภทนักเรียน ตามโรงเรียนแบบต่าง ๆ อาทิ นักเรียนในระบบการศึกษานอกโรงเรียน นักเรียนการศึกษาพิเศษ นักเรียนการศึกษาสงเคราะห์ นักเรียนประจำ และนักเรียนปกติ ทั้งนี้ ทำให้รูปแบบการจ่ายเงินสนับสนุนในหมวดต่าง ๆ มีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้มีการเพิ่มเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายต่อหัวสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับการศึกษา ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน แต่ทั้งนี้ ผู้เขียนได้ทำการศึกษาการให้บริการสาธารณะด้านการศึกษาในเด็กปกติ จึงยกตารางภาพรวมมาดังตารางที่ 3 ข้างล่างนี้

ชั้น	ภาคเรียนที่ 1/2559 (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559)					ภาคเรียนที่ 2/2559 (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559)			รวม 2 ภาคเรียน		
	1. รายหัว	2. หนังสือเรียน	3. อุปกรณ์ การเรียน	4. เครื่องแบบ นักเรียน	5. กิจกรรมพัฒนา คุณภาพนักเรียน	รวม	1. รายหัว	2. อุปกรณ์ การเรียน		3. กิจกรรมพัฒนา คุณภาพนักเรียน	
ก่อนประถมศึกษา											
อ.1	850	200	100	300	215	1,665	850	100	215	1,165	2,830
อ.2	850	2,200	100	300	215	1,665	850	100	215	1,165	2,830
ประถมศึกษา											
ป.1	950	561	195	360	240	2,306	950	195	240	1,385	3,691
ป.2	950	605	195	360	240	2,350	950	195	240	1,385	3,735
ป.3	950	622	195	360	240	2,367	950	195	240	1,385	3,752
ป.4	950	653	195	360	240	2,398	950	195	240	1,385	3,783
ป.5	950	785	195	360	240	2,530	950	195	240	1,385	3,915
ป.6	950	818	195	360	240	2,563	950	195	240	1,385	3,948
มัธยมศึกษาตอนต้น											
ม.1	1,750	704	210	450	440	3,555	1,750	210	440	2,400	5,954
ม.2	1,750	865	210	450	440	3,715	1,750	210	440	2,400	6,115
ม.3	1,750	949	210	450	440	3,799	1,750	210	440	2,400	6,199
มัธยมศึกษาตอนปลาย											
ม.4	1,900	1,257	230	500	475	4,362	1,900	230	475	2,605	6,967
ม.5	1,900	1,263	230	500	475	4,368	1,900	230	475	2,605	6,673
ม.6	1,900	1,109	230	500	475	4,214	1,900	230	475	2,605	6,819

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า มีการแยกรายจ่ายอย่างละเอียดในแต่ละหมวด แต่ละระดับชั้นเรียน เปลี่ยนชื่อหมวด ค่าเล่าเรียน เป็นเงินรายหัว ส่วนหมวดหนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เขียนตามแบบเดิม และในภาพรวมแต่ละชั้นเรียน ในส่วนระดับก่อนประถมศึกษาจะได้รับเงินอุดหนุนรวมเท่าเดิม เพิ่มเพียงค่าหนังสือเรียนในแต่ละระดับชั้น ชั้นละ 100 บาท อาทิ ระดับอนุบาลได้รับการอุดหนุนเท่าเดิม ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 ได้เพิ่มปีละ 100 บาท มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ได้เท่าเดิม และมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ได้รับรวมเท่าเดิมกับนโยบายเดิม

จากภาพและจากเอกสารต่าง ๆ ข้างต้น เป็นหลักฐานเพียงพอที่จะสามารถแสดงให้เห็นได้ว่า มีการจ่ายเงินงบประมาณเพื่อการศึกษาของเด็กอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเด็ก ๆ จะเป็นชนชาติใด มีสัญชาติหรือไร้สัญชาติก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน้าที่ 5 ข้อที่ 6 และ 7 แห่งแนวทางการดำเนินการโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ 2559 ของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ระบุถึง นิยามศัพท์ของเด็กไม่มีสัญชาติไทย แยกเป็นเด็กที่ไม่มี ทร.13 หรือไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านกลาง ใช้รหัสหน้าหน้าด้วย G และเด็กที่มี ทร.13 เป็นเด็กที่ไม่ได้รับสัญชาติไทย แต่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านกลาง ใช้รหัสหน้าหน้าด้วย 0 และข้อ 7 ยังได้ระบุถึงเด็กต่างชาติ หมายถึง เด็กที่มีสัญชาติต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และมีหลักฐานแสดงตัวตน นี่เป็นการแสดงถึงการให้โอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมของรัฐบาลในยุคนี้นี้

นอกจากนี้ ในแง่มนุษยธรรม คุณครู และบุคลากรทางการศึกษาของไทยนั้น ส่วนใหญ่มีจิตวิญญาณของความเป็นผู้เสียสละ มีจรรยาบรรณ ตลอดจนเป็นผู้ที่มีจิตใจเมตตากรุณาตามที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมาในวิถีชาวพุทธ และจากการสัมผัสบุคลากรทางการศึกษาแล้วจะพบว่า แม้นักเรียนยังไม่มีหลักฐานมาให้ โดยส่วนใหญ่ทางโรงเรียนจะให้เรียนโดยไม่มีภารกิจกันไม่แบ่งแยก นอกจากนี้ ยังให้การช่วยเหลือในรายที่ยากจน หรือขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือมีปัญหาในด้านต่าง ๆ อีกด้วย ทางโรงเรียนจะพยายามช่วยเหลือบางครั้งออกมาในรูปแบบทุนการศึกษา อาหารกลางวันที่เหลือพอสามารถนำกลับไปรับประทานได้อีก หรือแม้กระทั่งการสนับสนุนเครื่องแต่งกาย ชุดนักเรียน รองเท้า อุปกรณ์การเรียน ตลอดจนการช่วยเหลือไปถึงครอบครัวอีกด้วย ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่า ในเรื่องของการศึกษา นโยบายสาธารณะต่าง ๆ ด้านการเรียน การสอนในโรงเรียนของไทยนั้น ก็ยังคงสนับสนุนให้กับบุคลากรของแรงงานต่างด้าว หรือการให้บริการสาธารณะด้านการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติก็ให้ฟรี ไม่จำกัดสิทธิเช่นเดิมและเพิ่มเติมตามนโยบายใหม่อีกด้วย นี่อาจจะกล่าวได้ว่า รัฐบาลหรือประชาชนคนไทยส่วนใหญ่มองยังให้ความสำคัญกับการศึกษา และยังคงสนับสนุนการปฏิบัติที่เท่าเทียมทั่วถึง เป็นธรรมกับเด็ก ๆ ไร้สัญชาติ เสมือนหนึ่งเด็กไทยได้หรือไม่

สำหรับข้อสรุปของงานวิจัยชิ้นนี้ สามารถกล่าวได้ว่า รัฐบาลไทย ข้าราชการครูที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนไทยต่างเป็นผู้มีจิตเมตตา และปรารถนาจะเห็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกันมีความเท่าเทียมในด้านของการศึกษา แม้จะเป็นเด็กไร้สัญชาติ หรือเป็นเด็กสัญชาติไทยก็ตาม จะได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันกับเด็ก ๆ อื่น ๆ ทั้งในแง่ของกฎหมาย และในแง่ของมนุษยธรรม หรืออาจจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า คือ รัฐบาลไทย กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนไทย ยังคงปฏิบัติต่อเด็กไร้สัญชาติเสมือนหนึ่งเป็นเด็กไทย ดังนั้น ไม่ว่าจะนโยบายจะมีการเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมสวัสดิการในข้อต่าง ๆ เพื่อให้รองรับกับค่าใช้จ่ายตามค่าครองชีพที่เป็นจริงในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น เด็ก ๆ ทุกคน

ทุกสัญชาติจะได้รับผลประโยชน์เท่าเทียมกัน แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล หรือผู้บริหารไป แต่นโยบายทางด้านการศึกษาเนี่ยยังคงเป็นนโยบายที่สำคัญ และเป็นนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อเยาวชน หรือนักเรียนก็คือ ผู้ได้รับประโยชน์โดยตรง ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนไทย หรือ ไท หรือสัญชาติใด ๆ ก็ตาม เพราะรัฐบาลและข้าราชการ ผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา ต่างมีเจตนารมย์อันแรงกล้า ในการให้ความสำคัญกับการศึกษา เพราะเราต่างรับทราบ เข้าใจ และตระหนักว่า การศึกษา คือ รากฐานที่สำคัญ และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้ดีขึ้นทุก ๆ ด้านนั่นเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ คือ ควรศึกษาเพิ่มเติมในกรณี เด็กนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เปรียบเทียบกันในทั้งจังหวัด

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรจะมีการขยาย กลุ่มตัวอย่าง และพื้นที่การศึกษาออกไปให้เป็นระดับประเทศ เพื่อจะได้ทราบ ข้อเท็จจริงในการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในภูมิภาคอื่น ๆ ด้วย 2) ควรทำการวิจัยในเรื่องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นของนักเรียนไร้สัญชาติ ในประเทศไทยด้วย

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *แนวทางการดำเนินการโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ 2559*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์. (ม.ป.ป.). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ณัชชาธิ์ วิเชียรรัตน์. (2552). *ไร้รัฐ ไร้สัญชาติ แต่ไม่ไร้การศึกษา*. วันที่ค้นข้อมูล 5 กันยายน 2552, เข้าถึงได้จาก <http://www.dailynews.co.th/newstartpage/index.cfm?page=content&categoryId= 3&contentID=18319>
- ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์. (2546). *นโยบายสาธารณะ*. เชียงใหม่: คณินิจการพิมพ์.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2553). *หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธ์. (2553). *รวมบทความการวิจัย การวัด และการประเมินผล*. นครปฐม: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2529). *การบริหารโครงการ*. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ประเวศ วะสี. (2549). *คุณธรรมนำการพัฒนายุทธศาสตร์สังคมคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม), สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).

- ประสงค์ สังข์ไชย. (2550). *วิจัยทัศน์ สู่กระแสการปรับกระบวนทัศน์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2550). *การวิจัยประเมินผล: หลักการและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: การพิมพ์พระนคร.
- เพ็ญศรี สุโรจน์. (2529). *การกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนาสาธารณสุข และการวิจัยประเมินผล (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- มยุรี อนุมานราชชน. (2548). *นโยบายสาธารณะ: แนวคิด กระบวนการ และการวิเคราะห์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. เชียงใหม่: คณะนิเทศการพิมพ์.
- วรงค์ จันทรร. (2548). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สหายบล็อกและการพิมพ์.
- วิชัย รูปขำดี. (2551). *ทฤษฎีและตัวแบบที่ใช้วิเคราะห์การนำนโยบายไปปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สกนธ์ ชุมทัพ. (2555) *การนำนโยบายสาธารณะสู่การปฏิบัติ: เรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ*. วันที่ค้นข้อมูล 25 พฤษภาคม 2555, เข้าถึงได้จาก <http://www.moe.go.th>
- สมพร เพ็องจันทร์. (2549). *นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุขานรี แสนทวีสุข. (2549). *แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กนอกสัญชาติไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่เขต 1 พระนครศรีอยุธยา เขต 2.
- สุวรรณณี เข็มเจริญ. (2547). *สิทธิในการศึกษาของคนไร้สัญชาติในประเทศไทย*. ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะนิติศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *แนวทางการดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

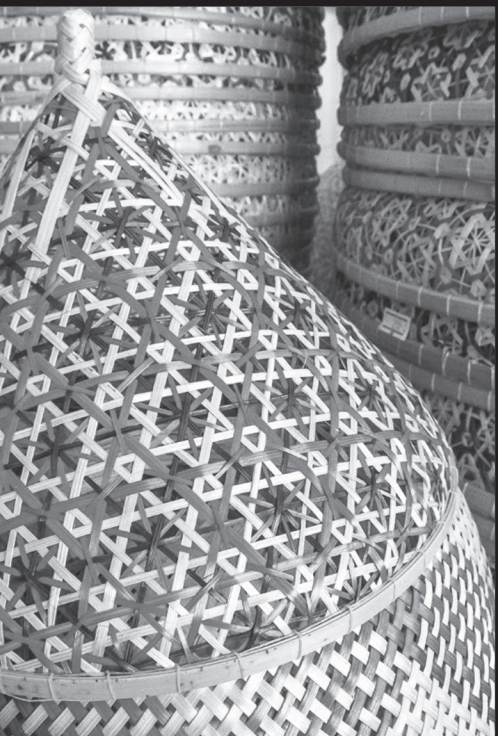
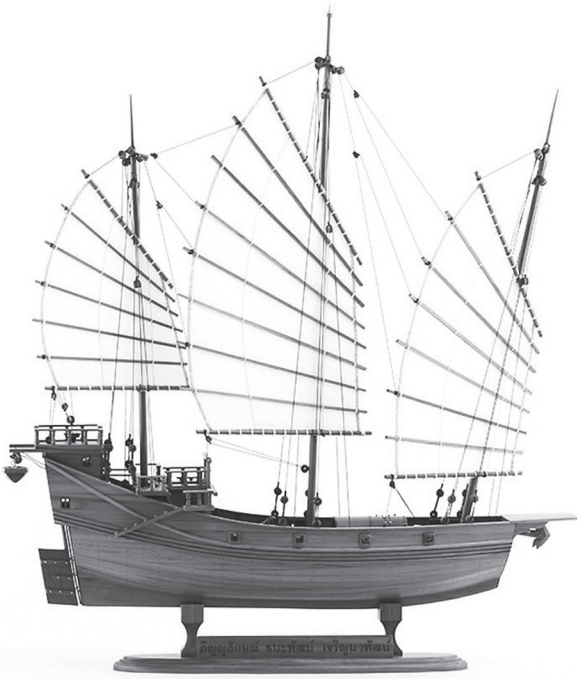
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2555). *สรุปรายงานผลการติดตามการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี เรียนดี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ ปีงบประมาณ 2554 และ 2555*. วันที่ค้นข้อมูล 15 ธันวาคม 2555, เข้าถึงได้จาก <http://audit.phrae1.in.th/index.php/2011-08-17-03-03-38/11-15-2554>

อัจฉรา สุทธิสุนทรินทร์. (2550). *โอกาสทางการศึกษา และคนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติ*. วันที่ค้นข้อมูล 16 กรกฎาคม 2550, เข้าถึงได้จาก http://www.archanwell.org/autopage/show_page.php?t=1&s_id=381&d_id=380

Jonathan Crush. (2012). *Children's right to education has no borders*. Retrieved 20 May, 2015, from <http://www.safpi.org/news/article/ /2012/ children-s-right-education-has-no-borders>

Lee Hye-won. (2010). *Migrant Children's Right to Education Professor of Social Welfare*. Retrieved 20 May, 2015, from http://www.koreafocus.or.kr/design2/layout/content_print.asp?group_id=102975

Chapter

8

การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษากลุ่มโอท็อป ภาคตะวันออก

A Development of Knowledge Management Process For Local Wisdom: A Case Study of Eastern OTOP Groups

ปาริชาติ คุณปลื้ม (Parichat Kunpluem)*

* ดร., รองคณบดีคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
Ph. D., Faculty of Business Administration at Sripatum University

บทคัดย่อ

การศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์การจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของ กลุ่มโอท็อปภาคตะวันออกเฉียง 2) พัฒนาระบบการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มโอท็อปภาคตะวันออกเฉียง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ศึกษาเฉพาะสินค้าประเภท ของใช้/ ของตกแต่ง/ ของที่ระลึก ในภาคตะวันออกเฉียง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสังเกต และการถอดบทเรียนจากการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบฝังลึก ได้แก่ ความสนใจ ความชอบ การถูกถ่ายทอดเนื่องจากเป็นมรดกจากครอบครัว การทดลองผลิตสินค้าใหม่อยู่เสมอ ความซื่อสัตย์ต่องานและลูกค้า และการศึกษาเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ 2) ส่วนกลุ่มที่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบชัดแจ้ง ประกอบด้วย บุคคลในครอบครัว และคนที่มีความชอบ 3) วิธีการในการถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบชัดแจ้ง ประกอบด้วย มีผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่เป็นครู การทดลองปฏิบัติ รุ่นพี่สอนรุ่นน้อง เอกสาร/ พิมพ์เขียวของผลิตภัณฑ์ เอกสารด้านประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ 4) กระบวนการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 4.1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีวิธีการ คือ การสอนให้ปฏิบัติ และการตรวจคุณภาพของชิ้นงานและสะท้อนข้อบกพร่องเพื่อกลับไปแก้ไข 4.2) การสกัดความรู้จากตัวคน มีวิธีการคือ การสื่อสาร/ การเล่าเรื่อง ประวัติศาสตร์ของการทำงาน การให้ข้อมูลป้อนกลับ การสร้างพิมพ์เขียวของชิ้นงาน/ ผลิตภัณฑ์และการรวบรวมเอกสารหรือไฟล์ข้อมูล 4.3) การรวบรวมความรู้ มีวิธีการคือ ศึกษาจากงานของผู้อื่น การเข้ารับการอบรม คัดสรรเพื่อวิเคราะห์ วิเคราะห์งานของตนเองเพื่อนำไปพัฒนาต่อยอด ศึกษาประวัติศาสตร์ในงานที่เกี่ยวข้อง การได้รับข้อมูลป้อนกลับ การแข่งขันกับสมาชิกภายในกลุ่ม การคิด วิเคราะห์เพื่อสร้างงานใหม่ การทดลองเพื่อค้นหาวิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ 4.4) การฝึกฝังความรู้ มีวิธีการคือ การฝึกปฏิบัติ การได้รับ

การยอมรับจากลูกค้าและการคัดสรร/ แข่งขัน และการคัดสรร/ การประกวด

คำสำคัญ: การจัดการความรู้/ ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ โทโฮป

Abstract

This research aimed to study circumstances of the Eastern OTOP groups' knowledge management of local wisdom and develop their process for local wisdom's knowledge management. Studying only appliances in the East, this is qualitative research. The research tools included semi-structured interviews, observations, and focus group. The findings were as follows: 1) The factors building tacit knowledge for local wisdom which included interest, aptitude, and individual aptitude yielded learning and teaching by family members, new product experiment, loyalty to work and customers, and studies to produce new products. 2) Those gaining explicit knowledge for local wisdom transfer were family members and people with passion. 3) The explicit knowledge for local wisdom transfer was obtained through the master products used as models, trial practice, the senior generation teaching the younger one, document and product blueprints, and historical documents related to products stored in book and electronic formats. 4) The knowledge management process for local wisdom was found as follows: 4.1) Socialization included practical teaching, and product quality inspection and defect reflection to seek corrective actions. 4.2) Externalization included communication

and using work history to interest product makers, giving feedbacks to improve work, creating item and product blueprints, and collecting hard and electronic documents. 4.3) Combination included learning from others' work to improve their work, training attendance, analytical and critical selection of their work for improvement, examining related work's history to create new products, customer feedback, group members' competition to make the product better-looking, analytical thinking to create new and distinctive products and experiments seeking ways to develop new products. 4.4) Internalization included practicing to improve work skills, recognition from customers, and selection and competition.

Keywords: Knowledge Management/ Local Wisdom/ OTOP

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) (พัชรินทร์ สิริสุนทร และจิรวัดน์ พิระสันต์, 2550, หน้า 6) หมายถึง องค์ความรู้อันลุ่มลึกหรือการหยั่งรู้ที่เกิดจากสัมพันธ์ภาพอันแนบแน่นระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ ภูมิปัญญาจึงไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นมาลอย ๆ แต่เป็นผลของกระบวนการที่มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสรรพสิ่งรอบ ๆ ตัวภายในระบบนิเวศท้องถิ่น ตั้งระบบนิเวศธรรมชาติและระบบนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2536, หน้า 3) ได้แบ่งความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 4 ประเภท คือ

1. ความรู้และระบบความรู้ ภูมิปัญญาไม่ใช่สิ่งที่เกิดแวบขึ้นในหัว แต่เป็นระบบความรู้ที่ชาวบ้านมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เป็นระบบความรู้ที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ ฉะนั้น ในการศึกษาเข้าไปดูว่าชาวบ้าน “รู้อะไร” อย่างเดียวไม่พอ ต้องศึกษาด้วยว่าเขาเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นอย่างไร

2. การสั่งสมและการกระจายความรู้ ภูมิปัญญาเกิดจากการสั่งสมและกระจายความรู้ ความรู้นั้นไม่ได้ลอยอยู่เฉย ๆ แต่ถูกนำมาบริการคนอื่น เช่น หมอพื้นบ้าน ชุมชน สั่งสมความรู้ ทางการแพทย์ไว้ในตัวคน ๆ หนึ่ง โดยมีกระบวนการที่ทำให้เขาสั่งสมความรู้ เราควรศึกษาด้วยว่า กระบวนการนี้เป็นอย่างไร หมอคนหนึ่งสามารถสร้างหมอคนอื่นต่อมาได้อย่างไร

3. การถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาชาวบ้านไม่ได้มีสถาบันถ่ายทอดความรู้ แต่มีกระบวนการถ่ายทอดที่ซับซ้อน ถ้าเราต้องการเข้าใจภูมิปัญญาท้องถิ่น เราต้องเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งด้วย

4. การสร้างสรรค์และการปรับปรุงระบบความรู้ของชาวบ้านไม่ได้หยุดอยู่กับที่ แต่ถูกปรับเปลี่ยนตลอดเวลา โดยอาศัยประสบการณ์ของชาวบ้านเอง เขายังขาดการศึกษาว่าชาวบ้านปรับเปลี่ยนความรู้และระบบความรู้เพื่อเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างไร

การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเป็นการย้อนกลับไปศึกษาประวัติศาสตร์ที่คนรุ่นก่อนได้คิดค้นและบริหารจัดการไว้ สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางอย่างในอดีตยังคงถูกนำมาใช้ในปัจจุบัน และได้รับการยอมรับอย่างมาก เช่น สูตรอาหาร สมุนไพร ยาตำราพื้นบ้าน เป็นต้น แต่บางอย่างก็หายสาบสูญไปแล้ว ซึ่ง Michael Polanyi และ Ikujiro Nonaka (อ้างถึงใน บุญดี บุญญาภิกิจ และคณะ, 2549, หน้า 16) ได้จำแนกความรู้เป็น 2 ประเภท คือ Tacit Knowledge และ Explicit Knowledge โดยให้ความหมายว่า ความรู้แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่

ตัวของแต่ละบุคคล เกิดจากประสบการณ์ การเรียนรู้ หรือพรสวรรค์ต่าง ๆ ซึ่งสื่อสารหรือถ่ายทอดในรูปของตัวเลข สูตร หรือลายลักษณ์อักษรได้ยาก ความรู้ชนิดนี้พัฒนาและแบ่งปันกันได้ และเป็นความรู้ที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน ความรู้แบบชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผล สามารถรวบรวม และถ่ายทอดออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ได้ เช่น หนังสือ คู่มือ เอกสาร และรายงานต่าง ๆ ซึ่งทำให้คนสามารถเข้าถึงได้ง่าย

นโยบายของรัฐบาลมีแนวคิดที่ต้องการให้แต่ละหมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์หลัก เป็นของตัวเอง เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบหรือทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาทำการพัฒนาจนกลายเป็นสินค้าที่สามารถสร้างรายได้แก่ชุมชน ทั้งยังเป็น การส่งเสริมให้ชาวบ้านได้สร้างอาชีพด้วยตนเอง จึงมีโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product: OTOP) โดยมีกรมการพัฒนา ชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบและได้จำแนกผลิตภัณฑ์กลุ่ม OTOP ออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) อาหาร 2) เครื่องดื่ม 3) เครื่องแต่งกาย 4) ของใช้/ ของตกแต่ง/ ของที่ระลึก 5) สมุนไพร มีการจัดมาตรฐานโดยการให้ดาว ตั้งแต่ไม่มีดาวจนถึงห้าดาว การคัดสรรดาวจะทำทุก 2-3 ปี ปีล่าสุดในการ คัดสรรดาวคือ ปี พ.ศ. 2559 (ความเป็นมาของ OTOP, 2560, ออนไลน์)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้คงอยู่ต่อไป จึงต้องการศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่ม OTOP ห้าดาวในผลิตภัณฑ์ของใช้ ของกลุ่ม OTOP ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ส่งคัดสรรดาวในปี พ.ศ. 2559 เพื่อศึกษาความรู้ แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) โดยสร้างกระบวนการจัดการความรู้ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถถ่ายทอดให้กลายเป็นความรู้แบบชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เพื่อให้คงอยู่กับคนรุ่นหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้ามีการศึกษาและถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้เป็นองค์ความรู้ให้คนรุ่นหลังได้ นำไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้สังคมไทยก็จะได้พัฒนาต่อไปโดยไม่ทิ้งความเป็นไทย ในอดีต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มโอท็อปภาคตะวันออกเฉียง
2. เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มโอท็อปภาคตะวันออกเฉียง

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตเชิงเนื้อหาศึกษากับสินค้า OTOP แบ่งเป็น 5 ประเภท ประกอบด้วย 1) อาหาร 2) เครื่องดื่ม 3) เครื่องแต่งกาย 4) ของใช้/ของตกแต่ง/ของที่ระลึก 5) สมุนไพร แต่ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะกลุ่มของใช้/ของที่ระลึก

ขอบเขตเชิงประชากรและสถานที่ ศึกษากับผู้ประกอบการ OTOP ในภาคตะวันออกเฉียง 7 จังหวัด ประกอบด้วย ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี และสระแก้ว

ขอบเขตเชิงระยะเวลา ศึกษาในช่วงเวลา 1 ปี ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2559 ถึง 31 กรกฎาคม 2560

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการความรู้โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ของเซกิ (SECI Model) และผู้วิจัยจะเข้าไปสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ OTOP 5 ดาวประเภทเครื่องใช้/ของตกแต่ง/ของที่ระลึก/ จำนวน 4 กลุ่ม ทั้ง 7 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียง จังหวัด ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี และสระแก้ว

มี OTOP ที่ได้รับ 5 ดาว อยู่ 4 กลุ่ม อยู่ที่จังหวัดชลบุรี 3 กลุ่ม และจังหวัดสระแก้ว 1 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มงานหัตถศิลป์อำเภอบ้านบึง 2) กลุ่มสตรีสหกรณ์การเกษตรพนัสนิคม 3) กลุ่ม Sirasilpa Craft Studio ศิลป์ ศูนย์หัตถศิลป์ 4) กลุ่มศิลปะหินทราย เพื่อให้ได้เห็นสภาพการณ์จริงของการจัดการความรู้ของกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบร่างกระบวนการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญา แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 3 คน ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 3 นำกระบวนการที่ได้ให้กลุ่ม OTOP 4 ดาว ประเภทเครื่องใช้/ ของตกแต่ง/ ของที่ระลึก จำนวน 1 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มครกหินอ่างศิลา วิพากษ์กระบวนการจัดการความรู้จากขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 4 ประชุม Key Informants ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบด้วยพัฒนาการอำเภอ ทั้ง 11 อำเภอของจังหวัดชลบุรี และผู้ทรงคุณวุฒิด้านของใช้อีก 3 คน รวมเป็น 14 คน เพื่อวิพากษ์กระบวนการ และนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาปรับปรุงเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสังเกตและการถอดบทเรียนจากการสนทนากลุ่ม การเก็บรวบรวมข้อมูล และการจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการสรุปบทเรียนหลังกิจกรรม (After Action Review-AAR)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพการณ์ของกลุ่ม OTOP 5 ดาวประเภทเครื่องใช้/ของตกแต่ง/ของที่ระลึก จำนวน 4 กลุ่ม พบว่า กลุ่มที่ประสบความสำเร็จต้องมีผู้นำที่เข้มแข็ง รู้จริงในเรื่องของผลิตภัณฑ์และสามารถเป็นศูนย์กลางที่จะประสานให้กลุ่มมาทำงานร่วมกัน ส่วนใหญ่แม้ว่าจะจดทะเบียน เป็นกลุ่ม OTOP แต่การทำงานจริง ผู้นำกลุ่มจะบริหารจัดการเหมือนเป็นเจ้าของกิจการ ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการตัดสินใจ และมีความคล่องตัวในการหาตลาดที่จะจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เมื่อมีรายได้สูงขึ้นก็จะส่งผลให้กลุ่มมุ่งมั่นที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไป ในปัจจุบันสมาชิกของกลุ่มมีความรู้มากขึ้นจากการเข้ารับการอบรมจากภาครัฐ และเมื่อกลุ่มใดให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐสม่ำเสมอก็จะได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือของทางการตลาด ส่งผลต่อการเพิ่มรายได้ของกลุ่ม อีกปัจจัยหนึ่งคือ วัฒนธรรมทางสังคมที่ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มมีความต้องการที่จะอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป จึงมีการสอนลูกหลานให้เรียนรู้เพื่อที่จะสืบสานอาชีพของบรรพบุรุษให้คงอยู่ต่อไป บางกลุ่มลูกหลานก็ชอบและเรียนรู้กลายเป็นผู้สืบทอด แต่บางกลุ่มลูกหลานเมื่อไปเรียนในสาขาวิชาที่ตนเองชอบก็อยากทำงานในสาขานั้น ไม่อยากทำอาชีพที่บรรพบุรุษเคยทำมา ก็จะปฏิเสธการเรียนรู้ ส่งผลให้ทางกลุ่มต้องหาบุคคลภายนอกที่ชอบและอยากเรียนรู้เข้ามาสืบสานองค์ความรู้ แทนสมาชิกในครอบครัว การที่จะผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพจำเป็นที่จะต้องมีความรักและมีแรงบันดาลใจที่จะทำ ไม่สามารถที่จะบังคับให้ใครก็ได้มาทำ

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความรู้แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) ในตัวบุคคลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น จำเป็นต้องมีการเรียนรู้อย่างจริงจัง โดยต้องทำให้บุคคลเกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ ต้องมีวิธีการสร้างให้บุคคลมีความชื่นชอบในสิ่งนั้น แต่ถ้าผู้ที่ต้องการให้เรียนรู้ยังไม่สามารถรู้ตนเองว่าชอบหรือไม่ กระบวนการสอนอย่างต่อเนื่องก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างอัตโนมัติจนเกิดความชำนาญและซึมซับเข้าไปในตัวบุคคล เมื่อเข้าใจและสามารถทำได้

ขั้นต่อไปคือ การกระตุ้นให้นำความรู้เดิมมาพัฒนาเพื่อสร้างชิ้นงานใหม่ ๆ ที่ได้รับการยอมรับจากผู้ใช้ ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว พฤติกรรมผู้บริโภคก็เช่นกัน มีการเปลี่ยนความชอบไปเรื่อย ๆ ดังนั้น ผู้ผลิตจึงต้องมีการสร้างงานที่ตอบโจทย์ผู้ใช้โดยอาศัยการทดลองคิดค้นแบบใหม่ ๆ ที่จะผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ยิ่งก่อให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลให้มามากยิ่งขึ้น

กลุ่มที่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้แบบชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นบุคคลในครอบครัวและคนที่มีความชอบและอยากเรียนรู้ ส่วนวิธีการถ่ายทอดความรู้แบบชัดแจ้งที่ได้ผลดี คือ การจัดเก็บเป็นเอกสาร ชิ้นงาน เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ วิธีการสอนที่ได้ผลมากที่สุดคือ การเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ

กระบวนการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนี้ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Socialization) เป็นการสื่อสารที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรงจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง จนทำให้เกิดองค์ความรู้ในบุคคลนั้น คือการสอนให้ปฏิบัติ การตรวจคุณภาพของชิ้นงานและสะท้อนข้อบกพร่องเพื่อกลับไปแก้ไขจนเกิดความชำนาญ 2) ด้านการสกัดความรู้จากตัวคน (Externalization) เป็นการนำความรู้ที่ฝังในตัวบุคคล มาทำให้เป็นความรู้ที่ชัดแจ้งอาศัยการสื่อสาร ได้แก่ การเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ของการทำงานให้เกิดความสนใจใฝ่รู้ การให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงงาน การรวบรวมเอกสารหรือไฟล์ข้อมูล รวมถึงการสร้างพิมพ์เขียวของชิ้นงาน/ ผลิตภัณฑ์ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อ 3) การรวบรวมความรู้ (Combination) เป็นการแปลงความรู้แบบชัดแจ้ง โดยนำไปรวมกับความรู้แบบใหม่ ๆ และนำไปปรับปรุงความรู้เป็นแนวทางใหม่ ๆ โดยใช้วิธีการศึกษาจากงานของผู้อื่น แล้วนำมาปรับปรุงงานของตนเอง การเข้ารับการอบรม คัดสรร เพื่อวิเคราะห์วิจารณ์งานของตนเองเพื่อนำไปพัฒนาต่อยอด ศึกษาประวัติศาสตร์ในงาน

ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาต่อยอดสร้างชิ้นงานใหม่ ๆ การได้รับข้อมูลป้อนกลับด้านความต้องการจากลูกค้า การแข่งขันกับสมาชิกภายในกลุ่มที่จะพัฒนาสินค้าที่สวองามกว่า การคิดวิเคราะห์เพื่อสร้างงานใหม่ ให้แตกต่างจากคู่แข่งในสินค้าประเภทเดียวกัน การมองสิ่งรอบตัวแล้วนำมาประยุกต์เป็นลวดลายในผลิตภัณฑ์ใหม่และการทดลองเพื่อค้นหาวิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

4) การผนึกฝังความรู้ (Internalization) เป็นการเปลี่ยนแปลงความรู้แบบชัดแจ้งมาเป็นความรู้ที่ฝังลึกในตัวบุคคล โดยใช้วิธีการการฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ การได้รับการยอมรับจากลูกค้าและการส่งผลิตภัณฑ์เข้าคัดสรร/แข่งขัน/ประกวด ทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์คุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้คงอยู่ในระยะยาว รวมทั้งเมื่อทำหน้าที่ไปสอนคนอื่นและได้รับการยอมรับยิ่งทำให้ความรู้ชัดเจนยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษากลุ่มโอท็อปภาคตะวันออก” สามารถนำมาอภิปรายร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. วิธีการที่จะอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้บุคคลเกิดความรู้ที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) ควรเริ่มด้วยการสอนให้เรียนรู้จนซึมซับเข้าไปในตัวบุคคล และกระตุ้นให้เกิดความชอบในเรื่องที่เรียนรู้แล้วจึงนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาต่อยอดโดยการทดลองผลิตสินค้าใหม่ ๆ ที่มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของผู้ซื้อ เมื่อมีความชอบเป็นพื้นฐานจะนำไปสู่การอดทนที่จะเรียนรู้ การถ่ายทอดจะถูกสอนโดยสมาชิกในครอบครัว เนื่องจากต้องการให้เป็นมรดกทำให้เกิดการเรียนรู้โดยอัตโนมัติ เพราะการเรียนรู้จะนำไปสู่การสร้างอาชีพที่จะเป็นมรดกในการทำมาหากินในอนาคต และบางองค์ความรู้ก็มีการลงมือทดลองจนได้เป็นความรู้ที่นำไปใช้ได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกพร

ฉิมพลี (2555) วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านหัตถกรรม เครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม เครื่องจักสานเกี่ยวข้องกับ ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ และถ่ายทอด สืบต่อกันมาจนกลายเป็นองค์ความรู้ ประจำท้องถิ่นที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ทางสังคมและการปลูกฝังวิถีจัดการดำเนินชีวิตประจำวันให้แก่ลูกหลาน เพื่อปฏิบัติสืบต่อกันมา และสอดคล้องกับงานวิจัยของฉัญญรัตน์ คงวัดใหม่ (2556) ได้ทำวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการ ประมงพื้นบ้านขององค์การบริหารสวนตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล พบว่า ทางการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประมง พื้นบ้าน ได้รับองค์ความรู้ส่วนใหญ่มาจากบรรพบุรุษ นอกจากการส่งต่อความรู้ จากคนรุ่นก่อนแล้ว การทดลองผลิตสินค้าใหม่อยู่เสมอ ส่งผลให้เกิดผลิตภัณฑ์ ใหม่ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริโภคในปัจจุบัน ถ้าจะให้สินค้าได้รับความนิยม อย่างยาวนานผู้ผลิตต้องมีความซื่อสัตย์ต่องานและลูกค้า โดยตั้งใจที่จะผลิต สินค้าที่มีคุณภาพให้ลูกค้า แต่ในปัจจุบันความเจริญด้านเทคโนโลยีได้รับการ พัฒนาอย่างรวดเร็ว จึงเป็นการง่ายที่ผู้ผลิตรายอื่นจะเลียนแบบผลิตภัณฑ์ ดังนั้น การศึกษาผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อตอบโจทย์ผู้ซื้อและหนีการถูกลอกเลียนแบบ จึงเป็นสิ่งจำเป็นของปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้แบบฝังลึก

2. กลุ่มที่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบชัดเจน ประกอบด้วย บุคคลในครอบครัว เหมือนเป็นการถ่ายทอดมรดกทางด้านปัญญา ดังนั้น ควรมีการสำรวจความรู้ในแต่ละตระกูล เพื่อค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ถูกถ่ายทอดมา แล้วคัดเลือกองค์ความรู้ที่มีคุณค่านำมาอนุรักษ์ เผยแพร่ ในรูปแบบเอกสาร เพื่อส่งต่อให้คนรุ่นถัดไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัญญรัตน์ คงวัดใหม่ (2556) ได้ทำวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประมงพื้นบ้านขององค์การบริหารสวนตำบล เกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ผลการศึกษาพบว่า ทางการจัดการ

ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประมงพื้นบ้าน ได้รับองค์ความรู้ส่วนใหญ่ มาจากบรรพบุรุษ สู่การปฏิบัติและการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ โดยภูมิปัญญา เหล่านี้ถูกเก็บไว้ในตัวบุคคล ในลักษณะของการจำ มีการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญา ภายในหมู่เครือญาติ คนรู้จักใกล้ชิดและสมาชิกในกลุ่มเท่านั้น และสอดคล้อง กับงานวิจัยของทัศนีย์ บัวระภา (2559) ได้ทำวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นการย้อมสีธรรมชาติจากมะเกลือ ณ ชุมชนบ้านหัวสะพาน อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้การย้อมสี ธรรมชาติจากมะเกลือ มี 2 รูปแบบ คือ การย้อมผืนผ้าและการย้อมเส้นด้าย เป็นความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมจากบรรพบุรุษและไม่มีสืบทอดให้คนนอก สายตระกูล และอีกกลุ่มหนึ่งที่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้แบบชัดแจ้งคือ คนที่มีความชอบและอยากเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ใช่ทุกคนอยาก จะเรียนรู้หรือเรียนรู้ได้ ต้องอาศัยคนที่ชอบและอยากเรียนรู้จริง ๆ ดังนั้น ถ้าต้องการให้องค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นคงอยู่ ต้องกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่ ชอบและอยากเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวรส ไพจิตร (2558) ได้ทำวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ชุมชนเพื่อสืบสานอาชีพท้องถิ่นการศึกษา: กลุ่มอาชีพสตรีทำผ้าปาเต๊ะ บ้านคลองประสงค์ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มอาชีพสตรีทำผ้าปาเต๊ะยังขาดฐานข้อมูลเกี่ยวกับ แหล่งเรียนรู้และมีความจำกัดในด้านเวลา ในการเพิ่มพูนความรู้ทำให้ การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ได้ลดลง ซึ่งทางกลุ่ม ยังไม่มีการจัดเก็บความรู้ในรูปแบบเอกสาร ส่วนใหญ่จะใช้การถ่ายทอดความรู้ ภายในกลุ่ม ส่วนความรู้ภายนอก กลุ่มอาชีพสตรีทำผ้าปาเต๊ะเป็นแหล่งเรียนรู้ ของคนในชุมชนและภายนอกชุมชนที่สนใจเกี่ยวกับการเรียนรู้กระบวนการทำ ผ้าปาเต๊ะและสอดคล้องกับงานวิจัยของวณิภา ศิริวรสกุล และวัชรินทร์ อินทพรหม (2559) ได้ทำวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์วัฒนธรรม กรณีศึกษาตำบลเกาะเกิด อำเภอ บางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การถ่ายทอดองค์ความรู้

ยังขึ้นอยู่กับความสนใจเป็นรายบุคคล และการถ่ายทอดผ่านครัวเรือนยังไม่มี การจัดการองค์ความรู้ให้กับลูกหลานหรือผู้สนใจทั่วไป

3. วิธีการในการถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบชัดเจน ประกอบด้วย การสร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่เป็นครู เป็นชิ้นงานที่เอาไว้เปรียบเทียบกับงานชิ้นอื่น ๆ ในการผลิตผลิตภัณฑ์ผู้ผลิตมักจะผลิตงานที่ตนรู้สึกภาคภูมิใจ และมักจะเก็บงานชิ้นนั้นไว้รำลึกถึงเรื่องราวที่กว่าจะประสบความสำเร็จ และชิ้นงานนั้นยังเป็นมรดกให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาถอดองค์ความรู้ได้อีกด้วยการเรียนรู้จนก่อให้เกิดความเชี่ยวชาญต้องมีการทดลองปฏิบัติ แก้วไข จนเกิดความชำนาญ สอดคล้องกับงานวิจัยของวรวรัตน์ วัฒนชนโนบล, พรพิมล ศักดา และประนอม เพ็งโตวงษ์ (2558) ได้ทำวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ การทอผ้าพื้นบ้านของกลุ่มอาชีพเสริมบ้านสุขเกษม อำเภอบางเลน จังหวัด นครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมที่ได้รับการ สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัย ซึ่งการปรับปรุงนั้นอยู่ภายใต้การฝึกฝนและการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยเน้น รูปแบบดั้งเดิมให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เตือนเพ็ญพร ชัยภักดี (2559) ได้ทำวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญานวด แบบพื้นบ้านโดยใช้สมุนไพรในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้ มีวิธีการเรียนรู้โดยเรียนเองจากตำราโบราณและจดจำได้ ไม่ได้จดบันทึกต่อเรียนรู้เองโดยวิธีครูพักลักจำ เรียนโดยการท่องจำจากครูและฝึกปฏิบัติจนใช้ได้ เรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และจดจำไว้ จัดเก็บความรู้ โดยการจดจำแล้วมา ปฏิบัติตามคำบอกเล่า ไม่มีการบันทึก การถ่ายทอดความรู้โดยรุ่นพี่สอนรุ่นน้อง เพื่อให้เกิดความรู้เชิงประจักษ์ที่ชัดเจน ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ได้ผลสอดคล้องกับ งานวิจัยของกนกพร ฉิมพลี (2555) วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านหัตถกรรม เครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การแลกเปลี่ยนความรู้อย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะ การแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่มเพื่อให้สมาชิกมีความรู้และทักษะในการผลิต มากขึ้น ส่วนการถ่ายทอดโดยใช้เอกสาร/ พิมพ์เขียวของผลิตภัณฑ์

เป็นสิ่งบอกเล่าเรื่องราวที่สอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวรส ไพจิตร (2558) ได้ทำวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ชุมชนเพื่อสืบสานอาชีพท้องถิ่นกรณีศึกษา: กลุ่มอาชีพสตรีทำผ้าปาเต๊ะ บ้านคลองประสงค์ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการจัดการความรู้ชุมชน คือ การจัดทำฐานข้อมูลเรียนรู้ต่าง ๆ ให้กับสมาชิกในกลุ่มสตรีทำผ้าปาเต๊ะอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง กลุ่มอาชีพทำผ้าปาเต๊ะควรตระหนักถึงความจำเป็นในการจัดเก็บความรู้ในรูปแบบเอกสาร สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของอาชีพการทำผ้าปาเต๊ะในชุมชนและสอดคล้องกับงานวิจัยของเดือนเพ็ญพร ชัยภักดี (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาขนาดแบบพื้นบ้านโดยใช้สมุนไพรในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้ มีวิธีการเรียนรู้โดยเรียนเองจากตำราโบราณและจดจำได้ไม่ได้จดบันทึกต่อ เรียนรู้เองโดยวิธีครูพักลักจำเรียน โดยการท่องจำจากครูและฝึกปฏิบัติจนใช้ได้ เรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการถ่ายทอดผ่านเอกสารด้านประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ที่เก็บไว้ในรูปหนังสือ ไฟล์ข้อมูล เพื่อก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการที่จะสืบสานงานต่อ สอดคล้องกับงานวิจัยของวงนิภา ศิริวรสกุล และวัชรินทร์ อินทพรหม (2559) ได้ทำวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม กรณีศึกษาตำบลเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการจัดการความรู้ของตำบลเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ ขาดแหล่งรวบรวมองค์ความรู้หรือศูนย์การเรียนรู้และสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกพร ฉิมพลี (2555) วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานเกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนกลายเป็นองค์ความรู้ ประจำท้องถิ่นที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และการปลูกฝังวิถีจัดการดำเนินชีวิตประจำวันให้แก่ลูกหลานเพื่อปฏิบัติสืบต่อกันมา

4. กระบวนการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย

1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Socialization) มีวิธีการคือ การสอนให้ปฏิบัติ เป็นการสอนโดยผู้สอนที่มีองค์ความรู้อยู่ในตัวเองและฝึกให้ผู้เรียนเข้าใจ จนสามารถปฏิบัติได้ ผู้ปฏิบัติจะได้ยินได้ดูและได้ฝึกฝนด้วยจะทำให้เกิดการเรียนรู้ เมื่อทำชิ้นงานเป็นแล้วขั้นตอนการตรวจคุณภาพของชิ้นงานและสะท้อนข้อบกพร่อง เพื่อกลับไปแก้ไขจนเกิดความชำนาญ การกลับไปแก้ไขเหมือนเป็นการได้รับข้อมูลป้อนกลับแล้วกลับไปปรับปรุงงานให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นก็เป็นการเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติซ้ำ ยิ่งก่อให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น 2) การสกัดความรู้จากตัวคน (Externalization) จะใช้วิธีการการสื่อสาร/ การเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ของการทำงานให้เกิดความสนใจใฝ่รู้ การสื่อสารเป็นการกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ จะส่งผลให้เกิดความคิด และสามารถก่อให้เกิดทัศนคติ ทักษะ (Attitudes) คือ การประเมินหรือการตัดสินเกี่ยวกับความชอบหรือไม่ชอบในวัตถุ คน หรือ เหตุการณ์ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของคนคนหนึ่งเกี่ยวกับบางสิ่ง บางอย่าง ทักษะประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ ความเข้าใจ (Cognitive Component) คือ ส่วนที่เป็นความรู้ ความเข้าใจในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง ความรู้สึก (Affective Component) คือ ส่วนของอารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรม (Behavioral Component) คือ ส่วนของความตั้งใจที่จะประพฤติต่อคนใดคนหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2550, หน้า 276) ดังนั้น การรับรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์จึงเป็นการสร้างทัศนคติที่อยากเรียนรู้ได้ ส่วนการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงงานให้ได้ตามคุณภาพที่ต้องการ การได้รับข้อมูลป้อนกลับเป็นรูปแบบการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง ถือเป็น การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และเมื่อผู้ผลิตนำข้อมูลป้อนกลับไปปรับปรุงงาน ชิ้นงานก็จะได้รับการพัฒนามากยิ่งขึ้น การสร้างพิมพ์เขียวของชิ้นงาน/ ผลิตภัณฑ์ การสร้างเอกสารการเรียนรู้ที่อยู่ในรูปผลิตภัณฑ์แทนที่จะเขียนเป็นเอกสารก็ผลิตเป็นชิ้นงานแทน เสมือนเป็น

บทเรียนที่ถูกใช้ในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณิชา โสภณบาลสุข, กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร (2559) ได้ทำวิจัยเรื่องการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท - ยวน ในจังหวัดราชบุรี พบว่าในช่วงที่มีการฟื้นฟูและส่งเสริมการทอผ้าจกอย่างจริงจัง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนได้จัดหาวิทยากร คือ อาจารย์สมบุญ คำยอด ประชาญ์ชาวบ้าน มาเป็นวิทยากรสอนทอผ้าตีนจกให้ โดยอาจารย์สมบุญ คำยอด ได้นำผ้าชิ้นเก่า ๆ ของแม่ของยาย และของเพื่อนบ้านที่แขวนอยู่ตามรั้วบ้าน มาแกะลายตีนจกแล้วระบายลงในกระดาษกราฟ ทำให้ได้ลายผ้าตีนจกที่จัดเก็บอยู่ในกระดาษ (โดเนด) มีความสะดวกที่จะนำไปสอนและถ่ายทอดให้กับผู้เรียนได้ครั้งละหลาย ๆ คน จึงนับเป็นบุคคลแรก ๆ ที่ทำให้องค์ความรู้ด้านลวดลายผ้าตีนจกที่ฝังลึกอยู่ฝังตัวคน (Tacit knowledge) ถูกนำออกมาเป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) โดยแกะลวดลายผ้าตีนจกออกมาเป็นกราฟที่คนอ่านสามารถเข้าใจได้โดยทั่วไป จะเห็นได้ว่าผ้าชิ้นเก่า ๆ ของแม่ของยาย และของเพื่อนบ้านที่แขวนอยู่ตามรั้วบ้าน ก็เปรียบเสมือนพิมพ์เขียวที่คนในอดีตถ่ายทอดความรู้ไว้ให้ผ่านชิ้นงาน การรวบรวมเอกสารหรือไฟล์ข้อมูลให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อ เป็นการส่งต่อการเรียนรู้ด้วยเอกสารที่ชัดเจนง่ายต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณิชา โสภณบาลสุข, กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร (2559) ได้ทำวิจัยเรื่องการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท - ยวน ในจังหวัดราชบุรี โดยผู้วิจัยได้รวบรวมลายกราฟของผ้าตีนจก แล้วจัดเก็บอย่างเป็นระบบด้วยการจัดทำเป็นคู่มือการทอผ้าตีนจกไท - ยวนราชบุรี เผยแพร่ถ่ายทอดคู่มือไปยังกลุ่มคนที่สนใจ และจัดฝึกอบรมให้กับช่างทอผ้าตีนจกรุ่นใหม่ จำนวน 15 คน ผลการฝึกอบรมได้รับความรู้ในการทอผ้าเพิ่มขึ้น สามารถทอผ้าตีนจกลายพื้นฐานได้ และรู้จักลวดลายผ้าตีนจกมากขึ้น 3) การควบรวมความรู้ (Combination) ใช้วิธีการศึกษาจากงานของผู้อื่นแล้วนำมาปรับปรุงงานของตนเอง การเข้ารับการอบรมคัดสรรค์ เพื่อวิเคราะห์ วิจัยงานของตนเองเพื่อนำไปพัฒนาต่อยอด

และศึกษาประวัติศาสตร์ในงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาต่อยอดสร้างชิ้นงานใหม่ ๆ เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับผู้ศึกษา โดยทั่วไปเมื่อคนเราได้รับความรู้ใหม่ก็จะนำไปผสมผสานกับความรู้เดิมเพื่อสร้างความรู้เฉพาะตนของคนนั้น ๆ ซึ่งคล้องกับงานวิจัยของวรารัตน์ วัฒนชนโนบล, พรพิมล ศักดา และประนอม เพ็งโตวงษ์ (2558) ได้ทำวิจัยเรื่องการจัดการความรู้การทอผ้าพื้นบ้านของกลุ่มอาชีพเสริมบ้านสุขเกษม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า ที่มาของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ศึกษานั้น มาจากความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เกี่ยวกับพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีธรรมชาติ และความรู้ใหม่ที่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาโดยหน่วยงานภาครัฐ จากภายนอก การศึกษาดูงาน การรวมกลุ่ม การส่งวิทยากรเข้ามาสอน การแสวงหาและยึดกุมความรู้ภายใน ได้แก่ การสอบถามผู้รู้ในชุมชน และการดูตัวอย่างผลิตภัณฑ์กลุ่มอื่น ๆ และทดลองเรียนรู้ ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จากภายนอก ได้แก่ การศึกษาดูงาน การอบรม/ สัมมนา และความรู้ที่สำคัญสำหรับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้ที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษและนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัย ซึ่งการปรับปรุงนั้นอยู่ภายใต้การฝึกฝนและการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยเน้นรูปแบบดั้งเดิมให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เพื่อให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน การได้รับข้อมูลป้อนกลับด้านความต้องการจากลูกค้า การที่ผู้ผลิตจะขายสินค้าได้ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ซื้อ ดังนั้น การได้รับข้อมูลป้อนกลับจากลูกค้าก็จะทำให้ผู้ผลิตสามารถผลิตสินค้าได้ตรงตามความต้องการของลูกค้ามากยิ่งขึ้น การแข่งขันกับสมาชิกภายในกลุ่มที่จะพัฒนาสินค้าที่สวยงามกว่า ลักษณะการทำงานของกลุ่มโอท็อปจะเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มคน ผลิตชิ้นงานเพื่อนำไปจำหน่ายในนามของกลุ่ม มีทั้งทำเป็นชิ้นส่วนแล้วนำมาประกอบกัน และต่างคนต่างผลิตชิ้นงานแล้วนำมารวมกัน ดังนั้น การเห็นชิ้นงานของสมาชิกคนอื่นในกลุ่มก็เป็นแรงกระตุ้นให้ผลิตชิ้นงานที่มีความสวยงามกว่า และงานที่สวยกว่าก็จะขายได้ราคาสูงกว่า

และขายง่ายกว่าชิ้นงานที่สวายน้อยกว่า การคิด วิเคราะห์เพื่อสร้างงานใหม่ให้แตกต่างจากคู่แข่งในสินค้าประเภทเดียวกัน หน่วยงานภาครัฐมักจะหาช่องทางการจัดจำหน่ายให้กับสินค้าโอท็อป โดยมีกจัดบูธสินค้าประเภทเดียวกันจะอยู่ใกล้กัน เพื่อสะดวกในการเลือกซื้อของผู้ซื้อ ซึ่งถือเป็นการเปรียบเทียบชิ้นงานของแต่ละกลุ่ม ถ้าชิ้นงานเหมือนกันก็ต้องแข่งขันที่ราคา ดังนั้น แต่ละกลุ่มจึงต้องสร้างสินค้าใหม่ให้แตกต่างจากคู่แข่งอื่นในสินค้าประเภทเดียวกัน การมองสิ่งรอบตัวแล้วนำมาประยุกต์เป็นลวดลายในผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นกระบวนการสร้างสรรค์งานใหม่และการทดลองเพื่อค้นหาวิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้าบางประเภทต้องมีการลองผิดลองถูกจนกว่าจะได้สินค้าที่มีความเหมาะสมตามความต้องการของผู้บริโภค

4) การผนึกฝังความรู้ (Internalization) ใช้การฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิริภรณ์ ชัยเศรษฐสัมพันธ์ และรชยา ยิกุสังข์ (2552) ได้ทำวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการดูแลสุขภาพ: กรณีศึกษาชุมชน อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการดูแลสุขภาพในชุมชนประกอบด้วย 5 กลุ่ม แยกเป็น 1) กลุ่มรักษาญาติ 2) กลุ่มรักษาโรคซาง 3) กลุ่มรักษากระดูก 4) กลุ่มสมุนไพร และ 5) กลุ่มนวด โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดความรู้ทั้งในอดีตและปัจจุบันในรูปแบบเครือข่ายหรือบรรพบุรุษและผู้สนใจ ด้วยวิธีการแสวงหาความรู้ การเชื่อมโยงความรู้ ถ่ายทอดความรู้และการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ การได้รับการยอมรับจากลูกค้าและการคัดสรร/ แข่งขัน ทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์คุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้คงอยู่ในระยะยาวเพราะเป็นการสร้างความภาคภูมิใจจากภายใน (Intrinsic Rewards) ตามแนวคิดด้านการสร้างแรงจูงใจของพอลเตอร์และลอเลอร์ (Portor and Lawler) (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2550, หน้า 186) การได้รับการยอมรับและไปทำหน้าที่สอนคนอื่นยิ่งทำให้ความรู้ชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อผู้ผลิตทำหน้าที่สอนคนอื่นและได้รับการยอมรับ จะยิ่งกระตุ้นให้ผู้สอนให้เกิดแรงจูงใจที่จะสอนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ

แนวคิดทฤษฎีความต้องการของ มาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) ในขั้นที่สาม การได้รับการยอมรับ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2550, หน้า 166) การคัดสรร/ การประกวด ทำให้ได้รางวัลและยิ่งอยากผลิตผลงานที่มีคุณภาพเพื่อประกวด/ คัดสรร ในรอบต่อ ๆ ไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐาปณี เลขานพันธ์ (2558) ได้ทำวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ด้านสมุนไพรรักษ์ศึกษา กลุ่มสมุนไพรมานคงบัง ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า การประยุกต์ใช้ความรู้มีปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ผู้นำกลุ่ม การมีส่วนร่วม ความกระตือรือร้น การเปิดใจ วัฒนธรรมภายในชุมชน เครือข่ายการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และการได้รับการยกย่องให้รางวัล

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละตระกูลที่เก่าแก่ เพื่อค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถูกถ่ายทอด และนำมาคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่านำไปอนุรักษ์
 2. ควรส่งเสริมให้มีการประกวด/ แข่งขัน การนำความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่ต้องการของผู้ใช้ เพื่อกระตุ้นให้คนรุ่นหลังนำกระบวนการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้
 3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเผยแพร่และยกย่องภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ประชาชนทั่วไปไปรับทราบ เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป
-
-

รายการอ้างอิง

- กนกพร นิมพลี. (2555). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านหัตถกรรม เครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัด
นครราชสีมา. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม
และการจัดการสิ่งแวดล้อม, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ความเป็นมาของ OTOP. (2560). วันที่ค้นข้อมูล 11 ธันวาคม 2559, เข้าถึงได้
จาก [https://sites.google.com/site/testmidterm2554/home/
khwam-e](https://sites.google.com/site/testmidterm2554/home/khwam-e)
- ฐาปณี เลขาพันธ์. (2558). การจัดการความรู้ด้านสมุนไพร กรณีศึกษา
กลุ่มสมุนไพรบ้านดงบัง ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี.
วารสารบรรณศาสตร์ มศว, 8(1), 13-25.
- เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี. (2559). การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาขนาดแบบพื้นบ้าน
โดยใช้สมุนไพรในชุมชน. ใน การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัย
ระดับชาติ ครั้งที่ 3 ก้าวสู่ทศวรรษที่ 2: บูรณาการงานวิจัย ใช้องค์ความรู้
สู่ความยั่งยืน” วันที่ 17 มิถุนายน 2559. (หน้า 7-13). นครราชสีมา:
วิทยาลัยนครราชสีมา.
- ทัศนีย์ บัวระภา. (2559). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการย้อม
สีธรรมชาติจากมะเกลือ ณ ชุมชนบ้านหัวสะพาน อำเภอพุทไธสง
จังหวัดบุรีรัมย์. ใน การประชุมวิชาการ “มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิจัย
ครั้งที่ 12” วันที่ 8-9 กันยายน 2559. (หน้า 222-229). มหาสารคาม:
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ชญ์ญรัตน์ คงวัดใหม่. (2556). แนวทางการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประมงพื้นบ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสาหร่ายอำเภอเมือง จังหวัดสตูล. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 5(1), 212-219.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2536). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากร. *ทิศทางไทย*, 1(5), 1-10.
- บุญดี บุญญากิจ, นงลักษณ์ ประสพสุขโชคชัย, ดิสพงศ์ พรชนกนาถ และปริยวารรณ กรรณด้วน. (2549). *การจัดการความรู้...จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร และจิรวัดณ์ พิระสันต์. (2550). *ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้: แนวคิด เทคนิคและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วณิศา ศิริวรสกุล และวัชรินทร์ อินทพรหม. (2559). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์วัฒนธรรม กรณีศึกษาตำบลเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(1), หน้า 42-49.
- วรรณภา โชคบันดาลสุข, กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร. (2559). การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท - ยวน ในจังหวัดราชบุรี. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 21(1), 166-180.
- วรรัตน์ วัฒนชนโนบล, พรพิมล ศักดา และประนอม เพ็งโตวงษ์. (2558). *การจัดการความรู้การทอผ้าพื้นบ้านของกลุ่มอาชีพเสริมบ้านสุขเกษมอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.

วีริภรณ์ ชัยเศรษฐสัมพันธ์ และรชยา ยิกุสังข์. (2552). *การจัดการความรู้
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการดูแลสุขภาพ: กรณีศึกษาชุมชน อำเภอ
ดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สุราษฎร์ธานี

เสาวรส ไพจิตร. (2558). *การจัดการความรู้ชุมชนเพื่อสืบสานอาชีพท้องถิ่น
กรณีศึกษา: กลุ่มอาชีพสตรีทำผ้าปาเต๊ะ บ้านคลองประสงค์ อำเภอเมือง
จังหวัดกระบี่*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชา
พัฒนาอาชีพศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2550). *การจัดการและพฤติกรรมองค์การ*.
กรุงเทพฯ: Diamond in Business World.

Chapter

9

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพล ต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในภาคตะวันออก

The Causal Factors Influencing Consumer Behavioral in the East

พลกฤษณ์ ไพรสานษ์วณิชกุล (Pholkris Phaisanwanichakul)*

* อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
Lecturer, Faculty of Business Administration at Sripatum University - Chonburi
Campus

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยมีวัตถุประสงค์ การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในภาคตะวันออก และ 2) เพื่อพัฒนา และตรวจสอบความสอดคล้องของตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ พฤติกรรมผู้บริโภคที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประชากรในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออก 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดสระแก้ว สุ่มตัวอย่าง จำนวน 560 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่าง แบบสามขั้นตอน (three-stages sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติแสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่าง ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมผู้บริโภคในภาคตะวันออก ข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการบริโภคสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้บริโภคมีความต้องการบริโภค ข้าวสาร เมื่อเทียบกับสินค้าบริโภคชนิดอื่นอยู่ในระดับมาก เพศมีอิทธิพล ทางบวกต่อพฤติกรรมการบริโภคอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มีความต้องการ บริโภคสบู่ ยาสีฟัน แชมพู เมื่อเทียบกับสินค้าบริโภคชนิดอื่นอยู่ในระดับมาก เพศมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการบริโภคอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มีความต้องการบริโภครถยนต์เมื่อเทียบกับสินค้าบริโภคชนิดอื่นอยู่ในระดับมาก รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการบริโภครถยนต์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มีความต้องการบริโภคโทรศัพท์มือถือ เมื่อเทียบกับ สินค้าบริโภคชนิดอื่นอยู่ในระดับปานกลาง เพศมีอิทธิพลทางบวกต่อ พฤติกรรมการบริโภคอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มีความต้องการบริโภค สินค้าแบรนด์เนม เมื่อเทียบกับสินค้าบริโภคชนิดอื่นอยู่ในระดับปานกลาง

กลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมการบริโภคอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มีความต้องการบริโภคของรูปพรรณ เมื่อเทียบกับสินค้าบริโภคชนิดอื่นอยู่ในระดับปานกลาง เพศมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการบริโภคอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มีความต้องการบริโภคประกันชีวิตเมื่อเทียบกับสินค้าบริโภคชนิดอื่นอยู่ในระดับน้อย รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการบริโภคอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มีความต้องการทัวร์ต่างประเทศ เมื่อเทียบกับสินค้าบริโภคชนิดอื่นอยู่ในระดับปานกลาง เพศและการรับรู้ของผู้บริโภคมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการบริโภคอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: พฤติกรรมผู้บริโภค/ ภาคตะวันออก

Abstract

The objectives of this research were 1) to study of consumer behavior in the east and 2) to develop and ensure the consistency of the model, the causal relationship of consumer behavior is developed based on the empirical data. The study population of 560 and the people who live in the east 7 provinces as follows Chanthaburi, Chachoengsao, Chonburi, Trad, Prachinburi, Rayong and Sakaeo. Sampling conducted by three-stages sampling. The instrument used in this study was a questionnaire consisting of 5 parts, data were analyzed by percentage, arithmetic average, standard deviation and analysis to check the consistency between the causal model of consumer behavior in the east. Empirical data analysis with structural equation modeling.

The results found that model of the causal relationships of consumption behavior consistent empirical data. Consumers are demanding rice consumption compared to other types of consumer goods at a high level and sex has a positive influence on consumption behavior is significant at the 0.05 level. The demand for consumers goods, soap, toothpaste, shampoo, compared with other species at a high level and sex has a positive influence on consumption behavior is significant at the 0.05 level. The demand for used cars compared to other types of consumer goods at a high level and the average monthly income has a positive influence on consumption behavior is significant at the 0.05 level. The demand for mobile phones compared to other types of consumer products is moderate and sex has a positive influence on consumption behavior is significant at the 0.05 level. The demand for brand name compared to other types of consumer products is moderate and the influence of the reference group has a negative influence on the intention to consume statistically significant at the 0.05 level. The demand for gold ornaments compared to other types of consumer products is moderate and sex has a positive influence on consumption behavior is significant at the 0.05 level. The demand for life insurance compared to other types of consumer goods at a low level and the average monthly income has a positive influence on consumer behavior life insurance statistically significant at the 0.05 level. The demand for travel abroad compared to other types of

consumer products is moderate, sex and perceptions of consumers have a positive influence on consumption behavior is significant at the 0.05 level.

Keywords: Consumer behavioral/ The east

บทนำ

สภาพการแข่งขันเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งการตลาดของผลิตภัณฑ์บริโภคในปัจจุบันมีการแข่งขันสูงมาก ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดี และสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคได้ และเป็นไปตามกระแสความต้องการของสังคมย่อมจะสามารถอยู่รอดได้ แต่ผลิตภัณฑ์ที่ไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค และไม่สามารถเกาะกระแสความต้องการของสังคมได้ ก็ไม่สามารถอยู่รอดได้ ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อดำรงรักษาผลิตภัณฑ์ให้สามารถคงอยู่ในตลาดผู้บริโภคต่อไปได้

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product development) เป็นสิ่งที่เกิดจากความต้องการของผู้บริโภคผสมผสานกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีทำให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือการสร้างสรรค์ผลงาน สินค้า หรือบริการที่มีประโยชน์ต่อมนุษยชาติ โดยกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการตัดสินใจของผู้บริโภค ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์บริโภคนั้น ประสบการณ์ของผู้บริโภคในอดีต ลักษณะการใช้งาน และความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ ตลอดจนความคุ้มค่ากับเงินที่จ่ายเป็นปัจจัยลำดับแรก ๆ ที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญนอกเหนือไปจากปัจจัยภายในของผู้บริโภค (Consumer insight) แล้วปัจจัยแวดล้อมภายนอก (Environmental factor) หรือบริบท (Context) ต่าง ๆ ยังเป็นสิ่งที่มอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ยังมีอิทธิพลต่อ

ความอยู่รอดของผลิตภัณฑ์ทุกชนิด ไม่ว่าจะ เป็นผลิตภัณฑ์บริโภค หรือผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ยกตัวอย่างเช่น โทรศัพท์มือถือ มีการผลิต รุ่นใหม่ ๆ ออกมาอย่างรวดเร็ว จนผู้บริโภคบางครั้งก็ตามการพัฒนาอย่างรวดเร็วนี้แทบไม่ทัน และการพัฒนาอย่างรวดเร็วนี้ขึ้นอยู่กับความนิยม และกระแสการตอบรับของผู้บริโภค โทรศัพท์มือถือรุ่นใดที่ไม่ได้รับความนิยม และการตอบรับ ก็ย่อมที่จะหายไปจากตลาดผู้บริโภค

คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ต่อความพึงพอใจ จำแนกความพึงพอใจของผู้บริโภคสามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ความต้องการขั้นพื้นฐานที่ผลิตภัณฑ์ต้องมี (Must-be requirements) ความต้องการที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค (One-dimensional requirements) และส่วนที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดความประทับใจและดึงดูดใจ (Attractive requirements) และผู้บริโภคคือ ผู้กำหนดแนวทางในการทำงาน ทั้งด้านการตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การผลิต ส่งผลให้ความรู้ ความเข้าใจ ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคนั้นจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและมีคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะองค์กรธุรกิจของท่านจะเป็นองค์กรที่เน้นการผลิต หรือเน้นการวิจัยและพัฒนาก็ตาม ทั้งนี้ นอกเหนือจากความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับผู้บริโภคแล้ว วิทยาศาสตร์ทางประสาทสัมผัส (Sensory science) ยังเป็นศาสตร์อีกแขนงหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการวิจัยผู้บริโภค (Consumer research) เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพ การประกันและการควบคุมคุณภาพ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นเป็นไปตามคุณภาพมาตรฐานในระดับที่ผู้บริโภคต้องการนั่นเอง

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในภาคตะวันออก ซึ่งได้แก่ 1) รูปลักษณะผลิตภัณฑ์บริโภค 2) เจตคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์บริโภค 3) การรับรู้ของผู้บริโภค 4) อิทธิพลของกลุ่มอ้างอิง และ 5) ความตั้งใจที่จะบริโภค เพื่อเป็นการพัฒนา ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคของประชาชนในภูมิภาคตะวันออกเฉียง
2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมผู้บริโภคที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

แนวคิดและทฤษฎี

ทฤษฎีโมเดลรูปแบบพฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer behavior model) โมเดลของพฤติกรรมผู้บริโภค เป็นการศึกษาเหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ โดยเริ่มจากมีสิ่งกระตุ้น (Stimulus) ทำให้เกิดความต้อการ สิ่งกระตุ้นนี้จะผ่านเข้าไปในความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ (Buyer's black box) ซึ่งเปรียบเสมือนกล่องดำซึ่งผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่สามารถคาดคะเนได้ ความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อนี้จะได้รับอิทธิพลจากลักษณะต่าง ๆ ของผู้ซื้อแล้วจะมีการตอบสนองของผู้ซื้อ (Buyer's response) หรือการตัดสินใจของผู้ซื้อ (Buyer's purchase decision) จุดเริ่มต้นของแบบจำลองนี้มีสิ่งกระตุ้น (Stimulus) ทำให้เกิดความต้อการก่อน และทำให้เกิดการตอบสนอง (Response) ดังนั้น โมเดลนี้จึงเรียกว่า S-R Theory โดยมีรายละเอียดของทฤษฎีดังนี้

1. สิ่งกระตุ้น (Stimulus) อาจเกิดขึ้นภายในร่างกาย (Inside stimulus) และจากภายนอกร่างกาย (Outside stimulus) นักการตลาดต้องสนใจจัดสิ่งกระตุ้นภายนอกเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความต้อการผลิตภัณฑ์ สิ่งกระตุ้นถือว่าเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการซื้อสินค้า (Buying motivation) ซึ่งอาจใช้เหตุจูงใจ ด้านเหตุผล และใช้เหตุจูงใจให้ซื้อด้านจิตวิทยา (อารมณ์) ก็ได้ สิ่งกระตุ้นภายนอกประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1.1 สิ่งกระตุ้นทางการตลาด (Marketing stimulus) เป็นสิ่งกระตุ้นที่นักการตลาดสามารถควบคุมและจัดให้มีขึ้น เป็นสิ่งกระตุ้นที่เกี่ยวข้องกับส่วนประสมทางการตลาด (Marketing mix) ประกอบด้วย (1) สิ่งกระตุ้นด้านผลิตภัณฑ์ เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สวยงามเพื่อกระตุ้นความต้องการ (2) สิ่งกระตุ้นด้านราคา เช่น การกำหนดราคาสินค้าให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์โดยพิจารณาลูกค้าเป้าหมาย (3) สิ่งกระตุ้นด้านการจัดช่องทางการจำหน่าย เช่น การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้ทั่วถึง เพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้บริโภค ถือว่าเป็นการกระตุ้นความต้องการซื้อ (4) สิ่งกระตุ้นด้านการส่งเสริมการตลาด เช่น การโฆษณาสม่ำเสมอ การใช้ความพยายามของพนักงานขาย การลด แลก แจก แถม การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลทั่วไป

1.2 สิ่งกระตุ้นอื่น ๆ (Other stimulus) เป็นสิ่งกระตุ้นความต้องการที่อยู่ภายนอกองค์กร ซึ่งบริษัทควบคุมไม่ได้ สิ่งกระตุ้นเหล่านี้ ได้แก่ (1) สิ่งกระตุ้นทางเศรษฐกิจ เช่น ภาวะเศรษฐกิจ รายได้ของผู้บริโภค เหล่านี้มีอิทธิพลต่อความต้องการของบุคคล (2) สิ่งกระตุ้นทางเทคโนโลยี เช่น เทคโนโลยีใหม่ด้านฝากถอนเงินอัตโนมัติ สามารถกระตุ้นความต้องการใช้บริการของธนาคารมากขึ้น (3) สิ่งกระตุ้นทางกฎหมายและการเมือง เช่น กฎหมายเพิ่มหรือลดภาษีสินค้าใดสินค้าหนึ่ง จะมีอิทธิพลต่อการเพิ่มหรือลดความต้องการของผู้ซื้อ (4) สิ่งกระตุ้นทางวัฒนธรรม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยในเทศกาลต่าง ๆ จะมีผลกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการซื้อสินค้าในเทศกาลนั้น

2. กล่องดำหรือความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ (Buyer's black box) ความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อเปรียบเสมือนกล่องดำ (Black box) ซึ่งผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่สามารถทราบได้จึงต้องพยายามค้นหา ซึ่งมักได้รับอิทธิพลจากลักษณะของผู้ซื้อและกระบวนการตัดสินใจของผู้ซื้อ

2.1 ลักษณะของผู้ซื้อ (Buyer characteristics) ลักษณะของผู้ซื้อที่มีอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ คือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านจิตวิทยา

2.2 กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้ซื้อ (Buyer decision process) ประกอบด้วยขั้นตอน คือ การรับรู้ความต้องการ (ปัญหา) การค้นหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ

3. การตอบสนองของผู้ซื้อ (Buyer's response) คือ การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคหรือผู้ซื้อ (Buyer's purchase decisions) ผู้บริโภคจะมีการตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

3.1 การเลือกผลิตภัณฑ์ (Product choice)

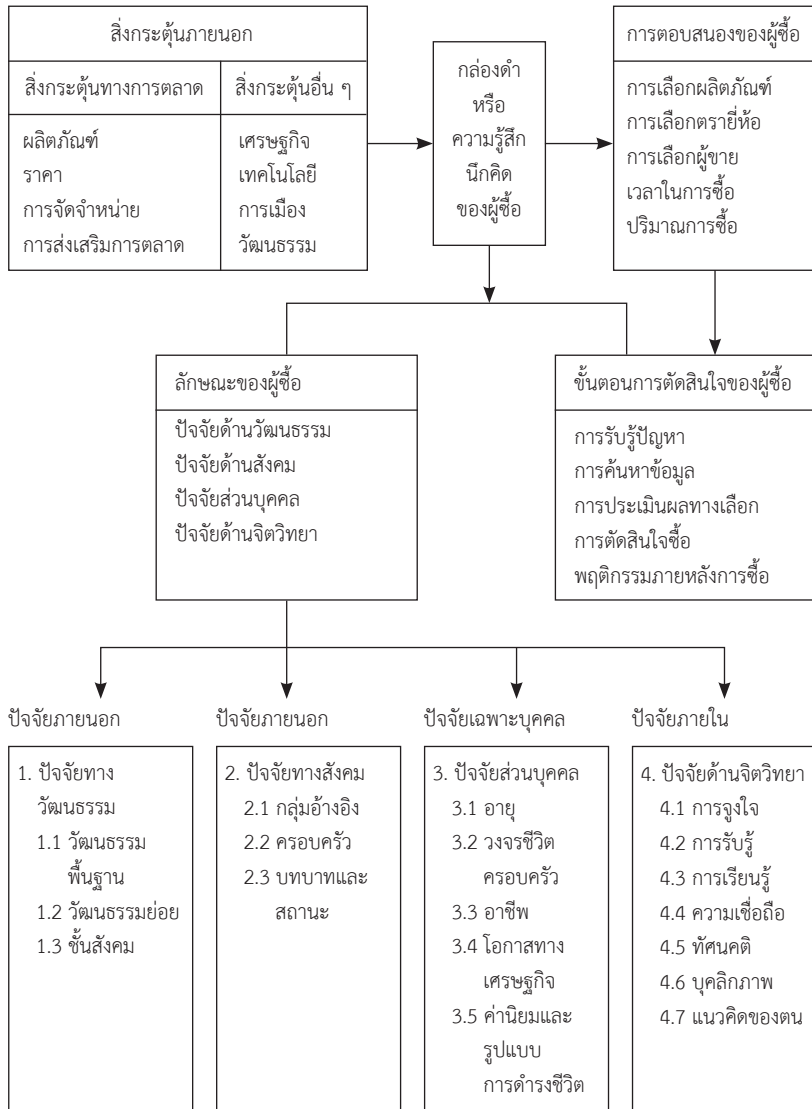
3.2 การเลือกผู้ขาย (Dealer choice)

3.3 การเลือกตราสินค้า (Brand choice)

3.4 การเลือกเวลาในการซื้อ (Purchase timing)

3.5 การเลือกปริมาณการซื้อ (Purchase amount)

การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค เป็นการค้นหาหรือวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค เพื่อทราบถึงความต้องการและพฤติกรรมการซื้อและการใช้ของผู้บริโภค ทำให้สามารถจัดกลยุทธ์การตลาดที่สามารถสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม จุดเริ่มต้นของการทำความเข้าใจกับพฤติกรรมของผู้ซื้อ คือ การศึกษาถึง "โมเดลสิ่งกระตุ้นและการตอบสนอง" (Kotler & Armstrong, 1990) (Stimulus-Response Model) ความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อทั้ง 2 ส่วน คือ ลักษณะของผู้ซื้อ (Buyer Characteristics) และกระบวนการตัดสินใจซื้อ (Buyer decision process) ตามลำดับ

ภาพที่ 1 แสดง Model of Buyer Behavior

ที่มา: Kotler & Armstrong, 1990

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดสระแก้ว จำนวน 4,049,449 คน

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดสระแก้ว จำนวน 560 คน

ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสามขั้นตอน (Three-stages sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ในแต่ละจังหวัด ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม โดยใช้อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด

ขั้นที่ 2 ในแต่ละอำเภอ ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม โดยเลือกเทศบาลเมืองที่มีประชากรมากที่สุด

ขั้นที่ 3 สุ่มตัวอย่างในแต่ละเทศบาลเมืองด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยกำหนดให้แต่ละชั้นภูมิเท่ากัน (Equal allocation)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริโภคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยตนเอง และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 550 คิดเป็นร้อยละ 98.20

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงประมาณ โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 5 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภค 2) การรับรู้เกี่ยวกับสินค้าบริโภค 3) รูปลักษณ์ผลิตภัณฑ์บริโภค 4) เจตคติต่อผลิตภัณฑ์บริโภค (ได้แก่ ข้าวสาร สบู่ ยาสีฟัน แชมพู รถยนต์ โทรศัพท์มือถือ สินค้าแบรนด์เนม ของรูปพรรณ ประกันชีวิต และทัวร์ต่างประเทศ) และ 5) พฤติกรรมการบริโภคสินค้า และความตั้งใจที่จะบริโภค

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อให้ทราบลักษณะของตัวอย่าง โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมผู้บริโภคในภาคตะวันออกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) โดยใช้การประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีค่าควรจะเป็นสูงสุด (Maximum likelihood: ML) ค่าสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างตัวแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีดังต่อไปนี้

2.1 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน และสหสัมพันธ์ของค่าประมาณพารามิเตอร์ (Standard errors and correlations of estimates) โดยพิจารณาจากค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ค่าสถิติที่และสหสัมพันธ์ของค่าประมาณ

2.2 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (multiple correlations and coefficients of determination) ควรมีค่าสูงสุดไม่เกิน 1.00 และค่าที่เข้าใกล้ 1.00 แสดงว่าตัวแบบมีความตรง

2.3 ค่าสถิติวัดระดับความสอดคล้อง (Model fit statistics)

ค่าสถิติในกลุ่มนี้ใช้ตรวจสอบความตรงของตัวแบบ

1) ค่าสถิติไค-สแควร์ (chi-square statistics) ค่าสถิติไค-สแควร์ เป็นค่าสถิติที่ใช้ทดสอบความสอดคล้องระหว่างตัวแบบสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าสถิติไค-สแควร์ ต้องไม่มีนัยสำคัญ ($p > .05$) เพราะเป็นการยืนยันว่าตัวแบบสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกัน ถ้าค่าสถิติไค-สแควร์ มีค่าสูงมาก และมีนัยสำคัญ ($p < .05$) แสดงว่าตัวแบบสมมติฐานไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (goodness-of-fit index: GFI) GFI เป็นดัชนีที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์จากค่าไค-สแควร์ ในการเปรียบเทียบความสอดคล้องระหว่างโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ GFI จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 และเป็นค่าที่ไม่ขึ้นกับขนาดตัวอย่าง แต่ลักษณะการแจกแจงขึ้นอยู่กับขนาดตัวอย่าง $GFI = 1$ แสดงว่าตัวแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์ดีมาก แต่ถ้าดัชนี $GFI > 0.90$ แสดงว่าตัวแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์ดี (Kline, 2005)

3) ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนตกค้างมาตรฐาน (standardized root mean squared residual: SRMR) เป็นค่าบอกความคลาดเคลื่อนของตัวแบบจะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ค่ายิ่งเข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่าตัวแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ถ้าค่า SRMR มีค่าน้อยกว่า .10 โดยทั่วไปถือว่าดี (Kline, 2005)

4) ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (root mean square of error approximation: RMSEA) ค่าของ RMSEA มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 และค่า RMSEA ที่เข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่าตัวแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ถ้าค่า RMSEA น้อยกว่าหรือเท่ากับ .05 แสดงว่าตัวแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (Kline, 2005)

2.4 ดัชนีวัดความสอดคล้องเชิงเปรียบเทียบ

1) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเชิงเปรียบเทียบ (Comparative fit index: CFI) จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ค่าที่เข้าใกล้ 1.00 แสดงว่าตัวแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2) ค่า normed fit index (NFI) จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ค่าที่เข้าใกล้ 1.00 แสดงว่าตัวแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3) ค่า Tucker-Lewis Index: TLI (Kline, 2005) จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ค่าที่เข้าใกล้ 1.00 แสดงว่าตัวแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.5 ดัชนีปรับตัวแบบ (model modification indices) ในกรณีที่มีค่าสถิติต่าง ๆ แสดงว่าตัวแบบไม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้ อาจจะเป็นการกำหนดความสัมพันธ์ต่าง ๆ ในตัวแบบ ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ผู้วิจัยสามารถปรับพารามิเตอร์ในตัวแบบสมมติฐานแล้ว ทดสอบผลการปรับตัวแบบได้ ซึ่งค่าดัชนีที่ใช้ในการปรับตัวแบบ คือ ดัชนีปรับ (modification indices: MI) MI จะเสนอแนะว่า ควรเพิ่มหรือตัดพารามิเตอร์ตัวใด แต่การเพิ่มหรือตัดพารามิเตอร์ตัวใดนั้นขึ้นอยู่กับผู้วิจัย โดยพิจารณาตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งการใช้ดัชนีปรับตัวแบบจะทำให้ตัวแบบตามสมมติฐานสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และจะหยุดการปรับตัวแบบเมื่อค่าสถิติและดัชนีต่าง ๆ ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้บริโภคนั้นเป็นเพศชายมากที่สุด ร้อยละ 52.20 ส่วนเพศหญิงร้อยละ 47.80 ตามลำดับ ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40 - 49 ปี ร้อยละ 44.00 รองลงมา อายุระหว่าง 30 - 39 ปี ร้อยละ 41.80 และอายุระหว่าง 50 - 59 ปี ร้อยละ 6.90 ตามลำดับ ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นโสด ร้อยละ 47.80 รองลงมา สมรสแล้ว ร้อยละ 44.90 และหม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ ร้อยละ 7.30 ตามลำดับ ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 65.10 รองลงมา อนุปริญญาและปวส. ร้อยละ 24.50 และปริญญาโท ร้อยละ 6.90 ตามลำดับ ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 54.70 รองลงมา รับราชการและรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 26.00 และค้าขายและธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 18.00 ตามลำดับ ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยระหว่าง 20,000 - 29,999 บาท ร้อยละ 48.70 รองลงมา 10,000 - 19,999 บาท ร้อยละ 30.50 และ 30,000 - 39,999 บาท ร้อยละ 16.90 ตามลำดับ ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดจันทบุรี ตราด ปราจีนบุรี และสระแก้ว ร้อยละ 14.35 ส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ร้อยละ 14.20 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การรับรู้เกี่ยวกับสินค้าบริโภค

ผู้บริโภคนั้นส่วนใหญ่รับรู้เกี่ยวกับสินค้าบริโภคผ่านนิตยสาร 2 - 3 ครั้ง ต่อ 3 เดือน ร้อยละ 50.20 รองลงมา สื่อกลางแจ้ง (ป้ายโฆษณา, สื่อเคลื่อนที่) 4 - 5 ครั้ง ต่อ 3 เดือน ร้อยละ 47.50 และวิทยุ 4 - 5 ครั้ง ต่อ 3 เดือน ร้อยละ 47.30 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์รูปลักษณะผลิตภัณฑ์บริโภค

รูปลักษณะผลิตภัณฑ์บริโภคที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ บรรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์บริโภคในท้องตลาด มีความทันสมัยอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา รูปแบบของผลิตภัณฑ์บริโภคในท้องตลาดมีความหลากหลายอยู่ในระดับปานกลางกับตราสินค้าของผลิตภัณฑ์บริโภคในท้องตลาด สะดุดตาอยู่ในระดับปานกลาง รูปร่างลักษณะ (ลวดลาย/ สีสััน) ของผลิตภัณฑ์บริโภคในท้องตลาด มีความสวยงามอยู่ในระดับปานกลาง ลักษณะทางกายภาพ (สีสััน) ของบรรรจุภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์บริโภคในท้องตลาดสะดุดตาอยู่ในระดับปานกลาง และคุณภาพของผลิตภัณฑ์บริโภคในท้องตลาดอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์เจตคติต่อผลิตภัณฑ์บริโภค

เจตคติต่อผลิตภัณฑ์บริโภค ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านราคา ข้อที่ 1 คิดว่าสินค้าบริโภคที่มีราคาสูง ย่อมมีคุณภาพดี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมา ด้านผลิตภัณฑ์ ข้อที่ 1 จะบริโภคสินค้าที่มีชื่อเสียง ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านผลิตภัณฑ์ ข้อที่ 3 เลือกบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพดี ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด ข้อที่ 2 เมื่อบริโภคสินค้าที่มีโฆษณา มาก ๆ แล้วรู้สึกดี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการบริโภค

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการบริโภค ผู้วิจัยแบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์สะดวกซื้อ 2) ผลิตภัณฑ์เลือกซื้อ 3) ผลิตภัณฑ์เจาะจงซื้อ และ 4) ผลิตภัณฑ์ไม่แสวงซื้อ

ตอนที่ 5.1 พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์สะดวกซื้อ

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์สะดวกซื้อ สามารถแบ่งสินค้าออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ข้าวสาร และ 2) สบู่ ยาสีฟัน แชมพู

5.1.1 ข้าวสาร ความถี่ในการซื้อข้าวสารต่อเดือน จำนวน 1 ครั้งต่อเดือนมากที่สุด ร้อยละ 56.00 รองลงมาคือ 2 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 40.40 และ 3 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 2.40 ตามลำดับ ค่าใช้จ่ายในการซื้อข้าวสารต่อเดือนต่ำกว่า 500 บาทมากที่สุด ร้อยละ 77.60 รองลงมา 500 - 1,000 บาท ร้อยละ 22.00 และตั้งแต่ 1,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 0.40 ตามลำดับ ผู้บริโภคซื้อข้าวสารจากโลตัส/ บิ๊กซี/ แมคโคร ฯลฯ มากที่สุด ร้อยละ 36.00 รองลงมาคือ ห้างสรรพสินค้า ร้อยละ 26.20 และร้านสะดวกซื้อ ร้อยละ 22.20 ตามลำดับ กลุ่มคนที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวสารมากที่สุดคือ เพื่อน/ เพื่อนบ้าน ร้อยละ 46.50 รองลงมาคือ แฟน/ สามเณร ร้อยละ 27.10 และพี่/ น้อง/ญาติ ร้อยละ 18.40 ตามลำดับ ผู้บริโภคไม่แน่ใจที่จะซื้อข้าวสารในเดือนหน้ามากที่สุด ร้อยละ 96.90 รองลงมาคือ ตั้งใจ ร้อยละ 2.20 และไม่ตั้งใจ ร้อยละ 0.90 ตามลำดับ ผู้บริโภคมีความต้องการบริโภคข้าวสารเมื่อเทียบกับสินค้าบริโภคชนิดอื่นอยู่ในระดับมาก และมีความพึงพอใจต่อข้าวสารที่บริโภคในปัจจุบันอยู่ในระดับมาก

5.1.2 สบู่ ยาสีฟัน แชมพู ความถี่ในการซื้อสบู่ ยาสีฟัน แชมพูต่อเดือน จำนวน 1 ครั้งต่อเดือนมากที่สุด ร้อยละ 98.50 รองลงมาคือ 2 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 1.50 ตามลำดับ ค่าใช้จ่ายในการซื้อสบู่ ยาสีฟัน แชมพู

ต่อเดือนต่ำกว่า 500 บาท มากที่สุด ร้อยละ 98.90 รองลงมาคือ 500 - 1,000 บาท ตามลำดับ ผู้บริโภคซื้อสบู่ ยาสีฟัน แชมพูจากห้างสรรพสินค้ามากที่สุด ร้อยละ 48.20 รองลงมาคือ โลตัส/ บิ๊กซี/ แมคโคร ฯลฯ ร้อยละ 40.20 และร้านสะดวกซื้อ ร้อยละ 11.30 ตามลำดับ กลุ่มคนที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสบู่ ยาสีฟัน แชมพูมากที่สุดคือ ตนเอง ร้อยละ 31.30 รองลงมาคือ เพื่อน/ เพื่อนบ้าน ร้อยละ 31.10 และแฟน /สามี/ ภรรยา ร้อยละ 16.50 ตามลำดับ ผู้บริโภคไม่แน่ใจที่จะซื้อสบู่ ยาสีฟัน แชมพูในเดือนหน้ามากที่สุด ร้อยละ 98.50 รองลงมาคือ ไม่ตั้งใจ ร้อยละ 1.30 และตั้งใจ ร้อยละ 0.20 และตามลำดับ ผู้บริโภค มีความต้องการบริโภคสบู่ ยาสีฟัน แชมพู เมื่อเทียบกับสินค้าบริโภคชนิดอื่นอยู่ในระดับมาก และมีความพึงพอใจต่อข่าวสารที่บริโภคในปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 5.2 พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์เลือกซื้อ

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์เลือกซื้อ สามารถแบ่งสินค้าออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) รถยนต์ และ 2) โทรศัพท์มือถือ

5.2.1 รถยนต์ ความถี่ในการซื้อรถยนต์ จำนวน 1 คัน มากที่สุด ร้อยละ 99.50 รองลงมาคือ 2 คัน ร้อยละ 0.50 ตามลำดับ ค่าใช้จ่ายในการซื้อรถยนต์ต่ำกว่า 500,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 59.10 รองลงมาคือ 500,000 - 1,000,000 บาท ร้อยละ 39.30 และตั้งแต่ 1,000,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 1.60 ตามลำดับ ผู้บริโภคซื้อรถยนต์จากตัวแทนรถมือสองมากที่สุด ร้อยละ 68.90 รองลงมาคือ ศูนย์บริการรถยนต์ ร้อยละ 30.90 และเพื่อน/คนรู้จัก ร้อยละ 0.20 ตามลำดับ กลุ่มคนที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มากที่สุด คือ แฟน/ สามี/ ภรรยา ร้อยละ 40.70 รองลงมาคือ ตนเอง ร้อยละ 34.00 และเพื่อน/ เพื่อนบ้าน ร้อยละ 13.50 ตามลำดับ ผู้บริโภคไม่แน่ใจที่จะซื้อรถยนต์คันใหม่มากที่สุด ร้อยละ 64.20 รองลงมา ไม่ตั้งใจ ร้อยละ 24.70

และตั้งใจ ร้อยละ 11.10 ตามลำดับ ผู้บริโภคมีความต้องการใช้รถยนต์เมื่อเทียบกับสินค้าบริโภคชนิดอื่นอยู่ในระดับมาก และมีความพึงพอใจต่อรถยนต์ที่ใช้ในปัจจุบันอยู่ในระดับมาก

5.2.2 โทรศัพท์มือถือ ความถี่ในการซื้อโทรศัพท์มือถือต่อปี จำนวน 1 เครื่อง มากที่สุด ร้อยละ 99.60 รองลงมาคือ 4 เครื่อง และ 5 เครื่อง ร้อยละ 0.20 ตามลำดับ ค่าใช้จ่ายในการซื้อโทรศัพท์มือถือต่อปี 5,000 - 10,000 บาทมากที่สุด ร้อยละ 54.40 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 14.40 และ 10,001 - 15,000 บาท ร้อยละ 13.10 ตามลำดับ ผู้บริโภคซื้อโทรศัพท์มือถือจากร้านค้าที่อยู่ในห้างสรรพสินค้ามากที่สุด ร้อยละ 59.60 รองลงมาคือ ศูนย์บริการเครือข่าย ร้อยละ 32.00 และศูนย์บริการโทรศัพท์ ร้อยละ 8.00 ตามลำดับ กลุ่มคนที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์มือถือมากที่สุด คือ ตนเอง ร้อยละ 43.10 รองลงมาคือ เพื่อน/ เพื่อนบ้าน ร้อยละ 35.10 และแฟน/สามี/ ภรรยา ร้อยละ 10.50 ตามลำดับ ผู้บริโภคตั้งใจที่จะซื้อโทรศัพท์มือถือเครื่องใหม่มากที่สุด ร้อยละ 46.20 รองลงมาคือ ไม่น่าใจ ร้อยละ 33.30 และไม่ตั้งใจ ร้อยละ 20.50 ตามลำดับ ผู้บริโภคมีความต้องการใช้โทรศัพท์มือถือเมื่อเทียบกับสินค้าบริโภคชนิดอื่นอยู่ในระดับปานกลาง และมีความพึงพอใจต่อโทรศัพท์มือถือที่ใช้ในปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 5.3 ผลិតภัณฑ์เจาะจงซื้อ

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์เจาะจงซื้อสามารถแบ่งสินค้าออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) สินค้าแบรนด์เนม (เช่น เสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า นาฬิกา และแว่นกันแดด เป็นต้น) และ 2) ทองรูปพรรณ

5.3.1 สินค้าแบรนด์เนม (เช่น เสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า นาฬิกา และแว่นกันแดด เป็นต้น) ความถี่ในการซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่อเดือนจำนวน 1 ครั้งต่อเดือนมากที่สุด ร้อยละ 84.40 รองลงมาคือ 2 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 14.70 และ 3 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 0.90 ตามลำดับ ค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่อเดือน 1,000 - 5,000 บาทมากที่สุด ร้อยละ 55.10 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 1,000 บาท ร้อยละ 44.40 และ 10,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 0.40 ตามลำดับ ผู้บริโภคซื้อสินค้าแบรนด์เนมจากห้างสรรพสินค้ามากที่สุด ร้อยละ 93.80 รองลงมาคือ โลตัส/ บิ๊กซี/ แมคโคร ฯลฯ ร้อยละ 5.10 และร้านสะดวกซื้อ ร้อยละ 0.90 ตามลำดับ กลุ่มคนที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมมากที่สุดคือ เพื่อน/ เพื่อนบ้าน ร้อยละ 41.30 รองลงมาคือ แฟน/ สามี/ ภรรยา ร้อยละ 25.50 และตนเอง ร้อยละ 18.20 ตามลำดับ ผู้บริโภคไม่แน่ใจที่จะซื้อสินค้าแบรนด์เนมอีกครั้งมากที่สุด ร้อยละ 46.50 รองลงมาคือ ตั้งใจ ร้อยละ 38.70 และไม่ตั้งใจ ร้อยละ 14.70 ตามลำดับ ผู้บริโภคมีความต้องการสินค้าแบรนด์เนมเมื่อเทียบกับสินค้าบริโภคชนิดอื่น อยู่ในระดับปานกลาง และมีความพึงพอใจต่อสินค้าแบรนด์เนมที่ใช้ในปัจจุบันอยู่ในระดับมาก

5.3.2 ทองรูปพรรณ ความถี่ในการซื้อทองรูปพรรณต่อปีจำนวน 1 ครั้งต่อเดือน มากที่สุด ร้อยละ 81.30 รองลงมาคือ 2 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 18.40 และ 3 ครั้งต่อเดือนกับ 5 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 0.20 ตามลำดับ ค่าใช้จ่ายในการซื้อทองรูปพรรณต่อปีต่ำกว่า 10,000 บาท มากที่สุด

ร้อยละ 52.70 รองลงมาคือ 15,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 19.30 และ 20,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 14.50 ตามลำดับ ผู้บริโภคซื้อทองรูปพรรณจากร้านทองในโลตัส/ บิ๊กซี/ แมคโคร ฯลฯ มากที่สุด ร้อยละ 34.70 รองลงมาคือร้านทองในห้างสรรพสินค้า ร้อยละ 28.90 และร้านทองใกล้บ้าน ร้อยละ 23.60 ตามลำดับ กลุ่มคนที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อทองรูปพรรณ มากที่สุดคือเพื่อน/ เพื่อนบ้าน ร้อยละ 33.50 รองลงมาคือ แฟน/ สามี/ ภรรยา ร้อยละ 31.80 และพี่/ น้อง/ ญาติ ร้อยละ 10.40 ตามลำดับ ผู้บริโภคไม่แน่ใจที่จะซื้อทองรูปพรรณเส้นใหม่มากที่สุด ร้อยละ 48.20 รองลงมาคือ ตั้งใจ ร้อยละ 43.60 และไม่ตั้งใจ ร้อยละ 8.20 ตามลำดับ ผู้บริโภคมีความต้องการทองรูปพรรณ เมื่อเทียบกับสินค้าบริโภคชนิดอื่นอยู่ในระดับปานกลาง และมีความพึงพอใจต่อทองรูปพรรณที่ใช้ในปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 5.4 ผลกระทบที่ไม่แสวงซื้อ

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ไม่แสวงซื้อสามารถแบ่งสินค้าออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ประกันชีวิต และ 2) ทวีร์ต่างประเทศ

5.4.1 ประกันชีวิต ความถี่ในการซื้อประกันชีวิตต่อปี ผู้บริโภคซื้อประกันชีวิต จำนวน 1 ครั้งต่อปี ร้อยละ 100.00 ค่าใช้จ่ายในการซื้อประกันชีวิตต่อปี 10,000 - 20,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 56.40 รองลงมา 20,001 - 30,000 บาท ร้อยละ 39.50 และ 30,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 3.10 ตามลำดับ ผู้บริโภคซื้อประกันชีวิตจากเพื่อน/ คนรู้จักมากที่สุด ร้อยละ 56.90 รองลงมาคือ บริษัทประกันชีวิต ร้อยละ 19.10 และธนาคาร/ บริษัทสินเชื่อ ร้อยละ 16.20 ตามลำดับ กลุ่มคนที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อประกันชีวิต มากที่สุดคือ รองลงมาคือ แฟน/ สามี/ ภรรยา ร้อยละ 23.10 รองลงมาคือ บิดา - มารดา ร้อยละ 21.60 และเพื่อน/ เพื่อนบ้าน ร้อยละ 15.30 ตามลำดับ ผู้บริโภคตั้งใจที่จะซื้อประกันชีวิตเพิ่มมากที่สุด ร้อยละ 54.70

รองลงมาคือ ไม่นั่งใจ ร้อยละ 38.20 และไม่ตั้งใจ ร้อยละ 7.10 ตามลำดับ ผู้บริโภคมีความต้องการประกันชีวิตเมื่อเทียบกับสินค้าบริโภคชนิดอื่นอยู่ในระดับน้อย และมีความพึงพอใจต่อประกันชีวิตที่มีในปัจจุบันอยู่ในระดับน้อย

5.4.2 ทัวร์ต่างประเทศ ความถี่ในการซื้อทัวร์ต่างประเทศ ต่อปี จำนวน 1 ครั้งต่อปีมากที่สุด ร้อยละ 96.90 รองลงมาคือ 2 ครั้งต่อปี ร้อยละ 3.10 ตามลำดับ ค่าใช้จ่ายในการซื้อทัวร์ต่างประเทศ ต่อปี 10,000 - 20,000 บาทมากที่สุด ร้อยละ 57.30 รองลงมาคือ 20,001 - 30,000 บาท ร้อยละ 25.80 และต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 11.50 ตามลำดับ ผู้บริโภคซื้อทัวร์ต่างประเทศจากเพื่อน/ คนรู้จักมากที่สุด ร้อยละ 49.60 รองลงมาคือ บริษัททัวร์ในประเทศ ร้อยละ 21.80 และตัวแทนขาย (sale) ร้อยละ 20.90 ตามลำดับ กลุ่มคนที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อทัวร์ต่างประเทศมากที่สุดคือ เพื่อน/ เพื่อนบ้าน ร้อยละ 26.00 รองลงมาคือ แฟน/ สามี/ ภรรยา ร้อยละ 23.10 รองลงมาคือ มารดาและบิดา ร้อยละ 15.30 และตามลำดับ ผู้บริโภคตั้งใจที่จะซื้อทัวร์ต่างประเทศมากที่สุด ร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ ไม่นั่งใจ ร้อยละ 36.20 และไม่ตั้งใจ ร้อยละ 13.80 ตามลำดับ ผู้บริโภคมีความต้องการทัวร์ต่างประเทศเมื่อเทียบกับสินค้าบริโภคชนิดอื่นอยู่ในระดับปานกลาง และมีความพึงพอใจต่อทัวร์ต่างประเทศที่เคยไปอยู่ในระดับปานกลาง

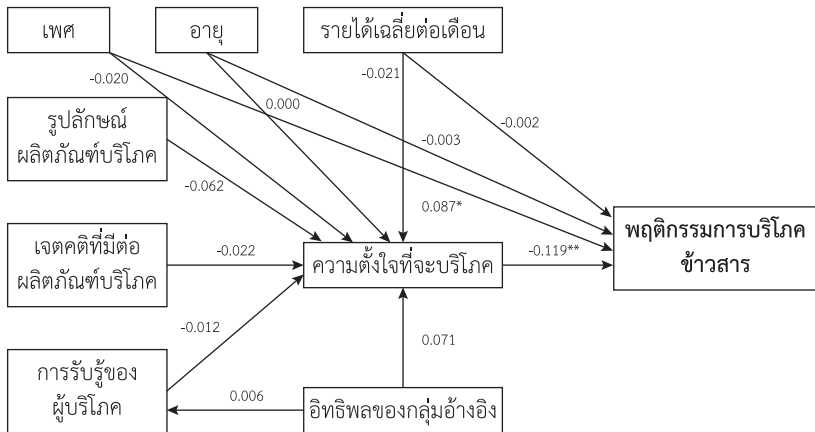
ตอนที่ 6 ผลการตรวจสอบความตรงของตัวแบบความสัมพันธ์

เชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความตรงของตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการบริโภค โดยแบ่งออกเป็น 8 ตัวแบบ ได้แก่

- 1) ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการบริโภคข่าวสาร
- 2) ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการบริโภคสบู่ ยาสีฟัน แชมพู
- 3) ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการบริโภครถยนต์
- 4) ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการบริโภคโทรศัพท์มือถือ

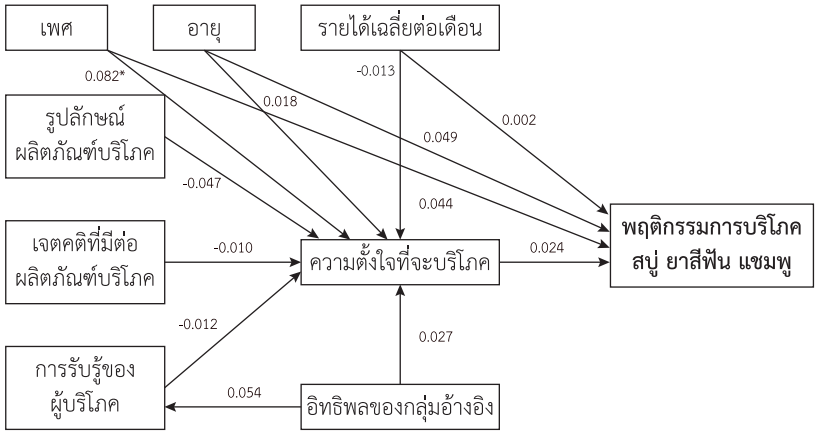
- 5) ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมกรรมการบริโภคสินค้าแบรนด์เนม
- 6) ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมกรรมการบริโภคประกันชีวิต
- ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมกรรมการบริโภคทองรูปพรรณ
- 7) ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมกรรมการบริโภคประกันชีวิต
- ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมกรรมการบริโภคประกันชีวิต และ
- 8) ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมกรรมการบริโภคทัวร์ต่างประเทศ

ภาพที่ 2 ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมกรรมการบริโภคข่าวสาร

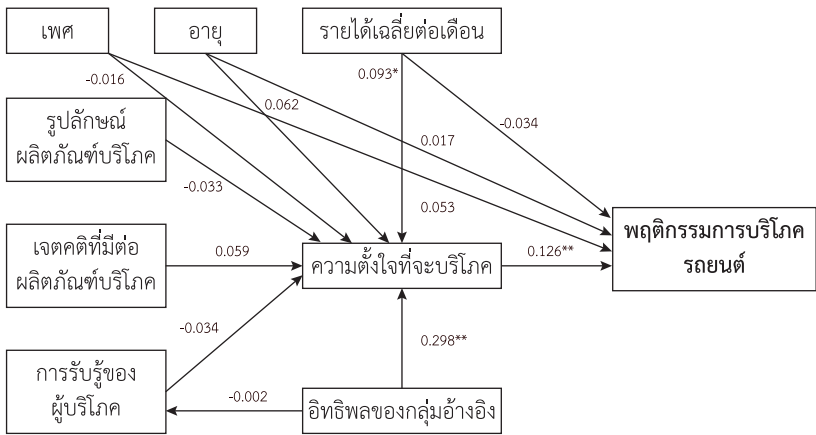
ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมกรรมการบริโภคข่าวสาร สอดคล้องข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเพศมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภคข่าวสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความตั้งใจที่จะบริโภคมีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภคข่าวสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พลักษณ์ ไพรสันทวัฒน์ชกุล

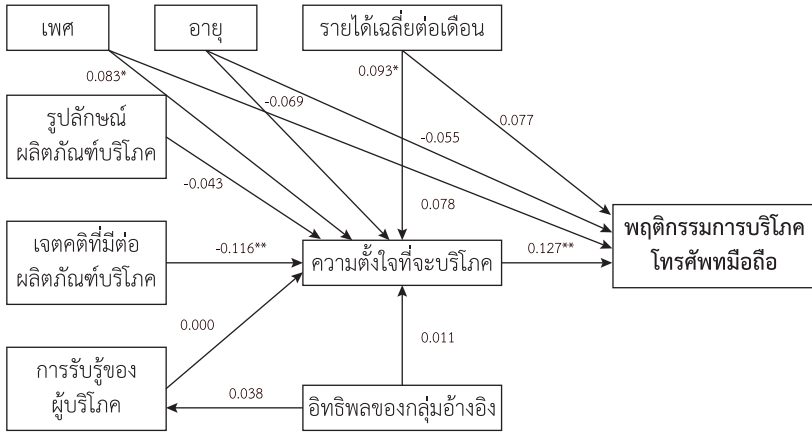
ภาพที่ 3 ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการบริโภคสบู่อายี่ฟัน แชมพู

ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการบริโภคสบู่อายี่ฟัน แชมพู สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเพศมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

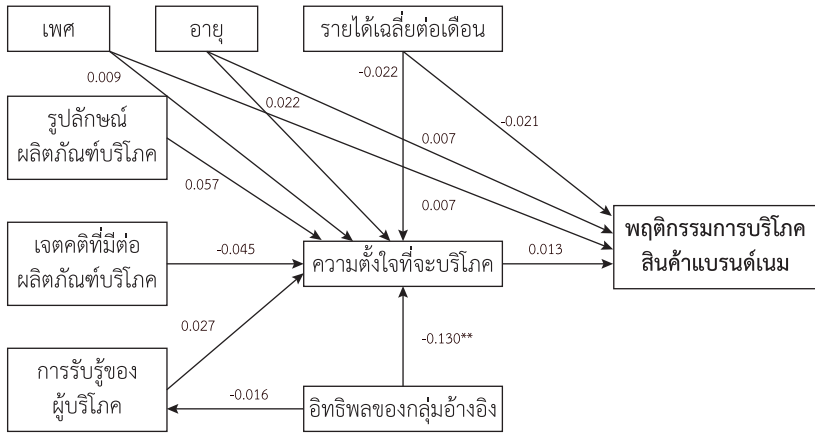
ภาพที่ 4 ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการบริโภครายยนต์

ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการบริโภครายยนต์ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อิทธิพลของกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความตั้งใจที่จะบริโภคมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการบริโภครายยนต์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

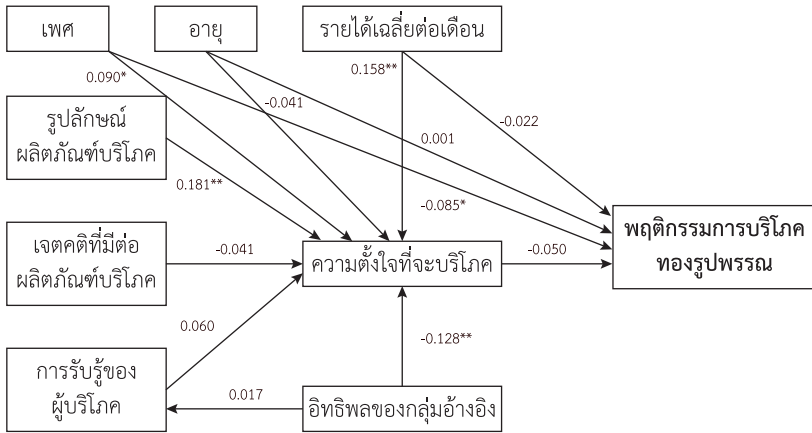
ภาพที่ 5 ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการบริโภคโทรศัพท์มือถือ

ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการบริโภคโทรศัพท์มือถือ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเพศมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เจตคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์บริโภคมีอิทธิพลทางลบต่อความตั้งใจที่จะบริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความตั้งใจที่จะบริโภคมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการบริโภคโทรศัพท์มือถืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

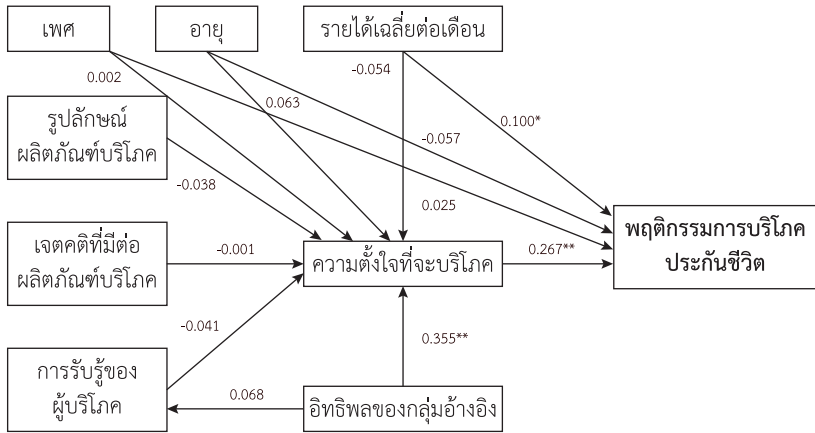
ภาพที่ 6 ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของสินค้าแบรนด์เนม (เช่น เสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า นาฬิกา และแว่นกันแดด เป็นต้น)

ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการบริโภคสินค้าแบรนด์เนมสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยอิทธิพลของกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลทางลบต่อความตั้งใจที่จะบริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

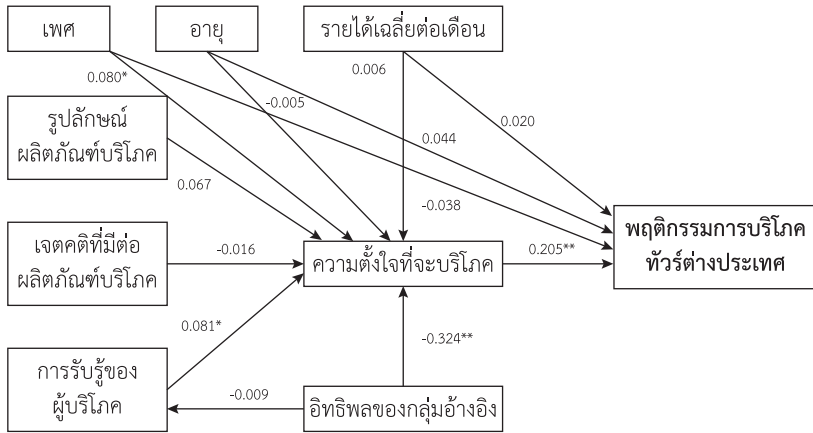
ภาพที่ 7 ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของทอกรูปพรรณ

ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการบริโภคสินค้าทอกรูปพรรณสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเพศมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รูปลักษณ์ผลิตภัณฑ์บริโภคมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อิทธิพลของกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลลบต่อความตั้งใจที่จะบริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเพศมีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมการบริโภคทอกรูปพรรณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาพที่ 8 ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประกันชีวิต

ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการบริโภคประกันชีวิต สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยอิทธิพลของกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการบริโภคประกันชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความตั้งใจที่จะบริโภคมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการบริโภคประกันชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาพที่ 9 ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของทัวร์ต่างประเทศ

ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการบริโภคทัวร์ต่างประเทศสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเพศมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การรับรู้ของผู้บริโภคมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทัศนคติของคู่แข่งมีอิทธิพลทางลบต่อความตั้งใจที่จะบริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความตั้งใจที่จะบริโภคมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการบริโภคทัวร์ต่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปผล

ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมกรรมการบริโภคข้าวสาร สอดคล้องข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเพศมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภคข้าวสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความตั้งใจที่จะบริโภคมีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภคข้าวสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดตัวแปรเพศหญิงเป็นหลัก ดังนั้นเพศหญิงจึงมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภคข้าวสาร เนื่องจากการประกอบอาหารส่วนใหญ่เพศหญิงจะเป็นผู้ประกอบอาหาร และแสวงหาข้าวสารมาเพื่อบริโภค ส่วนความตั้งใจที่จะบริโภคมีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภคข้าวสาร นั่นก็คือ หากมีความตั้งใจมาก ก็จะมีพฤติกรรมกรรมการบริโภคข้าวสารน้อย สาเหตุที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะตัวอย่างในการวิจัย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ซึ่งเพศชายส่วนใหญ่จะไม่ได้เป็นผู้ประกอบอาหาร และแสวงหาข้าวสารมาเพื่อบริโภค แต่เพศหญิงต่างหากที่เป็นผู้ประกอบอาหาร และแสวงหาข้าวสารมาเพื่อบริโภค

ความตั้งใจที่จะบริโภคมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภค รถยนต์ นั่นก็คือ หากมีความตั้งใจที่จะซื้อรถยนต์มาก ก็จะมีโอกาสที่จะซื้อรถยนต์ด้วย

ความตั้งใจที่จะบริโภคมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภค โทรศัพท์มือถือ นั่นก็คือ หากมีความตั้งใจที่จะซื้อโทรศัพท์มือถือ ก็จะมีโอกาสที่จะซื้อโทรศัพท์มือถือด้วย

ความตั้งใจที่จะบริโภคมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภค ประกันชีวิต นั่นก็คือ หากมีความตั้งใจที่จะซื้อประกันชีวิต ก็จะมีโอกาสที่จะซื้อประกันชีวิตด้วย

ความตั้งใจที่จะบริโภคมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภคต่างประเทศ นั่นก็คือ หากมีความตั้งใจที่จะซื้อทัวร์ต่างประเทศ ก็จะมีโอกาสที่จะซื้อทัวร์ต่างประเทศด้วย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการอธิบายพฤติกรรมและผู้วิจัยมีความเชื่อว่า ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) ของไอเซน (Ajzen, 2002) ที่สามารถอธิบายพฤติกรรมได้หลากหลาย เนื่องจากทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนนี้ได้รับความนิยมไปใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคล ได้อย่างกว้างขวางในต่างประเทศ โดยผลการวิจัยส่วนใหญ่มีความเที่ยงตรงในการอธิบายและทำนายพฤติกรรมค่อนข้างมาก อีกทั้งสามารถประยุกต์ใช้เพื่อการอธิบายพฤติกรรมต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย ผู้วิจัยจึงใช้ตัวแปรในทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อใช้อธิบายพฤติกรรมการบริโภคและเมื่อพิจารณาในส่วนของความตั้งใจที่จะบริโภคมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนที่ได้นำเสนอไว้ว่าการกระทำของมนุษย์ส่วนมากจะขึ้นอยู่กับความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมหรือเรียกว่าเจตนาเชิงพฤติกรรม ซึ่งมนุษย์จะประกอบพฤติกรรมนั้นมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเจตนาเชิงพฤติกรรม และมีความเชื่อว่าเจตนาเชิงพฤติกรรมเป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดกับการที่มนุษย์เลือกกระทำพฤติกรรมนั้นหรือไม่เลือกกระทำพฤติกรรม

เพศมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภคสบู์ ยาสีฟัน แชมพู นั่นก็คือ เพศหญิงมีความตั้งใจที่จะบริโภคสบู์ ยาสีฟัน และแชมพู ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเพศหญิงเป็นเพศที่รักความสวยงาม และจะดูแลตนเองมากกว่าเพศชาย ดังนั้น สินค้าบริโภคที่ใช้สำหรับการทำความสะอาดร่างกาย เพศหญิงจะคิดและไตร่ตรอง หรือมีความตั้งใจที่จะสรรหามาใช้ในชีวิตประจำวันนั่นเอง

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภครถยนต์ นั่นก็คือ ถ้ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนมาก ก็จะมีมีความตั้งใจที่จะบริโภครถยนต์ เนื่องจากราคารถยนต์ในปัจจุบันมีตั้งแต่แสนบาทถึงล้านบาท ดังนั้น ผู้ที่มีรายได้มากย่อมที่จะมีความตั้งใจที่จะบริโภครถยนต์ซึ่งเป็นสินค้าที่มีราคาสูง

สอดคล้องกับงานวิจัยของพนิตสิริ ศิลประเสริฐ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ การรับรู้สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคของโทรศัพท์มือถือแอปเปิ้ล รุ่นไอโฟน ในเขตกรุงเทพมหานครผลการวิจัย พบว่า ผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท ใช้โทรศัพท์มือถือแอปเปิ้ล รุ่นไอโฟน เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารหลักในชีวิตประจำวัน น้อยกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท 30,001-40,000 บาท และมากกว่า 40,001 บาทขึ้นไป นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่าสินค้าบริโภคที่มีราคาสูง ผู้บริโภคต้องมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากพอสมควร

อิทธิพลของกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภครถยนต์ กลุ่มอ้างอิงในที่นี้ คือ แฟน หรือสามี หรือภรรยา เนื่องจากบุคคลดังกล่าวเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดมากที่สุด การตัดสินใจซื้อรถยนต์สักหนึ่งคันเป็นเรื่องสำคัญ เพราะรถยนต์มีราคาสูง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยคำแนะนำหรือคำปรึกษาจากบุคคลที่ใกล้ชิด เช่น แฟน หรือสามี หรือภรรยาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของไอเซน ที่กล่าวว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเป็นผลมาจากความเชื่อเกี่ยวกับทัศนคติของกลุ่มอ้างอิง (Normative Belief) เป็นความเชื่อว่าบุคคลรอบข้างที่มีความสำคัญต่อเขามีความประสงค์ให้กระทำพฤติกรรมนั้นมากน้อยเพียงใด สอดคล้องกับงานวิจัยของนรเศรษฐ กมลสุทธิ, จิรวุฒิ หลอมประโคน และจิราพร อังศุวิโรจน์กุล (2550) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจสมัครสมาชิกฟิตเนสเซ็นเตอร์ ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มอ้างอิงอิทธิพลของสถานการณ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครสมาชิกฟิตเนสเซ็นเตอร์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

เพศมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภคโทรศัพท์มือถือ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของชัยเลิศ จิวางกูร (2552) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อหนังสือธรรมะของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า เพศต่างกันมีพฤติกรรมการซื้อหนังสือธรรมะต่างกัน สำหรับการวิจัยครั้งนี้ เพศหญิงมีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะซื้อโทรศัพท์มือถือมากกว่าเพศชาย

เจตคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์บริโภคมีอิทธิพลทางลบต่อความตั้งใจที่จะบริโภคโทรศัพท์มือถือ นั่นก็คือ หากมีเจตคติต่อโทรศัพท์มือถือที่ดีแล้ว มีโอกาสที่จะไม่ตั้งใจซื้อโทรศัพท์มือถือ เนื่องมาจากอาจจะมีความเข้าใจในโทรศัพท์รุ่นนั้นดีแล้ว จึงไม่มีความตั้งใจที่จะซื้อ แต่หากไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับโทรศัพท์มือถืออาจจะส่งผลให้มีความตั้งใจที่จะซื้อ เพราะต้องการที่จะรู้และศึกษารายละเอียดของโทรศัพท์มือถือให้มากขึ้นก็เป็นได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของฟิชไบน์และไอเซน (1980) ที่เป็นฐานรากของทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ที่กล่าวไว้ว่า เจตคติที่มีต่อพฤติกรรมและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเป็นตัวแปรที่สามารถทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมได้ โดยพฤติกรรมบางพฤติกรรมอาจถูกกำหนดโดยเจตคติที่มีต่อพฤติกรรมมากกว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง แต่บางพฤติกรรมการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลมากกว่าเจตคติที่มีต่อพฤติกรรม และบางพฤติกรรมอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทั้งสองใกล้เคียงกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อติราช เกิดทอง (2552) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ตามแนวทางทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนและผลกระทบจากการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า เจตคติที่มีต่อการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ สามารถร่วมกันอธิบายเจตนาเล่นเกมคอมพิวเตอร์ได้ ร้อยละ 34.80

กลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลทางลบต่อความตั้งใจที่จะบริโภคสินค้าแบรนด์เนม กลุ่มอ้างอิงในที่นี้คือ เพื่อน หรือเพื่อนบ้าน สินค้าแบรนด์เนมมักจะมาคู่กับแฟชั่น ดังนั้น การที่จะตัดสินใจบริโภคสินค้าแบรนด์เนมจึงต้องอาศัยกลุ่มคนที่มัลักษณะคล้ายกัน และมักจะเป็นเพศเดียวกัน ซึ่งจะเข้าอกเข้าใจกันได้ดี ดังนั้น เพื่อนหรือเพื่อนบ้านจึงมีโอกาที่จะทำให้เกิดความตั้งใจบริโภคสินค้าแบรนด์เนมน้อย

เพศมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภคของรูปพรรณ ในการวิจัยครั้งนี้คือ เพศหญิงซึ่งมีลักษณะรักสวยรักงาม จึงเป็นธรรมดาที่เพศหญิงจะมีความตั้งใจที่จะบริโภคของรูปพรรณมากกว่าเพศชาย

รูปลักษณะผลิตภัณฑ์บริโภคมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภคของรูปพรรณ นั่นก็คือ รูปลักษณะผลิตภัณฑ์บริโภคที่สวยงาม หลากหลาย และสะดุดตาของของรูปพรรณย่อมส่งผลให้เกิดความตั้งใจที่จะบริโภคของรูปพรรณด้วย

อิทธิพลของกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลลบต่อความตั้งใจที่จะบริโภคของรูปพรรณ กลุ่มอ้างอิงในที่นี้คือ เพื่อน หรือเพื่อนบ้าน ซึ่งส่งผลทางลบหมายความว่า กลุ่มเหล่านี้มีผลต่อความตั้งใจที่จะบริโภคของรูปพรรณน้อย แต่กลุ่มอื่น ๆ มีอิทธิพลต่อการบริโภคของรูปพรรณมากกว่านั่นเอง

เพศมีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมการบริโภคของรูปพรรณ เพศที่เป็นตัวกำหนดในการวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยครั้งนี้คือ เพศหญิง แต่ผลการวิจัยพบว่า เพศมีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมการบริโภคของรูปพรรณ นั้นแสดงว่าเพศชายมีพฤติกรรมการบริโภคของรูปพรรณมากกว่าเพศหญิง อาจจะอธิบายได้ว่า เพศชายทำหน้าที่หาเลี้ยงครอบครัว และเป็นผู้ถือเงิน ส่วนเพศหญิงมีหน้าที่ดูแลครอบครัว และไม่ได้เป็นผู้ถือเงิน ดังนั้น พฤติกรรมการบริโภคของเพศชายจึงมีมากกว่าเพศหญิงนั่นเอง

กลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภคประกันชีวิต กลุ่มอ้างอิงในที่นี้คือ แพน หรือสามี หรือภรรยา ประกันชีวิตถูกมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัวและเป็นความลับ ดังนั้น กลุ่มคนที่จะล่วงรู้ความลับของผู้บริโภคได้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ก็คือ กลุ่มที่ใกล้ชิดที่สุด นั่นก็คือ แพน หรือสามี หรือภรณานั่นเอง ดังนั้น แพน หรือสามี หรือภรรยา จึงมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะซื้อประกันชีวิต สอดคล้องกับนครเศรษฐ กมลสุทธิ, จิรวุฒิ หลอมประโคน และจิราพร อังศุวิโรจน์กุล (2550) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจสมัครสมาชิกพิตเนสเซ็นเตอร์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มอ้างอิงอิทธิพลของสถานการณ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครสมาชิกพิตเนสเซ็นเตอร์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการบริโภคประกันชีวิต นั่นก็คือ หากมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากย่อมที่จะมีโอกาสที่จะซื้อประกันชีวิต เนื่องจากประกันชีวิตนั้นมีราคาสูงพอสมควร และเป็นเงินสะสมที่จะต้องจ่ายระยะยาว ดังนั้น ผู้ที่มีรายได้น้อยจึงไม่มีกำลังพอที่จะซื้อประกันชีวิตได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพนิตสิริ ศิลประเสริฐ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ การรับรู้สื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคของโทรศัพท์มือถือแอปเปิ้ล รุ่นไอโฟน ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท ใช้โทรศัพท์มือถือแอปเปิ้ล รุ่นไอโฟน เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารหลักในชีวิตประจำวัน น้อยกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท 30,001-40,000 บาท และมากกว่า 40,001 บาทขึ้นไป นั่นย่อมแสดงให้เห็นว่าสินค้าบริโภคที่มีราคาสูง ผู้บริโภคต้องมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากพอสมควร

เพศมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภคทัวร์ต่างประเทศ นั่นคือ เพศหญิงมีความตั้งใจที่จะซื้อทัวร์ต่างประเทศมากกว่าเพศชาย เนื่องจาก เพศหญิงเป็นเพศที่ชอบแสวงหาความรู้ ความสวย ความงาม และแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น จึงมีโอกาที่จะได้พบเจอกับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวต่างประเทศเป็นจำนวนมาก จึงส่งผลให้มีโอกาสที่จะมีความตั้งใจที่จะบริโภคทัวร์ต่างประเทศมากกว่าเพศชาย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของชัยเลิศ จิวางกูร (2552) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อหนังสือธรรมะของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า เพศต่างกันมีพฤติกรรมการซื้อหนังสือธรรมะต่างกัน และงานวิจัยของกัญญาชลา สุขเกษม (2553) ได้ศึกษาปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์รีพอร์ท Rockworth ของนักออกแบบตกแต่งภายในในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักออกแบบฯ ที่มีเพศแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ต่างกัน

การรับรู้ของผู้บริโภคมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภคทัวร์ต่างประเทศ นั่นก็คือ การรับรู้ผ่านสื่อ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เว็บไซต์ สิ่งพิมพ์ และสื่อกลางแจ้ง มีผลต่อความตั้งใจที่จะบริโภคทัวร์ต่างประเทศ เนื่องจากทัวร์ต่างประเทศนั้นมีราคาค่อนข้างแพง ดังนั้น ผู้บริโภคจึงต้องอาศัยข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ ในการช่วยตัดสินใจ จึงส่งผลให้การรับรู้ของผู้บริโภคมีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะซื้อทัวร์ต่างประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของพนิตสิริ ศิลประเสริฐ (2555) ศึกษาการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ การรับรู้สื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคของโทรศัพท์มือถือแอปเปิ้ล รุ่นไอโฟน ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการโดยรวม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคของโทรศัพท์มือถือแอปเปิ้ล รุ่นไอโฟน ในด้านการสื่อสารการตลาดของผู้ผลิต

และผู้จัดจำหน่ายของโทรศัพท์มือถือแอปเปิ้ล รุ่นไอโฟน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า การโฆษณาประชาสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคของโทรศัพท์มือถือแอปเปิ้ล รุ่นไอโฟน ด้านการสื่อสารการตลาดของผู้ผลิต และผู้จัดจำหน่ายของโทรศัพท์มือถือแอปเปิ้ล รุ่นไอโฟน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ การขายโดยใช้พนักงานขาย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคของโทรศัพท์มือถือแอปเปิ้ล รุ่นไอโฟน ด้านการสื่อสารการตลาดของผู้ผลิต และผู้จัดจำหน่ายของโทรศัพท์มือถือแอปเปิ้ล รุ่นไอโฟน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ ด้านการสื่อสารการตลาดของผู้ผลิต และผู้จัดจำหน่ายของโทรศัพท์มือถือแอปเปิ้ล รุ่นไอโฟน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อมากขึ้น การส่งเสริมการขาย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคของโทรศัพท์มือถือแอปเปิ้ล รุ่นไอโฟน ในด้านการสื่อสารการตลาดของผู้ผลิต และผู้จัดจำหน่ายของโทรศัพท์มือถือแอปเปิ้ล รุ่นไอโฟน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ ด้านการสื่อสารการตลาดของผู้ผลิต และผู้จัดจำหน่ายของโทรศัพท์มือถือแอปเปิ้ล รุ่นไอโฟน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ การใช้ป้ายต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคของโทรศัพท์มือถือแอปเปิ้ล รุ่นไอโฟน ในด้านการสื่อสารการตลาดของผู้ผลิต และผู้จัดจำหน่ายของโทรศัพท์มือถือแอปเปิ้ล รุ่นไอโฟน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ กิจกรรมทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคของโทรศัพท์มือถือแอปเปิ้ล รุ่นไอโฟน ในด้านการสื่อสารการตลาดของผู้ผลิต และผู้จัดจำหน่ายของโทรศัพท์มือถือแอปเปิ้ล รุ่นไอโฟน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ

กลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลทางลบต่อความตั้งใจที่จะบริโภคทัวร์ต่างประเทศ กลุ่มอ้างอิงในที่นี้คือ เพื่อน หรือเพื่อนบ้าน นั้นแสดงให้เห็นว่ากลุ่มอื่น ๆ มีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะบริโภคทัวร์ต่างประเทศมากกว่าเพื่อน หรือเพื่อนบ้าน สอดคล้องกับบรรณเรขูธู กมลสุทธิ, จีรวุฒิ หลอมประโคน และจิราพร อังศุวิโรจน์กุล (2550) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจสมัครสมาชิกฟิตเนสเซ็นเตอร์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มอ้างอิงอิทธิพลของสถานการณ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจ
สมัครสมาชิกฟิตเนสเซ็นเตอร์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

รายการอ้างอิง

กัญญาชลา สุขเกษม. (2553). ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ที่ชื่อ Rockworth ของนักออกแบบตกแต่งภายใน ในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการตลาด, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชัยเลิศ จิวางกูร. (2552). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อหนังสือธรรมะของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการตลาด, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นรเศรษฐ์ กมลสุทธิ, จิรวุฒิ หลอมประโคน และจิราพร อังศวีโรจน์กุล. (2550). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจสมัครสมาชิกฟิตเนสเซนเตอร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.

พนิตสิริ ศิลประเสริฐ. (2555). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ การรับรู้สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคของโทรศัพท์มือถือแอปเปิล รุ่นไอโฟน ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการตลาด, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อดิราช เกิดทอง (2552). *การวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ตามแนวทางทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนและผลกระทบจากการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Ajzen, I. (2002). Perceived Behavioral Control, self efficacy, locus of Control and the theory of planned behavior. *Journal of Applied Psychology*, 32(4), 665-683.

Ajzen, I. & Martin, F. (1980). *Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Kline, R. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling* (2n ed.). New York: Guilford Press.

Kotler, P. & Amstrong, G. (1990). *Market an Introduction*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

Jesse Kinnaman

Jesse Kinnaman

Chapter

10

สัญญา ธรรมศักดิ์ กับการบริหารราชการไทย

Sanya Dharmasakti
and Thai Public Administration

สุจิตรา ปานพุ่ม (Sujutra Panpum)*
วรเดช จันทรศร (Voradej Chandarasorn)**

-
- * นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และธรรมมาภิบาล มหาวิทยาลัยชินวัตร
Doctor of Public Administration Program (Public Administration)
- ** ศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และธรรมมาภิบาล มหาวิทยาลัยชินวัตร
Prof. Dr., The Institute of Public Administration and Governance, Shinawatra University

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง “สัญญา ธรรมศักดิ์ กับการบริหารราชการไทย” มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ตามหลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการศึกษาจากเอกสารถึงประวัติผลงานการกำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นำมาวิเคราะห์ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายกับหลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ พร้อมทั้งสัมภาษณ์นักวิชาการ ผู้บริหาร และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำนโยบายดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่า (1) นโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ประกอบด้วย นโยบายด้านแรงงาน นโยบายด้านการเกษตรกรรม และนโยบายด้านการศึกษา จำแนกเป็นนโยบายที่ประสบความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ นโยบายแรงงานสัมพันธ์ และนโยบายที่ไม่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ นโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และนโยบายการศึกษา (2) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ กับหลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ พบว่า นโยบายแรงงานสัมพันธ์เป็นนโยบายที่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากเป็นไปตามหลักปรัชญาของโทมัส คิวินาส ที่ว่ารัฐต้องเข้าไปดูแลเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติของวรเดช จันทรรคร : ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล ส่วนนโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และนโยบาย

การศึกษานั้น ถึงแม้จะสอดคล้องกับหลักปรัชญาของโธมัส ฮอบส์ ที่ว่า รัฐต้องจัดสรรที่ดินทำกินเพื่อความผาสุกของประชาชน และนโยบายการศึกษา ที่สอดคล้องกับปรัชญาของอริสโตเติลและปรัชญาของโสกราตีส ที่ว่าการทำให้ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีจะต้องให้การศึกษา นั้น ยังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากเป็นการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นแบบบนลงล่าง ที่ให้ความสำคัญ ที่ตัวนโยบายและการควบคุมการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยผู้กำหนดนโยบายว่า มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าตัวผู้ปฏิบัติ ระดับล่าง ดังนั้น ความล้มเหลวของนโยบาย จึงเกิดจากโครงสร้างหลัก ไม่ได้ตั้งอยู่บนทฤษฎีที่เหมาะสม มีหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องจำนวนมาก มีความสลับซับซ้อนในการสั่งการและประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน พร้อมทั้งขาดความเชื่อมโยงและความต่อเนื่องของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งข้อค้นพบนี้ตามงานวิจัยของเพรสแมนและวิลด์ฟัสกี

คำสำคัญ: สัญญา ธรรมศักดิ์/ การบริหารราชการไทย

Abstract

The research on "Sanya Dharmasakti and Thai Public Administration" aims to 1) analyze the public administrative policy of Professor Sanya Dharmasakti while holding his position as the prime minister 2) analyze the public administrative policy of Professor Sanya Dharmasakti according to the principles of philosophy, concepts and theories in terms of political sciences. This research was qualitatively conducted by studying documents related to Professor Sanya Dharmasakti's gospel performance of policymaking and public administration while holding his position

as a prime minister. The researchers used the collected documents to analyze either for the success or failure of the policy regarding philosophy, concepts and theories in terms of political science. Interviewing scholars, administrators and persons who had responsibility to put the policy into practice was also implemented.

The findings were as follows: 1) the public administrative policy of Professor Sanya Dharmasakti while holding position of prime minister consisted of workforce policy, agricultural policy and educational policy. The policy that was practically successful such as labor relations. The policy that was not successful was found in policy of land reformation for agriculture and education policy; 2) the results of the comparative analysis of Professor Sanya Dharmasakti's administrative public policy and principles of philosophy, concepts and theories in terms of public administration found that policy of labor relations was the successful policy due to the following of Thomas Aquinas's philosophy that nation must take responsibility of their people and raise the level of their quality of life and Voradej Chandarasorn's rational model of theories public policy implementation. Although the implementation of agricultural land reform and education policy were related to Thomas Hobbes's philosophy that public needs to divide land for people's earning to live happily and education policy that related to Aristotle and Socrates's philosophy in that education can make people have good life quality, these

policies were not successful. This is attributable to top-down policy implementation, where the policy maker gives higher priority to the policy itself and control over policy implementation as important to the success of policy implementation, more than the lower level practitioner. Therefore policy failure results from having a main structure that is not based upon a suitable theory, having the involvement of several agencies, complexities in command and joint coordination between agencies, as well as lack of connectivity and continuity in policy implementation. This finding is in line with the research of Pressman and Wildavsky.

Keywords: Sanya Dharmasakti/ Thai Public Administration

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรีคนที่ 12 ของประเทศไทย ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลจังหวัดอยุธยา ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา และระหว่างดำรงตำแหน่งนี้เองก็ได้รับความไว้วางใจให้ร่วมทำงานอันสำคัญยิ่งของแผ่นดิน นั่นคือ ตำแหน่งเลขาธิการ งาน “สอบสวนพฤติการณ์ในการที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จสวรรคต” (นรินดี เศรษฐบุตร, 2545, หน้า 21) หลังจากนั้นได้รับตำแหน่ง ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ข้าหลวงยุติธรรมภาค 4 (จังหวัดเชียงใหม่) ปลัดกระทรวงยุติธรรม ผู้พิพากษาศาลฎีกา รองประธานสภาข้าราชการธรรมนุญ ในรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (นรินดี เศรษฐบุตร, 2545, หน้า 23) อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประธานศาลฎีกา องคมนตรี คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อธิการบดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประธานองคมนตรี (รัฐบาลไทย, ม.ป.ป.) และ

ดำรงตำแหน่งที่สำคัญ คือ นายกรัฐมนตรี ในขณะที่บ้านเมืองเกิดวิกฤตการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งได้รับฉายานามว่า “นายกรัฐมนตรีพระราชทาน” ที่เข้ามาบริหารราชการแผ่นดินเชื่อมต่อระหว่างรัฐบาลเผด็จการทหาร ที่เป็นคณาธิปไตยกับรัฐบาลพลเรือนที่เป็นประชาธิปไตย

ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ เข้ามาบริหารบ้านเมืองในช่วงหลัง วิกฤตการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางการเมือง การปกครองครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งในหน้าประวัติศาสตร์ไทย โดยอุบัติขึ้น จากการสะสมความกดดันทางการเมืองการปกครองของไทยที่อยู่ใต้ระบอบ เผด็จการทหารมายาวนานกว่าทศวรรษ มีการยึดอำนาจ ปฏิวัติ รัฐประหาร ครั้งแล้วครั้งเล่า ร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่แล้วฉีกทิ้งทำลาย อำนาจทางการเมืองการปกครองตกอยู่ในมือของคณาธิปไตย ทั้งนี้ โดยอาศัยกลไกของรัฐ ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ และพลเรือนเป็นเครื่องมือ สังคมไทยในขณะนั้น ได้รับผลกระทบจากการเมืองของโลกในยุคสงครามเย็น มีการต่อต้านและ ปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง (สุเทพ บุรีรัมย์, 2555) ในขณะที่ บ้านเมืองขาดสิทธิ เสรีภาพ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย นักเรียน นิสิต นักศึกษาในทศวรรษ 2510 เติบโตในบรรยากาศของการพัฒนา เศรษฐกิจ แต่การพัฒนานำมาซึ่งปัญหามากมาย รวมทั้งช่องว่างระหว่าง ชนบทกับเมือง ระหว่างคนจนกับคนรวย ระหว่างภาคเกษตรกรรมกับ ภาคอุตสาหกรรม การสะสมปัญหาจากการใช้อำนาจของคณาธิปไตย การปิดกั้นสิทธิเสรีภาพ ความไร้ประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดิน ความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจ ข้าราชการหมกแพ่ง การใช้ข้อกสิสิทธิ์ การเล่นพรรค เล่นพวก จากปัญหาดังกล่าว นำมาซึ่งการชุมนุมครั้งใหญ่ของนิสิตนักศึกษา ร่วมกับประชาชนเรียกร้องให้รัฐบาลคณาธิปไตย ปลดปล่อยผู้ต้องหาที่ถูกจับกุม เนื่องจากดำเนินการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ จนนำมาซึ่งการใช้กำลังทหาร ในการปราบปรามประชาชน และนำไปสู่การลาออกและเดินทางออกนอกประเทศ

ของผู้นำรัฐบาลคณะปฏิวัติและได้รัฐบาลชุดศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ เข้ามาบริหารประเทศแทน โดยมีภาระอันสำคัญยิ่งในการแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ ให้คืนสู่ความสงบโดยเร็ว และเร่งร่างรัฐธรรมนูญเพื่อจัดการเลือกตั้งทั่วไป ให้กับประชาชน แต่จากการสะสมของปัญหามากมายและการถูกกดทับจากรัฐบาลเผด็จการทหารมายาวนานกว่าทศวรรษ ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำอยู่ในขณะนั้น ปัญหาปากท้องของประชาชนกลับเป็นปัญหาสำคัญที่หลีกเลี่ยงเสียไม่ได้ ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับความเดือดร้อนอย่างรุนแรง จึงชุมนุมเรียกร้องในเรื่องราวต่าง ๆ มากมาย เมื่อศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ เข้ามาบริหารประเทศทำให้เกิดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินที่สำคัญ ๆ หลายนโยบาย อันได้แก่ นโยบายแรงงานสัมพันธ์ นโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และนโยบายการศึกษา ซึ่งทั้ง 3 นโยบายที่เลือกนำมาศึกษาในงานวิจัยนี้สืบเนื่องมาจากการชุมนุมประท้วงที่ขยายวงกว้างออกไปในเวลานั้น และทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนส่งผลกระทบต่อการบริหารราชการแผ่นดินอย่างมาก ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ในฐานะนายกรัฐมนตรี จึงจำเป็นต้องเข้าดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน นอกจากจะส่งผลกระทบต่อการบริหารราชการแผ่นดินแล้วยังส่งผลกระทบต่อ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ความมั่นคง และประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้ดำเนินการดังนี้ (1) ผลักดันให้เกิดนโยบายแรงงานสัมพันธ์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและความไม่ทั่วถึงของอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ (เชษฐา ทองยิ่ง, 2557, หน้า 1) และเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการยื่นข้อเรียกร้องและการระงับข้อพิพาทระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง รวมถึงการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และหาทางปรองดองให้การทำงานร่วมกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างให้เกิดผลดียิ่งขึ้น (กรมสวัสดิการ

และคุ้มครองแรงงาน, 2518, หน้า 45) (2) ผลักดันนโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้เกิดขึ้น เนื่องจากการชุมนุมเรียกร้องของชาวนาไร่ชาวนาที่กำลังเดือดร้อน เนื่องจากต้องสูญเสียสิทธิในที่ดินทำกินและกลายเป็นผู้เช่าที่ดิน ต้องเสียค่าเช่าที่ดินในอัตราที่สูงเกินสมควร ที่ดินขาดการบำรุงรักษา จึงทำให้อัตราผลิตผลทางการเกษตรอยู่ในระดับต่ำ เกษตรกรไม่ได้รับความเป็นธรรม และเสียเปรียบจากระบบเช่าที่ดิน และเพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำในฐานะบุคคลในทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2518, หน้า 15) และ (3) นโยบายการศึกษา โดยส่งเสริมการศึกษาทั้งวิชาความรู้และในด้านจิตใจ เพื่อให้มีความยึดมั่นในหลักธรรมแห่งศาสนา บำเพ็ญตนให้เป็นคนมีประโยชน์ มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตลอดจนให้ช่วยกันบำรุงศิลปวัฒนธรรม อันเป็นสัญลักษณ์และสมบัติของชาติไทย และส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยมีเสรีภาพ และมีความรับผิดชอบทางวิชาการ มีอิสระ และคล่องตัวในการบริหารงานของมหาวิทยาลัย ทั้งในทางการเงิน และการบริหารงานบุคคล ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างนิสิต นักศึกษากับรัฐบาล และสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยมีบทบาทในการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2516, หน้า 11) ซึ่งนโยบายเหล่านี้ล้วนเป็นหัวใจหลักในการบริหารราชการแผ่นดินของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ โดยทั้งสามนโยบายดังที่กล่าวมาข้างต้น แม้จะมีการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขมาโดยตลอดในทุกรัฐบาลแต่ยังคงส่งผลกระทบต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และยังคงเป็นปัญหาหลักทำให้เกิดการชุมนุมเรียกร้องในหลายรูปแบบ อีกทั้งยังเป็นนโยบายอันสำคัญที่ทุกรัฐบาลต้องใช้เป็นนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินอีกด้วย

จะเห็นได้ว่านโยบายที่ให้ประโยชน์กับประชาชนเริ่มมาในสมัยของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ซึ่งจากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว

ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาเรื่อง “สัญญา ธรรมศักดิ์ กับการบริหารราชการไทย” เพื่อดูว่านโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ มีความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติเพียงใด สอดคล้องหรือขัดแย้งกับปรัชญา แนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ โดยครอบคลุมนโยบายแรงงานสัมพันธ์ นโยบายการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม และนโยบายการศึกษา ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปใช้ในการวิเคราะห์และพัฒนา พร้อมทั้งหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการนำไปสู่ความสำเร็จของนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ตามหลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

1. การวิจัยเชิงเอกสาร
 - 1.1 ประวัติการศึกษา การทำงาน การเข้าสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตลอดจนความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ก่อนเข้าสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
 - 1.2 นโยบายสาธารณะที่ประกาศใช้ในสมัยรัฐบาลศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้แก่ นโยบายด้านแรงงาน ที่ประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติ

แรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 นโยบายด้านการเกษตรกรรม ที่ประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 และนโยบายด้านการศึกษาที่แถลงไว้ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งทั้ง 3 นโยบายเป็นนโยบายเร่งด่วนในขณะนั้น เนื่องจากการชุมนุมประท้วงของประชาชน

1.3 ปรัชญา แนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

1.4 เกณฑ์ในการพิจารณาความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

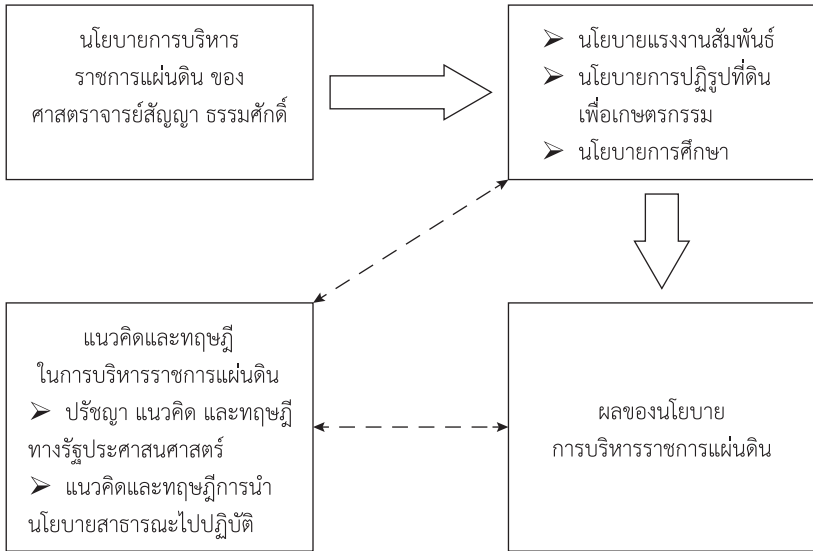
2. การวิเคราะห์นโยบายเบื้องต้น

2.1 นโยบายที่ประสบความสำเร็จ และนโยบายที่ไม่ประสบความสำเร็จ ทำอย่างไร

2.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบตามหลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

2.3 สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องเพื่อยืนยันผลการวิเคราะห์ตามข้อ 2.1 และ 2.2

3. ทำแผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดและขั้นตอนในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดและการวิเคราะห์ที่ใช้ในการวิจัย

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษานโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของ ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ไม่สามารถทำการศึกษาถึงนโยบายทุกนโยบายได้ เนื่องจากนโยบายมีขอบเขต ที่กว้าง และนโยบายยังมีมากมายหลายด้าน ผู้วิจัยจึงเลือกสะท้อนออกมา ให้เห็น 3 นโยบาย ประกอบด้วย นโยบายแรงงานสัมพันธ์ นโยบายการปฏิรูป ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และนโยบายการศึกษา ที่เป็นนโยบายเร่งด่วน โดยเฉพาะ 2 นโยบายแรก ที่ส่งผลกระทบต่อปากท้องของประชาชนจนนำไปสู่การชุมนุม เรียกร้องและส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง ก่อให้เกิดปัญหาทางการเมือง การปกครองอย่างมาก และประกอบกับระยะเวลาในการวิจัยมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้การวิจัยเรื่อง “สัญญา ธรรมศักดิ์ กับการบริหารราชการไทย” ในครั้งนี้ ไม่สามารถทำการวิจัยในทุก ๆ นโยบายได้อย่างครอบคลุม

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารราชการแผ่นดิน (Public Administration) หมายถึง การดำเนินการในเรื่องการกำหนดนโยบายและทิศทางในการบริหารว่าจะ จัดการปกครองประเทศในด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและการเมือง ไปในแนวทางใดและใช้มาตรการใดในการแก้ปัญหาต่าง ๆ จึงจะเป็นไป เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นจาก 3 นโยบาย ประกอบด้วย นโยบายแรงงานสัมพันธ์ นโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และนโยบาย การศึกษา ตามกรอบการวิเคราะห์ที่ใช้ในการวิจัย

นโยบายแรงงานสัมพันธ์ หมายถึง นโยบายที่ได้ดำเนินงานตาม พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518

นโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หมายถึง นโยบายที่ได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

นโยบายการศึกษา หมายถึง นโยบายที่ได้กำหนดและดำเนินนโยบายตามคำแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ณ วันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ตามนโยบายข้อที่ 10 และนโยบายข้อที่ 13 และนโยบายที่ได้แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2517 ตามนโยบายข้อที่ 3.15 และนโยบายข้อที่ 3.18

ความสำเร็จและความล้มเหลวของนโยบาย หมายถึง ระดับความก้าวหน้าของนโยบายและความสามารถในการคลี่คลายปัญหาและอุปสรรค

ผลการวิจัย

นโยบายที่ 1 นโยบายแรงงานสัมพันธ์

หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 มีการนัดหยุดงานของผู้ใช้แรงงานเพิ่มมากขึ้นจากปัญหาที่สะสมมายาวนานกว่าทศวรรษภายใต้การนำของรัฐบาลทหาร จนนำไปสู่การชุมนุมประท้วงของผู้ใช้แรงงานครั้งใหญ่ที่ท้องสนามหลวงในวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2517 เพื่อให้รัฐบาลภายใต้การนำของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ แก้ไขกฎหมายแรงงานรวม 5 เรื่อง 1) ไม่ให้ปลดคนงานออก ไม่ว่าจะลดการผลิตลงเท่าใด 2) ให้สมาคมลูกจ้างมีสิทธิในการพิจารณาปลดลูกจ้างว่ามีความผิด โดยเฉพาะผู้ที่มาร่วมชุมนุมในครั้งนี้ 3) ให้กระทรวงมหาดไทยออกประกาศรับรองคณะกรรมการของสมาคมลูกจ้างให้มีอำนาจเข้าตรวจสอบสภาพการจ้างของลูกจ้างทุกแห่ง และให้มีสิทธิลาไปทำธุระของสมาคมโดยไม่ถูกตัดค่าจ้าง 4) ให้ปรับปรุงค่าจ้างขั้นต่ำเป็น 25 บาท นับตั้งแต่วันที่ 10 มิถุนายน เป็นต้นไป และ 5) ให้แก้ไขประกาศกระทรวงมหาดไทยเกี่ยวกับเรื่องการชดเชยจากการชดเชยให้ 30 วัน

เป็นผู้ที่ทำงานเกินกว่า 120 วัน เป็น 3 เดือน ผู้ที่ทำ 1-5 ปี เป็น 6 เดือน ผู้ที่ทำเกินกว่า 5 ปี เป็น 12 เดือน (ประชาธิปไตย, 2517, หน้า 1, หน้า 12) ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้ให้ความสำคัญต่อปัญหาแรงงาน และได้ผลักดันให้ออกประกาศกำหนดค่าแรงงานขั้นต่ำทั่วประเทศได้สำเร็จ ดังจะเห็นได้จากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบการกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำขึ้นใช้บังคับทั่วประเทศ และอนุมัติให้กำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำวันละ 16 บาท สำหรับทุกจังหวัดในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยกเว้นจังหวัดอุดรธานี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดอุบลราชธานี ให้กำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำเป็นวันละ 18 บาท และอัตราค่าจ้างขั้นต่ำวันละ 18 บาท สำหรับทุกจังหวัดในภาคกลางและภาคใต้ ทั้งนี้ อัตราค่าจ้างขั้นต่ำนี้จะไม่ใช้บังคับแก่งานเกษตรกรรมกับเห็นควรประกาศในวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2517 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2517 ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ม.ป.ป.)

ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อปัญหาด้านแรงงานจนมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2517 เรื่องปัญหาแรงงาน คณะรัฐมนตรีมีมติตามที่ประธานคณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจเสนอเกี่ยวกับปัญหาแรงงาน รวม 3 ประการคือ 1) เรื่องค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ ให้ส่งคณะกรรมการค่าจ้างพิจารณา 2) เรื่องแรงงานสัมพันธ์ ให้กระทรวงมหาดไทยรับไปประกอบการพิจารณาในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายแรงงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 3) เรื่องสวัสดิการแรงงาน ให้กระทรวงมหาดไทย (กรมแรงงาน) คณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรมร่วมกันพิจารณา (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ม.ป.ป.) จนในที่สุดสามารถผลักดันค่าแรงงานขั้นต่ำเพิ่มขึ้นได้ จนมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม

พ.ศ. 2517 เรื่องการกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ เห็นชอบตามมติคณะกรรมการค่าจ้างที่ให้ปรับปรุงอัตราค่าจ้างขั้นต่ำจากวันละ 20 บาท เป็นวันละ 25 บาท และให้มีผลใช้บังคับในเขต 6 จังหวัด ตั้งแต่วันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2518 เป็นต้นไป และให้กระทรวงมหาดไทยรับไปดำเนินการประกาศโดยด่วนที่สุด (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ม.ป.ป.)

หลังจากการกำหนดค่าแรงงานทั่วประเทศแล้ว ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ยังผลักดันนโยบายแรงงานสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องจากการแถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2517 ในช่วงของการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวาระที่ 2 ตามนโยบายข้อที่ 3.13 โดยจะส่งเสริมปรับปรุงแรงงานให้มีฝีมือและสมรรถภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถมีบทบาทที่จะร่วมในการพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มที่ ส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีสวัสดิภาพมากยิ่งขึ้น เร่งรัดสร้างหรือขยายแหล่งงานเพื่อให้ประชากรมีงานทำอย่างทั่วถึง ปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างทุนและแรงงานอย่างเป็นธรรม (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2516, หน้า 13) ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้เล็งเห็นว่าประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 103 ลงวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2515 มีข้อบกพร่องหลายประการเกี่ยวกับการบังคับใช้ของกฎหมายดังกล่าว ประกอบกับมีการชุมนุมเรียกร้องสิทธิของผู้ใช้แรงงานในด้านต่าง ๆ เป็นเหตุให้ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ให้ความสำคัญต่อปัญหาแรงงานอย่างจริงจัง จึงได้ตราพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ออกบังคับใช้ โดยมีเหตุผลสำคัญ คือ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 103 ลงวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2515 ในส่วนที่เกี่ยวกับแรงงานสัมพันธ์ ยังมีวิธีการไม่เหมาะสมแก่สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน สมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ขึ้นแทน เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการยื่นข้อเรียกร้องและการระงับข้อพิพาทแรงงานให้เหมาะสมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ให้นายจ้างจัดตั้งสมาคมนายจ้างและลูกจ้างจัดตั้งสหภาพแรงงาน

เพื่อแสวงหาและคุ้มครองประโยชน์เกี่ยวกับการจ้าง การจัดสวัสดิการ และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ตลอดจนให้ลูกจ้างจัดตั้งคณะกรรมการลูกจ้างเป็นองค์กรในการหารือในกิจการต่าง ๆ กับนายจ้าง เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และหาทางปรองดอง ให้การทำงานร่วมกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างมีผลดียิ่งขึ้น จึงได้ตรากฎหมายดังกล่าวออกมาบังคับใช้ (กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, ม.ป.ป.)

ภายหลังการประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 พบว่า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้แรงงานและนายจ้าง ประสบผลสำเร็จในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ดังนี้ 1) พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 มีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนที่เกี่ยวข้องกับข้อตกลงของสภาพการจ้างงาน วิธีระงับข้อพิพาทแรงงาน การปิดงานและการนัดหยุดงาน คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ คณะกรรมการลูกจ้างและสมาคมนายจ้าง 2) มีหลักฐานเชิงประจักษ์รองรับในด้านแรงงานสัมพันธ์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ทำให้ทั้งสองฝ่ายเข้าใจถึงลักษณะและสภาพของปัญหา ตลอดจนวิธีการที่เหมาะสมที่จะช่วยขจัดปัญหาความเข้าใจผิดและข้อขัดแย้งอื่น ๆ 3) มีผลผลิต - ผลลัพธ์ที่ชัดเจน โดยมีการจัดตั้งสมาคมนายจ้างเพื่อการแสวงหาและคุ้มครองผลประโยชน์เกี่ยวกับสภาพการจ้างงาน การจัดสวัสดิการ และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง และระหว่างนายจ้างด้วยกัน ตลอดจนให้ลูกจ้างจัดตั้งสหภาพแรงงานเพื่อการแสวงหาและคุ้มครองผลประโยชน์เกี่ยวกับสภาพการจ้างงาน และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง และระหว่างลูกจ้างด้วยกัน 4) มุ่งองค์ความรู้ทางวิชาการรองรับ โดยนโยบายนี้สอดคล้องกับปรัชญาของนักบุญโทมัส คิวินาส (Thomas Aquinas, A.D. 1227-1274) ซึ่งนักบุญโทมัส คิวินาส เห็นว่า ควรมีรัฐสวัสดิการที่เข้าไปดูแลชีวิต และกิจกรรมของประชาชนโดยตรง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของ

ประชาชนให้เกิดความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคม (วรเดช จันทรศร, 2555, หน้า 16) ซึ่งสอดคล้องในการที่ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้เข้าไปดูแลและให้ความสำคัญในการคุ้มครองแรงงานและนายจ้าง เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการยื่นข้อเรียกร้องและการระงับข้อพิพาทระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง การจัดสวัสดิการ รวมถึงการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างให้การทำงานร่วมกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างเกิดผลดียิ่งขึ้น 5) มีเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง คือ ระบบการจัดการฐานข้อมูลแรงงาน มีการจดทะเบียนต่อนายทะเบียน และระบบการเลือกตั้ง เพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการสหภาพแรงงานและคณะกรรมการสหพันธ์นายจ้างตามองค์ประกอบของโครงสร้างสหภาพแรงงาน 6) มีพลังในด้านการบังคับใช้กฎหมาย โดยมีบทกำหนดโทษที่ชัดเจนในกรณีมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายในการยื่นข้อเรียกร้องและการระงับข้อพิพาทแรงงานระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง

นโยบายแรงงานสัมพันธ์ประสบผลสำเร็จในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ เมื่อเทียบกับการที่ประชาชนมีงานทำ และได้รับอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำที่สูงขึ้น มีการจัดตั้งสมาคมนายจ้างและสหภาพแรงงาน เพื่อลดข้อพิพาทแรงงาน ซึ่งตรงกับตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผลของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ โดยตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational model) นี้ ยึดฐานคติที่ว่า นโยบายที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และภารกิจที่ชัดเจน มีการมอบหมายงาน และกำหนดมาตรฐานการทำงานให้แก่หน่วยย่อยต่าง ๆ ขององค์การมีระบบวัดผลการปฏิบัติงานตลอดจนระบบการให้คุณให้โทษ (วรเดช จันทรศร, 2556, หน้า 130) ซึ่งผลปรากฏว่า นโยบายแรงงานสัมพันธ์ เมื่อมีการนำนโยบายไปปฏิบัติได้รับการยอมรับจากทั้งนายจ้างและลูกจ้างมีปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติค่อนข้างน้อย เนื่องจากการกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบายที่ชัดเจนในแง่

ของการมุ่งระงับข้อพิพาทระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง มีการกำหนดภารกิจและการมอบหมายงานที่ชัดเจน โดยให้นายจ้างจัดตั้งสมาคมนายจ้างและลูกจ้างจัดตั้งสหภาพแรงงานเพื่อแสวงหาและคุ้มครองผลประโยชน์เกี่ยวกับการจ้างงาน การจัดสวัสดิการมีมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน โดยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ตลอดจนให้ลูกจ้างจัดตั้งคณะกรรมการลูกจ้างเป็นองค์กรในการหารือในกิจการต่าง ๆ กับนายจ้าง เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันและหาทางปรองดอง ให้การทำงานร่วมกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างเกิดผลดียิ่งขึ้น มีระบบการวัดผลที่สามารถทำให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ และบุคลากรง่ายต่อการติดตามประเมินผล มีระบบการประเมินผลที่สมบูรณ์และการมีมาตรฐานในการทำงานที่เด่นชัด ย่อมส่งผลให้การใช้ระบบการให้คุณให้โทษเป็นไปอย่างเที่ยงธรรม พร้อมทั้งเสริมสร้างความเป็นธรรมในระบบแรงงานให้เหมาะสมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นโยบายแรงงานสัมพันธ์นี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดจากการสัมภาษณ์ศาสตราจารย์ธนินิติ เศรษฐบุตร ที่ว่า “จากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 นับจากการเปลี่ยนแปลงครั้งนั้น ทำให้มีการปฏิบัติต่อผู้ใช้แรงงานในทางที่ดีขึ้นได้ค่าแรงงานมากขึ้น และทำให้ผู้ใช้แรงงานมีสิทธิ์ มีเสียงมากขึ้น” จึงถือได้ว่านโยบายแรงงานสัมพันธ์ประสบความสำเร็จในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ เพราะมีความก้าวหน้าของนโยบายและสามารถคลี่คลายปัญหาและอุปสรรคได้เป็นอย่างดี

นโยบายที่ 2 นโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

จากการชุมนุมเรียกร้องของชาวนาชาวไร่หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 อย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การชุมนุมครั้งใหญ่ที่ท้องสนามหลวงในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2517 (ประชาธิปไตย, 2517, หน้า 1, หน้า 12) ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้ให้คำมั่นว่าจะทำตามสัญญาของชาวนา ชาวไร่ และให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหานี้ โดยผลักดันนโยบายการปฏิรูปที่ดิน

เพื่อเกษตรกรรม ดังจะเห็นได้จากการแถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2517 ในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวาระที่ 2 ตามนโยบายข้อที่ 3.1 โดยจะจัดที่ดินทำกินให้ชาวไร่ชาวนาที่เดือดร้อน ให้ได้รับความเป็นธรรมโดยเร็ว และข้อที่ 3.18 จะวางรากฐานและแนวทางปฏิบัติในการปฏิรูประบบการศึกษา และการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้ดำเนินการผลักดันนโยบายนี้ โดยมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2517 เรื่องนโยบายในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการนโยบายในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และมอบให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พิจารณาร่างกฎหมายในเรื่องนี้เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาตามที่ได้รับทราบไปจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรี (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ม.ป.ป.) และดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจนมีมติคณะรัฐมนตรีในวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2517 เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (มีกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อช่วยให้เกษตรกรมีที่ดินทำกิน และให้การใช้ที่ดินเกิดประโยชน์มากที่สุด พร้อมกับการจัดระบบการผลิตและจำหน่ายผลิตผลเกษตรกรรม เพื่อให้ได้ความเป็นธรรมแก่เกษตรกร) ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้ตรวจพิจารณาเสร็จแล้วโดยให้แก้ไขเล็กน้อย และให้เสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่ รัฐสภาพิจารณาเป็นเรื่องด่วน (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ม.ป.ป.) ในที่สุดจึงตรากฎหมายเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินออกบังคับใช้ที่เรียกว่า พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 โดยมีเหตุผลในการตรากฎหมายดังกล่าวว่า ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพในการเกษตร ที่ดินจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญและเป็นรากฐานเบื้องต้นของ

การผลิตทางการเกษตรกรรม แต่ปัจจุบันปรากฏว่าเกษตรกรกำลังประสบความเดือดร้อน เนื่องจากต้องสูญเสียสิทธิในที่ดินและกลายเป็นผู้เช่าที่ดิน ต้องเสียค่าเช่าในอัตราสูงเกินควร ที่ดินขาดการบำรุงรักษา จึงทำให้อัตราการผลิตผลเกษตรกรรมอยู่ในระดับต่ำ เกษตรกรไม่ได้รับความเป็นธรรม และเสียเปรียบจากระบบการเช่าที่ดินและจำหน่ายผลิตผลตลอดมา ซึ่งส่งผลให้เกิดภาวะความยุ่งยากทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและการเมืองของประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยด่วนที่สุด โดยวิธีการปฏิรูปที่ดินเพื่อช่วยให้เกษตรกรมีที่ดินทำกิน และให้การเช่าที่ดินเกิดประโยชน์มากที่สุด พร้อมกับการจัดระบบการผลิตและจำหน่ายผลิตผลเกษตรกรรม เพื่อให้ความเป็นธรรมแก่เกษตรกร ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสนองนโยบายแห่งรัฐ ในการลดความเหลื่อมล้ำในฐานะของบุคคลในทางเศรษฐกิจและสังคม ตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

กฎหมายดังกล่าวมีผลบังคับใช้ในช่วงที่รัฐบาลภายใต้การนำของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ไกล่หมัดวาระลง แต่ผลจากการที่กฎหมายดังกล่าวใช้บังคับ พบว่า นโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมยังประสบปัญหาหลายด้านเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติอันเนื่องมาจาก 1) มาตรการทางกฎหมายที่ไม่ชัดเจน ซึ่งเป็นช่องว่างที่ทำให้ผู้ไม่สุจริตนำมาตีความเพื่อให้ตนเองได้รับสิทธิตามกฎหมายทั้ง ๆ ที่ผิดไปจากบทบัญญัติของกฎหมาย การที่กฎหมายบัญญัติให้มีสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) (มาตรา 6) เป็นหน่วยงานหลักในการบังคับใช้กฎหมายซึ่งในทางปฏิบัติ (ส.ป.ก.) เป็นเพียงหน่วยงานทางธุรการที่ไม่สามารถดำเนินการใด ๆ กับผู้ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายได้ นอกจากนี้ ยังประสบปัญหาจากการประกาศบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวหลายด้าน ได้แก่ การประกาศเขตปฏิรูปที่ดินเนื่องจาก (ส.ป.ก.) ไม่มีที่ดินของตนเอง ที่จะนำมาปฏิรูปจึงต้องขอรับการส่งมอบที่ดินจากกรมป่าไม้ หรือจากหน่วยงานอื่นที่มีที่ดินอยู่ในความครอบครองแต่ที่ดิน

ดังกล่าวอยู่ในภาวะเสื่อมโทรม จึงจำเป็นต้องนำที่ดินเหล่านั้นมาปฏิรูป เป็นผลให้เกิดการโต้แย้งจากประชาชน ผู้ได้รับผลกระทบจากการประกาศ เขตปฏิรูปดังกล่าว ซึ่งการปฏิบัติตามกฎหมายข้างต้น ขัดแย้งกันเอง และไม่สามารถปฏิบัติได้จริง เนื่องจากมีหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำ นโยบายไปปฏิบัติจำนวนมาก ขาดความต่อเนื่องของนโยบาย มีความสลับ ซับซ้อนและขาดความเชื่อมโยง ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงาน และบุคคล ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในสังคมไม่เกิดผลใน ทางปฏิบัติเท่าที่ควร นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการตกทอดทางมรดก ของผู้ถือครองที่ดินในเขต (ส.ป.ก.) ตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติ การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ที่บัญญัติให้ที่ดินตกทอดแก่ทายาท โดยธรรม โดยไม่มีบทบัญญัติยกเว้นว่าทายาทดังกล่าวมีฐานะยากจนหรือไม่ และประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือไม่ แต่เมื่อเป็นทายาทแล้วย่อมมีสิทธิ์ได้รับ มรดกที่ดินในเขต (ส.ป.ก.) ทันที นอกจากนี้ ปัญหาตามบทบัญญัติในมาตรา 39 ยังทำให้เกิดปัญหาข้อโต้แย้งและปัญหาในการตีความ ซึ่งเป็นช่องว่างและ เป็นเหตุให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ไม่สามารถคุ้มครองที่ดิน ที่เกษตรกรผู้ยากไร้ใช้เป็นที่ดินทำกินได้ การออกกฎหมายดังกล่าวโดยมุ่งหวัง ให้ประชาชนมีที่ดินทำกินและเป็นการลดความเหลื่อมล้ำของบุคคลในด้าน เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ แต่กลับไม่สามารถลดปัญหาลงได้ การที่รัฐบาลภายใต้การนำของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้ตรากฎหมาย ดังกล่าว ออกมาบังคับใช้ทั้ง ๆ ที่ยังมีข้อบกพร่อง มีผลกระทบต่อประชาชน โดยตรง จึงถือได้ว่านโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยการออก กฎหมายมาบังคับใช้ดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จ 2) มีหลักฐาน เจริญประจักษ์ อันได้แก่ การกระจายการถือครองที่ดินไปยังเกษตรกรผู้ยากไร้ เพิ่มมากขึ้น 3) ให้ผลลัพธ์ คือ เกษตรกรได้รับการจัดสรรที่ดินเพื่อการทำกิน ได้ผลลัพธ์ คือ เกษตรกรมีอาชีพสามารถสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว 4) มีทฤษฎี

ทางวิชาการรองรับที่ไม่ชัดเจน เพราะเป็นการจัดสรรที่ดินทำกินที่ขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนยังคงมีปัญหาเรื่องการจัดสรรที่ดินระหว่างกรมที่ดินและกรมป่าไม้ 5) เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง คือ วิธีการและขั้นตอนในการกำหนดแนวเขตเพื่อการถือครองที่ดินที่ชัดเจนมากขึ้น 6) มีพลังบังคับใช้โดยมีบทกำหนดโทษที่ชัดเจน โดยห้ามผู้ครอบครองที่ดินในเขต (ส.ป.ก.) ยกอายุความขึ้นต่อสู้กับ ส.ป.ก. ในเรื่องที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ (มาตรา 37) ห้ามแบ่งแยกหรือโอนสิทธิในที่ดินไปยังผู้อื่น เว้นแต่เป็นการตกทอดทางมรดก หรือโอนไปยังสถาบันเกษตรกร หรือ (ส.ป.ก.) (มาตรา 39) ผู้ได้ชดชวาง หรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 23 มาตรา 27 ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน ปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท (มาตรา 47) ผู้ไต่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรี ซึ่งออกตามมาตรา 33 ระวังโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

นโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมที่กล่าวมาข้างต้น ไม่ประสบผลสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เนื่องจากไม่เป็นไปตามเกณฑ์ในการครอบครองที่ดิน ส.ป.ก. โดยหลักเกณฑ์ คือ ผู้ที่สามารถครอบครองที่ดินเหล่านี้ได้จะต้องเป็นเกษตรกร หรืออาจมีประสบการณ์ทางด้านการเกษตรมาก่อน ที่ดิน ส.ป.ก. นี้ ห้ามผู้ครอบครองขาย หรือเปลี่ยนมือให้แก่ผู้อื่น ยกเว้นการเป็นมรดกตกทอดให้แก่ทายาทต่อไป ที่ดินนี้จะต้องใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตร ห้ามนำมาใช้ทำประโยชน์อย่างอื่นเด็ดขาด หากเมื่อไหร่ที่ดินนี้ไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้ว ทางผู้ครอบครองต้องคืนให้แก่รัฐบาล หากเป็นที่ดินที่อยู่ในเขตป่าสงวน หรือเขตอุทยาน หรือบนที่เนินที่ลาด 35 ดีกรีหรือมากกว่านี้ บุคคลไม่สามารถครอบครองได้ บุคคลผู้ครอบครองที่ดินนี้ได้จะครอบครองได้ไม่เกิน 25 ไร่ ส่วนครอบครัวมีสิทธิในการครอบครองที่ดินไม่เกิน 50 ไร่ จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว ยังประสบปัญหาการถือครองที่ดินอยู่ ซึ่งความล้มเหลวนี้สอดคล้องกับแนวคิดจากการสัมภาษณ์ศาสตราจารย์ ดร. ลิขิต ธีรเวคินพบว่า บทบัญญัติบางมาตรา มีถ้อยคำที่ทำให้เกิดปัญหาข้อโต้เถียงและปัญหา

ในการตีความ และในบางครั้งก็เป็นช่องว่างอันทำให้ สำนักงานการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม ไม่สามารถคุ้มครองที่ดินที่เกษตรกรเช่าซื้อ ซึ่งไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เช่น ที่ดินเป็นการตกทอดทางมรดกแก่ทายาท และต้องเป็น คนยากจน แต่หากทายาทผู้ถือครองที่ดิน (ส.ป.ก.) ประกอบอาชีพอื่น เช่น แพทย์ หรือรับราชการ จะถือว่าเป็นผู้ยากไร้หรือไม่ ซึ่งเป็นเรื่องที่กฎหมาย ชัดกัตนเอง การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเกิดปัญหามากมาย

นโยบายดังกล่าวขัดแย้งกับตัวแบบทางการเมืองของทฤษฎีการนำ นโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ โดยที่ตัวแบบทางการเมือง (Political model) เชื่อว่าความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดจากความสามารถ ของบุคคลที่เป็นตัวแทนองค์การ กลุ่ม หรือสถาบัน และความสัมพันธ์กับปัจจัย ภายนอกองค์การ การสร้างการยอมรับ และการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่ยากที่จะ เกิดขึ้น แต่ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ในองค์การและในระบบ สังคม การที่ทุกฝ่ายจะเห็นชอบและปฏิบัติตามนโยบายจึงเป็นสิ่งที่ยาก เพราะนโยบายคือ การเมือง ซึ่งเป็นเรื่องของการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าให้แก่สังคม ย่อมจะมีทั้งผู้ได้ประโยชน์และผู้เสียประโยชน์ (วรเดช จันทรศร, 2556, หน้า 139) ดังจะเห็นได้ว่า นโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีปัญหา และอุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติค่อนข้างมาก ขาดอำนาจในการสั่งการ ไม่ได้ผนึกกำลังในการปฏิบัติงานร่วมกัน ขาดความต่อเนื่องของนโยบาย มีหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติจำนวนมาก มีความสลับซับซ้อนและขาดความเชื่อมโยง ขาดการสนับสนุนจากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงไม่ประสบผลสำเร็จ

นโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม แม้จะไม่ประสบผลสำเร็จ ในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ แต่กลับปรากฏว่า เกิดผลแบบที่ไม่ คาดหมาย คือ การมุ่งหวังให้ประชาชนมีที่ดินทำกินและเป็นการลด ความเหลื่อมล้ำในฐานะบุคคลในทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

กลับกลายเป็นว่าสามารถลดปัญหาลัทธิคอมมิวนิสต์ลงได้ เนื่องจากประชาชน มุ่งเน้นที่จะมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ทำให้ไม่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ แห่งประเทศไทย สถานการณ์ในแต่ละจังหวัดจึงสงบลง เพราะประชาชน กลับมาทำประโยชน์ในที่ดินทำกินของตนเอง ซึ่งผลดังกล่าวสอดคล้อง กับแนวคิดจากการสัมมนาของศาสตราจารย์ ดร. วรเดช จันทรรคร พบว่า จากพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ปี พ.ศ. 2518 ชาวนา มีที่ดินเป็นของตนเองจึงทำให้ไม่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

นโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม แม้จะไม่ประสบผลสำเร็จ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น แต่ถือเป็นนโยบายที่ดี ที่สอดคล้องกับปรัชญาของโรมัส ฮอบส์ ชาวอังกฤษ (Thomas Hobbes, A.D. 1588-1579) ซึ่งโรมัส ฮอบส์ ให้ความสำคัญกับการที่รัฐมีหน้าที่ให้ผู้ที่ปกครอง มีความเสมอภาคทางกฎหมายแล้ว รัฐยังต้องให้ประชาชนมีงานทำและมีที่ดิน ทำกินเป็นของตนเองอีกด้วย (วรเดช จันทรรคร, 2555, หน้า 21) ซึ่งการที่ รัฐเข้าไปจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีที่ดินทำกิน เป็นของตนเองนั้น จึงถือได้ว่านโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมสอดคล้อง กับปรัชญาทางรัฐประศาสนศาสตร์ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จในการนำนโยบาย สาธารณะไปปฏิบัติ เนื่องจากเป็นการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นแบบบนลงล่าง (Top-Down) ที่ให้ความสำคัญที่ตัวนโยบายและการควบคุมการนำนโยบาย ไปปฏิบัติ โดยผู้กำหนดนโยบายที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการนำ นโยบายไปปฏิบัติมากกว่าตัวผู้ปฏิบัติระดับล่าง และความล้มเหลวของนโยบาย ยังมาจากการที่มีหน่วยงานเกี่ยวข้องมากทำให้เกิดความล่าช้า ขาดความเชื่อมโยงและความต่อเนื่องของการนำนโยบายไปปฏิบัติ จึงทำให้ การนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ประสบความสำเร็จ ตามงานวิจัยของเพรสแมน และวิลด์ฟสกี

นโยบายที่ 3 นโยบายการศึกษา

รัฐบาลภายใต้การนำของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้แถลงนโยบายด้านการศึกษาไว้ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ตามนโยบายข้อที่ 10 ที่ระบุว่ารัฐบาลนี้ จะส่งเสริมการศึกษาทั้งในด้านวิชาความรู้ และในด้านจิตใจ เพื่อให้มีความยึดมั่นในหลักธรรมแห่งศาสนา บำเพ็ญตนให้เป็นคนมีประโยชน์ มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตลอดจนให้ช่วยกันบำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม อันเป็นสัญลักษณ์และสมบัติของชาติไทย และนโยบายข้อที่ 13 รัฐบาลนี้จะส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยมีเสรีภาพ และมีความรับผิดชอบทางวิชาการ มีความอิสระ และคล่องตัวในการบริหารงานของมหาวิทยาลัย ทั้งในด้านการเงินและการบริหารงานบุคคล ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างนิสิต นักศึกษากับรัฐบาล และสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยมีบทบาทในการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2516, หน้า 11) แต่การผลักดันนโยบายยังไม่คืบหน้า กลับเกิดเหตุการณ์ที่ครูชุมนุมขับไล่รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายแพทย์บุญสม มาร์ติน เนื่องจากรับปากว่าจะแก้ไขปัญหาการถูกลอยแพของครูโรงเรียนราษฎร์ ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ จึงได้เรียกตัวนายแพทย์บุญสม มาร์ติน และเจ้าของโรงเรียนราษฎร์กลุ่มหนึ่งเข้าพบที่สำนักนายกรัฐมนตรี (ประชาธิปไตย, 2517, หน้า 1, หน้า 12) ท้ายที่สุด รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายแพทย์บุญสม มาร์ติน จึงต้องลาออกจากตำแหน่งเพราะไม่สามารถแก้ไขปัญหาคครูได้ตามที่ต้องการ

ข้อเรียกร้องของครูได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น ศูนย์พิทักษ์สิทธิครูจึงออกแถลงการณ์ ณ หอประชุมคุรุสภา ว่าการประชุมของครูมิใช่เพื่อให้ครูกลับเข้าทำงานเพียงอย่างเดียว เป้าหมายคือการปฏิรูปการศึกษาของชาติเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมโดยมีเป้าหมาย 4 ข้อ คือ

1) ครูที่ถูกกลอยแพต้องได้เข้าทำงานทั้งหมด และมีหลักประกันว่าจะไม่ถูกกลั่นแกล้ง 2) ต้องไม่มีการเก็บค่าแป๊ะเจี๊ยะและเงินนอกเหนือจากที่ระบุไว้ 3) ตามระเบียบจะต้องปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคกัน และ 4) ทั้ง 3 ข้อจะสำเร็จได้ในขั้นแรกต้องเปลี่ยนตัวผู้บริหารสูงสุดก่อน (ประชาธิปไตย, 2517, หน้า 1, หน้า 12) ท้ายที่สุด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายอภัย จันทวิมล ได้ลาออกจากตำแหน่งเพื่อลดแรงกดดันดังกล่าว ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่การลาออกจากตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นเหตุให้รัฐมนตรีทั้งชุดต้องสิ้นสภาพตามไปด้วยเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2517 (ประชาธิปไตย, 2517, หน้า 1, หน้า 12)

ภายหลังการเข้าบริหารประเทศของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวาระที่ 2 เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2517 และได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2517 ตามนโยบายข้อที่ 3.15 จะเร่งรัดการศึกษอาบรมเพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย เน้นในเรื่องการอบรมศีลธรรมและวัฒนธรรมและการศึกษา เพื่อการประกอบอาชีพในด้านอุดมศึกษา จะสนับสนุนความเป็นอิสระในการดำเนินงาน ทั้งด้านวิชาการและการบริหารของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ดูแลและส่งเสริมให้วิทยาลัยเอกชนสามารถผลิตบัณฑิตที่ได้มาตรฐาน และตามนโยบายข้อที่ 3.18 จะวางรากฐานและแนวทางปฏิบัติในการปฏิรูประบบการศึกษาและการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กลับพบว่า การส่งเสริมการศึกษาทั้งในด้านวิชาความรู้ และในด้านจิตใจไม่ได้ถูกนำไปปฏิบัติ รูปแบบการจัดการศึกษายังคงยึดถือ และใช้รูปแบบเดิม ๆ ที่เคยยึดถือและปฏิบัติกันมา ไม่มีการกำหนดนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลต่อการส่งเสริมการศึกษาดังที่แถลงนโยบายไว้ ดังนั้น การนำนโยบายการศึกษาไปสู่การปฏิบัติจึงล้มเหลว เนื่องจากขาดการฝึกหัดครู และการส่งเสริมฐานะ

ของครู ขาดความเสมอภาคและความเป็นธรรมในการให้บริการทางการศึกษา ระหว่างเมืองกับชนบท โครงสร้างหลักของการบริหารงานทางการศึกษาที่ไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข แต่กลับกลายเป็นว่านโยบายการศึกษามีโครงสร้างทางการศึกษาเป็นการรวมศูนย์อำนาจเข้ามาอยู่ในส่วนกลาง ไม่ได้มีการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาไปยังท้องถิ่น ซึ่งขัดแย้งกับตัวแบบด้านการจัดการของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ โดยตัวแบบด้านการจัดการ (Management model) เน้นให้ความสนใจไปที่สมรรถนะขององค์กร เพราะเชื่อว่าความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับองค์กรที่รับผิดชอบว่ามีขีดความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความคาดหวังเพียงใด นโยบายที่จะประสบความสำเร็จได้จึงต้องอาศัยโครงสร้างขององค์กรที่เหมาะสม บุคลากรที่อยู่ในองค์กรจะต้องมีความรู้ความสามารถ ทั้งด้านการบริหาร และด้านเทคนิคอย่างเพียงพอ และองค์กรยังต้องมีการวางแผนเตรียมการ หรือมีความพร้อมทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ และงบประมาณ (วรเดช จันทรศร, 2556, หน้า 133) ซึ่งพบว่า นโยบายการศึกษาไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากนโยบายการศึกษามีโครงสร้างทางการศึกษาเป็นการรวมศูนย์อำนาจเข้ามาอยู่ในส่วนกลาง ไม่ได้มีการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาไปยังท้องถิ่น ขาดการปรับปรุงบุคลากร การฝึกหัดครู และส่งเสริมฐานะของครู ขาดงบประมาณในการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน และขยายโอกาสทางการศึกษา อีกทั้งยังขาดความพร้อมด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นประโยชน์ต่อสื่อการเรียนการสอน ทำให้ไม่สามารถนำนโยบายการศึกษาไปสู่การปฏิบัติที่ได้ผล

นอกจากนี้ การนำนโยบายการศึกษาไปปฏิบัติที่ไม่ประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดจากการสัมภาษณ์ศาสตราจารย์ ดร. วรเดช จันทรศร พบว่า “การรวมอำนาจทางการศึกษา ยังไม่สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ

ในการบริหารการศึกษาให้เกิดขึ้นได้ และการรวมอำนาจการศึกษาเข้าสู่ส่วนกลางเป็นเพียงการสร้างมาตรฐานเดียวกันของการศึกษาที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้บริหาร แต่ไม่เอื้อประโยชน์แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศที่มีการกระจายอำนาจทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน”

นโยบายการศึกษาของรัฐบาลศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ตามนโยบายข้อที่ 13 ในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวาระที่ 1 และนโยบายข้อที่ 3.15 ในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวาระที่ 2 มีความสอดคล้องกับแนวคิดของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ที่ได้กล่าวสุนทรพจน์ไว้ในการรับน้องใหม่ ในขณะที่ท่านดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ความว่า “มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีเสรีภาพทุกตารางนิ้ว” (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2545, หน้า 30) ซึ่งเป็นไปตามสถานการณ์ยามที่บ้านเมืองเรียกร้องหาประชาธิปไตยอยู่ในขณะนั้น และสอดคล้องกับแนวคิดจากการสัมภาษณ์ศาสตราจารย์นรนิติ เศรษฐบุตร ที่ว่า “ส่วนนโยบายการศึกษาก็มองว่าเหมือนเดิม แต่สิ่งหนึ่งที่ทำให้และได้เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญ คือการให้เสรีภาพทางวิชาการแก่มหาวิทยาลัย สิ่งนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่เป็นมรดกตกทอดมาถึงทุกวันนี้” แม้นว่านโยบายการศึกษายังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย แต่ถือเป็นนโยบายที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาของอริสโตเติล (Aristotle, 384 BC–322 BC) ซึ่งรัฐที่ดีต้องสามารถช่วยทำให้พลเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการจัดระบบการศึกษาของรัฐให้กับประชาชนและการให้การสนับสนุนกับประชาชนอย่างเต็มที่ และมีการปกครองโดยใช้หลักนิติธรรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญของรัฐ (วรเดช จันทรรคร, 2555, หน้า 13)

นอกจากนี้นโยบายการศึกษายังสอดคล้องกับปรัชญาของโสกราตีส (Socrates, 469 BC–399 BC) นักปราชญ์ชาวกรีก ได้ให้ความสำคัญต่อบุคคลในฐานะที่เป็นพลเมืองและได้เสนอปรัชญาว่า ความรู้คือคุณธรรม

(Knowledge is virtue) รัฐที่ดีที่สุดคือ รัฐที่ทำให้คนมีความรู้มากที่สุด คนที่มีความรู้มาก จะมีความยับยั้งชั่งใจในการกระทำความชั่วได้ดีกว่าคนที่ไม่มีความรู้ ความเจริญของรัฐจึงอยู่ที่การให้ความรู้กับประชาชนเป็นสำคัญ (วรเดช จันทรศร, 2555, หน้า 9) จึงถือได้ว่านโยบายการศึกษาแม้ว่าจะไม่ประสบผลสำเร็จในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ เนื่องจากเป็นการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นแบบบนลงล่าง (Top - Down) ที่ให้ความสำคัญที่ตัวนโยบายและการควบคุมการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยผู้กำหนดนโยบายว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าตัวผู้ปฏิบัติระดับล่าง จึงทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติล้มเหลว ซึ่งเกิดจากโครงสร้างหลักในการบริหารงาน มีหน่วยงานเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องจำนวนมาก มีความสลับซับซ้อนในการสั่งการและประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน พร้อมทั้งขาดความเชื่อมโยงและความต่อเนื่องของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งข้อค้นพบนี้ ตามงานวิจัยของเพรสแมนและวิลด์ฟสกี

สรุปผลการวิจัย

นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของศาสตราจารย์ สัณญา ธรรมศักดิ์	ความสำเร็จและ/ หรือความสำเร็จของ การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ	แนวคิด/ ทฤษฎี/ ปรัชญา
1. นโยบายแรงงานสัมพันธ์	การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติประสบผลสำเร็จ แรงงานมีงานทำและได้รับค่าจ้างขั้นต่ำสูงขึ้น เนื่องจากการตั้งเอาจ้างและลูกจ้างเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น ขบวนการสามารถลดข้อพิพาทแรงงานและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาทางด้านแรงงานยังคงต้องมีการส่งเสริมและขับเคลื่อนการพัฒนาแบบบูรณาการในทุกมิติ	- สอดคล้องกับแนวคิดจากการสัมภาษณ์ ท่านศาสตราจารย์นรินทร์ เศรษฐบุตร - สอดคล้องสอดคล้องกับตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational model) ของทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (วรเดช จันทรรศ, 2556, หน้า 130) - สอดคล้องกับปรัชญาของเฮอร์สต์ ควีนสโลซีวิตของประชาชน (วรเดช จันทรรศ, 2555, หน้า 16)

นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์	ความสำเร็จและ/หรือความสำเร็จของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ	แนวคิด/ ทัศนคติ/ ปรัชญา
2. นโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	- การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากขาดอำนาจในการสั่งการและประสานงาน รวมถึงไม่ได้มีกำลังในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน พร้อมกับมีปัญหาด้านกาที่ดีความทางกฎหมาย ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย - เป็นการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นแบบ Top - Down ที่ให้ความสำคัญที่ตัวนโยบายและการควบคุมการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยผู้กำหนดนโยบายมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าตัวผู้ปฏิบัติระดับล่าง และความล้มเหลวของนโยบายมาจากกรณีที่หน่วยงานเกี่ยวข้องมากทำให้เกิดความล่าช้า จึงทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ประสบความสำเร็จ - สะท้อนให้เห็นว่า การตรา พ.ร.บ. การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 เป็นเพียงการแก้ไข	- สอดคล้องกับแนวคิดจากทฤษฎีสถิติศาสตร์จาก ศร. ลีจิต ธีรเวทิน - สอดคล้องกับแนวคิดจากทฤษฎีสถิติศาสตร์จาก ศร. วรเดช จันทรรต - ชัดแย้งกับตัวแบบทางการเมือง (Political model) ของทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (วรเดช จันทรรต, 2556, หน้า 139) - สอดคล้องกับปรัชญาของโรมัส ฮอบส์ ที่ว่า รัฐต้องจัดสรรที่ดินทำกินเพื่อความผาสุกของประชาชน (วรเดช จันทรรต, 2555, หน้า 21) - ความล้มเหลวของนโยบายสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็รสมันและวิรัตน์ (วรเดช จันทรรต, 2556, หน้า 76-77)

นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์	ความสำเร็จและ/ หรือความล้มเหลวของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ	แนวคิด/ ทฤษฎี/ ปรัชญา
3. นโยบายการศึกษา	ปัญหาเกษตรกรรม และปัญหาทางการเมืองเฉพาะหน้าเท่านั้น ส.ป.ก. ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาการทับซ้อนของพื้นที่ป่าและพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินได้ และยังคงมีปัญหาค่าที่ดินสูงทางกฎหมายในการตกทอดที่ดิน ส.ป.ก. แก่ทายาทอีกด้วย การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากขาดการกระจายอำนาจทางการศึกษา ซึ่งเป็นมาจากโครงสร้างหลักที่รวมอำนาจในการบริหารงานไว้ที่ส่วนกลาง ซึ่งเป็นกรนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นแบบ Top - Down ที่ให้ความสำคัญที่ตัวนโยบายและการควบคุมการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยผู้กำหนดนโยบายว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าตัวผู้ปฏิบัติระดับล่าง จึงทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติล้มเหลว	- สอดคล้องกับแนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์สัญญา ธรรมศักดิ์ ที่กล่าวสุนทรพจน์ในการรับน้องใหม่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (นรมิติ เศรษฐบุตร, 2545, หน้า 30) - สอดคล้องกับแนวคิดจากการสัมภาษณ์ท่านศาสตราจารย์ นรมิติ เศรษฐบุตร - สอดคล้องกับแนวคิดจากการสัมภาษณ์ท่านศาสตราจารย์ ดร. วรเดช จันทรรศ

นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์	ความสำเร็จและ/ หรือความล้มเหลวของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ	แนวคิด/ ทฤษฎี/ ปรัชญา
	- สะท้อนให้เห็นว่า ขาดการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา ขาดการพัฒนาบุคลากร ครู อาจารย์ ขาดการสร้างโอกาสการเข้าถึงการศึกษาาระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท ซึ่งสิ่งเหล่านี้ยังคงเป็นปัญหาที่สะสมมาจนถึงปัจจุบัน	- ขัดแย้งกับตัวแบบด้านการจัดการ (Management model) ของทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (วรมเดช จันทิศ, 2556, หน้า 133) - สอดคล้องกับปรัชญาของฮิวริสโตเติลที่ว่าให้พลเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้โดยให้การศึกษา (วรมเดช จันทิศ, 2555, หน้า 13) - สอดคล้องกับปรัชญาของโสกราตีส ที่มุ่งเน้นการให้การศึกษาแก่ประชาชน (วรมเดช จันทิศ, 2555, หน้า 9) - ความล้มเหลวของนโยบายสอดคล้องกับงานวิจัยของเพรสแมนและวิลด์ฟัสท์ (วรมเดช จันทิศ, 2556, หน้า 76-77)

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง “สัญญา ธรรมศักดิ์ กับการบริหารราชการไทย” นั้น ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษานโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามหลักปรัชญา แนวคิดและ ทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ โดยสะท้อนออกมา 3 นโยบาย ประกอบด้วย นโยบายแรงงานสัมพันธ์ นโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และนโยบาย การศึกษา ซึ่งสามารถอภิปรายและสรุปได้ดังนี้

นโยบายที่ 1 นโยบายแรงงานสัมพันธ์ สะท้อนความสำเร็จของการนำ นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินไปสู่การปฏิบัติ เนื่องจากเมื่อนำไปปฏิบัติ ได้รับการยอมรับ มีปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายไปปฏิบัติ น้อย มีความก้าวหน้าของนโยบายอย่างต่อเนื่อง สามารถคลี่คลายปัญหาและอุปสรรค ได้ดี นำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของผู้ใช้แรงงาน ลดข้อพิพาทระหว่าง นายจ้างและลูกจ้าง รวมทั้งเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างกับ ลูกจ้าง ซึ่งมีความสอดคล้องกับปรัชญาของโทมัส คิวินาส ที่ว่ารัฐต้องเข้าไป ดูแลเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดของ ผู้ให้สัมภาษณ์และสอดคล้องกับตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผลของทฤษฎีการนำ นโยบายสาธารณะไปปฏิบัติของวรเดช จันทรรคร (2556, หน้า 130) และสามารถพัฒนาเป็นนโยบายที่ดีในการนำไปปฏิบัติได้อีกด้วย ดังจะเห็นได้ว่า มีการพัฒนาเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ที่บังคับใช้มาจน ปัจจุบันนี้

นโยบายที่ 2 นโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สะท้อน ความล้มเหลวของการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ เนื่องจากประสบ ปัญหาจากการประกาศเขตปฏิรูปที่ดิน มีปัญหาด้านการตีความทางกฎหมาย การตกทอดทางมรดกของผู้ถือครองที่ดินในเขต ส.ป.ก. และปัญหานั้นยังคง

มีอยู่ในปัจจุบัน และขัดแย้งกับตัวแบบทางการเมือง (Political model) ของ วรเดช จันทรศร (2556, หน้า 139) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายไปปฏิบัติยังไม่ลุล่วง ขาดความคืบหน้าของนโยบาย มีข้อขัดแย้งในการตีความทางกฎหมายหลายประการ ได้แก่ การประกาศเขตปฏิรูปที่ดิน การตกทอดการถือครองที่ดิน นโยบายขาดความต่อเนื่อง มีความสลับซับซ้อน และขาดความเชื่อมโยงในการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ทำให้ การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในสังคมไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ และความล้มเหลวของนโยบายมาจากการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นแบบบนลงล่าง (Top-Down) ที่ให้ความสำคัญที่ตัวนโยบายและการควบคุมการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยผู้กำหนดนโยบายที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าตัวผู้ปฏิบัติระดับล่าง ความล้มเหลวของนโยบายจึงเกิดจาก โครงสร้างหลักไม่ได้ตั้งอยู่บนทฤษฎีที่เหมาะสม มีหน่วยงานเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องจำนวนมาก มีความสลับซับซ้อนในการสั่งการและประสานงาน ร่วมกันระหว่างหน่วยงาน พร้อมทั้งขาดความเชื่อมโยงและความต่อเนื่องของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งข้อค้นพบนี้ ตามงานวิจัยของเพรสแมนและ วิลด์ฟัสกี (วรเดช จันทรศร, 2556, หน้า 76 - 77) แต่ปรากฏว่าเกิดผลแบบที่ไม่คาดหมาย กลับกลายเป็นว่าสามารถลดปัญหาลัทธิคอมมิวนิสต์ลงได้ เนื่องจากประชาชนมุ่งที่จะกลับมาทำประโยชน์ในที่ดินทำกินของตนเอง ไม่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ให้สัมภาษณ์ และจากการวิเคราะห์พบว่า นโยบายนี้ยังสอดคล้องกับปรัชญาของโรนัลด์ ฮอบส์ ที่ว่ารัฐต้องจัดสรรที่ดินทำกินเพื่อความผาสุกของประชาชน (วรเดช จันทรศร, 2555, หน้า 21)

นโยบายที่ 3 นโยบายการศึกษา สะท้อนความล้มเหลวของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ เนื่องจากขาดการฝึกหัดครู และการส่งเสริมฐานะของครู ขาดความเสมอภาคและความเป็นธรรมในการให้บริการทางการศึกษาระหว่างเมืองกับชนบท และขัดแย้งกับตัวแบบด้านการจัดการ (Management model) ของทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (วรเดช จันทรรคร, 2556, หน้า 133) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายไปปฏิบัติยังไม่ลุล่วง ขาดความคืบหน้าของนโยบาย เนื่องจากโครงสร้างหลักของการบริหารการศึกษา ที่มีโครงสร้างทางการศึกษาเป็นการรวมศูนย์อำนาจเข้ามาอยู่ในส่วนกลาง ไม่ได้มีการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาไปยังท้องถิ่น ขาดการปรับปรุงบุคลากรการฝึกหัดครูและส่งเสริมฐานะของครู ขาดงบประมาณในการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน และขยายโอกาสทางการศึกษา อีกทั้งยังขาดความพร้อมด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นประโยชน์ต่อสื่อการเรียนการสอน คุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเทียบกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดจากการสัมภาษณ์ และความล้มเหลวของนโยบายการศึกษามาจากการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นแบบบนลงล่าง (Top - Down) ที่ให้ความสำคัญที่ตัวนโยบายและการควบคุมการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยผู้กำหนดนโยบายว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าตัวผู้ปฏิบัติ ระดับล่าง มีความสลับซับซ้อนในการสั่งการและประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน พร้อมทั้งขาดความเชื่อมโยงและความต่อเนื่องของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งข้อค้นพบนี้ ตามงานวิจัยของเพรสแมนและวิลด์ฟัสกี (วรเดช จันทรรคร, 2556, หน้า 76 - 77) แม้ว่านโยบายการศึกษาจะไม่ประสบผลสำเร็จ แต่นโยบายนี้สอดคล้องกับปรัชญาของอริสโตเติลที่ว่า ให้พลเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยให้การศึกษา (วรเดช จันทรรคร, 2555, หน้า 13) และสอดคล้องกับปรัชญาของโสกราตีส ที่มุ่งเน้นการให้การศึกษาแก่ประชาชน (วรเดช จันทรรคร, 2555, หน้า 9)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นโยบายแรงงานสัมพันธ์แม้จะสามารถลดข้อพิพาทแรงงานระหว่างลูกจ้างและนายจ้าง รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างและลูกจ้างให้มากยิ่งขึ้นได้ แต่ในปัจจุบันมีแรงงานต่างด้าวเข้ามาอยู่ในเมืองไทยจำนวนมาก ดังนั้น ควรขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานโดยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานไทย มีการพัฒนาคุณภาพฝีมือแรงงาน และให้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งงานให้มากขึ้น ควรจัดค่าแรงงานตามกำลังฝีมือแรงงาน ส่งเสริมสนับสนุนและคุ้มครองแรงงาน รวมถึงต้องบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในทุกมิติไม่ว่าจะเป็นค่าแรง ชีวิตความเป็นอยู่ และการสาธารณสุขมูลฐาน การดูแลด้านสุขอนามัย การป้องกันโรคติดต่อและอาชญากรรม เพื่อให้เกิดผลในการพัฒนาประเทศต่อไป

2. นโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ควรจะมีการปรับปรุงอำนาจในการที่จะเชื่อมโยงการประสานงานเข้าด้วยกัน เพราะหลายหน่วยงานทำงานไม่ประสานกัน มีปัญหาด้านการตีความทางกฎหมาย ในการตกทอดที่ดิน ส.ป.ก. แก่ทายาทโดยธรรม ควรต้องมีการแก้ไขพระราชบัญญัติให้สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง เพื่อลดความล้มเหลวของนโยบาย โดย ส.ป.ก. ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาการทับซ้อนของพื้นที่ป่าและพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน รวมถึงการบูรณาการเกษตรกรรมแบบมีส่วนร่วม ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผนวกกับกลุ่มเกษตรกร เพื่อขยายผลในด้านการพัฒนาปัจจัยการผลิตและภาคการตลาดต่อไป

3. นโยบายการศึกษาควรมีการปรับปรุงโครงสร้างหลักในการบริหารงาน โดยการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ครอบคลุมอย่างเสมอภาค ต้องเร่งพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและคุณภาพผู้ศึกษา โดยการปฏิรูปหลักสูตร การศึกษาทุกระดับชั้น การผลิตและการพัฒนากำลังคนให้ตรงกับความต้องการ

ทั้งภายในประเทศและระดับสากล พร้อมทั้งปลูกฝังคุณธรรมและจิตสำนึก ประชาธิปไตย การพัฒนาคุณภาพครู อาจารย์ผู้สอน รวมถึงการบูรณาการ การทำงานร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการ ขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในอนาคตควรมีการศึกษานโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของ ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ เพิ่มเติมว่า นโยบายด้านอื่น ๆ มีความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติมากน้อยเพียงใด

2. การวิจัยในครั้งนี้ หากจะพัฒนาให้สมบูรณ์ขึ้น ควรจะมีการทำซ้ำ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายการบริหารราชการ แผ่นดินในขณะนั้น เพื่อยืนยันความถูกต้องพร้อมกับพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ และมีความเป็นพลวัตมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สำนักแรงงานสัมพันธ์. (ม.ป.ป). *พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518*. วันที่ค้นข้อมูล 18 มกราคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://relation.labour.go.th/attachments/article/75/law%202518.pdf>
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (ม.ป.ป). *พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ. 2518*. วันที่ค้นข้อมูล 20 มกราคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.fio.co.th/south/law/4/41.pdf>
- กระทรวงมหาดไทย. (ม.ป.ป). *ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 103*. วันที่ค้นข้อมูล 21 ธันวาคม 2558, เข้าถึงได้จาก http://203.157.80.2/reply-images/20131217_11571527.pdf
- คนงานทอผ้าเปลี่ยนเป้าสู้ สมาคมลูกจ้างขัดแย้งกันเอง. (2517, 11 มิถุนายน). *ประชาธิปไตย*, 41(161), 1, 12.
- ครูชุมนุมขับ ร.ม.ช.ศึกษาวันนี้. (2517, 10 พฤษภาคม). *ประชาธิปไตย*, 41(128), 1, 12.
- ครูประท้วงประกาศปฏิรูปการศึกษา. (2517, 16 พฤษภาคม). *ประชาธิปไตย*, 41(134), 1, 12.
- เชษฐา ทองยิ่ง. (2557). นโยบายค่าจ้างแรงงานวันละ 300 บาท. *Academic Focus*. (5). 1-20. วันที่ค้นข้อมูล 15 มกราคม 2559, เข้าถึงได้จาก http://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2557/may2557-3.pdf.

นรนิติ เศรษฐบุตร. (2545). *หนังสือที่ระลึกพิธีพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ.

วรเดช จันทรรคร. (2555). *ปรัชญาของการบริหารภาครัฐแนวใหม่: ทฤษฎีองค์การและการปฏิรูป = Philosophy of new public administration: theories, bodies of knowledge and Reform*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วรเดช จันทรรคร. (2556). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

รัฐบาลไทย. (ม.ป.ป). *นายกรัฐมนตรีคนที่ 12 นายสัญญา ธรรมศักดิ์*. วันที่ค้นข้อมูล 4 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.thaigov.go.th/index.php/th/primeminster/item/78218>

รัฐบาลลาออกแล้ว-ศูนย์ น.ศ.ประกาศด้านปฏิวัติ. (2517, 22 พฤษภาคม). *ประชาธิปไตย*, 41(141), 1, 12.

รัฐบาลให้สัญญา 9 ข้อ แก่ชาวนา ตัวแทนวิตกเจ้าที่ไม่ปฏิบัติ. (2517, 1 ธันวาคม). *ประชาธิปไตย*, 41(334), 1, 12.

สุเทพ บุรีรัมย์. (2555). *บันทึกเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516*, วันที่ค้นข้อมูล 5 มิถุนายน 2559, from https://www.youtube.com/watch?v=KLgNO9KX_qA

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2516). *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายสัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ*. วันที่ค้นข้อมูล 31 มีนาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://dl.parliament.go.th/handle/lirt/370829>

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2559). *มติคณะรัฐมนตรี (क्रम.ที่ 25/10/2516 ถึง 14/02/2518)*. วันที่ค้นข้อมูล 11 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.cabinet.soc.go.th/soc/Program2->

Chapter

11

รูปแบบการบริหารงานป้องกันและปราบปราม อาชญากรรมข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

Administrative Model of Royal Thai Police in the Prevention and Suppression of Transnational Crimes

สุวิทย์ แสงมงคล (Suwit Swangmongkol)*

* พันตำรวจโท, นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสาธารณะ
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา
Doctor of Philosophy Program in Public Administration Graduate School of
Public Administration, Burapha University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อันนำไปสู่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบที่ควรจะเป็นในอนาคต ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ในการศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร (Content Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้บริหารระดับสูงและระดับปฏิบัติ ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 24 คน

ผลการศึกษาพบว่า

1. การกำหนดนโยบายและการวางแผนยุทธศาสตร์ แต่เดิมไม่มีแผนป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ เริ่มมีแผนนี้ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2553 และยังคงใช้ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

2. มีการจัดโครงสร้างและระบบบริหารงานแบบการเป็นทางการ (Formal Organization) ที่ครอบคลุมภารกิจทุกด้าน ต่อมาเมื่อเกิดอาชญากรรมข้ามชาติขึ้นบ่อยครั้ง จึงได้จัดโครงสร้างองค์กรด้านการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่มีลักษณะไม่เป็นทางการ (Informal Organization) ขึ้นโดยเฉพาะ เมื่อปี พ.ศ. 2553 จนถึงปัจจุบัน

3. ด้านการปฏิบัติงาน แต่เดิมมีรูปแบบแนวทางเหมือนกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทั่วไป ต่อมามีการบูรณาการกำลังปฏิบัติในลักษณะข้ามหน่วย เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ รูปแบบการบริหารงานค่อนข้างสมบูรณ์ควรยึดถือต่อไปในด้านนโยบายควรกำหนดนโยบายให้มีความต่อเนื่องและกำหนดระยะเวลาของแผนงานให้ชัดเจน ควรปรับปรุงระเบียบกฎหมายและข้อบังคับให้กระชับด้านโครงสร้างควรปรับให้เหมาะสมกับลักษณะและปริมาณของงาน

ด้านการปฏิบัติงานควรมีกรอบรม พัฒนาบุคลากร สร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจ
ในการทำงาน

คำสำคัญ: รูปแบบ/ การบริหารงานป้องกันและปราบปราม/ อาชญากรรม
ข้ามชาติ

Abstract

This research examines the existing model for prevention and suppression of transnational crimes with a view to proposing a future model that is more productive and efficient. In the process, the researcher studied documents on content analysis and in-depth interviews with 24 senior administrators and operational officers attached to units of the Royal Thai Police concerned with the prevention and suppression of transnational crimes.

The study found that:

1. The determination of policy and strategic planning initially did not extend to the prevention and suppression of international crimes, which was introduced in 2011 and is still in use today.
2. There was a formal organization of the structure and administration which covered all tasks but it was not until transnational crimes occurred frequently that an informal organization for the prevention and suppression of transnational crimes was established, notably in 2011, and still functions today.

3. Operationally, there was a model for the prevention and suppression of general crimes. Later, operational forces were integrated across units in order to boost efficiency in the prevention and suppression of transnational crimes.

Proposals: The relatively sound administrative model should be kept. The determination of policy should be consistent with the period of work planned clearly specified. Regulations, laws and rules should be compact. The structure should be adjusted to suit the nature and quantity of the work. Operationally, personnel should be trained and developed with attention to incentives and moral support.

Keywords: Model/ Administration of Prevention and Suppression Work/ Transnational Crimes

บทนำ

โลกยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปข้างหน้าอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี การคมนาคม และการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต สามารถติดต่อสื่อสารกันอย่างแพร่หลายทั่วโลกสะดวกรวดเร็ว และมีค่าใช้จ่ายที่มีราคาถูกลง

อีกมิติหนึ่งในขณะที่โลกพัฒนาไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ในทางที่เป็นพิษภัยต่อสังคมด้วยการทำธุรกรรมที่ไม่ชอบธรรมในสังคมหรือการกระทำที่ผิดกฎหมาย ซึ่งได้แฝงตัวเข้ามาด้วยอย่างน่าเป็นห่วง นอกจากนี้ ยังได้พัฒนาการกระทำที่ผิดกฎหมาย

จากการกระทำผิดของบุคคลเป็นคณะบุคคล เป็นองค์กร ในมิติของพื้นที่ ได้ขยายตัวจากระดับท้องถิ่นไปสู่ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ไปจนถึงระดับโลก พฤติกรรมดังกล่าวนี้เรียกว่า “องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ” (Transnational Organized Crime)

ความร้ายแรงของอาชญากรรมข้ามชาติที่เกิดขึ้นได้สร้างความเสียหายแก่มวลมนุษยชาติอย่างใหญ่หลวง และนับวันจะเพิ่มความรุนแรงและเพิ่มจำนวนความถี่ของการก่ออาชญากรรมมากขึ้น ตัวอย่างเหตุการณ์ที่สำคัญที่ทำให้ชาวโลกจดจำไว้เป็นประวัติศาสตร์ คือ เหตุการณ์ในวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2544 ที่สร้างความเสียหายแก่สหรัฐอเมริกาอย่างใหญ่หลวง นอกจากความสูญเสียทางด้านทรัพย์สินจำนวนมากแล้ว ยังมียอดมีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์นี้มากกว่า 3,000 คน (9-11-Attacks, 2001)

อีกเหตุการณ์หนึ่ง เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2545 ในย่านท่องเที่ยวคูตา (Kuta) บนเกาะบาหลีของประเทศอินโดนีเซีย ทำให้มีผู้เสียชีวิตทั้งชาวอินโดนีเซียและนักท่องเที่ยวถึง 202 คน และบาดเจ็บอีก 240 คน

สำหรับประเทศไทยก็เคยมีเหตุการณ์ที่สำคัญเกิดขึ้น เมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2537 ได้เกิดเหตุรถบรรทุกหกล้อบรรทุกแก๊สรั่ว ซึ่งวิ่งอยู่บนถนนวิบูลย์มุงหน้าไปทางสถานทูตอิสราเอล เฉี่ยวชนกับรถจักรยานยนต์ในพื้นที่ สน.ลุมพินี หลังเกิดเหตุฝ่ายผู้ขับขี่รถยนต์บรรทุกหลบหนี เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงนำรถบรรทุกหกล้อคันเกิดเหตุไปจอดไว้ที่ สน.ลุมพินี และต่อมาได้มีกลิ่นเหม็นคล้ายมีสัตว์ตายจากรถบรรทุกหกล้อคันดังกล่าว หลังจากตรวจสอบปรากฏว่าพบวัตถุระเบิดที่ประกอบจากปุ๋ยแอมโมเนียไนเตรทผสมกับน้ำมันดีเซลน้ำหนักประมาณ 1 ตัน และระเบิดซีไฟร์ ขนาด 2 ปอนด์ เป็นตัวจุดระเบิด ซึ่งอำนาจการทำลายล้างของระเบิดในรถบรรทุกมีรัศมีการทำลายล้างถึงสองกิโลเมตร หากการปฏิบัติการของกลุ่มผู้ก่อการร้ายประสบความสำเร็จ จะทำให้เกิดความเสียหายกับกรุงเทพมหานครอย่างหนัก ความเสียหายที่เกิดขึ้น

จะสูงกว่าเหตุการณ์ในวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2544 ของสหรัฐอเมริกาเสียอีก ซึ่งต่อมาเจ้าหน้าที่ตำรวจได้สืบสวนจับกุมกลุ่มคนร้ายในคดีนี้มาดำเนินคดีได้ (ศาลอาญา, 2539)

เหตุการณ์ล่าสุดเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2558 เวลา 18.55 น. เกิดเหตุระเบิดขึ้นที่บริเวณศาลพระพรหมสี่แยกราชประสงค์ ถนนพระราม 1 เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ ทำให้มีผู้เสียชีวิต 20 คน ผู้บาดเจ็บมากกว่า 129 คน (คณิต จินดาวรรณ, 2558)

เหตุการณ์ต่าง ๆ ข้างต้นนี้ เป็นเพียงตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นถึงพิษภัยของอาชญากรรมข้ามชาติที่ไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดความสูญเสียอย่างร้ายแรงทั้งทางด้านชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สินของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมข้ามชาติ แต่ได้ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงทั้งในระดับประเทศ และความมั่นคงระหว่างประเทศอีกด้วย

ความหมาย ขอบเขต และสาเหตุสำคัญของการเกิดอาชญากรรมข้ามชาติ

คำว่า “องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ” (Transnational Crime Organization) ได้ปรากฏขึ้นอย่างเป็นทางการ เมื่อปี ค.ศ. 1974 เมื่อองค์การสหประชาชาติ (United Nations Crime and Criminal Justice Branch) ได้ใช้ความหมายในเชิงอาชญาวิทยาของ Mueller (2000) ครอบคลุมกิจกรรม 5 ประการ คือ

- (1) ธุรกิจอาชญากรรม องค์กร อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และการคอร์ปชั่น
- (2) เป็นการกระทำความผิดที่ใช้ทักษะสูง และมีความสามารถมากกว่าอาชญากรรมในรูปแบบทั่ว ๆ ไป
- (3) อาชญากรรมมักมีความเกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ และยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้ายาเสพติด

(4) เป็นการก่อความรุนแรงข้ามชาติ และมีผลกระทบในทางระหว่างประเทศ และ

(5) อาชญากรที่มักจะต้องเคลื่อนย้าย หลบหนีจากการติดตามจับกุม และศัตรู

ต่อมา ในปี ค.ศ. 1995 องค์การสหประชาชาติได้ให้ความหมายของอาชญากรรมข้ามชาติว่า เป็นการกระทำความผิดที่มีความเกี่ยวข้องกับประเทศมากกว่าหนึ่งประเทศ (ตั้งแต่เริ่มต้น) คำนิยามนี้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อดำเนินการกับองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ โดยคำนึงถึงเขตอำนาจศาล และกลไกตลอดจนโครงการต่าง ๆ และสนธิสัญญาขององค์การสหประชาชาติ (United Nations, 1995)

ในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ กำหนดคำนิยามและความหมายของคำว่า “องค์การอาชญากรรม” หมายความว่า กลุ่มบุคคลที่มีการจัดโครงสร้างตั้งแต่สามคนขึ้นไป โดยรวมกลุ่มกันในระยะเวลาหนึ่งและร่วมมือกันเพื่อการก่ออาชญากรรมร้ายแรง ตั้งแต่หนึ่งฐานความผิดขึ้นไปในประเภทที่ระบุไว้ในสัญญานี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงินหรือวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม” (United Nations, 2000)

สำหรับความหมายของอาชญากรรมข้ามชาติ ในข้อ 3 ของอนุสัญญาสหประชาชาติ เพื่อต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งว่าด้วยขอบเขตการใช้บังคับน่าจะเป็นความหมายที่ชัดเจนที่สุด ความในส่วนนี้เขียนขึ้นเพื่อกำหนดให้ใช้อนุสัญญานี้ในการสอบสวนและการฟ้องร้องดำเนินคดีต่ออาชญากรรมข้ามชาติที่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรมซึ่งอยู่ในข้อ 2 ของส่วนนี้กำหนดว่าลักษณะความผิดต่อไปนี้จะถือว่าเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ หาก

(1) ความผิดนั้นกระทำลงในประเทศมากกว่าหนึ่งประเทศ

(2) ความผิดนั้นกระทำลงในประเทศหนึ่ง แต่ส่วนสำคัญของการเตรียมการ การวางแผน การสั่งการ หรือการควบคุม ได้กระทำในอีกประเทศหนึ่ง

(3) ความผิดนั้นกระทำลงในประเทศหนึ่ง แต่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทางอาญาในอาณาเขตของประเทศมากกว่าหนึ่งประเทศ หรือ

(4) ความผิดนั้นกระทำลงในประเทศหนึ่ง แต่มีผลกระทบที่สำคัญเกิดขึ้นในอีกประเทศหนึ่ง (United Nations, 2000)

ในส่วนของประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 3 ได้บัญญัติความหมายขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติไว้ว่า

“องค์กรอาชญากรรม” หมายความว่า คณะบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไป ที่รวมตัวกันช่วงระยะเวลาหนึ่งและร่วมกันกระทำการใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระทำความผิดร้ายแรงและเพื่อได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม

“องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ” หมายความว่า องค์กรอาชญากรรมที่มีการกระทำความผิด ซึ่งมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) ความผิดที่กระทำในเขตแดนของรัฐมากกว่าหนึ่งรัฐ

(2) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่การเตรียม การวางแผน การสั่งการ การสนับสนุนหรือการควบคุมการกระทำความผิดได้กระทำในอีกรัฐหนึ่ง

(3) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมที่มีการกระทำความผิดมากกว่ารัฐหนึ่ง

(4) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่ผลของการกระทำที่สำคัญเกิดขึ้นในอีกรัฐหนึ่ง

“ความผิดร้ายแรง” หมายความว่า ความผิดอาญาที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกขั้นสูงตั้งแต่สี่ปีขึ้นไปหรือโทษที่สถานหนักกว่านั้น (พรบ.ป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ, 2556)

หลังยุคสงครามเย็น องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้เข้ามามีบทบาทและแผ่ขยายกว้างขึ้น อีกทั้งยังทวีความรุนแรงขึ้นตามความเปંગานของกระแสโลกาภิวัตน์ในช่วงหลังสิ้นสุดยุคสงครามเย็น ในปี ค.ศ. 1990 เป็นต้นมาเป็นเหตุให้ทั้งนักวิชาการและองค์กรที่เกี่ยวข้องให้ความสนใจในเรื่องราวของอาชญากรรมข้ามชาติมากขึ้นตามลำดับ ที่สำคัญ ๆ มีดังนี้ (Tijhuis, 2006)

ปี ค.ศ. 1993 ก๊อดสัน และอัลสัน (Godson and Olson) ได้ตีพิมพ์งานวิจัยของเขา เรื่องอาชญากรรมระหว่างประเทศ: ภัยคุกคามที่เกิดขึ้นใหม่ต่อความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา (International Organized Crime: Emerging Threat to US Security)

ปี ค.ศ. 1994 จอห์น เคอร์รี่ (John Kerry) วุฒิสมาชิก สหรัฐอเมริกา ได้สรุปความคิดเห็นและทัศนคติของเขาว่า อาชญากรรมข้ามชาติ คือคอมมิวนิสต์รูปแบบใหม่ เป็นภัยคุกคามอันใหญ่หลวง (Organized crime is the new communism: the new monolithic threat)

ปี ค.ศ. 1995 ได้มีการก่อตั้งวารสารทางวิชาการ 2 ฉบับ คือ Transnational Organized Crime ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องอาชญากรรมข้ามชาติ และ Trend in Organized Crime ได้นำเสนอว่า อาชญากรรมข้ามชาติเป็นหนึ่งในภัยคุกคามความมั่นคงทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับชาติ

ปี ค.ศ. 1996 ประธานาธิบดี บิล คลินตัน (Bill Clinton) ได้วางยุทธศาสตร์ความมั่นคงของประเทศไปในเรื่องของ การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศว่าเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติที่สหรัฐอเมริกา กำลังเผชิญอยู่

ปี ค.ศ. 2000 องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้ตระหนักถึงภัยคุกคามขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติที่ทวีความรุนแรงขึ้นในสหรัฐอเมริกาและในยุโรป จึงได้จัดทำอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ United Nations Convention Against Transnational Organized Crime (UNTOC)

ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 12 เมื่อวันที่ 10 - 15 เดือนมกราคม 2550 ณ เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ ผู้นำอาเซียนได้ลงนามในอนุสัญญาต่อต้านการก่อการร้ายเป็นการวางมาตรการความร่วมมือระหว่างกันในการต่อต้านการก่อการร้าย และยังได้จัดทำสนธิสัญญาพหุภาคีว่าด้วยความช่วยเหลือทางอาญาซึ่งกันและกัน เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับความร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งกำหนดรายละเอียดของโครงการต่าง ๆ ที่ประเทศสมาชิกต้องดำเนินการเพื่อป้องกันปัญหาเหล่านี้อีกด้วย (กระทรวงการต่างประเทศ, 2554)

นอกจากความร่วมมือในกลุ่มประเทศอาเซียนแล้ว ประเทศไทยยังได้ลงนามเป็นประเทศสมาชิกในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ (United Nations Convention Against Transnational Organized Crime) เมื่อ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2543 และมีผลบังคับใช้วันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2546 (United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, 2000) โดยมีสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ

อาชญากรรมข้ามชาติได้เผยโฉมชัดเจนเด่นขึ้นหลังจากสิ้นสุดยุคสงครามเย็น และได้สร้างความเสียหายให้แก่มวลมนุษยชาติอย่างใหญ่หลวงซึ่งสาเหตุสำคัญของการเกิดอาชญากรรมข้ามชาติที่ทำให้หลาย ๆ ประเทศต้องตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมข้ามชาติ ที่มารีน (Marine, 1999, pp. 25-26) ได้รวบรวมไว้มีดังนี้

1. การค้าขายระหว่างประเทศมีมากขึ้น ผลประโยชน์ที่ถูกต้องตามกฎหมายมีมากขึ้น ขณะเดียวกันก็เกิดช่องทางสำหรับพวกอาชญากรที่จะแสวงหาผลประโยชน์จากการค้าและธุรกิจที่ผิดกฎหมายตามมาด้วย
2. อุปสรรคทางด้านศุลกากรและระเบียบในด้านการเดินทางและการทำธุรกรรมระหว่างประเทศผ่อนคลายลง ส่งผลให้อาชญากรเข้ามาเกี่ยวข้องกับกรลักลอบยาเสพติดและของต้องห้ามอื่น ๆ
3. การขนส่งทางอากาศที่มีการเชื่อมโยงกัน ความสะดวกในการเข้าเมือง การทำวีซ่าในหลาย ๆ ประเทศ ที่ส่งเสริมผลประโยชน์ตามกฎหมายได้เปิดโอกาสให้เกิดการกระทำผิด และการเคลื่อนตัวของพวกอาชญากรเพื่อข้ามแดนเข้าสู่ประเทศต่าง ๆ
4. ความก้าวหน้าในการติดต่อทางไกล และระบบข้อมูลที่ใช้ในการค้าขายตามกฎหมายระหว่างประเทศสามารถใช้เป็นเครือข่ายของอาชญากรรมเพื่อติดต่อในหมู่ของพวกตน และยังทำธุรกิจผิดกฎหมายได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการฟอกเงิน
5. อาชญากรระหว่างประเทศมีความทันสมัยในการปฏิบัติการมากกว่าเดิม ใช้เทคนิค เทคโนโลยีสมัยใหม่ ในการทำธุรกิจผิดกฎหมาย และคอยขัดขวางความพยายามบังคับใช้กฎหมายได้อีกด้วย
6. การเสพยาเสพติดที่ผิดกฎหมายได้เพิ่มมากขึ้น ในบางประเทศก่อให้เกิดปัญหาการค้ายาเสพติดผิดกฎหมายมากขึ้น
7. การล่มสลายของสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1991 ก่อให้เกิดองค์การอาชญากรรมมากขึ้น และองค์การดังกล่าวนี้ได้ประกอบกิจการที่สำคัญ ๆ จำนวนมาก มีผลกระทบต่อชุมชนในยุโรป และประเทศสหรัฐอเมริกา

8. รัฐบาลใหม่ ๆ ที่เกิดจากการเสื่อมสลายของสหภาพโซเวียต ก่อความก้าวหน้าหลายอย่าง แต่ไม่มีเวลาพอที่จะพัฒนาและนำกฎหมายระเบียบ และหลักปฏิบัติทางธุรกิจมาแก้ปัญหาการประกอบอาชญากรรม และการคอร์รัปชันที่เกิดจากการกระทำขององค์กรอาชญากรรม

การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ

การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติในระดับประเทศ

จากปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่เกิดขึ้นนั้น ได้มีการจัดการแก้ไข ปัญหาที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม จารีตประเพณี ระเบียบ กฎหมาย ฯลฯ ของแต่ละ ประเทศ สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจที่มี ศักยภาพ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและมีขีดความสามารถสูงใน ด้านความมั่นคงทั้งภายในและภายนอกประเทศ มีแนวทางในการแก้ไขปัญหา อาชญากรรมข้ามชาติ ดังนี้

1. ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ตรวจสอบความเคลื่อนไหว (Electronic Surveillance) เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ทำหน้าที่ดักฟัง หรือติดตามการติดต่อ สื่อสารได้ผลดีมาก มีประโยชน์ต่อการใช้บังคับกฎหมาย (Singh, 2002, p. 585) เครื่องมือนี้จะช่วยให้ฝ่ายบังคับใช้กฎหมายล่วงรู้ถึงแผนการของผู้ร่วมคิด ที่จะประกอบอาชญากรรมก่อนการกระทำผิด สามารถยับยั้งอาชญากรรม ประเภทรุนแรงได้ (Ohr, 2007, p. 47)

2. การใช้สายลับเข้าไปร่วมเป็นสมาชิกในองค์กรอาชญากรรม (Undercover Operations) คือ การเข้าไปแทรกซึม อาจจะใช้ระยะเวลา เพียงสั้น ๆ หรือระยะยาว การแทรกซึมอาจจะเกี่ยวข้องข้อเฉพาะการซื้อของ ผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติด ของที่ลักมา อาวุธที่ลักมา หรืออาจจะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในทางธุรกิจ และพวกอาชญากรนัดประชุม ถกปัญหา

การทำธุรกิจกัน ทำให้สามารถล่วงรู้แผนที่แท้จริงในการประกอบอาชญากรรมได้ (Ohr, 2001, p. 48)

3. การใช้ผู้ให้ข้อมูลในทางลับ (Informants) ผู้ให้ข้อมูลในทางลับเป็นประโยชน์ต่อการสืบสวนสอบสวนของฝ่ายบังคับใช้กฎหมาย ข้อมูลที่ได้มาอาจจะต้องแลกเปลี่ยนด้วยเงินหรือการปฏิบัติอย่างกรุณาต่อผู้ให้ข้อมูล หากผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในการกระทำผิด ผู้ให้ข้อมูลลับมักจะให้ข้อมูลที่ฝ่ายใช้บังคับกฎหมายสามารถนำไปเป็นพยานหลักฐานต่อศาลได้ อย่างไรก็ตามเป็นการเสี่ยงอยู่เหมือนกันที่จะใช้ผู้ให้ข้อมูลลับ เพราะบางที่ผู้ให้ข้อมูลลับไม่เปิดเผยการประกอบกิจกรรมทุกประเด็นของเรื่อง หรือบางที่ผู้ให้ข้อมูลลับอาจจะเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชญากรรมด้วย ฝ่ายบังคับใช้กฎหมายจึงต้องตรวจสอบกิจกรรมของผู้ให้ข้อมูลลับอย่างใกล้ชิด เพื่อทำให้เกิดอันตรายน้อยที่สุด (Ohr, 2001, pp. 49-50)

4. การจัดหน่วยพิฆาตองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime Strike Force Units) หน่วยงานนี้เป็นหน่วยงานพิเศษที่กระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบองค์กรอาชญากรรมที่มีสัญชาติต่าง ๆ ทั้งที่เป็นชาวอเมริกัน ชาวต่างชาติ เช่น รัสเซีย และชาติต่าง ๆ ในเอเชีย มีหน่วยงานย่อยกระจายไปตามเมืองใหญ่ ๆ ทั่วทั้งสหรัฐอเมริกา รวม 24 แห่ง เท่ากับจำนวนที่ตั้งขององค์กรอาชญากรรมที่เรียกว่า แอลซีเอ็น (LCN: La Cosa Nostra) หรือมาเฟียอเมริกันนั่นเอง (Ohr, 2001, pp. 52-53)

5. ระบบคุ้มกันพยาน (Immunity System) เป็นเครื่องมือที่พนักงานอัยการนำมาใช้ในคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม โดยให้พยานสารภาพผิดและให้สัญญาว่าจะไม่เอาโทษจากการกระทำผิด คือ คุ้มกันผู้กระทำผิดไว้เป็นพยานนั่นเองและคำให้การของพยานก็จะใช้เป็นพยานหลักฐานในการลงโทษผู้กระทำผิดที่ร้ายแรงต่อไป (Ohr, 2001, pp. 53-54)

6. โครงการคุ้มครองพยาน (Witness Protection Programs) องค์การอาชญากรรมมักจะใช้ความรุนแรงแก่ผู้ที่แจ้งเบาะแสให้แก่เจ้าหน้าที่ การที่พวกอาชญากรข่มขู่พยานถือเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินคดี โครงการปกป้องพยานจะทำให้พยานสามารถให้ข้อมูลหลักฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินคดีได้ เมื่อเข้าสู่โครงการนี้แล้ว พยานและครอบครัวจะได้รับการเปลี่ยนชื่อเสียใหม่ ให้มีที่อยู่ใหม่ที่ปลอดภัย ได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน และมีงานทำที่มั่นคง (Ohr, 2001, p. 55)

7. การริบทรัพย์สิน (Forfeiture) การริบทรัพย์สินถือเป็นการลงโทษทางอาญาที่นำมาใช้ในหลาย ๆ ความผิด การริบทรัพย์สินเป็นการสั่งให้ริบเฉพาะทรัพย์สินที่เกิดจากการกระทำความผิด และทรัพย์สินนั้นอาจจะเป็นเงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ก็ได้ ตัวอย่างเช่น ถ้าหากจำเลยใช้รถหรือบ้านเป็นที่ขายยาเสพติด รถหรือบ้านก็สามารถถูกริบได้ (Ohr, 2001, pp. 55-56)

8. กฎหมายฟอกเงิน (Money Laundering Laws) ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา การฟอกเงินจะเป็นอาชญากรรมก็ต่อเมื่อการกระทำธุรกรรมทางการเงินเกิดจากการกระทำกึ่งที่ผิดกฎหมาย กฎหมายฟอกเงินมิได้ใช้เฉพาะการกระทำความผิดของพวกองค์การอาชญากรรมเท่านั้น แต่อาชญากรรมอื่น ๆ ก็ต้องถูกลงโทษด้วยเหมือนกัน กฎหมายการฟอกเงินควบคู่กับการริบทรัพย์สินถือเป็นอุปกรณ์สำคัญในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ (Ohr, 2001, pp. 56-57)

9. การลงโทษ (Sentences) การลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับอาชญากรรมประเภทอุกฉกรรจ์นั้น จะมีเกณฑ์ในการลงโทษไว้ชัดเจน หลักสำคัญของเกณฑ์มีว่าความผิดร้ายแรงต้องได้รับการลงโทษรุนแรง นอกจากความรุนแรงในการลงโทษแล้ว ความแน่นอนในการลงโทษก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ยึดถือกันในประเทศสหรัฐอเมริกา (Ohr, 2001, p. 52)

การแก้ไขปัญหอาชญากรรมข้ามชาติระดับระหว่างประเทศ

การแก้ไขปัญหอาชญากรรมข้ามชาติในระดับระหว่างประเทศนั้น มาตรการที่สำคัญ ๆ ที่นานาชาตินำมาใช้ร่วมกัน มีดังต่อไปนี้ (Ohr, 2001, pp. 57-60)

1. การส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Extradition) เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดที่จะให้ได้ตัวอาชญากรที่หนีไปยังรัฐหนึ่ง คือ การร้องขอให้เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นส่งตัวกลับเข้ามายังบ้านเกิดเพื่อการดำเนินคดี การกระทำเช่นนี้คือ การส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั่นเอง สิ่งจำเป็นของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนก็คือ ต้องมีกฎหมายเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้เป็นฐานรองรับและผู้ปฏิบัติจะต้องเข้าใจอย่างชัดเจนว่าจะนำกฎหมายดังกล่าวไปใช้ให้เกิดผลได้อย่างไร (Joutsen, 2002, p. 364)

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีเงื่อนไขร่วมกันอยู่ 4 ประการ ดังนี้

ประการแรก เป็นเรื่องของการกระทำความผิด มีสาระสำคัญคือ การส่งผู้ร้ายข้ามแดนต้องมีข้อกำหนดไว้ในกฎหมายของประเทศที่ถูกร้องขอ และประเทศที่ร้องขอว่าต้องมีการกระทำผิดหรืออาชญากรรมเกิดขึ้นและเป็นความผิดที่จะต้องถูกลงโทษ

ประการที่สอง ประเทศที่ร้องขอจะต้องไม่พิจารณาลงโทษผู้ต้องสงสัยสำหรับความผิดที่ไม่ได้อ้างไว้ในการร้องขอ

ประการที่สาม การส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะได้รับการปฏิเสธ ถ้าหากบุคคลที่ถูกร้องขอได้ถูกฟ้องคดีในประเทศที่ถูกร้องขอในความผิดตามฐานของความ ต้องการให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน ไม่ว่าจะการฟ้องคดีจะจบลงด้วยการตัดสินว่ามีความผิดหรือการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดก็ตาม

ประการที่สี่ มีข้อกำหนดไว้ว่าผู้ต้องสงสัยที่กระทำความผิดทางการเมืองไม่ควรจะให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เพราะอาจจะไม่ได้รับความเป็นธรรมจากประเทศที่ร้องขอ (Joutsen, 2002, pp. 366-375)

2. การช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย (Mutual Legal Assistance) การช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย สามารถทำได้ในเรื่องการสืบสวนสอบสวน การแสวงหาข้อเท็จจริง การฟ้องคดี การริบทรัพย์สินและการดำเนินการเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับคดีอาญา (Tanapongpruch, 2002, p. 604)

ตามที่ปฏิบัติกันอยู่นั้นการช่วยเหลือทางด้านกฎหมายจะเป็นไปตามสัญญาแบบทวิภาคีหรือพหุภาคี หลักสำคัญในการช่วยเหลือทางกฎหมายมีอยู่ว่า การช่วยเหลือใด ๆ จะต้องไม่เป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับกฎหมายของประเทศที่ถูกร้องขอ (Joutsen, 2002, p. 380)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้ศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์ให้ครอบคลุมรูปแบบการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในด้านป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อรองรับการจัดการกับอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งแบ่งเป็นสามส่วน โดยกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการกำหนดนโยบายและการวางแผนยุทธศาสตร์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ และโครงสร้างระบบบริหารงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2. เพื่อศึกษากระบวนการและเทคนิคการนำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ตลอดจนผลงานที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้

3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องและแนวทางในการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์และรูปแบบการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ อันนำมาซึ่งการเสนอแนวทางหรือ

รูปแบบที่ควรจะเป็นในการบริหารงานด้านนี้ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในอนาคต ได้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีการวิจัย

ใช้แนวทางการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้ศึกษาได้ศึกษาวิจัยจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งผู้บริหารระดับสูง และในระดับปฏิบัติงาน รวมทั้งสิ้นจำนวน 24 คน

ผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยนี้ จำแนกผลการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายและการวางแผนยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ได้มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว 10 ปี แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี ซึ่งเป็นแผนระยะปานกลาง แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ เป็นแผนระยะสั้น และนโยบายปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ ในแต่ละแผนได้มีการบรรจุเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติเข้าไปด้วย

ในอดีต ไม่มีแผนป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติโดยตรง ต่อมาในปี พ.ศ. 2553 ได้กำหนดแผนป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมีการวางแผนยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไว้ 5 ด้านด้วยกัน คือ

1) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับปรุงโครงสร้าง โดยบูรณาการให้กองบังคับการสืบสวนสอบสวนตำรวจภูธรภาค และกองบังคับการสืบสวนสอบสวนของหน่วยงานระดับกองบัญชาการ ซึ่งเป็นหน่วยงานปฏิบัติที่มีหน้าที่หลักด้านการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมในพื้นที่รับผิดชอบอยู่แล้ว ให้รับผิดชอบงานป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติอีกหน้าที่หนึ่ง

2) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาเครือข่ายชุดปฏิบัติการ ในระดับปฏิบัติการ ได้กำหนดให้มีการสนธิกำลังจากหลายหน่วยงานเป็นชุดปฏิบัติการ 3 ระดับ คือ ชุดปฏิบัติการของศูนย์ประสานงานป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ชุดปฏิบัติการของตำรวจภูธรภาค และหน่วยงานระดับกองบัญชาการ และชุดปฏิบัติการของตำรวจภูธรจังหวัด และหน่วยงานระดับกองบังคับการและจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประสานงานของหน่วยงานระดับสถานีตำรวจทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค (สถานีตำรวจนครบาลและสถานีตำรวจภูธร)

3) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาระบบงานข่าว และข้อมูลข่าวสาร โดยจัดให้มีการพัฒนาระบบจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลข่าวสาร โดยนำระบบ CMIS (Crimes Management Information System) มาใช้งานเป็นระบบหลักในการจัดเก็บข้อมูลการสืบสวนคดีด้านอาชญากรรมข้ามชาติ และให้นำระบบสารสนเทศอื่นที่เกี่ยวข้องมาใช้เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

4) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร โดยการจัดฝึกอบรมสัมมนา เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ระดมความคิดเห็น รวมทั้งปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้อง แนวทางแก้ไข และข้อเสนอแนะเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และ

5) ยุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มศักยภาพในการประสานงานระหว่างประเทศ โดยการบูรณาการ การปฏิบัติตามภารกิจกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. การจัดโครงสร้างและระบบบริหารงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ในอดีตสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่มีการจัดหน่วยงานด้านป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติเป็นการเฉพาะแต่อย่างใด

ในปี พ.ศ. 2552 ได้มีระเบียบว่าด้วยการกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กำหนดให้กองกำกับการ 1 กองบังคับการสืบสวนสอบสวน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสืบสวน ป้องกันปราบปรามดำเนินคดี และขยายผลการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติของคนต่างด้าว รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติ การกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง กฎหมายว่าด้วยทะเบียนคนต่างด้าว กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และกฎหมายอื่น ที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองรับผิดชอบ ตลอดจนความผิดอาญาอื่นใดที่เกี่ยวข้องเนื่องหรือเกี่ยวพันกัน ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ งานพิสูจน์เอกสารปลอม งานสายตรวจ จึงนับเป็นครั้งแรกที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดให้มีหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติโดยตรง

ในปี พ.ศ. 2553 สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติขึ้น โดยได้บูรณาการหน่วยงานในสังกัดที่เห็นว่า มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมที่มีลักษณะเกี่ยวกับงานต่างชาติให้มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในความผิดที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติขึ้นมาอีกหน้าที่หนึ่ง โดยจัดตั้งเป็นศูนย์ประสานงานป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่มีลักษณะเป็นองค์การแบบไม่เป็นทางการ ประกอบด้วยหน่วยปฏิบัติการหลัก หน่วยสนับสนุนการปฏิบัติ และหน่วยร่วมปฏิบัติ สนับสนุนข้อมูลและการศึกษาอบรม บริการและอำนวยความสะดวก ดำเนินการ

ประสานการปฏิบัติและสืบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน และประสานการปฏิบัติกับหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการจัดโครงสร้างสายการบังคับบัญชา และการมอบหมายอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน

3. การปฏิบัติงานด้านป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ในอดีต สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีรูปแบบแนวทางในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติเหมือนกับการป้องกันและปราบปรามคดีอาชญากรรมทั่ว ๆ ไป

ต่อมาในปี พ.ศ. 2556 ได้มีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 จึงยึดแนวทางการดำเนินการตามกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งให้อำนาจเจ้าพนักงานในการปฏิบัติกรมากกว่าการปฏิบัติการป้องกันปราบปรามคดีอาญาทั่วไป ทั้งนี้ เนื่องจากคดีอาชญากรรมข้ามชาติเป็นคดีที่ยุ่งยากสลับซับซ้อน มีกลุ่มขบวนการทั้งในและนอกราชอาณาจักร โดยมีหลักการปฏิบัติว่า เมื่อเกิดคดีอาชญากรรมข้ามชาติในพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยปฏิบัติใด ก็เป็นภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานนั้น ในการดำเนินการกับผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ในกรณีที่เป็นคดีไม่สลับซับซ้อน หรือเป็นเรื่องที่หน่วยปฏิบัติที่รับผิดชอบอยู่นั้น มีขีดความสามารถในการปราบปรามได้ หน่วยปฏิบัติอื่น ๆ ก็จะดำเนินการไป เหมือนกับการปราบปรามคดีเรื่องอื่น ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบ ทั้งนี้ ไม่กระทบต่ออำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้พบการกระทำผิด ซึ่งหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในกรณีที่เป็นเรื่องสลับซับซ้อน จำนวนผู้กระทำผิด และพฤติการณ์ในการกระทำผิดของคนร้าย เกินขีดความสามารถของหน่วยปฏิบัติ ผู้บังคับบัญชา

ตามลำดับขั้นจะเป็นผู้พิจารณา ตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีเป็นการเฉพาะคดีไป

นอกจากนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติยังมีรูปแบบแนวทางป้องกันอาชญากรรมข้ามชาติในเชิงรุก ดังนี้

1) การประสานข้อมูลด้านการข่าวโดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารกับสมาชิกขององค์การตำรวจสากล มีอยู่ทั่วโลกสมาชิกจำนวน 188 ประเทศ มีการติดต่อสื่อสารกับองค์การตำรวจสากลทั่วโลกทางระบบอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วและความปลอดภัยสูง (Information 24 hour 7 day, I 24-7) โดยมีกองการต่างประเทศ (ตำรวจสากล) เป็นหน่วยงานระดับกองบังคับการทำหน้าที่ในการติดต่อประสานงานแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาชญากรรมตลอดเวลา สำหรับข้อมูลภายในประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีศูนย์ประสานงานป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crime Coordination Centre) หรือเรียกชื่อย่อว่า TCCC หน่วยงานนี้ได้ติดตั้งระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ให้กับหน่วยงานปฏิบัติการทั้งหมดในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เช่น กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 รวมทั้งหน่วยงานเฉพาะกิจต่าง ๆ ทั่วประเทศ จำนวน 45 หน่วย เพื่อให้หน่วยงานปฏิบัติเหล่านี้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลของหน่วยงานตัวเองระหว่างกันได้อย่างเป็นเครือข่าย นอกจากนี้สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการคัดกรองบุคคล เข้า-ออก ราชอาณาจักร ได้นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศระดับปฏิบัติการ (Thai Immigration 24/7 Center: TIC) มาบูรณาการการทำงานร่วมกับฐานข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น ระบบตรวจสอบและคัดกรองผู้โดยสารล่วงหน้า (Advance Passenger Processing System: APPS) ระบบสารสนเทศสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (Personal Identification Blacklist Immigration Control System: PIBICS) ระบบวิเคราะห์ข้อมูลอาชญากรรมข้ามชาติ

(Case Management Intelligence System: CMIS) ระบบฐานข้อมูลของ ตำรวจสากล (INTERPOL) เป็นต้น

2) แนวทางป้องกันอาชญากรรมข้ามชาติ โดยการสืบสวนหาข่าว ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามภารกิจและพื้นที่ที่รับผิดชอบทั้งในและต่างประเทศ

3) จากการแสวงหาความร่วมมือจากภาคประชาชน และทุกภาคส่วนทั้งในและต่างประเทศ

อภิปรายผล

จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งในผู้บริหารระดับสูง และผู้บริหารในระดับ ปฏิบัติงาน พบว่า ในการศึกษารูปแบบการป้องกันและปราบปราม อาชญากรรมข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีข้อที่ต้องพิจารณาใน 3 ด้าน ดังนี้

ด้านนโยบาย

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีทั้งแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว แผนปฏิบัติ ราชการระยะปานกลาง แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ และนโยบาย ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อย ในภาพรวมที่มีความสอดคล้องครอบคลุมในภารกิจ นับแต่ปี พ.ศ. 2555 เป็นต้นมา แผนยุทธศาสตร์ระยะยาว แผนปฏิบัติราชการระยะปานกลาง และแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ มีความสอดคล้องและคล้ายคลึง กันมาก ในด้านของนโยบายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 และปี พ.ศ. 2559 ก็มีความคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับหลักการกำหนด นโยบายตัวแบบส่วนเพิ่ม (Incremental Model) หรือตัวแบบเฉพาะส่วน

ที่เปลี่ยนแปลง โดยอาศัยหลักการนำนโยบายในอดีตมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา โดยมีหลักแนวคิดว่านโยบายสาธารณะคือสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินการในอดีต การกำหนดนโยบาย มักจะนำนโยบายในอดีตมาเป็นเกณฑ์ เมื่อก่อนทำอะไรก็ปรับปรุง ตัดแปลง แก้ไขออกมาเป็นนโยบายใหม่ ในทางวิชาการมองว่าตัวแบบเพิ่มเป็นกลยุทธ์ทางการเมืองที่ดี มีความใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงในทางปฏิบัติมาก เนื่องจากผู้ตัดสินใจนโยบายมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น มีเวลาน้อย งบประมาณน้อย ความสามารถน้อย การเมืองเข้ามาแทรกแซงการทำงาน การกำหนดนโยบายแบบส่วนเพิ่มนี้จำเป็นต้องพิจารณาถึงที่มาของนโยบายในอดีตเป็นสำคัญ

ในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาตินั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีแผนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติไว้โดยเฉพาะ เป็นแผนที่มีความครอบคลุม มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การ ลักษณะของแผนเป็นการวางแผนจากฐานข้อมูลที่มีความเป็นจริง (Factual Information) ใช้ข้อความหรือถ้อยคำที่กะทัดรัด เข้าใจง่ายและเป็นลายลักษณ์อักษร (Understanding) มีความสอดคล้องกับปัจจัยภายนอกและภายใน มีจุดศูนย์รวมเพื่อใช้ประสานสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานในองค์การ มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน และมีความเป็นเหตุเป็นผลและสามารถนำไปปฏิบัติได้ สอดคล้องกับลักษณะของการวางแผนที่ดีของสุรัสวดี ราชกุลชัย (2547, หน้า 164-165)

อย่างไรก็ตาม พบว่า ยังไม่มีการกำหนดระยะเวลาของนโยบายแผนดังกล่าวไว้

ด้านการจัดโครงสร้าง

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีการกำหนดโครงสร้างในการบริหารงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2552 โดยได้กำหนดให้กองกำกับการ 1 กองบังคับการสืบสวนสอบสวน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสืบสวน ป้องกันปราบปรามดำเนินคดี และขยายผลการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติของคนต่างด้าว รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติ การกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง กฎหมายว่าด้วยทะเบียนคนต่างด้าว กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และกฎหมายอื่น ที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองรับผิดชอบ ตลอดจนความผิดอาญาอื่นใดที่เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวพันกัน ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ งานพิสูจน์เอกสารปลอม งานสายตรวจ แต่เป็นหน่วยงานที่มีขนาดเล็ก มีข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร

ในปี พ.ศ. 2553 สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้บูรณาการหน่วยงานในสังกัดที่มีภาระหน้าที่ประจำอยู่แล้ว ที่เห็นว่ามีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมที่มีลักษณะเกี่ยวกับงานต่างชาติ ให้มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ในความผิดที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติขึ้นมาอีกหน้าที่หนึ่ง โดยจัดตั้งเป็นศูนย์ประสานงานป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ในระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประกอบด้วย หน่วยปฏิบัติการหลัก หน่วยสนับสนุนการปฏิบัติ และหน่วยร่วมปฏิบัติสนับสนุนข้อมูลและการศึกษาอบรม บริการ และอำนวยความสะดวก ดำเนินงานประสานการปฏิบัติและสืบสวนสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน รวมทั้งประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ พร้อมทั้งได้มีการมอบหมายอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน และยังมีศูนย์ประสานงานป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติในระดับภาค และระดับจังหวัดอีกด้วย

เมื่อพิจารณาโครงสร้างการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีลักษณะโครงสร้างแบบชั่วคราว เป็นโครงสร้างที่ไม่เป็นทางการ (Informal Organization) ซึ่งอยู่ภายในองค์กรขนาดใหญ่ ที่มีโครงสร้างองค์การแบบเป็นทางการ (Formal Organization) โดยจะมีการจัดกลุ่มงานเฉพาะขึ้น (Task Force) มีลักษณะเป็นการจัดองค์การแบบชั่วคราว สมาชิกของกลุ่มงานมีงานปกติอยู่แล้ว ทำงานประจำอยู่ในหน่วยงานต่าง ๆ กัน มารวมตัวกันเพื่อปฏิบัติการกิจป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติอีกหน้าที่หนึ่ง เมื่องานนั้นเสร็จเรียบร้อย สมาชิกก็จะแยกย้ายกันไปทำงานตามฝ่ายของตน จะคงไว้เฉพาะฝ่ายที่ทำหน้าที่จัดเก็บและเชื่อมโยงข้อมูลและกลับมาปฏิบัติงานร่วมกันอีกเมื่อมีภารกิจ โดยจะรวมตัวขึ้นเมื่อมีปัญหาหรือภารกิจเร่งด่วน โดยทีมงานจะเปรียบเสมือนองค์กรย่อย ๆ ที่สมาชิกแต่ละคนจะมีความรู้ มีทักษะ และความชำนาญที่แตกต่างกันไปเปรียบเสมือนฝ่ายต่าง ๆ ขององค์กรที่เข้ามาทำงานร่วมมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของทีม ซึ่งมีข้อดีคือ มีความประหยัด แต่ไม่เหมาะสมสำหรับองค์กรที่มีภาระงานประจำที่ต้องการบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง

ด้านการปฏิบัติงาน

ในอดีต การปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีรูปแบบแนวทางเหมือนกับการป้องกันและปราบปรามคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป กล่าวคือ เมื่อเกิดคดีอาชญากรรมข้ามชาติขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบของตำรวจหน่วยใด ก็เป็นภารกิจและความรับผิดชอบของหน่วยงานนั้น ในการดำเนินการไปตามอำนาจหน้าที่

ต่อมาในปี พ.ศ. 2556 ได้มีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 เป็นการเพิ่มศักยภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้ทันสมัย ทัดเทียม

กับอารยประเทศ แต่มีข้อปฏิบัติที่ละเอียดอ่อน มีขั้นตอนมาก ไม่สะดวกในการปฏิบัติ เกิดความล่าช้า ประกอบกับเป็นเรื่องใหม่ จึงทำให้เจ้าหน้าที่หลีกเลี่ยงที่จะใช้บังคับกฎหมายตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยใช้บังคับตามกฎหมายอื่นที่มีอยู่เดิมและเคยถือปฏิบัติมา ซึ่งทำให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์การ กล่าวคือ ไม่ได้ดำเนินการแบบขุศรากลอนโคนตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556

แนวทางในการปฏิบัติงาน เมื่อเกิดคดีอาชญากรรมข้ามชาติในพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยปฏิบัติใด ก็เป็นภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยปฏิบัตินั้น ในการดำเนินการสืบสวนติดตามจับกุมและสอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ในกรณีที่เป็นคดีไม่สลับซับซ้อนหรือเป็นเรื่องที่หน่วยปฏิบัติที่รับผิดชอบอยู่นั้น มีขีดความสามารถในการปราบปรามได้ หน่วยปฏิบัตินั้น ๆ ก็จะดำเนินการไป เหมือนกับการปราบปรามคดีเรื่องอื่น ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบ ทั้งนี้ ไม่กระทบต่ออำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่พบการกระทำผิด ซึ่งหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในกรณีที่เป็นเรื่องสลับซับซ้อน จำนวนผู้กระทำผิด และพฤติการณ์ในการกระทำผิดของคนร้าย เกินขีดความสามารถของหน่วยปฏิบัติผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจะเป็นผู้พิจารณา ตั้งคณะทำงานสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีเป็นการเฉพาะคดีไป

ในส่วนของผู้ปฏิบัติงานของศูนย์ป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ที่มีตำแหน่งภาระงานประจำอยู่แล้ว ได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติอีกหน้าที่หนึ่ง เป็นการเพิ่มภาระงานให้ผู้ปฏิบัติ ขวัญกำลังใจ แรงจูงใจ และความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติจึงอยู่ในระดับต่ำ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษารูปแบบการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในสามมิติ คือ ด้านนโยบาย ด้านโครงสร้าง และด้านการปฏิบัติงาน พบว่า ในแต่ละด้านยังมีข้อจำกัดอยู่บ้างตามที่ปรากฏในผลการวิจัย เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงขอนำหลักการบริหารจัดการมาเป็นข้อเสนอแนะในรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านนโยบาย

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรกำหนดนโยบายให้ครอบคลุมภารกิจทุก ๆ ด้าน รวมทั้งนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมข้ามชาติด้วย ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นนโยบายในภาพรวมหรือเน้นโดยเฉพาะตามความเหมาะสมของสถานการณ์

สำหรับแผนป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

- ควรมีการกำหนดระยะเวลาของแผนให้ชัดเจนแน่นอน รวมทั้ง
- ควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาตามแผน เพื่อจะได้ทราบผลการดำเนินการตามแผน และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการวางแผนครั้งต่อไป
- ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบขั้นตอนในการปฏิบัติที่เป็นปัญหาในการปฏิบัติและก่อให้เกิดความล่าช้า จนทำให้เกิดปัญหาแก่ผู้ปฏิบัติ และทำให้ผู้ปฏิบัติหลีกเลี่ยงที่จะปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายที่มีอยู่

ด้านโครงสร้างองค์การ

ควรจัดโครงสร้างองค์การแบบเป็นทางการที่มีขนาดเหมาะสมกับภารกิจ โดยการบูรณาการหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ซึ่งมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศระดับปฏิบัติการ (Thai Immigration 24/7 Center: TIC) ที่บูรณาการร่วมกับฐานข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ควรมีการบริหารจัดการเป็นสายการบังคับบัญชาตั้งแต่ระดับบนจนมาถึงระดับล่างเป็นรูปแบบพีระมิด มีการกำหนดอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจน การคัดเลือกบุคลากรจะต้องจัดผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญเฉพาะทางอย่างมืออาชีพ มีการควบคุมการปฏิบัติงานอย่างมีระเบียบแบบแผน การเลื่อนตำแหน่ง เงินเดือน การพิจารณาความดีความชอบต้องอยู่บนพื้นฐานการตัดสินใจของผู้ที่อยู่ในสายบังคับบัญชาระดับสูง ตามหลักการจัดโครงสร้างระบบราชการของ Weber

ด้านการปฏิบัติงาน

ควรจัดให้มีอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ เทคโนโลยีใหม่ ๆ รองรับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 เช่น เครื่องดักฟังโทรศัพท์ เครื่องมือและอุปกรณ์สื่อสาร ยานพาหนะ รวมทั้งอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย มีอานุภาพทัดเทียมกับอาวุธของกลุ่มองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

ควรจัดให้มีชุดปฏิบัติการในการสืบสวนปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติขึ้นโดยเฉพาะ

ควรจัดให้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ ความเข้าใจถึงแนวทางการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นเรื่องใหม่และมีระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติที่ยุงยาก

ควรมีการสร้างขวัญกำลังใจ และแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อการปฏิบัติงานด้านป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการบริหารงานปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้รับค่านิยมจากผู้บริหารระดับสูงในการทำคดีใหญ่ ๆ ที่ได้รับความสนใจ หรือเป็นคดีที่สร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวง มีผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ ที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูง คือ รูปแบบที่ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เข้าไปควบคุมดูแล การปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติอย่างใกล้ชิด โดยการเลือกใช้บุคลากรที่ให้ความไว้วางใจ มีความรู้ความสามารถ มีความทุ่มเทในการทำงาน มาเป็นทีมงานในการดำเนินการ โดยมีรางวัลตอบแทนเป็นความดีความชอบจากผู้บังคับบัญชา /ในการที่จะได้เลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่งซึ่งนับเป็นรูปแบบการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่ผู้บังคับบัญชาระดับสูงของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ นิยมนำมาใช้กับคดีใหญ่ ๆ และประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง

รายการอ้างอิง

- กระทรวงการต่างประเทศ กรมอาเซียน. (2558). *อาเซียนแก้ไขปัญหาค้าการร้ายสากล อาชญากรรมข้ามชาติและปัญหาอาชญากรรมที่เกี่ยวเนื่องกันอย่างไร 2558*. วันที่ค้นข้อมูล 10 กันยายน 2558, เข้าถึงได้จาก http://hq.prd.go.th/prTechnicaLDM/ewt_newsphp?nid=1101 &filename=index
- คณิต จินดาวรรณ. (2558). *รายงานพิเศษ “สรุปเหตุการณ์ระเบิดแยกราชประสงค์”*. วันที่ค้นข้อมูล 10 กันยายน 2558, เข้าถึงได้จาก http://thainews.prd.go.th/website_th/news/news_detail/wnpol580_8220010009
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พุทธศักราช 2556. (2556, 26 มิถุนายน) *ราชกิจจานุเบกษา*. 130(55ก), หน้า 130.
- ศาลอาญา. (2539, 11 กรกฎาคม). *เรื่อง ร่วมกันมีวัตถุประสงค์. คดีหมายเลขดำที่ 3867/2537 คดีหมายเลขแดงที่ 3764/2539*.
- สุรัสวดี ราชกุลชัย. (2547). *การวางแผนและการควบคุมทางการบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Joutsen, M. (2002). *International cooperation against transnational organized crime*. Resource material series no 59, Fuchu, UNAFEI.
- Marine, F. J. (1999). *The threats post by transnational crimes and organized crime groups*, Resource material series no 54, Fuchu, UNAFEI.
- Mueller, G. O. (2000). Transnational crime-definitions and concepts. *Handbook of Transnational Crime and Justice*, 4(3-4), 13-21.

- Ohr, B. G. (2001). *Effective methods to combat transnational organized crime in criminal justice processes*. In Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders (UNAFEI) 1-26, Harumi-cho, Fuchu, Tokyo, Japan.
- Singh, S. P. (2002). *Transnational organized crime: The Indian perspective*. In Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders (UNAFEI) 1-26, Harumi-cho, Fuchu, Tokyo, Japan.
- Tanapongpruch, S (2002). *Transnational organized crime in Thailand*. In Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders (UNAFEI) 1-26, Harumi-cho, Fuchu, Tokyo, Japan.
- Tijhuis, A. J. G., (2006). *Transnational crime and the interface between legal and illegal actors the case of the illicit art and antiquities trade*. Doctoral Thesis, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Leiden University.
- United Nations (1995, 23 November) *Convention against Transnational Organized Crime*. New York: United Nations.
- United Nations. (2000, 15 November). *Convention against Transnational Organized Crime*. New York: United Nations.
- 9-11-attacks. (2001). Retrieved October, 5 2015, from <http://www.history.com/topics/9-11-attacks>, 2001

Chapter

12

ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาล กับความพึงพอใจของประชาชน ที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถของตำรวจรถไฟ

Relation Between Good Governance and People's Satisfaction of the Railway Police to Duty on Train

อภิชาติ วงษ์ศรี (Apichart Wongsri)*

* พันตำรวจตรี, สารวัตรสถานีตำรวจรถไฟสุวรรณภูมิ กองกำกับการ 4 กองบังคับการตำรวจรถไฟ
Inspector of Suvarnabhumi Railway Station, Sub-Division 4, Railway Police Division

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของหลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของหลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการปฏิบัติที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นทัศนคติ และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟ ผ่านความเชื่อมั่นทัศนคติ และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชน เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ และเพื่อเสนอแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ ใช้การศึกษาเชิงผสมกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนผู้โดยสารรถไฟใน 4 เส้นทางหลัก จำนวน 90,419 คน/ วัน โดยกำหนดขนาดตัวอย่าง (Sampling size) ตามสูตรของ Yamane (1967, p. 111) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 97 ($\alpha = .03$) ได้ 1,098 คน

ระดับการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ อยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.88 ด้านหลักความเสมอภาคมากเป็นอันดับที่ 1 กล่าวคือ มีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.96 ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ อยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.92 โดยให้คะแนนด้านการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟ ทำให้ท่านเกิดความรู้สึกไว้วางใจที่จะใช้บริการรถไฟต่อไป มากเป็นอันดับที่ 1 กล่าวคือ มีการปฏิบัติตามหลักนั้น อยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.95 ระดับทัศนคติของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ พบว่า อยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.89 โดยให้คะแนนด้านการแสดงออกทางท่าทีและการใช้วาจาของตำรวจรถไฟส่งผลต่อทัศนคติของท่านที่มีต่อตำรวจรถไฟมากเป็นอันดับที่ 1 กล่าวคือ มีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับ

ค่าเฉลี่ย 3.93 ระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชน ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ อยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.87 โดยให้คะแนนด้านท่านรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย เมื่ออยู่บนขบวนรถไฟ มากเป็นอันดับที่ 1 กล่าวคือ มีการปฏิบัติตามหลักนั้น อยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.95 ระดับความพึงพอใจของประชาชน ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟ บนขบวนรถไฟ ให้คะแนนอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.86 โดยให้คะแนน ด้านคุณภาพการบริการ มากเป็นอันดับที่ 1 กล่าวคือ มีการปฏิบัติตามหลักนั้น อยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.90 ตัวแปรด้านหลักธรรมาภิบาล ด้านความ เชื่อมั่น ด้านทัศนคติ ด้านความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม และด้านความ พึงพอใจของประชาชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกัน โดยมีค่าความสัมพันธ์ อยู่ระหว่าง 0.689 ถึง 0.806 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล/ ความพึงพอใจ/ ความสัมพันธ์

Abstract

The purpose of this research is to study the relation of good governance and passenger's satisfaction, confidence, attitude and criminal fear, and to study how good governance affects directly or indirectly to passenger's satisfaction, and to study the issues and the solutions of the railway police's duty. This research used mixed method. There were 90,419 passengers/day separated in 4 groups from 4 different main routes, and there were 1,098 passengers at the confidence level of 97 percent ($\alpha = .03$) Yamane (1967, p. 111)

Good governance is usually used in the railway police's work. The overall average is 3.88. The equality principle is the most used one; the average of using this principle is 3.96. The average of passenger's confidence in the railway police is 3.92; the confidence in train service has the most score; the average of using this principle is 3.95. The average of a good attitude toward railway police's duty is 3.89; railway police's behavior has the most score; the average of using this principle is 3.93. The average of passenger feeling safe from crime is 3.87; lots of passengers feel safe from any danger; the average of using this principle is 3.95. Lots of passengers satisfied with the railway police's work; the average score is 3.86. The service quality has the most score; the average of using this principle is 3.90. The variables of good governance, confidence, attitude, criminal fear and passenger's satisfaction have a positive relation. The relation rate is between 0.689 to 0.806.

Keywords: Good Governance/ Satisfactions/ Relation

บทนำ

ตำรวจรลไฟ เริ่มต้นขึ้นเมื่อปี 2437 ในขณะนั้นกรมตำรวจสังกัดกระทรวงมหาดไทย ได้เริ่มวางมาตรการความคุ้มครองและรักษาทรัพย์สินของกรมรถไฟ จึงได้จัดตั้ง “กองตระเวนรักษาทางรถไฟสายนครราชสีมา” ขึ้นมา พ.ศ. 2437 และปี พ.ศ. 2495 ตามพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมตำรวจในกระทรวงมหาดไทย ได้จัดตั้ง “กองตำรวจรถไฟ” ซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากองบังคับการ โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อป้องกันและปราบปรามเหตุร้ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่ของการรถไฟ ตลอดจนให้การป้องกันรักษาทรัพย์สินและผลประโยชน์ของการรถไฟ โดยมีอำนาจปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับ และประกาศกฎกระทรวงในสมัยนั้น หน้าที่ตำรวจรถไฟมุ่งปฏิบัติงานให้แก่ เส้นโลหิตของชาติ 5 ประการ คือ 1) รักษาทรัพย์สินการรถไฟ 2) รักษาผลประโยชน์ 3) ป้องกันเหตุและระงับเหตุมิให้เกิดขึ้นกับการรถไฟ 4) ให้ความสงบสุขเรียบร้อยและช่วยเหลือประชาชนผู้โดยสาร ให้ได้รับความสะดวกและปลอดภัย และ 5) พิทักษ์รักษาและป้องกันภัยแก่ผู้ปฏิบัติงานของการรถไฟทั่วราชอาณาจักร ส่วนในด้านการป้องกันชีวิตและทรัพย์สิน ตำรวจรถไฟต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนขบวนรถไฟไม่น้อย เช่น เรื่องการลักทรัพย์ทั้งของการรถไฟและผู้โดยสาร การยกยอก ฉ้อโกง วิ่งราวทรัพย์ บุกรุกเขตการรถไฟ การประทุษร้ายต่อผู้ปฏิบัติงานของการรถไฟ การวางเพลิงและก่อวินาศกรรม จับกุมผู้ไม่เสียค่าโดยสารและค่าระวาง ป้องกันมิให้เกิดการชนกันของรถไฟหรือรถยนต์ชนคน สัตว์เลี้ยง ต่าง ๆ และป้องกันการขว้างปาขบวนรถ ฯลฯ การบริการและให้ความปลอดภัยแก่ประชาชน ตำรวจรถไฟได้ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำทุกขบวนเพื่อป้องกันการลักทรัพย์ของผู้โดยสาร ให้บริการและความปลอดภัยแก่ประชาชน ซึ่งมีขบวนรถในความรับผิดชอบวันละ 162 ขบวน (การรถไฟแห่งประเทศไทย, 2500, หน้า 58)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้านการพัฒนางานตำรวจให้โปร่งใส มีมาตรฐาน เป้าประสงค์ที่ 2.2 ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ ซึ่งให้ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการและการปฏิบัติงานของตำรวจ ลดความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2554, หน้า 11) ตามนโยบายการบริหารราชการของพลตำรวจเอก สมยศ พุ่มพันธุ์ม่วง ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557) ข้อ 5.1 ระดมสรรพกำลังให้สถานีตำรวจเพิ่มมาตรฐานการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการบริการรับใช้ประชาชนให้ได้รับความสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส เป็นธรรม ตามหลักธรรมาภิบาล ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการตำรวจเป็นมิตร มีความพึงพอใจ รักและศรัทธาตำรวจ และตามแผนปฏิบัติการของกองบังคับการตำรวจรถไฟประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 ตามยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างเสริมความเข้มแข็งในการบริหาร เป้าประสงค์ที่ 1 การบริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาลและมีจริยธรรม (กองบังคับการตำรวจรถไฟ, 2556ข, หน้า 6) ตามแผนที่ได้กล่าวมานั้นล้วนมุ่งเน้นให้ตำรวจรถไฟปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจ เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ได้รับความสะดวกในการให้บริการ และเป็นการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานสากล ยอมรับกัน ในหลายประเทศ ในการให้บริการและการปฏิบัติงานของตำรวจรถไฟ

ผู้วิจัยเห็นว่า การให้บริการแก่ผู้โดยสาร บนขบวนรถไฟ โดยยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่นั้นเกิดความพึงพอใจแก่ประชาชน จึงสนใจปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาลของตำรวจรถไฟว่าเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ 5 ประการ ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของหลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชน
- 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของหลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่น ทศนคติ และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชน
- 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟ ผ่านความเชื่อมั่น ทศนคติ และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชน
- 4) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ และ
- 5) เพื่อเสนอแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชาชนที่โดยสารรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทยประจำปีงบประมาณ 2557 (ตุลาคม 2556 - กันยายน 2557) โดยแบ่งออกเป็น 4 เส้นทางทั้งสิ้น 33,002,947 คน/กลุ่มตัวอย่าง

กำหนดขนาดตัวอย่าง (Sampling Size) ตามสูตรของ Yamane (1967, p. 111) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 97 ($\alpha = .03$) และขนาดตัวอย่างตามความคลาดเคลื่อน ($\pm = 3\%$) จากประชากร 90,419 คน/วัน ดังนั้นจะต้องใช้กลุ่มตัวอย่าง 1,098 คน การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยขั้นตอนแรกใช้การสุ่มตัวอย่างชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามเส้นทางได้ดังนี้ 1) เส้นทางสายเหนือ จำนวน 231 คน 2) เส้นทางสายตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 307 คน 3) เส้นทางสายตะวันออก จำนวน 176 คน และ 4) เส้นทางสายใต้ จำนวน 384 คน จากนั้น ขั้นตอนที่สองใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อเลือกสถานีรถไฟที่จะใช้การเก็บข้อมูล และสถานีดังกล่าวมีสถานีตำรวจรถไฟหรือหน่วยบริการตั้งอยู่ รวมทั้งเป็นสถานีรถไฟที่ครอบคลุมเส้นทางการเดินรถไฟในสายนั้นๆ ได้แก่ 1) เส้นทางรถไฟสายเหนือ ประกอบด้วย 1.1) สถานีรถไฟเชียงใหม่ 1.2) สถานีรถไฟนครสวรรค์ และ 1.3) สถานีรถไฟอยุธยา 2) เส้นทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 2.1) สถานีรถไฟอุดรธานี 2.2) สถานีรถไฟขอนแก่น 2.3) สถานีรถไฟนครราชสีมา และ 2.4) สถานีรถไฟอุบลราชธานี 3) เส้นทางรถไฟสายตะวันออก ประกอบด้วย 3.1) สถานีรถไฟอรัญประเทศ และ 3.2) สถานีรถไฟฉะเชิงเทรา และ 4) เส้นทางสายใต้ ประกอบด้วย 4.1) สถานีรถไฟหัวหิน 4.2) สถานีรถไฟทุ่งสง และ 4.3) สถานีรถไฟหาดใหญ่ ขั้นตอนสุดท้ายใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) อีกครั้ง จะได้ประชากรตัวอย่างที่จะเก็บข้อมูลแต่ละสถานีรถไฟ

ได้แก่ 1) เส้นทางรถไฟสายเหนือ จำนวน 231 คน ประกอบด้วย 1.1) สถานีรถไฟเชียงใหม่ 77 คน 1.2) สถานีรถไฟนครสวรรค์ 77 คน และ 1.3) สถานีรถไฟอุตุยา 77 คน 2) เส้นทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ 307 คน ประกอบด้วย 2.1) สถานีรถไฟอุดรธานี 77 คน 2.2) สถานีรถไฟขอนแก่น 77 คน 2.3) สถานีรถไฟนครราชสีมา 77 คน และ 2.4) สถานีรถไฟอุบลราชธานี 76 คน 3) เส้นทางรถไฟสายตะวันออก 176 คน ประกอบด้วย 3.1) สถานีรถไฟฉะเชิงเทรา 88 คน และ 3.2) สถานีรถไฟรัฐประเศ 88 คน และ 4) เส้นทางสายใต้ 384 คน ประกอบด้วย 4.1) สถานีรถไฟหัวหิน 128 คน 4.2) สถานีรถไฟทุ่งสง 128 คน และ 4.3) สถานีรถไฟหาดใหญ่ 128 คน การเก็บข้อมูลประชากรจากผู้เดินทางบริเวณสถานีรถไฟและได้แบ่งช่วงเวลาในการสุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงเวลา 06.00 - 14.00 น. และ 14.00 - 20.00 น. โดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 7 วัน โดยตั้งแต่วันที่ 16 - 22 พฤษภาคม 2559

เครื่องมือการวิจัย

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 7 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ความถี่ของการใช้บริการ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการนำธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ ซึ่งหลักธรรมาภิบาลประกอบไปด้วยหลักประสิทธิภาพ หลักประสิทธิผล หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบ/ สามารถตรวจสอบได้ หลักเปิดเผย/ โปร่งใส หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค หลักการมีส่วนร่วม/ การพยายามแสวงหาฉันทามติ หลักการกระจายอำนาจ หลักคุณธรรม/ จริยธรรม ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อ

การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟ ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟ ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความหวาดกลัวอาชญากรรมของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟ ตอนที่ 6 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ โดยประกอบไปด้วย ด้านกระบวนการ/ ขั้นตอน, การให้บริการ, ด้านเจ้าหน้าที่/ บุคลากรผู้ให้บริการ, ด้านความสะดวก/ สิ่งอำนวยความสะดวก และด้านคุณภาพการบริการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ ได้แก่ ด้านหลักธรรมาภิบาล ด้านความเชื่อมั่น ด้านทัศนคติ และด้านความหวาดกลัวอาชญากรรม และระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟ โดยวิธีการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์แปลความหมาย จากการใช้สูตรการหาอันตรภาคชั้น

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติของตำรวจรถไฟ กับปัจจัยด้านความเชื่อมั่น ทัศนคติ ความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม และด้านความพึงพอใจของประชาชนผู้โดยสาร ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านหลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟกับปัจจัยด้านความเชื่อมั่น ทัศนคติ และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม

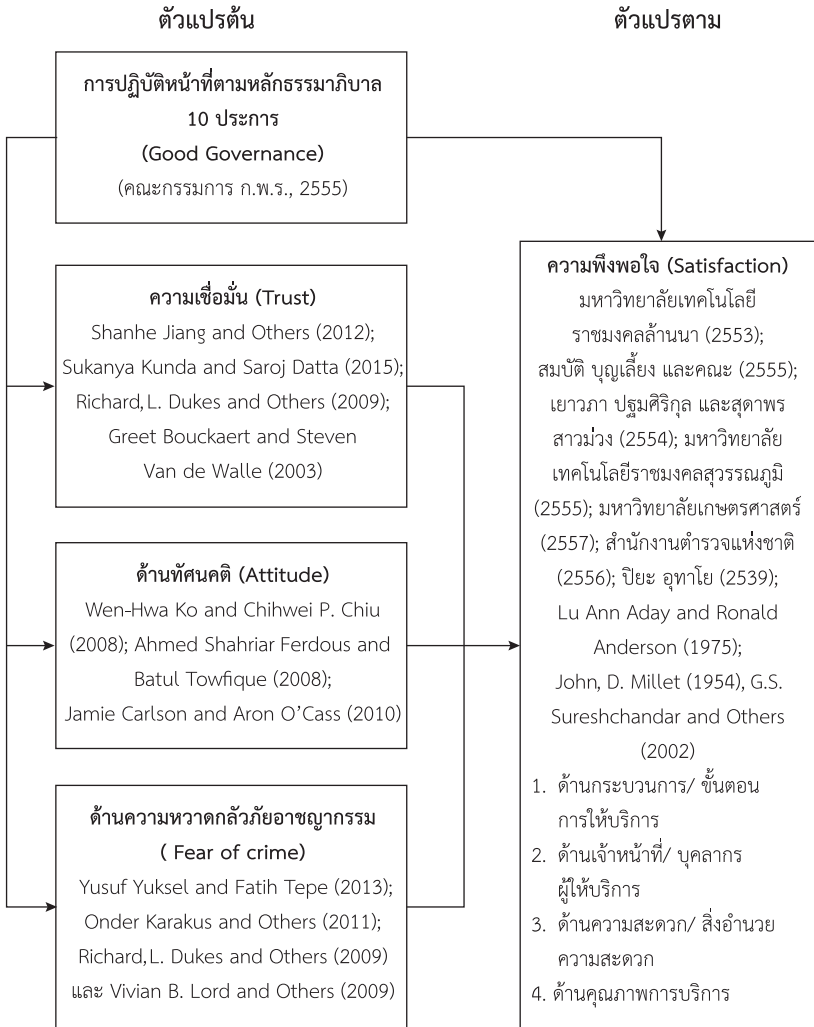
การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) โดยใช้โมเดลสมการโครงสร้างเป็นตัวทำนาย (Structural Equation Modelling) เพื่อวิเคราะห์การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟที่ส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่น ทศนคติ และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม และส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ ผ่านปัจจัยด้านความเชื่อมั่น ทศนคติ และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ 1) ค่าความถี่ (Frequency) 2) ค่าร้อยละ (Percentage) 3) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Arithmetic Mean) 4) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division)

สถิติวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบระดับความสัมพันธ์และทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจของประชาชนกับด้านหลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ และทดสอบความสัมพันธ์และทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างด้านหลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ กับความเชื่อมั่น ทศนคติ และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชน 2) การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modelling) เพื่อวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของปัจจัยด้านการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟ ผ่านปัจจัยด้านความเชื่อมั่น ทศนคติ และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม และศึกษาปัจจัยด้านการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟที่ส่งผลโดยตรงต่อปัจจัยด้าน ความเชื่อมั่น ทศนคติ และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม

การวิจัยเชิงคุณภาพสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นปัญหา อุปสรรค
ที่ค้นพบจากการวิจัยเชิงปริมาณ และนำไปพัฒนา ปรับปรุง และเป็น
ข้อเสนอแนะ แนวทางสำหรับตำรวจรถไฟในการปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถไฟ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 16 คน กระจาย 3 เส้นทาง
ได้แก่ ประชาชนผู้โดยสารรถไฟ จำนวน 8 คน เจ้าหน้าที่ตำรวจรถไฟที่ปฏิบัติ
หน้าที่บนขบวนรถไฟ จำนวน 4 คน และสารวัตรสถานีตำรวจรถไฟ จำนวน
4 คน รวมเป็น 8 คน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ มีผลการศึกษาดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ระดับการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ ให้คะแนนอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.88 โดยให้คะแนนด้านหลักความเสมอภาค มากเป็นอันดับที่ 1 กล่าวคือ มีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.96 ด้านหลักนิติธรรม เป็นอันดับ 2 มีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.93 รองลงมาเป็นด้านหลักการกระจายอำนาจ มีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.93 และด้านหลักประสิทธิผล เป็นลำดับสุดท้าย มีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.78

ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ ให้คะแนนอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.92 โดยให้คะแนนด้านการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟ ทำให้ท่านเกิดความรู้สึกไว้วางใจที่จะใช้บริการรถไฟต่อไป มากเป็นอันดับที่ 1 กล่าวคือ มีการปฏิบัติตามหลักนั้น อยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.95 รองลงมาเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟทำให้ท่านรู้สึกอุ่นใจ และปลอดภัย มีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.93 และด้านตำรวจรถไฟเปิดโอกาสให้ผู้โดยสารเข้ามามีส่วนรับรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นลำดับสุดท้าย มีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.89

ระดับทัศนคติของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับทัศนคติของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ ให้คะแนนอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.89 โดยให้คะแนนด้านการแสดงออกทางท่าทีและการใช้วาจาของตำรวจรถไฟส่งผลต่อทัศนคติของท่านที่มีต่อตำรวจรถไฟมากเป็นอันดับที่ 1 กล่าวคือ มีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.93 รองลงมาเป็นด้านทัศนคติเชิงบวกต่อตำรวจรถไฟ ทำให้ท่านมีความรู้สึกอยากกลับมาใช้บริการการรถไฟอีก มีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.91 และด้านตามประสบการณ์ของท่าน ท่านมีทัศนคติต่อตำรวจรถไฟในเชิงบวก เป็นลำดับสุดท้าย มีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.85

ระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ ให้คะแนนอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.87 โดยให้คะแนนด้านท่านรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและร่างกายเมื่ออยู่บนขบวนรถไฟมากเป็นอันดับที่ 1 กล่าวคือ มีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.95 รองลงมาเป็นด้านตำรวจรถไฟมีมาตรการที่ดีในการรักษาความปลอดภัยแก่ผู้โดยสารรถไฟ มีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.88 และด้านท่านรู้สึกว่าอาชญากรรมหรือการกระทำผิดบนขบวนรถไฟในปัจจุบันลดน้อยลง เป็นลำดับสุดท้าย มีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.84

ระดับความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ ให้คะแนน

อยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.86 โดยให้คะแนนด้านคุณภาพการบริการ มากเป็นอันดับที่ 1 กล่าวคือ มีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.90 ด้านเจ้าหน้าที่/ บุคลากร ผู้ให้บริการเป็นอันดับที่ 2 มีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.89 รองลงมาเป็นด้าน กระบวนการ/ ขั้นตอนการให้บริการ มีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.84 และด้านความสะดวก/ สิ่งอำนวยความสะดวกเป็นลำดับสุดท้าย มีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.79

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ กับปัจจัยด้านความเชื่อมั่นทัศนคติ และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชน และกับความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ พบว่า ตัวแปรด้านหลักธรรมาภิบาล ด้านความเชื่อมั่น ด้านทัศนคติ ด้านความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม และด้านความพึงพอใจของประชาชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกัน โดยมีค่าความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.689 ถึง 0.806 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

การวิเคราะห์สมการทำนายของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟที่ส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ ผ่านปัจจัยด้านความเชื่อมั่น ทัศนคติ และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม พบว่า หลักธรรมาภิบาล มีอิทธิพลทางตรงต่อความเชื่อมั่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.899 มีอิทธิพลทางตรงต่อทัศนคติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.889 มีอิทธิพลทางตรงต่อความหวาดกลัวอาชญากรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.891 และมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมกับความพึงพอใจของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีขนาดของอิทธิพลทางตรงเท่ากับ

0.542 และมีอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.390 ความเชื่อมั่น มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของประชาชน (SAT) อย่างมีสำคัญทางสถิติ โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.31

ทัศนคติมีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.148 และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.258

2. ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟ ในด้านหลักความเสมอภาคประชาชนค่อนข้างที่จะเห็นด้วยว่า การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟในปัจจุบัน ปฏิบัติตามหลักความเสมอภาคในระดับมาก ปฏิบัติหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติหรือให้อภิสิทธิ์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ในส่วนของหลักนิติธรรมนั้น ประชาชนผู้โดยสารรถไฟก็ยิ่งเห็นด้วยว่าตำรวจรถไฟมีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่ในระดับมากแล้ว มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ซึ่งในส่วนการปฏิบัติตามหลักความเสมอภาคและหลักนิติธรรมนี้ จะช่วยให้ประชาชนเกิดความรู้สึกพึงพอใจ ทัศนคติไปในทางบวก เกิดความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เกิดความเชื่อมั่นที่จะกลับมาใช้บริการอีก เพราะเมื่อขึ้นมาบนขบวนรถไฟก็สามารถอุ่นใจได้ว่าตำรวจรถไฟสามารถให้ความเป็นธรรมกับประชาชนผู้โดยสารรถไฟได้ และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการบังคับใช้หลักนิติธรรม หรือกฎหมายบนขบวนรถไฟอย่างเข้มงวด

หลักคุณธรรมและจริยธรรมนั้น ถูกคาดหวังให้ตำรวจรถไฟมีการปฏิบัติตามหลักนั้นอยู่มาก เพราะด้วยทัศนคติและข่าวที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเกี่ยวกับความไม่สุจริตของตำรวจ ทำให้ประชาชนเกิดความไม่มั่นใจว่าการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจะกระทำไปด้วยความมีคุณธรรม เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

และสร้างความเชื่อมั่น ทัศนคติที่ดีต่อประชาชน หลักคุณธรรมและจริยธรรม จึงเป็นหลักที่เจ้าหน้าที่ตำรวจควรตระหนักให้มาก นอกจากนี้ หลักการควบคู่ กับหลักคุณธรรมและจริยธรรม ที่ตำรวจรถไฟควรมียึดถือปฏิบัติคือ หลักความโปร่งใส การปฏิบัติหน้าที่ การตรวจค้นสัมภาระ ค้นตัวบุคคล ควรกระทำอย่างโปร่งใส สามารถให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ การแสดงความบริสุทธิ์ใจให้ประชาชนเห็นก่อนลงมือทำการตรวจค้นนั้นเป็นเรื่องจำเป็น เพราะนอกจากจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนว่าจะได้รับความเป็นธรรม และเกิดความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟแล้ว ยังช่วยให้ตำรวจรถไฟนั้นไม่มีข้อครหา ข้อสงสัย หรือถูกท้วงติงว่าปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่โปร่งใส กลั่นแกล้งประชาชน

ด้านความเชื่อมั่น ทัศนคติ และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม ของประชาชนนั้น เป็นเรื่องที่ตำรวจรถไฟควรให้ความสำคัญ การปฏิบัติหน้าที่ ของตำรวจรถไฟนั้นล้วนส่งผลต่อความเชื่อ ทัศนคติ และความหวาดกลัว ภัยอาชญากรรมของประชาชน การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟตามหลัก ธรรมาภิบาล จะสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชน เพราะเมื่อพิจารณาหลัก ธรรมาภิบาลแล้วจะพบว่าประกอบไปด้วยหลักการมากมาย ที่จะช่วยให้ ผู้ที่ยึดถือปฏิบัติ สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชน สังคมและเป็นไปตามกรอบการปฏิบัติที่ดีได้ เมื่อประชาชนนั้นได้รับการบริการ หรือการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีธรรมาภิบาลนั้น ย่อมทำให้ประชาชนเชื่อมั่น ในตัวตำรวจรถไฟ ว่าสามารถช่วยเหลือให้ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นที่พึงของประชาชนได้ นอกจากนี้ ยังส่งผลทำให้ทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิด ของประชาชนนั้นเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ขึ้น จากเดิมประชาชนอาจมี ความกลัวที่จะใช้บริการรถไฟหรือมีทัศนคติในแง่ลบเกี่ยวกับตำรวจรถไฟ แต่หากได้สัมผัสการปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถไฟของตำรวจรถไฟตามหลัก ธรรมาภิบาลแล้ว จะช่วยส่งเสริมทำให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อ

ตำราวรรณคดี และสุดท้ายความปลอดภัยนั้นเป็นหลักใหญ่ใจความสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่ของตำราวรรณคดีบนขบวนรถไฟ การปฏิบัติหน้าที่ของตำราวรรณคดีนั้น นอกเหนือจากการบริการในด้านต่าง ๆ การกระทำในส่วนของการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เพื่อให้บนขบวนรถไฟเกิดความเรียบร้อย สงบสุข ไม่มีอาชญากรรม ล้วนทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนผู้โดยสารรถไฟ หรือคนรอบข้างนั่นเอง ลดความหวาดกลัวว่าจะเกิดอาชญากรรมหรือภัยอันตรายแก่ตัวประชาชนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ความพึงพอใจของประชาชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่ตำราวรรณคดีจะต้องตระหนักถึงอย่างมาก เพราะด้วยสถานการณ์ปัจจุบันความพึงพอใจของประชาชนเป็นสิ่งที่สะท้อนการปฏิบัติหน้าที่ของตำราวรรณคดีได้ เมื่อการวิจัยนี้สามารถค้นพบได้ว่า การปฏิบัติตามหลักใดหรือปัจจัยใด ที่จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจมากที่สุด ตำราวรรณคดีจึงควรเน้นการปฏิบัติตามหลักนั้นให้มาก เพื่อให้การปฏิบัติเกิดประสิทธิภาพต่อความพึงพอใจได้มากที่สุด

ปัญหาอุปสรรคของปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำราวรรณคดีบนขบวนรถไฟ ปัญหาที่ประชาชนผู้โดยสารบนขบวนรถไฟนั้น ส่วนใหญ่เป็นการที่ประชาชนผู้โดยสารผู้อื่นมาขึ้นในที่ที่ห้ามขึ้น เช่น บริเวณข้อต่อระหว่างโบกี้รถไฟ บริเวณตู้รถไฟที่ไม่ได้มีที่นั่งสำหรับผู้โดยสารท่านั้น เป็นต้น ทำให้ประชาชนผู้โดยสารรถไฟเกิดความรำคาญจากการสูบบุหรี่ พูดคุยเสียงดัง หรือรู้สึกไม่ปลอดภัยจากผู้โดยสารท่านอื่น ดังนั้น ตำราวรรณคดีจะต้องเข้มงวดในการดำเนินการให้เกิดความเรียบร้อยแก่ผู้โดยสารรถไฟ นอกจากนี้ ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ กำลังพลของตำราวรรณคดีขาดแคลน ไม่สามารถดูแลรักษาความปลอดภัยได้ทุกขบวนรถไฟ สถานที่พักบนขบวนรถไฟสำหรับให้ตำราวรรณคดีพักหรือใช้ในการรับแจ้งเหตุ หรือห้องควบคุมผู้ต้องหานั้น ยังไม่มีความพร้อมทุกขบวน

เกิดความไม่สะดวกแก่ทั้งตำรวจรถไฟและทั้งประชาชนผู้โดยสารที่เข้ามาติดต่อกัน และปัญหาที่สำคัญอีกประการเกี่ยวข้องกับตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจรถไฟเอง การแต่งกาย การใช้วาจา และการเตรียมความพร้อมทางอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ยังไม่มีความพร้อม ขาดแคลน และยังไม่มีความเป็นมืออาชีพเท่าที่ควร นอกจากนี้ การปฏิบัติของตำรวจรถไฟนั้นยังมีความสับสน ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ขาดกรอบการปฏิบัติและการชี้แจงนโยบายจากผู้บังคับบัญชาที่ชัดเจน

แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ ผู้บังคับบัญชาจะต้องมีนโยบายในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟอย่างชัดเจน มีคู่มือหรือกรอบการปฏิบัติที่สามารถปฏิบัติได้จริง รวมทั้งมีมาตรการในการควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามกรอบและระเบียบที่กำหนด จัดหากำลังพลที่ขาดแคลนให้กับสถานีตำรวจรถไฟเพิ่มเติม และปรับปรุงโยกย้ายกำลังพล ให้นำกำลังพลที่มีสมรรถภาพทางร่างกาย มีความพร้อมในการดูแลรักษาความปลอดภัยบนขบวนรถไฟ มาปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถไฟ สร้างจิตสำนึกให้ตำรวจรถไฟต้องยึดหลักธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะหลักคุณธรรมและจริยธรรม และสุดท้ายต้องประสานการปฏิบัติกับการรถไฟแห่งประเทศไทย เพื่อให้การทำงานมีความสอดคล้องกัน มีประสิทธิภาพ และขอรับการสนับสนุนด้านพื้นที่บนขบวนรถไฟ เพื่อให้ตำรวจรถไฟสามารถมีห้องพัก ที่รับแจ้งเหตุและห้องควบคุมผู้ต้องหา ไว้เพื่อบริการประชาชนบนขบวนรถไฟ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชน ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ในประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟ บนขบวนรถไฟ ในด้านหลักความเสมอภาคและหลักนิติธรรม ตำรวจรถไฟ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้โดยสารรถไฟต้องการให้ตำรวจรถไฟปฏิบัติต่อผู้โดยสารรถไฟอย่างมีความเสมอภาค เท่าเทียมกันทุกคน ไม่เลือกปฏิบัติผู้ใดผู้หนึ่ง ยึดหลักนิติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิทักษ์พงศ์ กางการ (2554) และสอดคล้องกับคำนิยามที่ UNESCAP และ World Bank Institute ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับหลักนิติธรรม โดยเป็นส่วนสำคัญของธรรมาภิบาลที่ได้ให้ความหมายไว้ ซึ่งให้คำนิยามตรงกันว่า หลักนิติธรรมเป็นสิ่งที่แต่ละฝ่ายต้องยอมรับ ปฏิบัติตามกฎกติกา มีกรอบการปฏิบัติโดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยเชิงปริมาณที่ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านนิติธรรม สามารถอธิบายหลักธรรมาภิบาลได้มากที่สุด โดยมีค่าน้ำหนักของตัวแปร เท่ากับ 0.860 โดยมีค่าความแปรปรวนร้อยละ 74 นอกจากนี้ จากงานวิจัยเชิงคุณภาพยังชี้ให้เห็นว่า หลักคุณธรรมและจริยธรรม เป็นหลักที่ประชาชน คาดหวังให้ตำรวจรถไฟยึดถือปฏิบัติเป็นอย่างมากอีกด้านหนึ่ง แม้แต่การวิจัยเชิงคุณภาพในด้านของตำรวจรถไฟเองก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ที่จะต้องยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรม ในการปฏิบัติหน้าที่ บนขบวนรถไฟ เพื่อที่จะให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น มีทัศนคติที่ดี เกิดความปลอดภัย และมีความพึงพอใจต่อตำรวจรถไฟที่ปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถไฟ และสอดคล้องกับงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2557) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โครงการประเมินประสิทธิภาพสถานีตำรวจและความเชื่อมั่น

ของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า หลักคุณธรรมและจริยธรรม สามารถอธิบายหลักธรรมาภิบาลได้เป็นอันดับที่ 2 โดยมีค่าน้ำหนักของตัวแปร 0.852 โดยมีค่าความแปรปรวนร้อยละ 73

ความเชื่อมั่นของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟ ในด้านการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟนั้น ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนมากที่สุด และภาพลักษณ์จากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟนั้น ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า ภาพลักษณ์จากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟนั้นส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นของประชาชนสามารถอธิบายปัจจัยความเชื่อมั่นได้มากที่สุด โดยมีค่าน้ำหนักของตัวแปรเท่ากับ 0.834 มีค่าความแปรปรวนร้อยละ 70 นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของ Geert Bouckaert and Steven Van de Walle (2003) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบการวัดค่าของความเชื่อมั่นของประชาชนและความพึงพอใจของตัวชี้วัดของหลักธรรมาภิบาล: ความยากของการเชื่อมตัวชี้วัดและความพึงพอใจ โดยสามารถอธิบายได้ว่า ความน่าเชื่อถือหรือความเชื่อมั่นนั้น สามารถวัดได้จากงานบริหารงานภาครัฐ ถึงแม้ว่าจะไม่ชัดเจนว่าทุกระดับการบริหารงานของภาครัฐจะมีอิทธิพลทั้งหมดก็ตาม และเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นของประชาชน ตำรวจรถไฟควรมีความเคร่งครัดในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัด

ทัศนคติของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่มีผลมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพที่สนับสนุนว่า การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟทำให้เกิดทัศนคติในเชิงบวกต่อตำรวจรถไฟ โดยในด้านการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟที่ทำให้ประชาชนเกิดทัศนคติในเชิงบวกนี้ สามารถอธิบาย

ด้านทัศนคติได้มากที่สุด โดยมีค่าน้ำหนักของตัวแปร 0.816 มีความแปรปรวนร้อยละ 67 และสอดคล้องกับค่านิยามด้านทัศนคติที่ คักดีไทย สุรกิจบวร (2545, หน้า 138) ที่ได้นิยามไว้ว่า ทัศนคติเกิดจากความรู้สึก และแนวโน้มของพฤติกรรมบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของ สถานการณ์ต่าง ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ซึ่งสรุปได้ว่า ประชาชนจะมีทัศนคติที่ดีต่อตำรวจรถไฟหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ

ความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม เป็นภารกิจสำคัญที่ตำรวจรถไฟ จะต้องปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถไฟเพื่อให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ลดความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนผู้โดยสารบนขบวนรถไฟ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Richard, L. Dukes and Others (2009, pp. 297 - 318) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบความพึงพอใจของประชาชน กับการบริการของตำรวจ พบว่า ยังมีความรู้สึกปลอดภัยในละแวกบ้าน มีมากเท่าไร ความพึงพอใจในการให้บริการของตำรวจจะเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น และยิ่งความรู้สึกถึงความปลอดภัยในละแวกบ้าน โดยผู้ตอบแบบสอบถาม มีมากเท่าไร ความรู้สึกที่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจเพียงพอต่อการรับคำสั่งและ สอบสวนการก่ออาชญากรรมมีมากขึ้นเท่านั้น และงานวิจัยดังกล่าว ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า ในด้านที่ประชาชนมีความรู้สึก ปลอดภัยในชีวิตและร่างกายเมื่ออยู่บนขบวนรถไฟ ที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุด และเป็นตัวแปรที่สามารถอธิบายความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมได้มากที่สุด โดยมีค่าน้ำหนักของตัวแปรเท่ากับ 0.811 มีความแปรปรวนร้อยละ 66 นอกจากนี้ งานวิจัยเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่าความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ผู้โดยสารบนขบวนรถไฟนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมาก ตำรวจรถไฟจะต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มแข็ง ปรามปรามอาชญากรรม อย่างจริงจัง มีเกิดตรวจตรารักษาความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ ประชาชนมั่นใจ อบอุ่นใจ และลดความรู้สึกว่าจะมีภัยอันตรายหรือ ความไม่ปลอดภัยที่จะเกิดขึ้นแก่ประชาชนผู้โดยสารบนขบวนรถไฟ

ความพึงพอใจของประชาชนโดยรวมนั้นอยู่ในระดับมาก โดยในด้านคุณภาพการบริการนั้นมีระดับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด และพบว่าคุณภาพการบริการนั้น สามารถอธิบายตัวแปรด้านความพึงพอใจของประชาชนได้มากที่สุด โดยมีค่าน้ำหนักของตัวแปร 0.909 มีค่าความแปรปรวนร้อยละ 83 สอดคล้องกับงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ประชาชนและตำรวจรถไฟเห็นว่า คุณภาพการบริการนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญ (ปิยากร หวังมหาพร, 2560) การที่ตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจรถไฟมีบุคลิกลักษณะที่เป็นมิตร ใจกว้างที่สุภาพ บริการช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนลำบาก เช่น ผู้โดยสารที่สูงอายุ เด็ก หญิงตั้งครรภ์ และนักบวช เป็นต้น ตำรวจรถไฟเองต้องสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และมีความเป็นมืออาชีพในการปฏิบัติ โดยมีงานวิจัยของ Maria H. Vinagre and José Neves (2008, pp. 87-103) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของคุณภาพการบริการและอารมณ์ของผู้ป่วยต่อความพึงพอใจที่ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านคุณภาพการบริการนั้นมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคมากที่สุด และในส่วนของเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรผู้ให้บริการนั้น เป็นปัจจัยรองลงมาที่ประชาชนเห็นว่า มีระดับค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับที่ 2 ซึ่งหากตำรวจรถไฟนั้นสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นบนขบวนรถไฟได้อย่างเหมาะสมกับสภาพปัญหา จะทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจมากขึ้น ส่วนของงานวิจัยเชิงคุณภาพนั้นก็ได้นเน้นย้ำให้เห็นว่า คุณภาพจากการปฏิบัติหน้าที่หรือการบริการของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟนั้น เป็นสิ่งที่สำคัญเพราะรูปแบบหรือผลลัพธ์ที่ออกมาจากการปฏิบัติหน้าที่หรือการบริการนั้นส่งผลโดยตรงต่อประชาชนผู้โดยสารตำรวจรถไฟ นอกจากนี้ ประชาชนยังคาดหวังให้ตำรวจรถไฟนั้นมีความเป็นมืออาชีพ มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการปฏิบัติงาน มีความยิ้มแย้มแจ่มใส จริงใจ เป็นมิตรต่อประชาชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของ ตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ ผลการวิจัยเชิงปริมาณนั้นเป็นไปตามสมมติฐาน การวิจัยที่ 1, 2 และ 3 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่น ทัศนคติ ความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม และความพึงพอใจของประชาชน และส่งผลโดยอ้อมต่อความพึงพอใจของประชาชน ผ่านปัจจัยด้านความเชื่อมั่น ทัศนคติ และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม ซึ่งในด้านหลักคุณธรรมและ จริยธรรม ตำรวจรถไฟได้ให้ความสำคัญแก่หลักการดังกล่าวเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับความคิดเห็นของประชาชนที่ได้สัมภาษณ์ว่า ต้องการให้ตำรวจรถไฟปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรมมากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อให้เกิด ผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์สูงสุด ตรงตามหลักธรรมาภิบาลและเกิดความพึงพอใจ แก่ประชาชน รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่น สร้างทัศนคติที่ดี และลดความ หวาดกลัวภัยอาชญากรรมได้อีกด้วย

ปัจจัยด้านหลักธรรมาภิบาลนั้น จากการศึกษาวิจัยพบว่า การปฏิบัติ หน้าที่ของตำรวจรถไฟตามหลักธรรมาภิบาลส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจ ของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะ อุฑาโย (2539) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการงานตำรวจ โดยพบว่า พฤติกรรมการมุ่งเน้นการบริการมีอิทธิพลต่อตัวแปรสูงสุด รองลงมาเป็น ด้านกระบวนการการให้บริการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทักษ์พงศ์ การกาง (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารเทศบาลเมืองตามหลัก ธรรมาภิบาล โดยพบว่า การบริการเทศบาลเมืองตามหลักธรรมาภิบาลนั้น ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ ซึ่งพบว่า ด้านกระบวนการ ขั้นตอนการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับที่ 2 นอกจากนี้ จากการศึกษา วิจัยพบว่า ประเด็นตัวแปรของหลักธรรมาภิบาลด้านนิติธรรม สามารถ อธิบายผลความพึงพอใจได้มากที่สุด อธิบายได้ว่า ประชาชนชี้ให้เห็นว่า

หากตำรวจรถไฟยึดหลักนิติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถไฟให้มากขึ้น จะทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจได้มากที่สุด รองลงมาเป็นด้านหลักคุณธรรมและจริยธรรม ในด้านหลักคุณธรรมและจริยธรรมนี้ ยังมีการวิจัยเชิงคุณภาพที่สนับสนุนว่า หลักคุณธรรมและจริยธรรม เป็นหลักการที่สำคัญ อันเป็นที่คาดหวังของประชาชนให้ตำรวจรถไฟปฏิบัติตามหลักดังกล่าว หรือแม้แต่ตำรวจรถไฟเองยังตระหนักได้ถึงความสำคัญของหลักคุณธรรมและจริยธรรม ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เกิดประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ความพึงพอใจของประชาชน ตำรวจรถไฟจะต้องตระหนักและยึดถือคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่ตั้ง มีจิตสำนึกที่จะปฏิบัติหน้าที่หรือบริการประชาชนด้วยความมีเมตตา กรุณา ยึดหลักธรรมคำสอนอันเป็นประโยชน์แก่สังคม เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ หลักนิติธรรมก็ต้องมีการปฏิบัติควบคู่กันไปด้วย ตำรวจรถไฟควรยึดถือกฎ ระเบียบ และกรอบแนวทางที่ถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่เลือกปฏิบัติ และบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

ด้านความเชื่อมั่น ทศนคติ และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชน เป็นปัจจัยที่การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟส่งผลโดยตรงต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟนั้น ล้วนใกล้ชิดกับประชาชน การกระทำ การพูดคุยหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนขบวนรถไฟจากตำรวจรถไฟ จะต้องเกี่ยวข้องและถูกประชาชนพบเห็น เพราะฉะนั้นแล้ว การปฏิบัติหน้าที่หรือการให้บริการใด ๆ บนขบวนรถไฟย่อมส่งผลต่อความเชื่อมั่น ทศนคติ และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sukanya Kunda and Saroj Datta (2015); Richard, L. Dukes and Others ที่ถูก (2009); Greet Bouckaert and Steven Van de Walle (2003); Wen-Hwa Ko and Chihwei P. Chiu (2008); Ahmed Shahriar Ferdous and Batul Towfique (2008); Jamie Carlson and Aron

O’Cass (2010); Yusuf Yuksel and Fatih Tepe (2013); Onder Karakus and Others (2011) และ Vivian B. Lord and Others (2009) ที่เมื่อทำการวิเคราะห์แล้วพบว่า ปัจจัยด้านปฏิบัติงานนั้น ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน ทศนคติ และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม นอกจากนี้ประชาชนยังเชื่อว่า การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟที่ดีจะทำให้ประชาชนนั้นเกิดความเชื่อมั่นในตัวตำรวจรถไฟ เชื่อมั่นที่จะกลับเข้ามาใช้บริการของการรถไฟ มีทัศนคติที่ดีต่อตำรวจรถไฟ มีมุมมองที่เกี่ยวข้องกับตำรวจรถไฟไปในทิศทางที่ดีขึ้น เมื่อประชาชนอยู่บนขบวนรถไฟมั่นใจได้ว่าตำรวจรถไฟจะสามารถให้บริการประชาชนได้อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม มีความเสมอภาคเท่าเทียม บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อให้ประชาชนนั้นเกิดความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ลดความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม ดังนั้น ตำรวจรถไฟจะต้องสร้างภาพลักษณ์ในการบริการหรือการปฏิบัติหน้าที่ที่ดี ให้ประชาชนเกิดความรู้สึกปลอดภัย เป็นมิตร เกิดความรู้สึกอยากกลับมาใช้บริการการรถไฟอีก นอกจากนี้ ยังจะต้องเร่งปราบปรามการกระทำผิดบนขบวนรถไฟอย่างเด็ดขาด ไม่ปล่อยให้มีการกระทำผิดเล็กน้อยเกิดขึ้น เพราะการกระทำผิดเล็กน้อยนี้ สร้างความรำคาญและความรู้สึกไม่ปลอดภัยแก่ประชาชนผู้โดยสาร ซึ่งกระทบต่อความเชื่อมั่น ทศนคติ ความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม และความพึงพอใจของประชาชนเป็นอย่างมาก

เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟแล้วประชาชนเกิดความพึงพอใจ ตำรวจรถไฟจะต้องยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรม ในการปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถไฟ โดยตำรวจรถไฟนั้นจะต้องไม่ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่นอย่างไม่เป็นธรรม ตำรวจรถไฟนั้นต้องปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชนผู้โดยสารรถไฟ เช่น การไม่สูบบุหรี่ ดื่มสุรา ประพฤติตนเป็นที่รำคาญ เสียงดัง

โดยไม่จำเป็น เป็นต้น และสิ่งสำคัญยิ่ง ตำรวจรถไฟนั้นจะต้องไม่เรียกรับสินบนหรือผลประโยชน์จากผู้ใดผู้หนึ่งบนขบวนรถไฟ นอกจากนี้ ตำรวจรถไฟนั้นต้องยึดหลักนิติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่โดยเคร่งครัด โดยจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบและกฎหมายที่กำหนดเท่านั้น การบังคับใช้กฎหมายแก่ประชาชนต้องเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติและต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นหลัก ด้วยตัวแปรด้านหลักธรรมาภิบาลทั้ง 2 หลักนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ตัวแปรดังกล่าวสามารถอธิบายหลักธรรมาภิบาลได้มากที่สุด ในสองอันดับแรก และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องการให้ตำรวจรถไฟมีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ ความพึงพอใจของประชาชนนั้น แม้ผลการวิจัยจะพบว่าประชาชนให้ระดับความพึงพอใจด้านคุณภาพการบริการมากที่สุดก็ตาม แต่ด้วยปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ สามารถอธิบายตัวแปรด้านความพึงพอใจได้มากที่สุด อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้น ตำรวจรถไฟเองต้องปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาลแล้ว ต้องสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ คำนึงถึงความต้องการของประชาชนมาก่อน เมื่อประชาชนแจ้งเหตุ หรือมีการติดต่อกับตำรวจรถไฟนั้น ตำรวจรถไฟจะต้องทำการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องและแจ้งผลให้ประชาชนทราบ เพื่อให้ประชาชนเกิดความอุ่นใจว่ามีเจ้าหน้าที่ดำเนินการเรื่องดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟตามหลักธรรมาภิบาลนั้นจะต้องมีมาตรฐานอันเป็นสากล ซึ่งบุคคลทั่วไปสามารถยอมรับได้ หากแม้ตำรวจรถไฟสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาลได้จริง แต่ไม่ได้มาตรฐานก็ยากที่ประชาชนจะเกิดความพึงพอใจ และสุดท้ายเนื่องจากตำรวจรถไฟเป็นหน่วยงานที่เป็นที่พึ่งพาของประชาชนบนขบวนรถไฟ ตำรวจรถไฟต้องสามารถแนะนำหรือชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมาแก่ประชาชนผู้โดยสารรถไฟได้

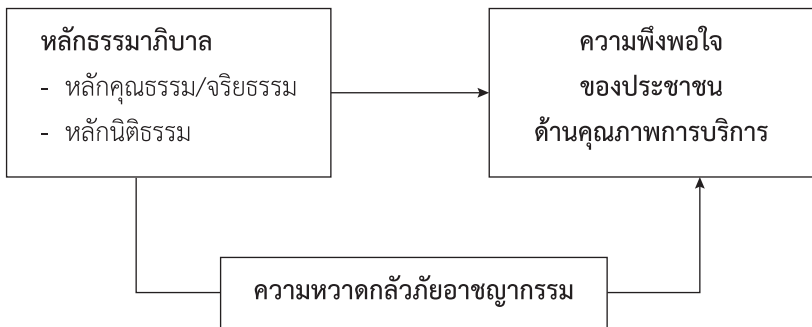
ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ประชาชนผู้โดยสารบนขบวนรถไฟ พบว่าประชาชนและตำรวจรถไฟเองยังเห็นว่าตำรวจรถไฟที่ปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถไฟนั้นยังมีไม่เพียงพอ เนื่องด้วยขบวนรถไฟที่ให้บริการมีหลายขบวน แต่ตำรวจรถไฟที่ปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถไฟนั้น มีไม่ครบและไม่ครอบคลุมทุกขบวนรถไฟ ในบางครั้งขบวนรถไฟสายสั้นหรือสายชานเมือง ไม่มีตำรวจรถไฟปฏิบัติหน้าที่ทำให้ผู้โดยสารบนขบวนรถไฟบางคนประพฤติดนสร้าง ความเดือดร้อนรำคาญ ทะเลาะวิวาท ต้มสุรา สูบบุหรี่ในที่ห้ามสูบ ทำให้ประชาชนผู้โดยสารท่านอื่นเกิดความไม่รู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจรถไฟเองในการให้บริการนั้นยังขาดการมีปฏิสัมพันธ์กับประชาชน ตำรวจรถไฟพูดคุยกับประชาชนโดยมีท่าทางที่แข็งกระด้าง ไม่เป็นมิตร ใช้น้ำเสียงที่กระโชกโฮกฮาก ทำให้ประชาชนไม่กล้าที่จะเข้าไปพูดคุย เมื่อเกิดปัญหา นอกจากนี้ ปัญหาของผู้โดยสารบนขบวนรถไฟมักจะกระทำผิดอยู่บ่อยครั้ง เช่น การยืนในบริเวณที่ไม่ใช่ตู้โดยสารของตน สูบบุหรี่ส่งกลิ่นรบกวนผู้โดยสารท่านอื่น เป็นต้น เมื่อตำรวจรถไฟมาดำเนินการให้กลับไปอยู่ในที่ของตน หรือปราบปรามการกระทำอันสร้างความเดือดร้อนรำคาญแล้วนั้น ไม่นานกลุ่มคนเหล่านี้ก็กลับมากระทำอีกครั้ง ทำให้ประชาชนนั้นเดือดร้อนและรู้สึกไม่ปลอดภัย ในด้านที่ตำรวจรถไฟและผู้บังคับบัญชาของตำรวจรถไฟ เห็นว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ ตำรวจรถไฟบางนายขาดจิตสำนึกในการบริการ อาจเป็นเพราะเป็นกำลังพลที่มีอายุมากและเบื่อหน่ายงานที่ซ้ำซากจำเจ ทำให้ขาดประสิทธิภาพและจิตสำนึกในการให้บริการ เมื่อให้บริการประชาชนก็ทำด้วยความไม่เต็มใจส่งผลให้ประชาชนเกิดความไม่พึงพอใจต่อตำรวจรถไฟ ส่วนในด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกนั้น ตำรวจรถไฟเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งว่าบนขบวนรถไฟยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจรถไฟ

อยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นห้องสำหรับพักผ่อนเมื่อต้องปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถไฟที่เดินทางช่วงกลางคืน ที่นั่งสำหรับปรับแก้ความจากประชาชน ห้องควบคุมผู้ต้องหา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีเพียงบางขบวนรถไฟเท่านั้นที่สามารถจัดทำให้กับเจ้าหน้าที่ได้ ด้านอุปกรณ์ อาวุธ การแต่งกายและความพร้อม จากการวิจัยเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่าตำรวจรถไฟบางนายยังไม่มีความพร้อมในด้านนี้ การแต่งกายยังขาดความทะมัดทะแมง บางครั้งเครื่องแบบเก่าและไม่สะอาด อุปกรณ์ที่จะต้องใช้ในการทำงานไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพบนขบวนรถไฟ เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินไม่สามารถใช้เครื่องมือสนับสนุนการแก้ไขปัญหาได้ และสุดท้ายเป็นปัญหาจากการปฏิบัติของการรถไฟแห่งประเทศไทยในระดับสถานีรถไฟ บ่อยครั้งการประกาศเสียงตามสายเพียงแจ้งเตือนประชาชนให้ทราบถึงข้อมูลขบวนรถไฟที่กำลังจะเข้าและออกสถานีรถไฟนั้นยังขาดประสิทธิภาพ บ่อยครั้งสื่อสารกับประชาชนผิดหรือไม่สามารถสื่อสารกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดปัญหาประชาชนขึ้นขบวนรถไฟผิด ทำให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมากมาย ประชาชนเหล่านั้นจึงมาขอความช่วยเหลือกับตำรวจรถไฟที่ปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถไฟ แต่ด้วยมีข้อจำกัดหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่ที่จำเป็นจะต้องปฏิบัติบนขบวนรถไฟ ระเบียบข้อกฎหมาย รวมไปถึงลักษณะของการเดินทางของรถไฟที่ไม่สามารถเดินทางย้อนกลับไปได้ จึงไม่สามารถที่จะช่วยเหลือประชาชนผู้โดยสารที่เกิดปัญหาเหล่านั้นได้เท่าที่ควร

แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟในด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟประเด็นที่สำคัญที่ประชาชนอยากให้มีการพัฒนาประกอบไปด้วย ด้านความเพียงพอของตำรวจรถไฟที่ปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถไฟ กองบังคับการตำรวจรถไฟหรือหน่วยบังคับบัญชาที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการประเมินกำลังพล ตรวจสอบความต้องการของกำลังพลที่สัมพันธ์กับปริมาณที่แท้จริง แล้วทำการสรรหา

กำลังพลเพื่อทดแทนและเพิ่มเติมให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างครอบคลุม กับภารกิจและเกิดประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน ด้านการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อเป็นการพัฒนาให้ตำรวจรถไฟต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด ตามกฎหมาย จึงควรมีนโยบายการปฏิบัติที่ชัดเจน มีระเบียบกำหนดการปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรม และมีการตรวจสอบจากผู้บังคับบัญชาและหน่วยงาน ข้างเคียงในการปฏิบัติ และทั้งนี้ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแจ้งเหตุและ เบาะแสเหตุการณ์ที่ผิดระเบียบหรือกฎหมายที่เกิดขึ้นบนขบวนรถไฟแก่ตำรวจ รถไฟ ในด้านความมีปฏิสัมพันธ์ของตำรวจรถไฟนั้น เพื่อให้ตำรวจรถไฟนั้น ปรับปรุงปฏิบัติหน้าที่และให้บริการได้อย่างตรงตามความต้องการของประชาชน จึงต้องมีการฝึกอบรมแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ ให้เกิดมาตรฐานและ มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟนั้นอย่างใกล้ชิด ปรับปรุง ทัศนคติของตำรวจรถไฟให้มีจิตใจที่จะบริการประชาชน (Service Mind) ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชน ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ พบว่า ปัจจัยด้านหลัก ธรรมาภิบาลมีอิทธิพลโดยตรงต่อความพึงพอใจของประชาชนและโดยอ้อม ผ่านปัจจัยด้านอื่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สรุปออกมาเป็นกรอบความคิดผลการวิจัย ในครั้งนี้ ดังนี้

ภาพประกอบที่ 2 กรอบแนวความคิดสรุปผลจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกองบังคับการตำรวจรถไฟ ควรจัดหาคุคลากรมาเพิ่มเติมให้ตรงตามปริมาณงานที่เกิดขึ้น เพื่อลดความขาดแคลนของเจ้าหน้าที่ตำรวจรถไฟที่ปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถไฟ

2. ควรมีนโยบาย หรือกรอบการปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถไฟให้กับตำรวจรถไฟที่ปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถไฟ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติที่มีมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

3. ควรประสานกับการรถไฟแห่งประเทศไทย เพื่อเร่งจัดหาสถานที่อำนวยความสะดวกสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจรถไฟที่ปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถไฟ พร้อมทั้งติดตั้งป้ายประกาศบนขบวนรถไฟ สถานีรถไฟ และเสียงประกาศให้ประชาชนทราบ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าพบเจ้าหน้าที่ตำรวจได้สะดวกยิ่งขึ้น

4. ควรมีการปรับปรุงข้อกำหนดที่เจ้าหน้าที่ตำรวจรถไฟใช้ปฏิบัติบนขบวนรถไฟ ให้เกิดความทันสมัย สอดคล้องกับการปฏิบัติโดยให้สามารถปฏิบัติได้จริง และเกิดประสิทธิภาพในการปราบปรามและควบคุมอาชญากรรม

5. ควรมีโครงการฝึกอบรมตำรวจรถไฟ เพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีแก่ตำรวจรถไฟ มีจิตสำนึกในการบริการ มีความเป็นมืออาชีพในการบริการประชาชน และมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่บนขบวนรถไฟ เพื่อสามารถแก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ควรปรับปรุงระบบการปฏิบัติหน้าที่และการบริการของตำรวจรถไฟให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เช่น มีการประเมินผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จำนวนอาชญากรรมที่เกิดขึ้นบนขบวนรถไฟ หรือเก็บสถิติเหตุการณ์ที่สำคัญที่เกิดขึ้น เพื่อสามารถประเมินแล้วกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. ต้องประสานการปฏิบัติกับการรถไฟแห่งประเทศไทยอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชนผู้โดยสารรถไฟ และประชุมหารือร่วมกันเพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติให้สอดคล้องกันในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว

8. ควรจัดหาวัสดุ และอุปกรณ์อย่างเพียงพอและต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจรถไฟบนขบวนรถไฟ ให้สามารถบริการประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ

รายการอ้างอิง

- กองบังคับการตำรวจรถไฟ. (2556ก). *คู่มือการปฏิบัติงานตำรวจรถไฟที่มีคุณภาพ (Quality Policing of Railway Police)*. กรุงเทพฯ: กองบังคับการตำรวจรถไฟ.
- กองบังคับการตำรวจรถไฟ. (2556ข). *แผนปฏิบัติราชการกองบังคับการตำรวจรถไฟประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557*. กรุงเทพฯ: กองบังคับการตำรวจรถไฟ.
- ประกาศสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2552, 7 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. 26(ตอนพิเศษ 130ง), 336 - 340.
- ปิยะ อุทโย. (2539). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการงานตำรวจ*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปิยากร หวังมหาพร. (2560). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ในการดูแลผู้สูงอายุของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน. *วารสารการเมือง การบริหารและกฎหมาย*, 9(1), 31-63
- พิทักษ์พงศ์ กางการ. (2554). *การบริหารเทศบาลเมืองตามหลักธรรมาภิบาล ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัย อุดรราชธานี, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยอุดรราชธานี.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2557). *โครงการประเมินประสิทธิภาพสถานีตำรวจ และความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545). *จิตวิทยาสังคม ทฤษฎี และการปฏิบัติการ*.
กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2554). *ยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.
2555 - 2564*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตำรวจ.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2556). *โครงการสำรวจความพึงพอใจของประชาชน
ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามนโยบายการบริหาร
ราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556*.
กรุงเทพฯ: กองวิจัย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2557). *แผนปฏิบัติราชการสำนักงานตำรวจแห่ง
ชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2558*. เอกสารแจกจ่าย. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์ตำรวจ.

Bouckaert, G. & Van de, W. S. (2003). Comparing Measure of Citizen
Trust and User Satisfaction as Indicators of Good Governance:
Difficulties in Linking Trust and Satisfaction Indicators.
International Review of Administrative Science, 69(1),
329 - 344.

Carlson, J. & O'Cass, A. (2010). Exploring the Relationships between
E-Service Quality, Satisfaction, Attitudes and Behaviors in
Content-Driven E-Service Websites. *Journal of Services
Marketing*, 24(2), 112 - 127.

Dukes, R. L., Portillos, E. & Miles, M. (2009). Model of Satisfaction
with Police Service, *Policing: An International Journal of Po-
lice Strategies & Management*. 32(2), 297 -318.

- Karakus, O., McGarrel, E. F. & Basibuyuk, O. (2011). Public Satisfaction with Law Enforcement in Turkey. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 34(2), 304 - 325.
- Ko, Wen-Hwa & Chiu, Chihwei P. (2008). The Relationships Between Brand Attitude, Customers' Satisfaction and Revisiting Intentions of the University Students-A Case Study of Coffee Chain Stores in Taiwan. *Journal of Foodservice Business Research*. 11(1), 79 - 95.
- Kunda, S, & Datta, S. K. (2015). Impact of Trust on the Relationship of E-service Quality and Customer Satisfaction, *EuroMed Journal of Business*, 10(1), 21 - 46.
- Lord, V. B., Kuhns, J. B. & Friday, P. C. (2009). Small City Communication Policing and Citizen Satisfaction. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 32(4), 574 - 594.
- Vinagre, M. H. & Neves, J. (2008). The Influence of Service Quality and Patients Emotions on Satisfaction, *International Journal of Health Care Quality Assurance*, 21(1), 87 - 103.
- Yuksel, Y. & Tepe, F. (2013). Citizen Satisfaction with Police and Community Policing. *European Scientific Journal*, 9(14), 29 - 48.

Yamane. (1967). *Statistic: An Introductory Analysis*. New York:
Harper & Row.

TAX

A large 3D rendering of the word "TAX" in bold, block letters. The letters are surrounded by several US dollar bills, some of which are falling or scattered around the base of the letters. The scene is set against a white background.

Chapter

13

การพัฒนาบุคลากรสายจัดเก็บภาษีอากร ที่ทำให้เป็นบุคลากรที่มีความสามารถสูง

The Development Enabling Tax Collector Section Personnel to be High-Performance Persons

นภาพรณ รัมโพธิ์ (Napaporn Rompho)*

* นิสิตปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการสาธารณะ วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Doctor of Philosophy Program in Public Enterprise Management Graduate
School of Commerce, Burapha University

บทคัดย่อ

การพัฒนาบุคลากรสายจัดเก็บภาษีอากร ให้เป็นผู้มีความสามารถสูง วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาบุคลากรสายจัดเก็บภาษีอากรของ กรมสรรพากร ให้เป็นผู้มีความสามารถสูงที่สามารถจัดเก็บภาษีอากรได้เกิน เป้าที่กำหนด โดยทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเชิงปริมาณจำนวน 374 ชุด ก่อนนำผลของแบบสอบถามเชิงปริมาณไปยืนยันผล โดยการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญของกรมสรรพากร จำนวน 13 ท่าน แล้วนำผลไปทดสอบกับ เจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถสูงจำนวน 13 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า **การจัดการ ด้านต่างๆ** การสรรหาบุคลากร ต้องคัดเลือกบุคลากรที่มีความตั้งใจที่จะ ทำงานร่วมกับองค์กร การรักษาบุคลากร โดยกำหนดเส้นทางก้าวหน้าในอาชีพ ที่มีระบบชัดเจนและมองเห็นเป็นรูปธรรมเป็นสิ่งจำเป็น และการสร้างความได้เปรียบ โดยฝึกให้บุคลากรคิดบวก จะส่งผลดีกับองค์กรในทุก ๆ ด้าน **ด้านการเงิน** การบริหารจัดการ อาทิ การมีกิจกรรมสนองภาระงาน จะเป็น ตัวกระตุ้นให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น การสร้างคนให้มีศักยภาพ จะทำให้เจ้าหน้าที่มีทักษะที่หลากหลาย สามารถจัดเก็บภาษีให้คุ้มค่า ประหยัด งบประมาณในการจ้างบุคลากรได้ การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยการฝึกให้เจ้าหน้าที่คิดบวก จะสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้องค์กร **ด้านผู้เสียภาษี** การบริหารจัดการที่ดี อาทิ การถ่ายทอดนโยบายลงสู่ผู้ปฏิบัติ มีกิจกรรมสนองต่อภาระงาน จะทำให้ผู้เสียภาษีได้รับความเป็นธรรม ได้รับความรู้ที่ถูกต้อง ทำให้เกิดความสมัครใจในการเสียภาษี ส่วนการพัฒนา บุคลากร เห็นว่าการจัดทำคู่มือการทำงาน ทำให้เกิดประโยชน์กับผู้เสียภาษี เพราะได้รับมาตรฐานเดียวกัน ส่วนการให้รางวัลและจูงใจ เห็นว่า การให้รางวัล จะทำให้คนทำงานทุ่มเทให้ราชการ **ด้านการจัดการระบบภายใน** การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน กรมสรรพากรมีการฝึกให้คนของกรมสรรพากร คิดบวก ส่งเสริมให้มีสมรรถนะ **ด้านการเรียนรู้และเติบโตขององค์กร**

การพัฒนาให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ มีกรอบ แนวปฏิบัติ สามารถทำงานได้ง่าย ส่งผลให้ผู้เสียภาษีพึงพอใจ ไม่หายไปจากระบบและมีความเข้าใจกรมสรรพากรมากขึ้น ประเด็นการรักษามูลค่าครุโดยกำหนดเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ ให้เป็นระบบที่ชัดเจนเป็นเรื่องจำเป็น เพราะพวกเขาจะทำให้องค์กรเจริญเติบโตและยั่งยืน และประเด็นสุดท้ายคือ การสร้างความได้เปรียบโดยการฝึกให้บุคลากรคิดบวก จะส่งผลดีกับองค์กรในทุก ๆ ด้าน

คำสำคัญ: การจัดเก็บภาษีให้ได้เกินเป้าหมาย/ ผู้มีความสามารถสูง

Abstracts

“The Development Enabling Tax Collector Section Personnel to be High -Performance Persons” The development of tax collectors to be highly talented staff had the purposes of studying the tax collectors of the Revenue Department for being talents to exceed the tax collection target. Data were collected by 374 copies quantitative questionnaires. The 13 interviewing with the Revenue Department experts to confirm the output, then had the output to be tested with 13 of talented staff. The research found that **The General Management** such as Recruitment must recruit staff with the intention to work with the organization, Retaining staff by routing career advance with clear system and a concrete vision is needed, and to create an Advantage by training personnel to think positive. Those will benefit the organization in all aspects. **The Financial Management** such as the management including the activities to

meet the workload that encouraging to works more efficiently. Creating the potential officials will have diverse skills, so tax collecting can be worthwhile and able to control budget to hire staff. Creating a competitive advantage by staff trained to think positive will create a good image for the organization. **The Taxpayers Services**, such as the good management to convey such a policy into practice, the activities to meet the workload will react to taxpayers to get the fairness and pay the tax voluntarily. The Human Resource Development by preparation of working manual will benefits to the taxpayers with the same standard. The rewards and incentives will make people to provide hard working to government services. **The Internal System Management** such as creating a competitive advantage, the Revenue Department has to train people to think positive for encouraging performance. **The Learning and Growth of the Organization** such as the knowledgeable staff development, easy to work with framework guidelines will result to the taxpayers satisfaction. They will not disappear from the system and have more understanding to the Revenue Department. The staff retentions by provide career progression route to a clear system is essential because they will sustain the growth of organization. And the last issue is to create an advantage by trained personnel to think positive will benefit the organization in every aspect.

Keywords: To exceed the tax collection target/ High-performance persons

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดทำงบประมาณแผ่นดินของรัฐบาลมีที่มาจากรายรับของรัฐบาล และฐานะการคลังของรัฐบาล ซึ่งรายได้ หมายถึง รายได้ที่น่าส่งคลังในแต่ละปีงบประมาณ ประกอบด้วย รายได้จากภาษีอากร รายได้จากการขายสิ่งของและบริการ รายได้จากรัฐพาณิชย์ รายได้อื่น ๆ และรายได้ที่มีใช้รายได้ ได้แก่ 1. เงินกู้ 2. การนำเงินคงคลังมาใช้ **รายจ่าย** หมายถึง รายจ่ายจริงจากเงินงบประมาณประจำปีงบประมาณนั้น ๆ และรายจ่ายจากปีงบประมาณก่อน ๆ ซึ่งเป็นรายจ่ายจากเงินกันไว้เบิกจ่ายเหลือในปี **เงินนอกงบประมาณ** หมายถึง เงินใด ๆ ที่ไม่ใช่เงินงบประมาณ ซึ่งส่วนราชการและองค์การนำมาฝากไว้กับกระทรวงการคลัง เช่น เงินกู้จากต่างประเทศ เงินทุนหมุนเวียน เป็นต้น **เงินกู้** หมายถึง การกู้เงินของรัฐบาลในแต่ละปีงบประมาณเพื่อชดเชยการขาดดุลงบประมาณ หรือเมื่อมีรายจ่ายสูงกว่ารายได้ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 9 ทวิของพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2502

สำหรับรายรับประเภทรายได้นั้น รายได้ที่เป็นภาษีอากรนั้นเป็นรายได้หลักของประเทศ ซึ่งเป็นร้อยละ 83.2 ของงบประมาณทั้งหมด รายได้จากเงินกู้ ร้อยละ 9.9 รายได้จากรัฐพาณิชย์ ร้อยละ 4.6 รายได้อื่น ๆ ร้อยละ 1.4 และการขายของและบริการ ร้อยละ 0.9

ข้อจำกัดของรายได้จากภาษีอากร มาจากการปรับอัตราภาษีนิติบุคคลจากร้อยละ 30 เป็นร้อยละ 23 ในปี พ.ศ. 2555 และลดลงจากร้อยละ 23 เป็นร้อยละ 20 ในปี พ.ศ. 2556 ทำให้กรมสรรพากรต้องทำงานหนักขึ้น โดยมีจำนวนบุคลากรเท่าเดิม ประกอบกับบุคลากรส่วนใหญ่ของกรมสรรพากร ร้อยละ 78.6 เป็นผู้ใกล้เกษียณอายุราชการแล้วทั้งสิ้น ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการจัดเก็บภาษีอย่างมาก กรมสรรพากรจึงจัดเก็บภาษีได้ไม่เต็มที่ สาเหตุสืบเนื่องมาจาก **ประการแรก** ผู้มีความเชี่ยวชาญของ

กรมสรรพากร ต้องเร่งถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคลากรรุ่นต่อมา เพื่อสะสมความเชี่ยวชาญ **ประการที่สอง** บุคลากรที่เชี่ยวชาญต้องจัดเก็บภาษีไปพร้อมกับ การถ่ายทอดความรู้ การจัดเก็บจึงไม่สามารถทำได้เต็มที่ **ประการที่สาม** บุคลากรที่รับเข้ามาใหม่ ยังไม่พร้อมที่จะจัดเก็บภาษีอย่างมืออาชีพ เนื่องจาก การอบรมความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่เพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ จะต้องฝึกปฏิบัติงานจริงอีกด้วย กรมสรรพากรจึงพบกับปัญหา การขาดความรู้ความสามารถ การขาดประสบการณ์ของบุคลากรและการขาดอัตรากำลังไปพร้อมกัน อีกทั้งในปัจจุบันมีธุรกิจใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย ประเภทของธุรกิจหลากหลายเพิ่มขึ้น รวมทั้งสลับซับซ้อนมากกว่าเดิม กรมสรรพากรต้องจัดเก็บภาษีให้ได้ตามเป้าหมายด้วยบุคลากรที่จำกัด และศึกษาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นไปพร้อมกัน บุคลากรต้องมีความสามารถเฉพาะด้านที่จำเป็น การทำให้บุคลากรในกรมสรรพากรเป็นผู้มีความสามารถสูง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตาม เมื่อกรมสรรพากร เป็นกรมที่จัดเก็บภาษีอากรเป็นหลัก ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การพัฒนาบุคลากรสายจัดเก็บภาษีอากร ให้เป็นบุคลากรที่มีความสามารถสูงที่สามารถจัดเก็บภาษีได้เกินกว่าเป้าหมายที่กำหนดนั้น มีความสำคัญกับภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบต้องงบประมาณที่ถูกกำหนดในการใช้เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ N. Venkateswaran (2012) ที่วิจัยเรื่อง กลยุทธ์สำหรับการนำการจัดการบุคคลที่มีความสามารถสูง มาใช้ใน บริษัท ซอฟต์แวร์ (Strategies for Adopting Talent Management Issues in Software Companies) พบว่า การมีบุคลากรที่มีความสามารถสูง จะทำให้บริษัทมีกำไรสูงขึ้น ส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น ผลผลิตของบริษัทมากยิ่งขึ้น และกลายเป็นบริษัทที่ประสบความสำเร็จในที่สุด และยังมีงานวิจัยจาก ผู้ที่ไม่ประสงค์จะเผยนามจากเอกสาร The Controller's Report (Institute of Management & Administration, New York, January 2013, p. 9-10) เรื่อง การจัดการบุคคลที่มีความสามารถสูงอย่างเข้มข้น เป็นแรงผลักดัน

ให้เกิดการเติบโตของรายได้ และผลกำไร (Strong Talent Management Drives Revenue Growth, Profit Margins) พบว่า การมีบุคลากรที่มีความสามารถสูง จะทำให้องค์กรมีความได้เปรียบในการแข่งขัน มีสมรรถนะตามที่ต้องการในอนาคตรวมถึงเป็นองค์กรที่ยั่งยืน อีกทั้งยังมีการยืนยันจากนักวิจัยที่ไม่ประสงค์จะเผยแพร่ จากเอกสารประชาสัมพันธ์ของสำนักพิมพ์ PR Newswire Association LLC ในปี ค.ศ. 2010 ได้แสดงในบทความเรื่อง ฝ่ายบริหาร วิธีการแบบบูรณาการ เงินทุน สินทรัพย์ การบริการซอฟต์แวร์ การวางแผนการสืบทอด (Executives; Integrated approach; Capita; Assets; Software services; Succession planning) ตอนหนึ่งว่า องค์กรที่มีความสามารถสูง พนักงานสามารถมีการวางแผนการทำงาน ปฏิบัติงานที่มีความยากให้เป็นงานง่าย ๆ ได้ และจะเป็นผู้ที่ช่วยสนับสนุนพนักงานที่มีอาวุโสน้อยกว่า ให้ทำงานได้ตามเป้าหมายเป็นอย่างดี

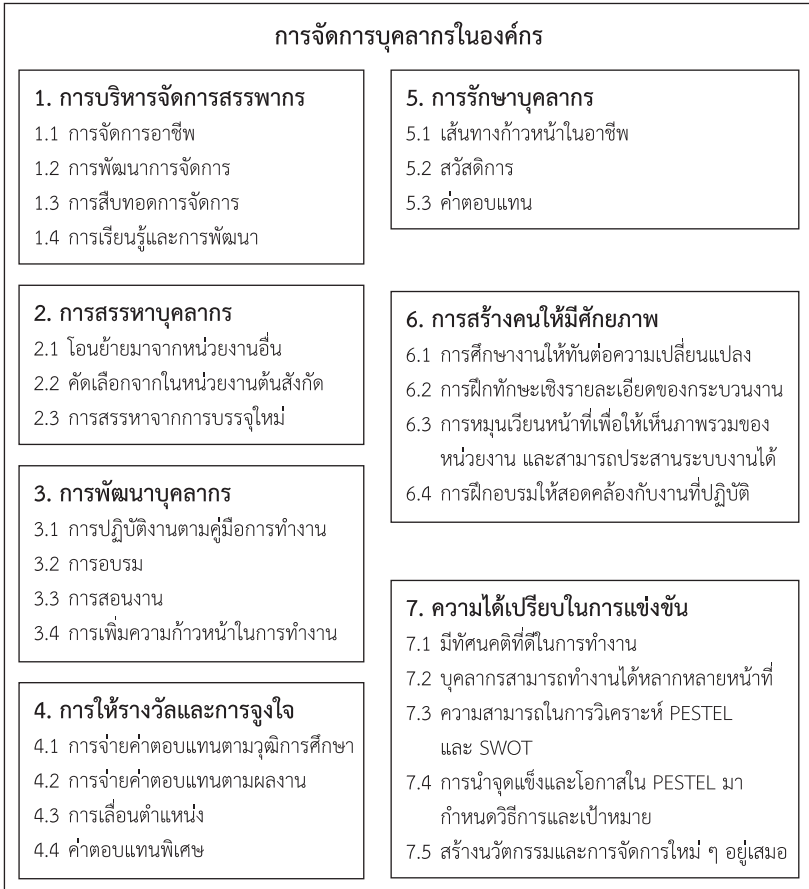
ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรกรมสรรพากรจึงมีความสนใจวิธีการพัฒนาบุคลากรสายจัดเก็บภาษีอากร ที่ทำให้เป็นบุคลากรที่มีความสามารถสูง (Talent Management)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาบุคลากรสายจัดเก็บภาษีอากรของกรมสรรพากร ให้เป็นผู้มีความสามารถสูงที่สามารถจัดเก็บภาษีอากรได้เกินเป้าที่กำหนด

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

การจัดเก็บภาษีให้ได้เกินเป้าหมาย

- 1. ด้านการเงิน
- 2. ด้านผู้เสียภาษี
- 3. ด้านการจัดการระบบภายใน
- 4. ด้านการเรียนรู้และการเติบโตขององค์กร

บุคลากรในกรมสรรพากร มีข้อมูลทั่วไปประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ระดับของตำแหน่งงาน และอายุราชการ

ที่มาของตัวแปรต้น: ปรับปรุงจาก Gubman, 1998; Chowdhury, 2000; McCartney, 2006; Lewis and Heckman, 2006; Michael Armstrong, 2006, p. 241; Baron and Armstrong, 2007; Cappelli, 2008; Brown and Tannock, 2009

ที่มาของตัวแปรตาม: ปรับปรุงจาก Prahalad, C.K. and Hamel G., 1990; Robert, S. Kaplan and David, P. Norton, 2001

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนและกำหนดแนวทางสำหรับผู้บริหารของกรมสรรพากรในการพัฒนาบุคลากรสายจัดเก็บภาษีอากรที่ทำให้เป็นผู้มีความสามารถสูงที่เหมาะสม

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยออกเป็น 4 ส่วน ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ขอบเขตทางด้านพื้นที่ ขอบเขตทางด้านช่วงเวลา ดังนี้ **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการพัฒนาบุคลากรสายจัดเก็บ ให้เป็นบุคลากรที่มีความสามารถสูง **ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** เนื่องจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษารูปแบบการพัฒนาบุคลากรสายจัดเก็บภาษีอากรที่ทำให้เป็นผู้ที่มีความสามารถสูงที่เหมาะสมกับกรมสรรพากร ผู้วิจัยจึงเลือกเจ้าหน้าที่สายจัดเก็บภาษีอากร ที่ประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภาษี

นักวิชาการภาชี นักวิชาการสรรพากร และนิติกร จำนวน 374 คน จากทั้งหมด 2,232 คน ในสังกัดสำนักงานสรรพากรภาค 1 - 3 โดยใช้จากแบบสอบถาม (สำนักบริหารทรัพยากรบุคคล, กรมสรรพากร)

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการบุคลากรที่มีความสามารถสูง (Talent Management)

Gubman (1998) การจัดการคนมีความสามารถสูง หมายถึง กระบวนการที่มีประสิทธิภาพที่เริ่มตั้งแต่ การสรรหา ระบุคนเก่ง การพัฒนาและฝึกอบรม การจ่ายค่าตอบแทนและการให้รางวัลคนเก่ง และการธำรงรักษาคนเก่งให้อยู่กับองค์กรในระยะยาว

Chowdhury (2000) การจัดการคนมีความสามารถสูง หมายถึง กระบวนการที่มีประสิทธิภาพที่เริ่มตั้งแต่การสรรหา ระบุคนเก่งการพัฒนาและฝึกอบรมการจ่ายค่าตอบแทน และการให้รางวัลคนเก่ง และการธำรงรักษาคนเก่งให้อยู่กับองค์กรในระยะยาว

Johnson, et al (2005) การจัดการคนมีความสามารถสูง หมายถึง กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์

Salacuse (2005) การจัดการคนมีความสามารถสูง หมายถึง การส่งเสริมให้คนที่มีความสามารถได้ร่วมแสดงความคิดเห็นความรู้และทักษะกับบุคคลอื่น ๆ หรือมีโปรแกรมการฝึกสอนและอบรมสำหรับคนที่มีความสามารถสูงเพื่อทำให้ทุกคนมีความสุขในการทำงาน

Stockly (2006) การจัดการคนมีความสามารถสูง หมายถึง หลักการสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ 1. การบูรณาการภายในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 2. การบูรณาการบุคลากรในกระบวนการที่เป็นมาตรฐาน 3. สร้างรูปแบบที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 4. ความรับผิดชอบของผู้นำ

ต่อผลที่ได้รับและใช้ยุทธศาสตร์พัฒนารักษาอย่างดีเลิศในการบริหาร

5. การบริหารจัดการความสามารถสนับสนุนให้บรรลุเป้าหมาย และเพิ่มผลผลิตรวมทั้งลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน 6. การวัดผลสำเร็จกับมาตรฐานที่วางไว้

Lewis and Heckman (2006) การจัดการคนมีความสามารถสูง หมายถึง 1. ชุดรวมของวิธีปฏิบัติและลักษณะงานของหน่วยงานด้านทรัพยากรมนุษย์ที่ใช้เป็นแบบอย่างได้ 2. กลุ่มคนเก่งหรือการไหลเข้าของพนักงานมาสู่แหล่งงานขององค์กร 3. ทักษะคติโดยทั่วไปในบุคคลที่มีความสามารถสูงซึ่งมุ่งเน้นบนพนักงานที่มีสมรรถนะและศักยภาพสูง

McCartney (2006) การจัดการคนมีความสามารถสูง หมายถึง การดึงดูดใจอย่างเป็นระบบการแสดงตน การสัญญา การรักษา และพัฒนาต่อบุคคลที่มีคุณค่าเป็นพิเศษต่อองค์กรหรือเล็งเห็นถึงศักยภาพสูงในอนาคต

Ashridge Consulting (2007) การจัดการคนมีความสามารถสูง หมายถึง ส่วนเพิ่มเติมของกระบวนการบริหารจัดการและโอกาสต่าง ๆ ที่ถูกจัดทำให้พร้อมใช้กับบุคลากรที่มีความสามารถสูงในองค์กร

Baron and Armstrong (2007, p. 101) การบริหารจัดการคนเก่ง เป็นกระบวนการของการระบุ การพัฒนา การสรรหา การรักษา และการปรับใช้คนที่มีพรสวรรค์

โดยสรุป การจัดการคนที่มีความสามารถสูง ได้แก่ การจัดการบุคลากรที่ประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้ การพัฒนาบุคลากรซึ่งประกอบด้วย การได้รับความรู้ที่เป็นสิ่งใหม่หรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ จากการศึกษา การฝึกฝน และเปลี่ยนแปลงทีละเล็กทีละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ให้ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิม การฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วย การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม การกำหนดโครงการ การบริหารโครงการฝึกอบรม

การประเมินผล/ ติดตามผลการฝึกอบรมการรักษาบุคลากร ซึ่งประกอบด้วย การจ่ายค่าตอบแทน การประเมินผลการปฏิบัติงาน การจัดการอาชีพ การบริหารจัดการ คือ กลุ่มของกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การควบคุม เพื่อให้เกิดประโยชน์ มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลครบถ้วน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ ได้แก่ คน สถานที่ และบรรยากาศ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการทุนมนุษย์

Nadler (1980) การจัดการทุนมนุษย์ หมายถึง กิจกรรมส่วนบุคคล เพื่อให้บุคคลนั้น ๆ มีศักยภาพในการสนองต่อความต้องการขององค์กร และสังคมโดยมีกิจกรรมต้องปฏิบัติ ได้แก่ การฝึกอบรมการศึกษา และการพัฒนาที่เพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และความสามารถ (Capacities)

Huselid (1995) การจัดการทุนมนุษย์ หมายถึง การสรรหาพนักงาน และการเลือกวิธีการที่ครอบคลุมระบบชดเชยแรงจูงใจระบบการจัดการ ประสิทธิภาพการทำงาน การมีส่วนร่วมและการฝึกอบรม ของพนักงาน อย่างทั่วถึง ซึ่งจะสามารถพัฒนาความรู้ทักษะและความสามารถของพนักงาน ในปัจจุบันและศักยภาพของบริษัท เพิ่มแรงจูงใจของพวกเขา ลดเสี่ยงและเพิ่มการธำรงรักษาพนักงานที่มีคุณภาพ ในขณะที่เดียวกันก็จูงใจให้บุคคลที่ไม่มีประสิทธิภาพให้ออกจากบริษัท

Richard (2001) กลยุทธ์ของการบริหารทรัพยากรมนุษย์หรือทุนมนุษย์ มีความมุ่งหมาย คือ การหาความได้เปรียบในการแข่งขันผ่านสินทรัพย์ที่สำคัญที่สุด ซึ่งก็คือ บุคคลในองค์กร

Scarborough and Elias (2002, p. 3) ให้คำนิยามว่า ทุนมนุษย์ เป็นสิ่งที่พนักงานนำมาสู่องค์กรที่มีการพัฒนา โดยผ่านการฝึกอบรมและหาประสบการณ์ภายในองค์กรการจัดการทุนมนุษย์ (HCM) บางครั้งได้ถูก

นิยามไว้กว้างมาก โดยไม่ให้ความสำคัญกับการวัดและวิธีการที่ทำให้มันเกือบจะแยกไม่ออกจากกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (strategic HCM)

Nalbantian (2004) การจัดการทุนมนุษย์ หมายถึง แบบพิมพ์เขียวของการรับประกันการจัดการ และการกระตุ้นแรงงานในสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการค้าจุนเป้าหมายในเชิงกลยุทธ์ขององค์กร

Chatzkel (2004, p. 139) การจัดการทุนมนุษย์ (HCM) เป็นการผสมผสานความพยายามในการจัดการ และพัฒนาความสามารถของมนุษย์ เพื่อให้บรรลุถึงผลสำเร็จที่มีความสำคัญในระดับสูง

Kearns (2004, p. 14) กล่าวว่า การจัดการทุนมนุษย์ เป็น “ทุกสิ่งที่ทำในนามของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ คือ การทำในนามของควมมีคุณค่า” เขาอธิบายว่า HCM เป็น “การพัฒนาโดยรวมของศักยภาพของมนุษย์ที่แสดงออกมาเป็นควมมีคุณค่าขององค์กร” เขาเชื่อว่า “HCM คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคุณค่าผ่านทางผู้คน” และ “เป็นปรัชญาในการพัฒนาคน แต่การพัฒนาเพียงเท่านั้นที่มีความหมายเป็นสิ่งที่จะถูกแปลเป็นคุณค่า

Monacha (2005, p. 28) ระบุว่าจัดการทุนมนุษย์ คือ องค์ประกอบที่สำคัญ HCM เป็นวินัยที่ช่วยให้องค์กรระบุได้ถึงวิธีการที่คนของพวกเขานำไปสู่การผลักดันผลการดำเนินงาน

โดยสรุป ทุนมนุษย์ หมายถึง ส่วนหนึ่งของการจัดการทุนมนุษย์ที่พยายามผสมผสานระหว่างการบริหารจัดการ เพื่อความได้เปรียบในการแข่งขัน เข้ากับการพัฒนาความสามารถผ่านสินทรัพย์ขององค์กรที่สำคัญที่สุดคือ บุคลากรในองค์กรนั่นเอง โดยผ่านวิธีการฝึกอบรม การเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ รวมถึงทักษะที่จำเป็นต่อองค์กร เพื่อสนองต่อความต้องการขององค์กร ให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในระยะยาว โดยให้บุคลากรนั้นมีความรู้ความสามารถ ทักษะที่พร้อมจะแสดงออกได้ทุกที่ทุกเวลา

กระบวนการจัดเก็บภาษีในกรมสรรพากร เริ่มจากการตรวจสอบและประเมินภาษี โดยนักตรวจสอบภาษี รวมทั้งนักวิชาการภาษี และนักวิชาการสรรพากร ที่ได้รับมอบหมายจากกรมสรรพากร ให้มีหน้าที่ในการจัดเก็บและประเมินภาษีอากร หากผู้เสียภาษีไม่เห็นด้วยกับการประเมินภาษีของเจ้าหน้าที่ สามารถยื่นคำร้องขออุทธรณ์คืนภาษีได้ เมื่อคณะกรรมการพิจารณาการอุทธรณ์เห็นภาษีอากรตัดสินอย่างไร คำตัดสินจะถือเป็นที่สุด ในกรณีที่มีหนี้ภาษีอากรค้างชำระ นิติกร ผู้มีหน้าที่เร่งรัดหนี้ภาษีอากรค้างชำระ จะเป็นผู้ดำเนินการต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)

ขั้นตอนที่ 1 ดำเนินการวิจัยด้านเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาบุคลากรที่มีความสามารถสูงของกรมสรรพากร (Talent Management) จากเอกสารวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Document Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 ทำวิจัยเชิงปริมาณโดยทำแบบสอบถาม เกี่ยวกับตัวแบบการพัฒนาบุคลากรสายจัดเก็บภาษีอากรที่มีความสามารถสูงของกรมสรรพากร กับผู้ปฏิบัติงานด้านตรวจสอบภาษีอากร จำนวน 374 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง กับเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภาษี นักวิชาการภาษี นักวิชาการสรรพากร นิติกร ใช้สูตรการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบทราบบจำนวนประชากร โดยกำหนดความเชื่อมั่นที่ 95% ความคลาดเคลื่อนที่ $\pm 5\%$ ดังสูตรของ Yamane (1967 อ้างถึงใน ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2552) ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดยที่ n หมายถึง ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N หมายถึง ขนาดของประชากร

E หมายถึง ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง (0.05)

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าสูตร} \quad n &= \frac{2,232}{1 + 2,232(0.05)^2} \\ &= 339.209 \cong 340 \text{ ตัวอย่าง} \end{aligned}$$

จากการคำนวณขนาดตัวอย่างสำหรับการประมาณค่าที่ความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สำหรับประชากร 2,232 คน เท่ากับ 340 ตัวอย่าง

หากใช้แบบสอบถามในการวิจัยจะต้องใช้ตัวอย่างในงานวิจัยประมาณ 340 ตัวอย่าง จึงทำให้งานวิจัยมีความผิดพลาดไม่เกิน 0.05 (5%) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สำหรับประชากร 2,232 คน แต่เพื่อความเชื่อมั่นของข้อมูล จึงแจกแบบสอบถามเพิ่มอีก ร้อยละ 10 สำหรับการสำรวจแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ รวมแจกแบบสอบถามจำนวน 374 ชุด จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารของกรมสรรพากร จำนวน 13 ท่าน เพื่อยืนยันผลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

ขั้นตอนที่ 4 สร้างโมเดลตัวแบบของบุคลากรสายจัดเก็บภาษีอากรของกรมสรรพากร ให้เป็นผู้มีความสามารถสูง

ขั้นตอนที่ 5 นำตัวแบบของบุคลากรสายจัดเก็บภาษีอากรที่ได้ไปทดสอบ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างจะถูกนำมาประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS/ PC (Statistical Package for Social Science) โดยตัวแปรต่าง ๆ จะถูกนำมาลงรหัสเพื่อเปลี่ยนสภาพข้อมูลให้อยู่ในรูปตัวเลข แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของบุคลากรในกรมสรรพากร เช่น เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง อายุในการรับราชการ โดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อใช้ในการทดสอบสมมติฐานมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.5 วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการด้านต่าง ๆ ต่อบุคลากรในองค์กร โดยใช้การทดสอบค่าสถิติการวิเคราะห์

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความมุ่งมั่นในการจัดเก็บภาษี ใช้สถิติ One-Way Anova เพื่อทดสอบความแตกต่างของตัวแปร

สมมติฐานที่ 2 การจัดการบุคลากรในองค์กรมีอิทธิพลต่อความมุ่งมั่นในการจัดเก็บภาษี ด้านการจัดการ ใช้สถิติ Multiple Linear Regression เพื่อความมีอิทธิพลของตัวแปร

สมมติฐานที่ 3 การจัดการบุคลากรในองค์กรมีอิทธิพลต่อความมุ่งมั่นในการจัดเก็บภาษี ด้านการเงิน ใช้สถิติ Multiple Linear Regression เพื่อความมีอิทธิพลของตัวแปร

สมมติฐานที่ 4 การจัดการบุคลากรในองค์กรมีอิทธิพลต่อความมุ่งมั่นในการจัดเก็บภาษีด้านผู้เสียภาษี ใช้สถิติ Multiple Linear Regression เพื่อความมีอิทธิพลของตัวแปร

สมมติฐานที่ 5 การจัดการบุคลากรในองค์กรมีอิทธิพลต่อความมุ่งมั่นในการจัดเก็บภาษี ด้านการจัดการระบบภายใน ใช้สถิติ Multiple Linear Regression เพื่อความมีอิทธิพลของตัวแปร

สมมติฐานที่ 6 การจัดการบุคลากรในองค์กรมีอิทธิพลต่อความมุ่งมั่นในการจัดเก็บภาษี ด้านการเรียนรู้ และการเติบโตขององค์กร ใช้สถิติ Multiple Linear Regression เพื่อความมีอิทธิพลของตัวแปร

ผลการศึกษา

ข้อมูลเชิงพรรณนาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ ที่สังกัดสำนักงานสรรพากรภาค 1-3

ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 69.0 ระดับอายุ 29-39 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.6 ด้านระดับการศึกษามีระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.4 ด้านสถานภาพ มีสถานภาพโสดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.1 ด้านตำแหน่ง มีตำแหน่งนักตรวจสอบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.7 ด้านระดับของตำแหน่งมีตำแหน่งชำนาญการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.5 ด้านอายุงานในการรับราชการ มีอายุงาน 11-15 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.9

ข้อมูลเชิงพรรณนาเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านการจัดการต่าง ๆ ต่อบุคลากรในองค์กร

การบริหารจัดการสรรพากร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.822 คือ อยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อย พบว่า การบริหารจัดการสรรพากรมากที่สุดคือ การจัดการอาชีพ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.82 อยู่ในระดับดี รองลงมาคือ การเรียนรู้และพัฒนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 อยู่ในระดับดี อันดับสามคือ การพัฒนาการจัดการ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.50 อยู่ในระดับดี และอันดับสุดท้ายคือ การถ่ายทอด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

การสรรหาบุคลากร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.39 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.91 คือ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อย พบว่า การสรรหาสรรพากรมากที่สุดคือ การบรรจุข้าราชการใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 อยู่ในระดับดี รองลงมาคือ การสรรหาจากหน่วยงานในสังกัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 อยู่ในระดับดี และอันดับสุดท้ายคือ การสรรหาจากหน่วยงานอื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.89 อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

การพัฒนาบุคลากร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.86 คือ อยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อย พบว่า การพัฒนาบุคลากรมากที่สุด คือ การจัดทำคู่มือการทำงาน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.03 อยู่ในระดับดี รองลงมาคือ การอบรมให้เหมาะสมกับตำแหน่ง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.88 อยู่ในระดับดี อันดับสามคือ การมอบหมายงานใหม่ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.61 อยู่ในระดับดี และอันดับสุดท้ายคือ การพัฒนาโดยการสอนงาน เท่ากับ 3.44 อยู่ในระดับดี ตามลำดับ

การให้รางวัลและการจูงใจให้เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.99 คือ อยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อย พบว่า การให้รางวัลและการจูงใจให้เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานมากที่สุดคือ ระบบจ่ายค่าตอบแทนพิเศษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 อยู่ในระดับดีมาก รองลงมาคือ การจัดสรรตำแหน่งเพิ่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 อยู่ในระดับดีมาก อันดับสามคือ การจ่ายค่าตอบแทนตามผลงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 อยู่ในระดับดี และอันดับสุดท้ายคือ การจ่ายค่าตอบแทนตามวุฒิเท่ากับ 3.40 อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

การรักษาบุคลากร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.98 คือ อยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อยพบว่า การรักษาบุคลากรมากที่สุด คือ การจ่ายค่าตอบแทนมากกว่าหน่วยงานอื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 อยู่ในระดับดีมาก รองลงมาคือ การกำหนดสวัสดิการให้บุคลากรมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 อยู่ในระดับดีมาก และอันดับสุดท้ายคือ ความก้าวหน้าในสายงานเท่ากับ 3.49 อยู่ในระดับดี ตามลำดับ

การสร้างคนให้มีศักยภาพ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.82 คือ อยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อย พบว่า การสร้างคนให้มีศักยภาพมากที่สุดคือ ควรมีการฝึกทักษะปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 อยู่ในระดับดีมาก รองลงมาคือ ควรอบรมให้สอดคล้องกับงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 อยู่ในระดับดี อันดับสามคือ ควรมีหลักสูตรวิเคราะห์เศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 อยู่ในระดับดี และอันดับสุดท้ายคือ ควรมีการหมุนเวียนงานเท่ากับ 3.76 อยู่ในระดับดีตามลำดับ

การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.81 คือ อยู่ในระดับดีเมื่อพิจารณาปัจจัยย่อย พบว่า การได้เปรียบในการแข่งขันมากที่สุด คือ ควรกำหนดให้คนมีสมรรถนะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับดี รองลงมาคือ ควรฝึกให้น้ำจุดแข็งและโอกาส ใน PESTEL มากำหนดวิธีการและเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 อยู่ในระดับดี อันดับสามมีสองปัจจัยย่อย คือ ควรฝึกให้คนวิเคราะห์ PESTEL กับควรฝึกให้คิดบวก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 อยู่ในระดับดี และอันดับสุดท้ายคือ สร้างนวัตกรรมการจัดการใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 อยู่ในระดับดี ตามลำดับ

ข้อมูลเชิงพรรณนาเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการที่ท่านจะเก็บภาษีได้เกินเป้าหมาย ด้านการจัดการต่าง ๆ ตามความต้องการของบุคลากรแล้ว

ด้านการเงิน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.77 คือ อยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อยพบว่า ด้านการเงินมากที่สุด คือ การจัดเก็บภาษีได้เกินเป้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 อยู่ในระดับดีรองลงมาคือ การคืนภาษีได้ตามกำหนด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 อยู่ในระดับดีตามลำดับ

ด้านผู้เสียภาษี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.76 คือ อยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อย พบว่า

ด้านผู้เสียภาษีมากที่สุด คือ การรักษาผู้เสียภาษีให้ยังเสียภาษีเช่นเดิม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.95 อยู่ในระดับดี รองลงมาคือ ความพอใจในการเสียภาษี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 อยู่ในระดับดี ตามลำดับ

ด้านการจัดการระบบภายใน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.73 คือ อยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณา ปัจจัยย่อย พบว่า ด้านการจัดการระบบภายในมากที่สุด คือ รัฐสถานะของผู้เสียภาษีมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 อยู่ในระดับดี รองลงมาคือ การเสียภาษี ที่ถูกต้องตรงเวลา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 อยู่ในระดับดี ตามลำดับ

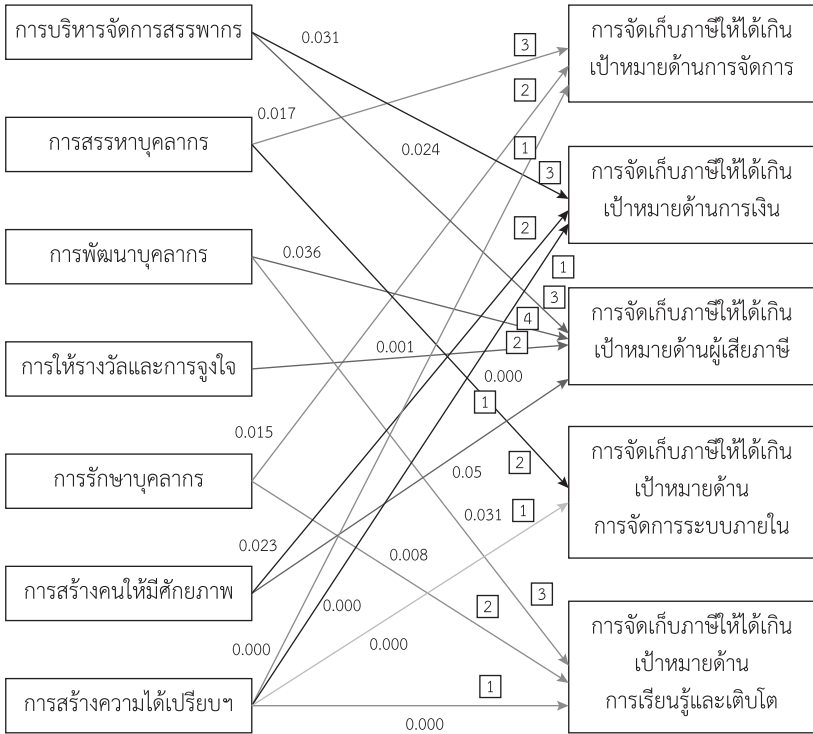
ด้านการเรียนรู้และเติบโตขององค์กรโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.73 คือ อยู่ในระดับดีเมื่อพิจารณา ปัจจัยย่อย พบว่า ด้านการเรียนรู้และเติบโตขององค์กรมากที่สุด คือ การจ่าย ค่าตอบแทนตามวุฒิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 อยู่ในระดับดี รองลงมาคือ การเสียภาษีที่ถูกต้องตรงเวลา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 อยู่ในระดับดี ตามลำดับ

ข้อมูลเชิงพรรณนาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และผู้บริหารของ กรมสรรพากร

การพัฒนาบุคลากรสายจัดเก็บภาษีอากรให้เป็นผู้มีความสามารถสูง ตามผลการวิจัยเชิงคุณภาพ การพัฒนาการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นว่า การสรรหามอบบุคลากร ต้องคัดเลือกบุคลากรที่มีความตั้งใจทำงาน ร่วมกับองค์กรของเรา การรักษาบุคคลต้องมีระบบและชัดเจน ถ้าเรามองเห็น ความก้าวหน้า เราจะกำหนดเส้นทางเดินของอาชีพและมุ่งมั่นไปสู่จุดนั้น และจะส่งผลต่อการจัดเก็บอย่างแน่นอน และการสร้างความได้เปรียบ โดยการฝึกให้บุคลากรคิดบวก จะส่งผลดีกับองค์กรในทุก ๆ ด้าน รวมถึงการคิด นวัตกรรม เพื่อให้ทำงานได้รวดเร็ว บริการผู้เสียภาษีได้อย่างพอใจ จะทำให้ บุคลากรสามารถจัดเก็บภาษีได้เกินเป้าหมาย การพัฒนาด้านการเงิน ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า การบริหารจัดการ อาทิ กิจกรรมสนองภาระงาน จะเป็นตัวกระตุ้นให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น การสร้างคนให้มี

ศักยภาพ เจ้าหน้าที่จะมีทักษะที่หลากหลาย มีความรู้รอบด้านสามารถเลือกดูแนวโน้มธุรกิจที่กำลังจะเติบโต เพื่อจัดเก็บภาษีให้คุ้มค่า ทำให้ประหยัดงบประมาณในการจ้างบุคลากรได้ การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยการให้เจ้าหน้าที่คิดบวก จะสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้องค์กร ประหยัดงบประมาณในการประชาสัมพันธ์องค์กร การพัฒนาด้านผู้เสียภาษี ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า การบริหารจัดการที่ดี อาทิ การถ่ายถอดนโยบายลงสู่ผู้ปฏิบัติ การมีกิจกรรม สนองต่อภาระงาน จะทำให้ผู้เสียภาษีได้รับความเป็นธรรม ได้รับความรู้ที่ถูกต้อง ทำให้เกิดความสนใจในการเสียภาษี ส่วนการพัฒนาบุคลากร เห็นว่าการจัดทำคู่มือ การทำงานจะทำให้เกิดประโยชน์กับผู้เสียภาษี เพราะได้รับมาตรฐานเดียวกัน ส่วนการให้รางวัลและจูงใจ เห็นว่า เมื่อมีการให้รางวัล คนที่ทำงานจะทุ่มเทให้ราชการ สร้างการยอมรับ ส่งผลให้ผู้เสียภาษีพอใจ และการสร้างคนให้มียศกยภาพ มีความเห็นว่า เมื่อเจ้าหน้าที่เก่งหรือมียศกยภาพ มีความรู้และตามทันในเรื่องธุรกิจ สามารถวิเคราะห์ได้ ทำให้ผู้เสียภาษีเชื่อมั่นและไว้วางใจ การพัฒนาด้านการจัดการระบบภายใน ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า เมื่อบุคลากรของกรมสรรพากรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ องค์กรมีความโปร่งใส จะทำให้กรมเป็นหน่วยงานต้นแบบของหน่วยงานราชการทั่วไป หน่วยงานอื่น ๆ จะเรียนแบบการพัฒนาบุคลากรของกรมสรรพากร เป็นการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ให้น้ององค์กรอื่น ๆ การพัฒนาด้านการเรียนรู้และเติบโตขององค์กร ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า การพัฒนาให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ มีกรอบแนวปฏิบัติ สามารถทำงานได้ง่าย ส่งผลให้ผู้เสียภาษีพึงพอใจไม่หายไปจากระบบและมีความเข้าใจกรมสรรพากรมากขึ้น มีผลให้กรมยั่งยืนในอนาคต การรักษาบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า เมื่อมีการกำหนดความก้าวหน้าในอาชีพอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมจะทำให้เจ้าหน้าที่เกิดความรักในองค์กร ยอมทำงานให้องค์กร ตั้งใจทำงานและรักษาภาพลักษณ์ขององค์กร จะส่งผลให้ข้าราชการโอนย้ายน้อยลง และการสร้างคนให้มียศกยภาพ เห็นว่า เมื่อเจ้าหน้าที่มียศกยภาพ จะสามารถดึงคนนอกระบบเข้ามาอยู่ในระบบ ใบกำกับปลอมจะน้อยลง องค์กรเป็นมาตรฐาน

ผลจากการใช้ Multiple Linear Regression ทำการอธิบายผลการจัดเก็บภาษีให้ได้เกินเป้าหมายโดยรวมแสดงได้ตามภาพข้างล่างนี้

สรุปการอภิปรายผลทั้ง 6 ด้านได้ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการ กรมสรรพากรควรมีการสร้างความสามารถได้เปรียบในการแข่งขัน เป็นอันดับแรก อันดับที่สอง ควรรักษาบุคลากร และอันดับที่สาม กรมสรรพากรควรสรรหาบุคลากร

ด้านการเงิน กรมสรรพากรควรมีการสร้างความสามารถได้เปรียบในการแข่งขัน เป็นอันดับแรก อันดับที่สอง ควรสร้างคนให้มีศักยภาพ อันดับที่สาม กรมสรรพากรควรมีการบริหารจัดการสรรพากร

ด้านผู้เสียภาษี กรมสรรพากรควรสร้างคนให้มีศักยภาพ เป็นอันดับแรก อันดับที่สอง ควรมีการให้รางวัลและการจูงใจให้ทำงาน อันดับที่สาม ควรมีการบริหารจัดการสรรพากร และอันดับที่สี่ ควรมีการพัฒนาบุคลากร

ด้านการจัดการระบบภายใน กรมสรรพากรควรมีการสร้างความสามารถได้เปรียบในการแข่งขัน และควรมีการสรรหาบุคลากร

ด้านการเรียนรู้และเติบโตขององค์กร กรมสรรพากรควรมีการสร้างความสามารถได้เปรียบเป็นอันดับแรก อันดับที่สอง ควรรักษาบุคลากร อันดับที่สาม ควรมีการพัฒนาบุคลากร

สรุปและอภิปรายผล (Conclusion and Discussion)

การพัฒนาบุคลากรสายจัดเก็บภาษีอากรให้เป็นผู้มีความสามารถสูงตามผลการทำวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า หลังจากการพัฒนาการจัดการด้านต่าง ๆ แล้ว ส่งผลต่อการมุ่งมั่นที่จะจัดเก็บภาษีได้เกินเป้า ดังผลการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 อันดับที่ 1 คือ การสร้างความสามารถได้เปรียบ อาทิ ฝึกให้เจ้าหน้าที่คิดบวก ส่งเสริมให้คนมีสมรรถนะ ฝึกให้วิเคราะห์เป็น สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ อันดับที่ 2 การรักษาบุคลากร ได้แก่ การจัดทำคู่มือการทำงาน การอบรม การสอนงาน การมอบหมายงานใหม่ ๆ ที่ท้าทาย อันดับที่ 3 การสรรหาสรรพากร ได้แก่ การโอนย้าย การคัดเลือกภายใน การคัดเลือก

บุคลากรจากการบรรจุใหม่ หลังการพัฒนาด้านการเงิน ส่งผลต่อการมุ่งมั่นที่จะจัดเก็บภาษีได้เกินเป้า ดังผลการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 อันดับที่ 1 การได้เปรียบในการแข่งขัน อาทิ ฝึกให้เจ้าหน้าที่คิดบวก ส่งเสริมให้คนมีสมรรถนะ ฝึกให้วิเคราะห์เป็น สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ อันดับที่ 2 การสร้างคนให้มีศักยภาพ ได้แก่ การมีหลักสูตรวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจ การฝึกทักษะปฏิบัติ การหมุนเวียนงาน อันดับที่ 3 การบริหารจัดการสรรพากร ได้แก่ การจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อภาระงาน มีวิธีการพัฒนาการจัดการ มีหลักการในการถ่ายทอด หลังการพัฒนาด้านผู้เสียภาษี ส่งผลต่อการมุ่งมั่นที่จะจัดเก็บภาษีได้เกินเป้า ดังผลการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 อันดับที่ 1 คือ การสร้างคนให้มีศักยภาพ ได้แก่ การมีหลักสูตรวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจ การฝึกทักษะปฏิบัติ การหมุนเวียนงาน อันดับที่ 2 การให้รางวัลและจูงใจ ได้แก่ การจ่ายค่าตอบแทนตามวุฒิ การจัดสรรตำแหน่งต่าง ๆ เพิ่มเติม อันดับที่ 3 การบริหารจัดการสรรพากร ได้แก่ การจัดกิจกรรมสนองต่อภาระงาน มีวิธีการพัฒนาการจัดการ มีหลักการในการถ่ายทอด อันดับที่ 4 การพัฒนาบุคลากร ได้แก่ การจัดอบรมให้เหมาะสมกับตำแหน่ง การจัดทำคู่มือการทำงาน การพัฒนางาน โดยวิธีสอนงาน ส่วนการพัฒนาด้านการจัดการระบบภายใน ส่งผลต่อการมุ่งมั่นที่จะจัดเก็บภาษีได้เกินเป้า ดังผลการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 สำหรับการสร้างคนให้มีศักยภาพ ได้แก่ การมีหลักสูตรวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจ การฝึกทักษะปฏิบัติ การหมุนเวียนงาน ส่วนการพัฒนาด้านการเรียนรู้และเติบโตขององค์กร ส่งผลต่อการมุ่งมั่นที่จะจัดเก็บภาษีได้เกินเป้า ดังผลการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 อันดับที่ 1 การสร้างคนให้มีศักยภาพ ได้แก่ การมีหลักสูตรวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจ การฝึกทักษะปฏิบัติ การหมุนเวียนงาน อันดับที่ 2 การให้รางวัลและจูงใจ ได้แก่ การจ่ายค่าตอบแทนตามวุฒิ การจัดสรรตำแหน่งต่าง ๆ เพิ่มเติม อันดับที่ 3 การพัฒนาบุคลากร ได้แก่ การจัดอบรมให้เหมาะสมกับตำแหน่ง การจัดทำคู่มือการทำงาน การพัฒนางาน โดยวิธีสอนงาน

การจัดการบุคลากรในองค์กรมีอิทธิพลกับการจัดเก็บภาษีให้ได้เกินเป้าหมายด้านการจัดการต่าง ๆ พบว่า ด้านการจัดการ ด้านการพัฒนา ด้านการให้รางวัลและจูงใจ ด้านการสร้างให้มีศักยภาพ ไม่มีผลต่อการจัดเก็บภาษี ด้านการสรรหา ด้านการรักษาบุคคล ด้านการได้เปรียบในการแข่งขัน มีผลต่อการจัดเก็บภาษี สอดคล้องกับ Gubman กล่าวว่า กระบวนการที่มีประสิทธิภาพที่เริ่มตั้งแต่ การสรรหาและระบุคนเก่ง การพัฒนาและฝึกอบรม การจ่ายค่าตอบแทน และการให้รางวัลคนเก่ง และการอ้างคนเก่งให้อยู่กับองค์กรในระยะยาว Baron and Armstrong กล่าวว่า การบริหารจัดการคนเก่ง เป็นกระบวนการของการระบุ การพัฒนา การสรรหา การรักษา และการปรับใช้คนที่มีพรสวรรค์

การจัดการบุคลากรในองค์กรมีอิทธิพลกับการจัดเก็บภาษีให้ได้เกินเป้าหมาย ด้านการเงิน พบว่า ด้านการสรรหา ด้านการพัฒนา ด้านการให้รางวัล ด้านการรักษาบุคคลไม่มีผลต่อการจัดเก็บภาษี ด้านการจัดการ ด้านการสร้างคนให้มีศักยภาพ ด้านการได้เปรียบในการแข่งขันมีผลต่อการจัดเก็บภาษี สอดคล้องกับ Brown & Tannock กล่าวว่า การจัดการคนมีความสามารถสูง คือ กระบวนการของการคงไว้ พัฒนาและการจัดการบุคลากรที่มีความสามารถสูง ซึ่งโดยทั่วไปจะมีส่วนร่วมกับการได้มาของความได้เปรียบในการแข่งขัน และ Cappelli กล่าวว่า เป็นการจัดการความสามารถที่โดดเด่นอันมีผลต่อการพัฒนาความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนในระยะยาว สอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหาร กล่าวว่า กิจกรรมสนองต่อภาระงานที่เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ จะทำให้บุคลากรปฏิบัติงานเป็นมาตรฐานเป็นแนวเดียวกัน ส่งผลให้ผู้เสียภาษีได้รับความยุติธรรม ได้รับความรู้ในเรื่องการเสียภาษีอย่างถูกต้อง เป็นมาตรฐานเดียวกัน การสร้างคนให้มีศักยภาพจะเป็นผลดีกับองค์กร เพราะพวกเขาจะเสริมประสิทธิภาพให้องค์กร

การจัดการบุคลากรในองค์กรมีอิทธิพลกับการจัดเก็บภาษีให้ได้เกินเป้าหมาย ด้านผู้เสียภาษี พบว่า ด้านการสรรหา ด้านการรักษาบุคคล ด้านการโต้เปรียบในการแข่งขัน ไม่มีผลต่อการจัดเก็บภาษี ด้านการจัดการ ด้านการพัฒนา ด้านการให้รางวัลและการจูงใจ ด้านการสร้างคนให้มีศักยภาพ มีผลต่อการจัดเก็บภาษี สอดคล้องกับ Baron and Armstrong กล่าวว่า การบริหารจัดการคนเก่ง เป็นกระบวนการของการระบุ การพัฒนา การสรรหา การรักษาและการปรับใช้คนที่มีพรสวรรค์ Brown and Tannock กล่าวว่า การจัดการคนมีความสามารถสูง คือ กระบวนการของการคงไว้ พัฒนาและการจัดการบุคลากรที่มีความสามารถสูง ซึ่งโดยทั่วไปจะมีส่วนร่วมกับการได้มาของความได้เปรียบในการแข่งขัน Gubman กล่าวว่า กระบวนการที่มีประสิทธิภาพที่เริ่มตั้งแต่ การสรรหาและระบุคนเก่ง การพัฒนาและฝึกอบรม การจ่ายค่าตอบแทน และการให้รางวัลคนเก่ง และการธำรงคนเก่งให้อยู่กับองค์กรในระยะยาว สอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหาร กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรโดยการสอนงาน จะทำให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถ สามารถให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้เสียภาษีได้ ส่งผลให้เกิดความสมัครใจในการเสียภาษี และเข้ามาอยู่ในระบบมากขึ้น การให้รางวัลและการจูงใจ ควรเน้นเรื่องการดูแลชีวิตความเป็นอยู่มากกว่าที่จะเพิ่มค่าตอบแทนจากการจัดเก็บ เพราะอาจกระทบต่อผู้เสียภาษี หากมุ่งแต่จะเพิ่มยอดการจัดเก็บ

การจัดการบุคลากรในองค์กรมีอิทธิพลกับการจัดเก็บภาษีให้ได้เกินเป้าหมาย ด้านการจัดการระบบภายใน พบว่า ด้านการจัดการ ด้านการพัฒนา ด้านการให้รางวัล ด้านการรักษาบุคคล ด้านการสร้างคนให้มีศักยภาพ ไม่มีผลต่อการจัดเก็บภาษี ด้านการสรรหา ด้านความได้เปรียบในการแข่งขัน มีผลต่อการจัดเก็บภาษี สอดคล้องกับ Brown and Tannock กล่าวว่า การจัดการคนมีความสามารถสูง คือกระบวนการของการคงไว้

พัฒนาและการจัดการบุคลากรที่มีความสามารถสูง ซึ่งโดยทั่วไปจะมีส่วนร่วมกับการได้มาของความได้เปรียบในการแข่งขัน และ Gubman กล่าวว่า กระบวนการที่มีประสิทธิภาพที่เริ่มตั้งแต่ การสรรหาและระบุคนเก่ง การพัฒนาและฝึกอบรม การจ่ายค่าตอบแทน และการให้รางวัลคนเก่ง และการอ้างคนเก่งให้อยู่กับองค์กรในระยะยาว สอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหาร กล่าวว่า การสร้างคนให้มีประสิทธิภาพ จะทำให้วิเคราะห์เศรษฐกิจในปัจจุบัน มองภาพในอนาคตได้ ทำให้เขาสามารถวางแผนในอนาคตได้ว่าจะเก็บภาษีอย่างไร เก็บธุรกิจไหน

การจัดการบุคลากรในองค์กรมีอิทธิพลกับการจัดเก็บภาษีให้ได้เกินเป้าหมาย ด้านการเรียนรู้และการเติบโตขององค์กร พบว่า ด้านการจัดการด้านการสรรหา ด้านการให้รางวัล ด้านการสร้างคน ไม่มีผลต่อการจัดเก็บภาษี ด้านการพัฒนา ด้านการรักษาบุคคล ด้านการได้เปรียบในการแข่งขัน มีผลต่อการจัดเก็บภาษี สอดคล้องกับ Gubman ที่กล่าวว่า กระบวนการที่มีประสิทธิภาพที่เริ่มตั้งแต่ การสรรหาและระบุคนเก่ง การพัฒนาและฝึกอบรม การจ่ายค่าตอบแทน และการให้รางวัลคนเก่ง และการอ้างคนเก่งให้อยู่กับองค์กรในระยะยาว Bexell and Olofsson กล่าวว่า การดึงดูด การสรรหา การพัฒนาและรักษาบุคคลเหล่านั้น และแนวคิด คือ การขยายในทางกว้างของกิจกรรมต่าง ๆ ในส่วนที่ต่างกันเหล่านี้ Baron and Armstrong กล่าวว่า การบริหารจัดการคนเก่ง เป็นกระบวนการของการระบุ การพัฒนา การสรรหา การรักษาและการปรับใช้คนที่มีพรสวรรค์ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารกล่าวว่า การสร้างนวัตกรรมใหม่เป็นสิ่งจำเป็นเมื่อโลกและธุรกิจหมุนเร็วขึ้นอย่างมาก บุคลากรจำเป็นต้องเพิ่มสมรรถนะ และมีการพัฒนางานที่ทำอยู่เพื่อให้เกิด การทำงานที่รวดเร็วขึ้น ประหยัด และคุ้มค่ามากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- ศิริชัย พงษ์วิชัย. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาธิต รังคสิริ. (2555). การปรับลดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลของประเทศไทยรองรับ AEC. วันที่ค้นข้อมูล 29 มิถุนายน 2555, เข้าถึงได้จาก <http://www.thai-aec.com/282>
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2556). *รายงานประจำปี 2556*. 23 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.fpo.go.th/FPO/modules/Content/getfile.php?contentfileID=6681>
- Ashridge Consulting. (2007). Talent Management: Effect on Organization Performances. *Journal of Management Research*, 4(2), 178-186.
- Armstrong, M. (2011). *Armstrong's handbook of strategic human resource management*. London: Kogan Page Publishers.
- Baron, A. & Armstrong, M. (2007). *Human capital management: achieving added value through people*. London: Kogan Page Publishers.
- Bexell, A. & Olofsson, F. (2005). *Talent management fad or future. Beyond of concept of talent management*. Retrieved March 15, 2012, from <http://hj.se/jibs/en.html>

- Brown, P. & Tannock, S. (2009). Education, meritocracy and the global war for talent. *Journal of Education Policy*, 24(4), 377-392.
- Chatzkel. (2004). *Armstrong's Handbook of Strategic Human Resource Management*. (Michael Armstrong, editor). London: Kogan Page Publishers.
- Chowdhury, S. (2000). Return on Talent. *Executive Excellence*, 17(S19).
- Gubman, E. (1998). *The Talent Solution: Aligning Strategy and People to Achieve Extraordinary Results: Aligning Strategy and People to Achieve Extraordinary Results*. New York: McGraw Hill Professional.
- Huselid, M. A. (1995). The impact of human resource management practices on turnover, productivity, and corporate financial performance. *Academy of management journal*, 38(3), 635-672.
- Johnson, et al, (2005). Talent management decision making. *Management Decision*, 50(5), 925-941.
- Kearns. (2004). *Armstrong's handbook of strategic human resource management*. (Michael Armstrong, editor). London: Kogan Page Publishers.

- Lewis, R. E. & Heckman, R. J. (2006). Talent management: A critical review. *Human resource management review*, 16(2), 139-154.
- Mc Cartney, W. W. & Campbell, C. R. (2006). Leadership, management, and derailment: A model of individual success and failure. *Leadership & Organization Development Journal*, 27(3), 190-202.
- Monacha. (2005). *Armstrong's handbook of strategic human resource management*. (Michael Armstrong, editor). London: Kogan Page Publishers.
- Nadler, D. A. & Tushman, M. L. (1980). A model for diagnosing organizational behavior. *Organizational Dynamics*, 9(2), 35-51.
- Nalbantian. (2004). *A Handbook of Human Resource Management Practice*. (Michael Armstrong, editor). London: Kogan Page Publishers.
- Prahalad C.K. & Hamel G. (1990). The Core Competence of the Corporation. *Harvard Business Review*, May-June 1990 Issue.
- PR Newswire Association LLC. (2010). *The Controller's Report*. New York: Institute of Management & Administration.
- Richard, W. (2001). Studying organizational change and development: Challenges for future Research. *Academy of management journal*, 44(4), 697-713.

- Robert S. K. & David P. N. (2001). *The strategy-focused organization*. Boston: Harvard Business School Publishing.
- Salacuse, J. W. (2005). *Leading leaders: how to manage smart, talented, rich, and powerful people*. AMACOM Div American Mgmt Assn.
- Scarborough and Elias, (2002). *Armstrong's handbook of strategic human resource management*. (Michael Armstrong, editor). London: Kogan Page Publishers.
- Stockley. (2006). Talent management and the global learning organization. Smart Talent Management: In *Building Knowledge Assets for Competitive Advantage*. (Vlad vaiman and Charles M. Vance, editor). Northampton, MA: Edward Elgar Publishing, Inc.
- Venkateswaran, N. (2012). Strategies for adopting talent management issues in software companies. *International Journal of Management Economics and Social Sciences*, 1(2), 33-41.

โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก
ท่าเรือหลัก นิคมอุตสาหกรรม และ ชุมชนใหม่มาบตาพุด
จังหวัดระยอง

EASTERN SEABOARD DEVELOPMENT PROGRAM
MAP TA PHUT DEEP SEA PORT, INDUSTRIAL ESTATE AND NEW TOWN
RAYONG PROVINCE

นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด

MAP TA PHUT INDUSTRIAL ESTATE

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

INDUSTRIAL ESTATE AUTHORITY OF THAI

Chapter

14

ประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชุมชนท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมในกระบวนการ พัฒนาอุตสาหกรรม เขตมาบตาพุด จังหวัดระยอง

Struggle History of Local Community for Participation in Map Ta Phut Area Industrialization Process

ชาตรี บุณนาค (Chatree Bunnag)*

* นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Doctor of Philosophy Program in Thai Studies Faculty of Humanities and Social Science, Burapha University

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชุมชนท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม เขตมาบตาพุด จังหวัดระยอง” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) ศึกษาพัฒนาการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม 2) ศึกษาปัจจัยเกื้อหนุนและปัจจัยอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชน 3) เสนอแนะกลยุทธ์ กลไก กระบวนการในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง

ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด แบ่งออกเป็น 3 ยุค ดังนี้ 1) ยุคก่อนเริ่มต้นอุตสาหกรรมถึงการเกิดอุตสาหกรรม (พ.ศ. 2524 - 2530) เป็นยุคของการตัดสินใจในระดับนโยบายและการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ เป็นของภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว 2) ยุคอุตสาหกรรมขยายตัวและเริ่มสร้างผลกระทบต่อชุมชน และชุมชนเริ่มเรียกร้องการดูแลจากภาครัฐ 3) ยุคอุตสาหกรรมเฟื่องฟู (พ.ศ. 2550 - ปัจจุบัน) เป็นยุคที่อุตสาหกรรมมีการขยายตัวสูงสุด เกิดกระแสต่อต้านจากภาคประชาชนอย่างกว้างขวาง และนำไปสู่คดีความในศาลปกครองซึ่งประชาชนเป็นฝ่ายได้รับชนะ จนนำไปสู่การปรับตัวเข้าหากันของอุตสาหกรรมกับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งในยุคปัจจุบันนั้นเป็นการแสวงหาผลการอยู่ร่วมกันได้ในลักษณะ “อุตสาหกรรมอยู่ได้ ชุมชนอยู่ได้ สิ่งแวดล้อมอยู่ได้” โดยการใช้ผลประโยชน์เป็นตัวขับเคลื่อน ซึ่งมีทั้งผลประโยชน์ทางตรงและผลประโยชน์ทางอ้อม ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในยุคนี้ ได้แก่ วัฒนธรรมท้องถิ่น ความเป็นชนบทที่ไม่รับรู้และไม่สนใจภายนอก การถูกปิดกั้น

การรับรู้ข้อมูลของโครงการ และไม่ชอบขัดแย้งกับหน่วยงานภาครัฐ อำนาจของรัฐที่ไม่สนใจในสิทธิชุมชน และอำนาจทุนที่มุ่งหวังการกอบโกยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ปัจจัยที่เอื้อหนุนต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ความรู้ของชุมชน การเปิดรับความช่วยเหลือจากภายนอก เช่น เอ็นจีโอ และสื่อมวลชน รวมถึงการมีผู้นำทางธรรมชาติที่มีความเข้มแข็ง และการมีกลไกศาลปกครอง ข้อเสนอแนะภาครัฐจะต้องให้ความสำคัญบริบทด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะบริบททางพื้นที่ และบริบททางสังคมควบคู่ไปกับพัฒนาการด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้เกิดกระบวนการตัดสินใจร่วมกันในผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายอย่างเป็นธรรมบนพื้นฐานความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice)

คำสำคัญ: การต่อสู้/ ชุมชนท้องถิ่น/ การมีส่วนร่วม/ การพัฒนาอุตสาหกรรม

Abstract

The title of this research is “Struggle History of Local Community for Participation in Map Ta Phut Area Industrialization Process” in terms of qualitative research. The objectives of this research are listed under three articles. 1) To study the progress of patterns in the local community when participating in the process of industrial development. 2) To study factors advocating and hindering participation of the community. 3) To propose practical strategies, mechanisms, and processes in the development and participation of the community in the industrial development in Map Ta Phut, Rayong.

The research revealed three periods of development and participation of the community during the industrial development of Map Ta Phut industrial estate: 1) Pre-industrial to industrial period (1981 - 1987) - the period of making decisions regarding policy, and procedure of mega projects solely by the government. 2) Period of industrial expansion and its impacts (1988 - 2006) - the period industries expanded and affected the community, and the community starting to demand responsibilities from the government. 3) Booming industries period (2007 - present) - industry has the highest growth rate during this period. The community moved to oppose development widely and this led to prosecutions in the administrative court in which the community's side prevailed. For this reason, ways to adapt have been brought to the community and the industrial sector. Nowadays, the union of the community and industries appear to be "Good for Industry, good for community, good for environment" driven by direct and indirect benefits. Factors hindering in the participation of the community in this period are local countryside cultures that ignore the outside world, no information about the projects, a reluctance to be against the government sector, government authorities that ignore the community's rights, and capitalists who aim to take advantage of the economy. Factors supporting the participation of local communities are community knowledge, receiving outside help from NGOs and the media, strong environmental leaders, and knowledge of the administrative court

mechanisms. In addition, the researcher would like to propose some recommendations. For example: the government sector should pay attention to different contexts (especially in terms of space and social contexts) together with the development of participation of local communities to make joint decisions to ensure fair advantages and social justice in the future.

Keywords: Struggling/ Local Community/ Participation/ Industrial Development

บทนำ

การพัฒนาอุตสาหกรรมทางภาคตะวันออกของไทย เริ่มเห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในช่วงปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) ที่มีแนวคิดการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เมื่อรัฐบาลภายใต้การนำของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้บรรจุแผนการพัฒนาพื้นที่สามจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกลงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) โดยมีจุดประสงค์ในการพัฒนาเพื่อที่จะทำให้พื้นที่สามจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ให้เป็นศูนย์กลางความเจริญ และเป็นแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมหลักของประเทศ แผนดังกล่าวถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาอุตสาหกรรมในระดับภูมิภาคที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย หรือที่ทั่วไปรู้จักกันในนามของ "โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก" (Eastern Seaboard Development Program: ESB) โดยมีพื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง เป็นพื้นที่เป้าหมายหลักในการพัฒนาอุตสาหกรรมใน 4 ลักษณะ ดังนี้ 1) เน้นอุตสาหกรรมหนักใน

นิคมอุตสาหกรรม (Heavy Industries) 2) การพัฒนาอุตสาหกรรม โดยการบังคับจากส่วนกลาง (Forced Industrialization) 3) พัฒนาอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพิงภายนอก (Dependent Industrialization) 4) เป็นอุตสาหกรรมที่ก่อมลพิษ (Dirty Industry) (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2549)

การพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุดประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากในทางเศรษฐกิจ แต่ได้สร้างปัญหาและผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นมาก ควบคู่กันไปอย่างการเพิ่มขึ้นของประชากรเป็นต้นตอปัญหาทางสังคม ความแออัด การแย่งชิงทรัพยากรระหว่างอุตสาหกรรมกับชุมชน และสร้างมลพิษ เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดผลกระทบและเกิดความขัดแย้งระหว่างอุตสาหกรรมกับชุมชนในมาบตาพุดปรากฏชัดเจนนขึ้นจากเหตุการณ์สำคัญ ประชาชนได้รับผลกระทบจากมลภาวะจากเสียง ฝุ่น และกลิ่นจากการก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมันสตาร์ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่ง (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นเอสพีอาร์ซี) จนทำให้เกิดการย้ายโรงเรียนมาบตาพุดพันพิทยาคาร ในปี พ.ศ. 2545 ทำให้ประชาชนเริ่มรับรู้ภัยอันตราย ที่เกิดขึ้นกับชีวิตตนเอง และลูกหลาน จึงได้รวมตัวกันแสดงออกถึงการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิและความคุ้มครองจากหน่วยงานภาครัฐและภาคอุตสาหกรรม

การต่อสู้ของประชาชนได้รับความสนใจและการสนับสนุนจากภายนอก ทั้งเอ็นจีโอ นักวิชาการ และสื่อมวลชน ในการค้นหาข้อเท็จจริงและนำเสนอข้อมูลสู่สาธารณะ จนนำไปสู่ชัยชนะของประชาชนที่มีต่ออำนาจรัฐและทุน จากกรณีศาลปกครองมีคำสั่ง ประกาศให้พื้นที่มาบตาพุดและบริเวณใกล้เคียงเป็นเขตควบคุมมลพิษ ในปี 2552 และในปี 2553 ศาลปกครองกลางมีคำสั่งให้ระงับการดำเนินการของ 76 โครงการอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุด ชัยชนะของประชาชนทำให้ภาครัฐต้องหันมาให้ความสนใจและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนมากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าพัฒนาการของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาอุตสาหกรรม

แต่ละยุคแต่ละสมัยนั้นเป็นอย่างไร และมีปัจจัยใดที่เป็นอุปสรรคและปัจจัยใดที่เกื้อหนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม สามารถต่อสู้จนทำให้ภาครัฐและเอกชนต้องยอมรับในบทบาทและหันมาให้ความสนใจอย่างจริงจัง

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาค้นคว้ามีวัตถุประสงค์การศึกษา 3 ประการ ได้แก่ 1) ศึกษาพัฒนาการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาอุตสาหกรรม เขตมณฑลอุดร จังหวัดระยอง 2) ศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและที่เกื้อหนุนในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม และ 3) เสนอแนะกลยุทธ์ กลไก กระบวนการ ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านเวลาของการศึกษาค้นคว้านี้ ศึกษาตั้งแต่การมีนโยบายการเวนคืนที่ดิน พ.ศ. 2527 เพื่อจัดทำโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2559 ขอบเขตด้านพื้นที่ของการศึกษาใช้ข้อมูลด้านพื้นที่ของชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ตามโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ได้แก่ ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง และตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง ส่วนขอบเขตด้านเนื้อหาของการศึกษาพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและเกื้อหนุนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอุตสาหกรรม เขตมณฑลอุดร จังหวัดระยอง พร้อมทั้งเสนอแนะกลยุทธ์ กลไก กระบวนการในการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาอุตสาหกรรม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

ผลการศึกษาทำให้ทราบถึงพัฒนาการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม ทราบถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัจจัยเกื้อหนุนในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และทราบถึงกลยุทธ์กลไก กระบวนการในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน สามารถนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุด และพื้นที่อื่น ๆ เพื่อประโยชน์ต่อพื้นที่อย่างยั่งยืน

วิธีในการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Document Research) โดยศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำราวิชาการ บทความ วารสาร รายงานการวิจัย รายงานการประชุมของหน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาชน ขัอระเบียบกฎหมาย และสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรม และการต่อสู้ของชุมชนท้องถิ่น ที่มีต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตมาบตาพุด จังหวัดระยอง

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants) ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม และการต่อสู้ของชุมชนตั้งแต่ยุคเริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน โดยการค้นหาปัจเจกและกลุ่มศักยภาพชุมชนด้วยการอ้างอิงต่อเนืองปากต่อปาก (Snowball Sampling Technique) ซึ่งแบ่งผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่ม ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 3 ราย ประกอบด้วย 1) นายอิทธิ แจ่มแจ้ง ประธานกองทุนคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม และประธานชุมชนหนองแพบ 2) นายสุชิน พูลหิรัญ นายกเทศมนตรีตำบลบ้านฉาง 3) นายเหรียญ นิจริญ อดีตกำนันตำบลบ้านฉาง และอดีตนายกเทศมนตรีตำบลบ้านฉาง

2.2 กลุ่มชาวบ้าน จำนวน 4 ราย ประกอบด้วย 1) นายน้อย ใจตั้ง ชาวบ้านชุมชนหนองตังเม 2) นายบุญช่วย ชวานาลุ่ม ชาวบ้านชุมชนชากกลาง อดีตคณะกรรมการแก้ปัญหาหลุมขยะบริษัทเจนโก้ 3) นายโสด ศะลาลาศ ชาวบ้านชุมชนอิสลาม และอดีตประธานชุมชนอิสลาม 4) นายเจริญ เดชคุ้ม ชาวบ้านชุมชนเกาะกอก และอดีตประธานชุมชนเกาะกอก-หนองตังเม

2.3 กลุ่มผู้ประกอบการ จำนวน 4 ราย ประกอบด้วย 1) นายประกอบ เพชรรัตน์ อดีตกรรมการผู้จัดการ บริษัท เอ็นพีซี เซฟตี้ แอนด์ เอ็นไวรอนเมนทอล เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) เดิมทำงานที่บริษัทปิโตรเคมี แห่งชาติตั้งแต่เริ่มก่อสร้างโครงการ 2) ดร.เอก บุญเยี่ยม ผู้จัดการความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม และความรับผิดชอบต่อสังคม บริษัท เหล็กสยาม ยามาโตะ จำกัด (ในกลุ่ม SCG.) 3) นายปรีชา สุระชิต ผู้ช่วยผู้จัดการชุมชนสัมพันธ์ บริษัท เอสซีจี เคมิคอลส์ จำกัด 4) นายมนชัย รักสุจริต ผู้จัดการสมาคมเพื่อนชุมชน

2.4 กลุ่มตัวแทนภาครัฐ จำนวน 2 ราย ประกอบด้วย 1) นายวีระศักดิ์ เพิ่มแพงพันธ์ อดีตผู้อำนวยการการนิคมแห่งประเทศไทย นิคมอุตสาหกรรมเหมราช 2) นายนิรุทธ์ ดวงประเสริฐ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองมาบตาพุด

2.5 ตัวแทนนักวิชาการในพื้นที่จำนวน 1 ราย ได้แก่ ดร.ชัยนิเวศน์ ยิ้มขาว อาจารย์โรงเรียนมาบตาพุดพันพิทยาคาร

3. การเสวนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) ผู้วิจัยได้จัดเสวนากลุ่มผู้นำชุมชนเกี่ยวกับพัฒนาการของการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง และกลยุทธ์วิธีการต่อสู้ของชุมชนในการปกป้องวิถีชีวิต และคุณภาพชีวิตของคนใน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพัฒนาการ การพัฒนาอุตสาหกรรมและกลยุทธ์ และวิธีการต่อสู้ของชุมชน ที่มีต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม เขตมาบตาพุด จังหวัดระยอง และผลการเสวนา ได้สรุปประมวลและนำไปวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากการศึกษาในวิธีอื่น เพื่อหาความสอดคล้องและความเชื่อถือได้ และสรุปเป็นผลการศึกษาที่สมบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ออกแบบจากการศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ตั้งแต่ยุคเริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน รวมถึงเหตุการณ์การต่อสู้ กรณีความขัดแย้งระหว่างอุตสาหกรรมกับชุมชนพื้นที่มาบตาพุดและพื้นที่ใกล้เคียงในแต่ละยุคแต่ละเหตุการณ์ที่มีความสำคัญและออกแบบให้สอดคล้องกับปัญหาและวัตถุประสงค์การวิจัย และตรวจสอบเครื่องมือจากการนำแบบสัมภาษณ์ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ดร. ศักดินา บุญเยี่ยม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด หนูอิม ดร.อนรรตน์ อนันนทาธร และ ดร.เกา บุญเยี่ยม ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

การจัดการข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดการข้อมูลการศึกษาครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการประกอบด้วย การจำแนกและจัดระบบข้อมูล และการหาความสัมพันธ์ของข้อมูล และนำเอาทัศนะของผู้ให้ข้อมูลมาอธิบายปรากฏการณ์ โดยให้ความสำคัญต่อมุมมองของผู้ให้ข้อมูลที่อยู่ในเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุด และเหตุการณ์การต่อสู้ระหว่างอุตสาหกรรมกับชุมชนพื้นที่มาบตาพุด

2. การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือเนื้อหา และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) จากความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล และตรวจสอบเพื่อยืนยันความถูกต้องอีกครั้ง ด้วย สามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เพื่อความแน่นอนว่าข้อสรุปนั้นเที่ยงตรงตามความเป็นจริงหรือไม่ แล้วจึงแก้ไขเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อไป

3. การสรุปผลและการรายงานหลังจากผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ได้จัดทำเป็นร่างรายงานวิจัย เสนอให้ ดร. ศักดินา บุญเปี่ยม ที่ปรึกษาหลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด หนูอ้อม ที่ปรึกษา ดร.อนุรัตน์ อนันทนาธร ผู้เชี่ยวชาญ และ ดร.เอก บุญเยี่ยม ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม ตั้งแต่เริ่มโครงการนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ตรวจสอบและปรับปรุงให้สมบูรณ์มากที่สุด ก่อนที่จะนำไปจัดทำเป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการศึกษา

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พัฒนาการรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมเขตนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ผู้วิจัยได้แบ่งการพัฒนาการ 3 ยุค ได้แก่

1) ยุคก่อนเริ่มต้นอุตสาหกรรมถึงการเกิดอุตสาหกรรม (พ.ศ. 2524 - พ.ศ. 2530)

เริ่มตั้งแต่การที่รัฐมีแนวนโยบายในการพัฒนา และวางแผนการพัฒนาโครงการอย่างเป็นทางการที่กล่าวไว้ข้างต้น ขณะเดียวกันก็พยายามโน้มน้าวให้ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นได้เห็นถึงประโยชน์ของการพัฒนาอุตสาหกรรมที่จะนำมาซึ่งงาน อาชีพ และรายได้ ชาวบ้านในขณะนั้นไม่มีความรู้ รวมทั้งการปกปิดข้อมูลของภาครัฐ จึงเชื่อและยอมปฏิบัติตามผ่านการสร้างวาทกรรม “โชติช่วงชัชวาล” ให้ชุมชนท้องถิ่นและบุคคลทั่วไปเห็นและคล้อยตามแนวนโยบาย

การดำเนินการก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดของภาครัฐเป็นไปในลักษณะปิดหูปิดตาและปิดปัญญาชาวบ้าน ให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน ใช้วาทกรรมในการบิดเบือน อาทิ วาทกรรม “การจะมีงานทำ การจะมีเงินทอง” แต่ข้อมูลที่เชิงลบ เช่น ผลกระทบต่าง ๆ อาทิ มลพิษ ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม และสภาพสังคมชุมชน เป็นต้น รัฐบาลไม่เคยบอกให้ชาวบ้านรับรู้ ดังนั้นชาวบ้านจึงไม่รู้เท่าทันและเปิดประตูรับอุตสาหกรรมอย่างยินดี

ข่าวการเวนคืนที่ดินของชาวบ้านเพื่อนำมาพัฒนาเป็นนิคมอุตสาหกรรมทำให้เกิดการเก็งกำไร นายทุนได้เข้ามากว้านซื้อที่ดินของชาวบ้านในราคาถูก ในราคาไร่ละ 3,000 - 5,000 บาท เพื่อไปรอรับค่าเวนคืนจากรัฐบาล ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ตกเป็นเหยื่อของนายทุน ต้องสูญเสียที่ดินทำกิน เงินที่ได้จากการขายที่ดินให้กับนายทุนและที่ได้รับจากการเวนคืนของรัฐนำมาเปลี่ยนเป็น

สินค้าฟุ่มเฟือย จนสุดท้ายตกเป็นหนี้เป็นสิน รัฐบาลได้จ่ายค่าเวนคืนและค่าชดเชยพืชผลทางการเกษตร ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่มีฐานะยากจนและไม่รู้เรื่องการเวนคืนเกิดความดีใจ ขณะเดียวกันการเวนคืนได้สร้างความไม่พอใจให้กับเจ้าของที่ดินบางส่วนจนนำไปสู่การเรียกร้องให้ปรับราคาค่าเวนคืน และต้องจ่ายค่าชดเชยพืชผลทางการเกษตรอีกด้วย ซึ่งในส่วนของราคาการเวนคืนที่ดินนั้นรัฐให้ราคา 10,000 - 15,000 บาทต่อไร่ ในขณะที่ราคาที่ดินในขณะนั้นสูงถึงไร่ละ 40,000 - 50,000 บาท เจ้าของที่ดินจึงมองว่าที่ได้ราคาต่ำกว่าราคาในขณะนั้น รวมถึงการชดเชยค่าพืชผลทางการเกษตรก็ต่ำกว่าความเป็นจริง ชาวบ้านจึงมองว่ากำหนดราคาไม่เป็นธรรม แต่ผลประโยชน์ส่วนใหญ่ตกอยู่กับคนส่วนน้อยที่เป็นนายทุน ส่วนชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้รับประโยชน์ เพราะได้ขายที่ดินให้นายทุนไปหมดแล้ว

ในส่วนของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัจจัยที่เกื้อหนุนในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในยุคก่อนการเริ่มต้นอุตสาหกรรมจนถึงการเกิดอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุดนั้น ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งชุมชนท้องถิ่นมีวัฒนธรรมแบบเกษตรกรรมและทำประมงขนาดเล็ก เพื่อยังชีพ มีลักษณะเป็นการพึ่งพาอาศัยกันแบบเครือญาติ มีระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพจึงไม่คุ้นชินกับเศรษฐกิจมหภาค และการเป็นชุมชนท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาไม่สูงมากนัก ก็ยังทำให้เข้าใจการดำเนินการต่าง ๆ ยากยิ่งขึ้น ถูกชักจูงได้ง่าย รวมทั้งไม่รู้ข้อมูลข่าวสารใด ๆ มาก่อนเกี่ยวกับการเกิดอุตสาหกรรม อำนาจของรัฐที่ใช้กระบวนการทางกฎหมายและกลไกของรัฐที่มีอยู่เข้ามาดำเนินการ ชาวบ้านเห็นเป็นโครงการของรัฐก็ต้องปฏิบัติตาม เพราะมีความเกรงกลัวในอำนาจรัฐ ทำให้ชาวบ้านตกอยู่ในสภาวะจำยอม และเฝ้ามองการพัฒนาอุตสาหกรรมด้วยความหวังตามการโฆษณาของภาครัฐ หลงเชื่อในข้อมูลด้านดีที่นำเสนอผ่านวาทะกรรมจากภาครัฐเพียงด้านเดียว เช่น วาทกรรมที่ว่า “โชติช่วงชัชวาล” จะมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ชาวบ้านมีงานทำ ประเทศชาติจะมีความก้าวหน้า ชาวบ้านจึงให้การตอบรับโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมค่อนข้างดี โดยไม่มีการต่อต้าน เป็นเหมือน “การปิดหูปิดตาชาวบ้าน” เพราะหลงเคลิบเคลิ้มไปกับการโฆษณาถึงประโยชน์ของอุตสาหกรรมทั้งเรื่องรายได้ การจ้างงาน และความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่กล่าวอ้าง

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนมาบตาพุดในช่วงการเริ่มต้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นลักษณะของการไม่ได้มีส่วนร่วมใด ๆ การเกิดขึ้นของโครงการเป็นไปโดยการตัดสินใจของรัฐเพียงฝ่ายเดียว รัฐใช้อำนาจทางกฎหมายและอำนาจของเงินในการล่อลวงให้ชาวบ้านยินยอม และด้วยความไม่รู้ ความเกรงใจอำนาจและเจ้าหน้าที่ของรัฐของชาวบ้าน ประกอบกับความหวังจากงานและรายได้ที่ภาครัฐได้ให้ยาหอมไว้ จึงตกลงยินยอมให้รัฐดำเนินการได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม หลังจากที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดเริ่มก่อสร้าง ชาวบ้านได้ประสบกับปัญหาเรื่องฝุ่นละอองและเสียงจากการก่อสร้าง รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนต่างถิ่นที่เข้ามาในพื้นที่ ทำให้เกิดความแออัด ชาวบ้านเริ่มรู้สึกอึดอัด และเริ่มที่สนใจในผลกระทบจากอุตสาหกรรมและเริ่มมีการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้พบมากขึ้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในช่วงนี้ จึงเป็นลักษณะของ “การไม่รู้สู่การเริ่มรับรู้ข้อมูลข่าวสาร”

2) ยุคอุตสาหกรรมขยายตัวและเริ่มสร้างผลกระทบต่อชุมชน (พ.ศ. 2531 - พ.ศ. 2549)

หลังจากนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดเกิดขึ้น ในช่วงเริ่มต้นรัฐบาลได้มีการลงทุนในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับอุตสาหกรรม และการเกิดโรงงานซึ่งเป็นของรัฐ อาทิ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) โรงงานปุ๋ยแห่งชาติ และต่อมาก็มีโรงงานตามมาอีก 4 โรงงาน คือ โรงงานเอ็นพีซี โรงงานเอชเอ็มซี โรงงานทีพีไอ และโรงงานบีไอจี ทำให้นักลงทุนสนใจที่จะมา

ลงทุนในมาตาพุด ประกอบกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของโลก เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทยส่งผลให้อุตสาหกรรมเกิดการขยายตัวในประเทศมากในช่วงเวลานั้น

การขยายตัวอย่างต่อเนื่องของอุตสาหกรรม สร้างความพอใจให้กับรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการกิจของหน่วยงาน ความภาคภูมิใจทำให้ขาดความระมัดระวังและควบคุมปริมาณ กลับส่งเสริมให้เกิดการขยายพื้นที่ของนิคมอุตสาหกรรมไปอีกจำนวนมาก ส่งผลให้อุตสาหกรรมเกิดการแย่งชิงที่ดินภาคการเกษตร ทั้งเกิดจากอำนาจรัฐในการเวนคืนที่ดินเพื่อขยายพื้นที่ของนิคมอุตสาหกรรมของรัฐ และการกว้านซื้อที่ดินภาคการเกษตรมาสร้างนิคมอุตสาหกรรมของเอกชน ความสำเร็จของการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างความยินดีให้รัฐบาล ใช้นโยบายสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนอย่างเต็มที่ ขณะเดียวกัน ได้ผ่อนปรนกฎระเบียบข้อบังคับเพื่อจูงใจ ส่งผลให้โรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งใช้ช่องว่างในการประกอบกิจการแบบไม่ถูกต้องและไม่มีมาตรฐาน ภาครัฐปล่อยปะละเลย ไม่มีการตรวจสอบ ส่งผลให้โรงงานแอบลักลอบปล่อยมลพิษและส่งผลกระทบต่อชาวบ้านและชุมชน

ผลกระทบที่เกิดจากการขยายโรงงานอุตสาหกรรมเริ่มก่อตัวให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น จากปัญหาการของเสียของโรงงานอุตสาหกรรม และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมล้อมกับชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่น ได้ปรากฏให้เห็นในกรณีความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนหลายกรณี อาทิ การสร้างโรงกำจัดขยะพิษเจเนโก้ การย้ายโรงเรียนมาตาพุดพันพิทยาคาร การประกาศผังเมืองรวมฉบับใหม่ ชัยชนะของชาวบ้านในอำเภอปลวกแดงในการต่อต้านการก่อสร้างโรงกำจัดขยะพิษของบริษัทเจเนโก้ ถือว่าเป็นชัยชนะครั้งแรกของชาวบ้านในการต่อสู้กับอำนาจรัฐ และเป็นการจุดประกายให้ชาวบ้านได้ลุกขึ้นต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเอง รวมถึงการเรียกร้องขอเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ในโครงการขนาดใหญ่ ชัยชนะในครั้งนี้มาจากการดำเนินการอย่างเป็นระบบ และมีรูปแบบกิจกรรมที่ชัดเจนมีแบบแผน ทั้งนี้ เพราะเริ่มมี NGO จากภายนอกเข้ามาสนับสนุน ให้ความรู้และวิธีในการต่อสู้กับชาวบ้าน โดยกล่าวกันว่า การเข้ามาของ NGO นั้นมาจากการชักชวนของนักการเมืองท้องถิ่น ที่เสียผลประโยชน์จากการก่อสร้างโครงการ ขณะเดียวกัน การจัดการของภาครัฐก็เริ่มทำให้ชาวบ้านเกิดความไม่พอใจ ทั้งนี้ เพราะภาครัฐละเลย กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ ประกอบกับ มีการเข้ามาของ NGO ที่ให้ความรู้กับชาวบ้าน และการชักนำของผู้นำท้องถิ่น ที่สูญเสียผลประโยชน์ให้การสนับสนุน

กรณีการย้ายโรงเรียนมาบตาพุดพันพิทยาคาร เป็นจุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มกันของชุมชนท้องถิ่นในการเรียกร้องสิทธิและความเป็นธรรม จากภาครัฐ การเรียกร้องของชุมชนท้องถิ่นในครั้งนี้เป็นที่สนใจของทุกภาคส่วน ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ได้มีหน่วยงานรัฐ อาทิ กรมควบคุมมลพิษ สาธารณสุขจังหวัด กองอนามัยและสิ่งแวดล้อม กรมโรงงานอุตสาหกรรม เข้ามาดูแลให้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งนักวิชาการ กลุ่ม NGO ให้ความสนใจและเข้ามาช่วยเหลือ จนสุดท้ายต้องตั้งรูปแบบของคณะกรรมการ ไตรภาคี ซึ่งประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน (โรงงานอุตสาหกรรม) และ ภาคประชาชน (ชุมชนท้องถิ่น) เข้ามาร่วมกันหาสาเหตุและแนวทางแก้ปัญหา ขึ้น ที่รู้จักกันในนามคณะกรรมการพิสูจน์กลิ่น ซึ่งถือเป็นการมีส่วนร่วมแบบ ปฏิสัมพันธ์ (Interactive Participation) จะเห็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและพัฒนาการของรูปแบบการมีส่วนร่วม จากการรับรู้ข่าวสาร สู่การมีส่วนร่วมแบบปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy)

กรณีการกำหนดผังเมืองรวมจังหวัดระยอง เป็นความพยายามของชุมชนท้องถิ่นอีกครั้งที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับการตัดสินใจที่มีผลกระทบกับตนเอง จากเดิมภาครัฐจะเป็นผู้กำหนดผังเมืองโดยไม่ได้รับฟังความคิดเห็น

ของชุมชนท้องถิ่น การต่อสู้ครั้งนี้เป็นการยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนจากระดับการปรึกษาหารือไปสู่การมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็น

ปัจจัยอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาอุตสาหกรรมในมาบตาพุดยุคนี้ ได้แก่ การแทรกแซงของกลุ่มการเมืองในการต่อสู้ของชุมชนที่ทำให้การต่อสู้ของชาวบ้านถูกมองไปในทางลบ รวมถึงความหลากหลายของชุมชนทำให้ชุมชนขาดความเข้มแข็ง ชุมชนที่ได้รับผลกระทบมีหลายชุมชน โดยแต่ละชุมชนมีความคิดที่แตกต่างกัน ทำให้การรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องเป็นไปด้วยความลำบาก ส่วนปัจจัยเกื้อหนุนในการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเข้ามาค้นหาข้อเท็จจริงและการตรวจสอบของหน่วยงานภาครัฐ อาทิ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น เป็นการตอกย้ำในสิ่งที่ชุมชนเรียกร้องว่าเป็นความจริง การเข้ามาช่วยเหลือของ NGO และเครือข่ายภายนอกที่ทำให้การขับเคลื่อนพลังชาวบ้านมีระบบและมีรูปแบบ ประกอบกับการปรับเปลี่ยนและการแก้ไขกฎหมาย ข้อระเบียบที่ให้สิทธิของชุมชนมากขึ้น ล้วนเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่ทำให้การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการพัฒนาอุตสาหกรรมมีความสำคัญมากขึ้นและได้รับการยอมรับจากภาครัฐมากขึ้น

3) ยุคอุตสาหกรรมเฟื่องฟู (พ.ศ. 2550 - ปัจจุบัน)

การพัฒนาอุตสาหกรรมในมาบตาพุดแม้จะถูกจับจ้องจากสังคมภายนอกมากขึ้น และถูกต่อต้านจากชุมชนและ NGO ในพื้นที่มากขึ้น แต่ด้วยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ รัฐบาลยังคงเดินหน้าในการส่งเสริมอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง และนักลงทุนทั้งชาวไทยและต่างชาติยังคงให้ความสนใจในการลงทุนในอุตสาหกรรม ในพื้นที่มาบตาพุดและจังหวัดระยองเพิ่มขึ้นตลอด เห็นได้จากจำนวนโครงการอุตสาหกรรมที่ยื่นขออนุญาตลงทุนจากกระทรวงอุตสาหกรรม และการขยายตัวของนิคมอุตสาหกรรม การเกิดขึ้นของนิคมอุตสาหกรรมที่เป็นของเอกชนมีขึ้นมากมายในบริเวณพื้นที่มาบตาพุด จนถึงปัจจุบันมีนิคมอุตสาหกรรม 5 นิคมอุตสาหกรรม และ 1 ท่าเรือ

อุตสาหกรรม ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด นิคมอุตสาหกรรมเหมราช ตะวันออก นิคมอุตสาหกรรมผาแดง นิคมอุตสาหกรรมเอเชีย และนิคมอุตสาหกรรมอาร์ไอแอล ส่วนอีก 1 ท่าเรืออุตสาหกรรม ได้แก่ ท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาอุตสาหกรรมยังคงมีรูปแบบที่ไม่เปลี่ยนแปลง คือ อำนาจการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ยังอยู่ที่รัฐ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก็ถูกแก้ไขแบบทวิภาคี ไตรภาคี และพหุภาคี ตามลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้น แต่การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นยังคงเป็นผู้ร่วมปรึกษาหารือ รับฟังความคิดเห็น และเสนอความคิดเห็น

อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการที่จะเรียกร้องการมีส่วนร่วมของชุมชนยังมีอยู่อย่างต่อเนื่องและพัฒนามากขึ้น โดยมีการต่อสู้ในกระบวนการยุติธรรมโดยชาวบ้านมาบตาพุด 27 คน นำโดยนายเจริญ เดชคุ้ม และพวกจาก 11 ชุมชนรอบนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ได้ยื่นฟ้องคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติที่ศาลปกครองระยอง กรณีละเลยต่อหน้าที่เนื่องจากไม่ประกาศพื้นที่มาบตาพุดเป็นเขตควบคุมมลพิษ เพื่อควบคุม ลด และขจัดมลพิษ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 56 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 67 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 59) และขอให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ประกาศให้พื้นที่มาบตาพุดเป็นเขตควบคุมมลพิษ เพื่อเป็นการสร้างบรรทัดฐานให้กับสังคมว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี (พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 59) และเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2552 ศาลจึงมีคำพิพากษาให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ผู้ถูกฟ้อง) ประกาศให้ท้องที่เขตเทศบาลเมืองมาบตาพุดทั้งหมด รวมทั้งตำบลเนินพระ ตำบลมาบข่า และตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง ตลอดจนท้องที่ตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง เป็นเขตควบคุมมลพิษ เพื่อดำเนินการควบคุม ลด และขจัด

มลพิษ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายต่อไป ทั้งนี้ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา (คดีหมายเลขดำที่ 192/2550) คำสั่งศาลปกครองข้างต้นถือว่าเป็นชัยชนะของประชาชน และเป็นแรงจูงใจที่นำไปสู่จุดเปลี่ยนของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาอุตสาหกรรมในท้องที่แห่งนี้ ซึ่งถือเป็นพื้นที่พัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศ

การประกาศเขตควบคุมมลพิษ ทำให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมกันดำเนินการควบคุม ลด และขจัดมลพิษ ในพื้นที่มาบตาพุดและบริเวณใกล้เคียงตามประกาศ และต้องให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการที่จะดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่อาจสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นเขตควบคุมมลพิษ กระบวนการฟ้องคดีในศาลปกครองจึงเป็นมิติใหม่ เป็นช่องทางและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นที่ใช้อำนาจศาลปกครอง ซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมมาบังคับให้ภาครัฐและภาคเอกชนต้องปฏิบัติตามข้อกำหนด

ต่อมา เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2552 สมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อน ร่วมกับชาวบ้านมาบตาพุดรวม 43 ราย ฟ้องคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และหน่วยงานของภาครัฐทั้ง 8 แห่ง ที่ละเลยในการปฏิบัติหน้าที่ต่อศาลปกครองกลาง เพื่อให้ศาลกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครอง โดยการสั่งให้ระงับโครงการหรือกิจกรรมทั้ง 76 โครงการที่กำลังดำเนินการในพื้นที่ตำบลมาบตาพุด อำเภอบ้านฉาง และบริเวณใกล้เคียง ไว้เป็นการชั่วคราว เนื่องจากทั้ง 76 โครงการ ยังไม่ผ่านกระบวนการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์กรอิสระ ประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

ผลการฟ้องร้อง ศาลปกครองกลางพิพากษาสั่งให้ระงับการดำเนินการของทั้ง 76 โครงการเอาไว้เป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีคำพิพากษา เนื่องจากหลักฐานทั้งหมดได้แสดงให้เห็นว่า การประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมในบริเวณชุมชนมาบตาพุดและบริเวณใกล้เคียงนั้น ได้สร้างปัญหามลพิษต่อชุมชนอย่างรุนแรง จนทำให้ต้องมีการประกาศเป็นเขตควบคุมมลพิษเพื่อดำเนินการควบคุม ลด และขจัดมลพิษ นับว่าเป็นชัยชนะอีกครั้งของชาวบ้าน ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวขนาดใหญ่ของภาครัฐและเอกชนที่ต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการ รัฐบาลได้มีการตื่นตัวและหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรมขึ้น เพื่อให้ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาครัฐดำเนินการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยตั้งคณะกรรมการ 4 ฝ่าย แก้ปัญหามาบตาพุด เพื่อหาแนวทางร่วมกันและสร้างความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นมีชื่อทางการว่า “คณะกรรมการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติตาม มาตรา 67 วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย” ประกอบด้วยตัวแทน 4 ฝ่าย คือ ตัวแทนภาคประชาชน 4 คน ตัวแทนภาครัฐ 4 คน ตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน และตัวแทนภาคเอกชน 4 คน หรือที่เข้าใจกันทั่วไปว่าคณะกรรมการสี่ฝ่าย ขึ้นมาเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นพัฒนาการของรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ก่อนหน้านี้จะใช้รูปแบบเฉพาะทวิภาคีและไตรภาคี มาเป็นแบบพหุภาคี และภาครัฐให้ความสนใจกับปัญหามากขึ้นถึงแม้ว่าเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2553 จะมีคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดให้ 74 โครงการจากจำนวน 76 โครงการสามารถดำเนินการต่อไปได้ก็ตาม แต่ก็ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่กำหนดไว้อย่างรัดกุม ไม่ว่าจะเป็นจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) และหรือรายงานการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน (Health Impact Assessment: HIA) และต่อมารวมกันเป็น รายงานการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและ

สุขภาพที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงการ (Environmental and Health Impact Assessment: EHIA)

การมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกิดขึ้นทั้งสองเหตุการณ์ ผู้วิจัยพบว่า พัฒนาการของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชาวบ้านชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาอุตสาหกรรม เริ่มต้นจากรูปแบบการร่วมปรึกษาหารือ และการรับฟังความคิดเห็นที่เคยเป็นก่อนหน้านั้น ยกระดับสู่ความต้องการที่จะมีส่วนร่วมที่ใกล้เคียงกับการตัดสินใจ กล่าวได้ว่า เป็นรูปแบบที่หากชุมชนท้องถิ่นไม่มีอำนาจในการตัดสินใจหรือทำให้รัฐดำเนินการตามความต้องการของชาวบ้านชุมชนท้องถิ่น ชาวบ้านก็ต้องไปหาหน่วยงานที่มีอำนาจสั่งการให้รัฐดำเนินการ นั่นคือ องค์กรศาล โดยได้รับการสนับสนุนจาก NGO และเครือข่าย รวมทั้งนักวิชาการ จึงไม่แปลกที่กลุ่มชาวบ้านชุมชนท้องถิ่น และองค์กรต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุนจะถือว่าเป็นชัยชนะของตนเอง และเป็นจุดเริ่มต้นของการต่อสู้กับนโยบายของรัฐที่เป็นรูปธรรม อย่างน้อยก็สามารถทำให้หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติตามความต้องการของชาวบ้าน ภายใต้การบังคับที่เรียกว่าคำพิพากษาของศาล อาทิ การยื่นฟ้องหน่วยงานของรัฐต่อศาลปกครอง ให้มาควบคุมเป็นเขตควบคุมมลพิษ และศาลได้มีคำพิพากษาให้ผู้ฟ้องคดีเป็นผู้ชนะคดี จนนำมาซึ่งการประกาศเขตควบคุมมลพิษในเวลาต่อมา ทำให้ภาครัฐและภาคเอกชนหันมาให้ความสำคัญกับปัญหาการสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนามากขึ้น นำไปสู่การปรับตัวเข้าหากันของอุตสาหกรรมกับชุมชน ซึ่งในปัจจุบันนั้นเป็นการแสวงหาผลการอยู่ร่วมกันได้ในลักษณะ “อุตสาหกรรมอยู่ได้ ชุมชนอยู่ได้ และสิ่งแวดล้อมอยู่ได้” โดยการใช้ผลประโยชน์เป็นตัวขับเคลื่อน มีทั้งผลประโยชน์ทางตรง เช่น การให้เงินช่วยเหลือชุมชน และผู้ได้รับผลกระทบ และผลประโยชน์ทางอ้อม เช่น การส่งเสริมอาชีพให้ชุมชน

สรุปได้ว่า พัฒนาการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาอุตสาหกรรมมาตาพุด เริ่มต้นจากการมีส่วนร่วมแบบการไม่รู้ สู่การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในช่วงเริ่มต้นของการก่อสร้างโครงการ และพัฒนา เป็นการมีส่วนร่วมแบบปรึกษาหารือในลักษณะของคณะกรรมการไตรภาคี พหุภาคี หรือรูปแบบอื่น ในช่วงอุตสาหกรรมขยายตัว และมาสู่ยุค การมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในรูปการช่วยเหลือเกื้อกูลแบ่งปัน ผลประโยชน์ แทนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในช่วงอุตสาหกรรมเฟื่องฟู โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยังอยู่กับภาครัฐ และหากชุมชน ท้องถิ่นไม่เห็นด้วยก็ต้องอาศัยกลไกศาลปกครอง ปีบบังคับทางกฎหมาย ให้ปฏิบัติตาม ซึ่งไม่สอดคล้องกับทฤษฎีและการนำเสนอของ Denis Goulet (อ้างถึงใน ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และคณะ, 2550) ที่ระบุว่า การมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจนั้นเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมสุดท้ายและสูงสุดของชุมชน ท้องถิ่นในการพัฒนาอุตสาหกรรม

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 ปัจจัยอุปสรรคและปัจจัยเกื้อหนุน ในการมีส่วนร่วมของการพัฒนาอุตสาหกรรมเขตมาตาพุด จังหวัดระยอง

ผู้วิจัยพบปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัจจัยเกื้อหนุนในการมีส่วนร่วม ของชุมชนท้องถิ่นยุคแรก (ก่อนเริ่มต้นอุตสาหกรรมถึงการเกิดอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นยุคการไม่รู้สู่การรับรู้ข่าวสารข้อมูลของชุมชนท้องถิ่น) โดยปัจจัย อุปสรรค คือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวบ้านที่มีวิถีชีวิตเกษตรกรรม ในชนบท เป็นชุมชนเล็ก ๆ พึ่งพาอาศัยกันเป็นระบบอุปถัมภ์ จึงเชื่อฟัง เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ชาวบ้านมองว่าเป็นเจ้าคนนายคนจึงไม่มีการต่อต้าน รวมทั้ง ขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาอุตสาหกรรม เนื่องจากมีการศึกษาน้อย รวมทั้งการปิดบังข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงจากภาครัฐ ประกอบกับเงินที่ได้รับ จากการเวนคืนที่ดินที่ชาวบ้านมองว่าเป็นความไม่ยุติธรรมเพราะน้อยเกินไป ทั้งราคาที่ดินและค่าชดเชยพืชผลทางการเกษตร จึงเป็นส่วนที่ทำให้ชาวบ้าน

ชุมชนท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในดำเนินโครงการในครั้งนี้ และเริ่มสร้างความไม่พอใจขึ้นเมื่อไม่ได้รับความเป็นธรรม

สำหรับปัจจัยเกื้อหนุนในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในยุคแรกนี้ ผู้วิจัยพบว่า คือ อำนาจและการดำเนินการของรัฐ โดยรัฐจะใช้ความมีอำนาจของตนเองในการบีบบังคับให้ชาวบ้านยอมทำตาม เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมแบบบีบบังคับ และกระบวนการสร้างวาทกรรม “โชติช่วงชัชวาล” เพื่อโฆษณาชวนเชื่อให้ชาวบ้านหลงคล้อยตาม โดยไม่มีการต่อต้านโครงการพัฒนาที่เกิดขึ้น และการไม่นำเสนอข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริง เปรียบเสมือนเป็นการ “ปิดหูปิดตา” ยอมรับข้อมูลด้านดีเพียงด้านเดียวจากภาครัฐและกลุ่มผู้สนับสนุนโครงการ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้ได้รับผลประโยชน์จากโครงการ เช่น กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น กลุ่มผู้ค้าที่ดิน

สำหรับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัจจัยที่เกื้อหนุน ในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในยุคที่สอง (ยุคอุตสาหกรรมขยายตัวและเริ่มสร้างผลกระทบหรือยุคการรับรู้ข่าวสารสู่การร่วมปรึกษาหารือ) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ การเมืองเข้ามาชี้นำการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น จะเห็นได้จากการกำหนดพื้นที่กำจัดกากขยะอุตสาหกรรม ซึ่งเดิมนั้นกำหนดเป็นพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ซึ่งห่างจากนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดไปทางทิศเหนือประมาณ 30 กิโลเมตร นอกจากจะเป็นเรื่องของผลประโยชน์ส่วนตัวของนักการเมืองท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นผลประโยชน์ในเรื่องฐานเสียงในการเลือกตั้งด้วย จึงทำให้ชาวบ้านมีรูปแบบการมีส่วนร่วมโดยการชักนำของนักการเมือง หรืออาจเป็นการสมประโยชน์ของทั้งฝ่ายชาวบ้านและนักการเมืองในลักษณะ Win-Win Situation เพราะชาวบ้านเองก็เกรงจะเกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่ตามมากับการกำจัดกากขยะอุตสาหกรรม อีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมคือ ความหลากหลายของชุมชน ทั้งมิติของวัฒนธรรมที่ไม่มีความสามัคคี เพราะคนในสังคมส่วนหนึ่งเป็นคนที่ย้ายมาทำมาหากินในพื้นที่ ความรักใน

พื้นที่มีน้อย และการแตกตัวทางสังคมที่แยกชุมชนออกเป็นชุมชนเล็กที่ปัจจุบันเทศบาลเมืองมาตาพุตมีถึง 38 ชุมชน การเรียกร้องและการมีส่วนร่วมก็ไม่เกิดพลังในการดำเนินการ ส่วนปัจจัยที่เกื้อหนุนในยุคที่สอง ได้แก่ การเข้ามาตรวจสอบของหน่วยงานภาครัฐจากภายนอก เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด กรมควบคุมมลพิษ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นต้น ได้เข้ามาศึกษาปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นและมีการสำรวจข้อมูลต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งพบว่า เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจริงในพื้นที่มาตาพุตจากการขยายและพัฒนาอุตสาหกรรม จึงเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ยืนยันได้ว่า สิ่งที่ชาวบ้านชุมชนท้องถิ่นเรียนนั้นเป็นความจริง ประกอบกับปัจจัยการเข้ามาของกลุ่ม NGO และเครือข่ายทางสังคม สื่อมวลชน นักวิชาการ นักสิทธิมนุษยชน ที่เข้ามาช่วยให้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาอุตสาหกรรมมีความเป็นแบบแผนมากขึ้น มีการดำเนินการที่ชัดเจน เป็นระบบ มีข้อมูลสนับสนุนที่เป็นเหตุเป็นผล จึงเปรียบเสมือนเป็นที่ปรึกษาของชุมชนท้องถิ่นในการต่อสู้เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในแต่ละครั้ง ปัจจัยที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นที่ทำให้ทุกภาคส่วนต้องยอมรับ คือ กฎหมายที่กำหนดสิทธิของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วม เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 กฎกระทรวงผังเมืองรวมบริเวณอุตสาหกรรมหลักและชุมชน จังหวัดระยอง พ.ศ. 2531 กฎกระทรวงผังเมืองรวมบริเวณอุตสาหกรรมหลักและชุมชน จังหวัดระยอง พ.ศ. 2534 และกฎกระทรวงผังเมืองรวมบริเวณอุตสาหกรรมหลักและชุมชน จังหวัดระยอง พ.ศ. 2546 หรือที่รู้จักกันทั่วไปในนามผังเมืองรวมมาตาพุต เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่มาตาพุต

แต่ยังเป็นระดับของการทำประชาพิจารณ์ร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็นจากประชาชน ส่วนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการตัดสินใจ ยังเป็นอำนาจของรัฐเหมือนเดิม

สำหรับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัจจัยที่เอื้อหนุน ในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในยุคที่สาม (ยุคการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ กระบวนการในศาลปกครอง หรือเป็นช่วงที่อุตสาหกรรมเฟื่องฟู) ในส่วนของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคนั้น ผู้วิจัยพบว่า ได้แก่ นโยบายและการดำเนินการภาครัฐ ในการขยายพื้นที่อุตสาหกรรมมาบตาพุด โดยมองว่าประสบความสำเร็จอย่างสูง ตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงปัจจุบันที่อุตสาหกรรมมาบตาพุดเฟื่องฟูสุดขีดใช้ตัวชี้วัดทางด้านตัวเลขทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งยังคงดำเนินการและยึดหลักการนี้ต่อไป โดยไม่มองผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาอุตสาหกรรม และแนวทางแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นก็ไม่ยั่งยืน เป็นเพียงการลดกระแสความไม่พอใจในบางช่วงเวลา ดังจะเห็นได้จากการเกิดกรณีฟ้องหน่วยงานของรัฐต่อศาลปกครองทั้งสองกรณี

ส่วนปัจจัยเกื้อหนุนต่อการพัฒนาการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในยุคที่สามนี้ ผู้วิจัยพบว่า ได้แก่ ศาลปกครองซึ่งเป็นกลไกที่ชาวบ้านชุมชนท้องถิ่นสามารถใช้เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยผลของคำพิพากษานั้นจะเป็นการบังคับให้ภาครัฐและภาคเอกชนต้องดำเนินการหรือละเว้นการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งได้เช่นกัน ส่วนอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุน ได้แก่ หน่วยงานภายนอกและ NGO ซึ่งเข้ามาสนับสนุนให้ความช่วยเหลือชาวบ้านชุมชนท้องถิ่นในการดำเนินการกระบวนการในชั้นศาล ทั้งที่ชาวบ้านไม่มีความรู้ในการดำเนินการขั้นตอนนี้มาก่อน ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน อันจะนำไปสู่พัฒนาการของรูปแบบการมีส่วนร่วมหนึ่งของชุมชนท้องถิ่น

ข้อค้นพบจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ข้อเสนอแนะกลยุทธ์ กลไก กระบวนการ ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม

ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้สร้างกลไกเชิงสถาบันให้เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น ในพื้นที่การพัฒนาอุตสาหกรรม ทั้งภาคประชาชนให้เกิดคณะกรรมการพัฒนา ชุมชน ขึ้นมาทำหน้าที่ให้ครอบคลุมในทุกกิจกรรม โดยเฉพาะการพัฒนา ให้สังคมเกิดความยั่งยืนในมิติต่าง ๆ เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรม และชุมชนเมือง เช่น กิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจในอุตสาหกรรม และมีแผนงานที่ชัดเจนในการดำเนินการ หรือที่เรียกว่า Road Map ในส่วน ของภาคเอกชนก็จะมีคณะกรรมการพัฒนาองค์กรประจำบริษัท ซึ่งเป็น คณะกรรมการในรูปแบบไตรภาคี (Tripartite) ที่มีองค์ประกอบของคณะกรรมการ มาจากภาคเอกชน คือ ตัวแทนของบริษัท ภาครัฐ คือ ตัวแทนจากหน่วยงาน ราชการที่เกี่ยวข้อง และภาคประชาชน คือ ตัวแทนของประชาชนที่อาศัย บริเวณรอบ ๆ บริษัท ในสัดส่วนที่เท่า ๆ กัน โดยมีที่ปรึกษาเป็นภาควิชาการ ซึ่งเป็นนักวิชาการ ทำหน้าที่ในการพิจารณาอนุญาตในการดำเนินกิจกรรมของ บริษัทที่อาจสร้างผลกระทบ เช่น การขยายการก่อสร้างบริษัท ก่อนที่บริษัท จะไปดำเนินการทางกฎหมายอื่น ๆ ต่อไป รวมทั้งมีหน้าที่ให้การส่งเสริมการ มีส่วนร่วมระหว่างเอกชนและประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการชุมชน สัมพันธ์ กิจกรรมที่เป็นความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) และส่วนของภาครัฐก็ให้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมมาตาพุด ซึ่งเป็นรูปแบบของ คณะกรรมการแบบพหุภาคี (Multilateral) ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการ ทำหน้าที่กลั่นกรอง พิจารณากิจกรรมและ อนุมัติการดำเนินการของคณะกรรมการต่าง ๆ ทั้งภาคประชาชน และ ภาคเอกชนที่เป็นกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรม

ส่วนกลยุทธ์ที่ใช้ในการดำเนินการของกลไกเชิงสถาบัน ได้แก่ กฎหมาย โดยจะต้องมีการออกกฎหมายแม่บทในรูปของพระราชบัญญัติและข้อบัญญัติ ออกโดยท้องถิ่นว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ให้ดำรง สถานะภาพทางกฎหมายให้เป็นนิติบุคคล เพื่อการว่าจ้าง และดำเนินการ ถูกต้องตามกฎหมาย รวมถึงภารกิจต่าง ๆ ที่กฎหมายจะต้องครอบคลุม ในทุกกิจกรรมและการดำเนินการ การส่งเสริมความรู้ในด้านต่าง ๆ ให้กับ ชาวบ้านชุมชนท้องถิ่น การสื่อสารประชาสัมพันธ์ ซึ่งจะต้องมีรูปแบบ การประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน และด้านการจ่ายผลตอบแทนจะต้องมีการกำหนด การจ่ายผลตอบแทนให้กับกรรมการและผู้เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน เช่น เป็นลักษณะของเบี้ยประชุมกรรมการ หรือผลตอบแทนจากการเข้าร่วมกิจกรรม และกำหนดงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ในแต่ละปีอย่างชัดเจน

ในส่วนของกระบวนการในการมีส่วนร่วมของกลไกเชิงสถาบันนั้น จะต้องกำหนดกระบวนการในการมีส่วนร่วมของกลไกเชิงสถาบันที่ตั้งขึ้นมา อย่างเป็นระบบ ทั้งการมีส่วนร่วมในการคิด ศึกษา และค้นคว้าหาปัญหาและ สาเหตุของปัญหาตลอดจนความต้องการของชุมชน การมีส่วนร่วมในการวาง นโยบาย หรือแผนงานโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อลดและแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหาร ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย และการมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม และประเมินผลการทำงาน เพราะต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นให้นำไปสู่การมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ จึงจะบรรลุเป้าหมายของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่น

อภิปรายผลการศึกษา

การพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุด เป็นเหมือนการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ ๆ อีกหลายโครงการในประเทศไทย ที่ส่วนใหญ่ภาครัฐจะดำเนินการนโยบายรูปแบบนโยบายจากบนสู่ล่าง (Top-Down Management) โดยภาครัฐจะควบคุมกระบวนการตั้งแต่การคิด การตัดสินใจ และดำเนินการ โดยผ่านกลไกของรัฐ ได้แก่ หน่วยงานราชการ ใช้อำนาจทางกฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นตัวบีบบังคับชุมชนท้องถิ่นให้ยินยอม โดยมีวาทกรรมที่เรียกว่า “การพัฒนา (Development)” เป็นเป้าหมาย

การตัดสินใจโดยส่วนกลางมักจะละเลยการมีส่วนร่วมของประชาชน และไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนา การพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุดสร้างรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับรัฐบาล และกลุ่มคนรวยหรือนักลงทุน แต่รัฐไม่ได้ตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนท้องถิ่น ทั้งมลภาวะ มลพิษ ความแออัด ความล่มสลายของชุมชน และวัฒนธรรม รวมถึงความเสื่อมโทรมของสุขภาพและสภาวะแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของชัชยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ (2549) ที่เสนอไว้ว่า การใช้มาตรการบังคับของภาครัฐจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น ประกอบกับความจำเป็นที่ต้องพึ่งพิงเงินทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ รวมถึงลักษณะการประกอบการของภาคอุตสาหกรรมที่เป็นอุตสาหกรรมหนัก (Heavy Industry) ทำให้โรงงานอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในจังหวัดระยอง ส่วนใหญ่เป็นโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ก่อมลพิษ (Dirty Industry) และภายใต้นโยบายส่งเสริมการลงทุนของภาครัฐ ประกอบกับกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เป็นการบังคับจากส่วนกลางให้เกิดขึ้น โดยคนท้องถิ่นไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง (Forced Industrialization) ดังนั้น ผลที่ตามมาก็คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาเชิงสังคมที่เป็นผลเชื่อมโยง (Linkage Effect) จากการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ ซึ่งเป็นปัญหาที่ยังแก้ไม่ตกในปัจจุบัน

การพัฒนาอุตสาหกรรมในมาบตาพุด รัฐบาลได้ผลักดันอย่างเต็มที่ โดยใช้อำนาจรัฐทางกฎหมายและอำนาจของเงิน การพัฒนาอุตสาหกรรมจึงเป็นการกอบโกยทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของคนกลุ่มน้อยที่เป็นชนชั้นนำกับนายทุน สอดคล้องกับการศึกษาของ นิภา ต. ตุมรสุนทร, (2532) ที่พบว่า ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบชาวบ้าน โดยรัฐบาลได้ตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนในท้องที่อำเภอบ้านฉาง อำเภอเมืองระยอง ตำบลห้วยโป่ง ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมืองจังหวัดระยอง ในปี พ.ศ. 2525 และมีการตราพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในพื้นที่ ตำบลห้วยโป่ง และตำบลมาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พ.ศ. 2527 เพื่อใช้ที่ดินบริเวณดังกล่าวเป็นที่สร้างนิคมอุตสาหกรรม โดยไม่ได้มีการรับฟังความคิดเห็นหรือการมีส่วนร่วมจากชุมชนท้องถิ่น เป็นการตัดสินใจของภาครัฐฝ่ายเดียว ประชาชนไม่รู้และไม่มีส่วนร่วม เปรียบเสมือนเป็นการ “ปิดหูปิดตาประชาชน” และใช้วาทกรรม “โชติช่วงชัชวาล” ที่ถูกผลิตขึ้นมาให้เป็นวาทกรรมกระแสหลัก (Dominant Discourse) ให้ประชาชนเห็นคล้อยตามและให้ความร่วมมือ เพื่อให้เกิดแรงต้านน้อยที่สุด การตัดสินใจเวนคืนที่ดินของชาวบ้านรัฐเป็นผู้กำหนดฝ่ายเดียว เกิดการคอร์รัปชันเชิงนโยบายในการจ่ายค่าชดเชยพืชผลทางการเกษตรในระหว่างที่มีการเวนคืนที่ดิน โดยการรู้เห็นเป็นใจจากภาครัฐ เนื่องจากไม่ต้องการสร้างความขัดแย้งหรือเกิดความขัดแย้งระหว่างทางที่จะเดินไปสู่การสร้างนิคมอุตสาหกรรม เปรียบเสมือน “ยอมรับความไม่ถูกต้อง เพื่อเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่” แต่ด้วยความเป็นชุมชนท้องถิ่นชนบท ขาดความพร้อมเพื่อรองรับการเข้ามาของการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นตกเป็นเบี้ยล่างของการพัฒนา รัฐจึงเข้ามาฉกฉวยเพื่อความได้เปรียบต่าง ๆ

การละเลยไม่สนใจในสิทธิและเสียงเรียกร้องของประชาชน และการเดินหน้าพัฒนาอุตสาหกรรมได้ก่อให้เกิดการสะสมของความไม่พึงพอใจ จนทำให้ชุมชนต้องลุกขึ้นต่อสู้เรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ที่พึงมีพึงได้ และสุดท้าย

รัฐต้องเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ จนส่งผลกระทบต่อในวงกว้างทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม จึงกล่าวได้ว่า เป็นพัฒนาการของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นที่ได้มาเนื่องจากการต่อสู้ ความไม่รู้และไม่มีโอกาสในการรับรู้ เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นต้องตกอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบในเวทีการพัฒนาอุตสาหกรรมและต้องประสบกับผลกระทบเรื่อยมา แต่ประสบการณ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ในการต่อสู้ เพื่อเรียกร้องสิทธิของตนเอง และสิทธิของชุมชนท้องถิ่น การสร้างเครือข่ายทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้พลังของชาวบ้านมีความเข้มแข็งและสามารถต่อสู้จนเอาชนะอำนาจรัฐได้

การเปิดกว้างและการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายที่คำนึงถึงสิทธิของชุมชนมากขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สิทธิของชุมชนได้รับการดูแล และทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินโครงการที่มีผลกระทบในพื้นที่ และเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านมีช่องทางในการต่อสู้ทางกฎหมาย และสามารถชนะได้

อย่างไรก็ตาม การต่อสู้ของชาวบ้านเป็นเพียงการต่อสู้เพื่อต้องการสิทธิในการมีส่วนร่วมที่จะกำหนดทิศทางการพัฒนาในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง การช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างอุตสาหกรรมกับชุมชนท้องถิ่น และต้องการรักษาสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายหรือได้รับผลกระทบ ไม่ได้ต่อสู้เพื่อจะต่อต้านไม่ให้มีอุตสาหกรรมหรือไม่เอาอุตสาหกรรม เพราะปัจจุบันชาวบ้านส่วนใหญ่ทราบถึงความจำเป็นของอุตสาหกรรมและการพัฒนามากขึ้น ประกอบกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นได้แปรเปลี่ยนไปจากเดิมมาก หากปฏิเสธอุตสาหกรรมก็จะส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิต อาชีพ และรายได้ จึงเปรียบเสมือนสิ่งที่ต้องอยู่ร่วมกันและขาดจากกันไม่ได้อีกต่อไป เป็นเหมือน “บุพเพเวิบาก” (Soulmate Force) (คือ ต้องอยู่ร่วมกันเหมือนเป็นเนื้อคู่ไม่ว่าจะยินยอมหรือไม่ยินยอมก็ตาม หากขาดจากกันจะทำให้สภาพของแต่ละฝ่ายเปลี่ยนแปลง และการที่ต้องอยู่ร่วมกันนั้นจะต้องอยู่ภายใต้สภาวะการณ์ เงื่อนไข ที่อาจเกิดสถานการณ์ทั้งดีและร้าย)

ดังนั้น ภาครัฐ ภาคเอกชน หรือผู้ประกอบการ และภาคประชาชน หรือชุมชนท้องถิ่น จำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันให้ได้ ซึ่งในปัจจุบันนั้นเป็นรูปแบบการแสวงหาแนวทางการอยู่ร่วมกันในลักษณะ “อุตสาหกรรมอยู่ได้ ชุมชนอยู่ได้ สิ่งแวดล้อมอยู่ได้” โดยการใช้ผลประโยชน์เป็นตัวขับเคลื่อน มีทั้งผลประโยชน์ทางตรงและผลประโยชน์ทางอ้อมที่สนับสนุนและส่งเสริมกันของทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง การพัฒนาอุตสาหกรรมจึงจะคงอยู่ และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปได้

บทเรียนที่ได้จากการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ได้ค้นพบบทเรียนสำหรับทุกฝ่ายในการดำเนินโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น ดังนี้

1. ภาครัฐ การดำเนินการของภาครัฐที่ละเอียดรอบคอบและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างในอดีต สามารถสร้างความสำเร็จได้ในระยะสั้น ๆ แต่ในระยะยาวแล้วจะพบกับอุปสรรค เพราะประชาชนจะมีประสบการณ์และมีการเรียนรู้ โดยเฉพาะหากโครงการสร้างผลกระทบและรัฐละเลยในการที่จะคุ้มครองหรือดูแล ดังนั้น ภาครัฐจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. ภาคเอกชนหรือผู้ประกอบการ การดำเนินธุรกิจที่มุ่งหวังผลกำไรมากเกินไป โดยละเลยการควบคุมและรักษาคุณภาพหรือมาตรฐานการดำเนินการจนส่งผลกระทบต่อชุมชนและสังคม จะทำให้ธุรกิจถูกการต่อต้านจากชุมชนท้องถิ่น การประกอบกิจการจะประสบกับปัญหา ดังนั้น ผู้ประกอบการต้องให้ความสนใจและดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรกับชุมชนและสังคม ดูแลชุมชนช่วยเหลือสังคมเพื่อให้อยู่ร่วมกันได้

3. ภาคประชาชนหรือชุมชนท้องถิ่น การนิ่งเฉยและการไม่เรียนรู้ จะทำให้ชุมชนตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบ ชุมชนต้องตระหนักถึงสิทธิของตนเอง และกล้าที่จะลุกขึ้นสู้เมื่อไม่ได้รับความเป็นธรรม อย่างไรก็ตาม การต่อสู้ของ

ชุมชนต้องเป็นไปโดยสุจริตไม่มีประโยชน์แอบแฝง เพื่อสร้างความไว้วางใจ และต้องร่วมพลังสร้างเครือข่ายทางสังคม เพื่อกระบวนการเรียนรู้และการช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกัน

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณา ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมเขตมาบตาพุด เป็นการพัฒนาที่เกิดจากการกำหนดของเบื้องบน ซึ่งก็คือ ภาครัฐ ดังนั้น ภาครัฐจะต้องมีการศึกษาโครงการในบริบทด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะบริบททางพื้นที่และบริบททางสังคม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะ จะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการในด้านต่าง ๆ ควบคู่ไปกับพัฒนาการด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

2. การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรม จะต้องเปิดพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียมีพื้นที่การแสดงออก ในการพูดคุยแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หรือความต้องการต่าง ๆ เพื่อเป็นการแสวงหาทางออกร่วมกันในลักษณะที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน (Win-Win Solution) มากกว่าจะเป็นการต่อสู้ให้ได้มาซึ่งชัยชนะเหนือฝ่ายตรงข้าม

3. จะต้องส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือกันของผู้มีประโยชน์ได้เสีย (Stakeholder) แต่ละฝ่ายในลักษณะของพหุภาคี (Multilateral) ในทุก ๆ กิจกรรมอาจสร้างผลกระทบ เพื่อให้เกิดกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน ในผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายอย่างเป็นธรรมบนพื้นฐานความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice)

รายการอ้างอิง

- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2549). รายงานสถานการณ์ความไม่เป็นธรรมที่สะท้อนปัจจัยสังคมกำหนดสุขภาพ เรื่อง ปัจจัยสังคมกำหนดสุขภาพกับข้อเสนอนโยบายลดความเหลื่อมล้ำทางด้านสุขภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่เทศบาลมาบตาพุด จังหวัดระยอง. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในปัญหาการขาดแคลนน้ำ และนัยการสร้างเมืองน่าอยู่ในจังหวัดระยอง. กรุงเทพฯ: โครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ มูลนิธิชุมชนไท.
- ไชยนิเวศน์ อิ่มขาว. (2558, 7 พฤษภาคม). อาจารย์โรงเรียนมาบตาพุด พันพิทยาคาร. สัมภาษณ์.
- น้อย ใจตั้ง. (2558, 3 เมษายน). ชาวบ้านชุมชนหนองตังเม. สัมภาษณ์.
- นิภา ต. ตุมรสุทร และคณะ. (2532). นโยบายสวัสดิการเพื่อรองรับผลการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- บุญช่วย ชวานาลุ่ม. (2558, 1 เมษายน). ชาวบ้านชุมชนชากกลาง อดีตคณะกรรมการแก้ปัญหาหาลุมขยะบริษัทเจนโก้. สัมภาษณ์.
- พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลห้วยโป่งและตำบลมาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง. (10 สิงหาคม 2527). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 101 ตอนที่ 105.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2525). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Chapter

15

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานเพื่อรองรับ การเจริญเติบโตของอำเภอไซเสดถา นครหลวง เวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

The Management Development Approach to Support the Growth of the Saysetta District, Vientiane Capital, Lao PDR

จันมาลา กุสน (Chanmala Kousonh)*
ศิวัช ศรีโศคางกุล (Siwach Sripokangkul)**

-
- * นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Master of Public Administration Program College of Local Administration, Khon Kaen University
- ** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
College of Local Administration, Khon Kaen University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอำเภอไชเสดถา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวมถึงปัญหาที่เป็นอุปสรรคและการประมวลข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขอุปสรรคในการสร้างแนวทางการพัฒนาการบริหารงานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอำเภอไชเสดถา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มผู้บริหารระดับสูง ข้าราชการ และประชาชนของอำเภอไชเสดถา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 44 คน โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอำเภอไชเสดถา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย 8 ตัวชี้วัด ได้แก่ ด้านการพัฒนา ด้านการเมือง ด้านการพัฒนาอำเภอ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านพัฒนาวัฒนธรรม - สังคม ด้านการป้องกันชาติ - การป้องกันความสงบ ด้านวิทยาศาสตร์ - เทคโนโลยี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และด้านการพัฒนาโครงการพัฒนา โดยปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการบริหารงานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอำเภอไชเสดถา ได้แก่ ระดับความรู้ความเข้าใจของพนักงานที่เป็นสมาชิกพรรคและประชาชนจำนวนหนึ่งต่อแนวทางนโยบายของพรรค บางแผนงานโครงการที่ได้กำหนดไว้ไม่ประสบผลสำเร็จตามระดับความคาดหวังที่ตั้งไว้ ขาดการขยายตัวด้านการผลิตสินค้ามีประเภทใหม่และไม่สามารถร่วมเป็นกลุ่มการผลิตได้ ขาดแคลนครูและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติมีบางด้านเสื่อมถอย ความเข้มแข็งและแบบแผนวิธีการทำงานของการทำงานในระดับหมู่บ้าน ขาดการเชื่อมโยงทางด้านข้อมูลข่าวสารและ

ข้าราชการอาวุโสขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ความสามารถทางด้านวิชาการในการติดต่อสัมพันธ์และภาษาต่างประเทศของข้าราชการรัฐและอำนาจการปกครองในแต่ละหมู่บ้านยังมีจำกัด และการพัฒนาเส้นทางคมนาคมยังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร โดยเฉพาะถนนนอกเขตเทศบาลยังเป็นดินลูกรัง ทำให้การคมนาคมยังไม่สะดวกต่อการสัญจร

สำหรับข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขอุปสรรคในการสร้างแนวทางการพัฒนาการบริหารงานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอำเภอไชยเสถา ประกอบด้วย การศึกษาฝึกอบรมทางการเมืองแก่พนักงานที่เป็นสมาชิกพรรคและประชาชนให้รับรู้เข้าใจแนวทางนโยบายของพรรคและกฎหมายของรัฐอย่างถ่องแท้ การลงทุนพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ของอำเภอเพิ่มเติม การส่งเสริมให้ประชาชนสร้างเศรษฐกิจครอบครัว โดยการผลิตเป็นสินค้าที่มีเทคนิคและตรงกับความต้องการของตลาดมากขึ้น การพัฒนาองค์ความรู้และวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ ให้แก่ครู รวมถึงการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามของชาติ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาความสงบ โดยการเข้าเวรยามของหมู่บ้านในยามกลางคืน เพื่อป้องกันความไม่สงบไม่ปลอดภัยให้หมู่บ้าน การสร้างความร่วมมือและอำนวยความสะดวกให้แก่ธุรกิจต่างประเทศที่จะเข้ามาลงทุนภายในอำเภอให้มากขึ้น และปรับปรุงโครงการพื้นฐานด้านการคมนาคมให้มีความปลอดภัยและสะดวกต่อการเดินทางสัญจร

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาการบริหารงาน/ การเจริญเติบโต/ อำเภอไชยเสถา

Abstract

Purposes of this research were; to assess the management development of the Saysetta District, Vientiane Capital, Lao PDR. (Hereinafter refers to as “the district”), to study and analyze problems and obstacles in the management development of the district, and to recommend the solution of the aforementioned problems and obstacles which response to the growth of the district. This research was conducted in accordance to the qualitative methodology which comprised the collection of data from the in-depth interview and focus group activity of total 44 targeted populations from high rank and chief executive government officials, government officials, and citizens of the Saysetta District. The data collected was analyzed and concluded by the descriptive method.

Results of this research revealed 8 indicators/aspects for the management development of the district; political development, district development, economic development, social and cultural development, national security and peace maintaining, science and technology, international relations, and project development. Problems and obstacles of the management development of the district were; levels of the understanding of the Party members and officials towards some policy of the Party which could not reach the goal of success in real practice, lack of the expansion of new product types, lack of the collaboration efforts for the building of producers’ cluster, lack instructors and teachers,

recession of national culture, lack of the solidarity in the village's working approaches, lack of the information connectivity, lack of knowledge in new technology in the senior government officials, lack of foreign language proficiency and international relation skills in government officials, limitation of administrative power in villages, and the condition of roads that obstruct the safety and convenient transportation especially those outside the municipal area.

In order to solve the aforementioned problems and obstacles, the district was expected to consider these following recommendations: organize the political trainings for the enhancement of the Party's members and the citizens' understanding towards the Party's policy and the state's law, increase the investment for the development of the district's infrastructures, promote the household economic by the production of clients-oriented goods, develop the new knowledge and teaching techniques for teachers, enhance the citizens' appropriate values, promote the citizens' participation for community security such as the village's night guard team building, foster the cooperation and assistant for the foreign investors, and improve the infrastructures for the safety transportation of the citizens.

Keywords: The management development approach/ Growth/
The Saysetta District

บทนำ

การจัดการปกครองท้องถิ่นเป็นการจัดการปกครองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ท้องถิ่นได้มีอิสระในการปกครองตนเอง และส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นเองได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ตลอดจนมีสิทธิและบทบาทในการดำเนินการปกครองท้องถิ่นอันนำไปสู่รากฐานและวิถีทางการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น (บุญยงช นุญताल, 2552) โดยนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ถือเป็นองค์การปกครองท้องถิ่นที่ขึ้นตรงกับรัฐบาล สปป.ลาว อันมีสถานะเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการปกครองท้องถิ่นแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ค.ศ. 2004 (พ.ศ. 2547) ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นการคุ้มครองบริหารรัฐ ซึ่งดำเนินการโดยการปกครองท้องถิ่นในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แบ่งการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นแขวง (จังหวัด) ประกอบด้วย แขวงและนคร ชั้นเมือง (อำเภอ) ประกอบด้วย เมืองและเทศบาล และชั้นบ้าน (หมู่บ้าน) โดยองค์การปกครองแขวงและนคร มีบทบาทในการบริหารทางด้านการเมือง เศรษฐกิจวัฒนธรรม - สังคม การก่อสร้าง การใช้และการปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรอื่น ๆ การป้องกันชาติป้องกันความสงบในท้องถิ่น และปฏิบัติงานการต่างประเทศ รวมถึงภารกิจอื่น ๆ ตามการมอบหมายของรัฐบาล (คำพูน แก้วสะหวัน, 2554)

โดยกฎหมายว่าด้วยการปกครองท้องถิ่นแห่ง สปป.ลาว ค.ศ. 2004 (พ.ศ. 2547) ได้บัญญัติและกำหนดสิทธิและหน้าที่ขององค์การปกครองท้องถิ่นชั้นแขวง (จังหวัด) ในมาตรา 4 (สาริกา อ่อนสี, 2559) ดังนี้

1) จัดตั้งแผนปฏิบัติ รัฐธรรมนูญ กฎหมาย มติ คำสั่ง ของชั้นส่วนบน แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม และแผนงบประมาณรัฐในขอบเขตความรับผิดชอบของตน

2) วางแผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แผนงบประมาณ แห่งรัฐ และงานป้องกันชาติ - ป้องกันความสงบ บนพื้นฐานแผนยุทธศาสตร์ แห่งชาติ

3) คุ้มครองบริหารทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม - สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และป้องกันชาติ - ป้องกันความสงบ

4) ออกมติ ข้อตกลง คำสั่ง คำแนะนำ และแจ้งเกี่ยวกับการคุ้มครอง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม - สังคม และการป้องกันชาติ - ป้องกันความสงบ ในขอบเขตที่ตนเองรับผิดชอบโดยสอดคล้องกับระเบียบกฎหมาย

5) ติดตามการปฏิบัติหน้าที่งานขององค์การที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบ ของตน

6) ร่วมมือกับต่างประเทศตามกฎหมายของรัฐบาล

7) ปฏิบัติ สิทธิและหน้าที่อื่น ๆ ตามที่กฎหมายได้กำหนด

ดังนั้น นครหลวงเวียงจันทน์ จึงมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมายฉบับข้างต้น โดยนครหลวงเวียงจันทน์ ประกอบด้วย 9 เมือง (อำเภอ) ซึ่งแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 2 เขต คือ เขตตัวเมืองใน (เขตเมือง) และ ตัวเมืองนอก (นอกเขตเมือง) โดยเขตตัวเมืองใน ประกอบด้วย 4 อำเภอ คือ อำเภอจันทน์บุรี อำเภอสีโคตบอง อำเภอไชเสดถา และอำเภอสีสัตนาท ส่วนเขตตัวเมืองนอก ประกอบด้วย 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอนาชายทอง อำเภอ ไชทานี อำเภอหาดชายฟอง อำเภอสังข์ทอง และอำเภอปากงึม โดยการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของนครหลวงเวียงจันทน์ในระยะที่ผ่านมามุ่งให้ความสำคัญ ในการพัฒนาอำเภอไชเสดถา ซึ่งเป็นหนึ่งใน 4 อำเภอในเขตตัวเมืองใน (เขตเมือง) ของนครหลวงเวียงจันทน์ เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เนื่องจากอำเภอไชเสดถา มีพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม - สังคมที่น่าสนใจ อาทิ เป็นจุดใจกลางทาง ด้านการเมือง การป้องกันชาติ - ป้องกันความสงบ เศรษฐกิจวัฒนธรรม - สังคม และความสัมพันธ์กับต่างประเทศ รวมถึงเป็นจุดที่ตั้งของพระธาตุหลวงเวียงจันทน์

สนามหลวง หอธรรมสภา ตลอดจนมีบึงชาตุหลวงที่กว้างยาวสุดสายตา ซึ่งเอื้ออำนวยแก่การพัฒนาเป็นคลองระบายน้ำ รวมถึงการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ - วัฒนธรรม

นอกจากนี้ อำเภอไชเสตดายังมีพื้นที่ราบกว้าง อันเหมาะสมแก่การผลิต และการพัฒนา เป็นแหล่งลงทุนขนาดใหญ่ที่สามารถดึงดูดนักลงทุนทั้งภายใน และต่างประเทศ โดยในระยะที่ผ่านมาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ อำเภอไชเสตดา ได้มีการขยายตัว แต่ไม่เข้มแข็งและมั่นคง เช่น การจัดการ ลงทุนของรัฐยังจำกัด หน่วยธุรกิจถูกผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจ การขาด เงินทุนหมุนเวียน ทำให้การดำเนินโครงการของภาครัฐมีระยะเวลาล่าช้า และบางโครงการไม่สามารถปฏิบัติได้ตามเวลากำหนด (ศูนย์อินโดจีนศึกษา วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2551) ซึ่งสิ่งท้าทายและอุปสรรค ในการดำเนินแผนพัฒนา คือ การจัดการโครงสร้างพื้นฐานเขตชานเมือง เช่น การกระจายกระจายของธุรกิจการผลิตด้านต่าง ๆ (ยังทำตามแบบแผนแบบลาว เป็นส่วนใหญ่) การสร้างบุคลากรด้านต่าง ๆ ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ความตื่นตัวทางด้านการเมือง ความสำนึกการเป็นเจ้าของเมืองของชาวอำเภอ ไชเสตดา การเคลื่อนย้ายของผู้คนทั้งเข้ามาอยู่อาศัย การหางานทำ และการศึกษา ซึ่งนับวันยิ่งมากขึ้น จึงทำให้การคุ้มครองรัฐ คุ้มครองสังคม และการตั้งกฎหมาย (บังคับใช้กฎหมาย) มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารฝ่ายตรวจสอบทรัพย์สินทางปัญญา มาตรฐานและมาตรฐานวิชา ประจำนครหลวงเวียงจันทน์ จึงมีความสนใจและ ตระหนักถึงความสำคัญในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงาน เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอำเภอไชเสตดา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม การปฏิบัติงานของอำเภอไชเสตดา ให้สามารถดำเนินตามแผนการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม ความต่อเนื่องของการดำเนินการปฏิบัติตามแผนงาน

ให้สำเร็จโดยเชื่อมโยงกับนโยบายสร้างอำเภอให้เป็นหน่วยงานหลักที่เข้มแข็ง รอบด้านและเป็นตัวแบบการพัฒนาส่งเสริมการใช้เทคนิคและวิธีบริหารงาน ที่ทันสมัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนา การบริหารงานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอำเภอไชเสดถา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา การบริหารงานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอำเภอไชเสดถา ที่มีต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารระดับสูงของอำเภอและหัวหน้าฝ่ายข้าราชการและประชาชนภายในอำเภอไชเสดถา
3. เพื่อประมวลข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ไขอุปสรรคการพัฒนาการบริหารงานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอำเภอไชเสดถา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

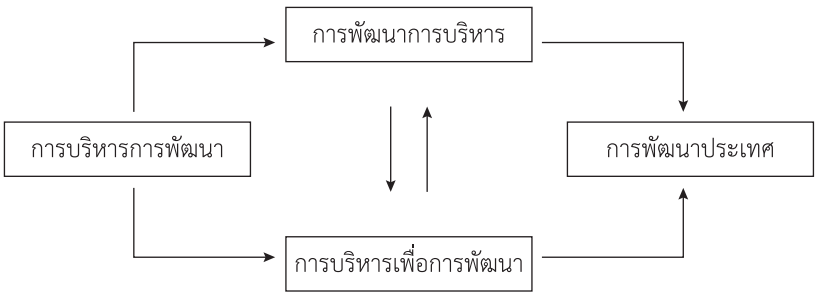
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารและการบริหารการพัฒนา

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอำเภอไชเสดถา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำเป็นต้องทำความเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารและการบริหารการพัฒนา โดย ดิน ปรัชญพฤทธ์ (2548) ได้แยกอธิบายการพัฒนาการบริหารและการบริหารการพัฒนา ดังนี้

1) การพัฒนาการบริหาร หมายถึง การจัดเตรียมเปลี่ยนแปลงปรับปรุง หรือปฏิรูปโครงสร้างกระบวนการ และพฤติกรรมกรรมการบริหารขององค์กร หรือของบุคคลในองค์กรที่มีหน้าที่ “พัฒนา” ให้มีสมรรถนะ (Capabilities) หรือความสามารถที่จะรองรับนโยบายแผนงานโครงการ หรือสังคมสำหรับการพัฒนาประเทศ

2) การบริหาร (เพื่อ) การพัฒนา หมายถึง การนำเสนอสมรรถนะ หรือความสามารถที่มีอยู่ในระบบการบริหารมาขับเคลื่อนลงมือปฏิบัติตามนโยบายแผนงานโครงการ หรือกิจกรรมพัฒนาจริง ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้านี้จะมุ่งความเจริญเติบโตทั้งด้านการบริหารเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศ อันจะนำไปสู่การลดความทุกข์ยากของประชาชน

โดย ดิน ปรัชญพฤทธิ์ สรุพบว่า การพัฒนาการบริหารและการบริหารการพัฒนาเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน ดังภาพที่ 1 (ดิน ปรัชญพฤทธิ์, 2548)

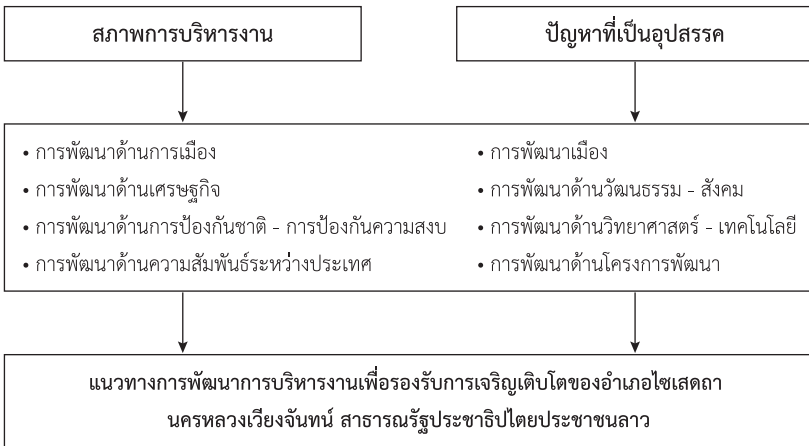
ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาการบริหารและการบริหารการพัฒนา

อย่างไรก็ดี สำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สะท้อนผ่านงานวิจัยของ คำพูน แก้วสะหวัน (2554) ว่าต้องสอดคล้องกับแนวทางนโยบายของพรรคและรัฐบาล ซึ่งได้เสนอแนวทางการพัฒนารัฐสู่การปกครองที่มั่นคงนำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนานครหลวงเวียงจันทน์ในระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2559 - 2563) อันประกอบด้วยแนวทางที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาด้านการเมือง การพัฒนาเมือง การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาด้านวัฒนธรรม - สังคม การพัฒนาด้านการป้องกันชาติ - การป้องกันความสงบ การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ - เทคโนโลยี การพัฒนาด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และการพัฒนาด้านโครงการพัฒนา

โดยสรุป การพัฒนาการบริหาร กล่าวถึง วิธีการหรือแนวทางการบริหารจัดการที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นำมาใช้ในการบริหารงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ “การบริหารการพัฒนา” โดยมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ต้องเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการพัฒนาตามนโยบาย แผนงาน และโครงการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการบริหารภายใน เช่น การพัฒนาหรือปรับปรุงที่โครงสร้างอำนาจหน้าที่ กระบวนการบริหารงาน ตลอดจนการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหาร เป็นต้น โดยคำนึงถึงปัจจัยภายนอกหรือสภาพแวดล้อมด้วย

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากแนวคิดการพัฒนา การบริหารและการบริหารการพัฒนาของ ดิน ปรีชญพฤทธิ (2548) และคำพูน แก้วสะหวัน (2554) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร

ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าข้อมูลด้านเอกสารทั้งในเชิงปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง และเป็นประโยชน์แก่การศึกษา ซึ่งจำแนกได้ 3 ประเภท ประกอบด้วย 1) งานวิชาการ ได้แก่ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ การค้นคว้าอิสระ รายงานการวิจัย และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและ

การบริหารเพื่อการพัฒนา 2) เอกสารของทางราชการ ได้แก่ รายงานการประชุม รายงานประจำปี และ 3) ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In - depth Interview)

การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกเป็นการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้รายละเอียดและข้อมูลในเชิงลึกในการบริหารการพัฒนาของอำเภอไชเสดถา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันตามสภาพความเป็นจริง และปัญหาอุปสรรคในการบริหารการพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งคัดเลือกจากกลุ่มผู้บริหารประกอบด้วยนายอำเภอและรองนายอำเภอ จำนวน 4 คน โดยใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อคิดเห็นที่มีต่อการบริหารการพัฒนา ปัญหาอุปสรรคในการบริหารการพัฒนา และข้อคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการบริหารการพัฒนาในอนาคต โดยระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้วิธีการบันทึกข้อมูลโดยย่อพร้อมกับผู้ช่วยวิจัยในการบันทึกคำสัมภาษณ์ในรูปแบบวิดีโอ

ขั้นตอนที่ 3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยได้นำวิธีการสนทนากลุ่มมาใช้ภายหลังการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก โดยผู้วิจัยทำการนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงาน เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอำเภอไชเสดถา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว แก่ผู้ร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 40 คน ซึ่งผู้ร่วมสนทนากลุ่มนี้จะได้มาจากการเลือกสรรแบบเฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์จากกลุ่มผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายและรองหัวหน้าฝ่าย ประจำอำเภอไชเสดถา จำนวน 20 คน และกลุ่มผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคธุรกิจ และผู้ประกอบการภาคเอกชน จำนวน 20 คน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดไว้ว่าจะเป็นผู้ที่จะสามารถให้คำตอบตรงประเด็นและสามารถตอบวัตถุประสงค์ที่สนใจศึกษามากที่สุด เพื่อร่วมกันสนทนากลุ่มให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมเป็นแนวทางในการพัฒนาที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์เนื้อหา (Synthesis) ตามวัตถุประสงค์ การวิจัย และนำเสนอเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอำเภอไชเสดตา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1.1 ด้านการพัฒนาการเมือง พบว่า ผู้นำได้มีการส่งเสริมเพื่อขยายแนวคิดของพรรคทางด้านการเมือง อาทิ การปรับปรุงแบบแผนวิธีการ ความเป็นผู้นำของพรรคและพนักงานให้เข้มแข็งและมีคุณภาพ เพื่อให้ข้าราชการมีความเข้าใจและยึดมั่นในแนวทางเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ตามหลักการของพรรค มีการประสานงานความร่วมมือระหว่างอำเภอกับส่วนกลาง และระหว่างอำเภอกับหมู่บ้านและภาคส่วนเศรษฐกิจอื่น ๆ เป็นอย่างดี รวมถึงการยึดหลักแนวทางการต่างประเทศของพรรคเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันทางการพัฒนาเศรษฐกิจและการช่วยเหลือ

1.2 ด้านการพัฒนาอำเภอ พบว่า อำเภอไชเสดตา ได้มีโครงการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเพิ่มเติม ทั้งในเขตตัวอำเภอและนอกเขตอำเภอ ทำให้การเดินทางคมนาคมขนส่งสะดวกมากยิ่งขึ้น และมีระบบไฟฟ้า น้ำประปา (สาธารณูปโภค) ไปถึงทุกหมู่บ้าน ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการ โดยพื้นฐานของประชาชนในพื้นที่

1.3 ด้านเศรษฐกิจ พบว่า การผลิตทางอุตสาหกรรมการค้าและการบริการ มีการขยายตัว แต่ยังไม่เข้มแข็งและยั่งยืน เนื่องจากขาดการผลิตสินค้าใหม่และไม่สามารถรวมเป็นกลุ่มการผลิตได้ โดยเป็นการผลิตโดยครอบครัวเป็นหลัก ส่งผลให้ผลิตได้ในจำนวนที่จำกัด นอกจากนี้ ประชาชนลดการทำเกษตรกรรมและหันไปประกอบอาชีพอื่น ส่วนหนึ่งเพราะพื้นที่เกษตรกรรมลดลงตามการขยายตัวของตัวอำเภอและเศรษฐกิจ

1.4 ด้านวัฒนธรรม - สังคม พบว่า โรงเรียนที่มีที่ตั้งอยู่นอกเขตอำเภอ ขาดแคลนครูผู้สอนเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียน ขณะที่ครูจำนวนหนึ่งยังขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้และขาดประสบการณ์สอนนักเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนระดับประถมศึกษา ส่วนการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามชาติเป็นไปตามแนวทางนโยบายของภาครัฐ

1.5 ด้านการป้องกันชาติ - ป้องกันความสงบ พบว่า กองกำลังทหารตำรวจได้รับการฝึกทบทวนเป็นประจำ รวมถึงความเพียงพอของพาหนะและอาวุธในการดำเนินงาน แต่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับงบประมาณสำหรับปฏิบัติหน้าที่และการดูแลกองทัพ - ตำรวจในอำเภอไชยเสด็จ

1.6 ด้านวิทยาศาสตร์ - เทคโนโลยี พบว่า ประชาชนสามารถเข้าถึงระบบข้อมูลข่าวสารและไปรษณีย์ได้จากหลายแหล่ง เช่น โทรศัพท์ วิทยุ โทรศัพท์ระบบออนไลน์ เป็นต้น นอกจากนี้ กลุ่ม SMEs ได้มีการฝึกอบรมและนำใช้เทคนิค - วิทยาการสมัยใหม่ในการผลิต เพื่อยกระดับสมรรถนะของการผลิต แต่ยังไม่แพร่หลายมากนัก

1.7 ด้านความสัมพันธ์ต่างประเทศ พบว่า อำเภอไชยเสด็จได้ปฏิบัติแนวทางการต่างประเทศของพรรคในการร่วมมือกับประเทศเพื่อนมิตรและประเทศใกล้เคียง เช่น การร่วมมือระหว่างรัฐและรัฐ รวมถึงการดึงเอาการช่วยเหลือและการลงทุนจากต่างประเทศและองค์การสากลเข้ามาพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของอำเภอ

1.8 ด้านโครงการพัฒนา พบว่า ภายในอำเภอได้มีโครงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น การปรับปรุงและก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน โครงการด้านภัยแล้ง ด้านภัยน้ำท่วม โครงการแก้ไขปัญหาราจรในท้องถนน โครงการพัฒนาตัวเมือง โครงการสร้างเขตท่องเที่ยวการค้าการบริการ โครงการพัฒนาจุดเชื่อมโยงเขตเศรษฐกิจเฉพาะและเขตเศรษฐกิจรวม รวมถึงโครงการอื่น ๆ อีกมากมาย หากแต่เส้นทางคมนาคมในเขตนอกอำเภอบางเส้นทางคมนาคมยังคงเป็นดินลูกรังและชำรุด ซึ่งทำให้การคมนาคมของประชาชนยังไม่สะดวกเท่าที่ควร

2. ปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาการบริหารงาน เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอำเภอไชยเสถา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.1 ระดับความรู้ความเข้าใจของพนักงานสมาชิกพรรคและประชาชนจำนวนหนึ่งต่อแนวทางนโยบายของพรรคและกฎหมายของรัฐไม่ถ่องแท้ ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายมีหลายด้านที่ไม่เข้มงวดและศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้งการบริการประชาชนของอำเภอไชยเสถาบางขั้นตอนล่าช้า ส่วนหนึ่งเกิดแนวคิดแบบอนุรักษนิยม และการเสียสละเพื่อส่วนรวม รวมถึงขาดการประสานความร่วมมือระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติ

2.2 การกำหนดการประกาศใช้แผนผัง (ผังเมือง) และการคุ้มครองแผนผัง (การบังคับใช้ผังเมือง) ไม่มีความเข้มงวดในการพัฒนาอำเภอ อาทิ การขุดเซเวนคีนที่ดิน บางแผนงานโครงการที่ได้กำหนดไว้ไม่ประสบผลสำเร็จตามระดับที่คาดหมาย (ไม่บรรลุเป้าหมาย) การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานยังมีข้อจำกัด เช่น สภาพถนนหนทางยังชำรุด เกิดน้ำท่วมขังในฤดูฝน และเป็นฝุ่นละอองในฤดูแล้ง ส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุตามท้องถนน รวมถึงการทิ้งขยะแบบไม่เป็นระเบียบ

2.3 การพัฒนาเศรษฐกิจมีการขยายตัว แต่ไม่เข้มแข็งและยั่งยืน เช่น ไม่สามารถรวมเป็นกลุ่มการผลิตได้ หรือการผลิตแบบอาศัยแรงงานในครอบครัว รวมทั้งนักธุรกิจผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามพันธะของตนอย่างถูกต้องตามกฎหมายที่วางไว้ อาทิ การเลี่ยงภาษี หรือการแจ้งรายรับที่เป็นเท็จ

2.4 การศึกษายังไม่ตอบสนองกับความเรียกร้องต้องการในการพัฒนา ครู อาจารย์ ไม่เพียงพอกับความต้องการที่แท้จริง รวมถึงการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรม จารีตประเพณีอันดีงาม เนื่องจากวัฒนธรรมอันดีงามของชาติมีบางด้านเสื่อมถอย และยังมีลักษณะปะปนไปตามค่านิยมที่ไม่ถูกต้องของสังคม

2.5 การป้องกันชาติและการป้องกันความสงบ โดยเฉพาะการรักษาความสงบพื้นฐาน ยังไม่ทั่วถึง โดยประชาชนส่วนใหญ่ยังถือว่าการรักษาความสงบเป็นหน้าที่ของทหารตำรวจ รวมถึงปัญหาสังคมที่ยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น ปัญหาอุบัติเหตุตามท้องถนน การมั่วสุมสิ่งมีนเมา การปล้นชิงทรัพย์ตามถนน เป็นต้น

2.6 อุปกรณ์และเครื่องมือสื่อสารที่นำไปใช้ยังมีไม่เพียงพอ ความต้องการ ทำให้ขาดการเชื่อมโยงทางด้านข้อมูลข่าวสารของพนักงานจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะข้าราชการอาวุโสที่ยังขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในการปฏิบัติงาน

2.7 การใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารระหว่างประเทศของข้าราชการยังไม่ดีเท่าที่ควร โดยเฉพาะความสามารถทางด้านวิชาการในการติดต่อระหว่างประเทศ และภาษาต่างประเทศของข้าราชการรัฐและอำนาจการปกครองในแต่ละหมู่บ้านยังมีจำกัด รวมถึงการร่วมมือในการช่วยเหลือและการลงทุนพัฒนาอำเภอยังมีไม่มากนัก

2.8 โครงการพัฒนาส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นแต่การสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต้องใช้เงินทุนมหาศาล ซึ่งสวนทางกับด้านงบประมาณ โดยเฉพาะในการวางผัง (เมือง) อำเภอ เช่น การบำรุงรักษาเส้นทางคมนาคม ทั้งในเขตและนอกเขตเมือง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ไขอุปสรรคในการพัฒนาการบริหารงาน เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอำเภอไฮเซตถา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3.1 คณะพรคอำเภอไฮเซตถา ควรดำเนินการศึกษาอบรมเกี่ยวกับแนวคิดการเมืองให้แก่สมาชิกพรรค พนักงาน และประชาชนให้รับรู้เข้าใจแนวทางนโยบายของพรรคกฎหมายของรัฐอย่างลึกซึ้ง เช่น การปฏิรูปเกี่ยวกับจุดกำเนิดของพรรคและกองทัพ การประกาศเจตนารมณ์ของผู้นำ และเหตุการณ์สำคัญทั้งภายในและต่างประเทศ การยกระดับทฤษฎีการเมือง การปกครองตามแนวทางนโยบายของพรรค ระเบียบกฎหมายของรัฐและการบริหารรัฐด้วยกฎหมาย รวมถึงการนำเทคนิคการบริหารสมัยใหม่มาใช้ในการบริหารอำเภอ เพื่อสามารถปลุกพลังประชาชนให้เคารพระเบียบกฎหมายบ้านเมือง รวมถึงเข้าร่วมในภารกิจปกป้องรักษาและอาสาพัฒนาประเทศชาติ

3.2 ส่งเสริมการลงทุนพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ของอำเภอ เช่น การลงทุนตามแผนผังตัวอำเภอ (ผังเมือง) โดยควรมีการบังคับใช้กฎหมายเคหะผังเมืองอย่างเคร่งครัด รวมถึงการซ่อมแซมถนนหนทางให้สามารถสัญจรได้อย่างสะดวก อันจะสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในตัวเมืองที่ช่วยแก้ไขปัญหารถติด ตลอดจนการจัดสรรสถานที่ทิ้งขยะเพื่อทำให้ตัวอำเภอมีความสะอาดสวยงาม

3.3 การพัฒนาเศรษฐกิจ ควรดำเนินการตามทิศทางของแนวนโยบาย 3 สร้าง โดยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสมที่เอื้อต่อการเป็นอุตสาหกรรมและทันสมัย การส่งเสริมและผลักดันให้ประชาชนสร้าง

เศรษฐกิจครอบครัวโดยการผลิตเป็นสินค้าที่มีเทคนิค - วิชาการให้มากขึ้นและตรงกับความต้องการของตลาด รวมถึงขยายกลุ่มการผลิตด้านต่าง ๆ ให้เพิ่มขึ้น ส่วนด้านการผลิตเกษตร ควรส่งเสริมการผลิตเกษตรกรรมเป็นสินค้าผ่านการส่งเสริมการผลิตสินค้า 1 บ้าน 1 ผลิตภัณฑ์ อย่างน้อยอำเภอละไม่ต่ำกว่า 5 ผลิตภัณฑ์ รวมถึงการดำเนินมาตรการขึ้นเด็ดขาดกับหัวหน้าธุรกิจที่ละเมิดกฎหมาย ไม่ปฏิบัติตามแจ้งรายได้ของตนและหลบเลี่ยงภาษีอากร

3.4 การพัฒนาด้านวัฒนธรรม - สังคมนั้น ควรพัฒนาเกี่ยวกับการศึกษาให้มีคุณภาพดีขึ้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคน โดยการเพิ่มจำนวนห้องเรียนแต่ละระดับชั้นอนุบาลขึ้นไปจนถึงชั้นมัธยมให้เหมาะสมและเพียงพอสำหรับนักเรียน ในการพัฒนาความรู้ของครูนั้น อำเภอหรือภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาความรู้ให้แก่ครูในด้านความรู้และวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ เพื่อให้ครูได้มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน ส่งเสริมประชาชนในแต่ละท้องถิ่นให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาและนำบุตรหลานของตนเข้าโรงเรียนอย่างทั่วถึงอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการส่งเสริมและปลูกฝังด้านวัฒนธรรมจารีตประเพณีอันดีงามของชาติแก่เยาวชนและประชาชนของประเทศ

3.5 การป้องกันชาติ - ป้องกันความสงบ จำเป็นต้องมีการศึกษาและฝึกอบรมให้แก่สมาชิกพรรค พนักงาน และประชาชน เพื่อให้เข้าร่วมในการป้องกันชาติป้องกันความสงบ เช่น ฝึกอบรมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาความสงบในการเข้าเวรยามของหมู่บ้านในยามกลางคืน เพื่อป้องกันความสงบปลอดภัยให้หมู่บ้าน รวมถึงยุทธวิธีให้กำลังป้องกันชาติ - ป้องกันความสงบอย่างเป็นประจำ และให้กำลังป้องกันชาติ ป้องกันความสงบต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างเข้มงวดและเตรียมพร้อมทุกเวลาเพื่อการสกัดกั้นและรับมือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น การมั่วสุมสิ่งมีนเมา ยาเสพติด การปล้นชิงทรัพย์ การฉ้อโกง ปราบกฏการค้ำมนุษย์-โสเภณี และการทะเลาะวิวาท

3.6 การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ - เทคโนโลยี ซึ่งช่วยทำให้ประหยัดเวลาและลดต้นทุนลดลง อำเภอไชยเสด็จาจึงควรเตรียมข้าราชการของอำเภอให้มีความพร้อมในด้านการใช้สารสนเทศและการใช้อินเตอร์เน็ตของข้าราชการมาปรับใช้กับระบบการทำงานของข้าราชการในการให้บริการให้กับประชาชน รวมถึงการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องวงกว้าง

3.7 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ควรปฏิบัติตามแนวทางการต่างประเทศของพรรคและรัฐบาล โดยเฉพาะการร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมร่วมกัน ขณะเดียวกัน ข้าราชการในอำเภอต้องได้รับการฝึกอบรมในด้านภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ เพื่อให้มีความพร้อมทางด้านภาษาต่างประเทศและมีความเข้าใจในแนวทางการต่างประเทศ สำหรับการเจรจาหรือขอความช่วยเหลือตามแนวทางการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของพรรคและรัฐบาล ตลอดจนการอำนวยความสะดวกให้แก่ักธุรกิจต่างประเทศที่จะเข้ามาลงทุนภายในอำเภอให้มากขึ้น

3.8 การพัฒนาโครงการพัฒนา อำเภอไชยเสด็จาควรกำหนดเงื่อนไขอำนวยความสะดวกให้แก่ักลงทุนในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาล โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา และถนนหนทาง ให้มีความสะดวกและความปลอดภัยต่อการลงทุน ทั้งนี้ ต้องมีการกำหนดกฎระเบียบในการคุ้มครองการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสม

อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้แนวทางการพัฒนาการบริหารงาน เพื่อรองรับการเจริญเติบโต ของอำเภอไชเสดถา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยผู้วิจัยจะอภิปรายตามประเด็น ที่ได้ค้นพบ ดังนี้

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของ อำเภอไชเสดถา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย 8 ตัวชี้วัด ได้แก่ ด้านการพัฒนาด้านการเมือง ด้านการพัฒนา อำเภอ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านการพัฒนาวัฒนธรรม - สังคม ด้านการป้องกันชาติ - การป้องกันความสงบ ด้านวิทยาศาสตร์ - เทคโนโลยี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และด้านการพัฒนาโครงการพัฒนา สะท้อนถึงการบริหารอำเภอภายใต้ความเป็นเมืองมากขึ้น จนกล่าวได้ว่าเป็นชุมชนใหม่ในลักษณะเขตชานเมืองเกิดขึ้น สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา รัฐสู่การปกครองที่มั่นคง (คำพูน แก้วสะหวັນ, 2554) ดังนั้น การจัดการ โครงสร้างพื้นฐานในเขตชานเมือง รวมถึงปัญหาสังคมที่ยังมีเกิดขึ้น จึงมีความสลับซับซ้อนเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว เช่น ปัญหาอุบัติเหตุตามท้องถนน การมั่วสุมสิ่งมีนเมา การปล้นชิงทรัพย์ตามถนน เป็นต้น ดังนั้น กระบวนการ บริหารเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของเมือง โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางการเมือง ในการบริหารงานอำเภอไชเสดถา (เนื่องจาก สปป.ลาว มีลักษณะการปกครอง ประเทศแบบพรรคเดียว) ซึ่งอยู่ภายในแนวนโยบายบายของรัฐส่วนกลาง จึงมีความสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สารีกา อ่อนสี (2559) ที่ระบุว่า ความพร้อมด้านการเมืองโดยเฉพาะภาวะผู้นำในการนำนโยบาย 3 สร้างเข้าไป ปฏิบัติในงาน ส่งผลให้ข้าราชการมีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานและส่งเสริม การประสานงานทั้งภายในและภายนอกเมืองให้มีความพร้อมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากการพัฒนาเมืองเป็นกระบวนการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม

ความเป็นอยู่ของชาวเมืองให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านประชากร สิ่งแวดล้อม ทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง โดยปรับปรุงบริการ พื้นฐานทางเศรษฐกิจของเมือง การพัฒนาบริการทางสังคม การพัฒนา เศรษฐกิจในการจ้างงาน และการพัฒนาขีดความสามารถขององค์กร ท้องถิ่น (ดิน ปรัชญาพุทธี, 2548)

สำหรับปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการบริหารงานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอำเภอไฮเสดดา ได้แก่ ระดับความรู้ความเข้าใจของพนักงาน ที่เป็นสมาชิกพรรคและประชาชนจำนวนหนึ่งต่อแนวท่างนโยบายของพรรค บางแผนงานโครงการที่ได้กำหนดไว้ไม่ประสบผลสำเร็จตามระดับ ความคาดหวังที่ตั้งไว้ ขาดการขยายตัวด้านการผลิตสินค้ามีประภทใหม่ และไม่สามารถร่วมเป็นกลุ่มการผลิตได้ ขาดแคลนครูและวัฒนธรรมอันดีงาม ของชาติมีบางด้านเสื่อมถอย ความเข้มแข็งและแบบแผนวิธีการทำงาน ของการทำงานในระดับหมู่บ้านยังไม่เข้มแข็ง ขาดการเชื่อมโยงทางด้านข้อมูล ข่าวสารและข้าราชการอาวุโสขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ความสามารถทางด้านวิชาการในการติดต่อสัมพันธ์และภาษาต่างประเทศ ของข้าราชการรัฐและอำนาจการปกครองในแต่ละหมู่บ้านยังมีจำกัด และการพัฒนาเส้นทางคมนาคมยังทำไม่ได้ดีเท่าที่ควร โดยเฉพาะถนนนอกเขต เทศบาลยังเป็นดินลูกรัง ทำให้การคมนาคมยังไม่สะดวกต่อการสัญจร เป็นไป ในทางเดียวกับผลการวิจัยของ สารีกา อ่อนสี (2559) ที่สรุปว่า ความพร้อม ในการสร้างเมืองสังข์ทองให้เป็นเมืองที่เข้มแข็งรอบด้านตามนโยบาย 3 สร้าง โดยการปฏิบัตินโยบายดังกล่าวมีหลายด้านที่มีความพร้อม เช่น ด้านการเมือง การป้องกันชาติ - ป้องกันความสงบ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน แต่ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม - สังคม ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และด้านการความสัมพันธ์ ต่างประเทศยังมีความพร้อมไม่มาก

สภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคข้างต้นนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากปัญหา ด้านสภาพแวดล้อมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงสร้างพื้นฐานยังไม่เป็นระบบ เพราะบางเมืองมีถนนไปถึงแต่ใช้ได้เพียงไม่นาน รวมถึงการวางผังเมือง ยังไม่เป็นระบบ เช่น การวางผังเมืองในทั่วประเทศยังไม่มี เพราะการสร้างเมือง ในช่วงที่ผ่านมามีการนำผังเมืองเดิมมาใช้ในการตั้งถิ่นฐานและได้มีการขยายตัวเมืองใหญ่ขึ้น โดยที่ไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น ในอนาคต (วรรณนิลา อ่อนประดิษฐ์, 2560) โดยเฉพาะปัญหาที่เป็นอุปสรรค ด้านเศรษฐกิจ คือ การส่งเสริมผลิตผลทางเกษตรกรรมให้เป็นสินค้าที่มีในบางพื้นที่เท่านั้น การบริการเทคนิคทางด้านการเกษตรมีไม่มากและประชาชน ไม่เข้าใจเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมเชิงพาณิชย์ ส่วนการตลาด การประกันราคา คุณภาพ และปริมาณของสินค้า ประชาชนยังไม่มีความรู้ด้านนี้มากนัก

ส่วนข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขอุปสรรคการพัฒนาการบริหารงาน เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอำเภอไชยเสถา นครหลวงเวียงจันทน์ ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาด้านการเมือง ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาลิกา อ่อนสี (2559) ที่สะท้อนว่าการดำเนินการ ส่งข้าราชการที่มีประสบการณ์ลงสู่ท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่ศึกษาอบรมด้านแนวคิด การเมืองเกี่ยวกับเนื้อหานโยบาย 3 สร้าง เพื่อถ่ายทอดให้ประชาชนได้มีความเข้าใจ ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนสร้างเศรษฐกิจครอบครัว โดยการผลิตสินค้า ที่มีคุณภาพและมาตรฐานและตรงตามความต้องการของตลาด รวมถึง การฝึกอบรมวิชาชีพให้ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นให้สามารถประกอบอาชีพ ที่เป็นการสร้างรายได้ที่ถาวรได้ ด้านวัฒนธรรม - สังคม ด้านการป้องกันชาติ - ป้องกันความสงบ ด้านวิทยาศาสตร์ - เทคโนโลยี

ขณะที่ข้อเสนอแนะด้านวัฒนธรรม - สังคม ด้านการป้องกันชาติ - ป้องกันความสงบ และด้านวิทยาศาสตร์ - เทคโนโลยี สอดคล้องกับข้อเสนอแนะ ของ คำพูน แก้วสะหวัน (2554) ที่ระบุว่า พลเมืองทุกคนมีระดับภาษาสากล

อย่างน้อยหนึ่งภาษา เพื่อเป็นตัวชี้วัดในด้านทรัพยากรมนุษย์ โดยมีนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญตอบสนองโดยพื้นฐานกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจสังคม มีสถาบันค้นคว้าทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ผ่านการนำเอาผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิทยาศาสตร์และวิทยาการเข้ามาประยุกต์ใช้ในการผลิตภาคธุรกิจ รวมถึงการสร้างคนรุ่นใหม่ให้สืบทอดวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาติ ควบคู่ไปกับการสร้างความเจริญทางด้านจิตใจไปพร้อมกับการแก้ไขเหตุการณ์ภัยสังคมต่าง ๆ ให้ลดลง ส่วนด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และการพัฒนาโครงการพัฒนา สอดคล้องกับ วรรณนิลา อ่อนประดิษฐ์ (2560) ที่มุ่งเสนอแนะให้แขวงสะพานนะเขตส่งเสริมความสัมพันธ์ความร่วมมือกับต่างประเทศ และเป็นเจ้าภาพในการเชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจกับสากล รวมถึงเงื่อนไขการนำเอาโครงการพัฒนาไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ กล่าวคือ ยิ่งโครงการพัฒนามุ่งเน้นไปที่กลุ่มเป้าหมายมากขึ้นเพียงใด ก็ยังมีโอกาสที่จะได้รับการนำไปปฏิบัติมากขึ้นเพียงนั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

อำเภอไชเสดดา ควรกำหนดแนวทางการพัฒนาการบริหารงานเพื่อรองรับการเจริญเติบโต โดยดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ การศึกษาฝึกอบรมทางการเมืองแก่พนักงานที่เป็นสมาชิกพรรคและประชาชนให้รับรู้เข้าใจแนวทางนโยบายของพรรค กฎหมายของรัฐอย่างลึกซึ้ง การลงทุนพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ของอำเภอเพิ่มเติม การส่งเสริมให้ประชาชนสร้างเศรษฐกิจครอบครัวโดยการผลิตเป็นสินค้าที่มีเทคนิคและตรงกับความต้องการของตลาดมากขึ้น การพัฒนาองค์ความรู้และวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ ให้แก่ครู รวมถึงการปลูกฝังค่านิยมที่ดั้งเดิมของชาติ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาความสงบเรียบร้อยของหมู่บ้านโดยการเข้าเวรยามในยามกลางคืน

ของหมู่บ้าน การสร้างความร่วมมือและอำนวยความสะดวกให้แก่ธุรกิจต่างประเทศที่จะเข้ามาลงทุนภายในอำเภอให้มากขึ้น และปรับปรุงโครงการพื้นฐานด้านการคมนาคมให้มีความปลอดภัยและสะดวกต่อการเดินทางสัญจร

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ด้วยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะพื้นที่อำเภอไชยเสถา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แม้การศึกษานี้จะสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ แต่ยังคงไม่ครอบคลุมเขตพื้นที่ของนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 2 เขต คือ เขตตัวเมืองใน (เขตเมือง) และตัวเมืองนอก (นอกเขตเมือง) โดยเขตตัวเมืองใน ประกอบด้วย 4 อำเภอ คือ อำเภอจันทน์ทური อำเภอสีโคตตบอง อำเภอไชยเสถา และอำเภอสีสัตตนาท ส่วนเขตตัวเมืองนอก ประกอบด้วย 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอ นาชายทอง อำเภอไชทานี อำเภอหาดชายฟอง อำเภอสังข์ทอง และอำเภอปากงึม ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาวิจัยลักษณะเดียวกันนี้ในพื้นที่อำเภออื่น ๆ หรือศึกษาเปรียบเทียบกันระหว่างอำเภอในเขตตัวเมืองใน (เขตเมือง) และตัวเมืองนอก (นอกเขตเมือง) เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารงานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตขององค์การปกครองขึ้นอำเภอขึ้นจังหวัด และนครหลวง อันจะเป็นข้อมูลให้กับรัฐบาลในการวางแผนและปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารงานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตในอนาคตต่อไป

รายการอ้างอิง

- คำพูน แก้วสะหวัน. (2554). *แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจผู้ประกอบการที่มั่นคง*. นครหลวงเวียงจันทน์: สำนักพิมพ์วารสารใหม่.
- ดิน ปรัชญพฤทธิ. (2548). *การบริหารการพัฒนา: ความหมาย เนื้อหา แนวทาง และปัญหา* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญณนุช บุญตาส. (2552). *ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลและข้าราชการสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานท้องถิ่นอำเภอแม่แตงในด้านการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่*. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วรรณนิลา อ่อนประดิษฐ์. (2560). *ผลกระทบของเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศุภย์อินโดจีนศึกษา วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา. (2551). *ข้อมูลพื้นฐานสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. ชลบุรี: ศุภย์อินโดจีนศึกษา วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สาริกา อ่อนสี. (2559). *ความพร้อมในการสร้างเมืองสังข์ทองให้เป็นเมืองที่เข้มแข็งรอบด้านตามนโยบาย 3 สร้าง*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว

Donkaew Sub-District Administrative Organization

Chapter

16

การออกแบบการวัดผลปฏิบัติงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่

Performance Measurement Design of Donkaew Subdistrict Administrative Organization

วิชาดา อ่อนนาง (Suwichada Oonnang)*

พจนา พิชิตปัจจา (Pojjana Pichitpajja)**

อุบล ยะไวยักษ์วิชัย (Ubon Yawainawichai)***

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สำนักวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Master of Public Administration Program School of Public Administration at Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University

** ผศ.ดร., อาจารย์สำนักวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Asst. Prof. Dr., School of Public Administration at Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University

*** ดร., ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่
Ph.D., Donkaew Subdistrict Administrative Organization Mae Rim District, Chiang Mai Province

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบการวัดผลปฏิบัติงานที่เหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว มีกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาค้างนี้ ค้าง กลุ่มผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายนโยบายและแผน และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว จำนวน 20 คน และผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว จำนวน 20 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว

ผลการศึกษาพบว่า จากวิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว สามารถนำมาสร้างกรอบในการกำหนดตัวชี้วัดได้ 4 ด้าน ค้าง 1) สุขภาวะทางกาย ประกอบด้วย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สุขภาพร่างกายที่แข็งแรง และการจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาวะของชุมชน 2) สุขภาวะทางจิต ประกอบด้วย การขัดเกลาทางสังคมให้ประชาชนมีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต 3) สุขภาวะทางสังคม ประกอบด้วย การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง การส่งเสริมความเป็นชุมชนเข้มแข็ง การส่งเสริมวัฒนธรรมจิตอาสา และชุมชนธรรมาภิบาล และ 4) สุขภาวะทางปัญญา ประกอบด้วย การส่งเสริมการศึกษา การถ่ายทอดและการแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งเมื่อนำตัวชี้วัดทั้ง 4 ด้านมาจัดทำแผนที่ยุทธศาสตร์แล้วจะสามารถออกแบบการวัดผลปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วในรูปแบบตารางตัวชี้วัดผลปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์/ แผนที่ยุทธศาสตร์/ การออกแบบการวัดผลปฏิบัติงาน

Abstract

The purpose of this study is to design the specific performance measurement for Donkaew Subdistrict Administrative Organization. The secondary data were from the related documents and the primary data were derived by interviewing executives and head of Policy and Planning division of Donkaew Subdistrict Administrative Organization, including focus groups with 20 staff of Donkaew Subdistrict Administrative Organization and 20 communities' leader who live in Donkaew Subdistrict. Moreover, data collection included a non-structured observation on surrounding activities related to Donkaew Subdistrict Administrative Organization's strategies.

The result of this study found that the vision of Donkaew Subdistrict Administrative Organization can divide to 4 indicators; 1) Physical health which consists of healthy life, asset safety and environmental management to support community health. 2) Spiritual health which promote the socialization of moral and ethics of people's living. 3) Social health which consists of sufficiency life, supportive of the strengthen community, to promote public mind and community good governance. 4) Wisdom health which consists of promoting education and knowledge exchange. These 4 indicators are used for conducting strategic map and this can design a performance measurement for Donkaew Subdistrict Administrative Organization as performance measurement grid.

Keywords: Vision/ Performance Measurement/ Key Performance Indicator

บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบลมีการจัดทำยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานโดยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดมุ่งหมายการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดผลการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ เมื่อการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เสร็จสิ้นจึงนำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นไปสู่การปฏิบัติและติดตามประเมินผลตามตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น, 2552, หน้า 13-20) ซึ่งติดตามและประเมินผลในปัจจุบันจะมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ในแผนหรือไม่ ซึ่งไม่ได้วัดระดับผลสำเร็จของการบรรลุวิสัยทัศน์ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดขึ้น อีกทั้งการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมในการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันยังมุ่งเน้นถึงการวัดผลปฏิบัติงานในเกณฑ์ทางด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล ด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านจริยธรรม และด้านความท้าทายในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินและตัวชี้วัดสำหรับรางวัลการบริหารจัดการที่ดี (แบบประเมินเกณฑ์ชี้วัดสำหรับการคัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558, 2558, หน้า 4-19) ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงการวัดผลปฏิบัติงานในเกณฑ์ต่าง ๆ ตามที่กล่าวในข้างต้นนี้ด้วย

องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว ตำบลดอนแก้ว อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 11 ปี

ติดต่อกันนับตั้งแต่ พ.ศ. 2547 - 2558 ซึ่งมีการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2557 - 2561 ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “ตอนแก้วตำบลแห่งสุขภาวะ” และมีการจัดทำแผนพัฒนาสามปี แผนปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร รวมถึงการวัดผลการปฏิบัติงานตามแผนยุทธศาสตร์เพื่อประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ โดยจากข้อมูลของรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี 2557 (รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี 2557, 2557, หน้า 28 - 69) พบว่า การวัดผลการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนแก้วมีการดำเนินการตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งประกอบด้วยรายงานการประเมินผลแผนพัฒนาสามปี รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2557 โดยวัดจากจำนวนโครงการที่มีการปฏิบัติแล้วเสร็จในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 และการวัดผลความพึงพอใจของประชาชนในตำบลตอนแก้วต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนแก้ว ทั้งในภาพรวมและในแต่ละยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ เป็นเครื่องมือ

การวัดผลปฏิบัติงานเช่นนี้ทำให้ไม่สามารถสะท้อนถึงการบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กรและวัตถุประสงค์ของโครงการได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากยังไม่แสดงถึงผลที่ประชาชนจะได้รับต่อจากผลผลิต รวมทั้งการวัดผลปฏิบัติงานในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมถึงผลประโยชน์ที่ประชาชนภายในตำบลตอนแก้วได้รับจากการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนแก้วอย่างแท้จริง และไม่ครอบคลุมถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการปฏิบัติงานในภาพรวมได้อย่างชัดเจน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะออกแบบการวัดผลปฏิบัติงานที่เหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนแก้ว ซึ่งมุ่งเน้นการบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนแก้ว ผ่านการวัดผลในระดับปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์

(Outcome) สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการวัดผลปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจนก่อให้เกิดประสพผลสำเร็จในภาพรวมยิ่งขึ้น

คำถามงานวิจัย

1. การวัดผลปฏิบัติงานที่เหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบลจนก่อให้เกิดเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อออกแบบการวัดผลปฏิบัติงานที่เหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบลจนก่อให้เกิด

2. เพื่อให้ผลการศึกษสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาการวัดผลปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจนก่อให้เกิดและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ตัวชี้วัดผลปฏิบัติงานที่เหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบลจนก่อให้เกิด

2. ได้แนวทางในการพัฒนาการวัดผลปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจนก่อให้เกิดและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ

แนวคิดและทฤษฎีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการออกแบบการวัดผลปฏิบัติงานขององค์กรการบริหารส่วนตำบลตอนแก้ว มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องคือ แนวคิดเกี่ยวกับ การวัดผลปฏิบัติงาน (Performance Measurement)

แนวคิดเกี่ยวกับการวัดผลปฏิบัติงาน (Performance Measurement)

Tony L. Doherty, Terry Horne and Simon Wootton (2014, p. 485) ให้ความหมายของการวัดผลการปฏิบัติงาน (Performance Measurement) ไว้ว่า เป็นส่วนหนึ่งของผลการปฏิบัติงานโดยเป็นการวัด ในส่วนของผลผลิตมากกว่าผลลัพธ์ เนื่องจากผลประโยชน์ของการบริการ สาธารณะมิใช่ในเชิงปริมาณ

Daniel Bromberg (2009, p. 214) ให้ความหมายของการวัดผลการปฏิบัติงาน (Performance Measurement) ไว้ว่า เป็นเครื่องมือที่จะเพิ่ม คุณุพินิจในการบริหารจัดการ และเป็น การแสดงถึงความรับผิดชอบต่อ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร

ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า การวัดผลการปฏิบัติงาน (Performance Measurement) หมายถึง เครื่องมือที่ช่วยให้การบริหารการดำเนินงาน มีความเป็นประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยเป็นมาตรการหนึ่งของการดำเนินงานภายในองค์กร

เครื่องมือการวัดผลการปฏิบัติงาน

การวัดผลการปฏิบัติงานมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับแนวทางในการวัดผลการปฏิบัติงานในเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นการวัดผลการปฏิบัติงานแบบองค์รวม คือ มุ่งเน้นการบรรลุผลการปฏิบัติงานที่ตั้งเป้าหมายไว้โดยที่ต้องรักษา ความสมดุลระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกองค์กรให้มีความเท่าเทียมกัน อีกทั้งยังมีความเชื่อมโยงกับโครงสร้างขององค์กรและพันธกิจขององค์กร

โดยเครื่องมือการวัดผลการปฏิบัติงานที่นำมาประยุกต์ใช้ในภาครัฐที่สำคัญ มีดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับตัวแบบผังดุลดัชนี (Balanced Scorecard)

ตัวแบบผังดุลดัชนี (Balanced Scorecard) เป็นการแปลงวิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ไปสู่วัตถุประสงค์และการวัดที่เป็นรูปธรรม ยังเชื่อมโยงโดยตรง กับยุทธศาสตร์ขององค์กรที่จะทำให้องค์กรสามารถเชื่อมยุทธศาสตร์ระยะยาว กับเป้าหมายและการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมให้เป็นแนวเดียวกัน (สาโรจน์ โอฟิทักษ์ชีวิน, 2548, หน้า 213 อ้างถึงใน นัฐฐิมา ศิริชาญ, 2551, หน้า 22) ซึ่งองค์ประกอบของตัวแบบผังดุลดัชนี (Balanced Scorecard) Robert S. Kaplan and David P. Norton (1996, pp. 25-28) แบ่งองค์ประกอบของ ตัวแบบผังดุลดัชนีไว้ 4 มิติ ดังนี้

1. มิติทางการเงิน มุ่งเน้นเป้าหมายและมาตรวัดของมิติดัชนี ตัวชี้วัดทั้งหมดของตัวแบบผังดุลดัชนี โดยการกำหนดมิติทางการเงิน จะขึ้นอยู่กับยุทธศาสตร์ที่ต้องการจะบรรลุผลสำเร็จขององค์กร และเป้าหมาย ระยะยาวขององค์กร ทุกมาตรวัดจะมีความเชื่อมโยงอย่างเป็นเหตุเป็นผล เพื่อมุ่งให้มิติทางการเงินบรรลุผล
2. มิติทางด้านลูกค้า มุ่งเน้นถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายของ องค์กรให้เกิดความพึงพอใจ ความจงรักภักดี และรักษากลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ขององค์กร โดยการสร้างสินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า
3. มิติทางด้านกระบวนการ มุ่งเน้นกระบวนการดำเนินงานภายในของ องค์กรที่จะทำให้เกิดการตอบสนองลูกค้าและเพื่อให้เป้าหมายขององค์กรบรรลุ
4. มิติทางด้าน การเรียนรู้ และการเติบโตมิติทางด้าน การเรียนรู้ และการเติบโตเป็นการวัดศักยภาพขององค์กร ทั้งความรู้ ทักษะ เทคโนโลยี และที่สำคัญ ศักยภาพของพนักงาน ซึ่งถือเป็นฐานของการสร้างการเติบโต และการพัฒนาระยะยาวขององค์กร

การวัดผลปฏิบัติงานในการบริการสาธารณะ (Performance Measurement in Public Service)

การบริการสาธารณะ หลักการวัดผลปฏิบัติงานโดยปกติ คือ หลัก 3E ประกอบด้วย Economy Efficiency and Effectiveness หรือหลักทางด้านเศรษฐศาสตร์ หลักทางด้านประสิทธิภาพ และหลักทางด้านประสิทธิผล ตามลำดับ ในที่นี้ Tony L. Doherty, Terry Horne and Simon Wootton (2014, p. 485) จะเพิ่ม E ตัวที่ 4 คือ Ethic หรือหลักทางด้านจริยธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ตัวชี้วัดเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economy) ตัวชี้วัดเศรษฐศาสตร์ให้ความสำคัญกับปัจจัยนำเข้าของทรัพยากรและทรัพยากร และทำให้แน่ใจว่าทรัพยากรและทรัพยากรเหล่านั้นจะถูกจัดหามาโดยต้นทุนที่ต่ำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

2. ตัวชี้วัดเชิงประสิทธิภาพ (Efficiency) การวัดประสิทธิภาพเป็นการวัดในรูปแบบอัตราส่วนของผลการปฏิบัติงาน โดยมุ่งเน้นผลผลิตที่ประสบความสำเร็จเทียบกับจำนวนปัจจัยนำเข้า ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตและทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการ

3. ตัวชี้วัดเชิงประสิทธิผล (Effectiveness) การวัดประสิทธิผลให้ความสำคัญกับการดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นถึงผลการดำเนินงานขององค์กร โดยเป็นการดำเนินงานให้บรรลุผลของวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ก่อนหน้า

4. ตัวชี้วัดเชิงจริยธรรม (Ethics) จริยธรรมจะให้ความสำคัญกับทั้งภายในและภายนอกขององค์กร ทั้งพนักงานและลูกค้าองค์กรว่าได้รับการดูแลที่มีความยุติธรรมและเพียงพอหรือไม่ และสภาพแวดล้อมภายนอกว่าการปฏิบัติขององค์กรจะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมภายนอกอย่างไร ระบบนิเวศจะได้รับการกระทบหรือไม่ ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นการเข้าถึงการบริการที่เท่าเทียมของบุคคล

ความท้าทายภายในองค้กรปกครองท้องถึน

ความท้าทายทางตรงและความท้าทายทางอ้อมขององค้กรปกครองส่วนท้องถึนจะต้องใช้ความสามารถของท้องถึนอย่างมาก ท้ั้งความสามารถส่วนบุคคล งบประมาณการบริหารจัดการ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในการดำเนิน การจัดบริการสาธารณะแก่ประชาชน บรรลุผลสำเร็จภายในงบประมาณที่ด้รับ การจัดสรรและงบประมาณที่ท้องถึนจัดเก็บเอง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยชิ้นนี้ทาการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้บริหารขององค้การบริหาร ส่วนต้ابلดตอนแก้ว ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนต้ابلดตอนแก้ว รองนายก องค้การบริหารส่วนต้ابلดตอนแก้ว ปลัดองค้การบริหารส่วนต้ابلดตอนแก้ว และหัวหน้าฝ่ายนโยบายและแผน การสนทนากลุ่มจำนวน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มของ ผู้อำนวยการกองและเจ้าหน้าที่ในแต่ละกองขององค้การบริหารส่วนต้ابل ดอนแก้ว จำนวน 20 คน และกลุ่มผู้นำชุมชนท้ั้ง 10 หมู่บ้าน จำนวน 20 คน และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในโครงการและกิจกรรม ตามรายงานยุทธศาสตร์ขององค้การบริหารส่วนต้ابلดตอนแก้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) และการเขียนบรรยาย (Description) ตามการ วิเคราะห์ข้อมูลซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์จากเอกสาร ที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนา พ.ศ. 2557 - 2561, แผนพัฒนาสามปี พ.ศ. 2559 - 2561, ข้อบัญญัติงบประมาณประจำปีงบประมาณ 2559 และเอกสารโครงการ ในแต่ละยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยนำข้อมูลมาแจกแจงและทำการศึกษา การปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ตัวชี้วัดประเภทผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ประกอบการออกแบบเครื่องมือการวัดผล ปฏิบัติงาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) ที่ได้รับการสัมภาษณ์ และการสังเกต ทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อประกอบการออกแบบเครื่องมือการวัดผลปฏิบัติงาน

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์เป้าหมายวิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ดอนแก้ว

วิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว คือ “ดอนแก้วตำบล แห่งสุขภาวะ ซึ่งประกอบด้วยสุขภาวะที่ดี 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา ซึ่งการกำหนด เป้าหมายที่ชัดเจนของวิสัยทัศน์ได้ ต้องทำการสัมภาษณ์คณะผู้บริหารของ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว สันทนาการกลุ่มและสัมภาษณ์บุคลากรของ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว และสนทนากลุ่มผู้นำชุมชนภายในตำบล ดอนแก้ว โดยนำเสนอผ่านสุขภาวะทั้ง 4 มิติ ผลปรากฏดังนี้

สุขภาพทางกาย

สุขภาพทางกายของตำบลดอนแก้วแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ

ประเด็นที่หนึ่ง สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดีโดยการที่ตำบลดอนแก้ว มีการจัดโครงสร้างพื้นฐานทั้งถนน ระบบน้ำประปา ไฟฟ้าสาธารณะ ที่ได้มาตรฐานและครอบคลุมทุกพื้นที่ ซึ่งสร้างความปลอดภัยภายในชุมชน อีกทั้งประชาชนได้รับความรู้และได้รับการบริการด้านการป้องกันและบรรเทา าสารณภัย หน่วยแพทย์ฉุกเฉินที่มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพตลอด 24 ชั่วโมง

ประเด็นที่สอง สุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ประชาชนภายในตำบล ดอนแก้วได้รับการบริการทางด้านสุขภาพที่มุ่งเน้นการรักษา ส่งเสริม ป้องกัน และฟื้นฟูสุขภาพโดยการให้บริการเชิงรับ คือ การสร้างโรงพยาบาลชุมชน ตำบลดอนแก้วให้บริการประชาชนและบริการเชิงรุก คือ การสร้างแกนนำ สุขภาพให้สามารถดูแลได้ทั่วถึงครอบคลุมทุกหมู่บ้าน

ประเด็นที่สาม การจัดการสภาพแวดล้อมภายในตำบลชุมชนดอนแก้ว ได้รับการส่งเสริมให้เกิดการลดบายนุภายในชุมชน ทั้งสุรา บุหรี่ และการพนัน โดยมีแบบแผนของสังคมที่ยอมรับภายในชุมชน คือ ธรรมเนียมสุขภาพ ตำบลดอนแก้วและการบริหารจัดการขยะในครัวเรือน โดยการคัดแยกขยะ รวมถึงการสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ ทั้ง 3 ประเด็นสามารถสรุปในแต่ละมุมมองตาม 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ คณะผู้บริหาร บุคลากร และประชาชน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงข้อมูลที่สัมพันธ์กัน 3 กลุ่มเป้าหมายในสุขภาวะทางกาย

ประเด็นสุขภาวะ	กลุ่มเป้าหมาย		
	ทางกาย	คณะผู้บริหาร	บุคลากร
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	✓ (โครงสร้างพื้นฐาน)	✓ (โครงสร้างพื้นฐาน, ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, แพทย์ฉุกเฉิน)	✓ (โครงสร้างพื้นฐาน, ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, แพทย์ฉุกเฉิน)
สุขภาพร่างกายที่แข็งแรงของประชาชน	✓ (โรงพยาบาลคือบ้าน บ้านคือโรงพยาบาล)	✓ (การให้บริการในเชิงรับ และเชิงรุก)	✓ (โรงพยาบาลใกล้บ้านใกล้ใจ, จิตอาสา)
สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ	✓ (พื้นที่ออกกำลังกาย ลานกิจกรรม และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ปราศจากยาเสพติด สุรา ความมั่นคงทางอาหาร)	✓ (การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ยอมรับและนำใช้กฎระเบียบของสังคม ซึ่งก็คือ ธรรมนูญสุขภาพตำบล ตอนแก้ว การบริหารจัดการขยะในครัวเรือน การปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ)	✓ (ตำบลตอนแก้ว มีธรรมนูญสุขภาพ ชุมชนปลอดสุรา บุหรี่ และการพนัน การบริหารจัดการขยะในครัวเรือน การปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ)

สุขภาวะทางจิต

สุขภาวะทางจิตของตำบลดอนแก้ว สามารถสรุปได้ว่า เป็นชุมชนเอื้ออาทร คือ ประชาชนภายในชุมชนมีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต จากการได้รับการขัดเกลาทางสังคม ทั้งกฎกติกาภายในชุมชน การปลูกฝังศีลธรรมจรรยาทางศาสนา และวัฒนธรรมทำให้ประชาชนมีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์สาธารณะ ซึ่งส่งผลดีทั้งต่อประชาชนและชุมชนภายในตำบลดอนแก้ว ซึ่งมีเพียงประเด็นเดียว คือ ประชาชนภายในตำบลดอนแก้วได้รับการขัดเกลาทางสังคมให้มีคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิต โดยสามารถสรุปในแต่ละมุมมองตาม 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ คณะผู้บริหาร บุคลากร และประชาชน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางแสดงข้อมูลที่สัมพันธ์กัน 3 กลุ่มเป้าหมายในสุขภาวะทางจิต

ประเด็นสุขภาวะทางจิต	กลุ่มเป้าหมาย		
	คณะผู้บริหาร	บุคลากร	ประชาชน
การขัดเกลาคุณธรรม	✓ (กฎ กติกาของชุมชน มีศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีเป็นแบบแผนในการปฏิบัติ)	✓ (การขัดเกลาทางสังคม โดยการส่งเสริมทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี การจัดกิจกรรม)	✓ (พุทธศาสนาวันอาทิตย์สำหรับเด็ก และเยาวชน จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี)

สุขภาพทางสังคม

สุขภาพทางสังคมของตำบลดอนแก้ว สามารถสรุปได้ว่า เป็นชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้บนฐานของความไว้วางใจกันภายในชุมชน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนโดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น

ประเด็นที่หนึ่ง ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ คือ ประชาชนมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต โดยประชาชนภายในชุมชนได้รับการส่งเสริมอาชีพ ให้สามารถหารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นการลดต้นทุนในการดำเนินงานและสร้างคุณค่าให้ทรัพยากรภายในชุมชน

ประเด็นที่สอง การเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชนโดยการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนทั้งในระดับตำบลและระดับหมู่บ้าน เช่น ศูนย์พัฒนาครอบครัว ซึ่งมีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ลดความรุนแรงในสังคม ศูนย์ไกลเกลี่ย และระบบช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาภายในชุมชน เป็นต้น ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์ต่าง ๆ เหล่านี้ ภาคประชาชนจะเป็นแกนนำหลักเพื่อให้เกิดการจัดการตนเองภายในชุมชน

ประเด็นที่สาม ชุมชนมีวัฒนธรรมจิตอาสาเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระหว่างประชาชนภายในชุมชน ซึ่งจิตอาสาจะได้รับการอบรมความรู้ในการดูแลช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหาทางสังคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างทั่วถึง บนฐานข้อมูลความต้องการของผู้ประสบปัญหาทางสังคม และข้อมูลสุขภาพตำบลดอนแก้ว นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินงานเชิงรุกทางด้านสุขภาพกับแกนนำภายในหมู่บ้าน

ประเต็นสุดท่าย ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาท้องถิ่น และสามารถเข้ามาตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ตอนแก้วได้จากการดำเนินงานบนฐานตอนแก้วภิบาลหรือระบบธรรมาภิบาล ในรูปแบบขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนแก้ว ทั้ง 4 ประเต็นจากสามารถ สรุษในแต่ละมุมมองตาม 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ คณะผู้บริหาร บุคลากร และประชาชน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางแสดงข้อมูลที่สัมพันธ์กัน 3 กลุ่มเป้าหมายในสุภาพะ ทางสังคม

ประเต็นสุภาพะ ทางสังคม	กลุ่มเป้าหมาย		
	คณะผู้บริหาร	บุคลากร	ประชาชน
ประชาชนสามารถ พึ่งพาตนเองได้ใน ทางเศรษฐกิจ	✓ (การส่งเสริมอาชีพ ภายในครัวเรือน การประยุกต์ใช้ ทรัพยากรในชุมชน)	✓ (การส่งเสริมอาชีพ การประยุกต์ใช้ ทรัพยากรในชุมชน)	✓ (การส่งเสริมกลุ่ม อาชีพ ทัศนกรรม กลุ่มโอทอป คลังอาหาร ไม้ไผ่ด แ็กส์ซีหุม)
การเสริมสร้าง ความเข้มแข็ง ภายในชุมชน	✓ (ศูนย์พัฒนา ครอบครัว)	✓ (ศูนย์พัฒนาครอบครัว Hotline ศูนย์ไก่อล่เกลี่ย ศูนย์ดำรงค์ธรรม ระบบเผ้าระวัง ผู้ประสบปัญหา ทางสังคม)	✓ (ศูนย์พัฒนาครอบครัว ศูนย์ไก่อล่เกลี่ย ข้อพิพาท ระบบที่ปรึกษา ช่วยเหลือผู้ถูกระทำ)

ประเด็นสุขภาวะ ทางสังคม	กลุ่มเป้าหมาย		
	คณะผู้บริหาร	บุคลากร	ประชาชน
จิตอาสา	✓ (การช่วยเหลือกัน ภายในชุมชน การดูแลสุขภาพ)	✓ (การช่วยเหลือกัน ภายในชุมชน การดูแลสุขภาพ)	✓ (การช่วยเหลือกัน ภายในชุมชน การดูแลสุขภาพ)
ชุมชน ธรรมาภิบาล	✓ (การมีส่วนร่วม ความโปร่งใสสามารถ ตรวจสอบได้ ความรับผิดชอบ)	✓ (การมีส่วนร่วม ความโปร่งใสสามารถ ตรวจสอบได้ ความรับผิดชอบ)	✓ (ชุมชนมีส่วนร่วม อบต. มีความโปร่งใส การให้บริการ อย่างเสมอภาค)

สุขภาวะทางปัญญา

สุขภาวะทางปัญญาของตำบลดอนแก้ว สามารถสรุปได้ว่าเป็นสภาวะการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของประชาชนภายในตำบลดอนแก้ว หรือเป็นสภาวะการณ์ที่เอื้อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ

ประเด็นที่หนึ่ง ด้านการศึกษาชุมชนตำบลดอนแก้วได้รับการส่งเสริมด้านการศึกษาทั้งในระบบสำหรับเด็กและเยาวชนที่ได้มาตรฐาน การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีการให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพ ความรู้ที่สามารถใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ความรู้ด้านสาธารณสุข ความรู้ภาษาอังกฤษ ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ประเด็นที่สอง การถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งแบ่งออกเป็น การถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ภายในตำบล ผ่านช่วงก่ากิดหรือลานความคิดภายในตำบล ซึ่งก่อให้เกิดกิจกรรมสร้างสรรค์หลายกิจกรรมและเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับเครือข่ายภายในและภายนอกตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว

และการถ่ายถอดและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างตำบลจากที่ตำบลดอนแก้ว เป็นแม่ข่ายตำบลสุขภาวะ จึงมีการศึกษาดูงานจากตำบลอื่น ๆ ทั่วประเทศ อย่างต่อเนื่องทั้งปี และการถ่ายถอดและแลกเปลี่ยนในมหาวิทยาลัยดอนแก้ว สร้างสุขที่ทำให้ชุมชนภายในตำบลดอนแก้วเป็นทั้งผู้ถ่ายทอดผ่านแหล่ง การเรียนรู้ที่กระจายตัวทั่วทั้ง 10 หมู่บ้านภายในตำบลดอนแก้ว และมีการ แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างตำบล ก่อให้เกิดความรู้หรือความคิดใหม่ ๆ ในการพัฒนาท้องถิ่นทั้ง 2 ประเด็น สามารถสรุปในแต่ละมุมมองตาม 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ คณะผู้บริหาร บุคลากร และประชาชน ดังตารางที่ 4

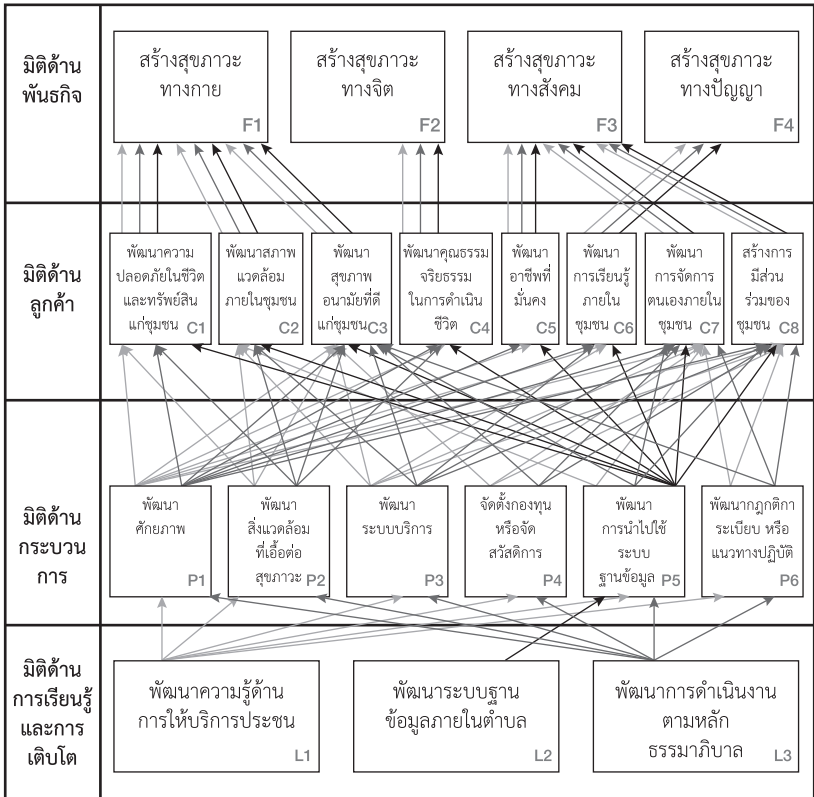
ตารางที่ 4 ตารางแสดงข้อมูลที่สัมพันธ์กัน 3 กลุ่มเป้าหมายในสุขภาวะ ทางปัญญา

ประเด็นสุขภาวะ ทางปัญญา	กลุ่มเป้าหมาย		
	คณะผู้บริหาร	บุคลากร	ประชาชน
ชุมชนอุดมปัญญา	✓ (การศึกษาที่ได้ มาตรฐาน การเรียนรู้ ของผู้สูงอายุ)	✓ (การศึกษาที่ได้ มาตรฐาน การเรียนรู้ ของผู้สูงอายุ)	✓ (การศึกษาที่ได้ มาตรฐาน การเรียนรู้ ของผู้สูงอายุ)
- การถ่ายถอดและ แลกเปลี่ยนความรู้ ภายในตำบล	✓ (ช่วงก้ำกืด เครือข่าย การถ่ายถอด ภูมิปัญญา)	✓ (ช่วงก้ำกืด เครือข่าย การถ่ายถอด ภูมิปัญญา)	✓ (ช่วงก้ำกืด เครือข่าย การถ่ายถอด ภูมิปัญญา)
- การถ่ายถอดและ แลกเปลี่ยนความรู้ ระหว่างตำบล	✓ (เครือข่ายตำบล สุขภาวะ มหาวิทยาลัย ดอนแก้วสร้างสุข)	✓ (เครือข่ายตำบล สุขภาวะ มหาวิทยาลัย ดอนแก้วสร้างสุข)	✓ (เครือข่ายตำบล สุขภาวะ มหาวิทยาลัย ดอนแก้วสร้างสุข)

จากข้อมูลข้างต้นสามารถนำมาจัดทำเป็นแผนที่ยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วตามวิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว คือ ดอนแก้วตำบลแห่งสุขภาวะวิเคราะห์ตามทั้ง 4 มิติ คือ มิติทางด้านพันธกิจ มิติทางด้านลูกค้า มิติทางด้านกระบวนการ และมิติทางการเรียนรู้และการเติบโต ได้ตั้งแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แผนภาพแผนที่ยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว

วัตถุประสงค์ระยะยาว: ดอนแก้วตำบลแห่งสุขภาวะ

จากแผนภาพที่ 1 แผนที่ยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว และจากการศึกษาเป้าหมายวิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว และประชาชนภายในตำบลดอนแก้ว ทั้งจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วในปีงบประมาณ 2559 ร่วมกับการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องคือแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา พ.ศ. 2557 - 2561 แผนพัฒนาสามปี พ.ศ. 2559 - 2561 และเอกสารโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว ประจำปีงบประมาณ 2559 สามารถนำมาจัดทำเป็นตารางตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว ซึ่งสอดคล้องกับแผนที่ยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วตามแผนภาพที่ 1 โดยตารางตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วเป็นการผนวกแนวคิดการวัดผลปฏิบัติงาน 2 แนวคิด คือ ตัวแบบผังดุลดัชนี (Balanced Scorecard) ของ Robert S. Kaplan and David P. Norton (1996) ประกอบด้วยมิติทางด้านพันธกิจ มิติทางด้านลูกค้า มิติทางด้านกระบวนการ และมิติการเรียนรู้และการเติบโต ซึ่งเป็นเกณฑ์การกำหนดตัวชี้วัดในแนวนอน และวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดการวัดผลปฏิบัติงานในการบริการสาธารณะ (Performance Measurement in Public Service) ของ Blundell and Murdock (2001) ประกอบด้วยเกณฑ์ทางด้านเศรษฐศาสตร์ เกณฑ์ทางด้านประสิทธิภาพ เกณฑ์ทางด้านประสิทธิผล เกณฑ์ทางด้านจริยธรรม และเกณฑ์ทางด้านความท้าทาย ซึ่งเป็นเกณฑ์การกำหนดตัวชี้วัดในแนวตั้ง โดยตารางตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วสามารถวัดได้ทั้งปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ซึ่งมีตัวชี้วัดทั้งหมดจำนวน 74 ตัวชี้วัด โดยแบ่งเป็น

ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input) จำนวน 13 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process) จำนวน 20 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดผลผลิต (Output) จำนวน 25 ตัวชี้วัด และตัวชี้วัดผลลัพธ์ (Outcome) จำนวน 16 ตัวชี้วัด ดังที่แสดงในตารางที่ 5 ตารางตัวชี้วัดผลปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว

Effectiveness	มิติด้านพันธกิจ	มิติด้านลูกค้า	มิติด้านกระบวนการ	มิติด้านการเรียนรู้และการเติบโต
- ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนภายในตำบลตอนแก้ว (F1, F2, F3, F4) - ระดับสุขภาพของประชาชนภายในตำบลตอนแก้ว (F1) - ระดับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนภายในตำบลตอนแก้ว (F1) - ระดับการพึ่งพาตนเองของชุมชนภายในตำบลตอนแก้ว (F3) - จำนวนชุมชนที่เป็นต้นแบบการเรียนรู้ภายในตำบลตอนแก้ว (F4)	- จำนวนอุบัติเหตุทางถนนที่เกิดขึ้นภายในตำบลตอนแก้วลดลงเทียบกับปีงบประมาณที่ผ่านมา (C1) - จำนวนครัวเรือนที่ได้รับความสะดวกเทียบกับปีงบประมาณที่ผ่านมา (C1) - จำนวนผู้ป่วยภายในตำบลตอนแก้วที่เจ็บป่วยโดยมีต้นเหตุจากปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมภายในตำบลตอนแก้วเทียบกับปีงบประมาณที่ผ่านมา (C2) - จำนวนครัวเรือนที่ประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมเทียบกับปีงบประมาณที่ผ่านมา (C2) - จำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิกมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพลดลงเทียบกับปีงบประมาณที่ผ่านมา (C3) - จำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิกรับบริการสุขภาพฟรีหรือเพิ่มมากขึ้นเทียบกับปีงบประมาณที่ผ่านมา (C3) - จำนวนประชากรที่ประสบปัญหาสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง (C4) - จำนวนประชากรอายุตั้งแต่ 15-60 ปีที่ไม่มีภาวะออกซิเจนและหายใจได้เพิ่มมากขึ้นเทียบกับปีงบประมาณที่ผ่านมา (C5) - จำนวนแหล่งเรียนรู้ที่ถูกบรรจุอยู่ในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยตอนแก้วสร้างสุข (หน่วยภายในความรู้ออกตอนแก้วไปสู่อปท. ที่สนใจ) เพิ่มขึ้นเทียบกับปีงบประมาณที่ผ่านมา (C6)	- จำนวนครั้งมีการนำกระบวนการเรียนรู้มาใช้ในการจัดการงานหรือกิจกรรมที่ดำเนินการในตำบลตอนแก้ว (กระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา การเรียนรู้และการจัดการเปลี่ยนแปลง) - ส่วของผู้สูงอายุที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมเรียนรู้ภายในโรงเรียนอนุบาลสุโขทัยเทียบกับปีงบประมาณที่ผ่านมา (โรงเรียนผู้สูงอายุภายในตำบลตอนแก้ว) (P1) - จำนวนเจ้าหน้าที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในตำบลตอนแก้วผ่านเวทีการแลกเปลี่ยน หรือเวทีประชุม หรือช่วงทำดี (ตามความคิดภายในตำบล) (P1, P6) - ค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการให้บริการแก่ประชาชนในภายในโรงพยาบาลสุภาพชนตำบลตอนแก้วลดลง (P2, P3) - จำนวนครั้งการตรวจสุขภาพของทางองค์กรจัดทำโครงการ (P2, P6) - จำนวนครั้งนำข้อมูลความต้องการผู้ต้องการความช่วยเหลือมาออกแบบและจัดทำภาพต่อลมให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับที่ต้องการ (การออกแบบและจัดทำภาพต่อลม ทั้งนี้ดำเนินการด้วยความละเอียดรอบคอบเป็นงบประมาณ) (P2, P6) - จำนวนครั้งนำข้อมูลความต้องการผู้ต้องการความช่วยเหลือมาออกแบบและจัดทำภาพต่อลม (การออกแบบและจัดทำภาพต่อลม ทั้งนี้ดำเนินการด้วยความละเอียดรอบคอบเป็นงบประมาณ) (P2, P6) - จำนวนครั้งนำข้อมูลความต้องการผู้ต้องการความช่วยเหลือมาออกแบบและจัดทำภาพต่อลม (การออกแบบและจัดทำภาพต่อลม ทั้งนี้ดำเนินการด้วยความละเอียดรอบคอบเป็นงบประมาณ) (P2, P6)	- สัดส่วนของบุคลากรขององค์กรบริหารส่วนตำบลตอนแก้วที่ได้รับกรอบบทพัฒนาตามสายงานที่รับผิดชอบในรอบปีงบประมาณ (L1) - จำนวนองค์ความรู้ในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนที่มีการจัดทำเป็นรูปธรรม และมีการเผยแพร่ภายในองค์กรเพิ่มขึ้น (L1) - จำนวนที่เทียบเคียงปีงบประมาณ (L1) - สัดส่วนของบุคลากรขององค์กรบริหารส่วนตำบลตอนแก้วที่มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลในรอบปีงบประมาณ (L2) - จำนวนฐานข้อมูลที่ใช้ร่วมกันระหว่างกองงานต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นเทียบกับปีงบประมาณ (L2) - สัดส่วนของบุคลากรขององค์กรบริหารส่วนตำบลตอนแก้วที่ได้ในการดำเนินงานตามกรอบปีงบประมาณ (L3)	

ตารางที่ 5 ตารางตัวชี้วัดผลปฏิบัติงานขององคการบรหการสวณตําบลดอนแกว (ตอ)

Effectiveness	มทธดําพันถก	มทธดําลูกคํา	มทธดํากระบวนการ	มทธดําการเรยนรูและการเดบด
Effectivity - อตราสวณการเปลยนเปลงพถกกรมภายในชุมชนในดําการดูแลรกษาสุขภาพ (F1) - อตราสวณการเปลยนเปลงพถกกรมภายในชุมชนในดําการช้จรงคาสาววมธรรมและประเพณีอองถน (F2) - อตราสวณการเปลยนเปลงพถกกรมในดําการอกรณพพทภายในชุมชน (F2, F3)	- อตราสวณจําหนนเบญทลลวงเวดลลอมภายในตำบลตอนแกวลลดลงเชยกับบงประมณที่ผานมา (C2) - อตราสวณครวรโธนที่เดรบการดูแลสุขภาพจาก Care Giver (นภกรบรสขชน) เพิ่มมากขึ้นเชยกับบงประมณที่ผานมา (C3) - อตราสวณครวรโธนที่มการประกอบทอชพทลลลและอชพทเชยกับบงประมณที่ผานมา (C5) - อตราสวณประชานภายในตำบลอนแกวที่เบจจลลอสถเชยกับบงประมณที่ผานมา (C7, C8) - อตราสวณโครงการทตอบสนองความองการของประชชนดอจําหนนโครงการทงหมด (C1-C8)	- จําหนนเบญทลลวงเวดลลอมภายในการนําชญชนที่ประชชนมสวณรวมในการนําชญชนเพิ่มมากขึ้นเชยกับบงประมณที่ผานมา (C7, C8) - จําหนนครวรโธนที่เดรบการชวยเหลือจากจลลอสถทงมกเชยกับบงประมณที่ผานมา (C7, C8)	- จําหนนชองทางการประชชนสมทนนถกกรมตาง ๆ ของอการบรหการสวณตําบลดอนแกวในรอบบงประมณ (P3) - จําหนนครวรโธนชวยเหลือประชชนจากเบจจลลอมคองผลจากองทภายในตำบลอนแกวในรอบบงประมณ (P4) - รอยละของกมนําชญสุขภาพตำบลอนแกวในรอบบงประมณมกประกอบการจกทกเบจจลลอมเชยกับโครงการใหบรการด้านสุขภาพเพิ่มเชยกับบงประมณที่ผานมา (P5) - จําหนนครวรโธนชวยเหลือจากฐานชญชนไปรบช้ในการดําเนินงานในโครงการทอกรกรมในรอบบงประมณ (P5)	- จําหนนชองทางการเยยแพร่ความรูกายเบจจลลอมเพิ่มมกเชยกับบงประมณที่ผานมา (L1, L3)
Efficiency	- อตราสวณการเปลยนเปลงพถกกรมภายในชุมชนในดําการดูแลรกษาสุขภาพ (F1) - อตราสวณการเปลยนเปลงพถกกรมภายในชุมชนในดําการช้จรงคาสาววมธรรมและประเพณีอองถน (F2) - อตราสวณการเปลยนเปลงพถกกรมในดําการอกรณพพทภายในชุมชน (F2, F3)	- อตราสวณจําหนนเบญทลลวงเวดลลอมภายในตำบลตอนแกวลลดลงเชยกับบงประมณที่ผานมา (C2) - อตราสวณครวรโธนที่เดรบการดูแลสุขภาพจาก Care Giver (นภกรบรสขชน) เพิ่มมากขึ้นเชยกับบงประมณที่ผานมา (C3) - อตราสวณครวรโธนที่มการประกอบทอชพทลลลและอชพทเชยกับบงประมณที่ผานมา (C5) - อตราสวณประชานภายในตำบลอนแกวที่เบจจลลอสถเชยกับบงประมณที่ผานมา (C7, C8) - อตราสวณโครงการทตอบสนองความองการของประชชนดอจําหนนโครงการทงหมด (C1-C8)	- อตราสวณจําหนนโครงการที่ดําเนินงานแลวสร้งตามระยะเวลาที่กําหนดจําหนนโครงการทงหมด (P3) - อตราสวณการศกษาผลกระทบเล็งเวดลลอมภายในตำบลอนแกวในการดําโครงการเพิ่มมากขึ้นเชยกับบงประมณที่ผานมา (P2) - อตราสวณจําหนนครวรโธนชวยเหลือจากกรมบรบช้ในการดําเนินการจรงบรการศสชระณะเพิ่มมกเชยกับบงประมณที่ผานมา (P3) - อตราสวณจําหนนเบญทลลวงเวดลลอมองการของประชชนจากองการบรหการสวณที่เบจจลลอสถ	- อตราสวณประเภทชญชนชญชดที่ฐานที่มีการรวบรวมชญชดใหเบจจลลอมในบงประมณเชยกับบงประมณที่ผานมา (ประเภทชญชดเชย เศรษฐจลล ลลเดดลลอมสุขภาพเบจจลลอม) (L2) - อตราสวณจําหนนเบญทลลวงเวดลลอมเบจจลลอมเชยกับบงประมณที่ผานมา (ประเภทชญชดเชย เศรษฐจลล ลลเดดลลอมสุขภาพเบจจลลอม) (L2) - อตราสวณการเดบดเบจจลลอมตามทกทกหนนในชดลลอมการเบจจลลอมเบจจลลอมชญชดจําหนน

	มิติด้านพันธกิจ	มิติด้านลูกค้า	มิติด้านกระบวนการ	มิติด้านการเรียนรู้และการเติบโต
			เพื่อจัดทำเป็นโครงการเพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับปีงบประมาณที่ผ่านมา (P3, P5) - อัตราส่วนการนำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของประชาชนในชุมชนมาจัดทำทำคู่มือระบบพัฒนาอาชีพภายในตำบล ดอนแก้วเพิ่มมากขึ้นเทียบกับปีงบประมาณที่ผ่านมา (P3,P5)	บุคลากรทั้งหมด (L1, L3)
Ethic	- ระดับผลกระทบทางสังคมของประชาชนภายในตำบลดอนแก้ว (F1, F2, F3, F4)	- ระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ดอนแก้ว (C)	- จำนวนวันโดยเฉลี่ยที่อบต.ดอนแก้วสามารถแจ้งผลการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนให้ประชาชนได้รับทราบ (P) - ร้อยละของข้อเสนอแนะจากกลไกการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนที่ได้รับการดำเนินการในรอบปีงบประมาณ (P)	- ร้อยละของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว ที่เข้าการอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินงาน (L1, L3)
Economy	- จำนวนทุนทางสังคมที่มีส่วนในการแก้ไขปัญหาภายในชุมชน (F1, F2, F3, F4)	- จำนวนโครงการที่มีการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการดำเนินงานก่อนจัดทำโครงการในรอบปีงบประมาณ (C)	- ร้อยละของโครงการที่มีการใช้จ่ายตามงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร (P)	- สัดส่วนของงบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วเทียบกับการใช้งบประมาณในส่วนอื่น (L1, L2, L3)

ผลลัพธ์จากการให้บริการทางด้านสุขภาพภายในตำบลตอนแก้วที่สะท้อนถึงการแก้ไขปัญหาทางด้านสุขภาพและพัฒนาให้ประชาชนภายในตำบลมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง โดยส่งผลต่อการบรรลุสุขภาพทางกายของตำบลตอนแก้ว รวมถึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการสะท้อนความเป็นตำบลแห่งสุขภาพ

1.2 ตัวชี้วัดที่สะท้อนเพียงเงื่อนงำในการเกิดผลลัพธ์ในการบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนแก้ว “ตอนแก้วตำบลแห่งสุขภาพ” แต่ยังไม่สื่อถึงการบรรลุวิสัยทัศน์ได้อย่างชัดเจน ยกตัวอย่างเช่น ตัวชี้วัดด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในตำบลตอนแก้ว จากการศึกษาพบว่า มีตัวชี้วัดผลผลิตจากการดำเนินงาน เช่น ความยาวของถนนที่ได้รับ การก่อสร้าง เป็นต้น ตัวชี้วัดเหล่านี้ถือเป็นเงื่อนงำที่ก่อให้เกิดการลุดอุบัติเหตุภายในตำบล ซึ่งก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ชุมชนได้รับจากการดำเนินงาน คือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินภายในชุมชน โดยส่วนมากตัวชี้วัดในปัจจุบันขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนแก้วอยู่ในประเด็นที่สอง คือ มีการวัดผลการปฏิบัติงานในทุกภารกิจการให้บริการประชาชนตามยุทธศาสตร์การพัฒนา แต่ส่วนใหญ่เป็นตัวชี้วัดผลผลิตจากการดำเนินงาน ซึ่งเป็นเงื่อนงำในการบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนแก้วเท่านั้น

2. ความต่อเนื่องและความครอบคลุมของตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน

ตามแนวคิดเชิงระบบ (System approach) Bertalanffy, L. V. (1969) ได้ทำการเปรียบเทียบองค์กรว่าอยู่ในระบบเปิดคล้ายกับสิ่งมีชีวิต โดยมีการนำเข้า มีกระบวนการการส่งออก การเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบจะส่งผลซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถูกพัฒนามาเป็นฐานการวัดผลปฏิบัติงานเพื่อให้ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติมีความสัมพันธ์ในแต่ละขั้นตอนตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ตามที่ Paul Rouse (2003) พัฒนารอบการวัดผลปฏิบัติงานแบบบูรณาการ (Integrated Performance measurement framework)

ซึ่งเป็นกรอบในการขยายความสามารถในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ในลักษณะระบบเปิดที่มีการไหลเวียนของการดำเนินงานระหว่างองค์กร และช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ โดยเป็นการประเมินในลักษณะ องค์กรรวม โดยแบ่งออกเป็นโครงสร้าง ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และศักยภาพอื่น ๆ ความเชื่อมโยงของตัวชี้วัดในลักษณะนี้ตรงกับ การจัดทำเกณฑ์ชี้วัดประเมินการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ 2559 (2559) ที่พัฒนาการจัดทำเกณฑ์ชี้วัดมาจาก แนวคิดเชิงระบบ ทำให้เกณฑ์ชี้วัดการประเมินมีความเป็นรูปธรรมและมี ขั้นตอนการวัดผลที่ชัดเจนทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และ ปัจจัยย้อนกลับ

ในขณะเดียวกัน จากผลการศึกษาพบว่า การวัดผลปฏิบัติงานในปัจจุบัน ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วเป็นไปตามตามระเบียบกระทรวง มหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 (ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548, 2548) ซึ่งทำให้การวัดผลปฏิบัติงาน มีจุดมุ่งเน้นที่ยังมิได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงผลสำเร็จของแผนยุทธศาสตร์ ที่นำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กรอย่างชัดเจน โดยองค์การบริหาร ส่วนตำบลดอนแก้วเป็นหนึ่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีระบบการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตามระเบียบที่กำหนดไว้ ทำให้ยังมีได้กำหนดตัวชี้วัด บางประเภทในการวัดผลปฏิบัติงาน แต่พบว่าการนำใช้ข้อมูลในขั้นตอน ของการวางแผนการปฏิบัติภายในตำบลดอนแก้ว เช่น การคืนข้อมูลด้านสุขภาพ ภายในตำบลแก่ประชาชนในการประชามคมหมู่บ้าน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการ จัดทำแผนพัฒนา เช่น ร้อยละปัญหาสุขภาพ และโรคที่พบบ่อยภายในตำบล ดอนแก้ว จำนวนประชาชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพในแต่ละ หมู่บ้าน รวมทั้งการนำปัญหาและความต้องการของประชาชนมาวิเคราะห์ เพื่อจัดทำเป็นแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งหากนำมาใช้ในส่วนของการวัดผล

ปฏิบัติงานจะทำให้เกิดความต่อเนื่องในการวัดผลสำเร็จในระดับการพัฒนาในแต่ละด้านขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนแแก้วมากยิ่งขึ้น ทั้งในระดับปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ (Outcome) ยกตัวอย่างตัวชี้วัดสัดส่วนของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนแแก้วที่มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลในรอบปีงบประมาณ ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการดำเนินงานโดยชี้วัดร้อยละของการนำข้อมูลสุขภาพตำบลตอนแแก้วในรอบปีงบประมาณมาประกอบการจัดทำเป็นโครงการให้บริการด้านสุขภาพเพิ่มขึ้นเทียบกับปีงบประมาณที่ผ่านมา ก่อให้เกิดผลผลิตโดยกำหนดตัวชี้วัดที่จำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิกเจ็บป่วยเรื้อรังหรือพิการ และมีผู้ที่มีความรู้ให้การดูแลอย่างถูกต้องเพิ่มมากขึ้นเทียบกับปีงบประมาณที่ผ่านมา และทำให้ประชาชนภายในตำบลได้รับผลลัพธ์ ซึ่งชี้วัดถึงระดับสุขภาพของประชาชนภายในตำบลตอนแแก้ว ซึ่งเป็นการวัดผลการปฏิบัติงานตั้งแต่ศักยภาพขององค์กร กระบวนการดำเนินงานจนถึงผลผลิตที่ประชาชนได้รับการดำเนินงานและผลลัพธ์ที่สะท้อนในภาพรวมของตำบล เป็นต้น จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลตอนแแก้วมีศักยภาพในการวัดผลปฏิบัติงานในทุกระดับ ซึ่งหากมีการเพิ่มเติมตัวชี้วัดผลบางประเภทจะทำให้การวัดผลปฏิบัติงานมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. ความเชื่อมโยงระหว่างฐานข้อมูลกับตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน

จากผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลตอนแแก้วมีการจัดการข้อมูลภายในตำบลตามภารกิจบริการสาธารณะตามยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนแแก้ว ผ่านการนำใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลของตำบลตอนแแก้ว เช่น ข้อมูลจากระบบข้อมูลตำบล TCNAP (Thailand Community Network Appraisal Program) และข้อมูลจากการประชาคมหมู่บ้าน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้รับจากประชาชน เป็นต้น จากผลการศึกษาพบประเด็นความเชื่อมโยงระหว่างฐานข้อมูลและตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานจำนวน 2 ประเด็น ดังนี้

3.1 การแปลงข้อมูลภายในพื้นที่เป็นสารสนเทศ โดยจากการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้ข้อมูลในปัจจุบันขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว โดยส่วนมากเป็นลักษณะการนำใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาเฉพาะด้าน ยกตัวอย่างเช่น การพัฒนาด้านสุขภาพจะมีการนำใช้ข้อมูลในด้านสุขภาพ จากฐานข้อมูลด้านสุขภาพต่าง ๆ ทั้งโปรแกรม JHCIS ฐานข้อมูลระบบข้อมูล TCNAP ข้อมูลจากการประชาคมหมู่บ้าน ฯลฯ เป็นต้น โดยการพัฒนาและนำใช้ข้อมูลยังมีความจำกัดอยู่ที่การนำใช้เพื่อพัฒนาเฉพาะด้าน ด้วยข้อมูลภายในตำบลดอนแก้วจากแหล่งฐานข้อมูลต่าง ๆ มีครบถ้วนและสมบูรณ์ในด้านเนื้อหาและความครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ สามารถพัฒนาให้เกิดการประมวลผลข้อมูลเป็นสารสนเทศเพื่อการพัฒนาและนำใช้ข้อมูลที่ส่งต่อการพัฒนาท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น ซึ่ง Russell Ackoff (1989) กล่าวว่า สารสนเทศ (Information) เป็นข้อมูล (Data) ที่ได้รับการให้ความหมายและประมวลผล โดยการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน ซึ่งความสัมพันธ์ของข้อมูล จะทำให้ข้อมูลที่รวบรวมและจัดเก็บนั้น เป็นสารสนเทศเพื่อนำใช้ประโยชน์ได้ต่อไป ยกตัวอย่างเช่น การพัฒนาด้านความมั่นคงทางอาหาร ที่หากมีการนำข้อมูลด้านพื้นที่เพาะปลูกภายในชุมชน ข้อมูลด้านการเติบโตของจำนวนประชากร และข้อมูลด้านการพัฒนาเกษตรภายในตำบลมาประมวลผลรวมกัน จะก่อให้เกิดข้อมูลในการพัฒนาด้านความมั่นคงทางอาหาร เช่น การประมวลผลระหว่างข้อมูลพื้นที่เพาะปลูกภายในชุมชนรวมกับการเติบโตของจำนวนประชากรภายในตำบล และข้อมูลด้านการพัฒนาเกษตรภายในตำบลทำให้เกิดข้อมูลการเปรียบเทียบปริมาณผลผลิตทางด้านเกษตรที่ได้รับจากพื้นที่เพาะปลูกภายในตำบลกับอัตราการเติบโตของจำนวนประชากรภายในตำบล ซึ่งสะท้อนถึงความเพียงพอของอาหารภายในตำบลต่อจำนวนประชากรในพื้นที่ ซึ่งหากไม่เพียงพออาจมีการพัฒนาในด้านการส่งเสริมการจัดสรรพื้นที่เพาะปลูกในรูปแบบใหม่เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรภายในตำบล เป็นต้น

3.2 การบูรณาการฐานข้อมูลเพื่อสร้างระบบการวัดผลปฏิบัติงาน โดยตำบลดอนแก้วมีการรวบรวมข้อมูลที่ครอบคลุมในทุกภาคการบริการสาธารณะตามยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว แต่ส่วนใหญ่เป็นการนำใช้ข้อมูลเพื่อการจัดทำโครงการ หรือกิจกรรมภายในตำบลเพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาภายในตำบล ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานจะเป็นในลักษณะของการวัดผลในแต่ละด้านภายในโครงการภายในยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว เช่น ตัวชี้วัดร้อยละของผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพได้ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดผลปฏิบัติงานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจภายในชุมชน เป็นต้น ดังจะเห็นได้ว่า การบูรณาการและประยุกต์ใช้ข้อมูลเพื่อการวัดผลความสำเร็จจากการดำเนินงานยังคงค่อนข้างน้อย และยังไม่เต็มศักยภาพของข้อมูลที่มีอยู่ หากมีการบูรณาการข้อมูลจากแหล่งฐานข้อมูลต่าง ๆ ประยุกต์ใช้ในการจัดทำผลการวัดผลปฏิบัติงานจะทำให้การวัดผลปฏิบัติงานสะท้อนถึงผลสำเร็จได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ได้กล่าวถึงการวัดผลการดำเนินงานภายในองค์กรว่า องค์กรต้องมีการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงเพื่อใช้ในการวัดผลการดำเนินงาน ซึ่งทำให้การวัดผลปฏิบัติมีความเป็นไปได้ในการวัดผลและสามารถแสดงถึงผลการปฏิบัติงานขององค์กรได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานภายในตารางตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว (Performance Indicator Grid) ที่มีการประยุกต์ใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลภายในตำบลดอนแก้วมาจัดทำตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน ยกตัวอย่างเช่น ตัวชี้วัดในมิติด้านพันธกิจผนวกกับเกณฑ์ประสิทธิภาพ ได้แก่ ตัวชี้วัดระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนภายในตำบลดอนแก้ว ซึ่งเป็นการบูรณาการและประยุกต์ใช้ข้อมูลจากหลายฐานข้อมูล เช่น ข้อมูลด้านสุขภาพทางกายภาพ จากฐานข้อมูลด้านสาธารณสุขภายในตำบลทั้งข้อมูลจากโปรแกรม JHCIS และข้อมูลจากระบบข้อมูลตำบล TCNAP ข้อมูลด้านสภาพ

แวดล่อมภายในพื้นที่จากฐานข้อมูลระบบข้อมูลตำบล TCNAP ข้อมูลด้านเศรษฐกิจจากฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และระบบข้อมูลตำบล TCNAP เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

1. ควรระบุตัวชี้วัดในระดับวิสัยทัศน์ขององค์กรเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงอย่างเป็นรูปธรรมในการวัดผลสำเร็จของการบรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนดขึ้น
2. ควรเพิ่มการบูรณาการตัวชี้วัดทั้งในระดับปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ปัจจัยนำออก และผลลัพธ์ให้มีความต่อเนื่องและครอบคลุมเพื่อให้เกิดระบบวัดผลการปฏิบัติงานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3. ควรเพิ่มการบูรณาการและประยุกต์ใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลภายในพื้นที่ประกอบกับการวัดผลปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยด้านการออกแบบการวัดผลปฏิบัติงานครั้งต่อไป อาจประยุกต์ใช้เกณฑ์การกำหนดตัวชี้วัดรูปแบบอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทกรณีศึกษา มาประกอบการออกแบบการวัดผลปฏิบัติงาน อาจทำให้มีการกำหนดตัวชี้วัดที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น
 2. การวิจัยด้านการวัดผลปฏิบัติงานครั้งต่อไป อาจเปลี่ยนแปลงกรณีศึกษาจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานภาครัฐส่วนอื่น ๆ เช่น หน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนงานราชการส่วนภูมิภาค เป็นต้น เนื่องจากหน่วยงานในระดับต่าง ๆ มีบริบทและจุดยืนที่แตกต่างกัน อาจได้แนวทางในการพัฒนาระบบการวัดผลปฏิบัติงานที่แตกต่างกันในอนาคตได้
-
-

รายการอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2552). *คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- นัฏฐิมา ศิริชาญ. (2551). *ผลการประยุกต์ใช้ผังอุตสาหกรรมที่วัดการปฏิบัติงานของกองจัดการงานก่อสร้างการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2559). *คู่มือประกอบการสมัครเพื่อรับการประเมินรางวัลการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 สำหรับรางวัลประเภทโดดเด่น และประเภททั่วไป*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.
- สมพงษ์ บุญด้วยลาน. (2549). *การประเมินผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการในหน่วยงานของกองเรือยุทธการ*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2551). *คู่มือเทคนิคการปรับปรุงและพัฒนาองค์กร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2558). *แบบประเมินเกณฑ์ชี้วัดสำหรับการคัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.

- Ackoff, R. L. (1989). From Data to Wisdom. *Journal of Applied Systems Analysis*, 16, 3-9.
- Bertalanffy, L. V. (1950). The Theory of Open Systems in Physics and Biology, *Science New Series*, 111(2872), 23-29.
- Bromberg, D. (2009). Performance Measurement A System with a Purpose or a Purposeless System?. *Public Performance & Management Review*, 33(2), 214-221.
- Doherty, T. L., Horne, T. & Wootton, S. (2014). *Managing Public Services - Implementing Change*. New York: Routledge.
- Doyle, J. (2010). *Guide to developing relevant key performance indicator for public sector reporting*. British Columbia: Library and Archives Canada Cataloguing.
- Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (1996). *The Balanced scorecard: translating strategy into action*. Boston: Harvard College.
- Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (2001). *The strategy-focused organization : how Balanced scorecard companies thrive in the new business environment*. Boston: Harvard Business School Press.
- Rouse, P. (2003). An integral framework for performance measurement, *Management Decision*, 41(8), 791-805.

Wall, A. & Martin, G. (2003). The disclosure of key performance indicator in the public sector. *Public Management Review*, 5(4), 491-509.

กาเทศบาลนครแหลมฉบัง
ชรัดอกไม้จันท์ ๓๐,๐๐๕ ดอก
ายพระเพลิงพระบรมศพ
นทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
๐๐ ๑๙.๐๐ น. เป็นต้นไป
ระชว เทศบาลนครแหลมฉบัง

Chapter

17

บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จ.ชลบุรี

Role of Female leader in local administrative organization: Laemchabang city municipality, Chonburi Thailand

ชยาภรณ์ จตุรพรประสิทธิ์ (Chayaporn Chaturapornpracit)*

ธนภัทร์ อภิเศกษัฐกุล (Thanapat Apisetkoon)

กัญญาภัค อยู่เมือง (Kanyapak Yumuang)

* ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Faculty of Political Science and Law, Burapha University

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ 1) เพื่อศึกษาบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี และ 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหาบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครแหลมฉบัง ที่มีต่อบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีเนื้อหาครอบคลุมทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครองและด้านการบริหารจากเจ้าหน้าที่เทศบาลนครแหลมฉบังจำนวน 301 ราย และใช้การศึกษาเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่จำนวน 10 คน ผลการศึกษาพบว่า

โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรีทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครองด้านการบริหาร อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 3.92$)

ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความแตกต่างในเรื่องประเภทการจ้างงาน รายได้ต่อเดือน ความคิดเห็นต่อความสามารถของสตรีทัดเทียมกับบุรุษ ความต้องการในการร่วมงานกับผู้นำสตรี และการเลือกสตรีเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น จะส่งผลต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี และในส่วนของเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการทำงาน และความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้นำสตรีนั้น ไม่ส่งผลที่แตกต่างกันของความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

คำสำคัญ: บทบาทผู้นำสตรี/ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ เทศบาลนครแหลมฉบัง

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the role of female leader in local administrative organization: a case study of Laemchabang city municipality 2) study the suggestions and solutions to problems of female leader in local administrative organization. The researcher studied the opinions of Laemchabang city municipality officers on the role of female leaders in local government administration. With four aspects: society and culture, economy, politics and government and management. There were 301 officers from Laemchabang city municipality.

Discovered Article: the role of female leader in local administrative organization: a case study of Laemchabang city municipality the findings indicated that overall the officers have an opinion on the role of female leaders in society and culture at proper level, economy at proper level, politics and government at proper level and management at proper level.

Result indicated that the factors affected the role of female leader in local administrative organization: a case study of Laemchabang city municipality Chonburi province are the type of employment, income per month, thoughts on the ability of female equal to male, needing to work with female leader and electing woman for local councilor. Factors which did not affect the role of female leader in local administrative organization: a case study of Laemchabang city municipality Chonburi Province are gender, age, status, education, duration of work and personal

relationships with female leader.

Keywords: The role of female leader/ Local administrative organization/ Laemchabang city municipality

บทนำ

ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชายเกิดจากบริบททางประวัติศาสตร์ ในเรื่องการสะสมทุน ในยุคของการหาของป่า ล่าสัตว์ และยุคการเพาะปลูก เนื่องจากผู้ชายสามารถหาทรัพย์สินส่วนเกินได้มากกว่าผู้หญิง หรือที่เรียกว่าการสะสมทุน จนทำให้ผู้ชายมีอำนาจสร้างพื้นที่สาธารณะได้มากกว่า ทำให้ผู้หญิงต้องจัดการแต่เรื่องภายในที่ไม่ใช่พื้นที่สาธารณะ ผู้ชายมีสิทธิในเรื่องที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ สามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมือง สามารถออกไปทำงานนอกบ้านได้ แต่ผู้หญิงนั้นจะถูกจำกัดในเรื่องของการจัดการภายในบ้าน ไม่มีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ไม่มีโอกาสได้ออกไปทำงานนอกบ้าน เนื่องจากได้ร่ำเรียนมาน้อย ไม่มีความรู้ที่จะสามารถนำมาใช้เพื่อประกอบการทำงาน จากโครงสร้างดังกล่าว สามารถมองเห็นภาพความไม่เท่าเทียมกันระหว่างพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ นี่คือการไม่ชอบธรรมที่อ้างมาจากการสร้างวิถีคิดผ่านทางประวัติศาสตร์ ที่ทำให้ผู้ชายใช้อำนาจกดทับเพศหญิงหลายยุคหลายสมัย (ความเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย, 2552, ออนไลน์)

ในประเทศไทยสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นที่ทราบกันดีว่ามีลัทธิจักรวรรดินิยมเกิดขึ้น ทำให้จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้เป็นรัฐสมัยใหม่ โดยความคิด วัฒนธรรม ประเพณี ได้ถูกปรับเปลี่ยนและสร้างขึ้นภายใต้การทำให้เป็น “ประเทศสมัยใหม่” เข้าสู่ความเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาล ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองจากทั้งปัจจัยภายนอกและภายในสยามเอง

การเปลี่ยนแปลงบทบาทของสตรีไทยได้เริ่มมีความเจริญทัดเทียมกับชาติตะวันตก และความเป็นหนึ่ง “อารยะ” ที่สยามต้องแสดงให้โลกตะวันตกเห็น คือ อิศรภาพและความเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงยกฐานะของสตรีให้ดีขึ้นกว่าเดิม กล่าวคือ ทรงอนุญาตให้นางในกราบบังคมทูลลาออกจากราชการเพื่อไปแต่งงานได้ หรือกลับไปอยู่ที่บ้านได้ และยังเปิดโอกาสให้ผู้หญิงในราชสำนักได้ออกมา พบปะกับชาวต่างประเทศในบางโอกาส เพื่อแสดงว่าพระองค์นั้นมีความคิด ก้าวหน้า และในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สถานภาพของสตรีได้รับการเน้นให้สำคัญยิ่งขึ้นในฐานะของเพื่อนคู่คิดและ ภรรยาที่สามารถช่วยเหลือสามีได้ สตรีในสมัยนี้จึงมีลักษณะภายนอก ที่สอดคล้องกับค่านิยมตะวันตก คือ สามารถสมาคมออกรับแขกได้ มีความรู้ พื้นฐานมากพอที่จะรับฟังปัญหาของสามีได้ และมีการยกระดับสตรีสืบเนื่อง มาจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่เน้นบทบาทหน้าที่ ของตนเองในบริบทของความเป็นหญิงและเป็นชาย (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, 2538)

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน สตรีในประเทศไทยมีบทบาททางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ยกตัวอย่างเช่น ทางด้านการเมือง เจ้านายสตรี บางพระองค์ทรงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ครั้งแรก คือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแต่งตั้ง สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระอัครราชเทวี เป็นสมเด็จพระนางเจ้า เสาวภาผ่องศรีพระบรมราชินีนาถ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน เมื่อครั้งรัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 1 พ.ศ. 2440 และครั้งที่ 2 เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จออกผนวชเมื่อ พ.ศ. 2499 ทรงแต่งตั้ง สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน และในยุคประชาธิปไตยแบ่งบานอย่างเช่นทุกวันนี้ บทบาทของสตรีในสังคม

เป็นที่ยอมรับมากขึ้น นอกจากบทบาทในเชิงเศรษฐกิจที่สตรีเข้ามามีส่วนในการหาเลี้ยงครอบครัวแล้วนั้น ประเทศไทยยังเปิดโอกาสให้สตรีเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างทัดเทียมกับบุรุษ มีสตรีไทยจำนวนมากได้มีบทบาททางการเมือง และมีโอกาสได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดในการบริหารประเทศ โดยนางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีลำดับที่ 28 และเป็นนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2554 นอกจากนี้ ประเทศไทยยังเปิดโอกาสให้สตรีเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา รัฐมนตรี รวมไปถึงในหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนยังมีสตรีที่ดำรงตำแหน่งสำคัญ เช่น ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ปลัดกระทรวง เป็นต้น (บทบาทของสตรีไทย, 2552, ออนไลน์)

อาจกล่าวได้ว่า ความสำเร็จของงานและองค์กรนั้น เกิดจากผู้นำ เป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งผู้นำนั้นไม่ใช่ทุกคนจะสามารถเป็นได้ หากมีปัจจัยหลายอย่างเป็นองค์ประกอบ เช่น ต้องใช้ความพยายามในการทำงานอย่างหนัก การเรียนรู้ และการศึกษา เป็นต้น ผู้นำยังมีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เพื่อให้บรรลุประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร รวมไปถึงต้องให้ความสนใจต่อบุคลากรในองค์กรด้วย โดยต้องมุ่งเน้นเรื่องของการสื่อสาร ให้มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การสื่อสารที่ดีนั้นถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งในการสร้างพันธะสัญญา (Commitment) และทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ (Cooperation) ในที่สุด ผู้นำจึงมีความสำคัญกับองค์กร ดังคำกล่าวของชงเบ้งที่ว่า “มังกรถ้าไร้หัว หางก็ตีกันเอง ถ้าคานบนอน คานล่างก็เบี้ยว ถ้าเสาเอกเฉียง เสาโทก็เอน” และในสภาวะการณ์ของโลกที่เน้นความเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างเพศที่สูงขึ้น ทำให้ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ต่างก็เปิดกว้างและยอมรับผู้นำโดยไม่จำกัดเพศสภาพ แต่ดูที่ความสามารถของบุคคลและให้โอกาส

ความก้าวหน้าในงานอย่างเท่าเทียมกัน โดยจากผลสำรวจในปี พ.ศ. 2559 พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนซีอีโอ (CEO) ที่เป็นผู้หญิงสูงเป็นอันดับสามของโลก (ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข, 2560, ออนไลน์)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยมี 5 รูปแบบ ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทที่สำคัญมากที่สุดในชุมชน มีหน้าที่ในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนและมีอิสระในการบริหารงานด้วยงบประมาณของตนเอง ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสตรีเพิ่มมากขึ้นจากอดีต จากสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า สตรีเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมและบทบาททางการเมืองมากขึ้น โดยจำนวนสตรีที่สมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แสดงให้เห็นว่าสตรีให้ความสนใจทางการเมืองมากขึ้น ในจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยเฉลี่ยสตรีมาใช้สิทธิออกเสียงมากกว่า และจากสถิติจากสถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา ในปี พ.ศ. 2555 โดยจะสำรวจทุก ๆ 10 ปี ชี้ให้เห็นว่าสตรีเข้ามามีบทบาทในตำแหน่งด้านการบริหารและการเมืองระดับท้องถิ่นเฉลี่ยร้อยละ 15 จากผู้ดำรงตำแหน่งด้านการบริหารและการเมืองระดับท้องถิ่น และด้านการเมืองและการบริหารระดับชาติ เฉลี่ยร้อยละ 20 จากผู้ดำรงตำแหน่งด้านการเมืองและการบริหารระดับชาติ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559, ออนไลน์)

เทศบาลนครแหลมฉบังถูกจัดตั้งขึ้นเป็นเทศบาลตำบลตาม “พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา และอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2534” เนื่องจากพื้นที่ในตำบลทุ่งสุขลา และพื้นที่บางส่วนของตำบลสุรศักดิ์ ตำบลหนองขาม ตำบลบึง อำเภอศรีราชา และตำบลบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เป็นพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของ

ท่าเรือน้ำลึก อันเป็นท่าเรือพาณิชย์หลักของประเทศ ตลอดจนเป็นเขตพัฒนาอุตสาหกรรมและศูนย์พาณิชย์กรรม เพื่อการส่งออกตามโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สมควรจัดตั้งท้องถิ่นในเขตพื้นที่ดังกล่าวเป็นเทศบาลตำบลแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา และอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เพื่อเป็นองค์กรการปกครองท้องถิ่น ทำหน้าที่ควบคุมและบังคับใช้แผนพัฒนาเมือง ตลอดจนเป็นหน่วยงานที่จะให้บริการสังคมแก่ชุมชน และดำเนินกิจการของอุตสาหกรรมต่าง ๆ ก่อให้เกิดประชาชนได้ปกครองดูแล และทำนุบำรุงท้องถิ่นของตนตามระบบเทศบาล และได้ยกฐานะเป็นเทศบาลนครแหลมฉบังในเวลาต่อมา

ในปัจจุบัน นายกเทศมนตรีหญิงคนแรกของเทศบาลนครแหลมฉบัง คือ นางจินดา ถนอมรอด ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งการดำรงตำแหน่งครั้งนี้เป็นสมัยที่ 2 โดยสมัยแรกในปี พ.ศ. 2553 - 2557 และก่อนหน้านั้น ก็ได้รับเลือกตั้งเพื่อดำรงตำแหน่งรองนายกเทศมนตรี และตำแหน่งอื่น ๆ อีกทั้งในสภาของเทศบาลนครแหลมฉบังมีนิกการเมืองท้องถิ่นที่เป็นสตรี แสดงให้เห็นว่าประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลนครแหลมฉบัง รวมไปถึงเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประจำอยู่ที่เทศบาลนครแหลมฉบัง ได้ให้การยอมรับและเปิดใจกับการมีผู้บริหารที่เป็นสตรี และมีความเชื่อที่ว่า สตรีก็มีความรู้ความสามารถไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าบุรุษเพศ ได้พิสูจน์ให้เห็นในช่วงระยะเวลา 4 ปีแรกถึงการพัฒนาเทศบาลนครแหลมฉบัง และประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการให้บริการและการจัดการสาธารณะ ซึ่งผลงานเหล่านี้เป็นที่ประจักษ์ ทำให้ นางจินดา ถนอมรอด ชนะการเลือกตั้ง และเข้าดำรงตำแหน่งเป็นวาระที่ 2

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ทางผู้วิจัยเห็นความสำคัญของความเสมอภาคทางเพศในสังคมที่จะส่งผลต่อความเสมอภาคในด้านอื่น ๆ การเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองที่เพิ่มมากขึ้นของสตรี บทบาทของสตรีที่เปลี่ยนแปลงไป

และบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เพิ่มมากขึ้น จึงต้องการศึกษาในเรื่อง ภาวะผู้นำและบทบาทของสตรีในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะอย่างไร และมีปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาวะผู้นำและบทบาทของสตรีในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างไร เพื่อนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

ทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในบทความนี้ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญของประเด็นที่จะนำเสนอไว้ ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัย

ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะทางด้านชีวิตสังคมและคุณลักษณะทางด้านจิตวิทยา (ดรุณี กุลวงค์, 2549, หน้า 38) ได้แก่

1. คุณลักษณะทางด้านชีวสังคม หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับตัวบุคคลที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดและที่ได้รับเพิ่มเติมภายหลัง เช่น เพศ สถานภาพทางครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

2. คุณลักษณะทางด้านจิตวิทยา หมายถึง ลักษณะภายในจิตใจของบุคคล ซึ่งมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่เกิดขึ้น มีอิทธิพลค่อนข้างถาวรต่อพฤติกรรม

เซอร์มาร์ฮอร์น (Schermarhorn, et al., 1991, pp. 104 - 112 อ้างถึงใน ดร.ณิ กุลวงศ์, 2549, หน้า 38) มีแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล (Individual performance factors) ว่าประกอบด้วย

1) ลักษณะของบุคคล (Demographic characteristics) เป็นตัวแปรช่วยให้เห็นภูมิหลังของบุคคล

2) ความรู้ความสามารถ (Competencies characteristics) เป็นสิ่งสำคัญในการพิจารณาเลือกคนเพื่อเข้ามาปฏิบัติงาน เป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่สามารถกระตุ้นให้เกิดความพยายามในการทำงาน

3) ลักษณะทางจิตวิทยา (Psychological characteristics) เป็นการแสดงแนวโน้มพฤติกรรมของบุคคลที่จะเกิดขึ้นและมีอิทธิพลค่อนข้างถาวรต่อพฤติกรรม เช่น ทัศนคติ

4) ความพยายามในการทำงาน (Work effort) คุณลักษณะของบุคคลที่มีความเหมาะสมกับความจำเป็นของงานนั้น

5) การสนับสนุนจากองค์การ (Organization support) ในการปฏิบัติงานของบุคคล จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์การที่ปฏิบัติงานอยู่

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

กู๊ด (Good, 1973, p. 502 อ้างถึงใน ดุริณี กุลวงศ์, 2549, หน้า 39) ได้อธิบายความหมายของบทบาทไว้ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

- 1) ลักษณะแสดงออกของบุคคลภายในกลุ่ม
- 2) รูปแบบของพฤติกรรมที่คาดหวังตามตำแหน่งหน้าที่หรือการแสดงออกของแต่ละบุคคลตามความมุ่งหวังของสังคม

ฟินเนแกน (Finnegan, 1975, p. 832 อ้างถึงใน ดุริณี กุลวงศ์, 2549, หน้า 39) ได้ให้คำจำกัดความของบทบาทไว้ในพจนานุกรมของเว็บสเตอร์ (Webster's Dictionary) ไว้ 2 ประการ คือ

- 1) บทบาทที่ได้รับมอบหมายให้แสดง เช่น บทบาทของตัวพระเอกนางเอก เป็นต้น
- 2) หน้าที่ ซึ่งความหมายของหน้าที่ก็คือ การปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรืออีกนัยหนึ่งคือ ตามลักษณะงานที่กำหนดไว้

แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ

แจ็ค ซี พลาโน (Jack C. Plano, 1973, p. 34 อ้างถึงใน กรกนุช นาคสุวรรณ, 2547, หน้า 32) ให้ความหมายของผู้นำว่า ผู้นำ เป็นบุคคลซึ่งใช้อิทธิพลได้มากในการควบคุม และการกระทำที่เกี่ยวกับ การตัดสินใจทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งได้รับอำนาจจากความมั่นคง สถานภาพ ด้านครอบครัว ชั้นวรรณะ ระบบ หรือความสติปัญญาเลอเลิศ ผู้นำเป็นองค์ประกอบของโครงสร้างอำนาจของท้องถิ่น ชาติ และชุมชน

โรเดอร์ริค เบลล์ (Roderick Bell, 1969, p. 112 อ้างถึงใน กรกนุช นาคสุวรรณ, 2547, หน้า 33) ให้ความหมายของผู้นำว่า เป็นผู้ซึ่งอยู่ในอำนาจหรือในตำแหน่งที่ถูกกำหนดให้เป็นผู้นำ เป็นผู้ซึ่งสามารถมีอิทธิพลในการจัดสรรและจัดการต่อสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ มากกว่าคนอื่น ๆ ในชุมชนนั้น ๆ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ปรารถนาทั้งของตนเองและของสมาชิกชุมชน

คุณสมบัติของผู้นำ (ก่อศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์, 2557)

1) มีความจริงใจ จิตใจดี ไม่หลอกใช้ผู้อื่น ส่งเสริมผลงานและผลักดันให้ลูกน้องประสบความสำเร็จ

2) ไม่ศักดิ์นา เคารพในคุณค่าของผู้อื่น ทั้งในความคิดและการกระทำ

3) ใช้ปิยวาจา เป็นผู้ฟังที่ดี ใช้วาจาสุภาพในการแสดงความคิดเห็น สอนงานและตักเตือนลูกน้องควรพูดด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดกระทบผู้อื่น รู้จักใช้คำพูดในเชิงสร้างสรรค์ ชมเชยให้กำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชา

4) อย่าหลงอำนาจ ไม่ยึดติดกับอำนาจหน้าที่ ไม่หลงตนว่าเป็นใหญ่ และถูกต้องแต่เพียงผู้เดียว

5) เป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งในการประพฤติปฏิบัติตนและการทำงาน อย่างเป็นทีม โดยมุ่งความสำเร็จขององค์กรในภาพรวม ไม่ใช่เฉพาะหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีความขยันซื่อสัตย์ ตั้งใจทำงาน ประพฤติตนตามหลักทำนองคลองธรรม ให้ลูกน้องนับถือได้อย่างสนิทใจ เมื่อสั่งสอนสิ่งใดก็ทำได้เช่นเดียวกัน

6) มีความยุติธรรม ตระหนักถึงความยุติธรรมอยู่เสมอ

7) ให้ความเมตตา ดูแลลูกน้องด้วยความรัก ความเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือลูกน้องด้วยความเต็มใจ และปรารถนาที่จะช่วยให้ลูกน้องทำงานอย่างมีความสุข แนะนำสั่งสอนลูกน้องด้วยความปรารถนาดี

8) กล้าตัดสินใจ ตัดสินใจบนพื้นฐานของหลักการ ข้อเท็จจริงและประสบการณ์ที่สั่งสมมา รวมทั้งสร้างความเข้าใจให้ลูกน้องยอมรับเหตุผลของการตัดสินใจ ไม่รีรอลังเลเพราะกลัวการรับผิดชอบจนงานชะงักเสียหาย ต้องกล้าคิด กล้านำ กล้าทำ กล้ารับผิดชอบ

9) อาหารสังคัม มองส่วนรวม สนับสนุนและส่งเสริมสังคัมด้วยความรับผิดชอบ

10) บ่มเพาะคนดี รู้จักเลือกสรรและสร้างคนดีมีความสามารถให้กับองค์กร

11) มีใจเปิดกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของลูกน้องและผู้ร่วมงานในทุกๆระดับ พร้อมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นความรู้ซึ่งกันและกัน

แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่น

ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่ช่วยเหลือผู้อื่นหรือชุมชน ซึ่งอาจจะเป็นผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลสามารถชักจูงใจคนในชุมชนได้ ซึ่งองค์ประกอบของผู้นำท้องถิ่น ได้แก่

- ต้องมีความรู้หรือทักษะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่กลุ่มหรือชุมชนต้องการ
- ต้องมีคนซึ่งเป็นสมาชิกในชุมชนนั้น
- มีโอกาสหรือสถานการณ์ที่จะใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชน
- มีความรู้ความสามารถที่จะใช้ความรู้ความสามารถนั้น

แนวคิดเกี่ยวกับสตรีนิยม

การเปลี่ยนแปลงของบทบาทสตรีตามสังคมสมัยใหม่ (Modernization) ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทัศนคติ ค่านิยม โครงสร้างหน้าที่ทางสังคมรวมถึงพฤติกรรมของสมาชิกสังคมกลุ่มต่าง ๆ ด้วยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้กระตุ้นให้สมาชิกของสังคมไม่ว่าชายหรือหญิง ได้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม บทบาท และพัฒนาเศรษฐกิจในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองตามไปด้วย กลุ่มสตรีจึงกลายเป็นสมาชิกสังคมกลุ่มหนึ่งที่พยายามปรับเปลี่ยนและพัฒนาบทบาทความชอบธรรมในทางการเมืองการปกครองที่จำต้องจัดให้มีการแบ่งสรรอำนาจในทางการเมืองการปกครองให้กับกลุ่มต่าง ๆ อย่างมีความเสมอภาค (อุตมเดช ดวงแก้ว, 2555, หน้า 20)

แนวคิดสตรีนิยมจึงเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อต่อสู้ ช่วงชิง ปฏิเสธและท้าทายต่อมิติทางอุดมการณ์ และวัตถุของระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่

สถานภาพและบทบาทของสตรีไทย

สถานภาพ หมายถึง ฐานะหรือตำแหน่งอันเป็นผลรวมของสิทธิหน้าที่ที่สังคมกำหนดไว้ ส่วนบทบาท คือ พฤติกรรมหรือความประพฤติของผู้มีสถานภาพหรือดำรงตำแหน่งนั้น ๆ สถานภาพและบทบาทมีทั้งที่ “คาดหวัง” และ “เป็นอยู่จริง” ซึ่งสถานภาพของสตรีจะขึ้นอยู่กับสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ 1) ด้านสังคมวัฒนธรรม 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านการเมืองการปกครอง 4) ด้านตัวสตรีเอง (อุดมเดช ดวงแก้ว, 2555, หน้า 23)

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง 1) ภูมิปัญญาเดิมหรือความผูกพันลึกซึ้งต่อชุมชน 2) สภาพแวดล้อมของชุมชน 3) ชนชั้นในสังคม 4) การศึกษาและอาชีพของบิดารมารดา 5) ลักษณะสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัว 6) การกล่อมเกลາทางการเมืองและการปกครอง

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

ตัวแปรต้น

1. เพศ
2. อายุ
3. สถานภาพ
4. ระดับการศึกษา
5. ตำแหน่ง
6. ระยะเวลาในการทำงาน
7. ความสัมพันธ์ส่วนตัว
8. ความสามารถของสตรี
ที่ดัดเทียบกับบุรุษ
9. ความต้องการในการ
ร่วมงานกับผู้นำสตรี
10. การเลือกผู้สมัครสตรีเข้า
ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภา
ท้องถิ่น

ตัวแปรตาม

- บทบาทผู้นำสตรีในองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณี
ศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง
จังหวัดชลบุรี
- 1) ด้านสังคมวัฒนธรรม
 - 2) ด้านเศรษฐกิจ
 - 3) ด้านการเมืองการปกครอง
 - 4) ด้านการบริหาร

สรุปพื้นฐานการวิจัย

1. บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามเพศ
2. บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามอายุ
3. บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามสถานภาพ
4. บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามระดับการศึกษา
5. บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามตำแหน่ง
6. บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามระยะเวลาในการทำงาน
7. บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามความสัมพันธ์ส่วนตัว
8. บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามความสามารถของสตรีที่ดัดเทียบกับบุรุษ
9. บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามความต้องการในการร่วมงานกับผู้นำสตรี
10. บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามการเลือกผู้สมัครสตรีเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงผสมระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการศึกษา ตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

การศึกษาเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในเทศบาลนครแหลมฉบัง ซึ่งมีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาร์โย ยามาเน่ โดยความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่าง (Sampling error) ในที่นี้จะกำหนดเท่ากับ ± 0.05 ภายใต้อัตราความเชื่อมั่น 95% จากประชากร 1,214 คน (อัตรากำลังคนเทศบาลนครแหลมฉบัง, กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560) เมื่อกำหนดแล้วได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเป็นจำนวน 301 คน และเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง จะใช้วิธีการคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในเทศบาลนครแหลมฉบัง แบบสัดส่วน จากนั้นจะนำกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาสุ่มแบบบังเอิญอีกครั้งจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในเทศบาลนครแหลมฉบัง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดจากทฤษฎี เอกสารต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ โดยแบบสอบถามมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก (Cronbach's Alpha Coefficient) = .97

การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1) วิเคราะห์ลักษณะกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาในการทำงาน ความสัมพันธ์ส่วนตัว ความสามารถของสตรีที่เทียบกับบุรุษ ความต้องการในการร่วมงานกับผู้นำสตรี การเลือกผู้สมัครสตรีเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่นด้วยสถิติความถี่ และค่าร้อยละ

2) วิเคราะห์บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี จากแบบสอบถามที่มีการวัดระดับ 5 ระดับ นำมาแปลงเป็นคะแนน (Interval Scale)

คำตอบ	ค่าคะแนน (Interval Scale)
ไม่เหมาะสม	1
เหมาะสมน้อย	2
เหมาะสมปานกลาง	3
เหมาะสมมาก	4
เหมาะสมที่สุด	5

การวิเคราะห์บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ใช้การคำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำมาจัดระดับโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1.00-1.49	ไม่เหมาะสม
1.50-2.49	เหมาะสมน้อย
2.50-3.49	เหมาะสมปานกลาง
3.50-4.49	เหมาะสมมาก
4.50-5.00	เหมาะสมมากที่สุด

ใช้สถิติเชิงอนุมานในการวิเคราะห์เพื่ออ้างอิงผลการทดสอบจากกลุ่มตัวอย่างไปยังกลุ่มประชากร ดังนี้ ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะของประชากรกับบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ด้วยสถิติ t-test สำหรับคุณลักษณะของประชากร ที่แบ่งได้ 2 กลุ่ม และสถิติ ANOVA สำหรับคุณลักษณะของประชากรที่แบ่งได้ 3 กลุ่มขึ้นไปที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 หรือความเชื่อมั่น 95%

การศึกษาเชิงคุณภาพ

การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) จะทำการสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลมาใช้ในการอ้างอิง และอธิบายประเด็นการศึกษาเรื่องบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี โดยผู้ศึกษาใช้วิธีการเข้าไปหาข้อมูลในพื้นที่ (Field Research) และสัมภาษณ์จากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลัก (key - informants) จำนวน 10 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในเทศบาลนครแหลมฉบัง นายกเทศมนตรีหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นที่เป็นสตรี และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครแหลมฉบัง

ผลการวิจัย

ข้อค้นพบข้อที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการสำรวจบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี พบว่า โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรี ด้านสังคมวัฒนธรรม อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 3.97$) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรี อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 3.92$) ด้านการเมืองการปกครอง พบว่า โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรี อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 3.87$) ด้านการบริหาร พบว่า โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรี อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 3.98$)

ข้อค้นพบข้อที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับบทบาทผู้นำสตรีด้านสังคมวัฒนธรรม ในประเด็นเรื่อง ผู้นำสตรีนั้นสามารถเป็นทูตด้านสังคมวัฒนธรรมได้ดีมาก เพราะผู้หญิงมีความอ่อนโยน รักศิลปะและวัฒนธรรม จึงสามารถสื่อสารให้คนทั่วไปเข้าใจได้ง่าย รวมถึงผู้นำสตรีเทศบาลนครแหลมฉบังเป็นตัวอย่างที่ดีในการเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด ด้านเศรษฐกิจ ในประเด็นเรื่อง ควรมีนโยบายการพัฒนาด้านเศรษฐกิจให้มากกว่านี้ และพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนให้มากขึ้น มากที่สุด ด้านการเมืองการปกครอง ในประเด็นเรื่อง ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ และปลูกจิตสำนึกให้มีการเข้าร่วมเลือกตั้งในวันเลือกตั้งที่ทางหน่วยงานภาครัฐได้มีส่วนร่วม มากที่สุด ด้านการเมืองการบริหาร ในประเด็นเรื่อง บริหารงานทั้งด้านบุคลากรงบประมาณและอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพ มากที่สุด

แสดงผลการทดสอบสมมุติฐานการวิจัย

สมมุติฐาน	ผลการทดสอบสมมุติฐาน	
	เป็นไปตามสมมุติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน
1. ความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามเพศ		/
2. ความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามอายุ		/
3. ความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามสถานภาพ		/
4. ความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามระดับการศึกษา		/
5. ความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามประเภทการจ้างงาน	/	
6. ความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามระยะเวลาในการทำงาน		/

แสดงผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย (ต่อ)

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
	เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
7. ความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามรายได้ต่อเดือน	/	
8. ความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้นำสตรี		/
9. ความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามความคิดเห็นต่อความสามารถของสตรีที่ทัดเทียมกับบุรุษ	/	
10. ความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามความต้องการในการร่วมงานกับผู้นำสตรี	/	
11. ความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันตามการเลือกสตรีเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น	/	

อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะการวิจัย

ในการวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยจะอภิปรายเปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาและองค์ความรู้เดิมจากเนื้อหาบทที่ 2 ดังนี้

1. ด้านสังคมวัฒนธรรม พบว่า โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรี อยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ ผู้นำสตรีมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อประชาชนในท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.51$) รองลงมาคือ ผู้นำสตรีบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.11$) และลำดับที่ 3 คือ ผู้นำสตรีสามารถประสานงานกับภาคราชการ เอกชน ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.11$) และข้อค้นพบจากการศึกษาในเชิงคุณภาพนั้น แสดงให้เห็นว่า ผู้นำสตรีเป็นผู้นำที่สามารถเข้าถึงชาวบ้านได้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคนในชุมชนมากกว่าผู้นำที่เป็นเพศชาย อาจเป็นเพราะสตรีเพศมีอารมณ์ ความรู้สึกที่ละเอียดอ่อน และยืดหยุ่น ทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ง่าย

2. ด้านเศรษฐกิจ พบว่า โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรี อยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ มีความคิดริเริ่มในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.03$) รองลงมาคือ ส่งเสริมพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวใหม่ ($\bar{X} = 4.01$) และลำดับ 3 คือ มีการส่งเสริมพัฒนาอบรมอาชีพให้กับประชาชนในท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.97$) และข้อค้นพบจากการศึกษาในเชิงคุณภาพนั้น แสดงให้เห็นว่า โดยธรรมชาติแล้ว สตรีส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ดูแลรับผิดชอบในเรื่องค่าใช้จ่ายในครัวเรือน จึงเห็นความสำคัญในการสร้างเสริมรายได้แก่ครอบครัว ดังนั้น ผู้นำสตรีในชุมชนจึงมีบทบาทอย่างมากในการคิดริเริ่มสร้างกลุ่มอาชีพ เช่น โครงการสานตะกร้า การเพ้นท์

ผ้าบาติก การทำขนม ทำพวงหรีด การทำหมอน และส่งเสริมอาชีพการเกษตร ซึ่งกลุ่มอาชีพบางอย่างนอกจากจะเพิ่มรายได้จากตัวผลิตภัณฑ์สินค้าแล้วยังส่งเสริมในเรื่องการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น ที่นักท่องเที่ยวหรือคนต่างถิ่นสามารถเข้ามาศึกษาดูงานในเรื่องชุมชนต้นแบบได้

3. ด้านการเมืองการปกครอง พบว่า โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรี อยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ มีการรณรงค์ให้เกิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.96$) รองลงมาคือ ผู้นำสตรีสนับสนุนให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ ($\bar{X} = 3.96$) และลำดับที่ 3 คือ การแสดงออกทางการเมืองของผู้นำสตรีมีบทบาทเท่าเทียมกับเพศชาย ($\bar{X} = 3.89$) และข้อค้นพบจากการศึกษาในเชิงคุณภาพนั้น แสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นในเรื่องการเลือกผู้นำชุมชนของคนในชุมชนท้องถิ่นปัจจุบันไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องเพศ แต่ให้ความสำคัญที่ตัวบุคคล เพราะหากบุคคลใดที่เป็นผู้นำมีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละทุ่มเท และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ก็ย่อมได้รับการเลือกจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่น และความคิดเห็นส่วนใหญ่เห็นว่า หากมีผู้นำเป็นสตรีแล้ว ก็จะเป็นจุดเริ่มต้นในการส่งเสริมบทบาทของสตรีอื่นในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น

4. ด้านการบริหาร พบว่า โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรี อยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ ผู้นำสตรีเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมติดตามผลการบริหารงานทุกแผนงาน และทุกโครงการ ($\bar{X} = 4.02$) รองลงมาคือ การบริหารงบประมาณเป็นไปอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา และถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย ($\bar{X} = 4.01$) และลำดับที่ 3 คือ การบริหารงบประมาณเกิดผลประโยชน์สูงสุดกับประชาชน ($\bar{X} = 4.00$) และข้อค้นพบ

จากการศึกษาในเชิงคุณภาพนั้น แสดงให้เห็นว่า ผู้นำสตรีมีความเผด็จการน้อยกว่าผู้นำชาย จึงเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการทำงานในโครงการและแผนงานที่เกี่ยวข้องประชาชนโดยตรง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนร้องเรียน หากเกิดข้อผิดพลาดจากโครงการ และมีการนำเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะในเชิงนโยบายที่สำคัญ ดังนี้

1. ด้านสังคมวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่า ผู้นำสตรีมีความสามารถในการทำงานด้านการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยของท้องถิ่น อยู่ในระดับน้อย ดังนั้น เทศบาลนครแหลมฉบังควรให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้นำสตรีในชุมชนมากขึ้น เช่น การกำหนดโครงการฝึกอบรมและให้ความรู้แก่ผู้นำสตรีและสตรีในชุมชน ในเรื่องการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเบื้องต้น เพื่อให้สามารถจัดการแก้ไขปัญหาสาธารณภัยเบื้องต้นได้
2. ด้านเศรษฐกิจ จากการศึกษาพบว่า บทบาทในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจ อยู่ในระดับน้อย ดังนั้น เทศบาลนครแหลมฉบังควรให้ความสำคัญกับการสนับสนุนในเรื่องการสร้างภาวะผู้นำในสตรี และส่งเสริมการให้ความรู้เรื่องการจัดการเศรษฐกิจชุมชนแก่ผู้นำสตรีและสตรีในชุมชนมากขึ้น เช่น โครงการส่งเสริมให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนมากขึ้น หรือการเปิดแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพในชุมชนผลิต เช่น ตลาดชุมชน ศูนย์การค้าชุมชน เพื่อสร้างหลักประกันรายได้ของกลุ่มอาชีพ และยังเป็น การส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในท้องถิ่นอีกด้วย

3. ด้านการเมืองการปกครอง พบว่า ผู้นำสตรีตรวจสอบการทำงาน ของนักการเมืองท้องถิ่นและระดับชาติ อยู่ในระดับน้อย ดังนั้น เทศบาลนคร แหลมฉบังควรจัดโครงการอบรมเพื่อให้ความรู้และเป็นการปลูกฝังรากฐาน การปกครองในระบบประชาธิปไตย และส่งเสริมการสร้างธรรมาภิบาล ในชุมชนท้องถิ่น โดยให้ผู้นำสตรีและสตรีในชุมชน เห็นคุณค่าและเข้าใจ บทบาทของตนเอง เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เช่น การเข้าไป มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่น และข้าราชการ ในระดับต่าง ๆ เพื่อสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบพลเมือง

4. ด้านการบริหาร พบว่า ส่งเสริมการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ แก่พนักงานท้องถิ่นและประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ ๆ ในการ ปฏิบัติงาน อยู่ในระดับน้อย ดังนั้น เทศบาลนครแหลมฉบังควรจัดให้มีการอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแก่เจ้าหน้าที่ และบุคคลทั่วไปในชุมชน เพื่อส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่น เช่น ความรู้ในเรื่องโปรแกรม คอมพิวเตอร์พื้นฐาน การนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อขยาย ช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างเทศบาลกับผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไป และเป็นผลพลอยได้ในการสร้างรายได้ของชุมชนผ่านการใช้เทคโนโลยี ที่ทันสมัย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่องบทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินวิจัยหลังจากนี้ คือ

1. ในเรื่องบทบาทของสตรี ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มขึ้นในหัวข้อบทบาทผู้นำสตรีในชุมชนท้องถิ่นกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นการต่อยอดการศึกษาในเชิงลึกต่อไป

2. ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มขึ้นในหัวข้อการยกระดับศักยภาพฝีมือแรงงานเพื่อต่อสู้กับระบบการใช้เทคโนโลยีทดแทนแรงงานของแรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง เพื่อคุ้มครองคุณภาพชีวิตและความมั่นคงทางอาชีพของแรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังในอนาคต

รายการอ้างอิง

- ขวัญฤทัย จ่างจำรัส. (2541). *มองบทบาทผู้หญิงไทยบนเส้นทางการเมืองผ่านสายตาคู่ผู้นำองค์กรพัฒนาสตรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คณะอนุกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร. (2548). *ผู้หญิงกับการเมืองทำไมต้องส่งเสริม?* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.
- ความเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย. (2552). วันที่ค้นข้อมูล 30 มกราคม 2560, เข้าถึงได้จาก <http://matee2549.blogspot.com>
- ฉันทลักษณ์ เฉลยพจน์. (2553). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนายกเทศมนตรีของประชาชนตำบลคูเมือง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ดรุณี กุลวงศ์. (2549). *การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี: กรณีศึกษาในชุมชนเขตเทศบาลอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, แขนงวิชาการเมืองการปกครอง, สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทิพย์สุดา ทิมม่อม. (2557). *บทบาทผู้นำสตรี กรณีบ้านหนองน้ำคำ ตำบลบึงทวาย อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บทบาทของสตรีไทย. (2552). วันที่ค้นข้อมูล 30 มกราคม 2560, เข้าถึงได้จาก <http://www.trueplookpanya.com>

เปล่งมณี เร่งสมบูรณ. (2548). *บทบาทผู้นำสตรีต่อการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน บ้านปากปวน ตำบลปากปวน อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย*. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

พิชัย ชุมเงิน. (2553). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลนาตุน ตามความคิดเห็นของประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลนาตุน อำเภอนาตุน จังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พยุง รสใจ. (2554). *บทบาทผู้นำสตรีในทางการเมืองการปกครอง: กรณีศึกษาตำบลมะค่าโมง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี*. สุพรรณบุรี: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอด่านช้าง.

ภริดา พิรานนท์. (2553). *การประเมินผลการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของกลุ่มสตรีแม่บ้าน หมู่ 1 ตำบลทรายแดง อำเภอเมืองจังหวัดระนอง*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารงานทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ภัครดา ภัทรจิตรากุล. (2557). *การยอมรับบทบาทผู้นำสตรีของประชาชนในพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ลิขิต ธีรเวคิน. (2548). *การเมืองการปกครองของไทย (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข. (2560). *ผู้นำหญิงไทยไม่น้อยหน้าใครในโลก*. วันที่ค้นข้อมูล 13 มีนาคม 2560, เข้าถึงได้จาก www.bangkokbiznews.com

ศิริลักษณ์ เงามคำ. (2554). *บทบาทของผู้นำสตรีท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลด้านการพัฒนาท้องถิ่น*. รายงานการศึกษาศรีสระปริยญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

แสงเดือน สลีแดง. (2554). *แนวทางพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการปกครองท้องถิ่น, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). วันที่ค้นข้อมูล 30 มกราคม 2560, เข้าถึงได้จาก <http://web.nso.go.th>

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2538). *การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของชนชั้นผู้นำไทย ตั้งแต่รัชกาลที่ 4 - พ.ศ. 2475*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนันต์ สีระโก. (2552). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนายกเทศมนตรีตำบลมะรุือโบทก อำเภอร่องแงะ จังหวัดนราธิวาส*. รายงานการศึกษาศรีสระปริยญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อุดมเดช ดวงแก้ว. (2555). *บทบาทผู้นำสตรีในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นของเทศบาลนครเชียงราย*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อักษร วงศ์ใหญ่. (2543). บทบาททางการเมืองของกลุ่มแม่บ้านกิ่งอำเภอเวียงล่อง จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Chapter

18

การวิเคราะห์ต้นทุน - ประโยชน์ โครงการพัฒนาระบบการนำบัตรแก้ไขฟื้นฟู เด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ

Cost - Benefit Analysis of Uninterrupted Tailor-made Routing Project

พงษ์เทพ สันติกุล (Pongthep Suntigul)

* รองศาสตราจารย์ ดร., คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Assoc. Prof. Dr., Faculty of Social Administration, Thammasat University

บทคัดย่อ

โครงการพัฒนาระบบการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการดูแลเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพื่อจัดทำแผนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูตามสภาพปัญหาและความจำเป็นของเด็ก เริ่มตั้งแต่เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจนได้รับการปล่อยตัวกลับสู่ชุมชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติภายหลังการปล่อยตัว ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาพฤติกรรมและการกระทำผิดซ้ำ การวิเคราะห์ต้นทุน - ประโยชน์ของโครงการ เพื่อนำเสนอข้อมูลที่เพียงพอและเหมาะสมสำหรับการตัดสินใจกำหนดนโยบายและเป็นทางเลือกสำหรับการจัดสรรงบประมาณของประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด

คำสำคัญ: การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนกระบวนการยุติธรรม/
การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ

Abstract

Uninterrupted Tailor-made Routing Project (IRC) is an invention project for caring child and youth in juvenile justice system. The practice of the IRC project is planning intervention program that suitable for child problem and need. The process of project starts when child first arrives at training center and finishes when child is released to his community, including monitors 6 to 12 months after released. The core objectives of the IRC project are to create good living and reduce child reoffended rate. Cost-benefit analysis of the IRC project presents adequate

information for policy analysis and provides alternative choice for maximize benefit of budget usage.

Keywords: Child in Juvenile Justice Intervention Program/
Uninterrupted Tailor-made Routing Project (IRC)

บทนำ

การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน มาสู่กระบวนทัศน์การยึดถือประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญมากกว่า การลงโทษ ทำให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์ทั้งในด้านบวกและด้านลบ กล่าวคือ กลุ่มสนับสนุนการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ มีมุมมองในด้านบวกให้ความเห็นว่า การยึดถือประโยชน์ของเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องสำคัญ แม้ว่าเด็กหรือเยาวชนเหล่านั้นจะเป็นผู้กระทำความผิด เป็นการให้โอกาสเด็กหรือเยาวชนได้แก้ตัวใหม่ภายใต้ข้อสมมติฐานว่า เด็กหรือเยาวชนเกิดมาเป็นผู้บริสุทธิ์ การเลี้ยงดูอบรมและสิ่งแวดล้อมทำให้เด็กหรือเยาวชนมีทัศนคติและพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนออกจากการเป็นคนดีของสังคม กระบวนการยุติธรรมจึงควรทำหน้าที่แก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการลงโทษให้เด็ดขาด

กลุ่มที่ไม่สนับสนุนหรือไม่เห็นด้วยกับการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางยุติธรรมเด็กและเยาวชนให้ความเห็นว่า การละเว้นหรือลดหย่อนโทษสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ส่งผลให้เด็กหรือเยาวชนเหล่านั้นไม่หวั่นกลัวและหวนกลับมากระทำความผิดใหม่ เป็นอันตรายต่อผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นเหยื่อและสร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม บางครั้งเรียกเด็กหรือเยาวชนเหล่านี้ว่า “ภัยสังคม” การนำงบประมาณของประเทศที่มีจำกัดไปใช้ในกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนจึงไม่เกิดประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา ดำเนินงานโครงการศึกษาวิจัยโครงการพัฒนาระบบการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู เด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ (Uninterrupted Tailor-made Routing) โดยการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีระยะเวลาการดำเนินงานโครงการ 3 ปี (กันยายน 2556 ถึงกันยายน 2559) เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการ ระบบการดูแลเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม โดยบุคลากรที่ได้รับการ ฝึกอบรมโดยเฉพาะ เริ่มตั้งแต่เด็กและเยาวชนเข้าสู่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็ก และเยาวชน จนกระทั่งได้รับการปล่อยตัวกลับสู่ชุมชน และติดตามดูแล ภายหลังการปล่อยตัวอย่างต่อเนื่อง (6-12 เดือน) เพื่อให้เด็กและเยาวชน สามารถกลับไปดำเนินชีวิตในชุมชนได้อย่างปกติภายหลังการปล่อยตัวแล้ว ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาพฤติกรรมไม่เหมาะสมและ การหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

การวิเคราะห์ต้นทุน - ประโยชน์โครงการ เป็นเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ สำหรับวิเคราะห์ผลตอบแทนการลงทุนในโครงการด้านเศรษฐกิจและธุรกิจ มาเป็นเวลานาน เพื่อแสดงให้เห็นส่วนต่างระหว่างประโยชน์และต้นทุนที่รัฐ หรือผู้ลงทุนจะได้รับตลอดระยะเวลาการลงทุนในรูปแบบมูลค่าเงิน ณ เวลาปัจจุบัน สำหรับเป็นข้อมูลการตัดสินใจเลือกโครงการที่จะลงทุน เช่น การลงทุน สร้างถนน จัดตั้งมหาวิทยาลัย สร้างสวนสาธารณะ ฯลฯ ผลการวิเคราะห์ จะบอกได้ว่า การลงทุนในจำนวนเงินที่ตั้งใจไว้จะให้ผลตอบแทนเท่าไร ตลอดระยะเวลาของโครงการ ในรูปแบบมูลค่าเงิน ณ เวลาปัจจุบัน

การนำวิธีการวิเคราะห์ต้นทุน - ประโยชน์โครงการมาวิเคราะห์ความคุ้มค่า ของการดำเนินโครงการพัฒนาระบบการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการดำเนินงาน โครงการมีความจำเป็นอย่างยิ่งในสถานการณ์ข้อจำกัดของงบประมาณบริหาร

จัดการของประเทศ เพื่อให้ได้สารสนเทศเพียงพอและเหมาะสมสำหรับการตัดสินใจกำหนดนโยบาย และเป็นทางเลือกสำหรับการจัดสรรงบประมาณของประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์การศึกษา

การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ประเมินผลต้นทุน - ประโยชน์ระบบการดำเนินงานโครงการพัฒนาระบบการบำบัดแก้ไขพื้นที่นุ้ฟูเด็กและเยาวชนแบบไร้รอยต่อ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ต้นทุน - ประโยชน์ (Cost - Benefit Analysis)

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิเคราะห์ประเมินผลต้นทุน - ประโยชน์ของระบบการดำเนินงานโครงการพัฒนาระบบการบำบัดแก้ไขพื้นที่นุ้ฟูเด็กและเยาวชนแบบไร้รอยต่อ ทำโดยการวิเคราะห์ประเมินต้นทุนและประโยชน์ส่วนเพิ่มจากระบบบำบัดแก้ไขพื้นที่นุ้ฟูปกติของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนดังต่อไปนี้

1. ต้นทุนของโครงการ ได้แก่ ต้นทุนส่วนเพิ่ม (Marginal Cost) ที่มาเสริมการปฏิบัติงานบำบัดแก้ไขพื้นที่นุ้ฟูในระบบปกติของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
2. ประโยชน์ของโครงการ ได้แก่ ประโยชน์ส่วนเพิ่ม (Marginal Benefit) ที่เด็กและเยาวชน ผู้เกี่ยวข้อง และสังคมได้รับเพิ่มเติมจากระบบบำบัดแก้ไขพื้นที่นุ้ฟูปกติของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรการศึกษาประกอบด้วยเด็กและเยาวชนในโครงการจำนวน 95 คน คัดเลือกมาเป็นอย่างจำนน 78 คน จากประชากรที่สามารถตามตัวพบและเก็บข้อมูลได้ และกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบจำนวน 60 คน จากเด็กและเยาวชนในระบบบำบัดแก้ไขฟื้นฟูปกติ

ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์

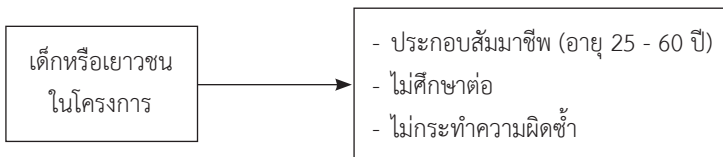
ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ต้นทุน - ประโยชน์ ได้แก่ ข้อมูลของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่จัดเก็บในระบบปกติ ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลการกระทำความผิด ข้อมูลพัฒนาการด้านการศึกษา ข้อมูลพัฒนาการด้านอาชีพ

ข้อมูลการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในระบบบำบัดแก้ไขฟื้นฟูปกติ จากการสำรวจของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนประจำปี 2559 และข้อมูลการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในโครงการ

แนวคิดการศึกษา

กรอบแนวคิดการศึกษาที่ 1 เด็กหรือเยาวชนเมื่อพ้นโครงการแล้วกลับไปประกอบสัมมาชีพโดยไม่ศึกษาต่อและไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษาที่ 1

ตารางที่ 1 ต้นทุนและประโยชน์ตามกรอบแนวคิดการศึกษาที่ 1

กรอบแนวคิดการศึกษาที่ 2 เด็กหรือเยาวชนเมื่อพ้นโครงการแล้วกลับไปศึกษาต่อ และประกอบสัมมาชีพเมื่อศึกษาสำเร็จโดยไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

ต้นทุน	ประโยชน์
ค่าใช้จ่ายของโครงการ	1. รายได้จากการประกอบสัมมาชีพ ตั้งแต่อายุ 25 - 60 ปี (มูลค่าเงิน ณ เวลาปัจจุบัน) 2. การประหยัดค่าใช้จ่ายในกระบวนการดำเนินคดีอาญา 3. ประหยัดค่าใช้จ่ายกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา 4. ประหยัดต้นทุนที่เกิดกับผู้เสียหายจากอาชญากรรม

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการศึกษาที่ 2

ตารางที่ 2 ต้นทุนและประโยชน์ตามกรอบแนวคิดการศึกษาที่ 2

ต้นทุน	ประโยชน์
1. ค่าใช้จ่ายของโครงการ 2. ค่าใช้จ่ายในการศึกษา	1. รายได้จากการประกอบสัมมาชีพ ตั้งแต่อายุ 25 - 60 ปี (มูลค่าเงิน ณ เวลาปัจจุบัน) 2. ประหยัดค่าใช้จ่ายในกระบวนการดำเนินคดีอาญา 3. ประหยัดค่าใช้จ่ายกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา 4. ประหยัดต้นทุนที่เกิดกับผู้เสียหายจากอาชญากรรม

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

1) การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม หมายถึง กระบวนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช 2553 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ 1) สร้างสำนึกและความรับผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด (Accountability) 2) พัฒนาเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด (Competency Development) เพื่อปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้กลับมาเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้ และ 3) สร้างความสงบเรียบร้อยแก่ชุมชน และสังคมลดอัตราการกระทำความผิดซ้ำ

การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมโดยทั่วไปใช้วิธีการฝึกอบรมในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในระบบปิด (อบรมในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน) และในระบบเปิด (อบรมในสถานที่อื่นซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวเห็นสมควรและมีคำสั่ง

ให้ฝึกและอบรมในสถานที่ดังกล่าว ซึ่งไม่ใช่ศูนย์ฝึกในระบบปิด) เช่น การฝึกอาชีพ การฝึกทักษะชีวิต การเรียนหนังสือ ฯลฯ ใช้รูปแบบวิธีการมาตรฐานสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดทั่วไป ซึ่งได้รับการพิสูจน์แล้วว่าวิธีการเหล่านี้ขาดประสิทธิภาพ แต่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมก็ขาดทางเลือกอื่นที่ดีกว่า เนื่องจากขาดแคลนทรัพยากรที่เหมาะสม (คนงบประมาณ ความรู้)

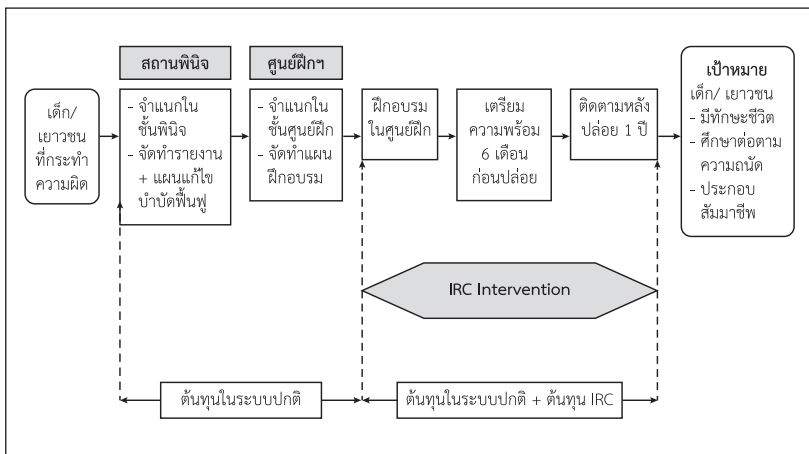
2) การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ (Uninterrupted Tailor-made Routing: IRC) เป็นโครงการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการดูแลเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมมาโดยเฉพาะ ด้วยการจัดทำแผนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูตามสภาพปัญหาและความจำเป็นของเด็กและเยาวชนเริ่มตั้งแต่เด็กและเยาวชนเริ่มเข้าสู่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจนกระทั่งเด็กและเยาวชนได้รับการปล่อยตัวกลับสู่ชุมชน และติดตามดูแลอย่างต่อเนื่องภายหลังการปล่อยตัว (6-12 เดือน) เพื่อให้มั่นใจว่าเด็กและเยาวชนสามารถดำเนินชีวิตภายหลังการปล่อยตัวได้เป็นปกติ เพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชน ครอบครัว รวมทั้งลดความเสี่ยงต่อการหวนมากระทำความผิดซ้ำ ซึ่งเป็นประโยชน์ของสังคมด้วย การดำเนินงานบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อมี 2 รูปแบบ ได้แก่

รูปแบบที่หนึ่ง กรณีมีคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลเยาวชนและครอบครัวให้ฝึกอบรมในระบบปิด กระบวนการ IRC เริ่มตั้งแต่เด็กหรือเยาวชนเข้าสู่ศูนย์ฝึกและอบรมจนได้รับการปล่อยตัวและติดตามภายหลังการปล่อยตัวเป็นระยะเวลา 12 เดือน

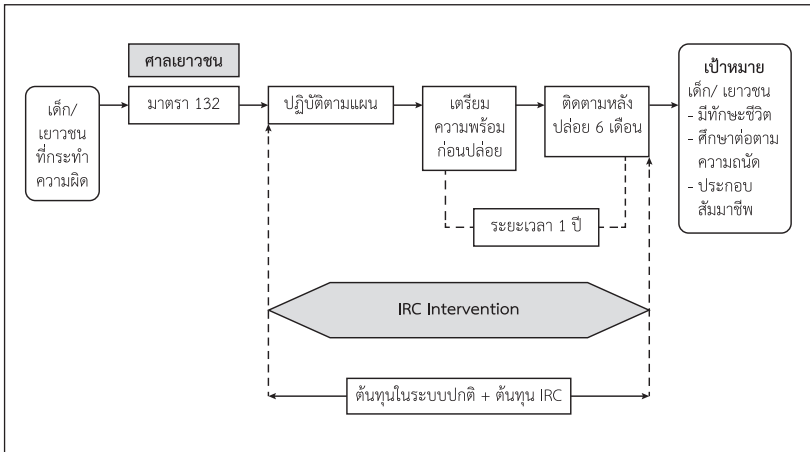
รูปแบบที่สอง กรณีใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา (พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 132) ซึ่งให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจเมื่อเห็นว่าพฤติการณ์แห่งคดีไม่สมควรมีคำพิพากษา

หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนร้องขอ ศาลสามารถสั่งให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราว โดยกำหนดให้เด็กหรือเยาวชนรายงานตัวต่อเจ้าพนักงาน หรือรับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในระยะเวลาที่ศาลเห็นควร กระบวนการ IRC เริ่มตั้งแต่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่งให้ได้รับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูในระบบเปิดจนได้รับการปล่อยตัว และการติดตามภายหลังการปล่อยตัวเป็นระยะเวลา 6 เดือน

ภาพที่ 3 กรณีสั่งศาลเยาวชนและครอบครัวให้ฝึกอบรมในระบบปิด

ภาพที่ 4 กรณิใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา (มาตรา 132)

3) ต้นทุนกระบวนการยุติธรรมอาญา หมายถึง ค่าใช้จ่ายสำหรับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายตลอดกระบวนการ ได้แก่ การจับกุมและสืบสวนของตำรวจ การฟ้องคดีอาญาโดยอัยการ การพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม การบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งศาลของกรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และกรมคุมประพฤติ รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการชดเชยค่าเสียหายแก่เหยื่อผู้เสียหายจากคดีอาญาของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ต้นทุนกระบวนการยุติธรรมทางอาญารวมขึ้นตำรวจ อัยการ ศาลราชทัณฑ์ และคุมประพฤติ เฉลี่ยเท่ากับ 76,612 บาท ต่อคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลชั้นต้น (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ, 2554, หน้า 61-66)

4) ค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา หมายถึง ค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งรัฐชดเชยให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ จากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยผู้เสียหายมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยวิธีอื่นใด

จากรายงานต้นทุนกิจกรรมย่อยจำแนกตามแหล่งเงินของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ปีงบประมาณ 2558 พบว่า งบประมาณการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญามีจำนวนทั้งสิ้น 464,374,944.98 บาท จำแนกเป็นเงินในงบประมาณ 310,159,021.70 บาท เงินนอกงบประมาณ 1,500,000.00 บาท งบกลาง 152,229,839.34 บาท ค่าเสื่อมราคา 486,083.94 บาท ใช้สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาจำนวน 6,900 คน คิดเป็นเงินค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาเฉลี่ยคนละ 67,300.72 บาท

5) ต้นทุนการศึกษา หมายถึง ค่าใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนการศึกษาที่จัดสรรโดยการคำนวณค่าใช้จ่ายรายหัวซึ่งสะท้อนต้นทุนต่อหัว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้รัฐบาลจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปสำหรับค่าใช้จ่ายต่อหัวในจำนวนที่เหมาะสมแก่นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษาของรัฐและเอกชนอย่างเท่าเทียมกัน ค่าใช้จ่ายต่อหัวตามระดับการศึกษา ปี พ.ศ. 2556 พบว่า ค่าใช้จ่ายต่อหัวระดับก่อนประถมศึกษาเฉลี่ยเท่ากับ 48,380 บาท/ คน/ ปี ระดับประถมศึกษาเฉลี่ยเท่ากับ 49,339 บาท/ คน/ ปี และระดับมัธยมศึกษาเฉลี่ยเท่ากับ 32,070 บาท/ คน/ ปี ค่าใช้จ่ายต่อหัวการศึกษาสายอาชีวะ ณ ราคาปี 2556 ในสถาบันรัฐเท่ากับ 38,556.02 บาท/ คน สถาบันเอกชนเท่ากับ

34,702.95 บาท/ คน ค่าใช้จ่ายต่อหัวการศึกษาสายอาชีวะ สถาบันการศึกษาของรัฐบาล ณ ราคาปี 2559 เท่ากับ 38,954.52 บาท/ คน (ศูนย์บริการวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์, 2556)

6) ต้นทุนที่เกิดกับผู้เสียหายจากอาชญากรรม (Victim Costs)

หมายถึง ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่ผู้เสียหายหรือเหยื่อของอาชญากรรมต้องสูญเสียจากการเกิดอาชญากรรม ในต่างประเทศเองมีนักวิชาการหลายท่าน (Miller, Cohen and Rossman, 1993; Miller, Cohen and Wiesema, 1996; Keng, 2004; Zhang, 2008; French, McCollister and Fang, 2010) ให้ความสนใจและศึกษาต้นทุนที่เกิดกับผู้เสียหายจากอาชญากรรมไว้อย่างเป็นระบบ และถูกนำไปใช้อ้างอิงสำหรับการศึกษาและคำนวณต้นทุนที่เกิดกับผู้เสียหายจากอาชญากรรมจำนวนมาก ต้นทุนที่เกิดกับผู้เสียหายจากอาชญากรรมประกอบด้วย ต้นทุนขัดแย้งและต้นทุนไม่ขัดแย้ง

ต้นทุนขัดแย้ง หมายถึง ต้นทุนของผู้เสียหายจากคดีอาญาที่สังเกตได้ชัดเจน ได้แก่ 1) ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล จำนวนเงินที่สูญเสีย มูลค่าทรัพย์สินที่ถูกทำลาย/ เสียหาย การสูญเสียรายได้เนื่องจากบาดเจ็บจากอาชญากรรม 2) ต้นทุนด้านอาชีพ (Crime Career Cost) หมายถึง ต้นทุนทางสังคมที่ต้องสูญเสียเนื่องจากผู้กระทำความผิดเลือกประกอบอาชญากรรมแทนประกอบสัมมาชีพ

ต้นทุนไม่ขัดแย้ง ได้แก่ ต้นทุนการบาดเจ็บและทุกข์ทรมาน (Pain and Suffering Costs) ที่ผู้เสียหายจากอาชญากรรมได้รับ ได้แก่ 1) ค่าใช้จ่ายที่ต้องสูญเสียเพื่อรักษาพยาบาลอาการบาดเจ็บและทุกข์ทรมานเนื่องจากอาชญากรรม 2) ต้นทุนที่เกิดจากการเสียชีวิตของผู้เสียหายในคดีอาญา (Corrected Risk-of-homicide Costs)

ในการศึกษานี้ใช้วิธีคิดต้นทุนเฉลี่ยจากผลการศึกษาของ Miller, Cohen and Rossman (1993); Miller, Cohen and Wiesema (1996);

Keng (2004); Zhang (2008); French, McCollister and Fang (2010) ปรับตามอัตราเงินเฟ้อ และแปลงหน่วยเป็นเงินบาท ดังนี้

ตารางที่ 3 ต้นทุนเฉลี่ยที่เกิดกับผู้เสียหายจากอาชญากรรม ณ ปี 2559

หน่วย: บาท

ผู้ศึกษา	ต้นทุนชัดเจน		ต้นทุนไม่ชัดเจน	
	ความผิดทางเพศ	ทำร้ายร่างกาย	ความผิดทางเพศ	ทำร้ายร่างกาย
Miller, Cohen, Rossman (1993)	175,163.64	121,799.83	2,457,935.89	562,444.04
Miller, Cohen, Wiesema (1996)	274,229.42	83,344.23	4,403,801.83	723,212.88
Keng (2004)	19,525.96	13,617.74	19,680.35	13,123.67
Zhang (2008)	11,103.08	31,105.20	793,082.86	89,604.28
French, McCollister, Fang (2010)	201,002.20	301,025.09	7,566,920.62	512,893.16
เฉลี่ย	136,204.86	110,178.42	3,048,284.31	380,255.61

7) ค่าใช้จ่ายรักษาบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายเสพติด การศึกษาด้านทุนค่าใช้จ่ายในการรักษาบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายเสพติด (นาวิณ แพทยานันท์ และ อ้อทิพย์ ราชภูรณิยม, 2554) พบว่า ต้นทุนของผู้ให้บริการ/ สถานรักษาพยาบาลในการรักษาบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายเสพติดแบบผู้ป่วยในเท่ากับ 13,146 บาท/ผู้ป่วย 1 ราย และเท่ากับ 831 บาท/ผู้ป่วย 1 ราย ในขณะที่ต้นทุนของผู้รับบริการ (ผู้เสียหายเสพติดและญาติ) ในการไปรักษาบำบัดฟื้นฟูแบบผู้ป่วยนอกมีต้นทุนเท่ากับ 29,718 บาท

ผลการศึกษา

1) ข้อมูลส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เด็กหรือเยาวชนที่ศาลมีคำสั่งให้**ควบคุมตัว** และ**รับการฝึกอบรมในศูนย์ฝึกและอบรม**เพื่อบำบัดแก้ไขพฤติกรรม จำนวน 105 คน (ร้อยละ 76.1) ประกอบด้วยชาย 97 คน หญิง 8 คน และเป็นเด็กหรือเยาวชนที่อยู่ในโครงการพัฒนาระบบการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ 60 คน และไม่อยู่ในโครงการ 45 คน

ตัวอย่างที่เป็นเด็กหรือเยาวชนที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่งให้**รับการฝึกและอบรมตามมาตรา 132** จำนวน 33 คน (ร้อยละ 23.9) เป็นชาย 30 คน หญิง 3 คน เป็นเด็กหรือเยาวชนที่อยู่ในโครงการพัฒนาระบบการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ 18 คน และไม่อยู่ในโครงการฯ 15 คน

ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นฐานความผิดที่กลุ่มตัวอย่างทำผิดมากที่สุด คือ 71 คน (ร้อยละ 51.4) เป็นเด็กหรือเยาวชนที่อยู่ในโครงการฯ 42 คน และไม่อยู่ในโครงการ 29 คน ฐานความผิดที่เด็กหรือเยาวชนทำผิดรองลงมาคือ ความผิดต่อทรัพย์สิน จำนวน 26 คน (ร้อยละ 18.8) เป็นเด็กหรือเยาวชนที่อยู่ในโครงการ 10 คน ไม่อยู่ในโครงการ 16 คน

การกระทำความผิดทางเพศและความผิดต่อชีวิตร่างกายมีเป็นจำนวนใกล้เคียงกัน คือ ความผิดทางเพศ 20 คน (ร้อยละ 14.5) และความผิดต่อชีวิตและร่างกาย 19 คน (ร้อยละ 13.8)

2) พัฒนาการด้านการศึกษา

ภาพรวมโดยทั่วไป เด็กหรือเยาวชนที่ถูกปล่อยจากศูนย์ฝึกอบรมมีสถานะไม่เรียนหนังสือ/ ไม่ศึกษาต่อ เพิ่มขึ้นร้อยละ 18.1 โดยเด็กหรือเยาวชนในโครงการ IRC เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.3 ในขณะที่เด็กหรือเยาวชนที่ไม่อยู่

ในโครงการเพิ่มขึ้นมากกว่า คือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 28.3

เยาวชนที่อยู่ในโครงการมีการศึกษาสูงขึ้นในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ซึ่งมีผลต่อค่าจ้างแรงงาน โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.8 เยาวชนที่ไม่อยู่ในโครงการมีการศึกษาเพิ่มขึ้นในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ซึ่งมีผลต่อค่าจ้างแรงงาน โดยมีการศึกษาระดับ ปวช. เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.7

ตารางที่ 4 สรุปร้อยละการเปลี่ยนแปลงระดับการศึกษา

หน่วย: ร้อยละ

สถานะ	ระดับการศึกษา							
	ไม่เรียน	ประถม	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	ปวช.	ปวส.	เรียนแต่ไม่ระบุสาขา	อื่นๆ
ภาพรวม	18.1	-27.5	1.4	10.9	0.7	2.2	-7.2	1.4
อยู่ในโครงการ IRC	10.3	-21.8	-2.6	16.7	0.0	3.8	-7.7	1.3
ไม่อยู่ในโครงการ IRC	28.3	-35.0	6.7	3.3	1.7	0.0	-6.7	1.7

3) พัฒนาการด้านการประกอบสัมมาชีพ

ตารางที่ 5 การประกอบสัมมาชีพ

สถานะ	ก่อน		หลัง		เปลี่ยนแปลง
	ก่อน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละ
เยาวชนในโครงการ IRC (n = 78)	20	25.6	66	84.6	+ 59.0
ไม่อยู่ในโครงการ IRC (n = 60)	10	16.7	47	78.3	+ 61.6
ภาพรวม (n = 138)	30	21.7	113	81.9	+ 60.2

หมายเหตุ:

1. เยาวชนในโครงการ:
 - ก่อน หมายถึง ก่อนเข้าโครงการ IRC
 - หลัง หมายถึง หลังจากพ้นระยะเวลาอยู่ในโครงการ IRC
2. เยาวชนไม่อยู่ในโครงการ:
 - ก่อน หมายถึง ก่อนเข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในศูนย์ฝึกอบรม
 - หลัง หมายถึง หลังจากพ้นระยะเวลาอยู่ในศูนย์ฝึกอบรม
3. ข้อมูลได้จากการสำรวจโดยเจ้าหน้าที่ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
4. เยาวชนที่อยู่ในโครงการทั้งก่อนเข้าโครงการและหลังเข้าโครงการบางคนศึกษาและประกอบอาชีพไปพร้อมกัน
5. เยาวชนที่ไม่อยู่ในโครงการทั้งก่อนและหลังกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูบางคนศึกษาและประกอบอาชีพไปพร้อมกัน

ในภาพรวม มีการเปลี่ยนแปลงด้านการประกอบสัมมาชีพเพิ่มขึ้น ร้อยละ 60.2 เด็กหรือเยาวชนที่อยู่ในโครงการฯ และไม่อยู่ในโครงการมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นใกล้เคียงกัน คือ เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 59.0 และร้อยละ 61.6 ตามลำดับ

4) ต้นทุนการดำเนินงานโครงการ

ต้นทุนการดำเนินงานโครงการทั้งหมดประกอบด้วย ต้นทุนโครงการพัฒนาระบบการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ และต้นทุนการศึกษาของเด็กและเยาวชนในโครงการ ดังต่อไปนี้

4.1 ต้นทุนโครงการพัฒนาระบบการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ ต้นทุนการดำเนินงานโครงการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 3,659,950 บาท

ตารางที่ 6 งบประมาณการดำเนินงานโครงการ

กิจกรรม	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ
การเตรียมงานโครงการ	2,271,400.00	62.0
ฝึกอบรมบุคลากร	529,000.00	14.5
อื่นๆ	859,550.00	23.5
รวม	3,659,950.00	100.0

4.2 ต้นทุนการศึกษากรณีเด็กศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ค่าใช้จ่ายต่อหัวการศึกษาสายอาชีวะ สถาบันการศึกษาของรัฐบาล ณ ราคาปี 2559 เท่ากับ 38,954.52 บาท/ คน (ศูนย์บริการวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์, 2556)

5) ประโยชน์จากการดำเนินงานโครงการ

5.1 ประโยชน์จากการลดค่าใช้จ่ายในกระบวนการยุติธรรมอาญา ประกอบด้วย

ก. ลดค่าใช้จ่ายในกระบวนการยุติธรรมอาญา

จากผลสำรวจของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (พ.ศ. 2559) พบว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวออกจากความรับผิดชอบของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนระหว่างเดือนตุลาคม 2557 ถึงกันยายน 2558 จำนวนทั้งหมด 4,546 คน ส่งข้อมูลเพื่อตรวจสอบประวัติกับกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 2,325 คน พบประวัติ 1,991 คน กระทำความผิดซ้ำ 804 คน คิดเป็นร้อยละ 40.4

ผลการดำเนินงานพบว่า อัตราการกระทำความผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชนในโครงการจำนวน 95 คน กระทำความผิดซ้ำจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1 จากสัดส่วนการไม่กระทำความผิดซ้ำและกระทำความผิดซ้ำที่วิเคราะห์ได้ นำมาสรุปเป็นจำนวนผู้ที่คาดว่าจะไม่กระทำความผิดซ้ำและกระทำความผิดซ้ำจากเด็กและเยาวชนจำนวน 95 คน เพื่อนำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการวิเคราะห์ต้นทุน - ประโยชน์โครงการ ภายใต้สมมติฐานดังนี้

ตารางที่ 7 การกระทำและไม่กระทำความผิดซ้ำ

เด็กและเยาวชน	อยู่ในโครงการ		ไม่อยู่ในโครงการ	
	ไม่ทำผิดซ้ำ	ทำผิดซ้ำ	ไม่ทำผิดซ้ำ	ทำผิดซ้ำ
ร้อยละ	97.9	2.1	59.6	40.4
จำนวน 95 คน	93	2	57	38

สมมติฐานที่ 1 เด็กและเยาวชนทั้ง 95 คน อยู่ในโครงการ มีอัตราการกระทำความผิดซ้ำร้อยละ 2.1 จะมีผู้ไม่กระทำความผิดซ้ำจำนวน 93 คน และกระทำความผิดซ้ำ 2 คน

สมมติฐานที่ 2 เด็กและเยาวชนทั้ง 95 คน ไม่อยู่ในโครงการ ซึ่งมีอัตราการกระทำความผิดซ้ำร้อยละ 40.4 จะมีผู้ไม่กระทำความผิดซ้ำจำนวน 57 คน และกระทำความผิดซ้ำ 38 คน

จำนวนเด็กและเยาวชนที่ไม่กระทำความผิดซ้ำลดลงที่เป็นผลมาจากโครงการ เท่ากับจำนวนเด็กและเยาวชนที่ไม่อยู่ในโครงการที่กระทำผิดซ้ำ - จำนวนเด็กและเยาวชนที่อยู่ในโครงการที่กระทำผิดซ้ำเท่ากับ $38 - 2 = 36$ คน

ค่าใช้จ่ายในกระบวนการดำเนินการคดีอาญา ตั้งแต่ชั้นตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ และคุมประพฤติ ลดลงเมื่อเด็กหรือเยาวชนไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำ ซึ่งถือเป็นประโยชน์ที่เกิดแก่สังคม ต้นทุนกระบวนการยุติธรรมทางอาญารวมชั้นตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ และคุมประพฤติ เฉลี่ยเท่ากับ 76,612 บาทต่อคดี (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ, 2554)

ต้นทุนที่สามารถประหยัดได้จากเด็กหรือเยาวชนในโครงการจำนวน 36 คน ไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำเท่ากับ $76,612 \text{ บาท} \times 36 \text{ คน} = 2,758,032 \text{ บาท}$

ข. ค่าใช้จ่ายในการชดเชยผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา
งบประมาณการช่วยเหลือทางการเงินเฉลี่ยแก่ผู้เสียหายและ
จำเลยต่อราย ในคดีอาญาของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประจำปี พ.ศ.
2558 = 67,000.72 บาท/ คน

จำนวนเด็กและเยาวชนในโครงการที่ไม่หวนไปกระทำความผิดซ้ำ
= 36 คน

จำนวนเงินที่รัฐประหยัดได้ = 2,412,025.92 บาท

ค. ค่าใช้จ่ายที่เกิดกับผู้เสียหายจากอาชญากรรม
การคำนวณต้นทุน/ ค่าใช้จ่ายที่เกิดกับผู้เสียหายจาก
อาชญากรรม ใช้ต้นทุนเฉลี่ยที่คำนวณโดย Miller, Cohen and Rossman,
1993; Miller, Cohen and Wiesema, 1996; Keng, 2004; Zhang, 2008;
French, McCollister and Fang, 2010 ดังต่อไปนี้

ประเภทคดีที่คาดว่าเยาวชนจะกระทำซ้ำหากไม่มีการดำเนินงาน
โครงการ คำนวณโดยใช้จำนวนเด็กหรือเยาวชนที่ไม่กระทำความผิดซ้ำที่เป็น
ผลลัพธ์จากโครงการจำนวน 36 คน คำนวณจากสัดส่วนประเภทความผิดของ
กลุ่มตัวอย่าง จะได้จำนวนผู้กระทำความผิดซ้ำคดีอาชญากรรม 18 คน ความผิด
ต่อทรัพย์สิน 7 คน ความผิดทางเพศ 5 คน ความผิดต่อชีวิตและร่างกาย 5 คน
และความผิดอื่น ๆ 1 คน (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 คาดการณ์ประเภทความผิดและต้นทุนที่ได้ก็หรือเยาวชนจะทำผิดซ้ำ

ประเภทความผิด	สัดส่วนร้อยละ	จำนวน (คน)	ต้นทุนที่เกิดกับผู้เสียหาย/ จำเลย		ค่ารักษาผู้เสียหายเสพติด	รวม
			ชัดแจ้ง	ไม่ชัดแจ้ง		
ยาเสพติด	51.4	18	534,924.00 ¹		14,958.00 ²	549,882.00
ความผิดต่อทรัพย์สิน	18.8	7	-	-	-	-
ความผิดทางเพศ	14.5	5	681,024.30 ³	15,241,421.55 ⁴	-	15,922,445.85
ความผิดต่อชีวิตและร่างกาย	13.8	5	550,892.10 ⁵	1,901,278.05 ⁶	-	2,452,170.15
อื่นๆ	1.5	1	-	-	-	-
รวม	100.0	36				18,924,498.00

ที่มา: จากการคำนวณ

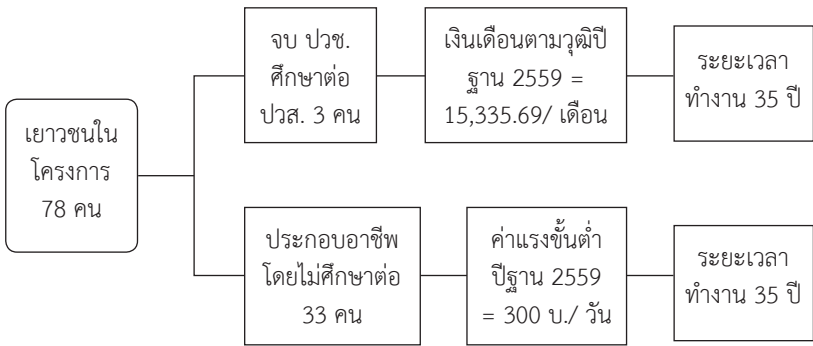
หมายเหตุ:

1. คำนวณจากค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของผู้รับบริการรักษาบำบัดฟื้นฟูแบบผู้ป่วยนอก 29,718 บาท/ คน x จำนวนเด็กหรือเยาวชนที่คาดว่าจะกระทำความผิดและเสพยาเสพติดซ้ำหากไม่มีโครงการ 18 คน ภายใต้อสมมติฐานผู้กระทำความผิดด้านยาเสพติดจะเป็นผู้เสพยาเสพติดด้วย

2. คำนวณจากค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของผู้ให้บริการ/ สถานพยาบาลในการรักษาบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอก 831 บาท/ คน × จำนวนเด็กหรือเยาวชนที่คาดว่าจะกระทำ ความผิดและเสพยาเสพติดซ้ำหากไม่มีโครงการ จำนวน 18 คน ภายใต้สมมติฐานผู้กระทำความผิดด้านยาเสพติดจะเป็นผู้เสพยาเสพติดด้วย
3. คำนวณจากต้นทุนชุดแฉ่งเฉลี่ยที่เกิดกับผู้เสียหายจากอาชญากรรมทางเพศ = 136,204.86 บาท/ คน × จำนวนเด็กหรือเยาวชนที่คาดว่าจะกระทำผิดทางเพศซ้ำหากไม่มีโครงการ จำนวน 5 คน ภายใต้สมมติฐานการเกิดอาชญากรรม 1 ครั้ง มีผู้เสียหายจากอาชญากรรม 1 คน
4. คำนวณจากต้นทุนชุดแฉ่งเฉลี่ยที่เกิดกับผู้เสียหายจากอาชญากรรมทางเพศ = 3,048,284.31 บาท/ คน × จำนวนเด็กหรือเยาวชนที่คาดว่าจะกระทำผิดทางเพศซ้ำหากไม่มีโครงการ จำนวน 5 คน ภายใต้สมมติฐานการเกิดอาชญากรรม 1 ครั้ง มีผู้เสียหายจากอาชญากรรม 1 คน
5. คำนวณจากต้นทุนชุดแฉ่งเฉลี่ยที่เกิดกับผู้เสียหายจากอาชญากรรมทางชีวิตและร่างกาย = 110,178.42 บาท/ คน × จำนวนเด็กหรือเยาวชนที่คาดว่าจะกระทำผิดทางเพศซ้ำหากไม่มีโครงการ จำนวน 5 คน ภายใต้สมมติฐานการเกิดอาชญากรรม 1 ครั้ง มีผู้เสียหายจากอาชญากรรม 1 คน
6. คำนวณจากต้นทุนไม่ชุดแฉ่งเฉลี่ยที่เกิดกับผู้เสียหายจากอาชญากรรมทางชีวิตและร่างกาย = 380,255.61 บาท/ คน × จำนวนเด็กหรือเยาวชนที่คาดว่าจะกระทำผิดทางเพศซ้ำหากไม่มีโครงการ จำนวน 5 คน ภายใต้สมมติฐานการเกิดอาชญากรรม 1 ครั้ง มีผู้เสียหายจากอาชญากรรม 1 คน

5.2 ประโยชน์จากรายได้ในการประกอบสัมมาชีพของเยาวชน
เยาวชนในโครงการที่ไม่กระทำความผิดจำนวน 36 คน มี 3 คน
ที่มีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) ศึกษาต่อระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส) และ 33 คนประกอบอาชีพโดยไม่ศึกษาต่อ

ภาพที่ 5 ประโยชน์จากการประกอบสัมมาชีพ

ประโยชน์ที่ได้ประกอบด้วยเงินเดือนตามวุฒิการศึกษา (สำรวจโดยธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2559) เงินเดือนผู้สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงสายอาชีพจะเดือนละ 15,335.69 บาท

ระยะเวลาทำงานตั้งแต่อายุ 25 - 60 ปี ๆ ละ 12 เดือน

สมมติฐานการปรับขึ้นค่าจ้างแรงงาน: กำหนดให้ค่าจ้างแรงงานปรับเพิ่มขึ้นทุกปีตามอัตราเงินเฟ้อ เมื่อนำมาคำนวณมูลค่าปัจจุบัน (Net Present Value: NPV) โดยใช้อัตราเงินเฟ้อเป็นอัตราคิดลด จะมีผลให้ค่าจ้างแรงงานในทุก ๆ ปี มีค่าเท่ากับอัตราค่าแรงในปีฐาน

ค่าจ้างเงินเดือนที่เยาวชนในโครงการจำนวน 3 คนหาได้ เท่ากับ $15,335.69 \text{ บาท} \times 12 \text{ เดือน} \times 35 \text{ ปี} \times 3 \text{ คน} = 19,322,969.40 \text{ บาท}$

เยาวชนจำนวน 33 คน ทำงานค่าจ้างแรงงาน 300 บาท โดยไม่ศึกษาต่อ

ค่าจ้างแรงงานที่หาได้เท่ากับ $300 \text{ บาท} \times 5 \text{ วัน} \times 72 \text{ สัปดาห์} \times 35 \text{ ปี} \times 33 \text{ คน} = 124,740,000 \text{ บาท}$

รวมค่าจ้างแรงงานและเงินเดือนที่เยาวชนในโครงการหาได้ตลอดระยะเวลาทำงาน (อายุ 25 - 60 ปี) เท่ากับ 144,062,969.40 บาท

สรุปต้นทุนและประโยชน์ของโครงการ

1. ต้นทุนรวมของโครงการ

ตารางที่ 10 ต้นทุนรวมของโครงการ

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
1. ต้นทุน	
1.1 ต้นทุนการดำเนินงานโครงการพัฒนาระบบการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ (ในส่วนที่เกี่ยวกับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู)	3,659,950.00
1.2 ต้นทุนการศึกษาต่อระดับ ปวส. ของเยาวชน 3 คน (38,954.52 x 3)	116,863.56
ต้นทุนรวม	3,776,813.56
2. ประโยชน์จากการดำเนินงานโครงการ	
2.1 รายได้จากการประกอบสัมมาชีพที่เยาวชนในโครงการหาได้ตลอดระยะเวลาทำงาน (อายุ 25 - 60 ปี)	144,062,969.40
2.2 ค่าใช้ในกระบวนการยุติธรรมอาญาที่ประหยัดได้จากเด็กหรือเยาวชนในโครงการไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ	2,758,032

ตารางที่ 10 ต้นทุนรวมของโครงการ (ต่อ)

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
2.3 งบประมาณการช่วยเหลือทางการเงินเฉลี่ยแก่ผู้เสียหายและจำเลย ในคดีอาญาที่ประหยัดได้	2,412,025.92
2.4 ต้นทุนที่เกิดกับผู้เสียหายจากอาชญากรรมที่ประหยัดได้	18,924,498.00
ประโยชน์รวม	168,157,525.32

2. อัตราส่วนต้นทุน/ ประโยชน์ของโครงการ

$$\text{อัตราส่วน ต้นทุน/ ประโยชน์} = \frac{3,776,813.56}{168,157,525.32} = \frac{1}{44.52}$$

3. ผลตอบแทนการลงทุน

เงินลงทุนจำนวน 1 บาท สามารถสร้างประโยชน์ได้เท่ากับ 44.52 บาท

อภิปรายผล

การวิเคราะห์ต้นทุน - ประโยชน์ของโครงการให้สารสนเทศที่จำเป็นสำหรับการกำหนดนโยบายและจัดสรรงบประมาณของชาติที่มีความจำกัดสวนทางกับความต้องการใช้งบประมาณในกิจกรรมที่หลากหลาย ผลการวิเคราะห์ต้นทุน - ประโยชน์ของโครงการพัฒนาระบบการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ ซึ่งเป็นระบบดูแลเด็กและเยาวชนเพิ่มเติมจากระบบปกติของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่าการดำเนินงานให้ผลตอบแทนสูงมาก กล่าวคือ งบประมาณจำนวน 1 บาท ให้ผลตอบแทน 44.52 บาท เนื่องจากการดำเนินงานสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้เป็นไปตาม

วัตถุประสงค์ของกระบวนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู และสร้างพัฒนาการที่ดีแก่เด็ก และเยาวชนในด้านอื่น ๆ นอกจากการไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ ได้แก่ พัฒนาการด้านการศึกษาของเด็ก และพัฒนาการด้านการประกอบสัมมาชีพ

การไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ โครงการสามารถลดอัตราการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนภายหลังได้รับการปล่อยตัวจากร้อยละ 40.4 เหลือเพียงร้อยละ 2.1 เนื่องจากโครงการมีการติดตามดูแลในช่วงระยะเวลา 6-12 เดือน ซึ่งเป็นระยะเวลาสำคัญที่เด็กและเยาวชนจะต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขภายหลังได้รับการปล่อยตัว หากไม่สามารถปรับตัวได้ก็มีแนวโน้มจะหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลเด็กจะทำหน้าที่จัดเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความพร้อมของเด็กและเยาวชน ความพร้อมของครอบครัวและชุมชน รวมทั้งให้คำปรึกษาเพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถปรับตัวและประพฤติตนเป็นพลเมืองดี มีพฤติกรรมที่เหมาะสมและสร้างประโยชน์แก่สังคมได้

พัฒนาการด้านการศึกษาของเด็กและเยาวชน เป็นวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งของโครงการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไว้ร้อยต่อ คือ การผลักดันเด็กหรือเยาวชนให้กลับสู่ระบบการศึกษาปกติและมีระดับการศึกษาสูงขึ้นภายหลังต้องหยุดเรียนเพราะเหตุจากการกระทำความผิด เพราะการศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของพัฒนาการในวัยเด็กและวัยรุ่น การศึกษาไม่เพียงแต่พัฒนาความคิดและความรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคมที่ดีที่สุดประการหนึ่ง การศึกษาช่วยยกระดับการพัฒนาทางจิตใจและความคิด รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประกอบสัมมาชีพที่ดีขึ้น มีรายได้มากขึ้นตามระดับของการศึกษา การศึกษาสายสามัญในระบบปกติสามารถให้คุณสมบัติดังกล่าวแก่ผู้เรียน ซึ่งการศึกษานอกโรงเรียนไม่สามารถให้ได้

ภาพรวมโดยทั่วไป เด็กหรือเยาวชนที่ถูกปล่อยจากศูนย์ฝึกอบรม มีสถานะไม่เรียนหนังสือ/ ไม่ศึกษาต่อ เพิ่มขึ้นร้อยละ 18.1 โดยเด็กหรือเยาวชนในโครงการเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.3 ในขณะที่เด็กหรือเยาวชนที่ไม่อยู่ในโครงการเพิ่มขึ้นมากกว่า คือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 28.3

เยาวชนที่อยู่ในโครงการมีการศึกษาสูงขึ้นในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ซึ่งมีผลต่อค่าจ้างแรงงาน โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.8

การศึกษาของเยาวชนที่พ้นจากการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับการประกอบสัมมาชีพในทิศทางตรงข้าม กล่าวคือ เมื่อเยาวชนไปประกอบสัมมาชีพก็จะไม่ศึกษาต่อ ส่วนหนึ่งเกิดจากความรับผิดชอบในการดูแลครอบครัว (ภรรยาและบุตร) อีกส่วนหนึ่งเกิดจากเยาวชนไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา เนื่องจากไม่ได้รับการปลูกฝังจากผู้ปกครองมาตั้งแต่ต้น

การศึกษาต่อและได้รับค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้นมีผลโดยตรงต่อการเพิ่มขึ้นของประโยชน์โครงการ

พัฒนาการด้านการประกอบสัมมาชีพของเด็กและเยาวชน โดยสามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ เป็นวัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งของโครงการ ในภาพรวมพบว่า เด็กและเยาวชนมีการประกอบสัมมาชีพเพิ่มขึ้นร้อยละ 60.2 เด็กหรือเยาวชนที่อยู่ในโครงการฯ และไม่อยู่ในโครงการมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นใกล้เคียงกัน คือ เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 59.0 และร้อยละ 61.6 ตามลำดับ

เยาวชนที่มีครอบครัวแล้วหรือเคยประกอบสัมมาชีพมาแล้วก่อนกระทำความผิด จะเลือกการประกอบสัมมาชีพมากกว่าการศึกษาต่อ เนื่องจากความรับผิดชอบต่อครอบครัวนั่นเอง

การประกอบสัมมาชีพส่งผลต่อประโยชน์ที่เด็กและเยาวชนและสังคมจะได้รับจากผลิตภาพที่เพิ่มขึ้น จากการทำงานของเด็กและเยาวชนในสัดส่วนที่สูงกว่าประโยชน์อื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ระบบการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ เป็นโครงการที่ให้ผลตอบแทนการลงทุนสูงมาก และก่อให้เกิดผลดีต่อเด็กหรือเยาวชน ครอบครัว ผู้เกี่ยวข้อง และสังคมโดยรวม ควรนำไปใช้เป็นระบบการดำเนินงานปกติในทุกหน่วยปฏิบัติของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

2. ควรพัฒนาระบบข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่มีประสิทธิภาพ

รายการอ้างอิง

นาวิน แพทยานันท์ และอ้อทิพย์ ราชภูร์นิยม. (2554). *การวิเคราะห์ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ในการรับการรักษาบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ณ สถาบันธัญญารักษ์*. กรุงเทพฯ: สำนักเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เยาวเรศ ทับพันธุ์. (2541). *การประเมินโครงการตามแนวทางเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ. (2554). *นิติตาสตร์ของระบบยุติธรรมทางอาญาของไทย*. โครงการการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

Bazemore, G. (2006). *Measuring What Really Matters in Juvenile Justice*. New York: American Prosecutors Research Institute.

Travis, J. (1996). *The Extent and Costs of Crime Victimization: A New Look*. USA: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice.

Mark A. C. & Alex R. P. (2008). *Costs and Benefits of a Targeted Intervention Program for Youthful Offenders: The Youth Build USA Offender Project*. New York: Youth Build.

Michael T. F., Kathryn E. M. & Fang, H. (2010). *The cost of crime to society: New crime-specific estimates for policy and program evaluation*. Miami: Selected Work, University of Miami.

- Greenwood, P. (2008). Prevention and Intervention Programs for Juvenile Offenders. *Future of Children*, 18(2), 185-210.
- Supt Goh Boon Keng. (2004). *The Economic and Social Costs of Crime*. Retrieved December 24, 2016, From <http://210.187.28.204/Journal/BI/economic.pdf>
- Ted, R. M., Mark, A. C. and Rossman, S. B. (1993). *Victim Costs of Violent Crime and resulting Injuries*. USA: Health Affair.
- Ted R. M., Mark, A. C & Wiesema, B. (1996). *Victim Costs and Consequences : A New Look*. New York: National Institute of Justice.
- Zhang, T. (2008). *Cost of Crime in Canada, 2008*. Canada: Serving Canada.
-
-
-

Chapter

19

การเปลี่ยนแปลงของค่าเบต้าของหุ้นสามัญ ในอุตสาหกรรมการเงิน

Change of Common Stocks' Beta in Finance Industry

พูนศักดิ์ แสงสันต์ (Poonsak Sangsunt)*
ญาณพล แสงสันต์ (Yanapol Sangsunt)**

* รองศาสตราจารย์, คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Assoc. Prof., Poonsak Sangsunt Faculty of Business Administration, Ramkhamhaeng
University

** ดร., อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Ph.D., Department of Business Administration Faculty of Social Sciences,
Srinakharinwirot University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบค่าเบต้าระหว่างหมวดธุรกิจในอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน และศึกษาการเปลี่ยนแปลงของค่าเบต้าของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน ซึ่งประกอบด้วยหมวดธุรกิจธนาคาร หมวดธุรกิจเงินทุนและหลักทรัพย์ และหมวดธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิต โดยช่วงวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2558 จนถึงวันที่ 12 เมษายน 2560 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในหมวดอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวน one-factor ANOVA

ผลการศึกษาพบว่า ค่าเบต้าของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินในภาพรวม เท่ากับ 0.7883 โดยหมวดธุรกิจธนาคาร มีค่าเบต้าสูงสุดที่ 0.9715 รองลงมา ได้แก่ หมวดธุรกิจเงินทุนและหลักทรัพย์ และหมวดธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิต เท่ากับ 0.8682 และ 0.4674 ตามลำดับ ค่าเบต้าของบริษัทจดทะเบียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตามประเภทของหมวดธุรกิจที่บริษัทจดทะเบียนประกอบธุรกิจ แต่ค่าเบต้าของบริษัทจดทะเบียนไม่ได้แตกต่างกันตามช่วงเวลาเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ค่าเบต้า/ หุ้นสามัญ/ อุตสาหกรรมการเงิน

Abstract

The purpose of this research was to comparatively study beta across sectors in the financial service industry as well as to examine change of beta for listed companies in the financial service industry which consists of banking sector, finance & securities sector, and insurance sector. The study period was from January 1, 2015 - April 12, 2017. Population and samples in this research included all listed companies in financial service industry. The quantitative data were analyzed using mean, standard deviation, and one-factor ANOVA.

The findings were as follows: the overall beta for financial industry was 0.7883. Banking Sector had the highest beta at 0.9715, followed by Finance & Securities Sector and Insurance Sector at 0.8682, and 0.4674, respectively. Beta of listed companies, when compared across sectors, was different with statistical significance. Whereas, Beta of listed companies, when compared across times, was not different with statistical significance.

Keywords: Beta/ Common Stock/ Finance Industry

บทนำ

ในปัจจุบันการลงทุนในหุ้นสามัญมีความนิยมสูง ปริมาณการซื้อขายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมูลค่าการซื้อขายหมุนเวียนเท่ากับ 10,193,179.07 ล้านบาท ณ สิ้นปี พ.ศ. 2557 ได้เพิ่มเป็น 12,259,772.49 ล้านบาท ณ สิ้นปี พ.ศ. 2559 และมูลค่าการซื้อขายหมุนเวียนเฉลี่ยต่อวันเพิ่มจาก 41,604.81 ล้านบาท ณ สิ้นปี พ.ศ. 2557 เพิ่มเป็น 50,244.97 ล้านบาท ณ สิ้นปี พ.ศ. 2559 (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2560ก) โดยปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ อัตราผลตอบแทนของหุ้นที่สูงกว่าอัตราผลตอบแทนจากการฝากเงินในธนาคารหรือสูงกว่าที่ได้รับจากการลงทุนในตราสารหนี้ภาครัฐ

ทั้งนี้ การวางแผนทางการเงินของนักลงทุนจำเป็นต้องมีการกำหนดผลตอบแทนที่นักลงทุนต้องการและระดับความเสี่ยงที่นักลงทุนยอมรับได้ เนื่องจากนักลงทุนมีหลากหลายประเภทและยอมรับความเสี่ยงได้มากน้อยแตกต่างกัน นักลงทุนบางกลุ่มต้องการการลงทุนเพื่อรักษาเงินต้นไม่ให้สูญเสียอำนาจในการซื้อ บางกลุ่มต้องการผลตอบแทนจากเงินปันผล ในขณะที่บางกลุ่มก็ต้องการกำไรจากส่วนต่างของราคา ดังนั้น การศึกษาค่าเบต้าและการเปลี่ยนแปลงของค่าเบต้า จึงเป็นการศึกษาถึงแนวทางการพิจารณาข้อมูลตัวเลือกสำหรับนักลงทุนที่มีความหลากหลาย เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบค่าเบต้าของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน ซึ่งประกอบด้วยหมวดธุรกิจธนาคาร หมวดธุรกิจเงินทุนและหลักทรัพย์ และหมวดธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิต

2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของค่าเบต้าของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงิน ซึ่งประกอบด้วยหมวดธุรกิจธนาคาร หมวดธุรกิจเงินทุนและหลักทรัพย์ และหมวดธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิต

สำหรับขอบเขตการศึกษาของการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรในการศึกษา คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในหมวดอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน และการวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาค่าเบต้าของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในหมวดอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน โดยช่วงวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2558 จนถึงวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2560

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดในการวัดค่าความเสี่ยง

ประเภทของความเสี่ยงแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความเสี่ยงที่เป็นระบบ (Systematic Risk) และความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบ (Unsystematic Risk)

ความเสี่ยงที่เป็นระบบ คือ ความเสี่ยงหรือความน่าจะเป็นที่อาจเกิดวิกฤตการณ์หรือเหตุการณ์ที่เลวร้ายหรือไม่เป็นที่พึงปรารถนาของผู้ลงทุนขึ้นมาได้ การเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวนั้นผู้ลงทุนไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้แม้ว่าจะได้กระจายการลงทุนไปแล้วก็ตาม ตัวอย่างเช่น การเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ภาวะเงินเฟ้ออย่างรุนแรง ความผันผวนของอัตราดอกเบี้ยในตลาด ภัยจากการเกิดสงครามระหว่างประเทศ เป็นต้น

ความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบ คือ ความเสี่ยงที่อาจเกิดเหตุการณ์ที่เลวร้าย เป็นการเฉพาะตัวหลักทรัพย์หรือธุรกิจ มีความหลากหลายไม่เหมือนกัน แต่ละธุรกิจก็จะมีความเสี่ยงนี้แตกต่างกันไป เช่น ธุรกิจพลังงาน ก็จะมี ความเสี่ยงต่างจากธุรกิจสื่อสาร สายการบินก็จะมีความเสี่ยงแตกต่างจาก ธนาคารดังนี้ เป็นต้น โดยหลักการแล้วมีเครื่องมือหลายตัวที่ใช้วัดค่าความเสี่ยง ได้ ผู้ลงทุนอาจใช้ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการวัด ความเสี่ยงรวม (Total Risk) และใช้ค่าเบต้า (Beta) ในการวัดความเสี่ยงที่เป็น ระบบ (Reilly & Norton, 2006)

แนวคิดเรื่องค่าเบต้า

ค่าเบต้า คือ ดัชนีที่วัดค่าความเสี่ยงที่เป็นระบบ หรือความเสี่ยงตลาด (Market Risk) โดยมีสมมติฐานว่า ในการลงทุนนั้น ผู้ลงทุนได้กระจาย การลงทุนไปมากพอจนความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบได้ถูกขจัดออกไปหมดแล้ว ตามแนวคิดแบบจำลอง CAPM (Capital Asset Pricing Model)

ค่าเบต้า เป็นค่าวัดความไว (Sensitivity) หรือความผันผวนเปรียบเทียบ ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ตัวใดตัวหนึ่งในตลาด กับอัตรา ผลตอบแทนของตลาด การเปรียบเทียบนี้ทำกันในเวลาที่เหมาะสมช่วงหนึ่ง เช่น หกเดือน หรือหนึ่งปี ค่าเบต้าเป็นค่าที่ไม่คงที่ จะเปลี่ยนแปลงไป เมื่อเงื่อนไขเวลาเปลี่ยนแปลงไป

ค่าเบต้าอาจจะมีค่าเป็นบวกหรือเป็นลบก็ได้ ค่าเบต้าเป็นบวก แสดงว่า หลักทรัพย์นั้นเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกับตลาด แต่หากค่าเบต้า เป็นลบ แสดงว่าหลักทรัพย์นั้นเคลื่อนไหวไปในทิศทางตรงกันข้ามกับตลาด ซึ่งในกรณีที่ตลาดลดลง หากสามารถลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีค่าเบต้าติดลบ ก็จะทำให้เงินลงทุนไม่ติดลบไปตามทิศทางของตลาด (สันติ กิระนันท์, 2559, หน้า 84)

ค่าเบต้าของตลาดจะมีค่าเท่ากับ 1.0 เสมอ เพราะเป็นการเปรียบเทียบระหว่างตลาดกับตลาดหลักทรัพย์ใดที่มีค่าเบต้ามากกว่าตลาด คือ มากกว่า 1.0 แสดงว่ามีความไวในการปรับตัวมากกว่าตลาด นั่นก็คือ มีความเสี่ยงมากกว่าตลาด ในทางตรงกันข้ามหลักทรัพย์ใดที่มีค่าเบต้าน้อยกว่าตลาด คือ น้อยกว่า 1.0 ทรัพย์นั้นจะปรับตัวน้อยกว่าตลาด หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ มีความเสี่ยงน้อยกว่าตลาด นักลงทุนจะเสียหายจากการลงทุนน้อยกว่าตลาดในกรณีที่ตลาดลดลง

หลักทรัพย์ที่มีค่าเบต้าสูงมาก ๆ อาจเรียกได้ว่าเป็นหุ้นเก็งกำไร หรือ Speculative Stock ผู้ลงทุนที่ชอบลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูงหรืออีกนัยหนึ่ง เขาสามารถที่จะแบกรับผลขาดทุนได้มาก มักชอบที่จะลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีค่าเบต้าสูง ด้วยเหตุผลที่ว่า โอกาสที่เขาจะได้รับผลกำไรจากการลงทุนนั้นมีโอกาสสูงไปด้วย เข้าหลักที่ว่า ความเสี่ยงสูง ผลตอบแทนก็ย่อมสูง เช่นเดียวกัน (High Risk, High Return)

แนวคิดการประยุกต์ค่าเบต้าในสมการ CAPM

CAPM (Capital Asset Pricing Model) คือ ตัวแบบในการกำหนดราคาหลักทรัพย์ ผู้ลงทุนสามารถนำหลักการของ CAPM ไปประยุกต์ใช้ในการคำนวณหาอัตราผลตอบแทนที่จะได้รับจากการลงทุนในหลักทรัพย์รายตัว (หุ้นตัวเดียว) ได้ โดยใช้สมการ SML (Security Market Line) ซึ่งเป็นสมการเส้นตรงที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงกับอัตราผลตอบแทน โดยมีรูปแบบของสมการ ดังนี้

$$k_i = k_{RF} + (k_M - k_{RF})b_i$$

k_i = อัตราผลตอบแทนของหุ้น i
 k_{RF} = อัตราผลตอบแทนที่ปราศจากความเสี่ยง
 k_M = อัตราผลตอบแทนของตลาด
 b_i = ค่าเบต้าของหุ้น i

ตัวอย่าง เช่น ถ้ากำหนดให้ k_{RF} เท่ากับ 3 % k_M เท่ากับ 12% b_i เท่ากับ 2.0 k_i จะเท่ากับเท่าไร

$$\begin{aligned} k_i &= k_{RF} + (k_M - k_{RF})b_i \\ &= 3\% + (12\% - 3\%)(2.0) \\ &= 3\% + (8\%)(2.0) \\ &= 3\% + 16\% \\ &= 19\% \end{aligned}$$

หมายความว่าถ้าผู้ลงทุนจะลงทุนในหุ้น i เขาควรจะได้ผลตอบแทนจากการลงทุนไม่ต่ำกว่า 19% ถ้าหากได้ผลตอบแทนการลงทุนในหุ้น i มากกว่า 19% เช่น ปัจจุบันหุ้น i ให้อัตราผลตอบแทนที่ 23% ก็ถือได้ว่าหุ้น i เป็นหุ้นประเภท Under Value หรือ Under Price ในทางกลับกัน ถ้าอัตราผลตอบแทนที่น่าจะได้จากการลงทุนในหุ้น i ต่ำกว่า 19% เช่น อยู่ที่ 15% ก็ไม่สมควรลงทุน ในกรณีนี้หุ้น i จะถูกจัดว่าเป็นหุ้นประเภท Over Value หรือ Over Price

จากสมการ SML ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ค่าเบต้า มีบทบาทสำคัญในการค้นหามูลค่าหรือราคาหุ้นที่ผู้ลงทุนสมควรจะลงทุนได้ การได้มาหรือการคำนวณหาค่าเบต้าจึงมีความสำคัญว่าควรจะเป็นค่าที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่มีข้อสังเกตว่า ค่าเบต้า ถูกคำนวณขึ้นมาจากเหตุการณ์ในอดีต เพื่อที่จะนำมาใช้กับการคาดการณ์ราคาของหลักทรัพย์ในอนาคต และมีตัวแปรมากมายหลายตัวที่เข้ามากระทบต่อการคำนวณค่าเบต้า ผู้ลงทุนจึงไม่ควรเชื่อมั่นต่อค่าที่คำนวณได้นั้นมากจนเกินไป ควรที่จะนำปัจจัยในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพอื่น ๆ ที่น่าเชื่อถือได้มาพิจารณาก่อนที่จะตัดสินใจซื้อขายหลักทรัพย์

ทั้งนี้การใช้ CAPM และ beta อาจจะไม่ได้อผล เนื่องจากมีสัดส่วนการซื้อขายของนักลงทุนต่างประเทศที่สูงทำให้การใช้อัตราผลตอบแทนของตลาดหุ้นไทยอย่างเดียวมาคำนวณอาจจะไม่เหมาะสม นอกจากนั้น ค่าเบต้าที่หาจากข้อมูลในอดีตอาจใช้ไม่ได้เนื่องจาก beta ของแต่ละหลักทรัพย์อาจมีการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะในช่วงเวลาระยะสั้น (ไพบูลย์ เสรีวิวัฒนา, 2548, หน้า 13-14)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงของค่าเบต้าที่เกิดจากปรากฏการณ์พิเศษหรือปรากฏการณ์พิเศษตามฤดูกาล ยังมี ความขัดแย้งจากข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากงานวิจัยต่าง ๆ เช่น Brooks, Faff, and Josev (1997, pp. 563-566) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงของค่าเบต้ากับปรากฏการณ์พิเศษที่เกิดขึ้นระหว่างปี เช่น January effect ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ราคาหุ้นมักจะเพิ่มขึ้นในช่วงเดือนมกราคมของแต่ละปี การศึกษาได้ใช้ตัวอย่างศึกษาที่เกิดขึ้นในตลาดหุ้นออสเตรเลีย และพบว่า ค่าเบต้าไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงในช่วงเหตุการณ์ดังกล่าว ดังนั้น เหตุการณ์พิเศษต่าง ๆ ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงของค่าเบต้า ในขณะที่ Patton และ Verado (2009) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของค่าเบต้าของหุ้นที่จดทะเบียนในตลาด S&P 500 ในช่วงปี ค.ศ. 1995 - 2006 และได้ข้อสรุปว่า ค่าเบต้ามีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อมีข่าวข้อมูลผลประกอบการบริษัทที่เพิ่งประกาศออกมาสำหรับหุ้นที่มีขนาดใหญ่และมีมูลค่าการซื้อขายต่อวันสูง

ในขณะที่การศึกษาแบบตัดขวาง พบรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของค่าเบต้าที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับตลาดหลักทรัพย์ที่ได้ทำการศึกษา ดังเช่น Chen and Huang (2007) ได้ศึกษาความเสี่ยงที่เป็นระบบในตลาดเกิดใหม่

ได้แก่ตลาดหุ้นในประเทศมาเลเซีย เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลีและประเทศไต้หวัน โดยพบว่าตลาดที่มีความเสี่ยงที่เป็นระบบสูง ได้แก่ ตลาดหุ้นในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ตลาดที่มีความเสี่ยงที่เป็นระบบปานกลาง ได้แก่ ตลาดหุ้นในสาธารณรัฐเกาหลี ส่วนตลาดหุ้นในประเทศมาเลเซียและประเทศไต้หวันมีความเสี่ยงที่เป็นระบบค่อนข้างต่ำ สำหรับการประมาณการค่าเบต้าจากแบบจำลอง CAPM มีแนวโน้มที่จะประมาณค่าเบต้าต่ำเกินจริงในตลาดที่มีความผันผวนสูง ตรงกันข้ามกับกรณีในตลาดที่มีความผันผวนต่ำการประมาณค่าเบต้ามักจะสูงกว่าความเป็นจริง นอกจากนี้ Khalil, M. (2013) ศึกษาเกี่ยวกับค่าเบต้าของหุ้นกลุ่มอสังหาริมทรัพย์ในประเทศสวีเดน ในช่วงปี ค.ศ. 2003-2012 พบว่า การกระจายตัวของค่าเบต้าเป็นแบบไม่ปกติ โดยการเปลี่ยนแปลงของค่าเบต้ากรณีในตลาดเป็นขาขึ้น จะเปลี่ยนแปลงมากกว่ากรณีในตลาดเป็นขาลง และหุ้นแต่ละตัวในกลุ่มอสังหาริมทรัพย์จะมีค่าเบต้าที่แตกต่างกันไป

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ทำการศึกษาบริษัทจดทะเบียนในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในหมวดอุตสาหกรรมการเงิน รวม 58 บริษัท (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2560) โดยตัวอย่างที่นำมาใช้ในการศึกษา รวม 56 บริษัท ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1 ซึ่งการเลือกตัวอย่าง จะไม่รวมบริษัทในหมวดประกันภัยและประกันชีวิต ได้แก่ บริษัท บางกอกสหประกันภัย จำกัด (มหาชน) ซึ่งถูกห้ามการซื้อขาย และบริษัทที่เพิ่งเข้าตลาดหลักทรัพย์ในปี 2560 ได้แก่ บริษัท ซินเนอร์เจติก ออโต้ เพอร์ฟอร์แมนซ์ จำกัด (มหาชน)

ตารางที่ 1 จำนวนบริษัทที่นำมาใช้ในการศึกษา (จำแนกตามหมวดธุรกิจ)

หมวดธุรกิจ	จำนวนบริษัท
ธนาคาร	11
เงินทุนและหลักทรัพย์	31
ประกันภัยและประกันชีวิต	14
รวม	56

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ค่าเบต้า จากสรุปข้อสนเทศบริษัทจดทะเบียนจากข้อมูลสารสนเทศของตลาดหลักทรัพย์ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2558 ถึงวันที่ 12 เมษายน 2560 โดยมีสมมติฐานการวิจัย คือ

1. ค่าเบต้าของบริษัทจดทะเบียนจะแตกต่างกันตามประเภทหมวดธุรกิจที่บริษัทจดทะเบียนประกอบธุรกิจ

2. ค่าเบต้าของบริษัทจดทะเบียนจะแตกต่างกันไปตามช่วงเวลาที่ผ่านมา

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการทางสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวน one-factor ANOVA

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของค่าเบต้าสำหรับหุ้นสามัญ ในอุตสาหกรรมการเงิน สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ค่าเบต้าของบริษัทจดทะเบียนแตกต่างกันตามประเภทของหมวดธุรกิจที่บริษัทจดทะเบียนประกอบธุรกิจ จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการทดสอบค่าความแปรปรวนของค่าเบต้า จำแนกตามหมวดธุรกิจ พบว่า ค่าเบต้า

มีค่า Sig. เท่ากับ 0.054 แสดงว่าค่าความแปรปรวนประชากรทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 แสดงค่าความแปรปรวนของค่าเบต้า (จำแนกตามหมวดธุรกิจ)

n = 168

ค่าเบต้า (จำแนกตามหมวดธุรกิจ)	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
ค่าเบต้า	2.966	2	165	0.054

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

และจากตารางที่ 3 เมื่อได้พิจารณาค่าสถิติทดสอบ F พบว่ามีอย่างน้อย 1 คู่จากทั้งหมด 3 หมวดธุรกิจที่มีค่าเฉลี่ยเบต้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของค่าเบต้าระหว่างหมวดธุรกิจที่ต่างกัน

หมวดธุรกิจ	จำนวน	\bar{X}	S.D.	F	P
ธนาคาร	33	.9715	.2895	16.74	.000*
เงินทุนและหลักทรัพย์	93	.8682	.4652		
ประกันภัยและประกันชีวิต	42	.4674	.4164		
รวม	168	.7883	.4625		

*P < .05

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของหมวดธุรกิจต่าง ๆ ตามตารางที่ 4 พบว่า ค่าเบต้าของหมวดธุรกิจธนาคาร มีค่าสูงกว่าค่าเบต้าของหมวดประกันภัยและประกันชีวิตเท่ากับ 0.5041 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่าเบต้าของหมวดธุรกิจเงินทุนและหลักทรัพย์มีสูงกว่าค่าเบต้าของหมวดประกันภัยและประกันชีวิตเท่ากับ 0.4008 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเบต้าระหว่างหมวดธุรกิจที่แตกต่างกัน

หมวดธุรกิจ	ธนาคาร	เงินทุนและ หลักทรัพย์	ประกันภัย และประกันชีวิต
ธนาคาร	-	.1033	.5041*
เงินทุนและหลักทรัพย์		-	.4008*
ประกันภัยและประกันชีวิต			-

*P < .05

2. ค่าเบต้าของบริษัทจดทะเบียนไม่ได้เปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการทดสอบค่าความแปรปรวนของค่าเบต้า จำแนกตามปี พบว่า ค่าเบต้า มีค่า Sig. เท่ากับ 0.054 แสดงว่าค่าความแปรปรวนประชากรทั้ง 2 กลุ่ม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 แสดงค่าความแปรปรวนของค่าเบต้า (จำแนกตามปี)

n = 168

ค่าเบต้า (จำแนกตามปี)	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
ค่าเบต้า	2.712	2	165	0.069

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

และเมื่อได้พิจารณาค่าสถิติทดสอบ F ตามตารางที่ 6 ไม่พบว่า ค่าเฉลี่ย เบต้าในช่วงปี 2558 จนถึงเดือนเมษายน 2560 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ยของค่าเบต้าในช่วงปีที่ต่างกัน

ปี	จำนวน	\bar{X}	S.D.	F	P
2558	56	.8325	.5240	1.16	.316
2559	56	.7193	.3908		
Year-to-date	56	.8389	.4780		
รวม	168	.7969	.4680		

*P < .05

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงของค่าเบต้าของหุ้นสามัญ ในอุตสาหกรรมการเงิน อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ค่าเบต้าของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงิน ในภาพรวม เท่ากับ .7883 โดยหมวดธุรกิจธนาคาร มีค่าเบต้าสูงสุดที่ .9715 รองลงมา ได้แก่ หมวดธุรกิจเงินทุนและหลักทรัพย์ และหมวดธุรกิจประกันภัย และประกันชีวิต เท่ากับ .8682 และ.4674 ดังนั้น หุ้นสามัญในกลุ่มอุตสาหกรรม การเงินถือว่ามีความเสี่ยงที่ต่ำกว่าตลาดหุ้นในภาพรวม (ต่ำกว่า 1) นักลงทุน ที่ยอมรับความเสี่ยงได้ต่ำ จึงควรพิจารณาเลือกลงทุนในหุ้นในหมวดธุรกิจ

ประกันภัยและประกันชีวิต และพิจารณาลงทุนในหมวดธุรกิจเงินทุนและหลักทรัพย์ และหมวดธนาคารพาณิชย์ที่สามารถยอมรับความเสี่ยงที่เพิ่มสูงขึ้นได้

สำหรับนักลงทุนที่ใช้กลยุทธ์เชิงรุกหรือใช้แนวทางการลงทุนโดยการหาจังหวะในการเข้าซื้อขายหลักทรัพย์บ่อยครั้ง เมื่อตลาดหุ้นเป็นขาขึ้นหรือแนวโน้มขึ้นมากกว่าลง นักลงทุนก็ควรจะพิจารณาเลือกลงทุนในหุ้นในหมวดธุรกิจธนาคาร หมวดธุรกิจเงินทุนและหลักทรัพย์ และหมวดธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิตตามลำดับ เพื่อเพิ่มอัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับ แต่ในกรณีที่ตลาดหุ้นเป็นขาลงหรือมีแนวโน้มที่จะลดลงมากกว่าที่จะขึ้น นักลงทุนก็ควรจะพิจารณาเลือกลงทุนในหุ้นในหมวดธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิต หมวดธุรกิจเงินทุนและหลักทรัพย์และหมวดธุรกิจธนาคารเพื่อจำกัดความเสี่ยงในการลงทุน

2. ค่าเบต้าของบริษัทจดทะเบียนไม่ได้เปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mollik & Bepari (2010) ซึ่งพบว่าค่าเบต้าที่ในช่วงระยะเวลา 3 ปี เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเบต้าที่ในช่วงระยะเวลา 4 ปี และช่วงระยะเวลา 8 ปี ไม่ได้มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Weinraub & Kuhlman (1994) พบว่า หุ้นที่มีค่าเบต้าต่ำจะมีการเปลี่ยนแปลงของค่าเบต้าที่ไม่มากนัก

นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงปัจจัยพื้นฐาน โดยเฉพาะจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ. 2558 - ไตรมาสแรกของปี 2560 ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมที่จะส่งต่อราคาหลักทรัพย์ หรือส่งผลกระทบต่อปัจจัยที่อิทธิพลต่อราคาหลักทรัพย์ อันได้แก่ กระแสเงินในอนาคตของบริษัทและต้นทุนทางการเงินของบริษัท โดยเศรษฐกิจไทยมีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนัก โดยขยายตัวจากร้อยละ 2.9 ในปี 2558 เพิ่มขึ้นเป็นขยายตัวร้อยละ 3.2 ในปี 2559 (สำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560ก) และการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยในไตรมาสแรกของปี 2560 ขยายตัวร้อยละ 3.3 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560ข) จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ค่าเบต้าของหุ้นในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินในช่วงเวลาที่ศึกษาซึ่งมีค่าเบต้าที่ต่ำประกอบกับการที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางปัจจัยพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ ทำให้ค่าเบต้าไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้น นักลงทุนที่มีการกำหนดนโยบายการลงทุน ระบุเป้าหมายการลงทุนและระดับความเสี่ยงที่นักลงทุนยอมรับได้ รวมถึงข้อจำกัดในการลงทุนอื่น ๆ ตามความเหมาะสมสำหรับนักลงทุนแต่ละรายแล้ว ก็สามารถสร้างกลุ่มหลักทรัพย์ และลงทุนตามนโยบายการลงทุนที่ได้วางไว้ โดยติดตามศึกษาสถานการณ์และแนวโน้มในอนาคตต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของค่าเบต้าเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ นักลงทุนสามารถกำหนดกลยุทธ์การลงทุนและสร้างกลุ่มหลักทรัพย์ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่า ค่าเบต้าของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงินมีค่าเบต้าน้อยกว่าค่าเบต้าของตลาด ดังนั้น นักลงทุนที่ต้องการอัตราผลตอบแทนมากกว่าตลาดจึงควรพิจารณาลงทุนในหลักทรัพย์อื่น ๆ ประกอบด้วย พร้อม ๆ กับการลงทุนในหุ้นที่อยู่ในอุตสาหกรรมการเงิน เพื่อลดความเสี่ยงควบคู่กันไป

การลงทุนแบบซื้อและถือลงทุน (Buy and Hold) หรือใช้กลยุทธ์เชิงรับได้ เหมาะสำหรับกรณีที่มีค่าเบต้าไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากเท่าไร แต่ทั้งนี้ นักลงทุนก็ควรจะต้องติดตามผลการลงทุนให้ไปตามนโยบายที่ได้กำหนด เมื่อมีสภาพ

แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ตลาดการเงิน หรือสภาพเศรษฐกิจ เปลี่ยนแปลงไปจากที่ได้วิเคราะห์หรือประเมินไว้ ก็อาจจำเป็นต้องปรับนโยบายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาที่ครอบคลุมถึงอุตสาหกรรมอื่น ๆ และหมวดธุรกิจอื่น ๆ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือครอบคลุมไปที่ตลาดหลักทรัพย์อื่น ๆ ในต่างประเทศ โดยเฉพาะตลาดเกิดใหม่ (Emerging market) ในภูมิภาคที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทย เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของนักลงทุนสำหรับการเลือกลงทุน เนื่องจากนักลงทุนมีหลากหลายประเภทและมีความสามารถในการยอมรับความเสี่ยงที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ การทำวิจัยควรมีการเปรียบเทียบช่วงเวลาการศึกษาที่แตกต่างกัน ทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของค่าเบต้าในแต่ละช่วงเวลาให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2560ก). *สรุปข้อมูลเสนอเทศบริษัทจดทะเบียน*. วันที่ค้นข้อมูล 13 เมษายน 2560, เข้าถึงได้จาก <https://www.set.or.th/set/companysummary.do>
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2560ข). *สรุปสถิติสำคัญตลาดหลักทรัพย์*. วันที่ค้นข้อมูล 13 เมษายน 2560, เข้าถึงได้จาก https://www.set.or.th/th/market/market_statistics.html
- ไพบูลย์ เสรีวิวัฒนา. (2548). CAPM และ BETA และการนำมาใช้ในเมือ่งไทย. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*. 1(ฉบับพิเศษ), 1-22.
- สันติ กิระนนันท์. (2559). *สันติ ชวนคุย ตลาดทุนยุคใหม่: ปรืบทของตลาดทุนประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560ก). *ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่ 4/2559 และแนวโน้มปี 2559-2560*. วันที่ค้นข้อมูล 24 สิงหาคม 2560, เข้าถึงได้จาก http://www.nesdb.go.th/article_attach/Economic%20Report%20Q4-2559TH.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560ข). *เศรษฐกิจไทยไตรมาสแรกของปี 2560 และแนวโน้มปี 2560*. วันที่ค้นข้อมูล 24 สิงหาคม 2560, เข้าถึงได้จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6670&filename=index
- Brooks, R. D., Faff, R. W. & Josev, T. (1997). Beta Stability and Monthly Seasonal Effects: Evidence from the Australian Capital Market. *Applied Economics Letter*. 4(9), 563-566.

- Chen, S. & Huang, N. (2007). Estimates of the ICAPM With Regime-Switching Betas: Evidence From Four Pacific Rim Economies. *Applied Financial Economics*. 17(4), 313-327.
- Khalil, M. (2013). *Exploring Beta's Changing Behavior of Swedish Real Estate Stocks*. Retrieved March 25, 2016, from <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:656578/FULLTEXT01.pdf>
- Mollik, A. T. & Bepari M. K. (2010). Instability of Stock Beta in Dhaka Stock Exchange. *Bangladesh Managerial Finance*. 36(10), 886-902.
- Patton, A. J & Verardo, M. (2009). *Does Beta Move With News? Systematic Risk and Firm-Specific information Flows*. Retrieved March 31, 2016, from <http://eprints.lse.ac.uk/24421/1/dp630.pdf>
- Reilly F. K. & Norton E. A. (2006). *Investments* (7th ed.). Singapore: Thomson South-Western.
- Weinraub, H. J. & Kuhlman, B. R. (1994). The Effect of Common Stock Beta Variability on the Variability of the Portfolio Beta. *Journal of Financial and Strategic Decisions*, 7(2), 79-84.

Chapter

20

ผลกระทบของเทศกาลที่มีต่อ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย

Impact of Events and Festivals on Thailand's Tourism Industry

กิตติ ประทีปนาฏศิริ (Kiti Pratipnatsiri)*
ธัญย์พัทธ์ ไคร้วานิช (Tanpat Kraiwanit)**

-
- * นักศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต
Master of Economics Program Faculty of Economics, Rangsit University
- ** ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
Ph.D., Faculty of Economics, Rangsit University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเรื่องผลกระทบของเทศกาลที่มีต่อการท่องเที่ยวภายในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว โดยการวิจัยนี้ได้มีการเก็บข้อมูลการสำรวจและรวบรวม โดยใช้การตอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้นบนพื้นฐานของการทบทวนเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีผู้ร่วมตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน โดยการสุ่มแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) และทำการประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคำนวณทางสถิติทำการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบสถิติ Chi-square ทดสอบปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ อายุ สถานภาพ รายได้ สถานที่ท่องเที่ยวที่ชื่นชอบ ลักษณะการเดินทาง ผู้ร่วมเดินทาง รูปแบบการเดินทาง การจองที่พัก และประเภทร้านอาหารที่ชื่นชอบ หลังจากนั้นจำแนกค่าใช้จ่ายของการเดินทางตามประเภทรายจ่าย ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวต่างกัน คือ ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับที่พัก อาหาร ของที่ระลึก และความบันเทิง โดยพบว่า ปัจจัย 4 ประเภทที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ กับเดินทางท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลของประเทศไทย คือ ระยะเวลาของการท่องเที่ยว ค่าเดินทาง ค่าของที่ระลึก และค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง

ดังนั้น จึงแนะนำให้ภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือกันสร้างกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้มีการใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล สนับสนุนให้มีการพัฒนาเกี่ยวกับของที่ระลึกของท่องเที่ยว และกระตุ้นให้ชุมชนร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายมากขึ้นในช่วงเทศกาล ดังนั้น แนะนำให้รัฐบาลและเอกชนควรร่วมมือกันเพื่ออำนวยความสะดวกการเดินทางในช่วงเทศกาล ซึ่งมีปัญหาในทุก ๆ เทศกาล สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวของที่ระลึก และกระตุ้นให้ชุมชนผลิต จัดระเบียบ สร้างความหลากหลายมากขึ้นของกิจกรรมการท่องเที่ยว อันจะส่งผลต่อการขยายตัว

การจ้างงานในชุมชน และต่อสังคม และประเทศชาติในที่สุด

คำสำคัญ: อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว/ ผลกระทบ/ เทศกาลในประเทศไทย

Abstract

This research examines travel within Thailand with particular emphasis on the conditions and the potential of the tourism industry in Thailand. The data utilized was collected through a study of tourism and festivals in Thailand. The objective was to enhance the understanding of the factors affecting tourist travel during the Thailand festival, the cost of travel and the impact of the festival on Thailand's tourism industry. Survey data were collected through responses to a questionnaire designed on the basis of a review of documentation on related research. 400 samples responded to the questionnaire by convenience sampling technique. The data were processed by using a statistical program to calculate frequency values, percentages, and results from regression exercises conducted to classified data and determine the factors influencing tourist visits during the festival. Next, the hypotheses were tested using the Chi-square statistics. The following were the factors identified: age, status, income, and favorite place to travel, the manner of traveling, traveler's companion, travel transportation, booking accommodation, and the favorite type of restaurants. After classifying the costs of travel by category of expenditure, it was found that tourist

expenditures on travel were essentially the same, but there were significant differences with respect to the costs associated with accommodation, food, souvenirs, and entertainment. Four factors have correlated significantly with tourist travel during the festival of Thailand: duration of visit, transportation cost, souvenir cost, and entertainment cost. Hence, it is recommended that the government and the private sector should collaborate to reduce the cost of transportation during the festival, support the development of tourist souvenir, and urge the community to produce to organize greater variety of tourism activities during the festival.

Keywords: Tourism Industry/ Impacts/ Festival on Thailand

Background and significance of the problems

Following several crises including the volatility of oil prices on the world market witnessed over the past decade the world economy has slowdown significantly. The great recession impacted tourism business in particular and the search for solutions is still on. The impact of these developments has been different in different countries. For instance, in Thailand, tourism plays a major role in determining the country's economy given the revenue it generates. The industry also contributes to other related businesses such as hotels, restaurants, souvenirs, and transportation, which significantly contribute to overall

employment and distribution of income to local communities. Further, tourism brings in foreign currency of the order of several thousand million baht. Thus, tourism industry employs more than two million people, equivalent to 6-7 percent of total labor employment (Ministry of Tourism and Sports, 2016, p. 5) as well as the distribution of income to rural areas. The foreign currency thus attracted helps offset the country's trade deficit in a period the merchandise exports of Thailand are expected to fall as a consequence of the slowdown in the global economy.

In view of the economic situation described above, it is not clear which direction the tourism industry will take in the near future. What is clear is that some decisive action is needed. To facilitate the determination of the actions needed, this paper seeks to enhance our understanding of the factors presently affecting the growth of Thailand's tourism industry.

The Theory

Theory of Demand Tourism

Kanpoil, Sawitee (2003, pp. 10-15) defined tourism demand as the need of tourists to travel to tourist destinations and by attractive products. For tourist demand to manifest, tourists will need to have the ability and willingness to purchase goods and services within their travel period.

Theory of Supply Tourism

The supply side of tourism is a response to the demand of tourism consumption which refers to the amount tour operators can sell within a specified period at a certain level of rates charged. If the prices of service and travel decrease, the number of tourism operators decrease. Likewise, if the cost of the trip increases, the volume of business travel services will be decreased. For example, Chiang Mai, a travel agent operating from Bangkok, usually charges 2000 baht per group. Now, if tour companies want the services to be sold to 100 tourists, the agent can reduce the cost to, say, 1500 baht. Moreover, as the rates increase, the company in question makes more profit. Figure 1 shows that the supply line of the tour leads up to the left.

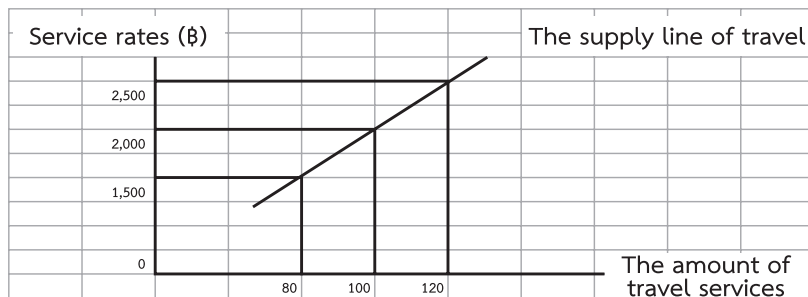

Figure 1 shows the supply of travel Kanpoil, S. (2003, pp.10-15)

New Year festival

Travel market is an important market of Thailand that makes a huge income to the country because Thailand has huge potential and rich resources. In addition, tourism from causing further business growing up and affects the development of both the economy and society as a whole. Especially during the holiday season, both the public and private individuals who have regular work routine almost whole week took a little rest which makes tourism and related businesses will be more energetic more than regular intervals. At the present, the current government, both central and local authorities including the private sector, were featured in a tourism campaign to attract tourists traveling in their area increases (Kasikorn Research Center, 2015).

Kasikorn Research Center conducted a survey of Bangkok people spent the New Year's holiday. Because this market plays a key role of purchasing power overall than any other region of the country. To reflect the trend of people traveling during New Year causes widespread of spending money to related businesses according to various tourist attractions since the year 2012 to 2015.

Although Thailand has affected many problems as flood, political issues but tourism is also increasing steadily. But most of them also cautious about the charges associated with the New Year. Some tourists began to leave the country in a long distance,

and not the main tourist districts. The change travel plans to other districts. The entrepreneur related businesses in secondary cities were also quite a lot. This is in line with government policy desired density distribution of the province’s main tourist attractions; Deputy to Provincial Tourism is an economic activity that can generate income for the local people directly .Made in recent years, has developed a new tourist attraction in the area as the natural attractions that have been developed as a tourist attraction as Agro - tourism and man-made attractions (man-made Products) water park, amusement park adds new options to the tourists, making these attractions to them much and the government’s policy to promote and develop tourism community to the distribution of income to the local. There are so many attractions in indirect competition

Table 1 Expenses of travel in Thailand

Expenses	2013	2014	2015
The expected growth%	12.9	8.1	12.4
Total spending (million baht).	5,800	11,120	25,000
Long Weekend	4	5	7

Refer: Kasikorn Research Center December 28, 2015

The survey data can be reasonably concluded that the economic growth of Thailand. Shopping And business travel turnover costs can result in businesses increasing every year. Even during the long holidays, more people will travel in the country and abroad as well.

Methodology

Our study often tourism industry in Thailand utilized two categories of data 1) primary data, which is derived from data collected via 400 responses by convenience technique sampling to a randomly distributed questionnaire, and 2) secondary data derived from the information contained relevant literature.

Inferential statistics obtained from tests such as Chi-square and Binary Logistic Regression (Barros and Hirakata, 2003, p. 16), which is suitable for prediction of dummy dependent variable as

$$P = \frac{1}{1 + e^{-z}}$$

The model used was $P = \frac{1}{1 + e^{-z}}$, where P was the probability that tourist's choose visit during festivals or special events and regular time.

Research Result

The analyses of the factors that make tourists choose to travel during festivals or special events.

It was found that the factors that make travelers want to travel during festivals or special events include sex, age, status, education, job, income, favorite place to travel, the primary purpose of visit, the manner of traveling, traveler’s companion, travel transportation, booking accommodation, overnight accommodation and the favorite kind of restaurants. The dependent variable was the interval between tourist visits: “regular time” was represented by 0 while travel during “festivals” and “special events” was represented by 1 (Table 2)

Table 2 Dependent variable (time period choice for travel)

Travel time	Value	Frequency	Percentage
Regular time	0	249	62.2
Festivals and special events	1	151	37.8
Total		400	100.0

Data were analyzed using a computer program capable of determining the Pearson Chi-Square value for each variable, examine the correlation between the independent variable and dependent variable and, finally, discard variables with no significant correlation. Next, the data subject to a multivariate analysis technique called the Binary Logistic Regression analysis.

Each value of Pearson Chi-Square given a score based on the importance of the variables; specifically, the weight for each variable was set equal to the corresponding value of Pearson Chi-Square. Only significant variables included: age, status, income, favorite place to travel, the manner of traveling, traveler’s companion, travel transportation, booking accommodation, and favorite kind of restaurants (see Table 3). Gender, education, job, the main purpose of the visit and overnight accommodation not include because of no significance. The weights average so that the total weight was 100%.

Table 3 Scores based on the significance levels of the variables and then averaged so that the total weight became 100%

No.	Variable	Pearson Chi-Square	Score
1	Age	22.241	11.70
2	Status	16.363	8.61
3	Income	20.327	10.69
4	Favorite place to travel	31.536	16.59
5	The manner of traveling	13.393	7.05
6	Traveler’s companion	26.638	14.01
7	Travel transportation	26.035	13.70
8	Booking accommodation	20.442	10.75
9	Favorite kind of restaurants	13.118	6.90
	Total	190.093	100.00

Table 3 shows the taking all the variables into consideration and then determining the score for each variable, it found that the ratio of tourists traveling during festivals or special events to multiply with the highest score assigned to each variable as shown in Table 4

Table 4 Weights associated with variables for a given range of travel

Variable	Proportion	Score
Age (Full Score)		
Less than 20 years	49.50%	5.79
Between 21 - 30 years	31.90%	3.73
Between 31 - 40 years	30.80%	3.60
Between 41 - 50 years	32.80%	3.84
Between 51 - 60 years	47.50%	5.56
Status (Full Score)		
Single	36.60%	3.15
Married	35.50%	3.06
Divorced or Widowed	70.60%	6.08
Income (FullScore)		
Less than 10,000 baht per month	24.20%	2.59
10,001 - 20,000 baht per month	52.80%	5.65
20,001 - 30,000 baht per month	35.20%	3.76
30,001 - 40,000 baht per month	16.20%	1.73
40,001 - 50,000 baht per month	40.70%	4.35
More than 50,000 baht per month	37.20%	3.98

Variable	Proportion	Score
Favorite place to travel (Full Score)		
Historical and cultural attraction	22.90%	3.80
Natural attraction	43.80%	7.27
Recreational attraction	44.90%	7.45
The manner of traveling (Full Score)		
Manage your own travel	36.10%	2.54
Travel agent	61.50%	4.33
Traveler's companion (Full Score)		
Alone	21.80%	3.05
Family	40.30%	5.65
Friends/ lover	37.40%	5.24
Group tour	77.80%	10.90
Others	0.00%	0.00
Travel transportation (Full Score)		
Private car	34.80%	4.77
Bus/ Train	49.00%	6.71
Airplane	29.60%	4.05
Car hire	62.10%	8.51
Others	0.00%	0.00
Booking accommodation (Full Score)		
Walk in	38.90%	4.18
Book directly with the hotel	45.70%	4.91
Booking agent	25.70%	2.76
Favorite kind of restaurants (Full Score)		
The restaurant in the hotel or accommodation	50.70%	3.50
Local restaurants	34.70%	2.39
International brand Restaurant	35.70%	2.46

Table 5 shows the results from the Logistic Regression Analysis based on the Binary Logit Model (the data included the weight scores).

Table 5 Results from multivariate analysis

Variable	Symbol	Coefficient	Sig.
Constant	-	-11.365	.000
Age	X ₁	.173	.049
Status	X ₂	.329	.017
Income	X ₃	.202	.004
Favorite place to travel	X ₄	.269	.000
The manner of traveling	X ₅	.707	.001
Traveler’s companion	X ₆	.253	.001
Travel transportation	X ₇	.182	.009
Booking accommodation	X ₈	.307	.007
Favorite kind of restaurants	X ₉	.392	.033

$$Y = -11.365 + 0.173 (X_1) + 0.329 (X_2) + 0.202 (X_3) + 0.269 (X_4) + 0.707 (X_5) + 0.253 (X_6) + 0.182 (X_7) + 0.307 (X_8) + 0.392 (X_9)$$

It is seen from the model that ‘manner of traveling’ was the most important variable; it exhibited the highest coefficient (0.707), followed by ‘favorite kind of restaurants’ (0.392) and then ‘status’ (0.329).

Back Testing

Attention then shifted to testing the actual values with the forecast values model. This involved Back Testing at the cut value at various levels (between 0-1), which is the cut value is value of the decided to select travel during the festival or special event. A forecast value smaller than the cut value indicated that the tourists had not traveled during festivals or special events (i.e., they chose to travel at regular time travels) while a value larger than or equal to the cut value indicated that the tourists had preferred to travel during the festival or special events. Table 6 shows the results.

Table 6 Back testing results

Cut Value	Forecast	Regular time	Festival	% Correct	Total
	Actual value				
0.30	Regular time	132	117	53.0%	400
	Festival	35	116	76.8%	62.0%
0.35	Regular time	149	100	59.8%	400
	Festival	39	112	74.2%	65.3%
0.40	Regular time	162	87	65.1%	400
	Festival	50	101	66.9%	65.8%
0.45	Regular time	180	69	72.3%	400
	Festival	63	88	58.3%	67.0%
0.50	Regular time	207	42	83.1%	400
	Festival	80	71	47.0%	69.5%

The back testing results indicate that the factors affecting tourist choice of travel during festivals or special events with the best available a cut value of 0.50 which from the table no.5, it can see that this model calculates the probability correctly 69.5%. That means the cut value 0.50 can calculate the probability of both travelers choose out at regular time and travel during the festival.

Analysis of the impact of festivals and special events

Table 7 shows the results of our analysis of the impact of festivals and special events on Thailand’s tourism industry by comparing the cost of travel between the cost of the trip at the regular time and the cost of the travel during the festival that cost increase, the same, or decrease.

Table 7 Comparison of cost of travel during festivals or special events with that during regular times

The cost of travel during the festival	Compare with the regular time		
	Decrease	The same	Increase
Accommodation cost	76 (19.0%)	219 (54.8%)	105 (26.3%)
Transportation cost	82 (20.5%)	258 (64.5%)	60 (15.0%)
Food cost	84 (21.0%)	217 (54.3%)	99 (24.8%)
Souvenirs cost	72 (18.0%)	238 (59.5%)	90 (22.5%)
Entertainment cost	75 (18.8%)	226 (56.5%)	99 (24.8%)

We find from Table 7 that most tourists still had to spend money to travel the same amount. Proportionally, expenditures on accommodation, food cost, souvenirs cost, and entertainment costs are higher than the cost of journey.

The next test to conduct was checking the independence of two populations using Chi-square test to determine the relative impact of festivals and special events. The independent variable in this context was the period travel as determined by the multivariate analysis at a cut value equaling 0.50. The dependent variables consisted of the number of nights spent per visit, the frequency of travel, and the cost of travel include accommodation cost, transportation cost, food cost, souvenirs cost and entertainment cost. Table 7 shows the results.

Table 8 Numbers of nights per visit

Nights per visit	Time travel				Chi-Square	Sig.
	Regular time		Festival			
1 - 2nights per time	150	53.4%	131	46.6%	7.893	0.019
3 - 4nights per time	50	48.5%	53	51.5%		
5 nights per time	12	75.0%	4	25.0%		

We see from Table 8 that the Time of Travel does influence the period of stay per visit (statistically significant at the 0.05 level with the Chi-Square value equal to 7.893). During festival times, the period is 3-4 nights longer than that during regular times.

Table 9 Time of Travel affects frequency of travel

Frequency of Travel	Time travel				Chi-Square	Sig.
	Regular time		Festival			
1 - 2 times per year	87	50.3%	86	49.7%	5.091	0.165
3 - 4 times per year	75	52.1%	69	47.9%		
5 - 6 times per year	26	57.8%	19	42.2%		
7 times per year or more	24	63.2%	14	36.8%		

From Table 9 found that there was no relationship between the period and frequency of travel.

Table 10 Time of Travel affects accommodation cost

Accommodation cost	Time travel				Chi-Square	Sig.
	Regular time		Festival			
Decreased	40	52.6%	36	47.4%	1.212	0.546
The same	113	51.6%	106	48.4%		
Increased	59	56.2%	46	43.8%		

Note from the Table 10 that period of the visit did not depend on accommodation cost (statistically significant at the 0.05 level at the Chi-Square equaling 1.212) and that the time and accommodation cost had no relationship (irrespective of whether increasing or decreasing).

Table 11 Relationship between Time of Travel and transportation cost

Transportation cost	Time travel				Chi-Square	Sig.
	Regular time		Festival			
Decreased	43	52.4%	39	47.6%	0.763	0.683
The same	135	52.3%	123	47.7%		
Increased	34	56.7%	26	43.3%		

Table 11 found shows that the Time of Travel did not depend on transportation cost (statistically significant at the 0.05 level at Chi-Square equaling). The indicates that the period and transportation costs were unrelated.

Table 12 Relationship between Time of Travel and food cost

Food cost	Time travel				Chi-Square	Sig.
	Regular time		Festival			
Decreased	42	50.0%	42	50.0%	20.072	0.000
The same	135	62.2%	82	37.8%		
Increased	35	35.4%	64	64.6%		

From Table 12 found that the period is affected by the food cost; statistically significant at the 0.05 level at the Chi-Square was 20.027 shows that during the festival tend to spend more on food.

Table 13 Relationship between Time of Travel and souvenir costs

Souvenirs cost	Time travel				Chi-Square	Sig.
	Regular time		Festival			
Decreased	44	61.1%	28	38.9%	14.536	0.001
The same	136	57.1%	102	42.9%		
Increased	32	35.6%	58	64.4%		

Table 13 shows that the period does affect the cost of souvenirs cost (statistically significant at the 0.05 level at the Chi-Square equaling 14.536), which confirms that visitors during tend to spend more on souvenirs during festivals and special events.

Table 14 Relationship between Time of Travel and entertainment cost

Entertainment cost	Time travel				Chi-Square	Sig.
	Regular time		Festival			
Decreased	35	46.7%	40	53.3%	14.462	0.001
The same	138	61.1%	88	38.9%		
Increased	39	39.4%	60	60.6%		

Finally, we note from Table 14 found that the Time of Travel is affected by the cost of entertainment (statistically significant at the 0.05 level at the Chi-Square equaled 14.462), which confirms that visitors tend to spend more on entertainment during the festival times and special events.

Conclusions

The expenditure include accommodation cost, transportation costs, food cost, souvenirs cost and entertainment cost to compare changes in spending when traveling during the festival, it found that the travel expense for most tourists were substantially similar. The following factors accounted for more than 50% of expenditure: accommodation costs (54.8%), transportation costs (64.5%), food costs (54.3%), souvenir costs (59.5%), and entertainment costs (56.5%).

By comparing the proportion of tourists who had experienced lower travel costs and increased classified by the type of expenditure, it found that the proportions of expenditure for travel increased rather than decreased for four types of costs: accommodation costs increased 26.3% while they decreased 19.0%, food costs increased 24.8% while they decreased 21.1%, souvenir cost increased 22.5% while they decreased 18.0%, and entertainment costs increased 24.8% while they decreased 18.8%. By contrast, the proportion of expenditure for tourism decreased rather than increased only with respect to transportation costs; they decreased 20.5% while they increased 15.0%.

From an analysis of the factors that affecting tourist travel during the Thailand festival, it has been found that the independent variables correlated well with nine variables: age (X1), status (X2), income (X3), favorite place to travel (X4), the manner of traveling (X5), companion (X6) travel transportation (X7), booking accommodation (X8), and the favored kinds of restaurants (X9). Results from a Binary Logistic Regression model indicated that tourists do prefer to visit during festival periods rather than at the regular time. The cut value 0.5 resulted in predicting the proportion (69.5%) of tourists choosing to visit at the regular time.

Influence of cost of travel during the Thailand Festival

Overall, we can conclude that during the Thailand festival too, most tourists still spend at virtually the same level for travel. However, some tourists experienced increased costs of accommodation, food, souvenirs, and entertainment.

The cause of some tourists spends money for tourism per person during the festival less than at regular time because of during the festival there is integration with friends or relatives for travel. There is cause the burden of expenditure making the spending for tourism per person decline, but overall there will be increased spending because there are an increasing number of tourists than the regular time.

In conclusion, the festival will result in the tourist will stay overnight per visit more due to the extended period during the festival making the tourism have more free time to travel. The expenditure found during a festival resulted in costs of travel,

souvenir cost, and entertainment cost higher due to that during the festival, the number of tourists visiting increased travel cost in some form, such as travel by plane and car rental to raise prices by supply and demand. The souvenir cost will increase because travel in a festival is exclusive travel, the purchase souvenir is increasing. The entertainment cost growth in festival due to the attraction often have various activities that is not in usual time, and these events can attract tourists to join so the entertainment costs are rising.

Suggestions for tourism-related businesses and Thailand's government

1. This research has found that the festival is affecting the transportation cost of travel. The suggestions that government should stimulate tourism in collaboration with the private sector it a view to reducing the cost of transportation during the festival; including the expenses of travel by airplane.

2. This research has found that souvenir costs affect the proportion of tourists visiting during festival times. The recommended that the government should support the development of different kind's tourist souvenirs such as key chains, watches, mug, T-shirt, and so on; the souvenirs could highlight tourist attractions. The government could support people in the community to design and produce new souvenirs. That way, the community will also make money

References

- Barros, A. J. & Hirakata, V. N. (2003). *Alternatives for logistic regression in cross-sectional studies: an empirical comparison of models that directly estimate the prevalence ratio*. London: BMC Medical Research Methodology.
- Chandawanich, S. (2006). *Qualitative research methods*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Chumsay, T. & Promyothi, Y. (1984). *Primary role of tourism*. Bangkok: Thaiwatanapanich.
- Division dissemination of knowledge on tourism. Tourism Authority of Thailand. (2007). *Seminars to brief document. Share experiences in tourism: Thailand Tourism Festival 7-8 June 2007*. Bangkok: Exhibition and Convention Centre, IMPACT Muang Thong Thani.
- Fiscal Policy. (2008). Office Office macroeconomic policies. *Economic Report*, No. 25/2008.
- Hongkraileart, P. (2005). Strategic Planning. *Damrongrachanupab journal*. 5(15), 25 - 35.
- Kanpoil, S. (2003). *Factors affecting domestic tourism of Thailand tourists*. Master of Economics, Department of Economics. Chiang Mai University, Chiang Mai.

Kasikorn Research Center. (2015). *Expenses of Thai People during New Year Festival*, year 21 No. 2689 December 28, 2015.

Ministry of Tourism and Sports. *The National Tourism Development Plan 2012-2016*. Retrieved October 10, 2015, from http://www.tica.or.th/images/plan_tourism2555-2559/2555-2559.pdf

Ministry of Public Health. (2009). *Thailand champion in consecutive playoff champion Six years in Sweden*. Retrieved June 24, 2016, from <http://www.mfa.go.th>

Office of the National Economic and Social Development Board. (2007). *Development Strategy Explore Thailand Tourism in the 10th, 2007-2011*. Bangkok: Sahamit Printing & Publications. Co., Ltd.

Office of National Economic and Social Development Board. (2008). *National Economic and Social Development Plan 10 (2007-2012)*. Bangkok: Supervisory. Department of Teacher Education.

Office of Tourism. (n.d.). Development Ministry of Tourism and Sports. In *Tourism Statistics in Thailand 1998-2007*. Bangkok: Office of Tourism Development

Patharanakul, P. (2003). *Strategy management and adjustment of the organization in crisis*. Bangkok: Public Administration. NIDA.

Prachyaphrud, T. (1996). *Leadership and the public*. Nonthaburi: Sukhothaithammathirat University.

Rojnutma, N. (1999). *Factors determining the demand for domestic tourism of Bangkok*. Economics Master's thesis, Chulalongkorn University, Bangkok.

Santiwong, T. (1997). *Consumer behavior marketing*. Bangkok: Thaiwatanapanich.

Stabundamrongrachanupab. (1999). *The participation of local communities in the management of ecotourism*. Bangkok: n.p.

Tangjitpattana, B. (1999). *The development of sustainable tourism*. Bangkok: Bangkok Academic Center Tourism Authority of Thailand.

The Engine Room of Continuous Improvement. (2006). *Regression Analysis*. Retrieved June 24, 2016, from <https://www.moresteam.com/toolbox/regression-analysis.cfm>

Thailand Development Research Institute. (2000). *Progress reports for the projects master plan for tourism development in Thailand for Economic and Social Development National No. 9 (2002-2006)*. Bangkok: n.p.

Thailand Development Research Institute. (2001). *The project to develop an action plan. National Tourism Development Plan, the National Economic and Social No. 9 (2002-2006)*. Bangkok: n.p.

Thumrongtanyawong, S. (2006). *The concept of public policy analysis and process* (14th ed). Bangkok: Semadharmapublisher.

Tourism Authority of Thailand. (1997). *The tourism development strategy for ecotourism*. Bangkok: Tourism Authority of Thailand.

Tourism Authority of Thailand. (2005). *Report of the Tourism Authority of Thailand annually budget 2005*. Bangkok: n.p.

Tourism Authority of Thailand. (2009). *Tourism Marketing Plan 2009*. Bangkok: n.p.

Tourism Council of Thailand (TCT). (2009). *Annual Report 2009*. Bangkok: n.p.

คำแนะนำสำหรับการเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ในวารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้จัดทำวารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ บุคลากร นิสิต นักศึกษา และผู้ที่สนใจ ได้มีโอกาสเสนอผลงานทางวิชาการในสาขา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้อง ให้ได้มีโอกาสเสนอผลงานทางวิชาการเพื่อเผยแพร่

กองบรรณาธิการวารสารจึงขอเชิญชวนคณาจารย์ บุคลากร และผู้ที่สนใจ ส่งบทความวิชาการ บทความงานวิจัย และบทความปริทัศน์ (Review Article) เพื่อจัดพิมพ์เผยแพร่ใน วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ซึ่งเป็นวารสารราย 4 เดือน (ปีละ 3 ฉบับ) มีกำหนดการตีพิมพ์ในเดือนเมษายน สิงหาคม และธันวาคม ของทุกปี และมีข้อกำหนดดังนี้

1. ความยาวของบทความ 15 - 20 หน้ากระดาษ A4
2. ชนิดของอักษรที่พิมพ์ Cordia New ขนาด 16 พอยท์
3. รูปแบบการนำเสนอบทความวิชาการ ประกอบด้วย
 - ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
 - ชื่อผู้เขียนและสังกัด
 - บทคัดย่อภาษาไทย ภาษาอังกฤษ (Abstract)
 - โดยเนื้อหาบทคัดย่อภาษาอังกฤษต้องเหมือนกับบทคัดย่อภาษาไทย และรวมกันต้องไม่เกิน 10 - 25 บรรทัด
 - คำสำคัญ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ (Keywords)
 - บทนำ
 - เนื้อหา
 - บทสรุป
 - รายการอ้างอิง

- 4 รูปแบบการนำเสนอบทความงานวิจัย ประกอบด้วย
 - ชื่อเรื่องงานวิจัย (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
 - ชื่อผู้เขียนและสังกัด
 - บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Abstract)
 - โดยเนื้อหาบทคัดย่อภาษาอังกฤษต้องเหมือนกับบทคัดย่อภาษาไทย และรวมกันต้องไม่เกิน 10 - 25 บรรทัด
 - คำสำคัญ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ (Keywords)
 - บทนำ
 - วัตถุประสงค์การวิจัย
 - ทบทวนวรรณกรรม (แนวคิด ทฤษฎี)
 - กรอบแนวคิดการทำวิจัยหรือสมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
 - วิธีการวิจัย
 - ผลการวิจัย
 - อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย
 - รายการอ้างอิง

- 5 การอ้างอิง ใช้รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา และรายการอ้างอิงท้ายบทความใช้ตามรูปแบบ APA

ตัวอย่าง การอ้างอิงในเนื้อหา

(เอกวิทย์ มณีธร, 2556, หน้า 9) หรือ เอกวิทย์ มณีธร (2556, หน้า 9)

(Downs, 2012, p. 60) หรือ Downs (2012, p.60)

(Fawcett and Andrew, 1999, pp. 101 – 110)

ตัวอย่าง รายการอ้างอิง

เชาวนะ ไตรมาศ. (2542). *การเลือกตั้งแบบใหม่*. กรุงเทพฯ:

สถาบันนโยบายการศึกษา.

Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*.

New York: Harper and Row.

Fawcett, L. & Andrew, H. (1995). *Regionalism in world politics: Regional organization and international order*. New York: Oxford University press.

6. บทความที่ส่งเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน และต้องไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น สำหรับการจัดส่งบทความนั้น กรุณาส่ง

- ต้นฉบับที่จัดพิมพ์ในกระดาษ A4 จำนวน 3 ชุด มายังกองบรรณาธิการ วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อ่าวเหือง เมือง จังหวัดชลบุรี 20131

- แผ่น CD บันทึกข้อมูล หรือส่งไฟล์ข้อมูลมาที่

E – mail: polscilaw_journal@hotmail.com

กองบรรณาธิการจะพิจารณาเสนอผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความและแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เขียนบทความวิชาการ/ บทความวิจัยทราบ สำหรับบทความที่ผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว จะได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารเพื่อเผยแพร่ต่อไป

The Guidelines for Articles Submitting to be considered for publication in Journal of Politics, Administration and Law

Faculty of Political Science and Law, Burapha University offers Journal of Politics, Administration and Law with the objectives of promoting and supporting lecturers, personnel students and interested persons to have the opportunity to present and disseminate their academic work in political science, public administration and related fields.

The editorial board welcome lecturers, personnel and interested persons to send academic articles, research articles and review articles for print publication in Journal of Politics, Administration and Law. The journal publishes every 4 months (3 issues per year). The scheduled print publication months are April, August and December. The requirements are at follows;

1. The length of an article: 15 - 20 pages of A4 paper
2. The type of the printed characters: 16-point Cordia News font
3. The format for submitting academic articles consists of
 - Title (Thai and English) - Abstract (Thai and English)
 - Thai and English Abstract must have the same content.
 - The content of the Thai Abstract must be in accordance with the English one. The text length of Thai and English abstract altogether must not exceed 10 - 25 lines.
 - Keywords
 - Introduction
 - Main text
 - Conclusion
 - Reference

4. The format for writing research article/ The research article format consists of

- Research Title (Thai and English)
- Abstract (Thai and English)
- Thai and English Abstract must have the same content.
- The content of Thai Abstract must be in accordance with the English one. The text length of Thai and English abstract altogether must not exceed 10 - 25 lines.
- Keywords
- Introduction
- Research Objective
- Review of Related Literatures
- Conceptual Framework/ Research Hypothesis
- Research Method
- Research Result
- Discussion and Research Suggestion
- Reference

5. A footnote citation format for text references is used as shown (APA style)

Example footnote citation

(Downs, 2012, p. 60) หรือ Downs (2012, p. 60)

(Fawcett and Andrew, 1999, pp. 101-110) หรือ Fawcett and Andrew (1999, pp. 101-110)

Example Reference

Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*.
New York: Harper and Row.

Fawcett, L. & Andrew, H. (1995). *Regionalism in world politics: Regional organization and international order*. New York: Oxford University press.

The authors can contact the editorial board via Email polscilaw_journal@hotmail.com in order to get a file about reference method for publishing in Journal of Politics, Administration and Law. Alternatively, the authors can check the format in the journal website.

6. The articles submitted to the journal to be reviewed for publication must not have already been published elsewhere and not currently be under consideration for publication by other journals

Regarding the article sending , please send

- 3 copies of manuscripts typewritten in A4 paper to the editorial board of Journal of Politics, Administration and Law, Faculty of Political Science and Law, Burapha University, 169 Long-Hard Bangsaen Road, Saen Sook Sub-district, Mueang District, Chon Buri Province, 20131

- recorded CD or send files as email attachments to polscilaw_journal@hotmail.com

The editorial board will consider choices of referees to assess articles and notify the results to the authors of the academic/ research articles. Accepted articles will be published in the Journal.

แบบนำส่งบทความ

วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

1. ชื่อบทความ

ภาษาไทย.....

ภาษาอังกฤษ.....

2. ประเภทบทความ บทความวิจัย บทความวิชาการ
 บทความวิจารณ์หนังสือ บทความปริทัศน์

3. ชื่อ-สกุล ผู้เขียนบทความ

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

4. สถานที่ติดต่อเจ้าของบทความ (กรุณากรอกให้ชัดเจนด้วยตัวบรรจง)

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่ หมู่ ถนน

ตำบล/แขวง อำเภอ/เขต

จังหวัด รหัสไปรษณีย์

โทรศัพท์ โทรศัพท์เคลื่อนที่

โทรสาร E-mail

5. บุคคลที่สามารถติดต่อได้/ผู้ประสานงาน.....

โทรศัพท์ โทรศัพท์เคลื่อนที่

โทรสาร E-mail

6. การรับรองบทความ

- ขอรับรองว่าบทความต้นฉบับนี้ยังไม่เคยได้รับการเผยแพร่และตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน
- เป็นผลงานของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว
- เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมงานตามชื่อที่ระบุในบทความจริง

7. ลายมือชื่อเจ้าของบทความร่วมในการยินยอมให้นำส่งบทความ (กรุณาลงรายชื่อให้ครบทุกคน)

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย ตัวบรรจง)	ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ ตัวบรรจง)	หน่วยงาน	โทรศัพท์	E-mail

8. เอกสารนำส่ง

- บทความต้นฉบับพร้อมชื่อบทความและเจ้าของบทความ และเจ้าของบทความร่วม (ถ้ามี) จำนวน 3 ชุด
- ซีดีรอมบันทึกบทความที่นำส่งเรียบร้อยแล้ว จำนวน 1 แผ่น

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อความดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ปรัชญา

สร้างเสริมปัญญา ฝึความรู้ คู่คุณธรรม ชี้นำสังคม

วิสัยทัศน์

เป็นชุมปัญญาด้านการเมือง การปกครอง การบริหาร
กฎหมายแห่งภาคตะวันออกเฉียง

พันธกิจ

1. สร้างบัณฑิตให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ คุณธรรม
ออกไปสร้างประโยชน์แก่สังคม
2. ผลิตงานวิชาการให้มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการ
หรือการปฏิบัติงานสาธารณะ
3. บริการวิชาการตอบสนองความต้องการของชุมชนและสังคม
โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม
4. สืบทอด ประยุกต์วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง การบริหาร
กฎหมายไทยให้คงอยู่คู่สังคมไทย ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางสังคม